

ධර්මාණී ජ්‍යෙහි

හමි ඉ

ධර්මපාදාණී මහාඛණ්ඩ.

ධම්මානු දීපනි

නම 2

ධම්මපද්‍යානී ව්‍යාධ්‍යාව.

(නිදහ-පද්‍යානී-භාවානී-ඉබ්බලිභි පර්වතීන-පරිකපායෙන් සමලක්ෂණ සි.)

බොරැල්ලේ තිලකරත්නාරාමාශිපතී
ශ්‍රී සුමන සද්ධම්ම චංඝපාලාචාර්යාණී රත්නම ශ්‍රී ප්‍රඥාශෙඛර
සථවිරයන් වහන්සේ විසින්
සම්පාදිත යි.

විද්‍යොදය පිරිවෙණේ ආචාර්යාණී රාජකීය පණ්ඩිත
දෙහිගස්පේ පඤ්ඤාසාර සථවිරයන් වහන්සේ විසින්
සංශෝධිත යි.

විද්‍යොදය මහාවිද්‍යාලයාධිකාරී
බද්දේගම ශ්‍රී ප්‍රියරත්නාභිධාන නායක මාහිමියණී වහන්සේ
විසින් ප්‍රතිභානිත යි.

වෛද්‍යශිෂ්‍ය
ආම්. ආස්. ද සිල්වා-නෝ. ජී. පී. ජයතිලක
මහතුන් විසින් 'ජනාලඛකාර'යෙහි
මුද්‍රිත යි.

DHARMARTHADEEPANEE,
A COMMENTARY ON THE
DHAMMAPADA.

BY

RATGAMA SRI PRAGNASEKHARA THERO.

REVISED BY

PANDIT DEHIGASPE PANNASARA THERO.

APPROVED BY

BADDEGAMA SRI PIYARATANA NAYAKA THERO,
Principal Vidyodaya. College.

PUBLISHED BY

Messrs. M. S. de Silva & K. G. P. Jayatilaka.

Printed at
THE JINALANKARA PRESS.

2180

1936

සංඥා පනත.

ධම්පදය නම් සුත්‍රපිටකයෙහි කුදුගත් සහිතව අයත් පොත් පසලොසෙන් දෙවන පොත ය. මෙහි ආ සියලුම භාෂාවෝ “ඉදුගොවුචන් මැසිමි” ආදී ඒ ඒ කරුණු නිමිති කොට සමීඥයන් වහන්සේ විසින් දෙසන ලදහ. මෙතරම් අතී රසයෙන් හා ධම් රසයෙන් පිරි ගියාවූ ද, සවරිත්‍ර නිමාණයට අතිශයෝපකාරී වූ ද, අන්‍ය එක ද ග්‍රන්ථයක් මුළුලොව ම නැත යන වාදය අපි සර්ව පවත්වමු.

ධම්මාදීපිකා නම් වූ මේ සන්නය ලියුයේ ආබුනිකයන්ට අනුග්‍රහ පිණිස ය. නිදන කථාව නො දැන ගයෙහි විසාර වන ධම්ම උගෙනීම දුෂකර හෙයින් මෙහි නිදන කථාවන් ද සබෙක්‍ෂප කොට යෙදීමු. මෙකලට අවශ්‍යය යි සිතුවනේ ඉඩගලිසි භාවය ද ඇතුළත් කෙලෙමු.

මේ ග්‍රන්ථ කරණයෙහි දී ධම්මපදකථාව ද, සඤ්චරතනා වලිය ද, ධම්පද පුරුණ සන්නය ද, විද්‍යෙදය පිරිවෙනේ උපප්‍රධානා වාය්‍යී කුකුල්නාමේ ශ්‍රී දෙවරක්‍ෂිත සථවිරපාදයන් වහන්සේ ලියූ ග්‍රන්ථපද විවරණය ද, සීලාචාර භික්‍ෂූන් වහන්සේගේ ඉඩගලිසි පරිවර්තනය ද ආශ්‍රය කෙලෙමු.

විද්‍යෙදය පිරිවෙනෙහි ආවාය්‍යී ධුරකිර ප්‍රාචීන ප්‍රතිචීන භාෂා ශාස්ත්‍රාතිදක්‍ෂ රාජකීය පණ්ඩිත දෙහිගස්සේ සඤ්ඤාසාර සථවිර යන් වහන්සේ ලවා මෙහි ශොධ්‍ය පත්‍ර බලවා ගන්නට ලැබීම අපගේ භාග්‍යයෙකි.

මේ කෘතිය පිළිගැනීමෙන් ග්‍රන්ථ ගෞරවය රැක දුන්නා වූ වන්මාන ශ්‍රී ලබ්‍යා මහිමණ්ඩලයෙහි ප්‍රධාන පණ්ඩිතරතනය වූ විද්‍යෙ දය මහා විද්‍යාලයාධිපති අපගේ ධම්මාවාය්‍යී බද්දේගම ශ්‍රී ප්‍රිය රත්නාභිධාන නායක ස්වාමීන්‍යයන් වහන්සේට අපගේ කෘතඥතා සුචිත ගෞරව නමස්කාරය වේවා.

මෙයින් ජනිත පුණ්‍යය අපගේ ධම්මාවාය්‍යී වූ ත්‍රිපිටක වාහිඤ්ඤ වාය්‍යී මහගොඩ ශ්‍රී ඤ්‍යෙනෙඤ්ඤාභිධාන විද්‍යෙදය පරිවෙනාධිපති නායක මාහිමියන් වහන්සේට ද- කහවේ ශ්‍රී සුමඛකල රත්නාසාර භික්‍ෂාන විද්‍යෙදය පරිවෙනාධිපති නායක මාහිමියන් වහන්සේට ද-

අපගේ ප්‍රවුප්‍රායායායී වූ දඩල්ලේ වාලුකාරම මහාචාර්යවරයාගේ සිටි සුමන ඤාණාලංකාර රත්නම මෙධානඤ්ඤානිධාන අමරපුර සමාගමේ මහානායක මාහිමියන් වහන්සේට ද අපට ද අත්‍ය සියලු සකයන්ට ද ශාන්තිය පිණිස වේවා.

මිට,

රත්නම සුඤ්ඤාචාර්ය සච්චර.

2480

1936 අගෝස්තු මස 24 වෙනි දින
බොරැල්ලේ නිලකරන්තාරමයේ දී ය.

පටුන.

පිට.

- 1
- 27
- 42
- 56
- 74
- 92
- 105
- 119
- 138
- 152
- 167
- 178
- 189
- 201
- 214
- 222
- 230
- 238
- 252
- 262
- 276
- 285
- 293
- 303
- 319
- 332

විෂය.

- 1. යමක.
- 2. අපමාද.
- 3. විකත.
- 4. පුප්ඵ.
- 5. බාල.
- 6. පණ්ඩිත.
- 7. අරහතත.
- 8. සහසක.
- 9. පෘඪ.
- 10. දණ්ඩ.
- 11. ජර.
- 12. අතත.
- 13. ලොක.
- 14. මුඛ.
- 15. සුඛ.
- 16. පිය.
- 17. කොඩි.
- 18. මල.
- 19. ධම්මපු.
- 20. මහ.
- 21. පකිණ්ණක.
- 22. නිරය.
- 23. නාග.
- 24. කණ්ණ.
- 25. හිකු.
- 26. මුහුණ.

ධම්මාසීදීපනී

නම් වූ

ධම්මපද්‍යායී ව්‍යාඛ්‍යාව.

නමෝ නංසු හඟවනෝ අරහතෝ සම්මාසම්මුදධංසු.

I-1.

1. මනෝපුබ්බභගමා ධම්මා මනෝසෙට්ඨා මනෝමයා,
මහසා වෙ පදුට්ඨන හාසනී වා කතෙති වා,
නනො නං දුකඛමඛෙති වකකංච වහනො පදං.

නිදහස- මේ ගථාව සැවැත් නුවර දී වකුචුපාල තෙරුන්
ඇරව දෙසනලදී.

පාලි නම් වූ ගෘහපතියෙක් සඵලොසනසෙසෙහි පැවිදි වූ නො
නිද මහණදම් පිරුයේ ය. ඔහුගේ රහත් විමන් ඇස් අද විමන් එක
විට විය. මෙසේ අකු හෙයින් වකුචුපාල සි ප්‍රසිද්ධ වූ උන්වහන්සේ
එක්දිනක් සක්මන් කරණකල බොහෝ පණුවෝ මලුහ. භික්ෂුහු එය
දක බුදුන් වෙත පැමිණ “සවාමීනි! සක්පල් තෙරණුවෝ සක්මන්
කෙරෙමි සි බොහෝ පණුවන් මැරූහ” යි කීහ. රහතුන්ට මරණ
වෙතනාවක් නොමැති බැව් බුදුන් දෙසූ කල “සවාමීනි! රහත් වන්ට
හෙතු සමථන් ඇතිකල කුමක් හෙයින් අකු වී ද” යි භික්ෂුහු විචාලහ.
බුදුහු සක්පල් තෙරුන් පුඵයෙහි කල අකුසල කමිය දක්වනුවෝ
“අතීතයෙහි අක්ෂරෙගයකින් පෙලෙන සත්‍රියක් ‘ඉදින් මාගේ ඇස්
සුව කලොත් ඔබට දැසි වන්නෙමි’ යි පොරොන්දුවී වෙදෙකුගෙන්
බෙහෙත් ගත්තී ය. එක බෙහෙතින් ම ඇස් ප්‍රකෘතියට පැමිණි
යෙන් ඕනොමෝ වෙද රචන රිසියෙන් ඔහුගේ බෙහෙතින් රෙගය
වැඩි විය යි කීවා ය. වෙද කොපයට පැමිණ ඇ අද කෙරෙමි සි
සිතා බෙහෙතක් යොදා දුනි. එයින් ඇ අකු විය. ඒ වෙද නම්
මේ වකුචුපාල ය” යි වදාළ සේක.

පද්‍යායී- ධම්මා, අරුපධර්මයෝ (=වෙවනසිකයෝ); මනෝ
පුබ්බභගමා, සිත පෙරටු කොට ඇත්තාහ. මනෝසෙට්ඨා, සිත
උවුම් කොට ඇත්තාහ; මනෝමයා, සිතීන් උපදනා හෙයින් මනෝ

මයහ. වෙ, ඉදින්; පද්ධත, දුෂිත වූ (=කාලමුතා වූ); මනසා, සිතින් යුක්ත වා; භාසනී වා, ව්‍යුර්වධ වාග්දුශ්චරිතය බෙණේ නම් හෝ; කරොති වා, ක්‍රීඩිධ කායදුශ්චරිතය නෙරේ නම් හෝ; නතො, ඒ හෙතුවෙන්; දුක්ඛා, විපාකදුක්ඛය; නං, ඒ පුද්ගලයා; අකෙහි, අනුව යන්නේ ය. කුමක් මෙන් ද? යත්: වහනො, ගැල උසුලන ගොනුගේ; පදං, පිය අනුව යන; වක්ඛං ඉව, ගැල්සක මෙති.

භාවය- වෙදනාදි සකකිත්‍රයට ඇතුළත් වූ සියලු වෛතසික යන්ට සිත පෙරටු ය, සිත උතුම් ය. වෛතසිකයෝ සිතින් උපදනා හෙයින් සිත්වුවාහ. කිලිටි සිතින් කලු කි දෑ හෙතුවෙතොටගෙණ විපාක දුක්ඛ මුහු පසුපස්සෙහි යන්නේය. (කුමක් මෙන් ද? යත්.) ගැල අදනා ගොනුගේ පිය අනුව මුහු පසුපස්සෙහි යන ගැල් සක මෙති.

Translation:- Thoughts are preceded by mind, have mind as their chief, are born of the mind. If with corrupted mind a man speaks or acts, suffering follows him as the wheel the hoof of the beast that draws the cart.

පරිකල්පා:- ධම්මා- නියසන නිර්ජීවානියෙන් (=සත්ත නොවන ප්‍රාණ නොවන අරුතින්) වෙදනා, සංඥ, සංසකාර යන සකකි තුණට ඇතුළත් වූ සියලු වෛතසිකයෝ.

මනොපුබ්බිගමා- විතනය හා එක්ව උපදනා නමුදු, එකවිට නැතිවෙන නමුදු, එක ම අරමුණක් ඇති නමුදු, එක ම වාසස්ථාන ඇති නමුදු සිත නො උපන හොත් වෛතසිකයන්ගේ උත්පත්ති යෙක් නැත. එහෙයින් වෛතසිකයන්ගේ උත්පත්තියට විතනය ප්‍රධාන කාරණ වෙයි.

මනොසෙට්ඨා- සහජන ප්‍රත්‍යය අභිපති ප්‍රත්‍යය යන ප්‍රත්‍ය යන් දෙදෙනාගේ වසයෙන් වෛතසිකයන්ට විතනය ශ්‍රෙෂ්ඨ යි.

මනොමයා- දුරා ආදියෙන් නිපන් ඒ ඒ භාණ්ඩ දුරුමය ආදී නම් ලබන්නා සේ මනසින් නිපදනා හෙයින් වෛතසිකයෝ මනො මයහ.

පද්ධත මනසා භාසනී වා කරොති වා- ලොභ දෝෂ ආදිය නිසා සිත කිලිටි වන්නේ ය මාමාවාද, පිශුනවචන, පරුෂ වචන, සම්ප්‍රලාප යි වාග්දුශ්චරිත සතරෙකි. ප්‍රාණවධ, අදත්තා දුක, කාමමිච්චාර යි කායදුශ්චරිත තුනෙකි. අභිධ්‍යා, ව්‍යාපාද, මිඤ්ඤාදෑපි යි මනොදුශ්චරිත තුනෙකි.

දුකඛං- සතර අපායෙහි ද මනුෂ්‍යලෝකයෙහි ද වන්නා වූ කාසික වෛතසික දුඃඛය යි.

1-3.

2 මනෝසුඛබලමා ධර්මා මනෝසෙසා මනෝමයා මනසා වෙ පසනෙනන භාසති මා භාණේති ච්ඡි නතො නං සුඛමනෙති ඡායාට අනපාසිති.

නිදානය- සැවැත් නුවරවැසි අදිනගනුබලන නම් බවුණේකුට මවටකුණකලි නම් පුතෙක් විය මනුට සොළොස් හැවිරිදිකල එක් තරු රොගයෙක් උපත. බවුණු තෙමේ ධනලොභයෙන් එයට පිළි යම් නො කරවා පුතුගේ මරණය ලං වූ කල “මොහු දක්නට එන්නේ ගේකුල වූ ධනය දැනිති”යි රොගියා බරුදයෙහි තැබිය. බුදුහු මේ සියල්ල දිවැසින් දැක බ්‍රාහ්මණයාගේ ගාභයට වැඩ මට්ටකුණකලිහට නමත් දැක්වූ සේක. හෙතෙමේ බුදුන් කෙරෙහි ප්‍රසන්න වූ විතත යෙන් කඵරය හොට දෙව්ලොවැ උපන්නේ ය. මේ මට්ටකුණකලියා නිමිත්ත හොටගෙණ බුදුහු මේ ගාඵාව වදාල සේක.

පදය- ධර්මා, අරුපධම්මයෝ; මනෝසුඛබලමා, සිත පෙරටු හොට ඇත්තාහ. මනෝසෙසා, සිත උතුම් හොට ඇත්තාහ. මනෝමයා, සිතින් උපදනා හෙයින් මනෝමයහ. වෙ, ඉදිත්; පස නෙනන මනසා, ප්‍රසන්න වූ සිතින්; භාසති වා, බෙණේ නම් හෝ; භාණේති වා, කෙරේ නම් හෝ; නතො, ඒ හෙතෙමේ; සුඛං, විපාක සුඛය; නං, ඒ පුද්ගලයා; අනෙති, අනුව යන්නේ ය. (කුමක් මෙන් ද? යන්) අනපාසිති, ශරීරයෙන් පහ නොවන්නාවූ; ඡායා ඉව, සේ මෙහි.

භාවය- වෙදනාදි සකකිත්‍රයට ඇතුළත් වූ සියලු වෛතසික යන්ට සිත පෙරටු ය, සිත උතුම් ය, වෛතසිකයෝ සිතින් උපදනා හෙයින් සිත්ච්ඡවහ. පහත් සිතින් කල කි දැය හෙතු හොට ගෙණ විපාක සුඛය මනු පසුපස්සෙහි යන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යන්: ශරීරය නොහැර අනුව යන සෙවනැල්ල මෙහි.

Translation:- Thoughts are preceded by mind, have mind as their chief, are born of the mind. If with corrupted mind a man speaks or acts, happiness follows him close like his never-departing shadow.

පරිකල්පනා:- මනසා වෙ පසනොන හාසනි වා කණෙති වා-
 අනතිධාසා අවසාපාද ආදිය නිසා විභවය ප්‍රසන්න වන්නේ ය. සෙව
 නැල්ල සිරුර පිළිබඳ හෙයින් කිසිවිටෙකත් සිරුරෙන් පහව නො
 යෙයි. එමෙන් ක්‍රිවිධ සුවර්තයෙන් යුක්ත පුද්ගලයා සුගතියෙහි උප
 නන් දුගතියෙහි සුව අනුභව කරන්ට සුදුසු තත්වි උපනන් කායික
 වෛතසික විපාක සුබය ඔහු අනුව යන්නේ ය.

1-3.

3 අකොකාවජි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ,
 යෙ හං උපනසහනනි වෙරං නොසං න සමමනි.

4 අකොකාවජි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ,
 යෙ හං න වුපනසහනනි වෙරං නොසුපසමමනි

නිදනස- මේ ගාථා සැවැත්නුවරදී තිසස් තෙරුන් ඇරබ දෙස
 නලදහ

බුදුන් වහන්සේගේ නැන්දතියගේ පුත්වු මහලුවා පැවිදි වු
 තිසස් නම් භික්ෂුකෙනෙක් වුහ. හෙනෙම බුදුන්ට උපන් ලාභසත්කාර
 පරිභොග කරණුයේ තිතොර විහාර මධ්‍යයෙහි උපසථානශාලාවෙහි
 වෙසෙයි. බුදුන් දැකීමට එන්නාවු ආගනතුසා භික්ෂුහු 'එක් මහතෙර
 කෙනෙකැ'යි සිතා ඔහුට කලමනා වතාවත් අසති. හෙනෙම තිස්
 ශබද වෙයි. එක් දිනක් තරුණ භික්ෂුකෙනෙක් තිසස් තෙරුන් වාඩි
 ප්‍රවුජ්තයෙකු බව දැන 'මේ නොහික්වුනු මහල්ලා මහතෙරුන් දැක
 සුවදක් විවාරිම් මාත්‍රයකුත් නො කෙරෙයි' යනාදින් තිසු කලහ.
 තිසස් තෙමේ අඩ අඩා බුදුන් කරු එලඹ එපවත් කිය. එකලා බුදුහු
 "නුඹ මේ භික්ෂුන් දැක හුන්සේනෙන් නැහිට පෙරගමන් කොට
 පාසිවුරු ගැණිම් ආදි වතාවත් කෙලෙහි දූ"යි විවාරු 'නැතැ'යි
 කීකලා භික්ෂුන්ට වතාවත් නොකරන්නහු වෙහෙර මැද නො සිටිය
 යුතු යයි වදාරු "දෙශය නොපගේ ම ය, මේ භික්ෂුන් ඤාමා කරගණු
 ව"යි විධාන කොට එසේ නො කරන්නහු අරහයා මේ ගාථාවන්
 වදාලසේක.

පද්‍යනි- 3. මං, මට; අකොකාවජි, ආක්‍රොශ කෙලේ යයි ද; මං,
 මට; අවධි, පහලේ යයි ද; මං, මා; අජිනි, දිනියයි ද; මෙ, මා සතු
 දෑය; අහාසි, පැහැර ගත්තේයයි ද; යෙ, යම් කෙනෙක්; හං, ඒ
 ක්‍රොධය; උපනසහනනි, නැවත නැවත සිත්හි බදිද්ද; නොසං,
 ඔවුන්ගේ; වෙරං, ඒ වෛරය; න සමමනි, නො සන්සිදෙයි.

4. යෙ, යම් හෙතෙක්; තං, ඒ ක්‍රොධය; න චූපනස්සනති, සිත්හි නොබදිත් ද; තෙසං, ඔවුන්ගේ; වෙරං, වෛරය; උපසම්මති, සන්සිදෙයි.

භාවය- 3. අසච්චා මට ජ්‍යෙෂ්ඨයෙක් ගවා බැත්තේය, මට අහිත් පසිත් දණ්ඩක් සැහිත් පහලේය, බොරු සාක්ෂ්‍ය කියවීම් ආදියෙන් මා පැරදවීය, මාගේ උපහාස පරිහාස ව්‍යඤ්ඤා පැහැර ගත්තේ ය යන ආදිය නැවත නැවත සිතන්නහුගේ වෛරය නො සන්සිදෙයි.

4. එසේ නොසිතන්නහුගේ සිත්හි ප්‍රමාද දෙශයකින් ඉපද ගියා වූ ද වෛරය සන්සිදෙයි.

Translation:- 3. In those who brood such thoughts as, "He abused me, ill-treated me, defeated me, plundered me" anger is not alleviated.

4. In those who brood no such thoughts as, "He abused me, ill-treated me, defeated me, plundered me" anger is alleviated.

පටිභාජා:- උපනස්සනති- අනුත් කළ නපුර ගැණ නැවත නැවත සිතා ක්‍රොධ බැඳ ගැනීම තණ පිදුරු ආදියෙන් දුහඳ හමන කුණුමස් වසා වෙලුන්නාක් මෙනි. කුණුමස් ආදිය වෙලා තැබීමෙන් දුගඳ වැඩෙන්නාක් මෙන් තමහට කළ අයහපත නැවත නැවත සිතීමෙන් වෛරය වැඩෙන්නේය

න චූපනස්සනති- අනුත් කළ අනච්චිය සිහි නො කිරීමෙන් හෝ, පුළුච්චියෙකි දී නිර්දෙශි වූ යමෙකුට මා විසින් කරණලද ආක්‍රොශාදීය නිසා මේ ජාතියෙහි දී නිදෙස් වූයේ නමුදු අනුත්ගෙන් ආක්‍රොශාදීය ලබන්නෙමි යයි මෙසේ කම්ප්‍රභ්‍යවෙක්ෂා වශයෙන් හෝ නැවත නැවත ක්‍රොධ නොකරන්නවුන්ගේ ප්‍රමාද දෙශයකින් උපත් නාවූ ද වෛරය දර නැති ගින්නක් මෙන් සන්සිදෙන්නේය.

1-4.

5 න හි වෛරන වෛරනි සමමනාධි කුදුචනං,
අවෛරන ව සමමනා ඵස ධමමා සනනනනො.

නිදානය- මේ ගාථාව දෙවුරුමිහිදී එක්තරා වද සත්‍රියක අර හයා දෙසූ සේක.

එක් කෙලෙසියෙක් පියා මල කලා කෙනෙහිත් ගෙයින් සියලු කටයුතු තමන් ම කෙරෙමින් මහලු මව පොෂණය කෙරෙයි. මේ දුටු මවුනොමෝ ඇතැම් වූ ද පුතුහට සුදුසු කුලයකින් තරුණියක් සරණ පාවා දුන්නා ය. ඕනොමෝ ද වද වූවාය. අප්පුක කුලය නැසෙන හෙයින් තවත් යුගයක ගෙනා යුතුයයි මවු කීවාය. මේ ඇසූ භායානිතොමෝ සිය කැමැත්තෙන් ම තමන් දත්තා එක්තරා කුලයකට ගොස් සියහිමියා සදහා අතින් තරුණියක කැඳවාගෙන ආවා ය. පසුව පලමුවන බිරිත්ද සිහන්නී "ඉදින් මැට දරුවෙක් ලැබුණි නම් මෝ ම වසනුවට හිමි වන්නා ය. එහෙයින් දරුවෙකු නො ලැබෙන සේ කරන්නෙමි"යි ඉවාගෙන "යම් කලෙක දරුවෙක් හටගත්තොත් මට කියව"යි දෙවන බිරිත්දට කීවාය. ඕනොමෝ ද එසේ කළාය. පලමුවන බිරිත්ද ගැබ්වැටෙන බෙහෙ තක් යොදා ආහාර සමග මිශ්‍ර කොට දුන්නා ය. ගැබ වැටුණේය. දෙවනවර ද එසේ ම කළාය. නමුත් තෙවනවර නො කීවාය. අතින් යුගය මැගේ ගැබ මුහුකුරා ගියකලා උදරය දැක "මම නැසුනෙමි"යි සිතා ඇගේ ප්‍රමාදයක් බලා ආහාරයට බෙහෙත් මිශ්‍ර කළාය. ගැබ මේරා හෙයින් වැටෙනු නො හැකිව හරස් වූයෙන් යුගය මරණ සහන වූ "නි ම මා කැඳවා ගෙනවුත් මගේ දරුවන් කිදෙනෙකු මැරුවාය. දැන් මමත් මැරෙමි. මෙයින් වුත වූ යකිනියක් වූ නිගේ දරුවන් කන්නෙමි"යි කියා මළාය. ප්‍රාණිතාව එසේ ම වී. අතින් යුගය සැවැත්නුවර කුලගෙයක ඉපිද වැඩිවිය පැමිණ සොමිකුලයකට ගියාය. යකිනිතොමෝ ඇගේ දරුවන් දෙදෙනෙකු ම කැවාය. තෙවන දරුවා කැමට එන්නා වූ යකිනිය දුටු යුගිතොමෝ ලදරුවා ගෙන විලාප කියමින් දිවූ දෙවුරම් වෙහෙරට වැද බුදුන්වහන් සේගේ පාමුල තැබූ. යකිනි තොමෝ විහාරයට වදනට අසමනී වූ පිටතැ සිටියා ය. බුදුන්වහන්සේ යකිනිය විහාරයට ගෙන්වා දහම් දෙසා ඔවුන් දෙදෙන සමගියෙහි පිහිට වූසේන. යකිනි සෝවාන් විය.

පද්ධි- ඉබ්, මේ ලොකයෙහි; වෙරුනි, වෛරයෝ; වෙරෙන, වෛරයෙන්; කුදුවන, කිසිකලෙක්හිදු; න සමනනි, නො සන් සිදෙන්නාහ. අවෙරෙන ව, අවෛරයෙන් ම; සමනනි, සන්සිදෙන් නාහ. එසො, මේ අවෛරයෙන් වෛරය සන්සිදවීම; සනනනනො ධම්මො, පුරුතන වූ ගුණධර්මයෙකි.

භාවය-මේ සතිලොකයෙහි කිසිකලෙකන් වෛරයෙන් වෛර සන්සිදීමක් නැත. අවෛරයෙන් ම වෛරයෝ සන්සිදෙති. මේ අවෛරයෙන් වෛර සන්සිදවීම බුධාදි උතුමන්ගේ ගුණධර්මයෙකි.

Translation:- Enmities are never alleviated through enmity; but by lovingkindness are they alleviated. This is the ancient law.

සමිකථා:- න සමමනනි- කෙල, සොටු, මල, මුත්‍රාදි අගුච්ච වැනි තැන් එම අසුවියෙන් බොවනය කොට පිරිසිදු නොකට හැකි ය. එමෙන් ම බිණුවනුට බැණ ඇත්තනුට ඇණ වෙරයෝ සන්සිදුවිය නො හැක්කාහ.

සමමනනි- කෙල සොටු ආදි අගුච්ච වැනි තැන් පිරිසිදු පැනින් බොවනය කොට පිරිසිදු කට හැකි ය. එමෙන් ම නුවණින් සලකා ඤානනි-වෛත්‍රී ඉපදවීමෙන් වෙරයෝ සන්සිදෙති.

1-5

6 සභෙ ව න චිත්තනනි මයමෙඤ්ඤ සමාමසෙ,
ගෙ ච කඤ්ඤ චිත්තනනි නනො සමමනනි මෙධනා.

භිද්‍යනය- මේ ගාථාව කොසඹැනුවරු භික්ෂුන් අරහයා දෙවු රමිභි දී දෙසන ලදී.

කොසඹැනුවරු සොසිතාරුමයෙහි පන්සියයක් පන්සියයක් භික්ෂුන් පිරිවර ඇති භික්ෂුහු දෙදෙනෙක් වූහ. ඔවුන් අතුරෙන් එක්කෙනෙක් විනයධරයහ; අනික් වහන්සේ ධම්කච්ඡකයහ. ධම්කච්ඡකයන් විසින් තමන්ගේ නො දැනීමෙන් සුලු විනය නීතියක් ඉක්මවන ලදී. විනයධරයෝ උන්වහන්සේට දෙස් පැවරූහ. මේ ගැන දෙපසැසෙහි ඇති වූ කථාවක් හෙතෙකොට ගෙන කලහයක් විය. ඔවුන්ගේ ප්‍රත්‍යය දයකයෝත් දෙනොටස් වූහ. බුදුන් වහන්සේ තත් අයුරින් අවවාද දී භික්ෂුන් සමගියෙහි පිහිටුවන්ට උත්සාහ කොටත් ඔවුන් සමගිය නො කැමැති බැව් දැන හුදකලාව ම පාරිලෙය්‍යක වනයට ගොස් පාරිලෙය්‍යක නම් ඇතු විසින් උපසාදන කරණු ලබන්නාහු සුවසේ වස් විසුසේක. මෙය මුලු දඹදිවැ ම ප්‍රකට විය. “මොවුන් නිසා බුදුන් දක්නට නො ලබමිහ”යි භික්ෂුන් කෙරෙහි කලකිරුණු කොසඹැනුවරු මනුෂ්‍යයෝ භික්ෂුන්ට පිණිසාපාතය හුදුන්හ. භික්ෂුහු අප්‍රාභාරකයෙන් වියලුනාහු සමගි වූවෝ තමුදු වස් කාලය බැවින් බුදුන් ඤාමාකරවා ගැණීමට පාරිලෙ ය්‍යක වනයට නො ගියහ. සැවැත්තුවරවැසි අනාථපිණ්ඩික- විසාබා ආදීහු “සමාමිති අපට බුදුන් වහන්සේ දක්වනු මැනවැ”යි ආනාදු

සඵචිරයන් වහන්සේට පණිවිඩ යැවූහ. උන්වහන්සේත් වස් අව සන්තී පාරිලෝඃයක වනයට ගොස් බුදුන්ට එපවත් සැල කළසේක. බුදුන් වහන්සේ ජෙනවන විහාරයට වැඩි සේක. කොසඹැනුවරැ භික්ෂුහු ද බුදුන් දෙවුරමට වැඩි බැවි දෑන එහි ගොස් උන්වහන්සේ කමාකරවා ගත්හ. බුදුන් වහන්සේ “නොප මා වෙත පැවිදිවත් මාගේ වචනය නො කිරීම ඉතා බැරැරැම් වරදක් ය”යි ප්‍රකාශකොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

පදානු- එත්, මේ සහමැද; සරෙ, පණිවිත ජනයා කෙරෙන් අන්‍ය වූ කලහකාර ජනයෝ; මයං, අපි; යමාමසෙ, නසුම්හයි (=මරුමුවට යම්හයි); න විජනනනි, නොදනිනි. තත්, ඒ කලහ කරුවන් අතුරෙහි; යෙ ව, යම් පණිවිත ජනකෙනෙක් වනාහි; විජ නනනි, අපි නසුම්හ යි දනිද්ද; තනො, ඒ හෙතුවෙන්; මෙධගා කලහයෝ; සමවනනි, සන්සිදෙන්නාහ.

භාවය- සහමැද කොලාහල කරන්නෝ අපි සතනයෙන් ම මරුමුවට යම්හයි නොදනිනි. නොප අතුරෙහි යම් පණිවිත ජන කෙනෙක් ‘අපි සතනයෙන් මරුමුවට යම්හයි දෑන කලහ සන්සිද වීමට යන්න කෙරෙද්ද ඔවුන්ගේ ඒ මනා පිළිපැදීම නිසා කලහ සන්සිදෙති.

Translation:- Those who quarrel do not realise that all of us shall one day die; but they who realise this and endeavour to alley quarrels, thereby quarrels are alleviated.

1-6

- 7 සුභානුපසසිං විහරනනං ඉඤ්ඤෙසසු අසංචුනං,
නොජනමහි ව අමනකඤ්ඤං කුසිනං ගිනවිජියං,
නං වෙ පසහනි මාගෙ වාගො රුකඛංව දුබ්බලං.
- 8 අසුභානුපසසිං විහරනනං ඉඤ්ඤෙසසු සුසංචුනං,
නොජනමහි ව මනකඤ්ඤං සදධං ආරදබ්බිජියං,
නං වෙ නසසහනි මාගෙ වාගො සෙලංව පබ්බතනනි.

නිදනය- සෙනව්‍ය නුවරැ සිංසපාවනයෙහි දී වූලකාල මහා කාලයන් ඇරැබ දෙසනලදහ.

සෙනව්‍ය නගරවාසී වූලකාල-මහාකාල නම් වූ දෙබැ වෙළද කෙනෙක් පන්සියයක් ගැල් පුරු බඩු ගෙන සැවත්නුවරට ගොස් සැවත්නුවරටත් දෙවුරමටත් අතරෙහි ගැල් මිදුහ. ඔවුන් අතුරෙන්

මහාකාල තෙමේ සවස් වේලෙහි ගද මල් ගෙණ වෙහෙරට යන්න වුන් දැක ඔවුන් සමග විහාරයට ගොස් බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මය අසා ප්‍රසන්න වූ ඉතා අසිරුවෙන් සොහොයුරුගේ කැමැත්ත ලැබී පැවිදි විය. චූලකාල තෙමේත් “මම සොහොයුරු ගෙණ ම සිටුවා හරින්නෙමි”යි පැවිදි වූයේය. මහාකාල තෙරණුවෝ උප සපත් වූ බුදුන් වෙතින් නමටගත් ගෙණ විදසුන් වඩා රහත් වූහ. බුදුන් වහන්සේ වාරිකා කරණසේක් චූලකාල මහාකාල යන් අභූඵ පන්සියයක් හිඤ්ඤන් සමග සෙනව්‍ය නුවර සිංසපා වනයට වැසියේක. චූලකාලයන්ගේ භායනීවෝ සතරදෙන “අපගේ හිමියා අල්වා ගන්නෙමු”යි බුදුන්ට ඔවුන්ගේ ගෙයි දන් පිළි ගැණීමට නිමන්ත්‍රණය කරවූහ. බුදුන් පෙරු නො වැසී වීරු තන්හි දන් පිළිගැණීමට වඩිනා කල ‘මෙසේ මෙසේ අසුන් පැන විය යුතුය’යි අසුන් පණවන අයුරු කීමට හිඤ්ඤ නමක් පලමු කොට යෙයි. එදවස මහාකාල තෙරණුවෝ “නුඹ පෙරටුව ගොස් අසුන් පණවන අයුරු කියව”යි චූලකාලයන් යැවූහ. ඔහුගේ භායනී වෝ ඔහුට සුදුරෙදි අදවා කිසෙහි මල් ඔවුන්තක් තබා “යව. බුදුන් කැඳවා ගෙණ එව”යි යැවූහ. මහාකාලයන්ට වනාහි භායනීවෝ අට දෙනෙකි. ඔහුත් “අපගේ ස්වාමියා අල්වා ගන්නෙමු” යි සිතා දෙවන දවස්හි දානයට නිමන්ත්‍රණය කළහ. එදවස අසුන් පැණවීමට අතික් හිඤ්ඤ නමක් හියේය. බත්කිස අවසන්හි සත්‍රිහු බුදුන් කරු ඵලඹ “ස්වාමිනි! මහාකාල සථවීර තෙමේ අපට අනුමෙවෙති බණ කියා එන්නේය. නුඹවහන්සේ පෙරටුව වඩින මැනවි”යි කීහ. බුදුහු ද හුනස්නෙන් නැගිට වැසියේක. එකල හිඤ්ඤ “තථාගතයන් වහන්සේ මේ කුමක් කලසේක් ද? මහාකාලතෙමේ සිල්වත් ය. මේ සත්‍රිහු ඔහුගේ ප්‍රමුඡ්ඡාවට අන්තරාය කරන්නාහුය. අටදෙනෙකුන් විසින් වටකරගත් කලා කුමි කරන්නේ ද”යි බුදුන්ට දෙස් පැවරූහ. බුදුන්වහන්සේ එය අසා “මහණෙනි එසේ නො කියවු. චූලකාල තෙමේ නිතොර නිතොර විසභාග අරමුණු ශුභ වශයෙන් ගන්නේ ප්‍රපාතයෙක්හි පිහිටි දුපීල වෘක්‍ෂයක් මෙනි. මාගේ පුත්‍රවු මහාකාල තෙමේ රූපාදිය අශුභ වශයෙන් සලකනුයේ ඝනශෛල පඪිතයක් මෙන් නිශචල ය”යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදාළ සේක.

පදයී:- 7. සුභානුපසයිං, විසභාග අරමුණු ශුභ වශයෙන් අනුව බලමින්; විහරන්තං, වාසය කරන්නාවූ; ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං, එහෙයින් ම වඤ්ඤාදි ඡඛි ජ්‍යෙයයන් කෙරෙහි සංවරයක් නැත්තාවූ; භොජනමහි ව, ආහාරයෙහි ද; අමත්තඤ්ඤං, පමණ නොදන්නාවූ; කුසිතං, කුසිත වූ හෙවත් ග්‍රහ්ඬුර විදගීතාග්‍රුරයන්හි ද වත්පිළිවෙත්

පිරිමෙහි ද මැලි වූ; කිහිපිරිය, වීයනී රහිත වූ; තං, ඒ මෙබඳු පුද්ගලයා; මාරො, කෙලෙස මාරතෙම; වෙ, එකානතයෙන්; පසහති, මැඩ පවත්නේ යි. (කුමක් මෙන් ද? යන්.) වානො, ප්‍රවණ්ඩ වාතය තෙම; දුබලං රුකකං ඉව, දුර්වල වෘක්‍ෂයක් උපුටා ගෙලන්තාක් මෙති.

8. අසුභානුපසංචිතරනනං, උද්ධුමානකාදි අශුභයන් අනුව බලමින් වසන්තාවූ; ඉන්ද්‍රියෙසු, වක්‍ෂුරාදි අභිඤ්ඤායෙන් කෙරෙහි; සුසංවුතං, මනා සංවරයෙන් යුක්ත වූ; භොජනමච්ච, ආහාරයෙහි ද; මනනස්සං, පමණ දන්තාවූ; සද්ධං, ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්ත වූ; ආරභුච්චියං, සතර ඉරියවුවෙහි වඩනලද වීයනී ඇති; තං, ඒ මෙබඳු පුද්ගලයා; මාරො, කෙලෙස මාරතෙම; වෙ, එකානතයෙන්; නපපසහති, මැඩ නො පවත්නේය. (කුමක් මෙන් ද? යන්.) වානො; දුර්වල වාතය තෙම; සෙලං පබ්බතං ඉව, ස්ක භෙලෙපච්චනයක් මෙති.

භාවස- 7. රුගාදි කෙලෙස නමැති මාර තෙමේ ඉෂටාලමිතයන්හි සිත යවමින් සධිදුරන් කෙරෙහි සංවරයක් තැනිවැ පමණ ඉක්මවා වලඳමින් සිටු ඉරියවුවෙහි ම වීයනී රහිතවැ කුසිත වැ සිටින්නහු මැඩ ලත්තේයි. කුමක් මෙන් ද? යන්. බලවත් වාතය තෙම ප්‍රපාතයෙකැති පිහිටි දුබල රුකක් මුලින් උපුටා ගෙලන්තාක් මෙති.

8 රුගාදි කෙලෙස නමැති මාරතෙමේ උද්ධුමානකාදි අශුභයන් අනුව බලමින් වක්‍ෂුරාදි සදොර සකස් කොට රක්‍ෂා කරණ පමණ දැන වලඳන, ශ්‍රද්ධාවත් වූ සිටු ඉරියවුවෙහි ම වීයනීවත් වූ පුද්ගලයා නො මැඩලත්තේයි. කුමක් මෙන් ද? යන්. මද මද ව හමන දුබල පවතක් ගල් පව්වක් නො සොල්වන්නාක් මෙති.

Translation:- 7. Whoso delights in beauty, uncontrolled in senses, immoderate in food, inactive, lazy: him does Mara pull down, as the wind a weakly tree.

8. Who: o doe: not delight in beauty, well controlled in sense:, moderate in food, having confidence in the Bnddha and having energy aroused: him Mara does not pull down any more than the wind a great rock.

පරිභාෂා- සුභානුපසංචි- නම් ඉෂට වූ අරමුණෙහි සිත යවමින් රූපය යහපතැයි නිමිති භා- අත් යහපත, පා යහපත, තන යහපත මුහුණ යහපත යනාදීන් අනුච්ඡාදන ගත්තේයි.

අසංවුත නම් සිහි නමැති කවුළුවෙන් නොවසනලද අභිද්ධාරයන් ඇති බැවින් වක්‍ෂුරාදි සදොර නො රක්තේ යි.

භෞජනය සැපයීමෙහි ද පිළිගැනීමෙහි ද වැලඳීමෙහි ද පමණ නො දැන බඩපුරා වලඳනුයේ භෞජනයෙහි අමානුෂ්‍ය වේ. වදලේ මැ නො:-

වතනාරො පඤ්ච ආලොපෙ අනුචා උදකං පිවෙ,
අලං චාසුචිභාරය පතිතනතසස හිකක්ඛනො.

සතර පස් පිඩකට අවකාශ තිබියදී පැත් පියයුතු. භාවනානු යොගී මහණහුගේ සැප විහරණයට ඒ පමණි.

කුසිත නම් කාම විතකී (= කාමයන් ගැන සිතීම) ව්‍යාපාද විතකී (=මෙර ම නැසේවා යි සිතීම) විහිංසා විතකී (=අනුන්ට තපු රක් කිරීම ගැන සිතීම) යන මොවුන්ට වසභව වාසය කරන්නේ යි.

හිතච්ඡිදය නම් වත් පිළිවෙත් පුරණ, ආජීව පිරිසිදු කරණ කාශික වියතියෙන් ද, කෙලෙස් නවන, කුසල් දහම් වඩන වෛතසික වියතියෙන් ද තොරවූයේ යි.

ගුණධම් මරණ හෙයින් සත්‍යානයෙහි බලවත් ව උපන් රුහාදි කෙලෙසයෝ ම මාර නම් වූහ.

අසුභානුපසසී නම් උද්ධමානකාදී දස අසුභයන් අතුරෙන් එක්තර අගුභයක් බලන්නේයි නොහොත් කෙස් ලොම් දත් නිය ආදී වූ දෙතිස් කුණු කොටසුන් පිළිකුල් සේ මෙනෙහි කරන්නේයි.

සදධ නම් ලෞකික ලොකොත්තර ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්ත වූයේය. එහි ලෞකික ශ්‍රද්ධා නම් කම්ම හා කම්ඵලය හැදිහිම යි, ලොකොත්තර ශ්‍රද්ධා නම් රතනත්‍රයෙහි අවලප්‍රසාදය යි.

තෙරහුගේ පුරාණ භායතීවෝ ද තෙරුන් පිරිවර ‘කුඹ කාගෙන් අස පැවිදි වූයෙහි දෑ’යි කියා සිවුරු උදුරා ගන්ට සැර සුනාහ. සඵචිර හෙමේ හුනස්තෙන් නැගිට සෘතියෙන් පියසි බිඳ ගෙණ අහසින් අවුත් බුදුන්ගේ පාදයන් වැන්දේය.

1-7.

- 9 අභිකක්ඛසාවො ඛාසාවං යො ව කඨං පඤ්දහෙසහති,
අපෙපනො දමසවෙච්චන න යො ඛාසාවචරහති.
- 10 යො ව වනනසසාවයස සිලෙසු සුසමාහිනො,
උපෙපනො දමසවෙච්චන ස වෙ ඛාසාවචරහති.

නිදහස- මේ ගාථාවෝ දෙවිදන් තෙරුන්ගේ විවරලාභයක් අරභයා දෙවුරම්හිදී දෙසන ලදහ.

එක්සමයෙක්හි සැරියුන් මුගලන් දෙදෙනා වහන්සේ පිරිවර භික්ෂුන් දහසකුත් කැටුව රජගහ නුවරට වැඩියේක. රජගහ නුවර වැස්සෝ උන්වහන්සේලාට ආගන්තුක දනය දුන්හ. එක් දිනක් සැරියුන් තෙරුන්වහන්සේ අනුමෙවෙහි බණ කියන සේක් “යමෙක් තෙමේන් දන් දෙමින් අනුකුත් දන්දීමෙහි යොදවා නම් හෙනෙම උපනුපත් නැත භොගසම්පත් හා පරිවාර සම්පත් ලබන්නෝය”යි වදාලයේක. ඒ ඇසු එක් නුවණැති මිනිසෙක් මේ විවිධ සම්පතකින් ම ලබනු කැමැත්තේ පසු දින දනය සදහා භික්ෂුන්ට ආරාධනය කොට මිනිසුන් සමාදන් කරවීය. එකලා එක්තරා කෙලෙඹියෙක් ඔහුට ලක්ෂයක් අගනා ගකිකාමාය වස්ත්‍රයක් දී “ඉදින් දන වස්තු නො පොහොනේ නම් මෙය විකොට අඩුපාඩු පුරව, පොහොනේ නම් තොප කැමති භික්ෂු නමකට දෙව”යි කීය. දන වස්තු පොහොනේ විය. එහෙයින් කාමාය වස්ත්‍රය කවරෙකුට දෙන්නෙමු දැයි හෙනෙම මිනිසුන්ගෙන් විචාලේය. ඇතැම් කෙනෙක් සැරියුන් තෙරුන්ට දෙමුයි කීහ. ඇතැම් කෙනෙක් දෙවිදන් තෙරුන්ට දෙමුයි කීහ. කෙසේ නමුත් දෙවිදන් තෙරුන්ට දෙමුය කියන්නවුන්ගේ ගණන අධික වූයෙන් ඔහු එය දෙවිදන්හට දුන්හ. හෙනෙම එයින් සිවුරු කොට හැඳ පෙරව හැසිරෙයි. මනුෂ්‍යයෝ ඒ දැක මෙය “දෙවිදන් තෙරුන්ට සුදුසු නැත. මෙය සුදුසු සැරියුන් තෙරුන්ට ම ය. දෙවි දන් තෙරණුවෝ තමන්ට කුසුදුසු විවරයක් පරිභොග කෙරෙහි”යි දෙස් නැගූහ.

රජගහනුවරින් සැවැත් නුවරට ගිය භික්ෂු කෙනෙකුන් අතින් මේ පවත දන් බුදුන් වහන්සේ “දෙවදත්ත තෙමේ දැන් පමණක් නො වැ පෙරත් තමන්ට කුසුදුසු වස්ත්‍ර දැරූයේය”යි වදාරා අතිත යෙහි දෙවිදන්හ වැදිකුලයක ඉපිද ඇතුන් මරා ජීවිතාව කරන් නහු ඇතුන් පසේබුදු කෙනෙකුන් වහන්සේට වදිනු දැක එය හොඳ උපායෙකැයි සිතා සිවුරක් පොරවා ගෙන ඇතුන් මැරූ පරිදි විසාර කොට මේ ගාථාවන් වදාලයේක.

පද්‍යනී - 9. යො, යම පුද්ගලයෙක් තෙම; අතිකකසාවො, රාගාදි කෙලෙස් කසට සහිත වූයේ; දම්සවෙවන, ඉන්ද්‍රියදම්නයෙන් හා වාක්සත්‍යයෙන්; අපෙතො, පහවූයේ; කාසාවං වත්ථං, කාමාය වස්ත්‍රය; පරිදගෙසසති, හදනේ පොරෝණේ වේ ද; සො, මෙබඳු ඒ පුද්ගලයා; තෙම; කාසාවං, කාමාය වස්ත්‍ර ධාරණයට; න අරභති, සුදුසු නො වන්නේ යි,

10. යො, යම් පුද්ගලයෙක් තෙම; වන්තකසාවො අසු, වමාරු දුමු (=ප්‍රතිණ කළ) කෙලෙස් කසට ඇත්තේ වේ ද; සිලෙසු, වතුපාරි සුඛි සිලයෙහි; සුසමාහිතො, මනාව පිහිටියේ ද; දමසවෙවන, ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් හා වාක්සන්‍යයෙන්; උපෙතො, යුක්ත ද; සො, ඒ පුද්ගලතෙම; වෙ, එකාන්තයෙන්; කාසාවං, කාමාය වන්ත ධාරණයට; අරහති, සුදුසුයි.

භාෂ්‍ය- 9. කාමරාගාදි කෙලෙස් කසටින් යුක්ත වූ තොදු මුහු ඉදුරන් ඇති බොරු කියන තැනැත්තෙක් බුදු පසේබුදු මහරහතුන්ගේ ධර්මය වූ සිවුරු දැරීමට නුසුදුසු යි.

10. කෙලෙසුන් නැසූ සිවු පිරිසිදු සිල්හි පිහිටි දුමුහු ඉදුරන් ඇති බොරු නො කියන තැනැත්තෙක් සිවුරු දැරීමට සුදුසු යි.

පරිකල්ප- සිත කිලිටි කරණ හෙයින් කාමරාගාදි කෙලෙසයෝ කෙලෙස්කසට නම් වූහ.

ඉන්ද්‍රියදමනය නම් අයේ ආදි ඉන්ද්‍රියයන්ට අරමුණු වන රූප ආදියෙහි බැඳීමෙන් සිත කෙලෙසයන්ට වසභ විය නොදී සිහිනුවණින් යෙදී ඉන්ද්‍රියයන් රැකගැනීම යි.

වන්තකසාව නම් තිඵාණය අරමුණු කොට උපදනා වූ සොවාන් ආදි ලොකොත්තර කුසල් සිත් සතරින් කෙලෙසයන් ප්‍රතිණ කළ තැනැත්තෙක් යි.

වතුපාරිසුඛිසිල නම් ප්‍රාතිමොක්‍ෂසංවර, ඉන්ද්‍රියසංවර, ආජීව පාරිශුඛි, ප්‍රත්‍යයසන්තිශ්ලිත යන සිවුවැදූරැම් ශීලය යි. එහි ශික්‍ෂා පදවශයෙන් පණවනලද වාරිත්‍ර වාරිත්‍ර වශයෙන් දෙපරිදි වූ ශීලය ප්‍රාතිමොක්‍ෂසංවර නම. වක්‍ෂුරාදි ඉන්ද්‍රියයන්ට අරමුණු වන රූපාදියෙහි නිමිත්තානුව්‍යඤ්ඤායන් ගෙණ රාගාදි කෙලෙස් ඉපදවීමෙන් සිත කිලිටි වන්ට අවකාශ නොදී රක්‍ෂා කරණ සමාති තොමෝ ඉන්ද්‍රිය සංවර නම. අධාර්මික ජීවිකාවෙන් වෙන්වූ දැනුමෙන් සෙමෙන් පිබුබිහිම් ආදියෙන් දිවි රැකිම් වශයෙන් පැවැති ශීලය ආජීවපාරිශුඛි නම. සිවුපසය පරිභොග කිරීමෙහිදී තෘණවසභ වීමෙන් හිනිපරිභොගයට නොවැටී “ශිතපිඬා වලක්වා ගැනීමට හා ලජ්ජාසථාන වසා ගැනීමට සිවුරු පරිභොග කෙරෙමි” යනාදීන් මේ ප්‍රයෝජනය පිණිස මේ ප්‍රත්‍යය පරිභොග කෙරෙමි යි උපදනා පස්විකුම් නුවණ ප්‍රත්‍යයසන්තිශ්ලිත නම.

Translation:- 9. Whoso is stained with passions, lacking in training and truth, such a person is unfit to wear the yellow robe.

10. Whoso is free from passions, well-fixed in precepts, possessed of training and truth, such a person is fit to wear the yellow robe.

1-8

11 අසාරෙ සාරමනිනො සාරෙ චාසාරදසසිනො,
නෙ සාරං නාධිගච්ඡන්ති මිච්ඡාසංකපපගොචරං.

12 සාරස්ඵු සාරනො ඤානා අසාරස්ඵු අසාරනො,
නෙ සාරං අධිගච්ඡන්ති සම්මාසංකපපගොචරං.

නිදර්ශන- වෙළුම්වනසෙසි දී සඤ්ජය පරිව්‍රාජකයාගේ තොර්ම අරභයා දෙසනලදහ.

සාරිසුත්- මුගලන් දෙදෙනා වහන්සේ බුදුන් සරණයාමෙන් පෙර සඤ්ජය නම් පරිව්‍රාජකයෙකුගේ අතවැස්සේ වූහ. ඔහු සඤ්ජයගේ ධර්මය නිසරු බැව් දැන මොක්කධර්මය දෙශනා කරන්නාවූ ආවායතියකු සොයමින් ඇවිද අසුඡ් තෙරුන්ගෙන් බණ අසා මාගීඵලාවබොධය කලාහු සඤ්ජය වෙත පැමිණ බුදුන්ගේ ගුණ වණා “එව, බුදුන් දක්නට යමු”යි කීහ. නමුත් සඤ්ජය තෙමේ නො කැමැති වූ “මෙතෙක් කල් ආවායතියකු වශයෙන් සිටි මා අන්‍යයකුගේ අත වැසියකු වීම දියසැලිය කිනිසිබවට පැමිණීමක් මෙන්”යි නො ආයේය. පසුකලෙක අගසව්වේ මේ පුවත බුදුන් වහන්සේට සැල කලහ. උන්වහන්සේ ඒ අසා “මහණෙනි! සඤ්ජය තෙමේ තමන් මිසදිටු බැවින් අසාර දූ සාරයයි ද සාර දූ අසාරයයි ද ගත්තේය. නෙපි තමන් පණ්ණිත බැවින් සාර දූ සාරවශයෙන් ද අසාර දූ අසාර වශයෙන් ද දැන අසාරය භැර සාරය ම ගත්තහු”යි වදාර මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පද්‍ය- 11. අසාරෙ, අසාරයෙහි; සාරමනිනො, මේ සාරය යන දූමටි ඇත්තාවූ; සාරෙ ච, සාරයෙහි ද; අසාරදසසිනො, මේ අසාරය යන දූමටි ඇත්තාවූ; මිච්ඡාසංකපපගොචරං, මිච්ඡා සංකප්පය ම ගොවර කොට ඇත්තා වූ; නෙ, ඒ අඤ්ජ ජනයෝ; සාරං, ලෞකික ලොකොත්තර ධර්මසාරයට; න අධිගච්ඡන්ති, නො පැමිණෙන්නාවූ යි.

12. සාරං ව, සාරය ද; සාරතො ඤානා, සාර වශයෙන් දැන; අසාරං ව, අසාරය ද; අසාරතො, ඤානා, අසාර වශයෙන් දැන වසන්තාවු; සමමා සඛකප්පගොචරා, සමයක් සඛකප්‍රාය ම ගොචර කොට ඇත්තාවු; නෙ, ඒ ප්‍රාඥයෝ; සාරං, ලෞකික ලොකොත්තර ධර්මසාරයට; අධිගච්ඡන්ති, පැමිණෙන්නාවු යි.

භාෂ්‍ය - 11. සිවුපසය ඇ නිසරු දෑ සරු යයි ද, ශිලාදි සරු දෑ නිසරු යයි ද සිතන්නාවු නාමසඛකප්‍රාදීවු වැරදි කල්‍යානා ඇත්තෝ ධර්මාධිගමය නො කෙරෙති.

12. ශිලාදි සරු දෑ සරු යයි ද, සිවුපසය ඇ නිසරු දෑ නිසරු යයි ද සිතන්නාවු නිදෙස් කල්‍යානා ඇත්තෝ ධර්මාධිගමය කෙරෙති.

Translation:- 11. Those who mistake fruitless for fruitful, and fruitful for fruitless, and who abide with wrong-mindedness, shall not realise the Truth

12. Those who know fruitful as fruitful, and fruitless as fruitless, and who abide with right-mindedness, shall realise the Truth.

පරිභාෂා- මෙහි අසාර නම් සිවුරු ආදී වූ සිවුපසය, මිච්ඡා දිට්ඨි- මිච්ඡාසඛකප්ප- මිච්ඡාවාචා- මිච්ඡාකමමන්ත- මිච්ඡාආච්ච- මිච්ඡාවායාම- මිච්ඡාසනි- මිච්ඡාසමාධි- මිච්ඡාඤාණ, මිච්ඡාවිමුක්ති යයි කියනලද දඟවසතුක මිථ්‍යාදූෂිතය, එයට උපනිශ්‍රය (=හෙතු) වූ ධර්මදෙශනා ය යන මොහු යි.

එහි “මිච්ඡාඤාණ” නම් පච්චි කිරීමෙහි උපාය සිතීම වශයෙන් හෝ පච්චි කොට මවිසිත් යහපතක් කරණලද්දී සලකා බැලීම ආකාරයෙන් උපන්නාවු මොහය යි. “මිච්ඡාවිමුක්ති” නම් කෙලය යන් ගෙන් නොමිදුනාවු මිදුනෙමි යන සංඥාව යි.

සාර නම් සමමාදිට්ඨි ආදී අට හා සමමාඤාණ සමමාවිමුක්තියයි කියනලද දඟවසතුක සමයන්දූෂිතය, එයට උපනිශ්‍රය වූ ධර්මදෙශනාය යන මොහු යි.

මිච්ඡාසඛකප්ප නම් නාමවිතකී- ව්‍යාපාදවිතකී- විහිංසාවිතකී සංඛ්‍යාත වූ වැරදි කල්‍යානා යි

යම් කෙනෙක් මෙසේ මිසදිටු වූවාහු මිථ්‍යාසංකල්ප ගොවර වැසිවිද්ද මුහු ගිල- සමාධි- ප්‍රඥ- විමුක්ති- විමුක්තිඥාන දර්ශන සංඛ්‍යාත ධර්ම පස හා පරමානු සත්‍යයයි කියනලද නිමාණය ද නොලබති. එහි ගිල නම් ප්‍රාණසාත ආදියෙන් වලක්නනුට හා වත්පිළිවෙත් පුරන්තනුට උපදනා කුසල්සිතෙහි යෙදෙන්නා වූ වෛතසික යෝගී සි. ප්‍රාණසාත ආදිය නො කිරීම වශයෙන් කායභාවාදීන් විසිරූ යා නොදී පවත්වන හෙයින් ද, කුසලධර්මයන් ට මූලාධිපතිය වන හෙයින් ද හෙවත් මතු ලැබිය යුතු වූ සමාධි- ප්‍රඥාවන්ට පිහිට වන හෙයින් ද පුමොක්ක කුසල වෙනතාදිය ගිල නම් වේ.

සමාධි නම් කුසල් සිත එකභකිරීම යි. දමනය නොකළ සිත කුළු ගොණකුට සමාන කට හැකි. යම්සේ කුළු ගොණා ගිලා කිරීම පිණිස යම් තැනෙක්හි බැඳ තැබිය යුතු ද, එසේ ම සිත දමනය කිරීම පිණිස එක අරමුණෙක්හි පිහිටුවිය යුතු. ඒ සමාධිය ද ඝණික- උපචාර- අපිණා වශයෙන් ක්‍රීඩා යි. ඝණික සමාධි නම් ඇසිල්ලක් සිතෙහි ඇතිවන්නාවූ එකභවය ය. උපචාර සමාධි නම් බුඩානුසස්ති ආදි අටෙහි ද සඤ්ඤා- වචනාන දෙකෙහි ද ලැබෙන්නාවූ සිතෙහි පැවති පඤ්චනිවරණයන් යටපත් වීමේ පටන් ගොනුහු සිත කෙළවර කොට ඇත්තාවූ අපිණා භාවනාවට මූලින් පවත්නාවූ කාමාවචර සමාධිය යි. අපිණා සමාධි නම් සෙසු සමත්ස් කමිසානායන්හි ලැබෙන්නාවූ රූපාවචර බවට පැමිණි භාවනාවෙන් උපදින්නාවූ ලෝකික- ලොභොත්තර වශයෙන් විප්‍රකාර වූ සමාධිය යි.

ප්‍රඥා නම් විදර්ශනාඥනයයි හෙවත් හෙතුප්‍රත්‍යය බලයෙන් උපන් සියල්ල අනිත්‍ය- දුඃඛ- අනාත්ම යන ලක්ෂණයන්ගෙන් යුක්ත බව දන්නා නුවණ යි.

විමුක්ති නම් මාගී විතතයට අනතුරුව කෙලයයන්ගේ පුරුද්ද සන්සිදුවමින් උපදින්නා වූ ඵල විතතය යි.

විමුක්තිඥානදර්ශන නම් මාගීඵල විතතයන්ට අනතුරුව උපදින්නා වූ ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ජවනයන් හා යෙදී මාගී- ඵල- නිමාණ- නැසු කෙලෙස්- ඉතිරි කෙලෙස් යන මොවුන් ප්‍රත්‍යවේක්ෂාකරණ නුවණ යි.

නිමාණය හෙතුප්‍රත්‍යය බලයෙන් නූපන් හෙයින් විපරිතගති නැත්තේනුයි පරමානුසත්‍ය නම.

1-9

13 සථාගාරං දුච්ඡතනං චුඤ්ඤි සමනිච්ඡකති,
එවං අභ්‍යාමිනං විතතං ගඟො සමනිච්ඡකති.

14 සථාගාරං සුච්ඡතනං චුඤ්ඤි න සමනිච්ඡකති,
එවං සුභ්‍යාමිනං ගඟො න සමනි ච්ඡකති.

නිදානං- දෙවුරමිහිදී නඤ්ඤෙරුන් අරහයා මේ ගාථාවේ දෙසන ලදහ.

බුදුන්වහන්සේගේ සුලුමවුනේ පුත්වූ නඤ්ඤ නම් රුජකුමාර යෙක් විය. ඔහුගේ අභිමෙභ ගෘහප්‍රවේශ-විවාහ යන මධ්‍යල ත්‍රය ම එක දිනෙක්හි පැවැත්වීමට නියමකර ගන්නාලදී. එදින බුදුන්වහන්සේ රජගෙට පිටුපිණිස වැඩ පාත්‍රය නඤ්ඤ කුමරුන්ගේ අතට දී මධ්‍යල ධම් දෙශනා කොට හුභස්නෙන් නැගී වඩනා සේක් කුමරුන්ගේ අතින් පාත්‍රය නො ගත්සේන. කුමාර තෙමේ ද බුදුන් කෙරෙහි ගෞරවය කරණකොට ගෙන “සවාමිනි පාත්‍රය ගණු මැනවැ”යි කියන්ට අසමච්චි විය. එකල රුජසෙවකයෙක් නඤ්ඤ කුමරුන්ගේ මෙහෙසිය වූ ජනපදකලාසාණී නම් කුමරිය වෙත දුව ගොස් එපවත් කිය. එවිට කුමාරී නොමෝ දියබිඳු වැගි රෙණ අඩක් පිරු කෙශකලාපයෙන් උපලක්ෂිත වැ වෙගයෙන් ගොස් “ආයඤ්චුය! වහා එහු මැනවැ”යි කීවාය. ඇගේ මේ වචනය කුමරුහුගේ සිත්හි හරස්වැ වැටුනාක් මෙන් සිටියේය. බුදුන්වහන් සේ ද ඔහුගේ අතින් පාත්‍රය නො ගෙන ම විහාරයට වැඩම කොට “නඤ්ඤ! තෝ පැවිදි වන්නෙහි දු”යි වදාලසේක. නඤ්ඤ තෙමේ බුදුහි ගෞරවයෙන් “නො පැවිදි වන්නෙමි”යි නො කියා “එසේය, පැවිදි වන්නෙමි”යි කී. “එසේ නම් නඤ්ඤා පැවිදි කරවු”යි භික්ෂුන්ට කියම කල සේක. නඤ්ඤ තෙමේ පැවිදි වූයේ නඤ්ඤ නිනොර ම ජනපද කලාසාණීයගේ වචනය සිහිකෙරෙමින් මහණදම නොපුරු වසනුයේ “මම සිවුරු හරින්නෙමි”යි භික්ෂුන්ට කිය. බුදුන් වහන්සේ එය දැන නඤ්ඤ තෙරුන්ගේ අත අල්වා ගෙන සාසිබලයෙන් තච්ඡිසා දෙවිලොවට පමුණුවනසේක් අතරමගදී දැවූ වනසෙක්හි ගසක වූ දැවුනු කන්-නාසා නගුටු ඇති දිරුහිය වැදිරියක් දක්වා අතහුරුවැ දෙවහනන් පත්සියයක් දක්වා “ලක්ෂණ දෙවහනෝ ද? ජනපද කලාසාණී” දැයි විචාලසේන. “සවාමිනි! ජනපදකලාසාණීයගේත් වැදිරියගේත් අතර වූ වෙනස යම්සේ ද, දෙවහනන්ගේත් ජනපද කලාසාණීයගේත් අතර වූ වෙනස එසේය” යි කිය. “ඉදින් තුඹ මහණදම් පුරුන්නෙහි නම් මම තුඹට පත්සියයක් දෙවහනන්

දෙන්ට අප වත්ගෙම්”යි බුදුන් වහන්සේ වදාළසේක. නඤ්ඤතෙමේන් මහණදම් පුරා නොබෝකලකින් රහත් වූ බුදුන් වෙත පැමිණ බුදුන් වහන්සේ අපයෙන් මුදනබව කියේය.

ඉක්බිති එක්දිනක් භික්ෂුහු “නුඹ දැනුත් ගිහි වනු කැමැත්තෙහි ද”යි නඤ්ඤ තෙරුන් අතින් විමාළහ. නඤ්ඤතෙමේ “නැතැයි” කීය. භික්ෂුහු එය ද බුදුන්ට කීහ. එවිට බුදුන්වහන්සේ “මහණෙනි! පෙරු නඤ්ඤයන්ගේ ආත්මභාවය නො සකස් කොට සොයනලද ගෙයක් වැන්න, දැන් වනාහි සකස් කොට සොයන ලද ගෙයක් වැන්න. නඤ්ඤතෙමේ දෙවනනන් දිවි ද, පටන් ප්‍රවුජ්ඣාභාෂාසංග්‍රහය මසනකප්‍රාණාකරන්ට වැයම් කරමින් රහත් වී ය”යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පද්‍යංඝි- 13. යථා, යම්සේ; දුච්ඡන්තං, නො සකස්කොට සොයනලද ගෙවත් කුදුමහත් සිදුරු පෙණෙන සේ විරලකොට සොයනලද්ද වූ; අගාරං, ගෙයක්; වුට්ඨි, වැසි ධාරා නොම; සමති විජ්ඣති, විනිවිද යා ද; එවං, එපරිද්දෙන් ම; අභාවිතං විතතං, අභාවිත වූ සිත; රාගො, කාමරාගය නෙම; සමතිවිජ්ඣති, විනිවිද පවත්නේයි.

14. යථා, යම්සේ; සුච්ඡන්තං, සකස්කොට සොයනලද; අගාරං, ගෙයක්; වුට්ඨි, වැසි ධාරා නොම; න සමතිවිජ්ඣති, විනිවිද නො යා ද; එවං, එපරිද්දෙන්; සුභාවිතං විතතං, මනාකොට භාවිතවූ සිත; රාගො, කාමරාගය නෙම; න සමතිවිජ්ඣති, විනිවිද නො පවත්නේයි.

13. භාවය - නො සකස්කොට සෙවිලි කළ ගෙය වැස්සෙන් තෙමෙන්නාක් මෙන් භාවනා වශයෙන් නුපුරුදු කළ සිත රාගයෙන් මහිනු ලබන්නේය.

14. සකස්කොට සෙවිලි කළ ගෙය වැස්සෙන් නො තෙමෙන්නාක් මෙන් භාවනා වශයෙන් පුරුදු කළ සිත රාගයෙන් මහිනු නො ලබන්නේ ය.

Translation:- 13. As rain finds into an ill-thatched house, so passion finds access into an untrained mind.

14. As rain does not find access into a well-thatched house, so passion does not find access into a well-trained mind.

පරිකල්ප- අභාවිත විතතං නම් සමඵ විදග්ගිතා භාවනා වශයෙන් නුපුරුදු කළ සිතයි. භාවනා නම් කුසල් වූ ආරම්භණයෙක්හි සිත පුරුදු කිරීමයි, හෙවත් රාගාදීන්ගේ උත්පත්තියට හෙතු නො වූ

දෙයක් ගැන නැවත නැවත සිතීම යි. ඒ භාවනා ද සමථ-විදහීනා වශයෙන් දෙපරිදි වන්නී ය. එහි සමථ භාවනා නම් පශ්චිකසිණාදී අටකිස් අරමුණෙන් යමිකිසිවෙකිහි සිත රඳවාගෙන නැවත නැවතත් ඒ ගැන සිතීම යි. එසේ කරන්නහුගේ සිත එකඟවීමෙන් පඤ්චනීවරණාදී හෙලෙස් සත්සිද්දෙන්ගේය. විදහීනා භාවනා නම් හෙතු ප්‍රත්‍යය බලයෙන් උපන්නා වූ සියල්ල ම අනිත්‍ය-දුඛ-අනාත්ම යන ත්‍රිලක්‍ෂණයට යටත් බව දැන ඉන් එකක් ගැන නැවත නැවතත් සිත පුරුදු කිරීමයි. එසේ කරණුයේ කාම- රූප- අරූප යන භවත්‍රයෙහි වූ කිසිවකත් නො ඇලෙයි. ලොකය හාත්පසින් ඇවිලගත් ගෙයක් මෙන් සලකයි. ඔහුට සියලු සංසාරයන් අනිත්‍යාදී වශයෙන් වෙසෙසා දන්නා හෙයින් විදහීනා යයි කියනලද ඥානය වැඩෙයි. හෙතෙම එකානතයෙන් නිශ්ඡය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරන්නේ ය.

ගුණ නම් සුභ අරමුණෙහි අයොනිසොමනසකාර බලයෙන් උපදනා වූ කාමතෘෂණාව යි.

1-10

16 ඉධ සොචනි පෙචච සොචනි
 පාපකාරි උභයකථ සොචනි,
 සො සොචනි සො විහංගකනි
 දිසවා කම්මකිලිට්ඨමතනනො.

නිදානං-වෙචචනයෙහි දී වුඤ්ජකරිකයා අරහයා දෙසනලදී.

වුඤ්ජකරික තෙම පස්පණස් අවුරුද්දක් උගරන් ඇතිකොට මරමින් ජීවිතාව කෙලේය. යම් උගරෙකු මරණු කැමති නම් ඔහු කණුවෙහි බැඳ මස් ඉදිමි සන වනු පිණිස හතරැස් මුලුරෙන් තලා මුඛය විවෘත කොට දණ්ඩක් බහා ලෝතලියෙහි පැසෙන දිය මුඛයෙහි වත්කෙරෙයි. එය කුසයට පිවිස මල සෝධා ගෙන අධො භාගයෙන් නික්මෙයි. මෙසේ උදරය පිරිසිදු කොට සෙසු උණුදිය කලසම උපුටනු පිණිස පිටෙහි වත් කෙරෙයි. අනතුරුව තියුණු කඩුවෙන් හිස කපා මරු මස් විකුණයි, තෙමේත් කයි. මෙසේ පස්පණස් අවුරුද්දක් ගත වූ පසු ඔහුගේ ශරීරයෙහි රොගයක් උපන. ජීවත්වන්නහුට ම අවිචිමහානරකය පෙණිති. හෙතෙම සත්දවසක් උගරෙකු මෙන් විලාප කියා සත්වන දවස්හි කලුරිය කොට අභි-මහානරකයෙහි උපන්නේය. හිසුහු ඔහුගේ ශාභය සුඵපයෙන් යන්නාහු උගරුගඩ අසා බුදුන් කරු පැමිණියාහු“සාමිති

චුද්දසුකාරිකයාගේ ගෙයි මගුලක් විය යුතුය. හෙතෙම සත්දවසක් මුලුල්ලෙහි උෂරන් මරයි. මොහුට එක ද මෙත්සිතක් නූපදින්නේ ය"යි කීහ. බුදුන් වහන්සේත් "මහණෙනි! චුද්දසුකාරිකයා මේ සත්දවසෙහි උෂරන් නො මැරූයේය. ඔහුට නමන්ගේ පාපකමය සිහිකරවන විපාකය උපන්නේය. ජීවත් වන්නහුට ම අවිච්චිතා කීරයසන්නාපය ඵලඹියේය. සත්දිනක් උෂරෙකු මෙන් හඬමින් සිට අද කලුරිය කොට අවිච්චියෙහි උපන්නේය"යි වදාරා මේ ගාථාව දෙශනාකළයේක.

පදුස්සි - පාපකාරී, පවිකම් කරණ සුලු වූ පුද්ගල තෙම; සොවනි, මෙලොවම ශෝක කරන්නේ ය. පෙව්ව සොවනි, පරලොවත් ශෝක කරන්නේ ය. උභයත්ව සොවනි, මෙසේ දෙලොව ම ශෝක කරන්නේ ය. සො, හෙතෙම; අත්තනො, නමාගේ; කිලිට්ඨං කාමමං දිස්වා, කිලිට් වූ කාය වාකකමය දැක; සොවනි, මෙලොව ම ශෝක කරන්නේ ය. සො, හෙතෙම, විහඤ්ඤාහි, පරලොව අපාදක් විදි මින් වෙසෙසින් පෙළෙන්නේය.

භාවය - ප්‍රාණඝාතාදී පවිකරණයේ දෙලොව ම ශෝක කරන් නේය. හෙතෙම මේ ජාතියෙහි ම නමාගේ පාපකමය දැක ශෝක කරන්නේ ය. පරලොව අපාදක් විදින්නේ ය

Translation:- He mourns here he mourns hereafter; in both worlds the evil-doer mourns, seeing his own evil deeds.

පඤ්චා - **ඉධ සොවනි** - පාපී පුද්ගලයාගේ උත්පත්තිය අපා යෙහි ය. හෙතෙම සෙසුදවස්හි ශෝක නොකළ නමුත් මරණසම යෙහි ගතිනිමිත්ත වශයෙන් ඵලඹි සිටි නරකාග්නිය දැක "මා විසින් කුසල් නො කරණ ලදී. පවි ම කරණලදු"යි මෙසේ කමය සිහි කිරීම් වශයෙන් මෙලොව ම ඵකාන්තයෙන් ශෝක කරන්නේ ය. මේ කමීශොවන නම. හෙතෙම පරලොව අපාදක් විදිමින් විපාකානු භවන වශයෙන් ශෝක කරන්නේ ය. මේ විපාකශොවන නම.

1-11

- 16 ඉධ මොදනි පෙව්ව මොදනි
කනපුඤ්ඤා උභයත්ව මොදනි,
සො මොදනි සො පමොදනි
දිස්වා කාමමවිසුඛිමනනුගො,

භිද්‍යනය- දෙවුරුමිනිදී ධම්මික උපාසකයන් ඇරැඹ දෙසනලදී.

සැවැත්නුවරැ සිල්වත් ගුණවත් ධාර්මික උපාසකයෙක් විය. හෙතෙම රොගයකින් පීඩිත වැ මරණාසන්න වූයේ ධම්මවණය කරණු කැමැති වැ බුදුන්වහන්සේ වෙත පණිවුඩ කරුවෙකු යවා භික්ෂුන් සොළොස් තමක් ලැබ “සතිපට්ඨාන සූත්‍රය සප්ඤ්ඤානා කරණු මැනවැ”යි කිය. භික්ෂුහු ද “එකායනො අයං භික්ඛවෙ මගො”යි සූත්‍රය ආරම්භ කළහ. එතෙණෙහි සදෙව්ලොවින් රථ සයක් පැමිණියේ ය. එහි සිටි දෙවියෝ “අපගේ දෙව්ලොවැ උප දිනු මැනව, අපගේ දෙව්ලොවැ උපදිනු මැනවැ”යි කීහ. උපාසක තෙමේ ධම්මවණයට අනතුරුය ය නො කැමැත්තෙන් “ටිකක් ඉව සනු මැනවැ”යි කිය. ඒ ඇසූ භික්ෂුහු ද එය දෙවියන්ට කිවව නො දැන තමන්ට කියේය යි සිතා හුනස්නෙන් නැතිව විහාරයට ගොස් බුදුන්ට එපවත් කීහ. එවිට බුදුන් වහන්සේ “මහණෙනි උපාසක තෙමේ කපා කෙළේ නොප හා නො වැ දෙවියන් සමග ය. සදෙව් ලොවින් දෙවියෝ රථ සයක් ගෙණවුන් උපාසකයා කැඳවූහ. හෙතෙම මෙහි නැගන් මැද ප්‍රමොදවෙමින් කල්ගතකොට දැන් භූසිත භවනයෙහි ප්‍රමොද වේය”යි වදාන මේ ගාථාව වදාළසේක.

සද්‍යථි- කතපුඤ්ඤා, කරණලද පින්කම් ඇති පුද්ගලතෙම; ඉබ, මෙලෙවිහි ම, මොදනි, සහුටු වන්නේ ය. පෙව්ව, පරලෙවිහි ද; මොදනි, සහුටු වන්නේ ය. උභයත් මොදනි, මෙසේ දෙලෙවිහි ම සහුටු වන්නේ ය. සො, හෙතෙම; අධනනො, තමාගේ; කම්මවිසුඤ්ඤා, පුණ්‍යකම් විභූතිය දැක; මොදනි, මෙලොවත් සහුටු වන්නේ ය; පමොදනි, පරලොවත් වෙසෙසින් සටුතු වන්නේ ය.

භාවය- දැන ශිලාදී කුසල් කරණුයේ දෙලොව ම සහුටු වන්නේය. හෙතෙම මේ ජන්මයෙහිදී තමන්ගේ පවිත්‍ර කම්ය දැක සහුටුවෙයි. පරලොවැ සගසුව විදිමින් සහුටුවෙයි.

පටිකප්ඵා- කුසල් කළ නැතැත්තේ “මා විසින් පව් නොකරණ ලදී, පින් කරණලදැයි කුශලකම් සිහිකිරීමෙන් ද, මරණසමයෙහි කප්පරැක් දෙවනනත් ආදී ගතීතිමිති දැකීමෙන් ද සහුටු වන්නේ ය. මරණින් මතු සුගතියෙහි ඉපිද පඤ්ඤාම සමපත් අනුභව කෙරෙ මින් සහුටුවන්නේය.

Translation:- He rejoices here, he rejoices hereafter; in both worlds the well-doer rejoices, seeing his own good deeds.

1-12

17 ඉධ නප්පති පෙච්ච නප්පති
 පාපකාමි උභයස්ථ නප්පති,
 පාපං මෙ භානනති නප්පති
 භික්ෂො නප්පති දුග්ගතිං ගතො.

නිදානය:- දෙවුරමිහි දී දෙවිදන් තෙරුන් ඇරැබ දෙසනලදී.

පූජි ජන්මභාවයෙක්හිදී අපගේ මහාබෝධිසත්වයන් හා දෙවි දන්හු වෙළෙන්දන් වූ බවත්, දෙවිදන්හු තමන්ගේ ම ලාභ ප්‍රයෝජන ආදිය සලකන්නෙකු වූයෙන් වෙළෙඳ බඩුවක් හෙතුකොට ගෙන බෝධිසත්වයන් කෙරෙහි වෛර බැඳී බවත් ප්‍රසිද්ධ ය. බෝධි සත්වයන් වහන්සේ කිසිකලෙකත් වෛර නො කළයෙක් නමුදු දෙවි දන් තෙමේ ජාතියක් ජාතියක් පාසා වෛර කෙළේය. බෝධිසත්වයන්ගේ අනන්ම ජාතියෙහිදී දෙවිදන්තෙම උන්වහන්සේගේ ආසන්න තැයෙක් ව උපන. එසේ ම හෙතෙම බුදුන්ගේ සම්පයෙහි ප්‍රවුඡ්ඡාව ලබාගෙන ධර්මය පුරුදු කොට පොථුඡ්ඡනික සෘතියක් ද ලබාගත්තේය. නමුත් පූජියෙහි බැඳී වෛරය නොසන්සිඳුනෙන් දෙවිදන්තෙමේ බුදුන් කෙරෙහි මෙහිත්‍රී සිතක් උපදවනට අසමජී වූයේ බුදුන් මරනට දුනුවායන් යෙදවීම, බුදුන් මරනට නාලාගිරි ඇතු මෙහෙයීම, බුදුන්ගේ නිසට ගලක් පෙරළීම, සඛ්‍යභෙදය කිරීම යනාදී අතිශයින් දරුණු වූ විපාක ඇති අකුශල කම් රැස් කොට ජීවත්වනුයේ (=පණ්ඩිත) ම මහපොළොව පළාගෙන අවිච්චි මහානරකයට ගියේය බුදුන්වහන්සේ මේ කාරණය නිමිත්ත කොට ගෙන මේ ගාථාව දෙශනා කළයේක.

පද්‍යය:- පාපකාරී, පවිකම් කරණුසුලු පුද්ගල තෙම; ඉධ, මේ ලෙවිහි ම; නප්පති, (කම්සන්නාපයෙන්) නැවෙන්නේ ය. පෙච්ච, පරලෙවිහි ද; නප්පති, (විපාකසන්නාපයෙන්) නැවෙන්නේ ය. උභයස්ථ, දෙලෙවිහි ම; නප්පති, මෙසේ නැවෙන්නේ ය. මෙ, මා විසින්; පාපං කතං ඉති, පවි කරණ ලදැහි; නප්පති, නැවෙන්නේය. දුග්ගතිං ගතො, දුගතියට ගියේ; නප්පති, අතිශයින් නැවෙන්නේය.

භාවය:-ප්‍රාණඝාත ආදී පවිකම් කරණුයේ දෙලොව ම නැවෙන්නේය. මේ ජන්මයෙහිදී තමාගේ පාපකම්ය දැක නැවෙන්නේය. පරලොවැ අපාදක් විදිමින් අතිශයින් නැවෙන්නේය.

Translation:- He suffers here, he suffers hereafter; in both worlds the evil-doer suffers. At thought "I have done evil" he suffers. Born in states of woe he suffers more.

1-13

18 ඉධ නානුකි ජාමිව නානුකි
කානුපුප්පෙකං උභයස්ථ නානුකි,
පුප්පෙකං මෙ කානුකි නානුකි
භියෙසා නානුකි සුභනි. ගතො.

නිදානය- දෙවුරමිහි දී සුමනාදෙවිය අරභයා දෙසනලදී.

අතේපිඩුසිටුහට සුමනාදෙවී නම් වූ දුවනි කෙනෙක් වූහ. සිටා නන්ගේ ගෘහයෙහි භික්ෂුසංඝයාට උපසථානකිරීමෙහි ප්‍රධානකර්ය දැරූ ඕනොමෝ එලෙස දන් වලදවන්නී බණ අසා සකාදගාමී වුවා එක්තරා ලෙඩක් නිසා ආහාර නොගෙන පියානන් දක්නා කැමතිව කැඳවා යැවූ ය. සිටානෝ ද පැමිණ “කිම පුත සුමනා” කීහ. එවිට සුමනාදෙවී නොමෝ “කිම බාල මලත්‍රවෙත” කීවාය. ඒ අසා සිටානෝ! “කිම පුත නන්දෙඩන්තෙහි දෑ”යි විවාලෝය. “කුඩාමලත්‍ර වෙති නන්දෙඩන්ගේ නැතැ”යි මෙපමණක් ම කියා කලුරිය කළාය. සිටානෝ ද බලවත් වූ ශෝක ඇතිව දුවනියන් දවා හඬමින් වලපමින් බුදුන් කර ගොස් එපවත් කීහ. බුදුන් වහන්සේ ඒ අසා “උපන් සතුන්ට මරණය තියනය, හඬන්ට කාරණ කිමි දෑ”යි වදාල සේක. “සථාමිති ඒ දනමි, මාගේ දුවනියෝ මියන වේලෙහි සිහි එළවා ගත නොහි නන්දෙඩමින් මලෝය, ඒ නිසා දුක්වන්නෙමි”යි සියල්ල කීය. බුදුහු ඒ අසා “සිටානෙති! ඕනොමෝ නන්දෙඩන්ති නො වෙයි. නොප ගුණයෙන් බාල හෙයින් ම එසේ කීවාය. තෙපි සෝවාන් ය, නොපගේ මල දුවනිය සෙදගාමී ය, තමන් මාගීඑල යෙන් තොපට වැඩිසිටි හෙයින් එසේ කීවා”යි වදාරා “දූන් ඇ කොහි උපන්ති දෑ”යි විවාල සිටානන්ට තුසිපුරයෙහි උපන්බව වදාරා මේ නාථාව දෙශනා කළසේක.

පදාදී- කතපුප්පෙකං, කරණ ලද පින්කම ඇති පුද්ගලතෙම; ඉධ, මෙලොව ම; නානුකි, සතුටුවන්නේය. පෙච්ච, පරලොව ද; නානුකි, සතුටු වන්නේය. උභයස්ථ, මෙලෝපරලෝ දෙකිහි; නානුකි, සතුටු වන්නේය. මෙ, මා විසින්; පුප්පෙකං කතං ඉති, පින් කරණ ලදැයි; නානුකි, මෙලොව සතුටු වන්නේය. සුභනිං ගතො, සුභනි යට ගියේ; භියෙසා නානුකි, බොහෝකොට සතුටු වන්නේය.

භාවය- දැන ඕලාදි කුසල් කළ පුද්ගල තෙම දෙලොව ම සතුටු වන්නේ ය. හෙතෙම මෙලෙවිහිදී නමත් කළ පින්කම් සිහිකොට සතුටු වෙයි. පරලො වැ සුගතියට නියේ සගසුව විදිමින් අතිශයින් ම සතුටු වන්නේ ය.

Translation:- He feels joy here, he feels joy hereafter; in both worlds the well-doer feels joy. At thought, 'I have done good' he feels joy. Born in states of happiness he feels joy more.

1-14

19 බහුමුඛ වෙ සහිතං භාසමානෝ
 න නක්කණේ හොති තණේ පමනො
 ගොපොව ගාචො ගණයං පරෙස.
 න භාගවා සාමසුඤ්ඤා හොති.

20 අපමුඛ වෙ සහිතං භාසමානෝ
 ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරී,
 රුගඤ්ච දොසඤ්ච පහාය මොහං
 සමමපපජානෝ සුචිත්තානවිජෙනා,
 අනුපාදියානෝ ඉධ වා හුරං වා
 ස භාගවා සාමසුඤ්ඤා හොති.

නිදනය- දෙවුරමිහි දී මිත්‍රව වසන දෙනමක් අරභයා දෙසන ලදී.

සාවැත්තුවරු වැසි කුලපුත්‍රයෝ දෙදෙනෙක් බුදුසසුන්හි පැවිදිව බුදුන් කරා එලඹ යෙදුන මනා ධුර විචාරක. බුදුහු ධුරවය විසාර වශයෙන් වදාළ කලා දෙනමින් තමෙක් “සාමිති මා වැභි මහපු කලා මහණවූ හෙයින් ගුණධුරය පුරන්ට අසමනී වෙමි. විදානාධුරය වදාළොත් යහපතැයි රහත්වීම දක්වා කියවාගෙන භාවනා කොට රහත් විය අතික් නම “මම ගුණධුරය පුරමි”යි උත්සාහ කොට ත්‍රිපිටක බුදු වචනය ඉගෙන ධර්මදෙශනා කරමින් හිඤ්ඤන්ට ධර්මය උගන්වමින් වෙසෙයි. පසුව කලකදී රහත් තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් දක්නට වැභිසේක් යහළු තෙරුන් වසන තැනට ආසේක. ත්‍රිපිටකධාරී ඒ තෙරුන් වහන්සේ ද වතාවත් කරවා සමප්‍රමාණ වූ අසුන් ගෙන ප්‍රශ්න විචාරමිසි හුන්සේක. ඒ වේලෙහි බුදුන් වහන්සේ “මේ තෙමේ මා පුතුන් පෙළා නරකයෙහි

උපදන්තේය"යි ඔහු කෙරෙහි කරුණාවෙන් එතනට වැඩ පනවනලද බුඩාසනසෙති වැඩහිඳ ත්‍රිපිටකධාරී තෙරුන් අතින් ප්‍රථමධ්‍යානයෙහි පටන් සියලු සමාපත්තින්හි ප්‍රශ්න විචාලයේක. උන්වහන්සේන් ආග මාභියොගය ඇති හෙයින් කියේක. ඉක්බිති ප්‍රථම මාභී විෂයෙහි ප්‍රශ්න විචාලයේක. ත්‍රිපිටකධාරී වුවන් අධිගම නොකළ හෙයින් කියන්ට අසමත් වූයෙන් ඒ ප්‍රශ්නය ම රහත් තෙරුන් අතින් විචාලයේක. උන්වහන්සේ තමන් අධිගත හෙයින් වහාම වදල සේක. බුදුහු ඊට සාධුකාර දී අතින් ත්‍රිපිට මාභී විෂයෙහිත් ත්‍රිපිටක ධාරී භික්ෂූන් අතින් ප්‍රශ්න විචාර කිය නොහෙන කල රහත් තෙරුන් අතින් විචාර ඒ සතර තන්හි ම රහත්තෙරුන්ට සාධු කාර දුන්සේක. ඒ අසා ත්‍රිපිටකධර තෙරුන්ගේ අනවැස්සෝ බුදුන් ගේ නුගුණ කිහි. ඉක්බිති බුදුන්වහන්සේ "මහණෙනි! තොපගේ ආචාරවූ තෙරහු නම් බැලුමේ පිණිස ගෙරින් රක්තා ගොපල්ලකු වැනි ය. මාගේ පුතනුවෝ කැමති පරිද්දෙන් පස්ගෝරස අනුභව කරණ ගෙරින් හිමියකු වැනිය"යි වදා මේ ගාථාවන් වදලයේක.

පදාචාර්ය- 19. පමතො නරො, ප්‍රමතන පුද්ගල තෙම; සහිතො, ත්‍රිපිටක බුද්ධවචනය; බහුං අපි භාසමානො, බොහෝ කොට කියන්නේ වී නමුදු; වෙ, ඉදින්; තකකරෙ න හොති, ඒ නො කරන්නේ වී නම්; පරෙසං ගාවො ගණයං ගොපො ඉව, අනුන්ගේ ගෙරින් රක්තාවූ ගොපල්ලා මෙන්; සාමඤ්ඤස්ස භාගවා න හොති, සතරමග සතරපල යයි කියනලද ශ්‍රාමණ්‍යයට හිමි නො වන්නේය.

20. අපපමපි, සවලපවූ ද; සහිතො, බුද්ධවචනය; භාසමානො, කියන්නාවූ පුද්ගලතෙම; වෙ, ඉදින්; ධම්මස්ස, නවලොකොත්තර ධම්මයට; අනුධම්මචාරී හොති, අනුරූප ධම්මෙහි පවත්නාසුලු වී නම්; රුගං ව, රුගය ද; දෙසං ව, වෙෂය ද; මොහං ව, මොහය ද; පහාය, ප්‍රහාණය කොට; සමමපජනො, පිරිසිඳ දතයුතු වූ ධම්මයන් මනාකොට දන්නාවූ; සුවිමුත්තවිතො, මනාව මිදුනු සිත් ඇත්තාවූ; ඉධ වා, මෙලොව පවත්නාවූ ද; හුරං වා, පරලොව වන්නාවූ ද; අනු පාදියානො, උපාදානයන් (හෙතුකොට ගෙන) තිත්‍ය- සුඛ- ශුභ- ආත්මවශයෙන් නො ගන්නාවූ; සො, ඒ ආයතී පුද්ගලතෙම; සාමඤ්ඤස්ස භාගවා හොති, ශ්‍රාමණ්‍යගුණයට හිමි වන්නේය.

භාවය- 19. යමෙක් බොහෝ වූ ත්‍රිපිටක බුද්ධවචනය ඉගෙන අනුන්ට කියනත් තෙමේ එහි නො පිළිපදන් නම් ඒ ප්‍රමතන පුද්ගල තෙම බුදුන්ගේ වචනය කරන්නෙක් නො වේ. හෙතෙම ගෙරින් රකිමින් පස්ගෝරසට හිමි නොවන ගොපල්ලා මෙන් ශ්‍රාමණ්‍ය ගුණයට හිමි නො වන්නේය.

20. යමෙකුගේ ධර්මඥනය සවල්ප වුවත් ධර්මානුධර්මයෙහි පවත්නාසුලු වී නම් හෙනෙම රුග වෙම මොහයන් නසා දනසුදු වූ ධර්මයන් දැන පසුදු විමුක්තින්ගේ වශයෙන් සකල කෙලශයන් කෙරෙන් මනාව මිදුනු සිත් ඇත්තේ මෙලොවැ හෝ පරලොවැ වූ කිසිවක් නිත්‍ය- සුඛ- ශුභ-ආත්ම වශයෙන් නො ගන්නේ ශ්‍රමණ්‍ය ගුණයට හිමි වන්නේය.

Translation:- 19. Though a man has studied the Dhamma and teaches it to others, yet he is no disciple of the Buddha if he acts not in accordance with the teaching. He is not a partaker in holy life more than the cowherd who looks after the kine of the other men, is a partaker in the enjoyable products of the cow.

20. Though a man talks little about the Dhamma, yet he is a partaker in holy life if he acts in accordance with the teaching, ridding himself of passion, hate and delusion, possessed of right understanding, freed from all blemishes in the mind, cleaving to nothing here or hereafter.

පරිකථා- ප්‍රමතතයා නම් සිල්වත් ව සිටත් කුකුළකු පියා පහරණ පමණ කලකුදු සංසකාරයන් අතින්‍යාදී වශයෙන් නුවණින් මෙනෙහි නො කරණුයේ ය. හෙනෙම බැලියට (=කුලියට) ගෙරින් රක්තා ගොපල්ලකු වැනි ය. ගොපල්ලා දවස මුලුල්ලෙහි ගෙරින් රැකත් පස්ගෝරසයට හිමි නො වෙයි. දවසට පමණ වූ බැලිය ම ලබයි. එමෙන් ප්‍රමතත භික්ෂු තෙමේ උදෙසිමි ප්‍රශ්න කිරිමි ආදී වශයෙන් ද, සම්පයට පැමිණියවුන්ට දෙසන්නාවූ ධර්මකථා, භූතතානුමොදනා සමීරාත්‍රිකධර්මදෙශනා වශයෙන් ද අනුන්ට ධර්ම කියන්නේ වී නමුත් හුදෙක් අතවැසියන් ලවා වත්පිලිවෙන් කරවා ගැනීමි පමණකට මුත් සතරමග සතරපලයයි කියනලද ශ්‍රමණ ගුණයට හිමි නො වන්නේය. ගොපල්ලා විසින් රක්තාලද ගෙරින් ගේ පස්ගෝරසය ගවඝවාමීනු වලදකි. එමෙන් ඔහු කියූ බණ අසා සමහර කෙනෙක් ප්‍රථමධ්‍යානාදියට ද සමහර කෙනෙක් විදශීනා වඩා සතරමග සතරපලයට ද පැමිණෙති. මෙය දෙශනා කරණ ලද්දේ සිල්වත්ව බහුශ්‍රැතව අතින්‍යාදී වශයෙන් කමටහන් මෙනෙහි නොකොට ප්‍රමාදශීලීව වසන මහණහු ගැන ය. දුශ්ශීලයකු ගැන නො වෙයි.

මෙහි ධර්ම නම් සතරමග සතරපල නිවණැසි කියනලද නව ලොකොත්තර ධර්මය යි. එයට අනුධර්ම නම් වතුපාරිශුඬ්ශීල- ත්‍රයො දශ ධූතාඛන- අශුභකම්ඝථානාදී ප්‍රභෙද ඇති පූච්චාග ප්‍රතිපත්තිය (=නවලොවුතුරු දහමි ලැබීමට පෙර පිරිය යුතු වූ ප්‍රතිපත්තිය) යි

රාග- නම් කාමරාග රූපරාග අරූපරාග වශයෙන් ත්‍රිවිධ වූ අරමුණෙහි අතීතයින් ඇලීම ලක්ෂණ කොට ඇති වෛතසිකය යි.

මෙම නම් මේ සත්ත්‍ර නසින්වා යි යනාදීන් සත්‍රයන් විෂය කොට හෝ යම්කිසි පරිද්දෙකින් යම්කිසි අරමුණක් විෂය කොට හෝ ගැටෙමින් උපදනා අකුශල වෛතසිකය යි.

මොහ නම් දුකකයෙහි සුඛයයි මෙසේ සංඥ විපයනීස විඤ විපයනීස වශයෙන් පැවති වෛතසිකය යි.

සුචිත්‍රානවිගන නම් නදබන්ධ- විකම්බන- සමුච්ඡේද- පටිපාසාදිය- නිසසරණ යයි නියතලද පඤ්චවිමුක්තීන්ගේ වශයෙන් සකලකෙලයන් කෙරෙන් මනාව මිදුනු සිත් ඇත්තේ ය. එහි නදබන්ධවිමුක්තී නම් ආලෝභාදී එක් එක් කුශලාබ්‍යයකින් එයට ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ ලෝභාදී අකුශලාබ්‍යයන් පහකිරීමෙන් ඒ පහවූ කෙලයන්ගෙන් සිත මිදීම යි.

විකම්බනවිමුක්තී නම් සමඵභාවනාවෙහි යෙදී ධ්‍යාන උපදවා කාමරාගාදිය යටපත් කිරීමෙන් කෙලයන්ගෙන් සිත මිදීම යි.

සමුච්ඡේදවිමුක්තී නම් සෝවාන් ආදී වූ චතුර්විධ මාගීඤ්ඤායෙන් ඒ ඒ මාගීයට අයත් පරිදි උපුටාලූ කෙලයන්ගෙන් සිත මිදීම යි.

පටිපාසාසම්චිමුක්තී නම් මාගීයෙන් කෙලයන් නැසූ සිහෙති ඉතිරි වන්නාවූ කෙලයවාසනාවෙන් (=කෙලෙස් පුරුද්දෙන්) සිත මිදීම යි. කෙලයවාසනාව සන්සිදෙන්ගේ පලසිත පහල වීමෙහි.

නිසසරණවිමුක්තී නම් නිවාණය ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීමෙන් භවයෙන් මිදීම යි.

පළමුවන සමකවගීය යි.

2-1

- 1 අප්‍රමාදෙ අමනපදං පමාදෙ මව්‍රුතො පදං,
අප්‍රමනා න මිසනි යෙ පමනා යථා මගා.
- 2 එනං විසෙසනො ඤාඤා අප්‍රමාදමහි පණ්ඩිතා,
අප්‍රමාදෙ පමොදනහි අනිසානං ගොවරෙ රතා.
- 3 නෙ ඤාසිතො සානනිඤා නිවං දලහපරකකමා,
දුසනහි ධිග්‍ර නිබ්බාණං ඤාගඤ්ඤවමං අනුතතරනහි,

නිදහස-නොසමූහ නුවරැ සොමිතාරාමයෙහි වැඩවාසය කරණ සේක් සාමාවතී ඇතුළුවූ පන්සියයක් බිසෝවරුන් හා මාගන්දිය ඇතුළුවූ ඔවුන්ගේ පන්සියයක් සදුකීන්ගේ මරණව්‍යසනය අරභයා මේ ගාථාවන් දෙශනා කළසේන. මෙහි නිදහ කථාව ඉතා දීඝී හෙයින් මෙහි නො ලියමු. එය සද්ධම්මරතනාවලියෙහි ආශේය.

පද්‍ය- 1. අපමාදය, අප්‍රමාදය හෙවත් නොපමා බව; අමන පදං, අමාත යයි නියතලද නිමිණයාගේ අධිගමයට භාරණ වෙයි. පමාදය, ප්‍රමාදය; මව්වුනො පදං, මරණයට භාරණ වෙයි. අපමනතා, කලාණ ධර්මයෙහි අප්‍රමනන සත්‍යයෝ; න මියනති, නොමියන්නාහ. යෙ, යම් හෙතෙක්; පමනතා, ප්‍රමනනයෝ ද; නෙ, ඔහු; යථා මතා, මලවුන් මෙහි.

2. එතං, මේ භාරණය; විසෙසනො සදුචා, විශෙෂයෙන් දැන; අපමාදවති, නො පමා බැව්හි පිහිටියා වූ; පණ්ඨිතා, නුවණැත්තෝ; අපමාදෙ, තමන්ගේ අප්‍රමාද ගුණයෙහි; පමොදනති, සතුටුවෙති. අරියානං, ආර්යයන්ගේ; ගොචරෙ, ගොචරයෙහි; රතා, ඇලුනානු වෙති.

3. ක්කාසිනො, විප්‍රකාරධ්‍යානයෙන් ධ්‍යායිවූ හෙවත් සමථ විදර්ශනා භාවනාවෙහි යෙදුනු; සාතතිනා, සතනයෙන් පැවති කායික වෛතසික වීර්යී ඇති; නිච්චං, නිතොර; දලහපරකකමා, දුසිපරකමයෙන් යුක්තවූ; තෙ ධිරා, ඒ ප්‍රාඥයෝ; යොගකෙබමං, සතර යොගයන් කෙරෙත් නිභීය වූ; අනුතතරං, නිරුත්තර වූ; තිබ්බාණං, නිමිණය; ජුසනති, සුඝී කරන්නාහු ය.

භාවය- 1. අප්‍රමාදය නිවණට කරුණු ය, ප්‍රමාදය මරණයට කරුණුය, නො පමා වූවෝ නො මියත්, පමා වූවෝ මලවුන් වැනි ය.

2. මෙය විශෙෂයෙන් දැන අප්‍රමාදයෙහි පිහිටි පණ්ඨිතයෝ ආර්යගොචරයෙහි ඇලුනානු නොපමාබැව්හි තුටුවෙති.

3. ධ්‍යාන කරන්නාවූ, නිතොර පැවති කායික වෛතසික වීර්යීයෙන් හා දුසිපරකමයෙන් යුක්තවූ උන්වහන්සේලා වතුයෙහි ගයෙන් නිභීයවූ උත්තම වූ නිමිණය ප්‍රත්‍යක්ෂ කෙරෙති.

Translation:- 1. Vigilance is the way to the immortal; negligence is the way to the mortal. People who are vigilant do not die; but people who are negligent are like men already dead.

2. The wise, knowing this well, and applying himself to the vigilance, rejoices therein loving the ways of the Buddhas.

3. They who meditate constantly, and who ever strive strenuously will attain Nibbana, the ever-lasting peace.

සර්වකාලීන- නිව්වාණය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කිරීම නම් මාගීඵල විඤ්ඤානන්තර නිව්වාණය අරමුණු කරගැනීමයි. එසේ නිව්වාණය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කිරීම ජරා මරණයෙන් මිදීමට ආරණ වන හෙයින් නිව්වාණය අමාන නම් වේ.

අසුමාදන නම් නිතොර සිහිනුවණින් යෙදී කාමයන්හි නො ඇලී කුසල් කිරීමයි. එය නිව්වාණපුරයට වදනා ශ්‍රේණි මාගීය වේ. සිහිමුද්‍රාව නුවණින් මෙතෙහි නො කොට කාමයන්හි ඇලී කුසල් නො කිරීම සුමාද නම්. එය මරණයට මාගීය වේ. ඒ කෙසේ ද? යත්. කුසල් කොට නිව්වාණය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කළාටු උඤ්ඤානන්තර නැවත නුපදනා හෙයින් ඔවුන්ට මරණ තැත්තේය. අකුසල් කළාටු අඤ්ඤාන ජනයන් සසරින් මිදී යා නොහි නැවත නැවත උපදනා හෙයින් ඔවුන්ට මරණ ඇත්තේ ය. කුසල් කිරීමෙහි නොපමා වූ නුවණැති සත්‍යයෝ පමාව අකුසල් කරණ අඤ්ඤායන් පරිද්දෙන් නො මියති. කුසල් කිරීමෙහි පමා වූ සත්‍යයන්ට සසර දුකෙහි කෙළවරක් නො පෙනෙයි. නොපමා වූ සත්‍යයන්ට සසර දුකෙහි කෙළවර පෙනෙයි. පමා වූ සත්‍යයෝ ජාති ආදියෙන් නොමිදුනු හෙයින් ජීවත් වෙත් නමුදු මල වුන් වැනි ය. නොපමා වූවෝ වනාහි කුසල් මුහුකුරුවා වහා මාගී ඵල උපදවා දෙවන තුන්වන ජාතියෙහි නුපදනා හෙයින් මලානු ද නොමලානු නම් වෙති. පමාව කුසල් නොකළාටු සත්‍යයෝ මලවුන් මෙන් කිසි පිළිසරණක් නැති හෙයින් නොමලානු නමුත් මලානු නම් වෙති.

ආයතීයෝ නම් කෙලයයන් නැසූ බුදු පසේබුදු මහරහත්හු ය. උන්වහන්සේලාගේ සිත හැසිරෙන්නාවූ ස්ථානයන් බැවින් සත් තිස් බොධිපාක්‍ෂිකධර්මය හා නවලොකොත්තරධර්මය ආයතීගොචර නම් වෙති.

ආලම්බණොපධ්‍යාන ලක්‍ෂණොපධ්‍යාන යි ධ්‍යාන දෙකකි. එහි ආලම්බණොපධ්‍යාන නම් පඨවිකසිණ ආදී අටතිස් අරමුණෙන් එකක් සිතට අරමුණු කොට එහි සිත පුරුදු කිරීමෙන් ලැබිය යුතු වූ රූපාරූප අභව සමාපත්තිය යි. ලක්‍ෂණොපධ්‍යාන නම් ත්‍රිලක්‍ෂණ භාවනාවෙන් ලැබිය යුතු වූ විදගීතා මාගී ඵල යන මොනු යි.

දෘඪපරාක්‍රමය නම් පුරුෂවීර්යයෙන්- පුරුෂපරාක්‍රමයෙන් යම් නිව්වාණයක් පැමිණිය යුතු ද, ඒ නිව්වාණයට නො පැමිණ අත රෙහි නො නවතිමිසි මෙසේ පැවැති වීර්යය යි.

වතුසේනා නම් කාමයෝග භාවයෝග දිට්ඨියෝග අවිජ්ජා
 යෝගයකි. එහි කාමයෝග නම් කාමවස්තූන්හි ඇල්ම යි.
 භවසේනා නම් රූපාරාම භවයන්හි ඇල්ම යි. දිට්ඨියෝග නම් දෙසා
 යම් භවයකදී යි. අවිජ්ජායෝග නම් වතුසේනාය වසාලන්තා වූ
 මොහය යි.

2-2

4 උට්ඨානවනෝ සනිමනෝ
 සුචිකමමසා නිසමමභාජනෝ,
 සසද්දාහසා ව ධමමඤ්චිනෝ
 අප්‍රමාදාසා සසොභිවඩ්ඪනි.

නිදහස - වෙළඳවෙළඳයෙහි දී කුමිහසොභකයන් අරභයා දෙසන
 ලදී. රජගහනුවර සිටිනාන්ගේ ගෙයි අභිවාතක රොගය උපන්
 කල සිටිනෝ පුත්‍රයා ලඟට කැඳවා “පුත්‍රය! මේ රොගය ඇතිවූ
 කල ගෙයි භිතති බිඳගෙන ගියාහු ජීවත් වෙති. නෝ අප නො
 බලා ගොස් ජීවත් වූ පසුව අවුත් අසවල් තන්හි නිධාන කොට
 තුබූ සතලිස් කෙලක් වසතුව ගෙන සැපසේ රැකෙව”යි කීහ. ඔහු
 පියානන් කී පරිද්දෙන් ම කොට දෙළොස් අවුරුද්දකට පසු රජ
 ගහ නුවරට ආ නමුත් බල කල ගොස් දැලීරවුළු ඇති කල ආ
 ගෙයින් කිසිවෙකුත් නො හැඳින්ගේය. හෙතෙම වසතුව තුබූ
 තැනට ගොස් ධනය නොනැසූහුබව දැක සිතනුයේ මෙහි මා
 අදහන කිසිවෙක් නැත, ඉදින් මම මේ ධනය ගෙන ප්‍රයොජන
 වින්දෙමි නම් එක් දුප්පතෙක් නිධානයක් ලබාගත්තේ ය යි මා
 අල්වාගෙන හිසා කෙරෙහි. එබැවින් බල මෙහෙ කොට ජීවත්වීම
 නම් යහපතා” යි සිතා නාගරිකයන්ගෙන් සොභකධුරය (= උදු
 සන්හි මූරගා මිනිසුන් පුබුදුවන කායනීය) ලබාගෙන ජීවිකාව
 කෙරෙයි. ඉක්බිත්තෙන් එක් දවසෙක බිම්බිසාර රජතෙමේ
 සොභකයාගේ ශබ්දය අසා තමන් සියල්ලන්ගේ ශබ්දයෙහි විභාග
 දන්තා හෙයින් “මේ බොහෝ වසතු ඇති මිනිසෙකුගේ ශබ්දයකැ”යි
 කියා ඔහු ගෙන්වා ගෙන විවාරා සියලු පවත් දැන ඔහුට සිටුතන
 තුරු හා තමන්ගේ දුවනියනුත් දී ඔහු කැඳවාගෙන බුදුන් කරා
 ගොසින් වැඳ සියලු පවත් කියා “සාමිනි සතලිස් කෙලක් පමණ
 වසතුව ඇතිවත් මොහුට කිසි උඩඟුකමෙක් නැත, දුප්පතෙකු මෙන්
 බල මෙහෙ කෙරෙයි, මෙසේ වූ පුරුෂරතනයක් නුදුටුචිරුම්” යි
 කීය. බුදුන්වහන්සේ ඒ අසා “මහරජ! මෙසේ ජීවත් වන්නහුගේ
 ජීවිතය ධාමිකය” යි වදාරා මේ ගථාව වදාළසේක.

පද්‍යාචාරා- උට්ඨානවතො, උට්ඨාන වීර්යයෙන් යුක්ත වූ: සති මනො, එළඹ සිටි සිහි ඇති; සුවිකමසො, නිර්දෝෂ වූ කාය කමාදිය ඇති; නියසමකාරිනො, පරික්ෂාකොට කරණ සුලු වූ; සක්කන්තසො, සංයත වූ කාය වාක් කම් ඇති; ධම්මජ්චිනො, ධර්මයේ ජීවිතාවෙන් ජීවත්වන්නා වූ; අපමනනසො, අප්‍රමාදන පුරුෂයාගේ; යසො, යසස; අභිවක්ඛති, විශේෂයෙන් වැඩෙයි.

භාවය- උට්ඨාන වීර්යයෙන් හා නුවණින් යුක්ත වූ, තුන් දෙරින් නිදෙස් දෑය කරන්නා වූ, සියල්ල නුවණින් විමසා බලා කරණ සුලු වූ, සංයත වූ කාය වාක් කම් ඇති, දැනුම් දීම් පෙවෙත් ඇති අප්‍රමාදන පුද්ගලයාගේ යසස වැඩෙන්නේය.

Translation:- Whoso is strenuous, constantly recollected, pure in conduct, deliberate of his actions, self-restrained, righteous of life, and vigilant the fame of him increases.

පටිකථා- උට්ඨානවීර්යං නම් උභයලොකානිසිද්ධිය පිණිස කටයුතු වූ දෑයෙහි මැලිවත්ට නොදී කයසිත නගාසිටුවන බලවත් වීර්යය යි.

සති- නම් කුසල විතත විටියෙහි නමන් හා එක්ව යෙදෙන අවශේෂ නාමධර්මයන්ගේ ආලම්බනසමරණය කරණ (=අරමුණු සිහි කරණ) වෛතසිකය යි. එය අපිලාපන ලක්ෂණ සතිය- උපගණකත ලක්ෂණ සතිය යි දෙපරිදි වේ. එහි ප්‍රභූණ කළ ග්‍රන්ථයක් කියන් තාක් මෙන් ඉතා පුළුස්සෙහි කළ කි දේ පවා සිහි කරන්නී අපිලා පනය ලක්ෂණ කොට ඇති සතිය යි. කුඳු මහන් කටයුත්තෙහි එලඹ සිටි නමන්ට භිතකර ධර්මයන් ලංකොට ගන්නී උපගණකතය ලක්ෂණ කොට ඇති සතිය යි.

නියසමකාරි- නම් මෙය කළ කල මෙබඳු යහපතෙක් වෙයි, මෙය කළ කල මෙබඳු අයහපතෙක් වෙයි-කියා මෙසේ නිදනා බලා ප්‍රතිකාර කිරීමක් සේ සියලු කටයුතු පරික්ෂා කොට කරණ පුද්ගල යි.

සක්කන්ත- නම් සංවරවූ කායාදී ද්වාර ඇත්තේය. එහි ශීලයෙන් කායවාග්වාරයෝද සමාධියෙන් මනෝවාරය ද සංවරයෙහි පිහිටති.

ධම්මජ්චි- නම් ප්‍රාණසාන ආදියෙන් හා භොර කරාදියෙන් කිරීම ආදියෙන් පුරුව ගොවිකම් වෙළෙඳුම් ආදී ධාර්මික ජීවිතා

වෙන් ජීවත් වන්නේ යි. මේ ගිහියෙකුගේ වශයෙනි.] පැවිදි දෙකුගේ වශයෙන් නම් වෙදකම් දුභකම් ආදිය නො කොට දැහැ මින් සෙමෙන් පිණිසවය්‍යාවෙන් ජීවත් වන්නේ යි.

මෙහි අප්‍රමාදතායා නම් ගොවිකම් වෙළඳුම් ආදියෙන් හෝ රාජසෙවාදියෙහි මැලි නොවූ පුරුෂයා යි.

සසස් නම් ඵෙඤ්ඤා- ගොභ- පරිවාර- සමමාන- නික්ඛිවණින (= ගුණ කියනු ලැබීම) යන මොහු යි.

2-3

6 උට්ඨානෙනපපමාදෙන සඤ්ඤමෙන දමෙන ව දිසං කසිරාඨ මෙධාමි සං ඛසො නාහිතිරනි.

නිදානස- වෙඵවනයෙහිදී චූලපඤ්ඤා තෙරුන් අරහයා දෙසන ලදී.

රජගහ නුවර මහාසමපත් ඇති සිටානකෙනෙකුන්ට මුහුඹුරු වූ චූලපඤ්ඤා-මහාපඤ්ඤා යන නම් ඇති කුමාරයන් දෙදෙනෙක් වූහ. ඉන් චූලපඤ්ඤා කුමාරයෙමේ ඉතා බාල ය. මහාපඤ්ඤා කුමාරයෙමේ මුත්තනුවන් කැටිව තිතොර විහාරයට ගොස් බුදුන්ගෙන් බණ අසනුයේ මහණ වන්ට සිතා මුත්තනුවන්ට “නුඛවහන්සේ අනුදායොත් මහණවනු කැමෙන්නෙමි” යි කීය. සිටතෝ ද සතුටුව කුමාරුන් කැටිව විහාරයට ගොස් බුදුන්ට ඵපවත් කීහ. මෙසේ ප්‍රච්ඡ්ඛාල ලැබූ මහාපඤ්ඤා තෙමේ බොහෝ වූ බුඛවචනය ඉගෙන විසිඟවුරුදු පිරෙන්තා ම උපසම්පදාව ලැබ විදගීතා කරණුයේ රහත් වැ ධ්‍යානසමාපතති සුවෙන් හා ඵලසමාපතති සුවෙන් දවස් යවනුයේ තමන්ලත් නිවන්රසය මලනුවන්ටත් දෙමි යි සිතා චූල පඤ්ඤායන් මහණ කෙළේය. නමුත් හෙතෙම | නුවණැත්තෙක් වූයෙන්

“පදුමං යථා කොකානදං සුගඤ්ඤං
පාතො සියා චූලමච්චගඤ්ඤං,
අඛිරසං පසං විරොචමානං
තපනනමාදිඵවම්චනනලිකෙක”

යන ගාථාව සාරමසකිනුත් උගත නොහැකි විය. එසේ හෙයින් මහාපඤ්ඤා සඵරියන් වහන්සේ ඔහු කෙරෙහි කලකිරී “එක ගාථාව සාරමසකිනුත් උගත නොහෙන තෝ ත්‍රිපිටකබුද්ධවචනය

නෙතෙක් කලකින් උගනෙහි ද? ශාසනයෙන් යව" යි කීසේක. චූළපඤ්ඤා සාමනේරයන් වහන්සේ ද "ගිහි ව දනාදී වූ පින්කම් කෙරෙමි" යි සිතා දෙවනදවස් උදසන ම සිවුරු හරණට තික්ඛුණු සේක. බුදුහු ද මහාකාරුණාසමාපත්තියෙන් නැගී ලොව බලන සේක් මේ කාරණය දැක චූළපඤ්ඤායන් තික්වෙන මහ දෙරටුව සම්පයෙහි සක්මන් කරමින් සිටියේක් සියල්ල අසා දන "මේ ශාසනය මාගේ බවචුක් නොප සොහොයුරුගේ නො වෙයි. මාගේ කීමක් නැතිව උන්ගේ කීමෙන් නොප යන්නේ අයි ද" යි වදාරු ශ්‍රීහසනයෙන් සාමනේරයන්ගේ හිස පිරිමැද කැඳවාගෙන ගොස් ගදකිලි දෙරකඩ නැගෙනහිරට මුණ ලා හිඳුවා ඉතා පිරිසිදුවූ රෙදි කඩක් සෑඹියෙන් මවා "චූළපඤ්ඤායෙනි! තෙපි මේ කඩරෙද්ද පිරි මදිමින් 'රජෙහරණ'යි කියමින් මෙහි ම සිටුව" යි වදාරු පිටුපුණ්ඤ වැඩිසේක. හෙතෙමේ ද වදාල පරිදි ම කරණුයේ ධාදිය වැදගෙන කඩරෙද්ද කිලිටි වූ කලා "මේ ඉතා පිරිසිදු වූ රෙදිකඩ මේ ශරීරය නිසා ප්‍රකෘතිය හැර අතික් සවභාවයකට පැමිණියේය" යි අතිත්‍යය මෙනෙහිකරමින් විදගීනා කෙලේය. බුදුහු ඒ දැන ශරීරයෙන් රැස් කදක් උන්වහන්සේ වැඩහුන් තැනට විහිදුවා තමන්වහන්සේ ම වැඩියා සේ හඟවා "චූළපඤ්ඤායෙනි! තෙපි මේ කඩරෙද්ද පමණක් කිලිටියයි නො සිතව. නොපගේ භක්තසන්තානය රුහාදියෙන් කිලිටි ය. රජස් යනු ධූලි පමණකට නම් නො වෙයි. රාග වෙෂ මොහ භූණටත් නම් ය. එය හරව" යි වදාරු "රුහො රුජො න ව පන රෙණු චුච්චති" යනාදි ගාථාත්‍රයක් වදාලසේක. ගාථා කෙලවර චූළ පඤ්ඤා සාමනේරයන්වහන්සේ සිවුපිලිසිඹියාපත් රඟන් වූ සේක.

නැවත එක්දවසක් "බුදුන්වහන්සේ චූළපඤ්ඤායන්ට පිහිට වූසේ කැ" යි දමසඛා මඩපයෙහි මේ කථාව උපන් කල්හි බුදුහු එත තට වැඩ බණ වදාරු මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදාච්ච- උට්ඨානෙන, කායික වෛතසික වීර්යයෙන් ද; අප මාදෙන, අප්‍රමාදයෙන් ද; සඤ්ඤාමෙන, වතුපාරිශුඤ්ඤිල සංඛ්‍යාත කායවාක් සංයමයෙන් ද; දමෙන, ඉන්ද්‍රියදමනයෙන් ද; මෙධාවී, නුවණැති පුරුෂතෙම; යං, යමක්; ඔසො, කෙලෙස් මහවතුර; න අභිකිරති, නො නසා ද; තං දීපං, ඒ ප්‍රතිෂ්ඨාව; කයිරුථ, කරන්නේයි.

භාවස්- විදගීනා ඥානයෙන් සමන්විතවූ ප්‍රාඥතෙම උට්ඨාන- අප්‍රමාද-සංයම-දම යන සතර ධර්මයන් කරණ කොට ගෙන කාමො ඝාදි වතුර්විධ වූ කෙලෙස් මහවතුරෙන් නො නැසෙන අහීන් ඵල යයි කියනලද පිහිට ලබන්නේ ය.

Translation:- By striving strenuously, by vigilance, by self control and by training the mind, let the wise man make an island that no flood of passion can overflow.

පරිකල්පනා- මෙහි අපමාද නම් සුවර්ත ධර්ම විෂයෙහි සිහිනුවණින් යුක්තවීම යි.

දම නම් අයේ කන් ආදී සදොරට හමුවූ රූපාදී සඳරමුණෙහි ලොභ වෙෂ මොහ නුපදවා නුවණින් මෙහෙහිකිරීමෙන් සිත කිලිටි වන්ට නොදී රැක ගැනීම යි.

ඉතා ගැඹුරු වූ සංසාර සාගරයට වන්නනුව ප්‍රතිශ්ඨාසථාන හෙයින් අනිත්ඵලය දීප නම් වී.

මෙධාවී නම් ධර්මෝපස් ප්‍රඥයෙකි කියනලද විදගීනාඥනයෙන් යුක්ත පුද්ගල යි. විදගීනාඥන නමුදු ප්‍රත්‍යය බලයෙන් උපන් සියල්ල අතිත්‍ය යයි ද, අතිත්‍ය හෙයින් ම දුක්යයි ද, නමින්ගේ වශයෙහි නොපවත්නා හෙයින් අනාත්ම යයි ද දක්නා නුවණ යි.

කාම- භව- දිසි- අවිජ්ජා යි ඔහු සතරෙකි. යම්සේ මඟවතුර තමහට විෂය වන සියලු තැන් සමකොට තමහට අසුවන සියල්ල මුහුදට හෙළමින් යටට ම ගලායේද එමෙන් ම කාමාදී තුන් භවය යට කොට ගෙන සත්‍වයන් සසර මුහුදෙහි හෙළමින් අපායාදී පහත් බවට පමුණුවන හෙයින් ඔහු නම් වී.

2-4

6 පමාදමනුසුඤ්ජනි බාලා දුමෙමබ්ගො ජනා, අපමාදඤ්ච මෙධාවි ධනං සෙට්ඨංව රක්ඛති.

7 මා පමාදමනුසුඤ්ජනි මා කාමරතිසන්ධං, අපමනො හි කායනො පපොති විජුලං සුඛං.

නිදනස- දෙවුරම්හිදී නුවණනැතියන්ගේ නැකැත් කෙළියක් අරභයා මේ ගාථාවෝ දෙසනලදහ.

එක්සමයෙකිහි සැවැත්නුවරැ නුවණ නැති අඥයෝ එක්වැ අළුත් ගොමත් දැලින් ඇඟ ගාගෙන වසකට සතියක් මුළුල්ලෙහි ගෙයක් ගෙයක් පාසා ගොස් අසභ්‍ය හෙපුල් කියමින් ඇවිදිනාහ. ඔහු මවුපියන් කෙරෙහි හෝ සිල්වතුන් ගුණවතුන් කෙරෙහි හෝ ලජ්ජාවක් නො කෙරෙහි. ගෘහවාසීහු අසභ්‍ය වචන නො අසනු කැමැත්තෝ මිල යවති. බුදුහු මේ භාරණය නිමිත්ත කොට මේ ආඨාමන් දෙසුයේක.

පද්‍යණී- 6. බාලා, මෙලෝ පරලෝ වැඩ නො දන්නා වූ; දුමෙමගිනො ජනා, එහෙයින් ම නුවණ නැති සත්‍යයෝ; පමාදං අනු සුඤ්ඤානි, ප්‍රමාදයෙහි යෙදී වෙසෙති. මෙධාවි, ප්‍රාඥතෙම; අස මාදං, අප්‍රමාදය; සෙට්ඨං ධනං ඉව, උත්තම රත්තයක් මෙන්; රතඛනි, රතියි.

7. පමාදං, පමාබව; මා අනුසුඤ්ඤාත, නොම පුරුදු කරවු. කාමරතීසත්ථං, තෘෂ්ණාසංසන්ධියෙහි; මා අනුසුඤ්ඤාත, නො යෙදෙවු. අසමනෙතා, අප්‍රමානන පුද්ගලතෙමේ; ක්‍රියායනෙතා, සමථ විද්‍යානා භාවනා කරන්නේ; විපුලං සුඛං, මහත් වූ නිවන් සුවයට; පපොති, පැමිණෙන්නේය.

භාවික- 6. දෙලෝවැඩ නොදන් අඥයෝ ප්‍රමාදයෙන් දවස් යවති. ප්‍රාඥතෙම අප්‍රමාදය උතුම් ධනයක් මෙන් රක්තේය.

7. ප්‍රමාදයෙන් දවස් නො යවවු, පස්කම් සුවෙහි නො ඇලෙවු; සිහිනුවණ ඇතිව සමථ විද්‍යානා භාවනා කරණුයේ නිවන් සුවයට පැමිණෙයි.

Translation:- 6. The fools who do not know the right and wrong give themselves over to negligence; but the wise man wards the vigilance as his greatest wealth.

7. Give not yourself over to vigilance. Do not crave the sexual pleasures. The vigilant, who is given to meditation attains the graeatest happiness.

පරිකල්පා- ලෝවැස්සෝ වනාහි මුහු මැණික් ආදී උතුම් ධන නිසා යෙහෙත් ජීවත් වම්භ, සුවසේ අඹුදරුවන් රකුම්භ, දන් පින් කරම්භයි මෙසේ ධනයෙහි අනුසස් දැක ධන රක්‍ෂාකෙරෙති. එසේ ම නුවණැති පුරුෂ තෙමේ ද “නොපමාවූයේ ප්‍රථම ධ්‍යානාදීන් පිළි ලබයි, සතරමහ සතර පලයට පැමිණෙන්නේ ය”යි අප්‍රමාදයෙහි අනුසස් දක්නේ එය උතුම් ධනයක් මෙන් රතියි.

2-5

8 පමාදං අසමාදෙන යද්‍ය නුදති පණ්ඨිනො,
 පසඤ්ඤාපාසාදමාරුග්ග අසොනො සොඛිනිං පජං,
 පබ්බතාපට්ඨාව භුමමට්ඨා ධිගෙඤ්ඤා අවෙකඛනි.

නිදනය- දෙවුරම්භිදී මහසුප් තෙරුන් අරභයා දෙසකලදී.

එක් දවසෙක මහාකාශ්‍යප මහතෙරුන් වහන්සේ පුළුල ලෙණෙහි වසනසේක් ආලෝක කසිණයක් වඩා ප්‍රතිභාග නිමිත්ත උපදවා පමාව වසන්තාවුත් නොපමාව වසන්තාවුත් මියන්තාවුත් උපදනාවුත් සතුන් දිවැසින් බලබලා වැඩහුන්සේක. බුදුහුන් “අද මජුත් මහසුප් මහතෙරහු කුමක් කෙරෙද්දෙහෙත්’යි දිවැසින් බලා වදාරා සකියන්තේ වුතුපපාතය බලනිසි දෑන මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යයී- පඤ්ඤා, ප්‍රාඥතෙම; යද, යමිකලෙක්හි; අපමාදෙන, අප්‍රමාදයෙන්; පමාදං, ප්‍රමාදය; නුදති, දුරුකෙරේ ද; (එකල්හි පඤ්ඤාපාසාදං, ප්‍රඥ නමැති ප්‍රාසාදයට; ආරාය්‍යා, නැගී; අසොකො, ශොක රහිත වූ; ධිරො, ප්‍රාඥ වූ ඒ මහාකෂිණාශ්‍රව තෙම; සොකිතිං පජං, ශොක සහිතවූ සඵ සමූහයා; අවෙකඛති, බලන් නේය. භූමමටෙඨ, බිමසිටියවුත් (බලන්තාවූ); පබ්බතට්ඨො ඉච්ච, පඵත මුදුනෙක්හි සිටි එකක්හු මෙන්; බාලො, බාලජනයන්; අවෙකඛති, දක්නේ ය.

ගාථය- ප්‍රාඥයෙක් යමිකලෙක අප්‍රමාදහෙතුවෙන් ප්‍රමාදය දුරු කෙරේ ද, ශොකරහිතවූ ඒ කෂිණාශ්‍රව තෙම දිවැස් නමැති පහ යට නැගී යමිසේ පඵත මුදුනෙක්හි සිටියෙක් ගල්පාවුල සිටියවුත් දකිද්ද එමෙන් මියන්තවුනුත් උපදනවුනුත් දකිසි.

Translation:- When a wise man drives away negligence through his vigilance, then he being himself freed from sorrow, ascending the tower of wisdom, looks upon the grief-smitten beings, as a man standing on a mountain top would look upon the people on the plain.

පරිකථා- නුදති- පොකුණකට වදනාවූ නවදියවහුරක් පරණව තුබූ පැත් අලලාගෙණ ඒ පුරාණජලයට අවකාශ නොදී තමා මතුමත්තෙහි පලවාපියා ද, එමෙන් නුවණැත්තේ තමන්ගේ අප්‍රමාදයෙන් සිත්සතන්හි වූ ප්‍රමාදය පලවා අප්‍රමාදය ම රදවයි.

මෙහි පඤ්ඤා නම් සෘතීවිධඥාන- දිව්‍යශොත්‍රොඥාන- දිව්‍ය වඤ්ඤාඥාන- පරචිත්තචීජානනඥාන- පුජේතිවාසානුසමාතිඥාන- ආශ්‍රවකෂයකරඥාන යන මොහු යි.

අශොක නම් අනාගාමී මාගීයෙන් උදුරා හරණලද ශොක නමැති උල අැතියේ යි.

2-6

9 අප්‍රමාදතො ප්‍රමාදතස්ස සුතොස්ස බහුජාගරො,
අබලස්සංච සීඝ්‍රස්සො හිංචා යාති සුමෙධස්සො.

නිදානය- දෙවුරමිනිදී සහායක භික්ෂු දෙනමක් අරභයා දෙසනලදී.

යහළු භික්ෂු දෙනමක් බුදුන්ගෙන් කමටහන් ඉගෙනගෙන භාවනා කරණු පිණිස වනවාස විහාරයකට ගියහ. ඉන් එක්කෙනෙකුත් වහන්සේ කලින් ම දරගෙනවුත් ගිනිමොළුවා ගෙන හෙරණුන් ගමග කථාකරමින් ගිනි තැප තැප පෙරයම් දසපැය යවා අතික් විසිපැය නිදනසේක. අතික් වහන්සේ නොපමාව මහණදම් පුරණසේක් “පමාව වසන්තවුන්ට නම් සතර අපාය නිතොර හිදිනා ගෙවල් හා සමය” යනාදීන් මිත්‍රයාට අවවාද කොටත් වචන ඤාම නොවන බැව් දැන තමන්වහන්සේ මහණදම් පුරණසේක් නොබෝ කලකින් සිවුපිලිසිඹියාපත් රහන්වූ සේක. අතික් තැනැත්තේ ප්‍රමාදයෙන් ම කල්ගත කෙලේය. ඔහු වස් අවසන්හි බුදුන් දක්නට ගියාහු වැද එකත්පස්ව හුන්හ. බුදුහුත් පිලිසදර කථාකොට පමාවූ මහණහුගෙන් ම සියල්ල දැන මේ භාෂාව වදාළ සේක.

පද්‍යය- ප්‍රමාදතො, ප්‍රමාදත සතියන් අතුරෙහි; අප්‍රමාදතො, අප්‍රමාදන වූ; සුතොස්ස, කෙලෙස් නින්දෙන් නිදන්නාවූ සතියන් අතුරෙහි; බහුජාගරො, මහත් වූ ජනගහය (නොනිදිම්) ඇති; සුමෙධස්සො, සුදුර වූ ප්‍රඥ ඇති මහා ඤාණාශ්‍රවතෙම; අබලස්සංච, (කොර පා ඇති ජවහිනවූ) දුර්ලභ අභවයකු (හැරපියා යන්නාවූ); සීඝ්‍රස්සො ඉව, සිඝ්‍රවූ ජව ඇති අභවයකු මෙන්; හිංචා, ප්‍රමාදත සතියන් සසර වටා ම හැරපියා; යාති, නිවන් පුරයට යන්නේයි.

භාෂණය- පමාවූවන් අතුරෙහි නොපමාවූ ද, කෙලෙස් නින්දෙන් නිදන්තවුන් අතුරෙහි නොනිදිම් ඇත්තාවූ ද ප්‍රාඥ තෙමේ දුබල අසෙකු පසුකොට යන සිඝ්‍රගමන් ඇති අසෙකු මෙන් ආගම අධිගම දෙකින් ම(=බුබු වචනය ඉගෙනීමෙන් හා මාගීඵල ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීමෙන්) ප්‍රමාදතයන් පසුකොට වහා නිවන්පුරයට යන්නේය.

Translation:- The wise man being vigilant among the negligent, being watchful among the sleepers, attains Nibbana leaving them behind, as a swift horse leaves behind a sorry nag.

පටිපාටි- සිහිනුවණින් නොයෙදීමෙන් සතර ඉරියව්වෙහි ම කෙලෙසයන්ගේ වසයට පැමිණ වසනුයේ නිතොර ම කෙලෙස නිද්‍ර වෙන් නිදන්ගේ ය. රහතුන් වහන්සේ එක ද ඉරියව්වක කෙලෙස නිද්‍රාවෙන් නොනිදන හෙයින් බහුල ජනයා ආභිසේක.

නුවණ මදවුන් එක සුත්‍රයක් උගන්නා කලට නුවණැත්තෝ වගක් හෝ සහියක් වඩා උගනීති. මෙසේ ආගමයෙහි පසු කෙරෙහි. නුවණ නැත්තවුන් භාවනා කිරීමට ස්ථානයන් කරදීම නුවණැත්තෝ අනුන් ඉදිකළ නැතහොත් වුවත් වැද කමටහන් මෙනෙහිකොට කෙලෙස් නසා රහත් වෙති. මෙසේ අධිගමයෙහි පසුකෙරෙහි.

2-7

10 අපමාදෙන මසවා දෙව්‍යාං සෙට්ඨනං ගනො, අපමාදං පසංසනති පමාදෙ ගරහිණො සද්.

නිදනයි- කුටාගාර සාලාවෙහිදී සක්දෙව්‍රජුන් අරභයා දෙසනලදී.

විසල් මහනුවර මහාලී නම් ලිව්වි රජකෙනෙක් ඇත. හෙතෙම බුදුන්ගේ ශක්‍රපුත්‍ර සුත්‍රානන්‍ය දෙශනාව අසා බුදුන් කර ගොස් වැද සාමිති ශක්‍රයා උටුසේක් දු”යි විවාරා “එසේය”යි වදාළ කල්හි “සාමිති ඒ ශක්‍රයා වැනි වූ අතිකෙකු විය යුතුය. ශක්‍රයන් ගේ ආනමභාවය දිව්‍යාත්මභාවය හෙයින් දක්නට බැරිය”යි කීය. එවිට බුදුහු “මම ශක්‍රයන් තබා යම් පිණක් කොට ශක්‍රවූයේ නම් ඒ ඒ ශක්‍රසමපත් සිඳිකලා වූ පින්කවුන් දනිමි. සක්දෙව්‍රජු පෙර මිනි සත් බැවිහි මස නම් විය. හෙතෙම යම් පින් කමක්කොට ශක්‍ර වූයේ නම් එසේ මොවුන් විසින් සමාදන්වූ ව්‍යාපද සතක් ඇත. ඒ කව රේද? යත්. ‘දිව්‍ය භික්ෂුයන් දෙමවුපියන්ට උපසථාන කිරීම, දිව්‍ය භික්ෂුයන් කැදීමයිල් ආදී කුලදෙවුවන්ට ආදර සමභාවනා කිරීම, දිව්‍ය භික්ෂුයන් අනුන්ට මොළොක්බස් කීම, දිව්‍ය භික්ෂුයන් කේලාම් නො කීම, දිව්‍ය භික්ෂුයන් දන්දීමෙහි ‘මසුරු නො වීම, දිව්‍ය භික්ෂුයන් බොරු නොකීම, දිව්‍ය භික්ෂුයන් අනුන්කෙරෙහි ක්‍රොධ නොකිරීම යන මොහුයි. මහාලීනි! මසමානවකයන් කළ පින්කම මේ ය”යි වදාරා මහාලී රජ විසාර කොට ම අසනු කැමති හෙයින් අතිත කථාව ද දක්වා මේ ගාථාව වදාළයේක :

පද්‍යය- මකවා, ශක්‍ර නෙමේ; අප්‍රමාදෙන, අප්‍රමාදය හෙතු කොට ගෙන; දෙවානං, දෙදෙව්ලොව දෙවියන්ට; සෙට්ඨනං, උතුම් බවට (=රජබවට); ගනො, පැමිණියේය. අප්‍රමාදං, අප්‍රමාදය; පසං සනති, පසසන්. පමාදෙ, ප්‍රමාදය; සද, හැමකල්හි; ගරහිතො, ගර්හිතයින්(=නිසද කරණලදී.)

භාෂ්‍ය- ශක්‍ර දෙවෙහුනෙම පෙර මවල නම් ගමෙහි බිම පිරි සිදු කිරීමෙහි පටන් කරණලද නොපමා බව හෙතෙකොට ගෙන දෙවියන්ට රජ විය. සියලු ලෞකික ලොකොත්තර ගුණ විශේෂ යන්ගේ ප්‍රතිලාභයට කාරණ නෙසින් බුඩාදී උත්තමයෝ අප්‍රමාදය ප්‍රශංසා කෙරෙති. සියලු විපතනියට කාරණ හෙසින් ප්‍රමාදය බුඩාදී ආයතියන් විසින් ගර්හිත යි.

Translation- Through vigilance Sakra attained the highest rank of Devas. Vigilance is praised. Negligence is always blamed.

2-8

**81 අප්‍රමාදරතො භික්‍ෂු පමාදෙ භයදසසිවා,
සංයොජ්ජනං අණුං පුලං ධනං අගනිව ගච්ඡති.**

නදනස- දෙවුරම්හිදී එක්තරු භික්‍ෂු කෙනෙකුන් අරහයා දෙසනලදී.

එක්තරු භික්‍ෂු කෙනෙකුන් වහන්සේ බුදුන්ගෙන් රහන්වීම දක්වා කමටහන් ඉගෙනගෙන වනයට ගොස් බොහෝ උත්සාහ කොටත් රහන් විය නොහි “කමටහනෙහි අවුල් හැර කියවා ගණිමි”යි බුදුන් ලඟට එනසේක් අතරමගදී මහන් ලැව්ගින්නක් දැක එක් ගස කොළ නැති පඵතයකට නැහි හුන්සේක් වනය දවන් නාවු ලැව්ගින්න දැක “යම්සේ මේ ගින්න කුදු මහන් දෙය දවමින් දිවේ ද එසේ ම අහිත්මාගීඥන නමැති ගින්නත් මහන් වූත් කුඩා වූත් කෙලෙසුන් දැවියයුවුය”යි සිතුවේක. බුදුහු ගදකිලියේ වැඩ හිද ම උන්වහන්සේගේ අදහස දැන රශ්මිසකකියක් විහිදුවා ඒ භික්‍ෂුහුගේ ඉදිරියෙහි වැඩහුන්නාක් මෙන් පෙනෙමින් “නා සිතූ තියාව යහපතැ”යි වදාර මේ ගාථාව වදලසේක.

පද්‍යය- අප්‍රමාදරතො, නොපමාබවෙහි ඇලුනාවූ; පමාදෙ භයදසසිවා, ප්‍රමාදයෙහි භය දක්නාවූ; භික්‍ෂු, මහණනෙම; අණුං, කුඩාවූ ද; පුලං, මහත්වූ ද; සංයොජ්ජනං, දසවිධ සංයොජ්ජනයන්;

අයහි ඉව, (කුදුමහත් උපදානයන් දවමින් යන ලැවිහින්හක් මෙන්; ඩහං, අහිත් මාහිඤ්ඤ නමැති ගින්නෙන් දවමින්; ගව්ඡති නිවන්පුරයට යන්නේය.

භාවය- අප්‍රමාදයෙහි අලුහු, ප්‍රමාදය නරකොත්පත්ති ආදියට හෙතු වන බැව් දන්තාච්ච මහණතෙම කුදුමහත් වස්තූන් දවන ලැවි හින්හක් මෙන් කුදුමහත් සංයෝජනයන් අර්භන් මාහිඤ්ඤ නමැති ගින්නෙන් දවමින් හෙවත් පුනරුත්පත්තියට අයෝග්‍ය කරමින් නිවන්පුරයට යන්නේය.

Translation:- The monk who is attached to the vigilance, and who sees the danger in negligence goes on his way burning the fetters great and small, as fire does.

පටිකථා- සංයෝජන නම් සත්‍වයන් සංසාරයෙහි බැඳ තබන රැහැන් සේ සලකනු ලබන කෙලෙසධම් දශයෙකි. සක්කායදිට්ඨි, ච්චි කීව්ඡා, සිලබ්බතපරමාස, කාමරුග, ව්‍යාපාද, රූපරුග, අරූපරුග, මාන, උඛ්චව, අවිජ්ජා යන මොහු යි. මේ සංයෝජන දසදෙන උඛ් මිහාතිය ඔරම්භාතිය යන දෙකොටසට බෙදෙති. 'යට' යයි කියන ලද එකොළොස් කාමභවයෙහි උත්පත්තියට හෙතු වූ සක්කායදිට්ඨි ආදී පස ඔරම්භාතිය නම. මේ ගාථාවෙහි යුද්ද සංයෝජන යයි කියන ලද්දේ මොහු ය. 'උඛ්' යයි කියන ලද රූප-අරූප භවයන්හි උත්පත්තියට හෙතු වූ රූපරුග ආදී පස උඛ්මිහාතිය නම. මේ ගාථා වෙති කුඩා සංයෝජන යයි කියන ලද්දේ මොහු ය.

සියලු ම සත්‍වයෝ මාහිච්චාධිගමයක් කරණතෙක් රූපාදිය මම ය මාගේ ය යන අදහස ඇතිව සිටිති. මේ කය පිළිබඳව ඇති වන්නාච්ච වැරදි දැනිය සක්කායදිට්ඨි යි.

බුඩාදි අටතන්හි සැක කිරීම- නිඛවයකට පැමිණෙන්නට නොහැකිවීම- ච්චිකීව්ඡා යි.

ගව- එඵ- කුකුල් ආදීන්ගේ සවභාවය ගැණිමෙන් ඒ ශීල යෙන් ඒ වුතයෙන් සංසාර ශුභිය වෙයයි පරාමශීනය කිරීම සිලබ්බතපරමාස නම් වේ.

වසතුකාම කෙලෙසකාමයන් පිළිබඳව ඇතිවන්නා වූ බලවත් ආශාව කාමරුග නම් වේ.

ක්‍රොධය හෙවත් බත කුණුවුවාක් මෙන් සිත ක්‍රොධාවසථාවට පැමිණීම ව්‍යාපාදන යි.

සොළොසක් පමණ වූ රූපි බ්‍රහ්මලොකයන් පිළිබඳ ආශාව රුප්‍රසාදය යි.

අරුපයකකියන් ගෙන් පමණක් යුක්තවූ ආකාසානස්ථාදී සතර බ්‍රහ්මලොකයන් පිළිබඳ ආශාව අරුප්‍රසාද නම් වේ.

තෙමේ උසස් ය යනාදී වසයෙන් වන්නාවූ නවවිධ වූ හැඟීම මාන නම් වේ.

අලුගොඩකට ගලක් ලූ කල මෙන් තන් අරමුණෙහි සිත විසිර පවත්නා බව උඛවීම යි.

දුක්කාදී අවනන්ති නොදැනීම අවිජ්ජා නම් වේ.

2-9

12 අප්‍රමාදරතො හිතනු ප්‍රමාදෙ හයදසසිවා,
අභබ්බො පඤ්ඤාය හිතොණසෙසව සන්තිකො.

හිද්‍යනය- දෙවුරුමිනිදී නිගමනිසු කෙරුන් අරභයා දෙසන ලදී.

සැවැත් නුවරට නුදුරු වූ එක් නියම් ගමෙකි උපන් කුලදරු වෙක් මහණ වූ නිගමනිසු කෙරුන්වහන්සේ යයි ප්‍රසිද්ධ ව අලොවුන් ව සනතුණුව වෙසෙයි. උන්වහන්සේ නිකාය නැගුණේ ගමෙහි ම සිභා වලද වැඩිහිටිනා සේක. අනේපිටු මහසිටු ආදීන් මහදන් දෙන කලත් සැවැත්නුවරට නො වඩනා සේක. භික්ෂුහු ද “නිගමනිසු සථවිර තෙමේ පැවිදිවත් නැගුණ හා මිශ්‍රව වෙසේය”යි කථාවක් ඉපදවූහ. බුදුහු ඒ අසා උන්වහන්සේගේ අදහස යහපත් නියාව දකිනත් උන්වහන්සේ ගෙන්වාලා “සැබෑ ද? තෙපි නැගුණ අත්හැර නො යවු දැ”යි විචාරා “සමාමිති මා නැගුණ හා එක්වීමෙක් නැත, මා උන්ගෙන් යැපෙන පමණකින් වඩා ලබන දෙයෙක් නැත”යි කිකල්හි මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යාචාර- අප්‍රමාදරතො, අප්‍රමාදයෙහි ඇලුනාවූ; ප්‍රමාදෙ හය දසසිවා, ප්‍රමාදයෙහි හයදක්නාවූ; හිතනු, මහණතෙම; අභබ්බො, පිරිහීමට; පඤ්ඤාය, අයොග්‍ය ය නිබ්බාණසු, නිව්‍යාණයට; සන්තිකො එව, සම්පයෙහි ම වන්නේය.

හාවය- අප්‍රමාදයෙහි ඇලුනු ප්‍රමාදයෙහි බිය දක්නා මහණ තෙම ශමථ විදහිනා ධම්මයෙන් වත් මාගීඵලාධිගමයෙන් වත් නො පිරිහෙයි. හෙතෙම කෙලඹපරිනිව්‍යාණයාගේ ද අනුපාදපරිනිව්‍යාණ යාගේ ද සම්පයෙහි ය.

Translation:- The monk who is attached to the vigilance, and who sees the danger in negligence is safe from falling. He is near to Nibbana.

පටිකඨා- සියලු කෙලෙසුන් මුලුසුන් කිරීම පිණිස අභිත්මාභී ඥානයට අරමුණු වන්නාවූ ආනතධම්මය භෙලලපටිනිච්ඡාණ නම්. එබඳු තිකෙලෙස්වූ රහතුන්වහන්සේගේ මරණීන් පසු ඉන් මත් තෙහි තෘෂ්ණාදී වශයෙන් සංසකාරයන් දැඩිහොට ගැඹිලිමෙන් වන ප්‍රතිසංස්කරණයක් නොමැති හෙයින් ඒ ආනතධම්මය ම අනුපාදාපටි නිච්ඡාණ නම්.

දෙවන අප්‍රමාද වර්ගය යි.

3-1

- 1 එඤ්ඤාං වපලං විතතං දුරක්ඛං දුගතිවාරයං,
උජුං කරොති මෙධාපී උසුකාරෙව තෙජනං.
- 2 වාරිජොව ඵලෙ ඛිතො ඛිකමොකත උඛාතො,
පටිඵඤ්ඤාං විතතං මාරධෙය්‍යං පහානවෙ.

නිදන්‍ය- වාලිකා පව්වෙහිදී මෙහිය තෙරුන් අරභයා දෙසන ලදී.

කාමචිතකීදී වූ තුන් විතකීයෙන් මඩනාලදුව වීර්යීය කොට ගත නොහී තමන්වහන්සේ කරු ආ මෙහිය තෙරුන්ට බුදුහු “මෙහි යෙනි! මම හුදකලා ය. අතික් භික්ෂු කෙනෙකුත් එතනෙක් රඳ පියව’යි කියද්දී මා හැර ගොස් මෙසේ සිතට වසභවීම නුසුදුසු ය. මේ සිත නම් ඉතා ලක්ෂ්‍ය. එය නමාට වසභ කරගැනීම වටීයයි වදාර මේ ගාථාවන් වදාලසේක.

පද්‍යථී- එඤ්ඤාං, සැලෙන්නාවූ; වපලං, එක අරමුණක නො සිටින්නාවූ; දුරක්ඛං, නො රැක්ක හැක්කාවූ; දුගතිවාරයං, තුන් දුසිරිතින් නොවැලකිය හැකිවූ; විතතං, සිත; මෙධාපී, ප්‍රාඥ වූ පුරුෂ තෙම; උජුං කරොති, සෘජු කරන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යත්. තෙජනං, හිදණකික් හැද මැඩ ඉදි කරන්නාවූ; උසුකාරෙව ඉව, හිවඩුවා මෙහි.

ඉදං විතතං, මේ සිත; ඛිකමොකතො, ජල සංඛ්‍යාත වාසසථාන යෙන්; උඛාතො, නගනලද්දවූ; ඵලෙ ඛිතො, ගොඩ දමනලද්දවූ; වාරිජො ඉව, මත්ස්‍යයෙකු මෙන්; පටිඵඤ්ඤාං, සැලෙන්නේය. මාර ධෙය්‍යං, කෙලශවාතනය; පහානවෙ, පහකටයුතුයි.

භාවය- සැලෙන්නා වූ ද, එක අරමුණක නො සිටින්නාවූ ද, නොරැක්ක හැකිවූ ද, තුන් දුසිරිතින් නො වැළකිය හැකිවූ ද සිත ප්‍රාඥ තෙම සෘජු කරන්නේය. කුමක්මෙන් ද? යත්. නිවඩුවෙක් හිදණකින් සෘජු කරන්නාක් මෙහි.

2. කෙලෙස් සහිත මේ සිත දියෙන් ගොඩ වූ මසෙකු මෙන් නොයෙක් අරමුණෙහි කරකැවීම් වශයෙන් සැලෙන්නේය. එහෙයින් කෙලෙස් නැසිය යුතු ය.

Translation:- 1. The mind is restless, unsteady, difficult to guard, and difficult to restrain. The wise man makes it strait as the fletcher makes the arrowshaft.

2. This mind twitches about like the fish flung on land out of the water. Therefore passions must be destroyed.

පරිච්ඡේද- විනත තම් විඤ්ඤාය සි. එය නොයෙක් අරමුණු කරා යන හෙයින් වලිත ය, එක ඉරියව්වෙක නොපිහිටින ගම්දරු වෙකු මෙන් එක අරමුණෙක නො සිටිනා බැවින් වපල ය, සන්ප්‍රාය වූ (=හිතවූ) එක් අරමුණෙක්හි ම පිහිටුවන්නට නොපිළිවන් හෙයින් නොයෙක් තැනින් වැද ගොයම් කන කුළු ගොණෙකු මෙන් නො රැක්ක හැකි ය, විසභාගාලමිතයට දිවන හෙයින් ත්‍රිවිධ දුඛවර්තයෙන් නො වැළකිය හැකි ය. විතනය සෘජු කිරීම නම් මාගීඵලාධි ගමයෙන් කෙලෙස් නැසීම සි.

යම්සේ නිවඩුවෙම හිදණකට සුදුසුවූ දණකින් වනයෙන් කපා ගෙනවුත් පිටපොත්ත හැර තෙල්කාභියෙන් තෙමා අඟුරු කබලෙහි තවා හිඳවුවෙහි ලා හැද මැඩ සෘජු කොට අස්ලොම් විදීමට සුදුසු කොට රුජරුජමහාමාත්‍යයන්ට ශිල්ප දක්වා මහත් සත්කාර සමාන ලබා ද, එසේ ම නුවණැති පුරුෂතෙම මේ සිත ධුතාඛන අරණ්‍යවාසයෙන් පිට පොත්ත වැනි වූ ඔලාරික කෙලෙසුන් තදඛනාදි වශයෙන් පහකොට ඉක්බිති ශ්‍රධා නමැති තෙලින් තෙමා කායික වෛතසික වීර්යී නමැති ගිනි අඟුරෙහි තවා යමට විදගීතා භාවනා නමැති අළුවෙහිලා හැද මැඩ සෘජු කොට ත්‍රෛභූමික සංසකාරයන් අතිතාදි වශයෙන් සන්මූෂිණයකොට අවිද්‍යාසකකිය පලා ත්‍රිවිද්‍යා ෂබ්භිඤ්‍ය නවලොභොතතරධම්මිය යන මේ ගුණ විශෙෂයන් අත්පත් කොටගෙන අග්‍රදක්ෂිණෙය බව ලබන්නේය.

කෙලෙඛවෘතන නම් සංසාරයෙහි උත්පත්තියට ගෙනු වන අවිද්‍යා තෘෂණා උපාදාන යන මොහු සි.

3-2

3 උපානිශතයෙහි ලභ්‍යතො යක්ඛාමනිපාතිනො, විභක්තයා දමමො සාධු විභක්තං දන්තං සුඛාවහං.

නිදහස- සාවැත් නුවරදී එක්තරා හිඤ්ඤ කෙනෙකුන් අරභයා දෙසනලදී.

කොසොල් රජහුගේ අණ පවත්නා රට ඇලගමු නම් ගමක් ඇති. එකල සැට දෙනෙකුන් වහන්සේ බුදුන්ගෙන් ම කමටහන් ඉගෙන එගමට වැඩ මාතිකමානා නම් උපාසිකාවක් විසින් කරවා දුන් විහාරයෙහි වසන සේක් එක් දවසක් රැස්ව ඔවුනොවුන්ට අව වාද දෙනසේක් “ඇවැත්නි! පමාවීම නපුරු ය, අටමහනරකයෝ හරණලද දොර ඇත්තාහ. බුදුවරහු නම් ඡායාවක් සේ අනුගමනය කළත් වඤ්චාවෙන් සිත් ගත නොහෙන සේක. නොපමාවුව මැනව, දෙනමක් එක් තැනක නො සිටිය යුතු, නොහිඳිය යුතු. සවස වත් පිරිත් වේලේ හා උදෑසන සිභායන වේලේ පමණක් එක්තැන් වමිහ. රෙහි කෙනෙකු වුවොත් වෙහෙර මැද එල්වා තිබෙන ගෙඩිය ගැසු කල ඒ සලකුණෙන් අවුත් බෙහෙත් කරමිහ”යි කතියා කොට ගෙන වසනසේක. එක්දවසක් උපාසිකාවෝ තෙල් මී සකුරු ආදිය ගෙන්වා ගෙන විහාරයට අවුත් විහාර මඩයෙහි හිඤ්ඤන් නොදැක කොසි වැසියෙක් දැයි මිනිසුන් අතින් විවාර උන්වහන්සේලාගේ කතියාව දැන ගෙඩිය ගස්වා ඒ ඒ තනින් එකි එකි නම ම වඩනා දැක එයට කාරණ කිමිදැයි විවාලෝය. උන්වහන්සේලා ද “උපාසිකාවෙහි! මහණදම් කරමිහ”යි වදා මටත් භාවනා ක්‍රමයක් වදාලොත් මැනවැ”යි කීකල්හි තමන්වහන්සේ දන්නා තරමින් වදාලසේක. උපාසිකාවෝ ද භාවනාවෙහි යෙදී උන්වහන්සේලාට පළමුකොටම අනාගාමී වූහ. අනගාමිමහ හා සමග ම සිවුපිළි සිඹියා හා ලෞකික අභිඤ්චෝ ද සමග වූ ය. ඕනොමෝ සමවත් සුවයෙන් නැගී දිවැසින් බලන්නී ආහාර පහසුව නැති හෙයින් ඒ හිඤ්ඤන් රහත් නොවන බව දැන එතැන් පටන් නොඑක් කැඳ අවුළුපත් හා රස ඇති බත් මාළු ඉදි කරවා තමන්ගේ ගෙයි ම වඩා හිඳුවා දන්දෙන්නී ය. සත්ප්‍රාය වූ බොජුන් ලදින් උන්වහන්සේලාගේ සිත එකඟ විය. උන්වහන්සේලාත් එකඟසිතින් විදහීනා වඩා සිවුපිළි සිඹියාපත් රහත්ව වස්අවසන්හි බුදුන් දක්නට ගොස් උපාසිකා වන්ගේ ගුණ කීසේක. එක්තරා හිඤ්ඤ කෙනෙක් ඒ අසා ඒ ගමට යනු කැමතිව බුදුන්ගෙන් කමටහන් ඉගෙන එගමට වැඩ විහාරයට වැසී දවස්හි ම “මේ උපාසිකාවෝත් සිතු සිතු දෙයක් දකිත් ලු.

මමත් ගමන් විඛාසෙමි. විහාරය හැමදවියන්ට නිසි කෙනෙක් එවූ නම් යහපතා”යි සිතුවේක. උපාසිකාවෝ මිනිසෙකු යවූ ය. භික්ෂූන් වහන්සේ ද පැත් පිපාසා ඇතිව “උපාසිකාවෝ ශකීර් පැනක් එවූ නම් යහපතා”යි සිතුවේක. උපාසිකාවෝ ශකීර් පැනුන් යවූ ය. භික්ෂූන් වහන්සේන් “පෘථග්ජනයෝ නම් යහපතුවන් සිතති, නපු රුත් සිතති. ඉදින් මම නපුරක් සිතීමි නම් වසනුවතා සමග සොරුන් අල්වා ගැනීමක් මෙනා”යි සිතා බුදුන් කර වැඩ සියල්ල කියේක. බුදුහු “මහණ තෝ එකක් රකුව”යි වදාරා කුමක් දැයි විචාල කල්හි තාගේ සිත පමණක් රකුව”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළයේක.

පදාචාර්ය- දුනතිශ්ශසස, තිග්‍රහ කරන්ට නොපිළිවන්වූ; ලහුනො, ලසුටු; යත් කාමනිපාතිනො, යම් කැමති අරමුණෙක වැටෙන සුලුටු; විතතසස, විතතයාගේ; දමටො, දමනය කිරීම; සාධු, මැනවි. විතතං, සිත; දනතං, දමනය කරණලද්දේ; සුඛාවතං, සුව ඵලවත්තේය.

භාවය-දමනයට දුෂකරවූ ද, වහා ඉපිද වහා නැසෙනසුලුටු ද, කැමතිවූ කොසි යම් අරමුණෙක වුවත් වැටෙන සුලුටු ද සිත දමනය කිරීම යහපති. කුමක් හෙයින් ද? යත්. දමනය කළ සිත මහපල සුව හා නිවන්සුව දෙන හෙයිනි.

Translation:- Good is the training of mind, hard to control, buoyant, and alighting wherever it likes. Because the trained mind brings happiness.

පටිභාෂා- විතතදමනය නම් සිත නොයෙක් නොයෙක් අර මුණු කරා යන්ට නොදී එක අරමුණෙක පිහිටුවා වතුර්විධ ආයතී මාගීයෙන් සකල කෙලශයන් නැසීම යි.

සවභාවයෙන් නොදැමූ සිත ජනි- ගොත්‍ර- වයස් නොබලා ලැබෙන්නාවූ ද නොලැබෙන්නාවූ ද යුතුවූ ද අයුතුවූ ද යම් කැමති අරමුණෙක්හි වැටෙන්නේය.

3-3

- 4 සුදුදදසං සුභිපුණං යත් කාමනිපාතිනං,
විතතං රකතථ මෙධාවි විතතං ගුතතං සුඛාවතං.
- නිදානය- සැවැත් නුවරදී එක්තරා කල කිරුණු භික්ෂු කෙනෙකුන් අරභයා දෙසනලදී.

එක් සිටු පුත්‍රයෙක් කුලපහ තෙර කෙනෙකුන් කරා ගොස් “සාමනි දුකින් මිදෙන උපායක් කියනු මැනවැ” කීය. සවරියන් ද පිළිවෙලින් සහනට සිටුවසය දිම්- තිසරණ- පන්සිල්- දසසිල් වදාල කල්හි හෙතෙම ඒ සියල්ල එලෙසින් ම කොට තවත් කලමනා දෑ ඇද්දැයි විචාලේය. “එසේ වී නම් සසුන් වැද මහණ වව”යි වදාල කල්හි මහණ වූයේය. ඔහුට ආභිධම්මක තෙර කෙනෙක් ආචාරී වූහ. විනයධර තෙර කෙනෙක් උපාධ්‍යාය වූහ. උන්වහන්සේ උප සම්පන්න වූ පසු ආචාරීන් වහන්සේ අභිධම්ම විෂය වදාල බුදුසස්තෙහි මේ කලමනා දෙය ය, මේ නොකලමනා දෙය ය යනාදීන් වදාරණ සේක. උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ ලඟට ගියකල චිත්තප්‍රතිපත්ති වදාල අවවාද කරණ සේක. දෙපක්‍ෂයේ අවවාද අසා “දුකින් මිදෙනු පිණිස මහණ වීම්; මෙහි අනපය දීක් කරන්ටත් බැරිය; ගිහිව පින් කිරීම යහපතැ”යි සස්තෙහි උකටලිව වසන කලා ආචාර්ය උපාධ්‍යාය දෙනම එපවත් දැන ඔහු කැඳවාගෙන බුදුන් කරා ගොස් සියල්ල කීහ. බුදුහු “මහණ! ඉදින් තෝ එකක් රකින්නට සමච්ච වෙහි නම් සෙස්ස රකින්නට උත්සාහ නො ගනුව”යි වදාරා “රුක්කමනා කවරේ දෑ”යි විචාල කල්හි “තමාගේ සිත පමණෙකැ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යය- සුදුදුසු, දක්නට ඉතා ම නොපිළිවන්වූ; සුනිපුණං, ඉතා සියුම් වූ; යත් කාමනිපාතිනං, යම් කාමනි අරමුණක් හෙත සුලු වූ; විතතං, සිත; මෙධාචී, ප්‍රාඥතෙම; රකෙඛථ, රක්තේසි. විතතං, සිත; ගුත්තං, රක්තාලද්දේ; සුඛාවහං, ලොච්චොවුතුරා සුව ඵලවන්නේය.

භාවය- දක්නට නොපිළිවන්වූ ද ඉතා සියුම්වූ ද, කාමනිවූ කොසියම් අරමුණක් වුවත් ගන්නා සිත රුක්ක සුතුය. එසේ රුක්ක සිත ලොච්චොවුතුරා සුව ඵලවයි.

Translation:- Let the wiseman ward his mind, difficult to see and very fine, and alighting wherever it likes. The well-guarded mind brings happiness.

පරිකථා- රකෙඛථ-සිතට වසභව අන්‍යව්‍යසනයට පැමිණෙන අඤ්ඤා මෙන් තොව ප්‍රාඥතෙම නානා අරමුණෙහි විසිර පැවැත්ත නොදී එකච්චාලමඛනයෙහි පිහිටුවා සිත රක්තේය.

3-4

5 දුරඛගමං එකවරං අසරීරං ගුහාසයං,
යෙ විතතං සක්කුමෙසසනන්ති මොක්ඛනන්ති මාරඛකිනා.

නිදානස- සැවැත්නුවර දී භාගිනෙය්‍ය සඛ්ඝරකකිත තෙරුන් අරභයා දෙසනලදී.

සැවැත් නුවරින් පැමිදිවූ සඛ්ඝරකකිත නම් රහතුන් වහන්සේ තමන් වූසේක. උන්වහන්සේගේ නැගනියෝ පුතෙකු ලැබ තෙරුන් ගේ තම ම වුසු ය. භාගිනෙය්‍ය සඛ්ඝරකකිත තෙමේ ද මයිලනුවන් වහන්සේ වෙත ම මහණ ව උපසම්පන්න ව එක්තරා ගමෙක වස් වැස අන්තයෙහි සන්දියන් වසනුයක් හා අටරියන් වසනුයක් ලැබ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ වෙත පැමිණ අටරියන් වසනුය පාමුල නබා “ඤාමිති! මෙය පිළිගනු මැනවැ”යි ආරාධනා කොට පවත් සලමින් සිටියේය. තෙරුන්වහන්සේ ද තමන් අලොච්ඡ හෙසින් නො පිළිගත්තේය. දෙවනු තෙවනුවත් ආරාධනා කොට නොපිළි ගන්නා කලා භාගිනෙය්‍ය සඛ්ඝරකකිත සචරියන් වහන්සේ සිතන සේක් “මයිලනුවන් වහන්සේ මා සතු දෙය ප්‍රයෝජන විදිනට මැලි කලා මා මහණව සිටීමෙන් කම්කිම් ද? ගිහිව අටරියන් කඩ විකොට එළදෙනක මිල දී ගෙණ ඇය වැදු වැදු එළවන් විකොට මුදල් සපයා යනියක සරණපාවාගෙණ දරුවෙකු ලැබ දරුවනුත් අඹුවනුත් කුඩා ගැලක තබාගෙණ මයිලනුවන් වහන්සේ වදිනට යෙමි. අතර මගදී බිරින්දසේ නො සැලකිල්ලෙන් දරුවා බිම වැටෙයි. එවිට කැවිටෙන් පිටට පහරක් ගසමි”යි සිතමින් සලමින් සිටි තල්වටින් තෙරුන් වහන්සේගේ හිසට පහරක් පහලසේක. තෙරුන් වහන්සේ පරසින් දත්තා නුවණින් බලා සියල්ල දූක “සඛ්ඝරකකිතයෙනි! බිරින්දට පහරදෙන්ට බැරිව ද අපට පහර දෙන්නෙ”යි වදාලසේක. ඒ අසමින් “මා සිතු සියල්ල උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ දත් බැවින් ශාසනයෙහි රැදීමෙහි ප්‍රයෝජන කිම් දූ”යි තල්වැට දමා සිවුරු හරණට යන්ට තික්මුණුසේක. එවිට යහළු මිත්‍ර භික්ෂුහු ඔහු අල්වාගෙණ බුදුන් කර ගෙණ ගියහ බුදුහු සියල්ල විවාර දූන මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍ය- දුරඛගමං, දුරට යන්නා වූ; එකවරං, හුදකලාව ම පවත්නා වූ; අසරීරං, ශරීරයක් තැත්තාවූ; ගුහාසයං, ශරීර නමැති ගුහාවෙහි පවත්නා වූ හෙවත් හෘදයරූපය නිසා පවත්නා වූ; විතතං, සිත; යෙ, යම් කෙනෙක්; සක්කුමෙසසනන්ති, සංවරයෙහි පිහිටුවද්ද; තෙ, ඔහු; මාරඛකිනා, මාරඛකිතයෙහි කියනලද ත්‍රෙහු මික වෘත්තයෙන්; මොක්ඛනන්ති, මිදෙන්නාහු ය.

භාවය- දුර යන්තාවු ද, හුදකලාව ම හැසිරෙන්නාවු ද, සිරුරක් නැත්තාවු ද, ගුභාවක ශයනය කරන්නාවු ද සිත යම්කෙනෙක් සංවරයෙහි පිහිටුවද්ද ඔහු මාරබ්ඛිනියෙන් මිදෙන්නාවුය.

Translation:- Whoso control the mind which is wandering after, long faring, bodiless, seated in a hollow, will be free from the fetters of Mara.

පරිකථා- මකුළුහුයක් පමණ නැහුදු පුළුදිගේ ආදියට විතතයාගේ ගමනක් නැති නමුදු යොදුන් දහසකින් දුරවු ද අරමුණු ගන්නා බැවින් විතතය දුරබහම නම් වේ.

යටත් පිරිසෙයින් දෙසිතකුදු එකවට නොඉපද එක් සිතක් ඉපද තීරුඳු වූ කල්හි ම අනික් එක ම සිතක් උපදනා හෙයින් එකවර නම් වේ.

තමා අරුපධම් බැවින් නීලාදී වණියක් නැත්නුයි අසර්ව නම් වේ.

විතතයාගේ පැවැත්ම හෘදයරූපය ආශ්‍රය කොට ගෙන වන හෙයින් විතතය භූභාසය නම් වේ.

හෘදයරූපය පිහිටියේ ශරීරය තුළ දෙනන මැද ය. එහි දෙඹ ගෙහියක් පිහිටන නැත් පමණවූ වලෙහි අඩ පතක් පමණ ලේ ඇත. මේ ලොහිතය ආශ්‍රය කොට ගෙන විතතය පවතියි.

සිත සංවරයෙහි පිහිටුවීම නම් නො උපන් කෙලෙසුන් උපද නට නොදීම හා ප්‍රමාද දොෂයකින් උපන් කෙලෙසුන් දුරැකිරීම යි.

මාරබ්ඛිනි නම් කමී- කෙලශ- විපාක යන ත්‍රෛභූමික වෘත්තය යි.

3-5

- 6 අනවටසිතවිතතය සද්ධමම. අවිජ්ඣතො, පරිපලවපසාදය පඤ්ඤා නි පරිසුරනි.
- 7 අනවස්සුතවිතතය අනනි,භනවෙනසො, පුඤ්ඤපාපපහිණය නිජච්ඡන්තො භයං.

නිදනම- සැවැත් නුවරදී විතතහත් තෙරුන් අරභයා දෙසනලදහ.

සැවැත්නුවර වැසි එක් කුලපුත්‍රයෙක් වල්වත් ගොනෙකු සොයා වනයට ගියේ තීරමුදුන් වේලෙහි බඩසයින් පිහින වැ විහාර යට ගියේය. භික්ෂුහු ඔහුට නොයෙක් සුපව්‍යඤ්ඤන ඇතිව බත්

දුන්න. හෙතෙම සිහනුයේ “අපි අවුරුද්ද මුළුල්ලෙහි කමානන කොටත් මෙබඳු බවක් ලද නොහෙමිහ. මගණ වෙමි”යි සිතා තමන් මහණ කරන්ට හිඤ්ඤන්ට කියේය. හිඤ්ඤන්ත් ඔහු මහණ කළහ. හෙතෙම බුඩ්ධානුභාවයෙන් උපන් දෙය සුවසේ වළඳ මස්ලේ ඇතිව ගෙණ “සිතා කැමෙන් ප්‍රයොජන කිමි ද? සිටුරු හරණෙමි”යි එසේ කෙළේය. මෙසේ හෙතෙම සවරක් මහණව සවරක් සිටුරු හළේය. හිඤ්ඤ ද ඔහු සිතට වසභව ඇවිදිනා හෙයින් විත්තහත්‍ව යයි නම් කළයේක. මෙසේ ඔහු ඇවිදිනා කලා අමුවගේ කුසෙහි දරුවෙක් පිලිසිද හත්තේය. හෙතෙම සත්වෙකී වාරයේ සිසා නඟුල් වියදමු හැරගෙණ ගෙට අවුත් කාමාය වසත්‍රය ගණිමිසි ඇතුල්ගෙට පිවිසියේ කටින් කුණුකෙළ වගුරුවමින් නිවිසුයෙන් නිදන බිරින්ද දුටුයේය. ඇය උදුමාතක අගුහයක් සේ ඔහුට වැට හින. විත්තහත්‍ව තෙමේ ත්‍රිලක්‍ෂණය මෙතෙහිකරමින් මහණවන්ට යන්නේ අතරමගදී ම සොවාන්වැ විහාරයට ගොස් මහණවැ කීප දිනකින් ම රහත් විය. හිඤ්ඤ ද ඔහු රහත්වූ නියාව නොදන “ඇයි සිටුරු හැර යන කල් නොදත් නියා දු”යි විවාලසේක. උත්වහන්සේ “සාමිනි සිටුරු හරණට ගමන් තබා භවගමනුත් නැතැ”යි රහත්වූ නියාව හැඟවූ සේක. හිඤ්ඤ උත්වහන්සේ බුදුන් වෙත පමුණුවා එපවත් කීහ. බුදුහු මේ ගාථාවන් වදාලසේක.

පදාචාර්ය- 6. අනවට්ඨිතවිත්තංසු, අනවසභිතවූ සිත් ඇති; සඤ්ඤාමං අවිජනනො, සඤ්ඤාමය නොදන්නාවූ; පරිපලවපසාදංසු, ඉපිලෙන සැදහැ ඇත්තාහට; පඤ්ඤා, ප්‍රඥා තොම; න පරිපුරති, නො පිරෙන්නිය.

7. අනවසුත්තවිත්තංසු, රුගයෙන් තෙත් නොවූ සිත් ඇති; අනඤ්ඤාභවවෙතසො, දොෂයෙන් නොපහරණලද සිත් ඇති; පුඤ්ඤපාපපභිණංසු, අහිනමාහීයෙන් ප්‍රතිණ කළ කුසලාකුසල ඇති; ජගරතො, ක්‍ෂීණාශ්‍රවයාහට; භයං, කෙලෙසුන් කෙරෙන් භයෙක්; නඤ්ඤ, නැත.

භාමය- 6. අසභිරවූ සිත් ඇති සඤ්ඤාමය නොදත් ඉපිලෙන සැදහැ ඇතියහට ප්‍රඥාතොම නො පිරෙන්නිය.

7. රුගයෙන් තෙත් නොවූ ද වෙෂයෙන් දැඩි නොවූද සිත් ඇති, නැවත සංසාරයෙහි උත්පන්නියට හෙතු වන පින්පවි අහින් මාහීඤ්ඤායෙන් නැසු රහතුන් වහන්සේට කෙලෙසුන්ගෙන් බියෙක් නැත.

Translation:- 6. In him whose mind is fickle and faith is fluctuate, and who is ignorant of Dhamma, wisdom does not grow to fulness.

7. In him whose mind is not moisted by craving and not hardened by hatred, and who is awake and rid of sin and merit, there is no fear.

පරිකල්පා- අසුපිට තුබූ කොමඩු ඵලයක් මෙන් ද, දහවියා ගොඩක තිදුටු කණුවක් මෙන් ද, තවටයාගේ හිසෙහි තුබූ කොලොම් මලක් මෙන් ද, එක්තැනෙක නොපිහිටා කිසිකලෙක තාපස ව, කිසිකලෙක ගිහි ව, කිසිකලෙක පැවිදි ව වසනුයේ අනවබ්බිත විනය නම් වේ.

සදබමම නම් බුඩාදි සන්පුරුෂයන් විසින් ප්‍රශය්‍යා වූ සතර සතිපට්ඨානාදී සන්තිස් බොධිපාක්‍ෂික ධම්මයෝ යි. සොවාන් මාගී යෙන් අවලප්‍රසාදයෙහි නොපිහිටි හෙයින් හෝ ශ්‍රද්ධාව මද හෙයින් ඉපිලෙන සුදුහැ අන්තේ පරිපලවසසාද නම්.

මෙහි පඤ්ඤා යන්තෙන් කාමාවචර-රූපාවචර- අරූපාවචර- ලොකොත්තර ප්‍රභෙද ඇති ප්‍රඥව ගැණෙයි. ඔහුට කාමාවචරප්‍රඥව පවා නොපිරෙණකල රූපාවචරදී ප්‍රඥවන්ගේ පිරීමෙක් කොසින් ද?

ශ්‍රද්ධා- වීර්‍ය- සමාධි- සමාධි- ප්‍රඥ යන පස්වැදෑරුම් ජගර ධම්මයෙන් යුක්ත බැවින් කයගිලන් බැවින් තිදතන් කෙලෙස් තින් දෙන් නොතිදන හෙයින් රහතුන් වහන්සේ ජගය්‍යා (=තිදිවරණ) කරණසේක.

ඒ ඒ මාගීයෙන් ප්‍රගිණ වූ කෙලෙසුන්ගේ නැවත උත්පත්ති යක් නැති බැවින් රහතුන්වහන්සේට කෙලෙසුන්ගෙන් බියෙක් නැත.

3-6

8 කුමහුපමං කායමිමං විදිකා,
නගරූපමං විනයමිදං ධිපෙකා,
යොධෙඡ මාරං පඤ්ඤාවුධෙන
ජිනසාව රතො අනිවෙසනො සීයා.

නිදනය- සාවැන්නුවරදී පත්සියයක් විදගීක හිසුන් අර භයා දෙසනලදී.

සැවැත්නුවර වසන පත්සියයක් දෙනා වගන්සේ බුදුන්ගෙන් අනිත්‍යතාව දක්වා කමටහත් ඉගෙනගෙන මහණදම් කරමිහයි යොජුන් සියයක් විතර ගොස් එක් ගමකට පැමිණියාහු එගම්වැසියන්ගේ ආරාධනාව පිළිගෙන ගමට හුදුරුවූ වනලැහැබෙක්හි වසන සේන. ඒ වල වසන දෙවියෝ හිඤ්ඤාත් බිම වසන කල උඹ භවනයන්හි වසන්ට අසමනුවුවෝ “යම්කිසි ලෙසකින් මේ හිඤ්ඤාත් මෙතනින් යවාපුවොත් යහපතැ”යි සිතා රුත්‍රිසථාන දිවාසථානයන් හි ද සක්මන්කෙළවර ද මිනිහිසුන් හිස්නැති සිරුරැත් මවා දක්වන්ට වන්හ. හිඤ්ඤා ද එහි වසන්ට නොහැකිව බුදුන් කර ගොස් එපවත් කිහි. බුදුන් වගන්සේ ඔවුන්ට කරණිය මෙන්සුන් උගන්වා “මහණෙනි විහාරයෙන් පිටත සිට ම මේ සුත්‍රය සංකියා කරමින් යව”යි වදාර එනනට ම යැවූසේන. දෙවියෝ සුත්‍රානුභාවයෙන් මෙන් සිත් ලැබ හිඤ්ඤාත් උවදුරු නැති ලෙසට ආරක්‍ෂා නැඩුහ. හිඤ්ඤාත් ගේ සිඟුන් එකඟ විය. උන්වගන්සේලා විදහිනාවට ම සිත යොවු හොට “මේ ආත්මනාවය බිඳෙන බැවින් අයච්චි බැවින් කුඹල් වල දක් මෙනැ”යි සිතුවේන. බුදුන්ගේ ගදනිලියේ වැඩ හිද ම රැස්කදක් යවා ලඟ වැඩිහුන් සේ හොට “එසේය මහණෙනි! මේ ශරීරය කුඹල් වලදක් මෙනැ”යි වදාර මේ ගාථාව වදාළසේන.

පදාච්ඡි- ඉමං කායං, මේ ශරීරය; කුම්භපමං, මැටිබඳුනක් වැනි හොට; විදිකා, දූන; ඉදං චිත්තං, මේ විදහිනා චිත්තය; නගරුපමං ඔපෙකා, නුවරක් මෙන් කෙලෙස් සතුරන් විසින් නොපැරදවිය හැකි හොට තබා; පඤ්ඤාසුධෙන, ප්‍රඥ නමැති ආයුධයෙන්; මාරං, කෙලෙශමාරයා; යොධෙථ, පහරණේය; ජීනං, දිනනලද්දවූ හෙවත් උපදවන ලද්දවූ හරුණ විදහිනාව ද; රකෙඛ, රක්තේය; අනිවෙස නො සියා, සමාපන්නියෙහි ආලය නො කරන්නේ ය.

භාවය- මේ ශරීරය මැටිබඳුනක් මෙනැයි දූන, මේ සිත සුරක්‍ෂිත නුවරක් මෙන් කෙලෙස් සතුරන් විසින් නොපැරදවිය හැකි හොට තබා ප්‍රඥ නමැති ආයුධයෙන් කෙලෙශ නමැති මාරයාට පහර දිය යුතුය. උපදවගන් හරුණ විදහිනාවක් ආරක්‍ෂා කට යුතුය. සමාපන්නියෙහි නො ඇලියයුතු ය.

Translation:- Perceiving this body to be perishable as a jar, guarding the mind from passions like a strongly guarded city, you may attack Mara with the sword of wisdom. Ward what you have won. But do not crave.

පරිච්ඡේද-මැටිබදුන බිඳෙන සුලු ය. ශරීරය ද අනිත්‍ය හෙයින් නැසෙන සුලු ය. එහෙයින් කය මැටිබදුනක් බදු ය. මෙසේ ශරීර යාගේ අනිත්‍යතාව දන්නා බුද්ධිමත් විද්වතුන් ප්‍රඥා නම

ගැඹුරැවූ කටුඅඟල- දියඅඟල ඇත්තාවූ ද සවිරවූ ප්‍රාකාර හා වාර ඇත්තාවූ ද නගරය පසමිතුරන්ගෙන් සුරක්‍ෂිත ය. එසේම විද්වතුන්ගේ සහිත විනයය කෙලෙස් සතුරන්ගෙන් සුරක්‍ෂිත ය. එහෙයින් විද්වතුන් විනයය සුරක්‍ෂිත නගරයක් බදු ය.

විද්වතුන් ප්‍රඥාව වැඩෙත් ම රුහුණේ කෙලෙසයේ තදබිහාදි වශයෙන් සංසිදි මාගී ප්‍රඥාවෙන් මුදුසුන් වෙති. එසේ ඒ ඒ මාගීයෙන් නැසියයුතු කෙලෙස් නසන හෙයින් විද්වතුන්ගේ ප්‍රඥාව හා මාගීප්‍රඥාව පසුකැපුණු වෙති.

ආවාසසන්ප්‍රාය, සාමාජිකසන්ප්‍රාය, භෞජනසන්ප්‍රාය, පුද්ගල සන්ප්‍රාය, ධර්මශ්‍රවණසන්ප්‍රායාදිය සෙවනය කරමින් අතරතුරෙහි සමාපනතියට සමවැද එයින් නැගී ගුණ විනයයෙන් සංසාරයන් අනිත්‍යාදි වශයෙන් මෙතෙහි කිරීමෙන් තරුණ විද්වතුන් වැඩිකර ගනිති. ඉදින් සමාපනතිය ම ආස්වාද කෙරෙමින් සංසාරයන් අනිත්‍යාදි වශයෙන් මෙතෙහි නොකළොත් මාගීඵල ප්‍රතිවේදය කරන්ට අසමත් වෙති. එහෙයින් සමාපනතියෙහි නොඇලී ය යුතුය.

3-7

9 අවිරං වනයං කායො පඨවිං අඛසෙසසනි,
සුදෙධා අපෙතවිසුද්ධො හිරස්ඨං ව කලිඛගරං.

නිදානං- සැවැත්නුවරදී පුනිගනනතිස්ස තෙරුන් අරභයා දෙසනලදී.

සැවැත්නුවර කිසි නම් තෙරනමක් විය. උන්වහන්සේගේ ශරීරය බෙලිපල පමණ වූ ගඩුවලින් වැසි පැළෙන්නට වන. සියල් සිරුරු වේයන් කැ පරබල් පතක් මෙන් සිදුරු විය. එවන් පටන් පුනිගනනතිස්ස තෙරුන් වහන්සේගේ ප්‍රසිද්ධ වූසේක. උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයෝත් බැලිය නොහී අත්හලහ. හඳුනා පොරෝනා සිවුරු පුයා හා ලෙසින් වැකි ගියේය. උන්වහන්සේ කිසි පිහිටක් නැතිව මඤ්චපරායන ව හොත්සේක. මුදුහු ද ලොව බලනසේක් පුනිගනනතිස්ස තෙරුන්ගේ රහත් වන්ට කිසි හෙතු සමපත් දූක “මුන්ට මා විනා අනික් පිහිටෙක් නැතැ”යි ගිනිහල්ගෙට වැඩ පැන් හුණුකොට තෙරුන් වහන්සේ වැඩහොත් තැනට වැඩ ඇදේ

කොණක් අල්වාගත්සේක. එවිට භික්ෂුහු “සාමිකී! වැඩසිටිනා සේක්වා; අපි ‘අල්වමිහ’යි ඇදවිටිත් ම ඔසවාගෙන ගිනිහල්ගෙට ගෙනාහ. බුදුහු ඔරුවක් ගෙන්වා උණුපැන් වත්කරවා සිවුරු සෝදවා වියලෙන්ට ලවා නමත්වගන්සේගේ ශ්‍රීහස්තයෙන් ම උණු පැන් වත්කොට උලා නැවුසේක. උන්වහන්සේ ද පිරිසිදු වූ හදනා පෙරේනා දූරුසේක් පුසා කුණු හැරී ශරීරයත් ලක්ෂ්‍ය එකකසිතින් ඇදෙහි හොත්සේක බුදුහු උන්වහන්සේගේ ඉස්දෙර වැඩසිට “මහණ! නොපගේ මේ ශරීරය නිෂ්ප්‍රයෝජන වූ දඹුකඩක් මෙන් පොළොවට ම පැමිණෙන්නේය”යි වදාර මේ ගාථාව වදලසේක.

පදානී- අයං කායො, මේ කය; අවිරං, නොබෝ කලකින් ම; වත, එකානනයෙන්; අපෙනවික්ඛන්දනො, පහවූ සිත් ඇත්තේ; ජුඤ්ඛො, ඉවත දමනලදුසේ; නිරන්ධං කලිඞගරං ඉව, දීර්ගය දඹු කඩක් මෙන්; පඨවිං අධිසෙසසසි, පොළොව මත්තෙහි හෝතේයි.

භාවය- මේ කය නොබෝකලකින් ම දීර්ගය දරකඩක් මෙන් වික්ඛන්දනය නැතිව පොළොවෙහි හෝතේය.

Translation:- Soon indeed this body will lie on the earth cast away, mindless, like a useless log of wood.

පටිඛාටා- ආයුෂ්‍යය, උණුසුමය, වික්ඛන්දනය යන මොවුන් සිරුරෙන් පහව යාමෙන් මරණය වේ.

දෙශනාවසානයෙහි පුනතිගතනතිස්ස තෙරුන්වහන්සේ සිවු පිලිසිඹියාපත් රහත්ව ආයුශකතිය එතෙක් ම හෙයින් පිරිනිවන් පැසේක.

3-8

**10 දිසො දිසං යනනං කසිණ වෙරි වා පන වෙරිනං,
මිච්ඡාපණීඛිනං මිනනං පාපියො නං නනො කරෙ.**

නිදනස- කොසල ජනපදයෙහිදී නඤ්ඤ ගොපාලයා අරහසා දෙසන ලදී.

අනේපිඬුමහසිටුහුගේ නඤ්ඤ නම් ධනවත් ගොපොල්ලෙක් ඇත. හෙතෙම කලින් කල සිටානන්ට පස්ගෝරස ගෙනවුත් දී බුදුහුත් දෑක බණත් අසා බුදුන් තමන්ගේ ගෙට වඩනට ආරාධනා කෙරෙයි. බුදුහුත් ඔහුගේ නුවණ මෝරණතෙක් නොවැඩ මුහුකල

නියාව දැන එක්දවසක් බොහෝදෙනා වහන්සේ පිරිවරා වැඟිසේක. ගොපලු තෙමේ සක්දවසක් මහදන් දී සත්වෙහි දවස බුදුන්ට පසුගමන් කොට වැද නැවතුණේය. එක් වැද්දෙක් විද නැද ගොපල්ලන් මැරී. හිසුහු ඒ දැක “නුඹවහන්සේ මෙහි වැඟි හෙයින් නැද ගොපල්ලන්ට මරණ විය”යි ධම්මවරුපය නොදැන කීහ. බුදුහු ද “මහණෙනි! මා ආවත් නො ආවත් මොහුට ගැලවීමක් නැතැ”යි වදාරා මේ භාෂාව වදාළසේක.

පද්ධතී- දිසො, සොරෙක්; දිසං, සොරෙකු දැක; නං, ඕනට; යං කසිරා, යම් අනයව්‍යසනයක් කෙරේ ද; වෙරී වා පන, බඳුබවෙර ඇති එකෙක් හෝ; වෙරිනං, එසේ ම නමා කෙරෙහි බඳු වෙර ඇති එකක්හු දැක; යං තං කසිරා, යම් ඒ අවැඩක් ඕනට කෙරේ ද (එයට වඩා); මිච්ඡාපණ්ණිතං චිත්තං, වරදවා දශ අකුශල කමීපථ යෙහි පිහිටුවනලද සිත; තනො, ඒ හෙතුවෙන්; නං, ඔහු; පාපියො කරෙ, අතියයින් ලාමක කරන්නේ යි.

භාවය- සොරෙක් හෝ සතුරෙක් යමෙකුට නපුරක් කරන්නේ ද, දසඅකුසල්හි යෙදූ සිත ඒ පුද්ගලයාට සොරසතුරන් විසින් කරණු ලබන අනර්ථයට වැඩි වූ අනර්ථයක් කරන්නේය. ඔහු අතියයින් ලාමක කරන්නේය.

Translation:- Foe may do harm to foe, hater to hater; but the evil done by a wrong-aimed mind may do worse. It makes the man despicable.

පරිකථා- සොරෙක් හෝ සතුරෙක් යමෙකුට අනර්ථයක් කෙරෙමින් ඔහුගේ පුත්‍රදර දැසිදස ගවමහිණිදීන්ට පිඩා කරන්නේ හෝ, කෙත්වත් ආදිය නසන්නේ හෝ ධනය පැහැර ගන්නේ හෝ, ජීවිතය නසන්නේ එක ම ජාතියෙකි ය. දශ අකුශල කමීපථ යෙහි යොදනලද සිත වනාහි මේ ජාතියෙහි ම ගහීවට ද වධබක්කිත යට ද පමුණුවා පරලොචත් නොයෙක් සියදහස් ජාතියෙහි සතර අපායෙහි හෙළමින් හිස ඔසවන්නට නො දෙන්නේය.

3-9

11 න නං මානා පිනා කසිරා අසෙසා, වාපි ව සුභසා, සමමාපණි ගිනං විනං ගෙසාසො නං නනො කරෙ.

නිදනම- සැවැත්තුවරදී සොරෙයා තෙරුන් අරභයා දෙසනලදී.

සොරෙය්‍ය නුවර සොරෙය්‍ය සිටුවුනු තෙම මිත්‍රයකු සමග නාත්ට යන්ට නුවරින් නික්මියේ නුවරට සිභා වඩනා කැමතිව නුවරින් පිටත සිට ගැටවටුගන්වන මහාකාශ්‍යප මහතෙරුන් වහන්සේගේ රන්කදක් වැනි සිරුර දෑක “මුත්වහන්සේ මට භාය්‍යා වී නම් හෝ මුත්වහන්සේගේ රුපයොහාව මාගේ භාය්‍යාවට සමනවී නම් යහපතැ”යි සිතීය. සිතු සිත හා සමග ම පුරුෂකීය නැතිව සත්‍රියක් විය. ඕනොමෝ ලජ්ජාවෙන් පලායන්නී තක්සලා නුවරට පැමිණියාය. එනුවර සිටු තෙමේ ද ආ දෑක නමන්ට පාදපරිවාරිකා කෙළේය. ඕනොමෝ අනුක්‍රමයෙන් දරුදෙන්නකු වැදුවාය. මෙසේ තමන්ගේ කුසින් උපන් දරුදෙදෙනෙක, සොරෙය්‍ය නගරයෙහිදී තමන් නිසා උපන් දරුදෙදෙනෙකැයි පුත්තු සචාර දෙනෙක් වූහ. දිනක් ආ මවුමාලේ කවුළුදොර හැර විවිධ බලමින් සිටියා සොරෙය්‍ය නුවර වැසි ආගේ යහම සිටානන් දෑක කැඳවා සතකාර කොට නමා හඳුන්වා දී සියලු පුවත් කීවාය. සිටුතෙමේ පියමන ව මහතෙරුන් වහන්සේ ඤාමා කරවා ගැණීම වටියයි කියා එදවස උන්වහන්සේ එනුවර වැඩ වසන බව දැන ගොස් වැද “සාමිනි හෙට ආරාධනා මාගෙනැ”යි කීය. දෙවන දහස්භි සිභා වැඩි මහතෙරුන් වලදවා සිටුවුවන්ට ලවා වලදවා “සාමිනි මුත් කල වරදට ඤාමා කල මැන වැ”යි කියා “කුමක් ද”යි විවාල කල්හි සියල්ල ම කීය. “එසේ වී නම් නැගී සිටුව, ඤාමා කෙරෙමි”යි වදාලසේක. එකෙනෙහි ම සත්‍රියක නැතිව පිරිමියෙක් විය. හෙතෙම මේ විප්‍රකාරයෙන් සසර කලකිරුණේ මහපුළු මහතෙරුන් වහන්සේ වෙත මහණ උපමපද ලැබුයේ සැවැත් නුවරට පැමිණ මහණදම් කෙරෙයි. දනවුවස්සෝ ද පුත්තු සතර දෙනාගෙන් කවුරුන් කෙරෙහි ප්‍රේම බලවත් දැයි විචාර කී. එවිට “කුසින් උපන් දරුවන් කෙරෙහි ය”යි වදාලසේක. උන්වහන්සේ පසුකලෙක විදහීනා කොට රහන් වූසේක. නමුත් රහන්වූ පසු විවාලවුන්ට “කවුරුන්ටත් ප්‍රේම නැතැ”යි කීයහි. හිඤ්ඤ මේ කාරණය බුදුන්ට දැන්වූසේක. බුදුහු “මපුත් රහන්වූ තැන් පටන් කිසිකෙනකුත් කෙරෙහි ප්‍රේමයක් නැතැ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍ය-නං, ඒ කාරණය හෙවත් යම් කාරණයක් සවහිරව සිටිය සමපතනියක ද ඒ කාරණය; මානා න කසිරු, මවු නො කරන්නිය. පිතා න කසිරු, පියා ද නොකරන්නේය. අඤ්ඤ වා අපි ව ඤ්ඤකා, අතික් නැගෝ ද නො කරන්නාහ. සමාපණිකිතං චිතතං, (දඤ කුශල කම්පථයෙහි) මනාකොට පිහිටුවනලද සිත; තතො, ඒ හෙතෙම වෙත්; නං, ඒ පුද්ගලයා; සෙය්‍යසො කරෙ, අතීතයින් උතතම කරන්නේය.

හා වස- යමෙක් දසකුසල්හි සිත යෙදීමෙන් යම්බඳු උතුමෙක් වන්නේ ද, මවුපිය ආදී කිසිවෙකුට ඔහු එබඳු උතුමකු කට නො හැකිය.

Translation:-Not mother nor father nor other kinsfolks could do to a man what the right-aimed mind can do to him. It makes him noble.

පරිච්ඡේදය- මවුපියෝ පවා දරුවන්ට දයාද දෙන්නාහු එක ම ජාතියෙක කමානත නොකොට යෙහෙත් ජීවත්වන පමණක් දෙති. විශාඛාවන්ගේ මවුපියෝ පවා ඒසා මහඟුකු අන්තරාහු ඒ විශාඛා වන්ට එක ම අත්ලාවෙක යෙහෙත් ජීවත්වන පමණක් දුන්නහ. වක්‍ර වන්නී රජයේ පමණකුදු දරුවන්ට දෙන්නට පොහොසත් මවුපිය කෙනෙක් නම් නැත. දිව්‍යසම්පත් හෝ ධර්මසම්පත් දෙන්නට පොහොසත්වු කොසින් ද? ලොකොත්තර සම්පත් දීමෙහි අපොහොසත් බැව් කියයුතු ම නොවේ. දශකුශල කම්පථයෙහි මනාකොට පිහිටුවනලද සිත වනාහි මේ සියලු සැපත් දෙන්නට පොහොසත් ය.

විනය වර්ග සි.

4-1

- 1 කො ඉමං පඨවි. විජේසසති
 යමලොකාසව ඉමං සදෙවකං,
 කො ධම්මපදං සුදෙසිතං
 කුසලො පුපථමිව පචෙසසති.
- 2 සෙතො පඨවි. විජේසසති
 යමලොකාසව ඉමං සදෙවකං,
 සෙතො ධම්මපදං සුදෙසිතං
 කුසලො පුපථමිව පචෙසසති.

නිදර්ශන- පඨවි කථාවෙහි යෙදුනු පන්සියයක් දෙනා වහන්සේ අරභයා දෙසනලදහ.

බුදුන් හා සමග දනවු.සැරිසරා ගිය පන්සියයක් දෙනා වහන්සේ දෙවුරමට අවුත් සවස් වේලෙහි උපසථාන ශාලාවෙහි හිඳ “අසවල් ගමට යන්නාවූ මහ සම ය; අසවල් ගමට යන්නාවූ මහ විසම ය; අසවල් තෙත බොරළු බොහෝ ය; අසවල් තෙත බිම මැටි කළුය”යි මෙසේ වූ කථාවක් කරණසේක. බුදුහු එතෙතට වැඩ නොප විසින් සිත්සතත් නමැති පොලොව පිලිබඳ දෙයක් ම කියයුතුය”යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

ධර්මානුකූල යන්තෙන් සත්විස් බොධිපාක්ෂික ධර්මය ගැණේ. ඔහු නම් සතර සතිපට්ඨාන, සතර සමාසක් ප්‍රධානවීයයි, 'සතර ඉද්ධිපාද, පඤ්ච ඉද්ධිය, පඤ්ච බල, සභා බොධිසංඛ, ආයතී අභ්‍යන්තරික මාගී යන සත්විස සි. වතුරුයයි සත්‍යය අවබෝධ කරණ හෙයින් යොගා වචර හෙමේ හෝ මාගී විනේනාත්පාදය බොධි නම් වේ. ඒ බොධි නම් ලද මාගී විනේතය හා යෙදෙන හෙයින් මේ ධර්මයෝ බොධි පාක්ෂික නම් වෙත්.

අධිශීල- අධිවිනන- අධිප්‍රඥයයි කියනලද ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවෙහි හික්මෙන හෙයින් ශ්‍රෝතාපනති මාගීසථයා පටන් අභිත්මාගීසථයා දක්වා ඇති සත්දෙන සෙසු නම් වේ. නොනිමිකටයුතු ඇත්තේ යන අනුභව. අභිත්ඵලසථයා නිමාවට ගිය කෘතය ඇති බැවින් අසෙසු නම්.

එහි පඤ්ච ශීලය ශීල නම් වේ. එයට අභ්‍යන්තර ශීලය අධිශීල නම් එසේම අභ්‍යන්තර ශීලයට දශ ශීලය ද, දශශීලයට ලෝකික වතුස්පාරිශුද්ධි ශීලය ද, එයට ලොකොත්තර ශීලය ද අධිශීල නම් වේ.

කාමාවචර විනේතය විනන නම් වේ. එයට රූපාවචර විනේතය ද, රූපාවචර විනේතයට අරූපාවචර විනේතය ද, අරූපාවචර විනේතයට ලොකොත්තර විනේතය ද අධිවිනන නම් වේ.

කාමාවචරප්‍රඥව ප්‍රඥ නම් වේ. එයට රූපාවචර ප්‍රඥව ද, රූපාවචර ප්‍රඥවට අරූපාවචර ප්‍රඥව ද, අරූපාවචර ප්‍රඥවට ලොකොත්තර ප්‍රඥව ද අධිප්‍රඥ නම් වේ.

යම්සේ දක්ෂමාලාකාරයෙන් මල් උයනකට වැද කැකුළුමල් පර මල් ආදිය හැර යහපත් මල් කඩා රැස් කෙරේ ද, එමෙන් ශෙෂ පුද්ගල තෙමේ සංකේප-විසාර ආදී වශයෙන් මනාකොට දෙශනා කරණලද සත්විස් බොධිපාක්ෂික ධර්මයන් අවබෝධ කරන්නෝය.

4-2

3 පඤ්චාසමං භාගමමං විදිකා
 මරිචිධමමං අභියමබ්බධානො,
 ඡෙකාන මාරසස පපුළඵකාන
 අදසකනං මච්චුග්ගසස ගචෙජ්.

හිදුනස- සැවැත්නුවරදී මිරිඟු කමටහන් කල හික්කුන් වහන් සේ අරභයා දෙසනලදී.

හිදුනාය- සැවැත්නුවරදී සපරිවරින් මුහුදුබත් වූ විච්චිඛගයන් ආරභයා දෙසනලදී.

පසේනදී කොසොල් රජතෙමේ වෙහෙරට අවුත් බුදුපාමොක් සහදහසකට ආරාධනා කොට සතියක් මුළුල්ලෙහි දන් දී සත්වන දවස්හි වැද පන්සියයක් හිඤ්ඤන් හා සමඟ බුදුන් රජගෙයි තිරනන රව වලදන්ට ආරාධනා කෙළේය. බුදුහු වදාරණසේක් “මහරජ! බුදු වරු එක්තෙතකින් ම නිතොර නො වලදන්නාහ”යි වදාරා අනද මහතෙරුන් වහන්සේට භාරකළසේක. රජතෙමේ ද සතියක් මුළුල්ලෙහි ම තෙමේ ම සිට දන් වලදවා අටවැනි දවස්හි විධාන කළමනා රාජකාරිය ඇති බැවින් පමා වීය. රජගෙවලුන් රජවිධාන යක් ඇතිව මුත් තමන් ම සිතාගෙන යමක් කරණ කෙනකුන් නැති බැවින් හිදිනා අසුනුන් නොලැබ බොහෝ හිඤ්ඤු පෙරලා වැහිසේක. දෙවන දවස්හිත් එසේ වීය. තුන්වන දවස්හි අනද මහතෙරුන් සිටියදී සෙසු හිඤ්ඤු වැහියාහ රජතෙමේ සහ පන්සියයට සැපසු දුනාය එසේම තිබෙනු දුක බුදුන් කර එලඹ වැද හිඤ්ඤන් නොවලද වහිත්ට කරණ කවරේ දැයි කිය. බුදුහුත් “මහරජ! මාගේ ශ්‍රාවක යන් තොප හා මිත්‍රකමෙක් නැත. එසේ හෙයින් ගිය නියායැ”යි වදාළසේක. රජතෙමේත් සිතනුයේ “බුදුන්ට නෑ වන ශාක්‍ය කුල යෙහි බිසෝ කෙනකුන් ගෙන්වා අගමෙහෙසුන් කෙළෙම් නම් බුදුහු මට නෑ වන සේක. එකලා හිඤ්ඤු ද බුදුන්ගේ නෑ රජ තෙමේ යයි තිතොර මා ලඟට වඩනා සේකැ”යි සිතා දුවති කෙනකුන් සරණ එවන්ට කියා ශාක්‍ය රජදරුවන්ට පණිවුඩ යැවීය. ශාක්‍යයෝ ද ඡාතිමදයෙන් මත් ව සිටිහෙයින් තමන්ගේ දුවතිකෙනකුන් නොදී මහානාම ශාක්‍යරජහට දුව දැසියකගේ කුස උපන් වාසනාබන්ධියා නම් තරුණිය දී කොසොල් රජ රැවටුහ. ඕනොමෝ නොබෝකල කින් පුතෙකු වැදුවා ය. රජතෙමේ ඕහට විච්චිඛග යයි නම් කෙළේය. විච්චිඛග තෙමේ සොළොස් හැවිරිදි වියට පැමිණියේ මුතුන් මිත්තන් දකිනු කැමතිව මහපෙරහරින් කිඹුල්වත් නුවරට ගොස් එහි කිහිප දවසක් වැස පෙරලා එන්නේය. එක් කෙල්ලක් උත් හුන් පුටුව කිරිපැතින් සෝදන්නී “දැසියගේ පුතු හුන් පුටුවය”යි බැණ බැණ සෝදයි. කුමරහුගේ පිරිවරෙහි එක් සේවායෙක් තමාගේ ආයුධය මතක නැතිව ගොස් පෙරලා ආයේ කෙල්ල විච්චිඛගයන්ට බණින හඬ අසා ඒ තොරතුරු ඇ අතින් දැන සේනාවට කිය. විච්චිඛග තෙමේ ඒ අසා “මා හුන් පුටුව මොහු කිරිපැතින් සෝදවති. මා රජ පැමිණිකල මුත්ගේ බොටුවල ලෙහෙයෙන් මා හුන් පුටුව සෝදව ම”යි සිතා ගත්තේය.

නොසොල් රජ මළ කල විච්චිඛහ තෙමේ රජ පැමිණ ආකාශයන් මරණු පිණිස සෙනහ ගෙණ නිඹුල්වතට යන්ට නික්මීය. බුදුහු එදවස් අලුයම ලොව බලනසේක් නැයන්ට වන විනාශය දැක සවස් වේලෙහි අහසින් වැඩ නිඹුල්වන්නුවර සීමාවෙහි තුනිසෙවන ඇති එක් ගසක් මුල වැඩනුන්සේන. විච්චිඛහයන්ගේ රට හිම ද ඝනවජායා ඇති මහන් නුග ගසෙක් ඇහ. විච්චිඛහ තෙමේ බුදුන් දැක ගොස් වැද “සවාමිනි! මේ ග්‍රිෂම වේලාවෙහි තුනි සෙවන ඇති මේ ගස මුල වැඩනුන්තේ ඇයි ද? ඝන වූ සෙවන ඇති අර ගස මුල වැඩ හිදුනු මැනවැ”යි කීය. “මහරජ! නැයින්ගේ සෙවන සිහිල් ය”යි වදල කල්හි නැයන් පිණිස වැසිසේනැයි දැන බුදුන් වැද පෙරළා සැවැන් නුවරට ම ගියේය. දෙවනුවන් තුන්වනුවන් මෙසේ ම ජිය බුදුහු ආකාශයන් පෙර කල අතුලය දැක සතරවන වර නො වැසිසේන. විච්චිඛහ තෙමේ සියලු ආකාශයන් මරවා පෙරළා සැවැන් නුවරට යන්තේ අවිරවනී ගහබඩ කඳවුරු බැඳ වැදගොන්නේය. එකල මහ වතුරු අවුන් පිරිස් සහිත විච්චිඛහයන් මුහුදට ගෙලීය.

ධම්සහාවෙහි රැස්වූ හිඤ්ඤු “විච්චිඛහ තෙමේ මෙතෙක් ආකාශ රජදරුවන් මර එනුයේ තමන්ගේ මනදෙල මුදුන් නොපැමිණි කල ම බොහෝ දෙනා සමග වතුරේ ගොස් මස් කැස්බන්ට බත් වීය”යි කථාවක් ඉපදවූහ, බුදුන්වහන්සේ ඒ අසා මේ ගාථාව වදලසේන.

පදාඪී- පුපථානි පච්චනනං ඉව, මල් කඩා රැස්කරන්නාවූ මාලාකාරයක්නු මෙන්; ඉහ, මේ ලොකයෙහි; ව්‍යාසඤ්ඤාමනසං, පඤ්චකාම ගුණයෙහි ඇලුනු සිත් ඇති; නරං, මනුෂ්‍යයා; මහොසො, මහවතුරක්; පුභ්‍රං ගාමං ඉව, නිදන්නාවූ ගම්වැසියන් මුහුදට ගෙණ යන්නාක් මෙන්; මවු, මරණ තෙම; අදාය, භාරගෙණ; ගච්ඡති, යන්නේයි.

භාවය-මල් උයනින් මල් කඩා රැස්කරන්නාවූ මාලාකාරයෙකු මෙන් මේ ලොකයෙහි නොලද දෙය පැතීමෙන් හා ලදදෙයෙහි හිඳු වීමෙන් නොයෙක් පරිද්දෙන් පඤ්චකාමයන්හි ඇලුනු සිත් ඇති මනුෂ්‍යයා නිදන්නාවූ ගම්වැසියන් මුහුදට ගෙණ යන දෙතුන් යොදුනක් පැතිර යන ගැඹුරු මහවතුරක් මෙන් මෘත්‍යුමාරතෙම අපාය තමැති මහමුහුදට පමුණුවන්නේය.

Translation:- The man who seeks after five-fold pleasures as people gather flowers, will be carried away by Mara to the sea of suffering, as a mighty flood bears away a sleeping village.

පණිකතා - යම්කෙසේ මාලාකාරයෙන් මල්වත්තකට වැද මල් කඩා ගනිමිසි ගසක මල්කඩා ගෙන අතික් ගසක මල් කඩනට යන්නේ මල්වත්ත මුළුමුළුම සිත හෙළා ද, මල් කඩනුයේ කඩන මල් මුත් අතිකෙස සිත නො හෙළාද, මලිනුත් නො සැහි සෙසුත් කළමනා දෙයෙහි පමා වේ ද, එපරිද්දෙන් සමහර කෙනෙක් නොයෙක් මල් ගස් ඇති මල්වත්තක් වැනිවූ පස්කම් ගුණයට පැමිණ සිත්කලවූ රූපයක් ලැබ එයින් තෘප්තියට නො පැමිණ යහපත් ශබ්දයක් අසනු කැමති වෙද්ද, යහපත් සුගන්ධයක් ලබනු කැමති වෙද්ද, යහපත් රසයක් ලබනු කැමති වෙද්ද, යහපත් සප්තියක් ලබනු කැමති වෙද්ද, නොහොත් ඒ පසින් එකක් ලදින් අතිකක් නොපතා ලද දෙයෙහි ම හිඳු ව වෙසෙද්ද, නැවත කෙත්වත් ගම්බිම් රටතොට ලැබත් තෘප්තියකට නොපැමිණෙද්ද, එබන්දන් නොයෙක් දෙයෙහි ඇලුම් කරමින් සිටියදී ම මාරයා ගෙන යන්නේය.

4-4

**5 ප්‍රථමානි හෙව පවිතනනං බ්‍යාසනමනසං කරං,
අතිතනං යෙව තාමෙසු අනනතො කුරුතො ඛසං.**

නිදානය- සැවැත් නුවරදී පතිපුජ්ඣාව අරභයා දෙසනලදී.

තවුතිසා දෙවිලොවැ දෙවියෙක් දෙවහනන් දහසක් පිරිවරා මල් පලදිනට උයනට පිවිසියේය. ඉන් එක් දෙවහනක් මල් කඩ මින් සිටිය දී ම වුත වැ සැවැත් නුවර එක් කුලයක ඉපිද ජාතිසමර ණඤාය ලැබ දෙවහනක නියාව දූන මල් පහන් පුද බණ අසා සාමි වූ දෙවිපුත්තු ලහ ම උපදනට පැහුවා ය. සොළොස් හැවිරිදි කල සරණ ගොසින් දන් දිත් එය ම පත සි. එහෙයින් භික්ෂුහු ඇට පතිපුජ්ඣා සි නම් නැබුහ. ඕ තොමෝ දරු සතර දෙනෙකුන් ලැබූ පසු එක් දවසක් දන් දී පුජාසත්කාර කොට බණ අසා පත් සිල් සමාදන්ව සිටිය දී එවෙලේ ම ඇති වූ රොගයකින් මියගොස් පුජිජාතියෙහි සාමි වූ දෙවිපුතුන් මල් පලදිමින් හුත් තැන ම උපත. සෙසු දෙවහනෝ මෙතෙක් කල් මල් පලදවත් ම ය. මිනිස් ලොවින් හවුරුදු සියයෙක් තවුතිසා වැසි දෙවියන්ට දවසෙක. එහෙයින් දෙවිපුත් තෙමේ දෙවහන වුත වූ බැව් නො දන්නේ “උදුසන පටන් මෙතෙක් වේලා කොසි ගියා දූ” සි විවාලේය. ඕ තොමෝ සියල්ල කිවාය. භික්ෂුහු පතිපුජ්ඣාවන් මල බැව් දූන බුදුන් කරා එලඹ “සාමිනි! මේ මිනිසුන්ගේ ආයු ගතිය ඉතා

ලක්ෂ්‍ය. පෙරවරු අප වලදවා සුවසේ හුන් තැනැත්තී සවස මළාය”යි කීහ. බුදුහු ද “එසේය මහණෙනි! මාරයා අවුත් හඩමින් වලපමින් සිටියදී ම ගෙන සේ ය”යි වදාන මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පදානී- පුප්ථානී පවිනනං ඉව, මල් කඩා රැස්කරන්නාවූ මාලාකාරයක්හු මෙන්; ඉහ, මේ ලොකයෙහි; ව්‍යාසතනමනසං, පසුවකාම ගුණයෙහි ඇලුනු සිත් ඇති; නරං, මනුෂ්‍යයා; කාමෙසු, වසනුකාම කෙලකාමයන්හි; අතිතනං එව, තෘප්තියකට නො පැමිණියහු ම; අනතකො, මාරතෙම; වසං කුරුතො, තමා වසන කරන්නේ ය.

භාවය- මල් උයනින් මල් කඩා රැස්කරන්නාවූ මාලාකාර යෙකු මෙන් මේ ලොකයෙහි නොලද දෑ පැනිම් වශයෙන් හා ලද දෙයෙහි ගිජුපීම වශයෙන් පස්කම් ගුණයෙහි නියැ යි සිත් ඇති සතුවනෙම වසනුකාම කෙලකාමයන්හි තෘප්තියට නො පැමිණ මියන්නේ ය.

Translation:- The man who seeks after five-fold pleasures as people gather flowers will die insatiate in his desire.

4-5

6 යථාසි භමගෙ පුප්ථං වණණං ගතං අහෙය්‍යං.
පලෙහි රස මාදය එවං භාමෙ මුඛි වරෙ.

භද්‍යනස- සැවන්හුවරදී මච්ඡරිය කොසිය සිටානන් අරහයා දෙසන ලදී.

රජගහ හුවර අසුකෙලක් පමණ ධනය ඇති මච්ඡරිය කොසිය නම් සිටාන කෙනෙක් වෙසෙති. මෙතෙම තණගින් ගත් තෙල් බිඳක් පමණකුදු අහුන්ට නො දෙයි. තෙමේත් පරිභොග නොකෙරෙයි. මෙසේ ඔහුගේ ධනය රාක්ෂසයන් අධිගෘහිතවූ චිලක් මෙන් විය. එක් දවසක් ඔහුට කැවුම් කන්ට ආශාවක් ඉපද අත් කිසිවෙකුට නොදී කනු පිණිස සිටු දෙවිය සමග මාලිගාවේ උඩු මාලට නැගී කැවුම් පිසවයි. බුදුහු අලුයම් වේලෙහි ලොව බලන සේක් මච්ඡරිය කොසිය සිටානන්ගේ හා සිටු භාය්‍යාවන්ගේ සොලාන් වීමට නිසි ගෙතු දෑක මූගලන් මහ තෙරුන්වහන්සේ කැඳවා “මොග්ගලායනය! රජගහහුවර මසුරු සිටානන් ‘කැවුම් කම්’යි අතික් කෙනෙක් දෑක ආලය කෙරෙද්දෙහෙයි හයින් සත් මහල් මාලිගාවේ උඩුමාලේ හිඳ කැවුම් පිසවයි. තෙපි එහි ගොස්

තොපගේ ආනුභාවයෙන් මසුරු සිත් හරවා තොප කෙරෙහි පහ දවා ගෙන ඔවුන් ලවා පිසු කැවුම් සහ කිරි ගිතෙල් පැණි ආදියත් ගෙන්වාගෙන තොපගේ ආනුභාවයෙන්ම එක්සිය අසුගවූ ගෙවා වලදාන වේලාවට මේ ජේතවනාරාමයට එව. මම අද පත්සියයක් හිඤ්ඤාත් සමග වෙහෙරෙහි ම කිඳ කැවුම් වලදීමි”යි වදාලසේක. මුගලන් මහතෙරුන්වහන්සේ යහපතැයි ගිවිස සියල්ල එසේම කළ සේක. බුදුහු වලදා අවසන්හි බණ වදාලසේක. ඔහු දෙදෙන ම බණ අසා සෝවාන් වූහ. සිටිනෝ ද එවක් පටන් අසුකෙළක් ධනය ශාසනයෙහි විශ්දම් කළහ. හිඤ්ඤාත් මුගලන් මහතෙරුන්ගේ ගුණ කියනු අසා “කුලපහදවන්නෙකු නම් මාගේ පුත්‍රවූ මුගලන් තෙරුන් වැනි විශිෂ්ටය”යි වදාල මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධතිය- යථාපි, යම්සේ; භමරො, බමරනෙම; පුප්ථං, මල් ද; වණණගක්ඛං, වණිය ද ගකිය ද; අහෙඨං, නො නසමින්; රසං ආදය, පුෂ්පරසය පමණක් ගෙන; පලෙති, වනයට නැඟී යේ ද; එවං, එපරිද්දෙන් ම; මුනි, හිඤ්ඤාතෙම; ගාමෙ, ගොදුරු ගමිනි; වරෙ, සිභා අවිදන්තේය.

භාවය- රොන් ගන්තා බමරෙක් මල හෝ වණිය හෝ සුවද නොනසා රොන් ගනී ද, එමෙන් ශෛෂ්ඨ වූ හෝ අශෛෂ්ඨ වූ හිඤ්ඤාතෙම දයක කුලයාගේ ශ්‍රඩාවට ද හොඟයට ද හානියක් නොකොට ගමෙහි පිඩු සිහන්තේය.

Translation:- Just as a bee flies away taking the nectar from a flower, not harming its colour and fragrance, even so the sage receives food from villagers.

4-6

**7 න පරෙසං විලොමානි න පරෙසං කතාකතං,
අනනනොව අවෙකෙඛසා කතානි අකතානි ව.**

නිදහස- සැවත්නුවර දී පාසිකාච්චකයන් අරභයා දෙසන ලදී.

සැවත් නුවර වැසි එක් උපාසිකාවක් පාසික නම් ආච්චක යෙකු පුත්තනතුරෙහි තබා පොෂණය කරන්නීය. සමීප ගේවල මිනිස්සු බුදුන්ගෙන් බණ අසා අවුත් බුදුගුණ කියති. උපාසිකා තොමෝ ඒ අසා බුදුන් දකිනු කැමතිව ආච්චකයාට කිය. හෙතෙම ගමන වැලකිය. උපාසිකා තොමෝ ද “මම බුදුන් මෙහි ම ගෙන්වා

ගෙන බණ අසමි”යි පුතනුවන් කැඳවා “යව, විහාරයට ගොස් සෙට දවස් බුදුන් මෙහි වලඳන්ට ආරාධනා කරව”යි නියෝග කළාය. ආජ්වකයා එය දැන වලක්වන්ට මාන්සිගෙන බැරව “නොප හිඳිනා ගෙය අසවල් විවිතය් අසවල් තෙන ය”යි නොකියා එව යි උපාසිකා වගේ පුභුට කිය. හෙනෙමේ ද එසේ ම කෙළේ ය. ආජ්වකයා ද දෙවන දවස් උදූසන ම ඒ ගෙට ගියේය. උපාසිකා තෙමේ ඔහු පිරි පස්සේ ගෙයක හිඳුවා ගෙදොරට වැහි බුදුන්ට පසහ පිහිටුවා වැඳ ඇතුළුගෙට වඩාගෙන ගොස් දන් වලඳවා අනුමෙවෙති බණට ආරාධනා කොට පාත්‍රය ගත්තිය. බුදුහු මියුරු කටහඬින් බණ දෙසන්. උපාසිකාවෝ ද සාධුකාර දීදී බණ අසති. ආජ්වකයා ඒ අසා ඉවසාගත නොහී උපාසිකාවන්ටත් බුදුන්ටත් බණිමින් පලා ගියේය. උපාසිකා තෙමේ උන්ගේ බැණීමෙන් ලජ්ජා ඇති ව බණට සිත යොමුකරගන්ට අසමසු වූවා ය. බුදුහු ඒ දැන එබන්දන්ගේ බස් ගැන සිතිය යුතු නොවෙයයි වදා රු මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යයි- පරෙසං, අනුන්ගේ; විලොමාති, පරාභ වචනයෝ; න, මෙනෙහි නො කටයුත්තාහ. පරෙසං, අනුන්ගේ; කතාකතං, කරණ ලද්දවු ද නො කරණ ලද්දවු ද දුශචරිත සුවරිතයන්; න, නො බලන්නේය. අතතනො එව, තමාගේ ම; කතාති, කරණලද දුශචරිතයන් ද; අකතාති ව, නො කරණලද සුවරිතයන් ද; අවෙකෙබ්‍යස, බලන්නේය.

භාවය- අනුන්ගේ බැණුම් මෙනෙහි නො කටයුතු. අනුන් කළ නොකළ දෙය ගැන නො සිතියයුතු. තමා විසින් කරණලද දුශචරිත යන් ගැන හා නොකරණලද සුවරිතයන් ගැන සිතා බැලිය යුතු.

Translation:- Do not contemplate the ill-words of others, nor look at what others have done or leave undone. You should contemplate what evil you have done and what good you have undone only.

සේනාථා- තමා විසින් කළාවු දුශචරිතයන් සිහි කිරීමෙන් සංවෙගයට පැමිණ ඉන් වැළකීම ද, නො කළාවු සුවරිතයන් ගැන සිහිකිරීමෙන් සංවෙගයට පැමිණ එහි ප්‍රොත්සාහි වීම ද වන්නේය.

4-7

8 ගථාපි රුමිරං පුපඨං වඤ්ඤාචරිතං අගඤ්ඤං,
එවං සුභාසිතා වාචා අමලා හොති අකුබ්බනො.

9 යථාපි රුචිරං පුප්ඵං වණ්ණවන්තං සගඛිකං,
ඵචං සුභාසිතා වාචා සඵලා හොති පකුබ්බතො.

නිදානය- සාවත් නුවරදී ඡන්දපාණී උපාසකයන් අරභයා දෙසනලදී.

සාවත්නුවර තෙවලා බුදුවදන් දන්නා අනාගාමී ඡන්දපාණී නම් උපාසක කෙනෙක් වෙසෙති. එක් දවසක් කෙසොල් රජතෙමේ මාලිතාවේ මතුමාලේ සිටියේ විවිධයෙහි යන්නාවූ ඡන්දපාණී උපාසකයන් දැක කැඳවා “අපගේ පුරහනන්ට බණ කියව”යි කියේය. උපාසකතෙමේ “මහරජතුමනි! රජගෙවල කටයුතු නම් ඉතා බැරැරුම් ය. පැවිදි නමක් ලවා බණ කියවුව මැනවැ”යි කීය. රජු පුරුවන් බුදුන්ට ආරාධනාකළ කල්හි බුදුහු අනද මහතෙරුන් වහන්සේට භාරකළ සේක. අනද මහතෙරුන් වහන්සේන් නිතොර රජගෙට වැඩ බිසෝවරුන්ට බණ උගන්වනසේක. ඉන් මලලිකා නොමෝ සකස් කොට උගණ්ඨි; තවුන් වාසභවතනියාව සකස් කොට නො උගණ්ඨි. එක්දවසක් බුදුහු අනද මහතෙරුන් කැඳවා “කුමක් ද ආනන්දය! බිසෝවරු බණ උගණ්ඨිදද”යි විචාර “එසේය සාමනී”යි කිකල්හි “උන්දෙන්නාගෙන් සකස්කොට බණ උගන්නෝ කවුරු ද”යි විචාර “මලලිකා දෙවිය”යි කිකල්හි “ආනන්දය! මාගේ බණ නම් සකස් කොට නො උගන්නවුන්ට වණ්ණ අතත් සුවද නැති මලක් මෙන් නිෂ්ඵල ය; සකස් කොට උගන්නවුන්ට මහත්ඵලය”යි වදාර මේ ගාථාවන් වදලසේක.

පද්‍ය-8. රුචිරං, සිත්කලු වූ. වණ්ණවන්තං, මනාවූ පැහැ ඇති; අගඛිකං, සුවද නැති; පුප්ඵං, මල්; යථාපි, යම්සේ සුවද නො පතුරුවා ද; ඵචං, එපරිද්දෙන් ම; සුභාසිතා වාචා, මනාකොට දෙසන ලද ක්‍රීඩිත බුබු වචනය; අකුබ්බතො, ඒ ධර්මය නො කරන්නාහට; අඵලා හොති, නිෂ්ඵල වෙයි.

9. රුචිරං, සිත්කලු වූ; වණ්ණවන්තං, මනාවූ පැහැ ඇති; සගඛිකං, සුවද සහිතවූ; පුප්ඵං, මල්; යථාපි, යම්සේ සුවද පතුරුවා ද; ඵචං, එපරිද්දෙන් ම; සුභාසිතා වාචා, මනාකොට දෙසනලද ක්‍රීඩිත බුබු වචනය; පකුබ්බතො, ඒ ධර්මය කරන්නාහට; සඵලා හොති, සඵල වෙයි.

භාවය- 8. බණ උගෙන ඒ වූ පරිද්දෙන් නොපිළිපදින්නාහට බුබු වචනය සිත්කලුවූ පැහැ ඇති නමුත් සුවද නැති මලක් මෙන් නිෂ්ඵල ය.

9. බණ උගෙන ඒ වූ පරිද්දෙන් පිළිපදින්නාහට බුද්ධවචනය සිත් කලවු පැහැයෙන් හා සුවදින් යුත් මලක් මෙන් ඵල සහිත ය.

Translation:- 8. The words well-uttered are fruitless in him who acts not in accordance with them, just as a beautiful flower but without fragrance.

9. The words well-uttered are fruitful in him who acts in accordance with them, just as a beautiful flower full of fragrance.

පරිච්ඡේද-බුද්ධ වචනය කිරීම නම් එය මනාකොට අසා උගෙන පිළිපැදීම යි. එසේ කරණුයේ මෙතෙම ඇසු පිරු බණ දහම් ඇත් තෙකැයි ශාතගකියෙන් ද, ත්‍යාගවතෙකැයි ත්‍යාගගකියෙන් ද, පිළිවෙත් පුරත්තෙකැයි ප්‍රතිපත්තිගකියෙන් ද යුක්ත වේ.

4-8

10 යථාපි පුපථනසිමහා කසිත මාලාගුණෙ බහු,
එවං ඡන්තෙන මවෙවන භතතබ්බං කුසලං බහුං.

නිදහස- සැවත්නුවරදී විශාඛා උපාසිකාවන් අරහසා දෙසනලදී.

විශාඛාවෝ විහාරයට බිම හැරගන්ට නවකොටියක, විහාරය කරවන්ට නවකොටියකැයි දහඅටකෙළක් මසුරන් වියදමින් පූජා රාමය කරවා අතින් නවකෙළක් වියදම් කොට විහාර පූජාව කළහ. ඕනොමෝ විහාර පූජාව නිමිදවස් පස්වරු වේලේ දරුමුණුබුරන් පිරිවර “මා විසින් පෙරු පතනලද සියල්ල ම වුදුන් පැමිණියේය”යි විහාරය වටකොට ඇවිද ඇවිද-

“කදුහං පාසාදං රමමං සුධාමන්තිකලෙපනං,
විහාරදුනං දසසාමි සඛකපොසා මයහ පුරිතො”

යනාදී වූ ගාථාපසකින් “සුණුපිරියම් කළ රමය වූ ප්‍රාසාදයක් කරවා කවර කලෙක දන් දෙමි ඥෙ හෝයි සිතු ඒ අදහසත් සමාඛ විය” යනාදිය කියන්ට වන. භික්ෂුහු ඒ අසා බුදුන් කරු ගොස් “සමාමිති! මෙතෙක් දවස් විශාඛාවන් විසින් කියන ගීයක් ඇසුවීරු නැත. අද ඕනොමෝ ගී කිය කියා පාය සිසාරු ඇවිදියි. කිමෙක් ද, පින් කිපි මෙක් ද නොහොත් යකොන්මාදයෙක් දු”යි විවාලහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මාගේ දූ ගී කියන්නී නො වෙයි, ආපරු පියමතුරු බුදුන්

සමයෙහි උපාසිකාවරුන්ට අහු උපසාදිකා තනතුර පතා එය දැන් සමාධි ගෙයින් ප්‍රීතිවාසය ප්‍රකාශ කරන්නීය”යි වදාල “මහණෙනි! යම්සේ දක්ෂමාලාකාරයෙක් මල් රසක් ලැබ නොයෙක් ලෙස මල් වඩම් ගොතා ද එපරිද්දෙන් ම සකියන් විසින් නොයෙක් පින් කටයුතුය”යි වදාල මේ ගාථාව වදාලයේක.

පද්ධතිය- පුප්පරුසිච්චා, පුප්පරුසියකින්; බහු මාලාගුණේ, බොහෝ මල්දම්; යථාපි කසිරු, (දක්ෂමාලාකාරයෙක්) යම්සේ කෙරේ ද; එවං, එපරිද්දෙන් ම; ජනෙන, උපන්නාවූ; මච්චන, මිනිසා විසින්; බහුං කුසලං, බොහෝ කුසල්; කතකබ්බං, කටයුතු යි.

භාවය- දක්ෂ මාලාකාරයෙක් පැහැයෙන් හා සුවදින් යුත් නානාප්‍රකාර පුප්පරුසියකින් බොහෝ මල්දම් ගොතා ද, එමෙන් උපන් මිනිසා විසින් බොහෝ පින් කටයුතු.

Translation:- Just as from a heap of flowers one may make many beautiful garlands, even so by the man who has come to existance many virtuous acts should be done.

පරිකල්පනා- බහු මාලාගුණේ යන්නෙන් එක අතට නැටි ඇති මල්දම්, දැනට නැටි ඇති මල්දම් යනාදී වූ අනෙකප්‍රකාරවූ මල්දම් ගැණේ. උපන් මිනිසා නම් අභ්‍යන්තරවෘත්තියෙන් මිදී මනුෂ්‍යත්ම භාවය ලැබුයේ යි.

“තයො අපායො ආරුපපාසකුඤ්ඤං පච්චන්තිමමපි ච,
 පඤ්චිත්ථියානං වෙකලලං මිච්ඡාදිට්ඨි ච දුරුණො.
 අපාතුභාවො බුඛස්ස සඛමාමතදයිනො,
 අට්ඨකකිණා අසමයා ඉති එතෙ පකාසිතා”

යන්නෙන් අභ්‍යන්තරවෘත්තිය ප්‍රකාශිත යි.

තරක කියවීමක් ප්‍රේම යන තුන් අපායයෝ ද, අරුප අසංඤ්‍ය තල ද, ප්‍රත්‍යන්ත දෙශ ද, පඤ්චිත්ථියයන්ගේ විකල බව ද; කකිණවූ මිච්ඡාදුෂ්ටිය ද, බුදුන්ගේ නො ඉපදීම ද යන මේ අභ්‍යන්තර වෘත්තියෙන් පින් කිරීමට කාලය නො වෙති- යනු එහි භාවය.

4-9

- 11 න පුප්පරුසියෙහි පච්චානමෙති
 න වඤ්ඤා නගරමලලිකා වා,
 සනඤ්ච ගෙහි පච්චානමෙති
 සුඛිනා දියා සපුප්පියො පච්චානි.

12 ව්‍යුහනං තගරං වාපි උප්පලං අඵ වසසීති,
එතෙසං ගඤ්ඤිතානං සීලගඤ්ඤා අනුත්තරො.

නිදානය- සාවත්තුවරදී අනද මහතෙරුන් වහන්සේගේ ප්‍රශ්නයක් විසඳනසේක් මේ ගාථාවන් දෙශනා කළසේක.

එක් දවසක් අනද මහතෙරුන් වහන්සේ බුදුන් කරා එලඹ 'සමාමිති! සදුන් ආදීවු සාරගඤ්ඤයෙහිත්, හිරිවේරිය ආදීවු මූලගඤ්ඤයෙහිත්, වමපක ප්‍රජාදිවු පුෂ්පගඤ්ඤයෙහිත් සුවද යටිසුලභට හමන් මුත් උචුසුලභට නො හමයි. යටිසුලභටත් උචුසුලභටත් හමන සුවද ආදීදු"යි විමාලසේක. මේ ප්‍රශ්නය විසඳන බුදුහු "ආනන්දය! යම් කෙනෙක් නිසරණ පිහිටා වෙසෙද්ද, පස්පටිනුත් දුරුව වෙසෙද්ද, දස පින්කිරියවන පුරද්ද, මසුරුසින් නැතිව දන් දෙද්ද, උන්ගේ ගුණ ඒ ඒ දිග මහණබමුණොත් කියති, ඒ ඒ දිග වසන දෙවියොත් කියති. එසේ හෙයින් උන්ගේ ගුණ සුගඤ්ඤ දසදිග ම හමයි" වදාර මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පදාච්ච- 11. ප්‍රජාපගඤ්ඤා, මල් සුවද; පටිවානං, උචුසුලභට; ත එති, නො පැමිණෙයි. වන්දනං, සදුනෙහි සුවද ද; තගරං, තුවරලා යෙහි සුවද ද, මලලිකා වා, සිතිද්ද-බෝලිද්දයෙහි සුවද ද; න, උචුසුලභට නොයයි. සතං ව ගඤ්ඤා, බුද්ධාදී සත්පුරුෂයන්ගේ ශීල සුගඤ්ඤ වනාහි; පටිවානං, උචුසුලභට; එති, පැමිණෙයි. (කුමක් හෙයින් ද? යත්) සපුරිසො, සත්පුරුෂ තෙම; සබ්බා දිසා පවානි, යම්හෙයකින් ශීලසුගඤ්ඤයෙන් සියලු දසදිගුන් මැඩ පවති ද එහෙයිනි.

12. වන්දනං, සදුන් ද; තගරං වා, තුවරලා ද; අපි, නැවත; උප්පලං, මහනෙල් මල් ද; අඵ, නැවත; වසසීති, දසමන්මල් ද යන; එතෙසං ගඤ්ඤිතානං, මේ සුගඤ්ඤ සමූහයන්ගේ සුගඤ්ඤට වඩා; සීලගඤ්ඤා, ශීල සුගඤ්ඤ තෙම; අනුත්තරො, නිරුත්තර යි.

භාවය- 11. මල් සුවද හා සදුන් තුවරලා බෝලිද්ද යන මොවුන්ගේ සුවදත් උචුසුලභට නො යන්නේය. සත්පුරුෂයන් ශීලසුගඤ්ඤයෙන් දසදිග පැතිර පවත්නා හෙයින් ඔවුන්ගේ සිල් සුවද උචුසුලභටත් යන්නේය.

12. සදුන් තුවරලා මහනෙල් දසමන් යන මොවුන්ගේ සුවදට වඩා බුද්ධාදී සත්පුරුෂයන්ගේ සිල් සුවද උචුම ය.

Translation:- 1. The odour of flowers, of sandal-wood, of frankincense and jasmine does not go against the wind; but the odour of the virtuous goes against the wind; the virtuous man diffuses odour in all directions.

12. The odour of the virtuous is far greater than the odour of sandalwood, of lotus and jasmine.

පරිකල්පා-සිලගනි නම් ශීලය නිසා ඇති වන්නාවූ කිහිපි කොමය යි. සෙසු මල් නමා සියක් යොදුන් නැත සුවද පැති රෙණ පරසතුමල් පවා උඩුසුලභට අහලක් පමණ නැතට ද නො හමන්නේය.

4-10

13 අපමනෙතො අයං ගඤ්ඤා යායං නගරවන්දිනී, යොව සිලවතං ගඤ්ඤා වානී දෙවෙසු උගතමො.

නිදනස-වෙච්චනයෙහිදී මහසුප් මහතෙරුන්වහන්සේට දුන් පිණිඳනසක් අරභයා දෙශනා කරණලදී.

එක් දවසක් මහානාගසප තෙරුන්වහන්සේ සතියක් මුළු ලෙහි තිරොධයට සමවැද වැඩහිඳ එයින් නැඟී රජගහනුවර සිහන්ට තික්මුනුසේක. එකල සක්දෙවිදුගේ දෙවනනන් පන්සියයක් “මහ සුප් මහතෙරුන් වහන්සේට දනක් දෙමිහ”යි සිතා බත්බදුන් පත් සියයක් ගෙන්වාගෙන අවුත් අතරමග සිට “සාවම්ති! අපට කරුණා කොට මේ බත් පිළිගත මැනවැ”යි ආරාධනා කළහ. “තෙපි යව, මම දුප්පතුන්ට සංග්‍රහ කෙරෙමි”යි නො පිළිගත්සේක. ශක්‍රතෙමේ මේ සියල්ල දූන “මම බත් පිළිගන්වමි” කියා මහලු වෙසක් මවා ගෙන, සුජනාවනුත් එසේම මැහැලි වෙසක් මවා එක් පෙසකාර (=රෙදිවිසන්තන්ගේ) විපියකුත් මවා නුල් කටිමින් හුන්නේය. මහතෙරුන් වහන්සේ ද “දුක්පත් කෙනකුන්ට සංග්‍රහ කෙරෙමි”යි නුවරට වඩනාසේක් මහලු මැහැලි දෙන්නා දූන “මේ නුවර මුන්ට වඩා දුක්පත්තු නැත්තාක් මෙතැ”යි සිතා උන්ගේ ගෙට වැඩිසේක. ඔහුත් මහතෙරුන්ට දිව්‍යභොජනය පිළිගන්වූහ. භොජනයෙහි සුවද මුළු නුවර පැතිරිණ. තෙරුන්වහන්සේ පරික්‍ෂාකරණසේක් ශක්‍රයන් නියාව දූන “දුක්පතුන්ට වන යහපත උදුරු ගත් පරිදි නො මැනවි. දුක්පත් කෙනකුන් මට අද දනක් දුන්නු නම් සෙනෙ මිරත් තනතුරු හෝ සිටු තනතුරු ලබති. මෙවක් පටන් මෙසේ රචවා දන් නො දෙව”යි වදාළසේක. “සොරා වේවයි, පෙණි වේවයි

මට උචමනා පින් ම වේ දැ”යි කියා “මහසුප් සාමිනිට දුන් දන උතුම් දනැ”යි ප්‍රීති වාක්‍යය කියේ ය. බුදුහු වෙළචනාරාමයෙහි වැඩ හුන්සේක් දිවකණින් ශක්‍රයාගේ උදනය අසා භික්‍ෂු කැඳවා “මහණෙනි! ශක්‍රතෙමේ මපුත්‍ර වූ මහකසුප් තෙරුන්ගේ සිල්සුවදින් අපුත්‍ර දන් දුන්නේය”යි වදාර මේ ගථාව වදාළසේක.

පද්‍යය- නගරවන්දිනී, තුවරලා හා සදුන් පිළිබඳ වූ; යො අයං ගකො, යම් මේ සුවදක් වේ ද; අයං, මේ සුවද; අප්‍රමතො, ස්වරූප ය. සිලවතං, සිල්වතුන්ගේ; යො ව ගකො, යම් ශීලසුගකු යෙක් වේ ද; (එය) උත්තමො, උතුම් වූයේ; දෙවෙසු, දෙව්ලො වෙහි ද; වානී, හමන්නේය.

භාෂ්‍ය- තුවරලා සුවද හා සදුන් සුවද මද තැනෙක පැති රෙණ හෙඳන ස්වරූප යි. සිල්වතුන්ගේ සිල්සුවද දෙව්ලොවෙහිදු හමන්නේය.

Translation:- The odour of frankincense and sandalwood is faint. But the odour of the virtuous men ascends even to the abodes of Devas.

4-11

**11 ගොසං සම්පන්නසීලානං අප්‍රමාදවිහාරිනං,
සම්මදක්ඛණං විමුක්ඛානං මාගේ මග්ගං න විඤ්ඤි.**

නිදානය- වෙළචනයෙහිදී ගොඨික තෙරුන් වහසේගේ පිරි නිවන් පෑම අරභයා දෙසනලදී.

ගොඨික තෙරුන් වහන්සේ ඉසිහිලි පච්චික පාඨිවයෙහි කච්චල වසනසේක් නොපමාව භාවනා කොට ධ්‍යාන ඉපදවූයේක් නැදු සවරක් ම ධ්‍යානයෙන් පිරිහි සත්වන වාරයෙහි සිත්තසේක් මම සවරක් ම ධ්‍යානයෙන් පිරිහිණිමි. ධ්‍යානයෙන් පිරිහුණන්ගේ ගති අතීයම ය. බොටුව කපා ගෙන මියෙමි”යි හිසකේ බානා කරය ගෙන බොටුව කපන්ට පටන් ගෙන කැපුනු කැපුනු පමණින් වෙදනා පරිශ්‍රය කොට විදහිනා වඩා රහත් වූයේක. බොටුව කපා නිමවීමත් රහත්වීමත් එකවිට විය. බුදුහුත් බොගෝ භික්‍ෂුන් කැඳවා ගෙන ගොඨික තෙරුන් පිරිනිවි තෙතට වැඳියේක. එවේ ලෙහි වසවත් මරනෙමේ ගොඨික තෙරුන්ගේ ප්‍රතිසසී විඤ්ඤන කොහි පිහිටියේ දැයි සොයනුයේ දැකගත නොහි බුදුන් කරා ගොස්

සීමෙන් නිකොර ම සිරිගුණකයන්ට අපගේ රහතන් කර අවුත් වැද පුද දන් දෙනුමැනවැ”යි කියන්නේය. සිරිගුණන නෙමේ ද නිකොර ම කියන බස අසා “නොපගේ රහත්හු කුමක් දකිද්ද”යි විචාලකල “අපගේ රහතුන් නො දන්නා දෙයෙක් නැතැ”යි කියත් ම “එසේ නම් මාගේ ආරාධනාවෙන් ආරාධනා කරව”යි කියේය. ගරහදිනන නෙමේ ද ආරාධනා කෙළේය සිරිගුණන නෙමේ ගෙවල් දෙකට මැද මහත් වළක් කණවා හුන්කල එහි වැටෙනසේ වළ මුවවිටි වසා අසුන් පනවා නිවටුන් ගෙට එනකල ඉදිරියට ගොස් වැද සිතනුයේ “කොප හැමි වුන්කල් දන්නහුය සි නොපගේ ශ්‍රාවකයා කියයි. ඉදින් සියල්ල නොදන්නහු නම් මාගේ ගෙට නො එවු”යි සිතිය. නිගණ්ඨයෝ වුන්කල් තබා එකකලකුත් නොදන්නාහු වළෙහි වැටුනාහ.

ගරහදිනන නෙමේ ද “මොහුගේ රහතුන්ටත් ව්‍යසනයක් කෙරෙමි”යි සිහා සිරිගුණකයන් කර ගොස් “මාගේ ආරාධනාවෙන් බුදුන්ට ආරාධනා කරව, සෙට දවස් මම දන් දෙමි”යි කිය. සිරි ගුණන නෙමේ ද ආරාධනා කෙළේය. බුදුහුත් ඔහුගේ අදහස් කවරේ දැයි බලනසේක් “ගෙවල් දෙක මැද මහවළක් කණවා කිහිරි අතු රින් පුරවා සහපන්සියයන් මාත් එහි හෙළන්ට සිතයි. මම ද ගොස් වසා වුනු අගුරුවලට පය දික්කරමි. එකල රියසකක් පමණ මහපියුමක් නැගෙයි. මම පියුම්කෙමි මැඩගෙන ගොස් බුඩාසනයේ හිදිමි. හිසුනුත් එසේම ගොස් අසුන්වල හිදිති. මම ගාථා දෙකකින් බණ කියමි. ඒ බණ අසා සුවාසු දහසක් දෙන නිවන් දකිති”යි දැන ඉවසා වදලසේක. සියල්ල එසේ ම විය. බුදුහු අනුමෙවෙති බණ වදරණයේක් “යම් කෙනෙකුන්ට නුවණැස් නැත් නම් මහු අකියෝය”යි වදාර මේ ගාථාවන් වදලසේක.

පදානි- 15. මහාපථේ, මහමගෙක්හි; උප්ඛිතසමිං, දමනලද් දවු; තස්ස සඛකාරධානසමිං, ඒ කසල ගොඩෙක්හි; සුවිගකිං, සුවද ඇති; මනොරමං, සිත් අලවන්නාවු; පදුමං, පියුමෙක්; යථා ජායෙථ, යම්සේ උපදී ද-

16. එවං, එසේම; සඛකාරභුතෙසු, කසල්ගොඩක් බදවු; අකිභුතෙ, නුවණැස් නැති හෙයින් අකි වු; පුප්ප්ඡ්ඡනෙ, පුහුදන් කෙරෙහි උපන්නාවු; සමමාසම්බුඳ්ඛසාවකො, සමසක් සම්බුඳ්ඛයන් ගේ ශ්‍රාවකවු මහාසමිණාශ්‍රව නෙම; පසුසුය, ප්‍රඥවෙන්; අතිරෙවති, පුහුදන් ලොකයා ඉක්ම දිලියෙන්නේය.

භාවය- 15-16. යම්සේ මග දැමූ කසලගොඩක සුවද ඇති සිත් කලු පියුමක් හටගනී ද, එමෙන් කසලගොඩක් බඳු පුත්‍රයන් අතුරෙහි උපන් රහතුන් වහන්සේ ප්‍රඥාවෙන් පුත්‍රයන් ලෝකයා ඉක්ම බබලන්නේය.

Translation:-15-16. Just as on a heap of rubbish by the road may spring a lotus, sweet-smelling and lovely, even so among the mass of worldly people who are like rubbish the disciple of the Buddha shines supreme by his wisdom.

පරිකල්ප- කලාසාණ පුත්‍රජන අකු පුත්‍රජන සි පුත්‍රජනයා දෙපරිදි ය. එහි සකකු පඤ්චකය දුකය යනාදී සත්‍යානුලෝමික ඥානයෙන් හා කුසල්-අකුසල් පිරිසිඳ දන්නා නුවණින් ද යුක්තවූයේ කලාසාණ පුත්‍රජන සි. එබඳු නුවණ නැතියේ අකුපුත්‍රජන සි.

සතරවන ප්‍රභවගීය සි.

5-1

**1. දිසා ඡන්දරතො රතනි දිසං සහනංගං ගොඡනං,
දිසො බාලානං සංසාගේ සබමමං අච්ඡන්තං.**

භිද්‍යනං- දෙවුරම්හිදී කොසොල් රජ්ජරුවන් හා එක්තරා මිනිසකු අරභයා දෙසනලදී.

පසෙනදී කොසොල් රජතෙමේ එක් උත්සව දවසෙක ඇතුළුව භිද් මහපෙරහරින් නුවර පැදකුණු කරණුයේ උඩුමහලෙහි සිට බලන රූපත් සත්‍රියක් දුක ඇකෙරෙහි පිළිබඳ සිත් ඇතිව මිනුමු ඇමතියකු අතින් විවාර ඇසසාමික බව දැන “ඇගේ හිමියන් උපායකින් මර අඹුව ගණිමි”යි සිතා ඔහු ගෙන්වා අපට සේවාකම් කරවයි කඩුවක් හා පලහක් දුන්නේය. ඉක්බිති එක්දිනක් ඔහු කැඳවා “මෙතනට යොදනකින් ඔබ්බෙහි අසවල් තෙතට ගොස් සවස මා නාන වේලාවට කඩුපුල්මල් හා අරුණුවන් මැටි ගෙනවුත් දෙව, එවේලාවට නාවොත් ආඥා කරවමි”යි කියේය. ඒ පුරුෂ තෙමේ ද “කඩුපුල්මල් හා අරුණුවන් මැටි ඇත්තේ නාගභවන යෙහි ය, මම එය කොසින් ලබමි ද”යි සිතා මරණ හඬින් නැති ගෙන ගෙට ගොස් උදුනේ තුටු බත් හා මාලුවකුත් පෙට්ටියක ලවා හැරගෙන තික්ම ගොස් මහියෙකුටත් දී තෙමේත් කා දියෙහි කුඩමස්සන්ටත් බත්මිටක් දමා හඬගා කියනුයේ “මේ ගඟ වසන

දෙවියනි! තයිනි! මම මගියෙකුටත් බත් දුනිමි, කුඩමස්සත්ටත් බත් ලිමි. ඒ පින් අනුමෝදන්ව මට කඩුපුල්මල් හා අරුණුවන් මැටි ගෙණවුන් දුන මැනවැ”යි කීයේය. ඒ ගහ පත්ලේ වසන නාරජ තෙමේ ඒ අසා මහලුවෙසකින් අවුත් තුන් විටක් ම “පින් දෙමි”යි කියවා ගෙණ කඩුපුල්මල් හා අරුණුවන් මැටි ගෙණවුන් දුන්නේය. රජතෙමේ ද මිනිස්සු නම් බොහෝ උපායන් දනිති. යම් ලෙසකින් ඒ ලද නම් මාගේ අභිමතානීය සිඬු තොවෙයි” සිතා කලින් ම වාසල්වල යතුරු ලවා යතුරුමුදු ගත්තේ ය. සෙවක තෙමේ ද රජ්ජුරුවන් නාන වේලාවට ම වාසල කරා ගොස් දෙර හරවා ගත නොහි මැටි හා මල් වාසල උඩෙලියේ තබා විහාරයට ගොස් සැත පුනේය රජ තෙමේ කාමාන්තියෙන් දුවෙනුයේ නිදි නො ලැබ හුන්නේ මධ්‍යම රුත්‍රියෙහි නරකයෙහි පැසෙන සතියන් සතර දෙනෙකු ලෝකුඹු නරකයේ මුවවිටට පැමිණ කලාවූ භයජනක ශබ්දය අසා භීතව නොනිද හිඳ උදුසන විහාරයට ගොස් එපවත් බුදුන්ට කීය. බුදුහුන් “මහරජ! තෙපි නොබව, එයින් වන උපද්‍රව යෙක් නැත. නිරයවාසීන්ගේ ශබ්දයෙකැ”යි වදාරා ඔවුන්ගේ පවි කම් විසාර කළයේක. රජ්ජුරුවන් ඒ අසා “මෙවක් පටන් පරදර කම්යෙක නො හැසිරෙමි”යි ඉටාගෙණ “සවාමිනි! රාත්‍රිය දිගබව ඉය්යේ රු දනිමි”යි කීකල සෙවක තෙමේත් නුදුරෙහි හුන්නේ ඒ කථාව අසා “සවාමිනි! යොදුන දුරබව මටත් දැනිනැ”යි කීයේය. බුදුහු ඔවුන් දෙදෙනාගේ කථාව එක්කොට ගෙණ බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළයේක.

පදානී-ජගරතො, නොනිදන්නාහට; රතනි, රාත්‍රිනොම; දීසා, දිග ය. සන්තසස, ශ්‍රාන්තයාහට; යොජනං, යොදුන; දීසං, දිග ය; සඬුමමං අවිජානනං, සඬුමීය නොදන්නාවූ; බාලානං, අඥයන්ට, සංසාරෙ, සංසාරය; දීසො, දිග යි.

භාවස- රු නිදිමරන්නාහට තුන්යමක් පමණ වූ රුත්‍රිය ද, ගමන් විඩාව මග මිරිකුණාහට සතර ගවුචක් පමණ වූ යොදුන ද කලප්‍රනා වශයෙන් දික්ව වැටහෙයි. සත්තිය බොධපාක්‍ෂික ධම්යන් නොදන්නාවූ අඥනජනයන්ට වනාහි සංසාරය සවහාවයෙන් ම දිග ය.

Translation:-Long is the night to the awake; long is the way to the tired; long is the circle of lives and deaths to the fools who do not realise the Dhamma.

පටිකථා- හිර උදාවනතෙක් නිදන කුසිනසා හෝ මධුරුහාර වලද සිරිසහන්ති හෝනා කාමභොගියා රාත්‍රිය දික් බව නොදකිසි. මුළු රැය භාවනා කරණ යෝගියා ද, ධර්මකපිකයා ද, බණ අසන උපාසකයා ද, හිසරුක්දියෙන් පෙළුණේ ද, අත්පා ආදිය සිදිනු ලැබුයේ ද, වෙදනාවකින් පෙළුණේ ද, රුත්‍රියෙහි මගට බට මගියා ද එය දකිසි.

සංඝාර නම් බක්කි ධාතු ආයතනයන්ගේ පරමපරාවසි හෙවත් නොසිදි පැවත්ම යි.

5-2

2 වර. වෙ නාධිගවෙජ්ජස සෙය්‍යං සදිසමනනගො, එකවජියං දලං කසිග්ග නපි බාලෙ සභාසනා.

නිදානය- සැවැත්නුවරදී මහසුප් තෙරුන්වහන්සේගේ සභි විහාරිකයකු අරභයා දෙසනලදී.

මහසුප් මහතෙරුන් රජගහනුවර වසනකල සභිවිහාරික දෙන මක් වූහ. ඉන් එක් නමෙක් නොපමාව වත් පිළිවෙත් කෙරෙයි. අතික් නම අනුන් කල දෙය නමා කල සේ මහතෙරුන්ට හඟවයි. එක් දිනක් මහතෙරුන් වහන්සේ මෙය දූන “අැවැත්කි! අනුන් කල දෙය නමා කල ලෙස කීම භික්ෂුන්ට තරම් නො වේය”යි අවවාද කල සේක හෙතෙම කිපී දෙවන දවස් මහතෙරුන් සමග පිටු සිභා නොගොස් මහතෙරුන්ගේ උපසථායක කුලයට ගොස් “මහ තෙරුන් වහන්සේ අපාසු හෙයින් විහාරයෙහි ම වැඩ වසන සේක. එහෙයින් මෙබඳු බතක් දෙව”යි කියා ගෙනවුත් අතරමගදී අනුභව කොට විහාරයට ම ගියේය. මහතෙරුන්වහන්සේ දෙවන දවස් උපසථායක කුලයට වැඩ “අපවිසින් යැවූ බත වලද ගුණ ඇද්ද”යි කීකල්හි මුඛින් නොබැණ විහාරයට වැඩ “අැවැත්කි! පැවිදිවරුන්ට නම් සිභා උපන් දෙයක් මුත් විධාන කොට අනුභව කිරීම තරම් නොවේ”යි වදාලසේක. ඒ දුර්ජන තෙමේ කිපී දෙවන දවස් මහ තෙරුන් සිභාවැඩිකල පත්සල ගිනිලා පලාගොස් අවිච්ඡේ උපන් තේය. බුදුන් දක්නට රජගහ නුවරින් දෙවුරමට ගිය භික්ෂු නමක් මේ පුවත බුදුන්ට කීකල්හි “මෙබඳු බාලයන් හා එක්ව විසීමට වඩා තනිව විසීම යහපතැ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදානුච්ඡි- වරං, තමා හා එක්ව විසීමට නිසි කල්‍යාණ මිතුරකු සොයන මහණ තෙම; සෙය්‍යං, ශීල සමාධි ප්‍රඥාවෙන් තමහට වැඩිවූ හෝ; සදිසං, තමා හා සදායුක්ත හෝ; වෙ, ඉදින්; නාධිගවෙජ්ජස,

නො ලද්දේ වී නම්; එකවරිය, තනිව විසීම; දළො කසිරා, දැඩි කරන්නේය; (කුමක් හෙයින් ද? යත්) බාලෙ, අඤ්ඤා කෙරෙහි; සභායතා, සභායතා නොම; නැති, නැද්ද එහෙයිනි.

භාවය-ශීල සමාධි ප්‍රඥ ගුණයෙන් තමනට වැඩිවූ හෝ සදාචාර කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකු නොලද හැකි නම් තනිවම විසිය යුතු. මෙලෝ පරලෝ වැඩ නොදන්නා අඤ්ඤා කෙරෙහි සභායතිය නැති හෙයිනි.

Translation:-If a monk can find neither better than he nor one his equal to live with, then let him live alone. There is no friendship with a fool.

සභායතා නම් චූලශීල, මධ්‍යමශීල, මහාශීල, දශකථාවස්සු, තෙළෙස් ධුතාඛන, විදගිතා, සතර මග, සතර ඵල, ත්‍රිවිද්‍ය, ෂඩ්භිඤ්ඤා යන මොහු යි. බාලයා ඇසුරු කිරීමෙන් මේ ගුණ නොලද හැකි.

5-3

3 සුභතාම ජනී ඛනමම ජනී ඉති බාලො විභඤ්ඤාති,
අනතා හි අනතනො නජ්ඣි කුතො සුභතා කුතො ඛනො.

නිදානය- සැවත්නුවරදී ආනන්ද සිටිනන් අරභයා දෙයනා කරණලදී.

සැවත්නුවර අසුකෙලක් පමණ වස්තුව ඇති ආනන්ද සෙට්ඨි නම් වූ මහමස්සරෙක් විය. හෙතෙම මූලසිරි නම් වූ සියපුතුව අවවාද කරණුයේ “මේ වස්තුව විශදම් නො කරව”යි කියා මසුරුසින් බල වත් හෙයින් තමන්ගේ පඤ්චමහා නිධාන පුතුවවත් නොකියා කළ රිය කොට එම නුවර වාසල් සම්පයෙහි ම සැඩොල් කුලයක ඉපද සිභා ඇවිදින්නේ ජනිසමරණඤ්ඤා ඇතිව තමන් සිටුකල විසු ගෙට ගියේය. උතුරු චරුප හෙයින් මූලසිරි සිටිනන්ගේ දරු වෝ ඔහු දැක හඬන්ට වත්හ. සිටිනන්ගේ මිනිස්සු ඔහුට තලා කසල ගොඩට දැමූහ. බුදුහු අනද මහතෙරුන් සමග සිභා වඩනා සේක් තෙරුන් ලවා මූලසිරි සිටිනන් කැඳවා එ ඔහුගේ පියා බැචි වදාරා සිටිනන් නො අදහන කල්හි “ආනන්ද සිටිනෙනි! තොපගේ පුතුව මහානිධාන පස කියව”යි කියවාලා පියාබැචි සිතට තංවාලු සේක. මූලසිරි තෙමේ ශරණ ශීලයෙහි පිහිටියේය. බුදුහු බණ වදාරණසේක් මේ ආචාර වදාලසේක.

පද්‍යය-මෙ, මාගේ; පුත්‍රයා අපේ, පුත්‍රයෝ ඇත; ධනං අපේ, ධනය ඇතැයි; ඉති, මෙසේ; බාලො, නුවණැතිකමක්; විහංසුකුති, නස්තේය (=දුකට පැමිණෙන්නේය). අතො හි අතතනො නපී, තෙමේ ද නමාට නැත. කුතො පුත්‍රා, පුත්‍රයෝ කොසින් ද? කුතො ධනං, ධනය කොසින් ද?

භාවය- අඥන පුද්ගල තෙම මට පුත්‍රයෝ ඇත්තාහ, මට ධනය ඇතැයි පුත්‍රතෘෂ්ණාවෙන් ද ධනතෘෂ්ණාවෙන් ද දුකට පැමිණෙන්නේය. තමාමත් තමාට නැති කලා පුත්‍රයෝ කොසින් ද? ධනය කොසින් ද?

Translation:-The fool is worried, "I have children, I have wealth." But he does not even own his own self; how then the children and wealth.

පරිකල්ප-පුත්‍රතෘෂ්ණාවෙන් යුක්තවූයේ දරුවන් රක්තෙමිසි දුක් වෙයි. ධනතෘෂ්ණාවෙන් යුක්තවූයේ ද එසේම ය. එසේ දුඃඛිතවූ ඔහුට පිහිට වන්ට නහවා උලා හදවා පලදවා කවා පොවා නොයෙක් පරිද්දෙන් පොෂණය කල ආත්මය පවා අසමච්චි ය. එසේ නම් පුත්‍රයෝ හෝ ධනය කෙසේ සමච්චි වෙද්ද?

5-4

4 යො බාලො මසුකුති බාලාං පණ්ඩිතො වාපි හෙන හො, බාලො ච පණ්ඩිතමානී ස වෙ බාලොනි වුවවනි.

නිදනය- දෙවුරම්හිදී ගැටකපන සොරුදෙදෙනෙකු අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

සාවත්නුවර වසන සොරුදෙදෙනෙක් බණ අසන්ට යන්න වුන් හා සමඟ විහාරයට ගියාහු එක්කෙනෙක් බණ අසා සොවාන් වූහ. අනික් තැනැත්තෙක් එක්කෙනකුන්ගේ හිණ බැඳ තුබූ රත්රන් පිකක් ලද්දේය. සෝවාන්වුවහුගේ බිරින්ද “නොප ඉතා නුවණැති හෙයින් කැඳවන් නැත, අනික් සොරුගේ ගෙයි බතින් අඩුවෙක් නොවීය”යි කී කල්හි හෙතෙම දෙවුරමට ගොස් එපවත් බුදුන්ට දැන්වීය. බුදුහු බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යය-යො, යමෙක්; බාලො, තෙමේ අපණ්ඩිත වූයේ; බාලාං, තමාගේ බාලභාවය; මසුකුති, දනී ද; හෙන, ඒ කාරණයෙන්; හො හෙතෙම; පණ්ඩිතො වා අපි, පණ්ඩිත හෝ පණ්ඩිත සමාන හෝ වන්නේය. බාලො ච, යම් බාලයෙක් වනාහි; පණ්ඩිතමානී, පණ්ඩිත මානී වේ ද (=තමා පණ්ඩිත කොට සිතා ද) හො, හෙතෙම; වෙ, එකානුභවයෙන්; බාලො ඉති වුවවනි, බාලය යි ම කියනු ලැබේ.

භාවය- නුවණැත්තෙක් නමාගේ අඥකම දැනි නම් ඒ කාරණයෙන් හෙතෙම පණ්ඩිතයෙක් හෝ පණ්ඩිතසද්දයෙක් වන්නේය. යම් අඥයෙක් ‘මට වඩා පණ්ඩිතයෙක් නවුදු’යි සිතා නම් හෙතෙම එකානනයෙන් අඥයයි කියනු ලැබේ.

Translation:- The fool who knows of his folly is so far a wise man or equal to one. But the fool who thinks himself wise is indeed a great fool.

පරිඛයා- නමා බාලබව දන්නා පුද්ගල තෙමේ අතික් නුවණැතියකු කරා ඵලඹෙනුයේ හජනය පසිරුපාසනය කරණුයේ ඒ පණ්ඩිතයන් විසින් අවවාද අනුශාසනා කරණු ලබනුයේ ඔහුගේ අවවාද පිළිගෙන පණ්ඩිත හෝ වන්නේය, පණ්ඩිත සමාන හෝ වන්නේය. පණ්ඩිතමානී වූ බාල තෙමේ එසේ නොකරණ හෙයින් අඥයෙක් ම වන්නේය.

5-5

5 සාවජ්වමපි වෙ බාලො පණ්ඩිතං පසිරුපාසනී,
න සො ධම්මං විජ්ජාති දබ්බි සුපරසං යථා.

නිදනය- දෙවුරම්හිදී උදයී තෙරුන් අරහයා දෙසනලදී.

උදයී සථවිර තෙමේ මහතෙරවරුන් වැඩි කල්හි ධම් සභාවට ගොස් ධර්මාසනයෙහි හිදීයි. එක් දවසෙක ආගන්තුක භික්ෂුහු “මේත් බහුශ්‍රාවයෙකැ”යි සිතා අභිධම්මයෙන් ප්‍රශ්න විචාර කිය නොහෙන කල්හි “බුදුන් හා එක්ව හිදත් මෙපමණක් වත් නොදනීය”යි තිඤ්ඤාට බුදුන්ට එපවත් දැන්වූහ. බුදුහු ඒ මූල් කොට ගෙන බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධි- බාලො, අඥතෙම; යාවජ්වමපි, දිවිපමණිනුදු; වෙ, ඉදින්; පණ්ඩිතං පසිරුපාසනී, නුවණැත්තන් කරා ඵලඹෙන්නේ නමුදු; සො, හෙතෙම; ධම්මං න විජ්ජාති, ධම්මය නො දන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යත්. දබ්බි සුපරසං යථා, ලුණු ඇඹුල් ආදී රස නොදන්නා හැන්ද මෙනි.

භාවය- අඥතෙම දිවිහිමියෙන් පණ්ඩිතයන් සෙවනය කරන්නේ නමුදු ධම්මය දැන නො ගන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යත්. ගෙවී කෙටිව යන තෙක් නොයෙක් සුපව්‍යඤ්ජනයන් හා සංසර්ග්‍ය්‍යට පැමිණ ද ව්‍යඤ්ජනරස නොදන්නා හැන්ද මෙනි.

Translation:- Though a fool mixes himself with the wise his whole life, yet he knows no more of the Dhamma than the spoon the savour of the soup.

5-6

6 මුහුත්තමපි චෙ විඤ්ඤ පණ්ඩිතං පසිරුපාසනී,
බිප්පං ධම්මං විජ්ජානාති ජීවහා සුපරසං යථා.

නිදනය- දෙවුරමිහිදී තිහක් පමණවූ පායෙය්‍යක හිඤ්ඤන් අරභයා දෙසනලදී.

සත්‍රියකු සොයා ඇවිදිනා භද්දවග්ගිය කුමරුවන් තිස්දෙනාට බුදුහු බණ වදාලසේක. ඔහු සෘතියෙන් උපන් පාසිවුරු දරා මහණ උපසම්පන්න වූ තෙලෙස් ධුතාඛග සමාදන්ව වසන්තාහු කල්යාම කින් බුදුන් කරා එලඹ අනමතග්ග සුත්‍රය අසා රහන්වූහ. ධම්මසභා වෙහි රැස්වූ භික්ෂුහු “මේ තිස්තම වහාම රහන්වූයේ මැනවැ”යි කථාව ඉපදවූහ. බුදුහු ඒ මුල්කොට ගෙන බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යය- විඤ්ඤ, පණ්ඩිත තෙම; චෙ, ඉදින්; මුහුත්තං අපි, ඇසිල්ලකුදු; පණ්ඩිතං පසිරුපාසනී, බුඩාදී නුවණැත්තන් කරා එලඹේ ද; (සො, හෙතෙම;) බිප්පං, වහා; ධම්මං විජ්ජානාති, ධම්ම දන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යන්. ජීවහා සුපරසං යථා, ලුණු ඇඹුල් ආදී රස දන්නා විඤ්ඤයෙන් යුක්තවූ ජීව්වාප්‍රසාදය මෙනි.

භාවය- නුවණැතියෙක් මොහොතක් නමුදු පණ්ඩිතයන් සෙවනය කරණුයේ වහා ම ධම්ම දැනගන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යන්. මුවෙහි තුබූ විගස ම ව්‍යඤ්ඤානරස දන්නා දිව මෙනි.

Translation:- Even for a moment an intelligent man mixes with the wise, he learns the Dhamma soon as the tongue the savour of the soup.

පරිකථා- බුඩාදී නුවණැතියන් සෙවනය කරන්නාවූ ප්‍රාඥ තෙම උද්ග්‍රහණ පරිපූර්ණය කෙරෙමින් ත්‍රිපිටක බුබු වචනය සි කියනලද පය්‍යාපති ධම්ම ද, මේ සෙවනය කටයුත්තය මේ සෙවනය නොකටයුත්තය යනාදී වූ ප්‍රතිපත්ති ධම්ම ද, පඨවිකසිණාදී කමිසථාන භාවනා කිරීමෙන් ලොකොත්තර ධම්ම ද වහා ම දැන ගන්නේය.

5-7

7 වරහනි බාලා දුමෙමධා අමිතෙතනව අතතනා,
කතෙතනා පාපකං කමමං යං හොති කට්ඨකපච්චං.

නිදානය- වෙළඳවනසෙහිදී සුප්‍රබුද්ධ නම් කුණ්ඩරෙහියා අරහයා දෙසනලදී.

රජගහනුවර වසන ඇත කුණ්ඩයක් ඇති සුප්‍රබුද්ධ නම් කෙනෙක් පිරිසේ කෙළවර හිඳ බණ අසා සෝවාන් ව බුදුන් ලඟට අවුත් බුදුන් සාදු සාමිච්චි කළ කල්හි තමන් සෝවාන්වූ බැව් බුදුන්ට කියා යන්ට තික්මුනාහු අලුත වැදු දෙනක විසින් අනිත්‍ර ලැබ කළුරිය කළහ. හිඤ්ඤ සුප්‍රබුද්ධ කුණ්ඩන් මල බැව් බුදුන්ට දන්වා “සමාමිති! හෙනෙම කොහි උපන්නේ ද? කුණ්ඩ ඇති වූයේත් කුමක් නිසා ද”යි විචාළ සේක. බුදුහුන් ඔවුන් සෝවාන් ව තවුනිසා දෙව්ලොව උපන් බවත් එක් පානියෙක තගරසිබ්බි නම් පසේබුදුන් දැක කාරු කෙල දමා ඒ පව්න් බොහෝ කලක් තිරයෙහි දුක් විඳ විපාකාවශෙෂයෙන් කුණ්ඩ ඇති වූ බවත් වදාර මේ ගාථාව වදලසේක.

පද, ජීවි- බාලා, මෙලෝ පරලෝ වැඩ නොදන්නාවූ; දුමෙමධා, අඥයෝ; යං, යම අකුශලකමියෙක්; කට්ඨකපච්චං හොත්, කකිඤ්ඤ විපාක ඇත්තේ වේ ද; පාපං කමමං, ඒ අකුශල කමිය: කරුණතා, කෙරෙමින්; අමිතෙතන ඉව, නමන්ට සතුරෙකු වැනි වූ; අතතනා, ආතමයෙන් යුක්තව; වරහනි, හැසිරෙති.

භාෂ්‍ය- දෙලෝවැඩ නොදන් අඥයෝ කට්ඨක වූ විපාක දෙන පව් කෙරෙමින් එහෙයින් ම නමන්ට සතුරෙකු වැනි වූ ආතමයෙන් යුක්තව වෙසෙති.

Translation:- Fools, short of understanding behave to themselves as enemies, doing evil deeds which bear bitter fruits.

පරිභාෂා- අකුසල් හෙතුවින් ලැබෙන සහර අවාදුක් ආදියට වැඩි දුක් දෙන සතුරන් නැති හෙයින් අකුසල් කරණුයේ නෙමේ ම තමාට සතුරු ය.

5-8

8 න නං කමමං කතං සාධු සං කඤ්ඤා අනුනප්පනි,
සසස අසසුමුඛො තෙදං විපාකං පටිසෙවනි.

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී එක්තරා ගොවියකු අරහයා දෙසනලදී.

එක් ගොවියෙක් සැවැත් වුවරට නුදුරු තෙතෙක කුඹුරක් සාදී. සොරු එක් පොහොසතෙකුගේ ගෙට වැද ධනය ගෙන කුඹුරට ගොස් බෙදා ගත්හ. ඉන් එක් සොරෙකු විසින් සෙසු සොරුන්ට සොරාගත් දහසින් බැදී පියල්ලක් හෙසේ නමුත් කුඹුරෙහි වැටින. බුදුහු එදවස් අලුයමැ ලොව බලනසේක් ගොවියාට වන දෙය දැන අනද මහතෙරුන් කැඳවා ගෙන කුඹුරට වැඩිසේක. ගොවියාත් උදු සන ම ගොස් සිසාන්තේ බුදුන් දැක වැඳ නැවතත් සිසාන්ට පවන් ගත්තේය. බුදුහු රන්පියල්ල තුබු තෙතට වැඩ “ආනන්දයෙනි! සපියා දුටු දු”යි වදාළ සේක. උන්වහන්සේත් “සවාමිනි සපියා දිටිමි”යි වදාළ සේක. ගොවියා ඒ අසා බුදුන් වැඩිකල “සපියා මරමි”යි කැවිට ගෙන ආයේ රන්පියල්ල දැක පසින් වසා සාන්ට වන්තේය. මිනිස්සු පාසටහන් අනුව ගොස් කුඹුරට පැමිණියාහු පස් ඉවත් කොට පියල්ලත් හැරගෙන ගොවියා බැඳගෙන ගොසින් රජහට දැක්වූහ. රජතෙමේ ඔහු මරන්ට විධාන කෙළේය. මිනිස්සුත් ඔහුට තලතලා මරණ තෙතට ගෙන යන්නාහ. හෙතෙමේත් අනිකක් නො කියා “ආනන්දයෙනි! සපියා දුටු ද? එසේය සවාමිනි! සපියා දිටිමි”යි කියමින් යෙයි. මිනිස්සුත් “ඒ කිමි දු”යි විචාර “රජුජුරු වන් දිටිමි නම් කියමි”යි කිකල්හි පෙරලා රජු වෙත ගෙන ගියාහ. රජතෙමේ ඔහුගේ වචනය අසා ඔහු කැඳවා ගෙන බුදුන් කර ගොස් විචාර සියල්ල දැන “සවාමිනි! අද මෙතෙම නුඹවහන්සේ වැනි සාක්ෂිත් කෙනකු නො ලද්දේ නම් මොහුගේ ජීවිතය කොසින් දු”යි කියේය. බුදුහු ඒ අසා “මහරජ මමත් එහෙයින් ම ආයෙමි. යමක් කොට පසුතැවිලි වේ නම් එබඳු දෙය නො කටයුතුය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්ධතිය- යං කතා, යම් කමියක් කොට; අනුනපපති, පසු තැවිලි වේ ද; යසස, යම් කමියක්හුගේ; විපාකා, අනිඡා ඵපාකය; අසුච්චො, කඳුලෙන් තෙත් මුහුණු ඇති ව; රොදං, හඬමින්; පටි සෙවති, අනුභව කෙරේ ද; නං කමමං, එබඳු වූ අකුශල කමිය; කතං, කරණ ලද්දේ; න සාධු, නො මැනවි.

භාෂ්‍ය- සිහිකල කෙණෙහි පසුතැවිලි කරණ, කඳුලු වැකුනු මුහුණින් යුක්තව විපාක විදීමට හෙතු වන පවිකම් නො කටයුතු.

Translation:- Better not to do such deed which having done he repents, and recives its fruits with tears and lamentations.

8-9

9 නං ව කමමං කතං සාධු යං කතා භානුතප්පති,
යසස පටිනො සුමනො විපාකං පටිසෙවති.

නිදනස- වෙළවනසෙහිදී සුමන මාලාකාරයන් අරභයා දෙසනලදී.

සුමන මාලාකාරනෙමේ දවස් පතා උදුසන ම දුසමන්මල් අට නැලියක් බිම්සර රජහට දී කහවනු අටක් ලබයි. එක්දවසක් හෙතෙම සමන්මල් අට නැලිය ගෙන රජගෙට යන්නේ බොහෝ භික්ෂුන් පිරිවරාගෙන සවණක්රැස් විහිදුවමින් රජගහනුවරට සිතා වඩින බුදුන් දැක පහන්සිත් ඇති ව 'කවර නම් සන්කාරයක් කෙරෙමි දු'යි සිතා "මේ මල් නො ගෙන ගියකල රජ්ජුරුවන් මා මරවනත් මේ මල් පුද කෙරෙමි"යි මෙසේ බුදුන්ට ජීවිතය පුද සතුටු සිතින් කුල්මත් ව මල්ගෙන අහසට දූමිය. ඒ මල් බුදුන්ගේ ඉස් මුදුනේය, දෑලය, පිටිපස්සේය යි සතර දිසාවකින් වට කොට සිටි සේය. සිත් පිත් නැති මල් වුවත් බුඩානුභාවයෙන් නොවිසිරි බුදුන් හා සමග යෙයි. නුවරවැස්සේ ඒ දැක සතුටින් ඔල්වරහඩ දෙති. බුදුහුත් මාලාකාරයන්ගේ ගුණ ප්‍රකට කිරීම ජිණිස රාජවිටියේ ම වඩනාසේක. එවිට බිම්සර රජනෙමේ බුදුන් කරා ගොස් වැන්නදේය. බුදුහුත් රජ්ජුරුවන්ගේ විතනප්‍රසාදය දැන රජගෙට ම වැඩ දන් වලද අනුමෙවෙති බණ වදාරා විහාරයට ම වැඩිසේක.

රජනෙමේ මාලාකාරයන් ගෙන්වා "කුමක් සිතා-කුමක් කියා මට ගෙනෙන මල් බුදුන්ට පිදු දු"යි විවාරා සියල්ල කිකල්හි "තෝ මහාපුරුෂයෙන"යි කියා ඇතුන් අටදෙනෙක, අසුන් අටදෙනෙක, ගම්වර අටක යනාදීන් සියල්ල ම අට බැගින් දුන්නේය. සවස දම් සෙබෙහි රැස්ව හුන් භික්ෂුහු "මාලාකාරයා බුදුන්ට දිවි පුද මල් පුජන් කොට ඒ ඇසිල්ලෙහි ම සියලු වසකුවෙන් අට බැගින් ලැබී ය"යි කථාව ඉපද වූහ. බුදුහු ඒ මුල්කොට බණ වදරණසේක් මේ ගාථාව වදලසේක.

පදානු- යං කතා, යම් කමීයක් කොට; න අනුතප්පති, නො නැවේ ද; යසස, යම් කමීයක්හුගේ; විපාකං, ඉෂටවිපාකය; පටිනො, ප්‍රීතිවෙගයෙන් පිණාගියේ; සුමනො, සුඤ්ච සිත් ඇත්තේ; පටි සෙවති, අනුභව කෙරේ ද; තං කමමං, එබඳු වූ කුශලකමීය; කතං කරණ ලද්දේ; සාධු, මැනවි.

භාවය- දෙලොව ම පසුතැවිලි නුපදවන ප්‍රීතියෙන් හා සොම් නසින් ඉෂට විපාක විඳිමට කරුණු වන පින්කම් කටයුතු

Tranlation:- Better to do such deed which having done do repents not, and receives the fruits with delight and joy.

පරිච්ඡේද- කුසල් කළහුට ඉහට විපාක ලැබෙන හෙයින් හෙතෙම ප්‍රීතියෙන් ඒ විපාක විඳියි. ඔහුට දෙලොවම පසු තැවුලි යක් නැත.

5-10

10 මධුවා මඤ්ඤති බාලො යාව පාපං න පච්චති,
යද ව පච්චති පාපං අඨ බාලො දුක්ඛං ඡාභවජති.

නිදනය- දෙවුරමිනිදි උත්පලවණි තම මෙහෙණිය අරහයා දෙසනලදී.

උත්පල වණිණ මහාසථිඊ තොමෝ පියුමතුරු තම බුදුන්ගේ සමයෙහි එක්තරු බුදු කෙනකුන්ට අග්‍රශ්‍රාවිකාවීම පතා විවරණ ලදින් කල්පලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි පින් කරන්නී අප බුදුන්ගේ සමයෙහි සැවැත්නුවර සිටුකුලයක ඉපද වැහිවිය පත් කල්හි සරණක නොගොස් මහණව නොබෝ කලකින් ම විදශීතා වඩා රහත් වූවා ය. එක් සමයෙක ඕනොමෝ අකිවනයෙහි කුටියක වසන්නී සැවැත් නුවරට සිතා ගොස් පෙරලා ආවාය. මයිලනු කෙනකුන්ගේ පුත්වූ නඤු තම තරුණයෙක් මෙහෙණිය ගිහිකල පටන් පිලිබද සිත් ඇතිව විසුයේය. හෙතෙම මෙහෙණිය එන්නට පෙර ඇදයට සැහවී ඉද සථිඊන් දොර පියා ඇදට ගිය කලා “නුවණතැනි තැනැත්තව! නො නැසෙව”යි සථිඊන් කියද්දී තමාගේ පවිටු අදහස සම්පූණ් කොට ගෙන තික්මියේය. හිඤ්ඤිණියගේ ගුණානුභාවයෙන් පොළොවැ පැලී ගියේය. හෙතෙම පැළුනු පොළොවින් හොස් අවිචියෙහි උපත. බුදුහු මේ කාරණය මුල්කොට බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යපි- පාපං, අකුසල කමය; යාව, යම්තාක් කල්; න පච්චති, විපාක නො දේ ද; තාව, ඒ තාක් කල්; බාලො, අඤනතෙම; මධු ඉව මඤ්ඤති, පාප කමය මිහිරිකොට සිතන්නේය. යද ව, යම් කලෙක, පාපං, පාපය; පච්චති, විපාක දේ ද; අඨ, එකල්හි; බාලො, අඤන තෙම; දුක්ඛං, කායික වෛතසික දු:බයට; ඡාභවජති, පැමිණෙන්නේ ය.

භාවය- නමත් විසින් කලා වූ පාපය විපාක දෙන තෙක් අඤ්ඤා පුද්ගල තෙම එය මිහිරි කොට සිතන්නේ ය. නමුත් පාපය විපාක දෙනවිට දුක් වන්නේ ය.

Translation:- The fool thinks it sweet while his evil deed has not ripened yet. But when it ripens then the fool comes to suffering.

සමිකාචා- දුෂ්ටධම් වෙද්දා, උපපද්දා වෙද්දා, අපරාපයඝී වෙද්දා සි විපාක දෙන කම් තුණෙකි. කුශලාකුශල ජවන විවිසෙහි ජවන යන් සන්දෙන උපන් කල්හි ප්‍රථම ජවන වෙනතා නොමෝ එම ආත්මභාවයෙහි විපාක දෙන හෙයින් දු ෂට ධම්මවෙද්දා නම් වෙයි. සත්වන ජවන වෙනතාව නිමාවට පත් කෘත්‍යය ඇතිව හෙතු කොට ගෙණ අනන්තරභවයෙහි ම විපාක දෙන හෙයින් උපපද්දා වෙද්දා නම් වෙයි. මධ්‍යයෙහි පස් ජවන වෙනතාවෝ යම්කිසි ආත්ම භාවයෙකිහි අවකාශ ලද කල්හි විපාක දෙන හෙයින් අපරාපයඝී වෙද්දා නම් වෙයි.

සච්චනි:- මෙලොව අත් පා කන් නාසා කැපීම් ආදි වශයෙන් නොයෙක් කම්කටුලු කරණු ලබන්නාහටත් පරලොව සතර අපා යෙහි ඉපද මහදුක් විඳින්නාහටත් විපාක දෙයි.

5-11

11 මාසෙ මාසෙ කුසගෙනෙත බාලො හුකෙස්ථ නොජගං, න කො සබ්බතබම්මානං. කලං අගසනි සොලසිං.

නිදානය- වෙළඳවනෙහිදී ජලබුක නම් ආජීවකයන් අරහයා දෙසනලදී.

රජගහනුවර ජම්බුක නම් ආජීවකයෙක් වෙසෙයි. හෙනෙම කසුප් බුදුන්ගේ සමයෙහි මහණුව එක් උපාසක කෙනකුන්ගේ විහාරයෙහි වසනුයේ එම විහාරයට ආගන්තුකව පැමිණි රහතුන් වහන්සේ නමකට උපාසකයන් විසින් කල සත්කාර ඉවසාගත නොහි “නොප අපගේ උපාසකයන්ගේ බත් අනුභව කිරීමට වඩා අසුවි අනුභව කිරීම යහපතැ”යි යනාදීන් ආක්‍රොශ කොට බොහෝ කලක් නරකයෙහි පැසි එහි විපාකාවශෙෂයෙන් දැනුදු රු දවස්හි අසුවි අනුභව කෙරෙයි. ඔහුට අසුවි හැර අනිකක් රුචි නැත. මිනිසුන් විවාල කල්හි “මම සුලං අනුභව කෙරෙමි”යි කියයි. මිනිසුන් බොහෝ සෙයින් කුසකාමෙහි පහදනා හෙයින් ඔහුට බොහෝ සත්කාර

කෙරෙහි. ඔවුන් ගිනෙල් උක්පැණි ආදිය ගෙනවුත් පෙරැත්ත කරණකල ගිහණ අගකින් ගෙන මදක් දිව අග ගායි. මෙසේ පස් පණස් අවුරුද්දක් ඉක්ම ගියේය.

බුදුහු එක්දවසක් අලුයම් වේලෙහි ලොව බලනසේක් ජම්බුකා ජීවකයන්ගේ රහත් වන්ට නිසි හෙතුසමපත් දෑක ඔහු දමනය කොට බණ වදාර රහත්වූ කලා එදින ආජීවකයන්ට සත්කාර කරණු පිණිස පැමිණි මහපිරිසට බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යයී-බාලො, අඤන පුද්ගලතෙම; මාසස මාසෙ, මසක් පාසා එක්වරෙක; කුසගෙහන, නණ අගින් ගෙන; භොජනං භුංඤෙජථ, භොජනය අනුභව කරන්නේ නමුදු; සො, ගෙනෙම; සංඛනධමමා නං, පිරිසිදු දන්තාලද වතුසුභ්‍යාස ධර්මයන් ඇති රහතුන්ගේ; සොළු සිං කලං න අභ්‍යන්ති, සොළොස්වන කලාවට ද නොපැමිණෙන්නේය.

භාවය-මසකට වරක් නණගින් ගෙන බොජුන් වලදන්නාවූ ද තාපසයා රහතුන්ගේ සොළොස් වන කලාව පමණකුදු නො අගනේය.

Translation:- The fool may take his food once a month by the tip of the blade of a kusha grass; but he is not worth the sixteenth part of an Arhat.

පටිකථා- ශීලාදී ගුණයන් නැති තීර්ථාසත්තයෙහි පැවිදිව කොහොත් තපස් කරණ අඤතෙම “ආහාර අනුභව කළොත් මාගේ තපස් බිඳෙයි. එහෙයින් සුලං අනුභව කොට සිල් පුරම”යි මෝඛ ලෝකයා වඤ්චා කොට ආහාර නොවලද, මහාජනයා විසින් යාවඤ්ඤ කරණලදුව “නොපට අනුග්‍රහ පිණිස මුත් මට අහරින් කම් නැතැ”යි තෙල් මී ආදියෙන් කිසිවක් නණ අගින් ගෙන මසකට වරක් දිව අග ගා සෙසු අහරක් නොවලදමින් අවුරුදු සියයක් පිරු තපසෙහි එල දන්තාලද ධර්මයන් ඇති ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ට වේලාවෙහි හෝ ආහාරයෙහි කුකුස් කොට එක්දවසක් ආහර නොවලදීමෙන් උපන් කුසල වේතනාවගේ සොළොස්වන කලාව ද නො අගනේය.

5-12

12 ගාභි පාපං භනං කම්මං සජ්ජු තිරංච මුච්චනී,
ධගනනබාලමගෙට්ඨි භසමච්ඡනෙනාව පාවකො.

නිදනය- වෙච්චනයෙහිදී අභිප්‍රේතයකු අරභයා දෙසනලදී.

එක් දවසක් මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ලක්ෂණ තෙරුන් හා සමග රජගහ නුවර සිභා වඩනට ගිජුකුළු පවුවෙත් බස්නාසේක් සපියකු වැනි ප්‍රෙතයකු දුටුවේක. උගේ හිස මිනිස්හිසක් වැනි ය, සෙස්ස නයකු වැනි ය, ශරීරය සියක්ගවු පමණ ය, නතුටින් නැගී ගිනිදූල් හිස දක්වා දවාගෙන යෙයි. මහතෙරුන් මෙය බුදුන් ඉදිරි යෙහි වදාළ කල්හි භික්ෂුහු අභිප්‍රේතයාගේ අකුශලය විචාලහ. බුදුහු ඒ වදාරණසේක් "යටගිය දවස බරණැස ගතබඩක් අසල පන්සලෙක පසේ බුදු කෙනෙක් විසුසේක. එක් මනිසෙක් ඒ ගතබඩ කුමුරක් සායි. පසේ බුදුන් වදිත්ව පුදන්ව යන්නෝ කුමුර මැඩගෙන යෙති. සීසාන නැනැත්තෝ ඉදිත් මෙතන පන්සල නොවී නම් මාගේ කුමුර නොමිනි"යි පසේ බුදුන් සිභා වැඩිකල පන්සල දැවීය. මිත් සුන් විසින් මරණු ලැබූ හෙතෙම අවිච්ඡේදි ඉංද අන්තඃකල්පයක් කරකයෙහි පැසි තවම අකුසල් ගෙවී නොගිය හෙයින් ප්‍රේතව උප නැ"යි වදාර බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යය- කතං, කරණලද; පාපං කවමං, අකුශල කමීය; සජ්ජ, එකෙණෙහි ම; බීරං ඉව, කිරි මෙන්; න ඉව්වති, නො පෙරලෙන් නේය; හසවච්ඡන්තො, අලුයෙන් වැසුනු; පාවහො ඉව, අතුරැසක් මෙන්; තං බාලං, ඒ අඥයා; ඛහා, දවමින්; අනෙති, අනුව යන්නේය.

භාෂ්‍ය- අකුශල කමීය වනාහි දෙවූ කෙණෙහි ම කිරි නො මිදෙන්නාක් මෙන් කළ කෙණෙහි ම විපාක දෙන්නේ නො වෙයි. එය අලුයට සැහවුනු ගිනිපුපුර මෙන් ඒ අඥයා දවන්නේය.

Translation:- Just as milk does not curdle at once, even so the evil deed does not bear fruit at once. But it dogs the fool burning him like the spark of fire covered by ashes.

පරිකල්ප- ඇඹුලක් මිශ්‍ර නොවන තෙක් දෝනලද විගස ම මිදී නොයන කිරිමෙන් කරණලද අකුශල කමීය ද පෙර කළ කුශලකමී යෙන් උපන් සකකියන් දරමින් සිටිය දී අපායෙහි නො උපදවන් නේය. කාලවිපතනි ගතිවිපතනි ආදියට පැමිණ කාලාන්තරයකින් විපාක දෙන්නේය.

5-13

13 යාවදෙව අනිසාය ඤානං බාලස්ස භියනි,
ගහනි බාලස්ස සුඤ්ඤං මුඛමස්ස විපානං.

නිදහස- වෙළඳවතුන්ගේ සිටිනුයේ අරභයා දෙසනලදී.

එක්දවසක මුහුණත් මහතෙරුන් වහන්සේ තුන්ගවුමක් විතර උස ඇති ප්‍රත්‍යක්‍රමයක්. ගිනිගෙන ද්‍රව්‍යයක් සකස් (=සකස් පොල) සැට දහසක් එකවිට හිසට වැටෙයි. එකල ගිස පැළි කම් බලයෙන් නැවත හටගන්නේය. ඔහුගේ අකුණල කම්‍ය වදාරණ බුදුහු “මේ ප්‍රත්‍යක්‍රම පෙර මිනිස් ව ඉපද අනතුරු ගැසීමට ඉගෙන “ශිල්පය හොඳින් උගන්නාලද දැයි විමසනු පිණිස සුනෙහන නම් පසේ බුදුන්ගේ දකුණු කන්සිදුරට අනතුරක් ගැසිය. එය දකුණු කන් සිදුරෙන් වැදී වම් කන් සිදුරෙන් තික්මින. පසේබුදුහු එයින් ම පිරිනිවිසය. මිනිසුන් විසින් මරණු ලැබූ ශිල්පියා අවිච්ඡේදය ඉපද අනන්‍යකල්පයක් නරකයෙහි පැසී තවම අකුසල් ගෙවී නොගිය හෙයින් ප්‍රත්‍ය ව උපනා”යි වදාරා මේ ගඟාව වදාළසේක.

පද්‍යය- බාලයා ඤානය, බාලයා විසින් දන්නාලද ශිල්පය නොහොත් බාලයාගේ ඉසුරු බව; යාවදෙව අනන්‍යය, බාලයාට අවැඩ පිණිස ම; ජයති, වන්නේය; බාලයා, බාලයාගේ; මුද්ධං, ප්‍රඥ නමැති සිරස; විපාතය, පලමින්; අසා, ඔහුගේ; සුකකංසං, කුසල කොටස; හනති, නසන්නේය.

භාවය- අඥයාගේ උගත්කම හා ඉසුරුමත්කම ඔහුට අනන්‍ය පිණිස ම වන්නේය. එය ඔහුගේ නුවණ හා සුසිරිත් නසන්නේය.

Translation:- The learning and wealth of the fool is the cause of his destruction. It kills his morals and cut his head of wisdom.

5-14

- 14 අසනං භාවනාමිවෙජ්ජයා පුරෙකකාරකඛු භිකුසු, ආවාසෙසු ඉසකරියං සුභ් පරකුලෙසු ච.
- 15 මමෙව භනමකකතනු ගිහි පබ්බජනා උහො, මමෙව අතිවසා අසු කිව්වාකිවෙවසු කිසමිච්චි, ඉති බාලයා සබ්බසො ඉච්ඡා මාහො ව චබ්බති.

නිදහස- දෙවුරම්හිදී සුධම්ම තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසනා කරනලදී.

මව්කාසණ්ඩ නුවර විනය නම් සිටිනන් විසින් කරවනලද විහාරයෙහි සුධම්ම නම් තෙරකෙනකුන් වහන්සේ තෙව්‍යසිකව හිදින සේක. දෙඅගසවුවන්වහන්සේ සිටිනන්ගේ භූණ අසා එනුවරට

වැඩියේක. සිටුවනෙමේ උන්වහන්සේලා විහාරයට කැඳවාගෙන ගොස් දම්සෙනෙට්ඨ ස්වාමීන්ගේ බණ අසා අනාගාමී ව දෙවන දවස් තමන්ගේ ගෙයි වලදන්ට පළමුකොට අගසවු දෙදෙනා වහන්සේට ආරාධනා කොට පසුව සුධම්ම තෙරුන්ට ආරාධනා කෙළේය. පසුව ආරාධනා කළ හෙයින් උන්වහන්සේ කිපී ආරාධනාව නො පිළි ගෙන දෙවන දවස් උදෑසන ම “අගදන් සැරහු සැටි බලමි”යි සිටා තන්ගේ ගෙට ගොස් මාහැඟිවු දුනග දෑක ඉවසාගත නොහි සිටා තන්ට ඡතියෙන් ගටා බැණ සිටාතන් ද කවුඩන් වැනි කොට කී කල්හි වඩාත් උරණ ව “නොපගේ විහාරය පාවා ගනුමු”යි කියා බුදුන් ලඟට ගොස් සියල්ල කීහ. බුදුහු වරද තෙරුන් කෙරෙහි ම තභා “යව, සිටාතන් ඤාමා කරව”යි වදාරා බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පද්ධී- 14. අසනං භාවනං, තමා කෙරෙහි නැති ගුණයෙන් බුහුමන් කිරීම; ඉචේශ්‍ය, කැමති වන්නේය. හිකඛුසු, හිඤ්ඤාත් කෙරෙහි හෙවත් හිඤ්ඤාත් විසින්; පුරෙකඛාරං ව, පිරිවැරීම ද කැමති වන්නේය. ආවාසෙසු, සඞ්ඝික ආවාසයෙහි; ඉසාරයං ව, අධිපති කම ද කැමති වන්නේය. පරකුලෙසු, අන් උපාසක කුලයෙහි; පුජා ව, පුජාව ද කැමති වන්නේය.

15. ගිහි, ගිහියෝ ද; පබ්බජ්ජා, පැවිද්දේ ද යන; උහො; දෙදෙන ම; මම එව කතං, මා විසින් ම කරණලද්ද කොට; මඤ්ඤනත්‍ර, සිතන්නා යි කියා ද; කිසම්චි කිච්චාකිච්චෙවසු, කිසි කුදු මහත් කටයුත්තෙහි; මම එව අතිවසා අසු, මා ම අනුව පැවතුම ඇති වේන්වා යි කියා ද; ඉති, මෙසේ; බාලස්ස, බාලයාගට; සඞ්ඝ පෙපා, විතකීය (උපදී ද ඔහුට); ඉච්ජා, තෘෂ්ණාව ද; මානො ව, මානයද; වඤ්ඤා, වැඩෙයි.

භාවය-14. අඤන මහණ තෙම තමා කෙරෙහි නැති ගුණයෙන් ජනයා කරණ සමභාවනා කැමති වන්නේය. එසේ ම පිරිවරද, ආවාසයන්හි අධිපතිකම ද, නොනැකුලයන් විසින් දෙන සිටු පසය ද කැමති වන්නේය.

15. සියලු ගිහිපැවිද්දේ විහාරයෙහි සියලු දැය මා විසින් ම කරණලද්දයි සිතන්නා යි ද, කුදුමහත් හැම කටයුත්තෙහි මා ම ප්‍රධාන කර ගනින්නා යි ද, අඤන මහණගට අදහස් වෙයි. එබඳු ඔහුට විදගීනා මාගීඵල නොවැඩී තෘෂ්ණා මාන ම වැඩෙයි.

Translation:- 14. The foolish monk desires the praises with the good qualities which are not in him, to lead monks, authority in temples, and the offerings of the people.

වූ But both the laymen and monks know that everything in the monastery has done by me. Let them seek my advice in aught that is great or small. Such is the aspiration of the fool. In him grow craving and conceit.

පුද්ගලික අසන මහණනෙම “අපගේ තෙරුන් වහන්සේ ධර්මානුකූලාණී සේක.” යනාදීන් තමාගේ සන්නාහයෙහි නො උපන් වම්යන් අරහයා මහාජනයා විසින් කරණ සමභාවනාව කැමති වන්නේය.

මහණදහම - යන්නෙන් මේ පොහෝගෙය මේ බණගෙය මේ භොජන ශාලාව අපගේ තෙරුන් වහන්සේ විසින් කරණලද්දී විහාරයෙහි සියලු තවකමානනයන් ගැණ සිතන්නා යන අරුත් ගැනේ.

තෘෂ්ණා නම් වසුරුදි සදෙර උපදනා කාමතෘෂ්ණාදි එකසිය අටක් ප්‍රභේද ඇති ලොභය යි.

මාන නම් “සෙසයසස සෙසෙයාහමයම්” යනාදීන් නව අසුර කීන් කල්පනා කිරීම යි.

5-15

**16 අසසු හි ලාභපතිසා අසසු නිබ්බාණගාමිනී,
එවමෙතං අහි සසුය හිකුචු චුදධසස සාවභො,
සසකාරං නාහිනඤෙයස විවෙඛමචුචුභගෙය'නි.**

නිදහස - දෙවුරම්නිදි වනවාසිකතිසස තෙරුන්වහන්සේ අරහයා දෙශනා කරණලදී.

සාරිසුත් තෙරුන් වහන්සේගේ උපසථායක කුලයෙන් පැවිදිවූ තිසස නම් සත්භාවිරිදි සාමනෙරයන් වහන්සේ නැයන්ගේ සත්කාර සචිත්‍රනයෙන් දුරුව ලොවුතුරු ගුණවිශේෂ උපදවනු කැමති සේක් බුදුන් කරා ගොස් වැද රහත්වීම දක්වා කමටහන් ඉගෙන ගෙන එක්සිය විසියොදුන් මග ගෙවා ගොස් වනවාස විහාරයෙක හිද විදශිතා කොට පිළිසිඹියාපත් රහත්ව එහි ම වසන සේක. දම් සබාවෙහි රැස්වූ හිසුහු “ඇවැත්නි! තිසස සාමනෙරයන් මහණවූ කල ඔහුගේ මවුපියෝ බුදුපාමොක් සහනට සතියක් කිරිබත් ම දන් දුන්හ. මහණ වූ අටවන දවස්හි හා නව වන දවස්හි පිළි දහසක් හා බත්බදුන් දහසක් ලැබුයේය. නැවත එක් දවසක් පලස් දහසක් ලැබුයේය. මෙසේ මෙහි හිදිනා කල ඔහුට ලාභ සත්කාර ඉතා

මහත්තය. එසේවුවත් ඒ සියල්ල හැර වනයට ගොස් පිණිසදනයෙන් යැපෙන්නේය. ඒ ඉතා යහපතැ”යි කථාව ඉපද වූහ. බුදුහු මේ කාරණය මුල්කොට ධර්ම දෙශනා කරණයේක් “මහණෙනි! ලාභ නිසා පිළිපැදීම අතිකෙත. නිවන් ලබන ක්‍රමය අතිකොකැ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළයේක.

පදාචාර්යා- ලාභාප්‍රතිපත්තිය, ලාභ උපදවන ප්‍රතිපත්තියකි; අඤ්ඤා, අතිකක් ම ය; නිබ්බාණගාමිනී, නිවණට පමුණුවන්නාවූ ප්‍රතිපත්තියකි තොම අඤ්ඤා හි, අතිකක් ම ය. එවං, මෙසේ; එතං, මෙය; අති ඤ්ඤාය, විශේෂයෙන් දැන; බුද්ධිය සාමකො, බුදුන්ගේ ශ්‍රාවකවූ; භික්ඛු, මහණ තෙම; සකකාරං, (අධිකයෙන් උපදවනලද වතුර්විධ ප්‍රත්‍යය සහිතව) සත්කාරය; න අභිනන්දයා, නො ඉවසන්නේය; විවෙකං, ත්‍රිවිධ විවෙකය; අනුමුඛයෙ, වඩන්නේය.

භාවය- සිවුපසය උපදවන ක්‍රමය අතිකක් ය. නිවන් ලබන ක්‍රමය අතිකක් ය. බුද්ධිශ්‍රාවක තෙම මේ කාරණය විශේෂයෙන් දැන සත්කාරයෙහි නො ඇලී ත්‍රිවිධ විවෙකය වඩන්නේය.

Translation:- The way which leads to gain is one, and which leads to Nibbana is another. The Bhikkhu, the disciple of the Buddha, knowing this should take no delight in worldly favours, but give himself over to solitude.

පටිකථා- ලාභ උපදවනු කැමති මහණහු විසින් කයින් වච සින් මනසින් වචකතම් කිරීම් වසයෙන් මද අකුශල කමයන් කට යුතු බැවින් ලාභ උපදවන පිළිවෙත අතිකක් ම ය. නිවණට පමුණු වන පිළිවෙත් පුරණ මහණහු විසින් කායවචකාදිය දුරුකොට නො අද ව අදහු මෙන්, නොබිහිරි ව බිහිරි මෙන්, නො ගොළුව ගොළුවා මෙන්, කෙරුම්කයෙකු නො වී, වඤ්චාකාරයෙකු නො වී විසියයුතු බැවින් නිවණට පමුණුවන පිළිවෙත අතිකක් ම ය.

විවෙකය වනාහි කායවිවෙක චිත්තවිවෙක උපධිවිවෙක සි ත්‍රිප්‍රකාර වේ. එහි කායවිවෙක නම් සමුහයා කෙරෙහි ඇලී විසි මෙන් දුරුවූ එකිභාවය යි. චිත්තවිවෙක නම් පඤ්චනිවරණයන් ගෙන් දුරුවූ අභව සමාපත්තිය යි. උපධිවිවෙක නම් බිඤ්චාපධි කිලෙසොපධි අභිසංඛාරොපධි පඤ්චකාමොපධි යන සතර උපධින් ගෙන් වෙන් වූ නිච්චාණය යි.

සස්වත බාල වහිය යි.

6-1

1 නිධිනංව පචන්තාරං යං පසො චජ්ජදසසිනං.
නිග්ගහනවාදිං මෙධාවිං නාදිසං පණ්ඩිතං හජේ,
නාදිසං හජමානාසං සෙයොසා හොති න පාපියො.

නිදානස-දෙවුරමිහිදී රාධ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

රාධ තෙරුන් හිනිඅවසථාවෙහි සැවත්නුවර දුක්පත් බවුණෙක්ව “භික්ෂුන් නිසා රැකෙමි”යි විහාරයට ගොස් නණකසල හරමින් ගෙමලු හමදිමින් විහාරයේ ම වෙසෙති. භික්ෂුහු ඔහුට බත් දෙවති. නමුත් මහණ වීමෙහි රුචි ඇතත් මහණ නො කරති. බුදුහු එක් දවසෙක ලොව බලනසේක් බවුණාගේ හෙතු සමපත් දැක බවුණා හමුව සියල්ල විවාරා භික්ෂුන් රැස්කොට “කුමක් ද මහණෙනි! මේ බවුණු විසින් කල උපකාරයක් සිහිකරණ කෙනෙක් ඇද්ද”යි විවාලසේක. ඒ අසා සැරියුත් මහතෙරුන්වහන්සේ “සවාමිනි! එක් දවසෙක රජ ගහනුවර මා සිහන කල මොහු තමන්ට ගණා බත් හැන්දක් මට දෙවු බවක් මා සිහ ඇතැ”යි කීසේක. “එසේ නම් මොහු සසර දුකින් නුවුදන්තේ ඇයි ද”යි විවාල කල්හි “යහපත සවාමිනි”යි වදාර ඔහු මහණ කොට අවවාද අනුශාසනා කරණ සේක. උන් වහන්සේ ද සුවච ව අනුශාසනා ලෙස පිළිපදනා සේක් නොබෝ දිනකින් ම විදසුන් වඩා රහත්වූ සේක. එක්දවසෙක බුදුහු “ශාරී පුත්‍රයෙනි! තොපගේ සභිවිහාරික තෙමේ සුවච කීකරු ද”යි විවාරා “එසේය සවාමිනි! ඉතා ම කීකරු ය, කවුරුන් කුමක් කීවත් කීපෙන් නේ නැතැ”යි වදල කල්හි “මහණෙනි! භික්ෂුන් විසින් නම් රාධයන් මෙන් විය යුතුය. වරද දක්වා අවවාද කරණ කල උරණ නොවිය යුතු ය. යම් කෙනෙක් තුමු බාලව සිටත් අවවාද කෙරෙත් නම්- ඔවුන් බාල වුවත් කරණු ලබන අවවාදය බාල නොවන බැවින් පිළි ගතයුතු ය”යි වදාර මේ ගාථාව වදල සේක.

පද්ධි- චජ්ජදසසිනං, වරද දක්නා සුලු වූ; නිග්ගහනවාදිං, නිග්‍රහ කොට කියන්නාවූ; මෙධාවිං, විදගීනාඥනයෙන් යුක්ත වූ; යං, යම් කලාණ මිත්‍රයෙකු; නිධිනං පචන්තාරං ඉව, නිධානය තුබූ තැන කියන්නක්වූ වැනි කොට; පසො, දක්නේ වේ ද; නාදිසං පණ්ඩිතං, එබඳු පණ්ඩිතයා; හජේ, සෙවනය කරන්නේය. නාදිසං හජ මානසං, එබඳු පණ්ඩිතයා සෙවුනාහට; සෙයොසා හොති, වැඩෙක් ම වන්නේය. න පාපියො, අවැඩෙක් නො වන්නේය.

භාවය- සිදුරු සොයන අදහසින් නොව අනුග්‍රහබුඞියෙන් අනුන්ගේ වරද දක්නා සුලු වූ වරදට සුදුසු පරිද්දෙන් දඬුවම් කරවා අවවාද වශයෙන් කියන්නාවූ-නොයෙක් රත්රුවකින් පිරුණු මහා

නිධානයන් වුනු නැත් කියන්නක්නු වැනි වූ සැණවන්නයෙකු සෙවනය කටයුතුයි. එබන්දෙකු සෙවනය කරන්නාහට දෙලොව ම වැඩක් මිස අවැඩෙක් නොවන්නේය.

Translation:-When one sees a wise man who rebukes one seeing faults as a man who points one out a treasure, one should frequent that man of wisdom. By frequenting such a man one becomes better, not worse.

6-2

2 ඔව්දෙය්‍යනුසාසෙය්‍ය අසඛනා ව නිවාරයෙ,
සතං හි සො පියො හොති අසතං හොති අප්පියො.

නිදානය- දෙවුරුමිනිදි අසසජ්ජනබ්බසුක භික්ෂුන් අරභයා දෙසනලදි.

අසසජ්ජ ජුතබ්බසුක භික්ෂුදෙන ම තමන්ගේ පිරිවර හා සමග කීටාහිරියෙහි වසන්නාහු කුලසඞ්ගුහ පිණිස මල්ගස් රූපණය කිරිමි ආදි වශයෙන් නොයෙක් අනාවාර කොට ඒ ආවාසය සිල්වතුන්ගේ වාසයට හුසුදුසු කලහ. බුදුහු ඒ අසා අගසවු දෙනම කැඳවා “ශාරිපුත්‍ර මෞද්ගලයායනයෙති! එහි ගොස් යම් කෙනෙක් තොපගේ වචනය නො කෙරෙත් නම් ඔවුන්ට පබ්බාජනීයකමීය (=විහාරයෙන් තෙර පිම) කරවු. යම් කෙනෙක් හොප කිලෙස කෙරෙත් නම් ඔවුන්ට අවවාද අනුශාසනා කරවු. අවවාදත් යහපත් අදහස් ඇත්තවුන්ට ප්‍රිය ය. නපුරු අදහස් ඇත්තවුන්ට අප්‍රිය ය”යි වදාර මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍යාච්ච- (යො, යම් කලයාණම්ත්‍රයෙක්) වදෙය්‍ය, අවවාද කෙරේ ද; අනුසාසෙය්‍ය, අනුශාසනා කෙරේ ද; අසඛනා ව නිවාරයෙ, අකුශල ධම්මයෙන් වලකා ද; සො, මෙබදු ඒ පුද්ගල තෙම; සතං, බුඩ්ධාදි සත්‍යරූපයන්ට; පියො හොති, ප්‍රිය වන්නේය. අසතං, අසත්‍යරූපයන්ට; අප්පියො හොති, අප්‍රිය වන්නේය.

භාෂ්‍ය- පරහට හිත කැමතිව අවවාද අනුශාසනා කරණ, අකුශලයෙන් වලකා කුශලයෙහි පිහිටුවන කලණම්භුරුතෙම සත්‍යරූපයන්ට ප්‍රිය යි. උදරපොෂණය පිණිස පැවිදි වූ අසත්‍යරූපයන්ට අප්‍රිය යි.

Translation:- The man who advises, exhorts, and deters from what is wrong, is loved by the good, but hated by the bad.

පරිකල්පනා- මෙහි අවවාද නම් උපන් වරද දැන කියන දෙය හෝ, හමුවෙහි කියන දෙය හෝ, එතවරක් පමණක් කියන දෙය හෝ වේ. අනුශාසනා නම් වරදක් නො දැන ද මතු අයසෙක් උපදිය යි කල්තබා කියන දෙය හෝ, නොහමුවේදී කියා යවන දෙය හෝ, නැවත නැවත කියන දෙය හෝ වේ.

6-3

**3 න හපේ පාපකෙ මිතෙත න හපේ සුඤ්ඤාධාමෙ,
හපේඵ මිතෙත කල්යාණෙ හපේඵ සුඤ්ඤාධාමෙ.**

නිදනස- දෙවුරුමිනිදී ජනන තෙරුන් වහන්සේ අරහසා දෙශනා කරණලදී.

ජනන තෙරුන්වහන්සේ “මේ බුදුන් මහණ වන්ට එන දවස් කැට්ට ආයේ මම ය. එදවස් අන් එක්කෙනෙකුත් නුදුටුයෙමි. අද සැරියුත් මහතෙරුනු නම් අපි ය; මුගලන් මහතෙරුනු නම් අපිය යි කියා සමහරු පෙනෙති. මේ කිම ද”යි දෙඅගසවුවන්ට බැණ ඇවි දිනාසේක. බුදුහු එවන් අසා උන්වහන්සේ කැඳවා අවවාද කොට “ජනනයෙනි! අගසවු දෙදෙන නොපට කල්යාණමිත්‍ර ව සිටිති. ඔහු ගුණයෙන් උතුම් ය. එබඳු කල්යාණමිත්‍රයන් ම සෙවනය කරව”යි වදාර මේ ගථාව වදලසේක.

පදනි- පාපකෙ මිතෙත, පාපමිත්‍රයන්; න හපේ, සෙවනය නො කරන්නේය. පුරිසාධාමෙ, අධිමපුරුෂයන්; න හපේ, සෙවනය නො කරන්නේය. කල්යාණෙ මිතෙත, කල්යාණමිත්‍රයන්; හපේඵ, සෙවනය කරන්නේය. පුරිසුඤ්ඤාධාමෙ, උත්තම පුරුෂයන්; හපේඵ, සෙවනය කරන්නේය.

භාවය- පාපමිත්‍රයන් හා අධිමපුරුෂයන් සෙවනය නො කට යුතුයි. කල්යාණමිත්‍රයන් හා උත්තම පුරුෂයන් සෙවනය කටයුතුයි.

Translation:- Do not keep company with evil friends, do not keep company with the low. Keep company with good friends, keep company with the best of men.

පරිකල්පනා- පාපමිත්‍ර නම් කායදුශ්චරිතාදී අකුශල කමයෙහි ඇලුනෝ ය. සුඤ්ඤාධාම නම් උමං බිදීම් මං පැහැරීම් ආදියෙහි යෙදුන ගිහි හෝ එක්විසි අකෛෂණයෙහි යෙදුන පැවිද්දෙය. **කල්යාණමිත්‍ර** නම් කායසුචරිතාදී කුශල කමයෙහි ඇලුනු සහපුරු

මගේ ය. උත්තමපුරිස නම කායදුග්චරිතාදියෙන් දුරුව දැනගත් සෙමෙන් ජීවත් වන ගිහි ගෝ එක්විසි අනෙකෙකෙගෙන් දුරුව පිණිස වරියාදියෙන් ජීවත්වන පැවිද්දෝ ය

6-1

4 ධම්මපිනි සුඛං සෙති විපසසනෙනන වෙහසා,
අරියපථවෙදිනෙ ධම්මෙ සද්ද රචනි පණ්ඩිතො.

නිදහස- දෙවුරමිනිදී මහාකප්පින තෙරුන්වහන්සේ අරහයා දෙසනලදී.

ඛුඛුචුවනී නගරයෙහි මහාකප්පින රජතෙමේ පැවිදිව රහත් වූයේ රැවසනනාත් දාවල්වසනනාත් ආදියෙහිදී “ඉතා සැපය, ඉතා සැපය”යි ප්‍රීතිවාක්‍යය පහළ කෙරෙයි. නිසුහු ඒ අසා “සමාමිති! කප්පින තෙරුන්වහන්සේ ඉතා සැපය, ඉතා සැපය යි කියනසේක. රජසමපත් අරහයා දෙගෝසි සිනමිත”යි කීහ. බුදුහු උන්වහන්සේ කැඳවා “සැබෑ ද? තෙපි රජසිරි අරහයා ප්‍රීතිවාක්‍යය පහළ කරවු ද”යි විචාර “භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ම එය දැන වදාරණසේක් ය”යි කීකල්හි “මහණෙනි! මපුනහුවෝ රජසැපතක් අරහයා ප්‍රීතිවාක්‍යය පහළ නො කෙරෙහි, මාගෙන් ලත් නිවන්රස අරහයා ප්‍රීතිවාක්‍යය ප්‍රකාශ කෙරෙහි”යි වදාර මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදාචාර්ය- ධම්මපිනි, ධම්ම බොන්තා වූ ගෙවත් නවලොවුතුරු දහමිරස වලදන්තා වූ මහණතෙම; සුඛං සෙති, සුවසේ වසන්නේය. පණ්ඩිතො, ප්‍රාඥතෙම; විපසසනෙනන වෙහසා, විශේෂයෙන් ප්‍රසන්න වූ සිතින් සුකත ව; අරියපථවෙදිනෙ ධම්මෙ, බුඩ්ධි ආයතී යන් විසින් දන්තාලද්ද වූ ධම්මෙහි; සද්ද, හැමකල්හි; රචනි, ඇලෙන්නේය.

භාවය- නවලොවුතුරුදහමිරස වලදන මහණතෙම සතර ඉරි යවුවෙහි ම සුවසේ වසන්නේය. ප්‍රාඥතෙම හැමකල්හි පහන්සින් ඇතිව බුඩ්ධි ආයතීයන් විසින් දන්තාලද සත්තිස් බොධිපාක්‍ෂික ධම්මෙහි ඇලෙන්නේය.

Translation:- The drinker of Dharma dwells happy. The wise man with a serene mind takes delight in the Dharma taught by the Noble Ones.

පදි යාථා - ධම්ම බොන්තා නම නවලොකොත්තරධම්ම සිතින් සලකමින්, අරච්ඡු කිරිම වශයෙන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරමින්, දුක්ඛ සච්ඡදය නිරුධ මග්ග යන සතර පරික්‍ෂා පහාණ සවර්කිරියා භාවනා වස යෙන් ප්‍රතිවෙධ කරණුයේ යි.

6-5

ඊ දෙසං හි නයනනි ගෙනනිකා උසුඛාන නමසනනි නෙපනං,
දුරං නමසනනි නවජකා අනනානං දමසනනි පණ්ඩිතා.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී පණ්ඩිත සාමනේරයන් වහන්සේ අර හයා දෙසනලදී.

සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේගේ උපාසක කුලයෙන් පැවිදිවූ සත් හැවිරිදි පණ්ඩිත සාමනේරයන් වහන්සේ මහණවූ අටවන දවස්හි සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ හා සමග පිටු සිභා වඩනාසේක් අතරමගදී කුඹුරට දිය ගෙනයන ඇලක් දූක “සාමිති මේ කීමෙක් ද”යි විචාර “මීට ඇලයයි කියති”යි වදාල කල “මින් කරන් නේ කුමක් ද”යි විචාලසේක. එවිට තෙරුන් වහන්සේ “ඔබමොබින් දිය ගෙනවුත් ගොයම් කෙරෙති”යි වදාල කල්හි සාමනේරයෝ “සාමිති! මේ ජලයට සිත් ඇද්ද”යි විචාරා “නැතැ”යි වදාල කල්හි මෙසේ සිත් නැති පැත්ත මන් කැමති තැනකට ගෙන යද්දැයි කිහ. “එසේය ඇවැත්ති”යි වදාල කල “අනේ මේ සිත් නැති පැත්ත පවා සිත් ඇති මිනිස්සු අඩුණු බැදීම් ආදීවූ නොයෙක් අයුරින් තම තමන් කැමති තැනකට ගෙනගොස් ගොයම් කෙරෙත්ල. එකල තමන්ගේ සිත තමන්ගේ වසයෙහි තබාගෙන මහණ දම් කරන්ට බැරි කිම් ද”යි සිතුවේක.

නැවත ඉදිරියෙහි යනසේක් හි වඩුවන් හිදඩු ගින්නෙන් තව තවා ඇස් කෙලවරින් බල බලා ඇද නැති කරන්නවුන් දැක “මොහු කවුරු දැ”යි විචාරා “හිවඩුවෝය”යි වදාල කල්හි පෙරසේ ම විචාරා “සිත් නැති දඩු පවා ඇද හැර ගන්නාකල සිත් ඇත්තවුන්ට සිතෙහි ඇද හරන්ට බැරි කිම් දැ”යි සිතුවේක.

නැවතත් යනසේක් රථවලට අවශ්‍ය වූ නිම් වලලු ආදිය සසින වුන් දැක “මොහු කවුරු දැ”යි විචාරා වඩුවන් බැව් වදාල කල්හි පෙරසේ ම “සිත් නැති දඩු පවා කපා නමා කැමති ලෙසට කරණ කල තමාගේ සිත තමාට නමාගන්ට බැරි කිම් දැ”යි සිතුවේක.

මෙසේ මේ භාරණ තුණ තරව සිත්හි තබාගෙන “සාමිති! ඉදින් ඔබවහන්සේගේ පාසිවුරු ඔබවහන්සේ ම හැරගන්නාසේක් නම් මම නවතිම”යි කියේක. මහතෙරුන්වහන්සේ ද භාරණ දන්නා හෙයින් තමන්ගේ සහල සිවුර හා පාත්‍රය ගත්සේක. හෙර ණුත් වහන්සේ ද විහාරයට ගොස් සැරියුත් තෙරුන්ගේ ගබඩාවට වැද කායානුපසාදනාව මෙනෙහි කරමින් හුන්සේක් පෙරවරු කාල යෙහි ම විදසුන් වඩා අනාගාමී වූසේක. මහතෙරුන් වහන්සේ ද

දත් වලදු ගෙරණට බඩසා වේ දැයි සිතා දාහකායන් විසින් බොජු නෙන් පුරවා දුන් පාත්‍රයක් ගෙණ වහ වහා එනසේක. බුදුහු ආවජ්ජනා කරණසේක් මේ සියල්ල දැක පෙරවරු ම රහත් වන්ට ගෙනුසමපත් ඇති බවත් දැන වදාරා සැරියුත් තෙරුන්ගේ ඊමන් එයට බාධා විය හැකියයි සිතා ගොස් විහාර දොරටුවෙහි වැඩිසිට එතනට වැඩි මහතෙරුන් අතින් ප්‍රශ්න සතරක් විචාලසේක. ප්‍රශ්න විසඳු නිමන කලට ගෙරණුන් වහන්සේ රහත් වූසේක. බුදුහු ඒ දැන මහතෙරුන් වහන්සේට “තොපගේ ගෙරණුන්ට බන් ගෙණ ගොස් දෙව”යි වදාලසේක. මේ කාරණය මුල්කොට දහම් දෙසන බුදුහු මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යම- නෙතානිකා, දියාඵවෝ; උදකං, සිත්පිත් නැති දිය; නයනති, ගෙණයන්නාහ. උසුකාරු, හිවඩුවෝ; තෙජනං, සිත්පිත් නැති හිදඩු; නමයනති, නමන්නාහ. තච්ඡකා, වඩුවෝ; දාරං, දඩු; නමයනති, නමන්නාහ. පණ්ඨිතා, නුවණැත්තාහු; අත්තානං තමන්ගේ සිත; දමයනති, දමනය කරන්නාහ.

භාෂ්‍ය- දියාඵවෝ (=කෙත් ආදියට ජලය ගෙණ යන්නෝ) අමුණු බැදීම් ආදියෙන් තමන් කැමති තැනකට ජලය ගෙණයති. හිවඩුවෝ තමන් කැමති ලෙසට හිදඩු තනත්. වඩුවෝ තමන් කැමති ලෙසට නිම්වලලු ආදීන් පිණිස දූවදඩු නමති. නුවණැත්තෝ තමන්ගේ සිත දමනය කෙරෙති.

Translation:- Cultivators conduct water where they wish; fletchers shape the arrow; carpenters bend the wood forthright; the wise men train themselves.

පටිකථා- ආනමදමනස නම් සතරමග සතරපලයට පැමිණි මෙන් සකල කෙලශයන් නසා සිත පිවිතුරු කිරීම යි.

6-6

6 සෙලො යථා එකසනො වානෙන න සමිරති,
එවං නිපදාපසංසාසු න සමසුජනානි පණ්ඨිතා.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී ලකුණටක හදදිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

ලකුණටක හදදිය රහතුන් වහන්සේ මිටි සිරුරු ඇති කුඩා කෙනෙක. පෘථග්ජන සාමණේරුදීහු උන්වහන්සේ දැක කණිත් හෝ නාසයෙන් අල්වාගෙණ “කිම කුඩා පියානන්වහන්ස! සස්තෙහි

උකටලී නැද්දැ”යි කියති. තොරැන්වහන්සේ නොකිපෙනසේක් ම ය. දම්සෙබෙහි මේ ගැණ කථාවක් උපන් කල්හි බුදුහු දහම් දෙසනසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පටිකථා- යථා, යම්සේ; එකසනො, එකසනවු; සෙලො, ශෛලපථිතය තෙම; වාතෙන, සතරදිගින් හමන ප්‍රවණඛවාත යෙන්; ත සමීරති, කවසා නො වේ ද; එවං, එපරිද්දෙන් ම; පණ්ණිනා, නුවණැත්තෝ; නිත්‍යපසංසාසු, නිත්‍යප්‍රශංසා දෙකේහි; ත සම්ඤ්ජනති, කවසා නොවන්නාහු ය.

භාවය- යම්සේ සන ශෛලපථිතයක් සතරදිගින් හමන සුල හින් නො සැලේ ද, එමෙන් නුවණැත්තෝ නිත්‍යප්‍රශංසා දෙකේහි කම්පිත නො වෙති.

Translation:- Just as a solid rock is unshaken dy the wind, even so the wise are unmoved by praise or by blame.

පටිකථා- නුවණැත්තෝ නිත්‍යවෙන් බැගැබවට හෝ ප්‍රශංසා වෙන් උඩඟුබවට නො පැමිණේ. මෙහි “නිත්‍යපසංසාසු”යි කියනලද නමුත් ලාභය, අලාභය, අයසය, යසය, නිත්‍යය, ප්‍රශංසාය, සුබය, දුඃඛය යන අභවලොක ධර්මය ම ගතයුතු.

6-7

7 යථාපි රහදො ගම්ගිරා විසසනොහා අනාවලො,
එවං ධම්මානි සුඤ්ඤාන විසසයිදතති පණ්ණිනා,

නිදානය- දෙවුරම්හිදී කාණ්මාවු අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

සිය දුව නොහිස් අතින් හිමියන්ගේ ගෙට යවනු පිණිස ඇගේ මවු සතර වාරයක් ම ඉදි කළ කැවුම් සිභා වැඩි සතර නමකට දුන් නිස. කාණ්මාවන්ගේ ගමන කල් යන හෙයින් ඒ පුරුෂතෙමේ ද අන් අමුවක් ගෙනායේය. කාණ්මා නොමෝ එපවත් අසා “මේ භික්ෂුහු මෙතරම් භානියක් කළහ”යි දුටු දුටු භික්ෂුන්ට බණින්නිස. බුදුහු එප වත් දූත කාණ්මාවන්ගේ ගෙට වැඩ දහම් දෙසා කාණ්මාවන් සෝවාන් කොට වෙහෙරට වඩනාසේක් රජගෙයි මිදුලෙන් වැඩිසේක. රජ තෙමේ බුදුන් දූත දුවගොස් වැද විවාර සියල්ල දූත “සඛාමිති! නො බණින ලෙසක් කළසේක් දූ”යි විවාලේය. එවිට බුදුන් “එසේම මහරජ! නො බණින ලෙසක් කොට ලොවුතුරා සැපත් දුනිමි”යි වදාල කල්හි “එසේ නම් මම ඇට ලොකික සමපත් දෙමි”යි

කියා වාහනකයක් යවා ඇ ගෙන්වා ගෙන සියලු අඛරණින් සරභා ප්‍රධාන දුභිතා සථානානතරයෙහි නබා අමාත්‍යයෙකුට පාවාදුන් නේය. කාණුවන්ගේ ගෙයි දන් මහවතුරු මෙන් පවතියි. ධම් සභාවෙහිත් “බුදුන් නිසා කාණා නොමෝ ශ්‍රද්ධා සමපතරිය ලැබූ වාය”යි මෙසේ කථාවක් උපන. බුදුහු මේ කාරණය මුල්කොට දහම් දෙසනසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදානි- යථාපි, යමිසේ; ගමිතරො, ගැඹුරැවු; රහදො, මහමුහුද; විපසනො, විශෙෂයෙන් ප්‍රසන්න ද; අනාවිලො, නො කැලඹු නේ ද; එවං, එපරිද්දෙන්; පණ්ඩිතා, නුවණැත්තෝ; ධම්මානි සුචාත, ධම්මන් අසා; විපසිදන්ති, විශෙෂයෙන් පහදිති.

භාවය- යමිසේ ගැඹුරු මහමුහුද විශෙෂයෙන් ප්‍රසන්න ද නො කැලඹුනේ ද, එමෙන් නුවණැත්තෝ බුඬධම්ම අසා විශෙෂ යෙන් ප්‍රසන්න වෙති.

Translation:- Just as the water deep in the sea is clear and serene, even so the wise men become serene having heard the Dhamma.

පරිකථා- මහමුහුද සුචාසු දහසක් යොදුන් ගැඹුරු ය. එහි යට සතලිස් දහසක් යොදුන් තැන මස් කැස්බන් විසින් වලිත වෙයි. මත්තෙහි සතලිස් දහසක් යොදුන් තැන පවතින් කවපිත වෙයි. මැද වූ යොදුන් සාරදහස නිශ්චල ය.

විපසසිදන්ති- බුදුන්ගේ දෙශනා ධම්මන් අසා ශ්‍රොතාපක්ති මාභීදියට පැමිණීම වශයෙන් නිරූපකෙලයවූ සිත් ඇති බවට පැමිණීමෙන් විප්‍රසන්න වෙති.

6-8

8 සබ්බස්මි වෙ සප්පුරියා වජනති,
 ගා කාමකාමා ලපසන්ති සහොතා,
 සුඛෙන පුට්ඨා අථවා දුඛෙන
 නොව්වාච්චං පණ්ඩිතා දසසයන්ති.

භිදාගය- සිහන්නන්ගේ දෙස් වදාල පත්සියයක් හිසුන් වහන්සේ අරභයා දෙශනා කරණලදී.

වරක් බුදුහු වෙරඤ්ඤ නම් බමුණාගේ ආරාධනාවෙන් පත්සිය යක් හිසුන් සමග වෙරඤ්ඤාවෙහි වස් විසුසේක. නමුත් බමුණාට මාරයා ආවෙශව සිටි හෙයින් හෙතෙම හිසුන්ට සඛග්ග නො කෙළේය. හිසුන්ට ආශාර හිඟ විය. වස්වැස තිමවා දෙවුරමට

වැඩිකල සැවැත්නුවර වැස්සෝ දන් දෙන්නට පටන්ගත්හ. එකල පන්සියයක් පමණ සිහන්තෝ විහාරයේ ම නැවතී භික්ෂුන් වලද ඉතිරි මධුර ආහාර කා නිදා නැගීසිට ගංතොටට ගොස් මහත්සේ හඬගසමින් මල්ලව පොර අල්වමින් ක්‍රීඩා කෙරෙති. විහාරයෙහි ම ඇතුළතත් ටිටතත් අනාවාර කෙරෙති. දම්සෙබෙහි රැස්වූ භික්ෂුහු ද “ඇවැත්නි! මේ සිහන්තෝ දුර්භික්ෂ භාලයෙහි වෙරඤ්ජවෙහි දී කිසි විහාරයක් නො කලාහුය. දන් මධුර ආහාර කා නොයෙක් විහාර කෙරෙති. භික්ෂුහු වනාහි වෙරඤ්ජාවෙහිදීත් උපයානනව ම වැස දැනුත් උපයානනව ම වසනසේකැයි කථාවක් ඉපදවූ සේක. බුදුහු මේ කාරණය මුල්කොට ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යය- සප්පුරිසා, උතතම පුරුෂයෝ; වෙ, එකානනායෙන්; සබ්බස්ස, සකකිධාතු ආයතනාදී සියලු ධර්මයෙහි ඡන්දරාගය; වජ්ජනි, දුරු කෙරෙති. සනෙතා, ඒ සත්පුරුෂයෝ; කාමකාමා, වස්තුකාමයන් කැමතිව; නලපයනති, සිත් ගන්නා තෙපුල් නො කියන්නාහ. සුඛෙත ප්‍රීට්ඨා, සුවයෙන් වලදනා ලද්දවූ ද; අඵවා, නොහොත්; දුඛෙත ප්‍රීට්ඨා, දුඛයෙන් වලදනා ලද්දවූ ද; පණ්ඩිතා, නුවණැත්තෝ; උච්චාවචං, උච්චවූ ද නිව්ච්ච ද ආකාරයක්; න දස්සයනති, නො දක්වන්නාහු යි.

භාවය- උතතමපුරුෂයෝ කිසි දෙයෙක්හි නො ඇලෙති. සිටු පසය ලබා ගැනීම පිණිස දයකයන්ගේ සිත්ගන්නා තෙපුල් නො කියති. සුවදක් විදිනා කල උස් පහත් ගති නො දක්වති.

Translation:- The virtuous men do not cling to things, and make no any remark to gain. Touched by pleasure or pain no change is seen in the wise.

පරිකථා-මෙහි සප්පුරිස නම් ශීලාදී ගුණයොගයෙන් ප්‍රශස්ත වූ බුද්ධාදී උතුමෝ යි. ඒ සත්පුරුෂයෝ අහින්නාහී ඥානයෙන් ඡන්දරාගය දුරුකල හෙයින් පඤ්චස්කන්ධාදියෙහි නො ඇලෙති. දයකයන්ගේ සිත් සතුටු කොට සිටුපසය ලබාගැනීම පිණිස “කිමෙක් ද උපාසකයෙහි! නොපට සුව ද, රෝදුක් නැද්ද” යනාදී තෙපුල් නො කියති.

6-9

- 9 නි අනතගෙතු නි පරසස හෙතු
- නි පුනතමිච්ඡ නි ධනං න රට්ඨං,
- නි ඉච්ඡයා අධිමෙමන සම්භිමග්ගතො
- ආ සීලවා පඤ්ඤවා ධම්මෙකො භික්ඛා

නිදානය- දෙවුරම්හිදී ධම්මික තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙශනා කරණලදී.

සැවැත්තුවර එක් උපාසක හෙතෙක් දැනගෙන සෙමෙන් ගිහි ගෙයි වසනුවෝ එක්දවසක “සොදුර මම මහණවනු කැමැත්තෙ මි”යි බිරිත්දට කිහ. එවිට ඕනෙමෝ “සවාමීනි! මා බඩ දරුවන් වදනාහෙක් බැලුව මැනවැ”යි කිවාය. උපාසක තෙමේ ද යහපතැයි ගිහිස ඒ දරුවන් බිහිව පියවර ඔසවන කාලයෙහි ගෙන් තික්ම ගොස් මහණ ව භාවනා කරණුයෙ රහත්ව නැවත ඒ දෙපුතුමවුන් දක්නට ගොස් පුතනුවන්ට ගිහිගෙයි ආදීනව දක්වා බණ කියේය. ඒ පුත්තුමර තෙමේ ද මහණව රහත් විය. තෙරුන්ගේ පුරාණ භායඝාව ද “දැන් ගිහිගෙයි විසීමෙන් මට ප්‍රයෝජන කිම් ද”යි මහණව නොබෝ දිනකින් රහත් වුවා ය. දම්සෙබෙහ රැස්වූ භික්ෂුහු ද “ඇවැත්නි! ධාර්මික උපාසක තෙමේ ධම්මෙහි චිහිටි හෙයින් මහණව රහත්වී අඹුදරුවන්ට ද ශාසනයෙන් පිහිට විය”යි කථා කළ සේක. බුදුහු මේ කාරණය මුල්කොට දම්දෙසනසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පදාචාර්ය- න අත්තහෙතු, (පණ්ණිත පුරුෂතෙම) තමා හෙතු කොටගෙන ද පව් නොකරන්නේය. න පරසස හෙතු, අනුන් හෙතු කොට ගෙන ද පව් නොකරන්නේය. පුත්තං, පව්කම් කිරීමෙන් ලැබියයුතු පුතෙකුද; ධනං, පව් කිරීමෙන් ලැබිය යුතු ධනය ද; රට්ඨං, පව්කිරීමෙන් ලැබියයුතු රටකුද; න ඉච්ඡේ, නොකැමති වන්නේය. අධම්මෙන, අධම්මෙයන්; අත්තනො, තමහට ලැබියයුතු; සම්බ්භිං, සමාභිය; න ඉච්ඡේය්, යමෙක් නො කැමති වේ ද; සො, හෙතෙම; සිලවා, සිල්වත් නමුදු වන්නේය. පඤ්ඤවා, ප්‍රඥවත් නමුදු වන්නේය. ධම්මිකො සියා, ධාර්මික නමුදු වන්නේය.

භාවය- නුවණැති පුරුෂතෙම තමා තිසා හෝ අනුන් තිසා හෝ පව් නො කරන්නේය. පව්කම් කිරීමෙන් ලැබියයුතු පුතෙකු හෝ ධනය හෝ රටක් හෝ නො කැමති වන්නේය. අධම්මෙයන් ලැබියයුතු සමාභිය නොකැමති වන ඒ පුද්ගලතෙම සිල්වතෙක් ද නුවණැතියෙක් ද ධාර්මිකයෙක් ද වන්නේය.

Translation:- Niethor for the self, nor for the sake of others the wise man does evil deeds. He desires not a son nor wealth, nor a kingdom by doing others harm. Such a man who seeks not his success dy others loss is virtuous, wise, and righteous.

6-10

10 අපසානා නො මනුසෙසු සෙ ජනා පාරගාමිනො,
අපාසං ඉතාන් පජා තීරමෙවානුධාවති.

11 යෙ ව ඛො සමමදකකානො ධමෙම මමමානුචතනිනො
නෙ ජනා පාරමෙසසනති මච්චුධෙය්‍යං සුදුතතරං.

නිදානය- දෙවුරම්භිදී ධම්මවණයක් අරභයා දෙසනලදී.

සැවැත්තුවර එක් වීථියක මිනිස්සු එක්ව දන් දී රාත්‍රි බණක් අසන්ට පටන්ගෙන සියලු රුත්‍රියෙහි අසාගත නොහී සමහර කෙනෙක් කාමවෙතනාවෙන් තම තමන්ගේ ගෙවලට ගියහ. සමහර කෙනෙක් අඩු දබර කොට ගියහ; සමහර කෙනෙක් නිදු වැකිර ගියහ. දෙවන දවස් භික්ෂුහු එපවත් දම්සෙබෙණ දී කියේක. බුදුහු මේ කාරණය මුල්කොට බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පද්‍යනී- 10. මනුසෙසු, මනුෂ්‍යයන් අතුරෙන්; යෙ ජනා, යම් ජන කෙනෙක්; පාරගාමිනො, පාරයයි කියනලද නිවණට යන්නෝ ද; නෙ ජනා, ඒ ජනයෝ; අපසානා, සවිලාසය. අඵ, නැවත; ඉතරා, ඔවුන් කෙරෙන් අන්‍යවූ හෙවත් නිවණට නොයනසුලු වූ; අයං පජා, මේ ප්‍රජා තොම තීරමෙව, මෙතෙරට ම; ධාවති, දිවන්නේය.

11. යෙ ව ඛො, යම් කෙනෙක් වනාහි; සමමදකකානො, මනා කොට දෙසනලද්දවූ; ධමෙම, ධම්මයෙහි; ධමමානුචතනිනො, ධම්මය අනුව පවතිද්ද; නෙ ජනා, ඒ ජනයෝ; මච්චුධෙය්‍යං, කෙලඹ මාරයාගේ ආඥ පවත්නාවූ; සුදුතතරං, වෙසෙසින් ම එතරවිය නොහැකි ත්‍රේභූමික වෘත්තය (ඉක්මවා); පාරං, තිථිණ යයි කියනලද පාරයට; එසසනති, පැමිණෙන්නාහ.

භාවය- 10. මිනිසුන් අතුරෙන් නිවණට යන්නෝ සවිලාසය. අන්‍යයෝ පඤ්චසකකි නමැති මෙතෙරට ම යන්නාහ.

11. බුදුන් වදාළ ධම්මය අසා එයට අනුව පිළිපදින්නෝ එතෙර වීමට අතීයයින් දුෂ්කරවූ කෙලඹ මාරයාගේ ආඥ පවත්නාවූ ත්‍රේභූමික වෘත්තය ඉක්මවා සංසාර සාගරයාගේ පරතෙර වූ නිවණට යන්නාහ.

Translation:- 10. Few among men are they who reach the further shore of Nibbana, Others run to this shore of Samsara

11. But those who lead their lives in accordance with the Dhamma that has been rightly taught will get to the further shore crossing realm of death hard to cross.

පරිභවං- බොහෝ මනුෂ්‍යයන් අවිද්‍යා නැමැති සනාඨකාර යෙන් වැසී තෘෂ්ණාවෙන් බැඳී සිටින හෙයින් නිවණට යන්නේ සවලාසය. පඤ්ච උපාදාන සකඤ්ඤා නැමැති සන්තොසයට පැමිණෙන්නේ ම බොහෝ ය.

6-11

- 12. කණ්ණං ධම්මං විපපභාස සුක්කං භාවෙථ පණ්ඩිතො
ඛිංකා අනොකං ආගමම විවෙකෙ යඤ්ඤ දුරමං.
- 13. නග්‍රාහිරතී මවෙජ්ජයා හිත්වා කාමෙ අභිඤ්චනො
පරියොදප්ප අත්තානං විත්තකෙලසෙහි පණ්ඩිතො.
- 14. යෙසං සමෙඛාධි අබෙගසු සමමා විත්තං සුභාවිතං
ආදානපච්චික්ඛගෙ අනුපාදය යෙ රතා
බිණ්ණසවා පුත්ථිවනො නෙ ලොකෙ පටිතිබ්බුතා.

නිදානං- පන්සියයක් භික්ෂූන් කොසොල්ලට වස් වැස අත්ත යෙහි දෙවුරමට ගොස් බුදුන් වැඳ එකත්පස්ව හුන් කල බුදුහු උන්වහන්සේලාට සුදුසු බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාවන් වදාල සේක.

පද්‍යාචාර- 12, 13- පණ්ඩිතො, නුවණැති මහණතෙම; කණ්ණං ධම්මං විපපභාස, කායදුඛවර්තාදී අකුසල ධර්මය දුරු කොට; ඛිංකා, ආලය සංකල්පනා ගිහිගෙයින් තික්ම; අනොකං ආගමම, හේ නැති ප්‍රච්ඡේදයට පැමිණ; සුක්කං භාවෙථ, කාය සුවර්තාදී කුසල ධර්මය වඩන්නේය. යඤ්ඤ විවෙකෙ, නිවිච්ඡාදය ගිහි කියනලද යම් උපධි විවෙක යෙක්හි; දුරමං, සිත් අලවන්ට දුෂ්කර ද; තඤ්ඤ, ඒ නිවිච්ඡාදයෙහි; අභිරතී, අල්ලම; මවෙජ්ජයා, කැමති වන්නේය. පණ්ඩිතො, නුවණැති මහණතෙම; කාමෙ, වස්තුකාම කෙලයකාමයන්; හිත්වා, දුරු කොට; අභිඤ්චනො, පලිබොධයක් නැත්තේ; විත්තකෙලසෙහි, පඤ්ච නිවරණයන් කෙරෙත්; අත්තානං, තමා හෙවත් තමාගේ සිත; පරියොදප්පය, නිවිල කරන්නේය.

14. යෙසං, යම් කණිණාසුව කෙනෙකුන්ගේ; විත්තං, සිත; සමෙඛාධි අබෙගසු, බොධාසන ධර්මයන් විෂයෙහි නොහොත් බොධි පාක්ෂික ධර්මයන් විෂයෙහි; සමමා, මනාකොට; සුභාවිතං, වඩන

ලද ද; යෙ, යම් ජීවිතයක් කෙතෙක්; අනුපාදය, කිසි උපාදනයක් මම ය මාගේ යයි නොගෙණ; අදහස්විනිසුණෙහි, මුහුණයක් නැත්තා වූ නිවැරදියෙහි; රතා, ඇලුණාහු ද; ජ්‍යෙෂ්ඨතො, ඥානානුභාව ඇති; තෙ ඛිණ්ණාලා, ඒ ජීවිතයක්; ලොකො, සකකාදි ලොකයෙහි; පරිනිබ්බතා, පිරිනිවයෝ නම් වෙති.

භාවය- 12. 13. ප්‍රාඥ තෙම හිඟගෙන් තික්ම පැවිදිව අකුසලින් වෙන්ව කුසල් කරන්නෙය. ලොකික මහජනයා විසින් සිත් අලවන්ට නො පිලිවන්වූ නිවණෙහි සිත් අලවන්නෙය. වස්තුකාම කෙලෙසකාමයන් දුරුකොට රාගාදී වූ හෝ පුත්‍රදරාදී වූ හෝ පලිබොධ නැතිව නිවරණයන් කෙරෙත් සිත පිරිසිදු කරන්නෙය.

14. සඤ්ඤාධර්මයන් විෂයෙහි නොහොත් සත්තිය බොධපාසනික ධර්මයන් විෂයෙහි මනාකොට පුරුදු කළ සිත් ඇති, කාම රාගාදී සත්ර උපාදනයෙන් කිසිවක් නොගෙණ නිවණෙහි ඇලුණු ආනුභාව සම්පන්න ජීවිතයන් වහන්සේලා සකකාදි ලොකයෙහි පිරිනිවයාහු නම් වෙති.

Translation:- 12, 13. forsaking the evil deeds and having come from home into the homeless let the wise man do meritorious deeds. He should enjoy the solitude hard to enjoy. He should purify himself from the defilements of the mind having destroyed the passion for pleasures.

14, the Arhats whose minds are trained rightly in factors of enlightenment, who cleaving to naught, take in Nibbana, radiant ones, have attained to Nibbana even in this world.

පරිකල්ප- ලොකික මහජනයාට නිවණෙහි සිත් අලවන්ට දුෂ්කර වන්නේ භාවාසාව නිසා ය.

කාම, ඛිණ්ණ, කිලෙස අභිසංඛාර යන මොහු සත්තියා දරන්නුයි උපති නම් වෙති. මොවුන් නැති හෙයින් නිවැරදිය උපතිවිවෙක නම්.

වස්තුකාම කෙලෙසකාම සි භාවය දෙපරිදි ය. එහි වස්තුකාම නම් කාමරාගයට අරමුණු වූ මනොඥ රූප ශබ්දාදිය යි. කෙලෙස කාම නම් රූපාදිය අරමුණුකොට සිතේ උපදනා ඇල්ම යි.

විත්තසන්නානය කෙලෙසන හෙයින් කාමවිෂ්ඨ, ව්‍යාපාද, ජින මිඬු, උඬුව ව කුකුළුව යන පඤ්චනිවරණයෝ විනාශකලය නම් වෙති. එහි කාමරාග නම් කාමවස්තුවන් පිලිබද ආශාව යි. ව්‍යාපාද

නම් නැසෙත්වා වැනසෙත්වා යනාදීන් පැවති වේතනා යි. ජින මිඬුයෙහි ජින නම් ගිලන් බව යි. මිඬු නම් වෙදනාදී සකැකුණු යාගේ ගිලන් බව යි. උඬුවවකුකුඬුවයෙහි උඬුව නම් සිතේ නොසන්සුන් ගතියයි. කුකුඬුව නම් තමන් කළ නොකළ දුශ්චරිත සුචරිත ගැන පසුතැවිලි වීම යි. ච්චිකිච්ඡා නම් බුද්ධාදී අවතර්හි පවත්නා සැකය යි.

සත්‍යබොජ්ඣකිඛන නම් සති ධර්මවිවය විරිය පිති පසුදුඬු සමාධි උපෙකතා යන මොහු යි. මෙහි 'බොධි' යනුවෙන් අවබෝධ කරණ පුද්ගලයා ද අවබෝධ කිරීමට උපකාර වූ ධර්මසමූහය ද වාච්‍ය වේ. වතුරයැයි සත්‍යය අවබෝධ කිරීම පිණිස හෙවත් නිජාණය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කිරීම පිණිස ඉදිරිපත් වූ පුද්ගලයාට කාරණ (=උපකාර) වන හෙයින් හෝ ඒ ධර්ම සාමග්‍රිහුගේ ම අවයව (=කොටස්) හෙයින් මොහු බොජ්ඣකිඛන නම් වෙති.

ආද්‍යනයයි කියනලද 'මම ය මාගේ ය' යන මුහුණයට ප්‍රතිපක්‍ෂ බැවින් නිජාණය ආද්‍යන පටිනිසසගහ නම් වේ.

අභිත්ඵලයට පැමිණි තැන් පටන් කෙලෙසවෘත්තය ක්‍ෂය කළ හෙයින් සඋපාද්ශෙෂ නිජාණ ධාවුවෙන් ද, අනන්ම චිත්තයාගේ නිරෝධයෙන් සකැකුච්චාත්තය ක්‍ෂය කළ හෙයින් අනුපාද්ශෙෂ නිජාණධාවුවෙන් දැයි මෙසේ විවිධ පරිනිජාණයෙන් පරනිව්යාහු තෙල් පහන්වැටි ආදී උපකරණ රහිතවූ පුද්දිපයක් මෙන් අපණණ ඤාතික බවට හෙවත් නම්නැති බවට පැමිණෙන්නාහ.

සවන පණ්ඩිත වර්ග ස යි.

7-1

1 ගනඛිනො විසොසය්‍ය විපමුත්තය්‍ය සබ්බධි, සබ්බගණ්ඨපභිණ්ණය්‍ය පටිලාහො න විජ්ජති.

නිද්‍යනය- ජීවකවච්ච වනයෙහිදී ජීවකයන් විවාල ප්‍රශ්නයක් අරභයා දෙශනා කරණලදී.

එක්සමයෙක දෙවිදන් හෙමේ "බුදුන් මරමි" සිතා ගිජ්ඣ කුට පච්ඡයට නැගී ගල්පාමුල සක්මන් කරණ බුදුන්ගේ හිසට ගලක් පෙරලා ලිය. බුදුන්ගේ ආනුභාවයෙන් දෙපාර්ශ්වයෙන් ගල්කුළු දෙකක් අවුත් ඒ ගල පිලිගත. එයින් බිදුනු ගල්පතු රක් ගොස් බුදුන්ගේ පිටිපත්ලෙහි වැදීමෙන් බලවත් වෙදනා ඉපද විය. භික්‍ෂුහු බුදුන් ජීවකයන්ගේ අභි උයනට ගෙණ ගියහ. ජීවක හෙමේ ද බෙහෙතක් තබා වසා බැඳ "සමාමිති! මම ඇතුළු නුවර

එක්මිනිසකුට බෙහෙත් කරමි. එහෙයින් මා එහි ගොස් එනතෙක් මේ බෙහෙත නුතා තබන්ට උවමනාය"යි කියා ගොස් පෙරලා එන්නේ වාසල්වල යතුරු ලවන්ට පෙර නුවරින් පිටතට එනු නො හැකිවිය. හෙතෙමේ "අතේ මා කළ දෑ නපුර; දැන් බෙහෙත උනන වේලාව ය. මේ වේලේ නො උනනලද නම් රුත්‍රිය මුළුල් ලෙහි ම බුදුන්ට මහත් දහ වන්නේය. අතේ මට වූ දෙයක්"යි සිතූ යේය. බුදුහු ඔහුගේ සිතිවිල්ල දැන අනද මහතෙරුන් ලවා බෙහෙත උනවාපි සේක. එකතැන් වූ ලෙයත් සිදි වණයත් නැතිවිය. ජීවක තෙමේ ද අරුණු නගින වේලෙහි ම බුදුන් කරු අවුත් "සවාමිනි! වණයෙහි දහ ඇතිවී දූ"යි විවාලේය. බුදුහු "ජීවකයෙනි! බෝමැඩ දීම සියලු දහ සන්සිදුතේය"යි වදාරු මේ ගාථාව වදාළසේක.

පදනම- ගතවිනො, ගොස් තිමවනලද සංසාර මාගී ඇති; විසොකයා, ගොක නැති; සබ්බධි, සකකුටි සියලු ධර්මයෙහි නො ඇලී; විපජ්ජනතයා, එයින් මිදුනු; සබ්බගන්ථපභිණයා, සියලු කාය ග්‍රන්ථයන් ප්‍රතිණ කලාවූ ක්‍රමණාශ්‍රවයාහට; පරිලාභො, වෛත සික පරිදහයෙක්; න විජ්ජති, නැත්තේය.

භාවය- මතු සංසාරයෙහි උත්පත්තියක් නැති, ගොකරහිතවූ, සකකුටි සියල්ලෙහි නො ඇලී ඉන් මිදුනු, සියලු ග්‍රන්ථයන් ප්‍රතිණ කල රහතුන් වහන්සේට සිත්නැවුලියක් නැත.

Translation:- To him who has finished his journey, got rid of grief, wholly set free, disentangled himself all bonds there exists no sorrow.

පරිකල්ප- වටවුලක වූ ගොකය අනාගාමි මාගීයෙන් ම ප්‍රතිණ කල හෙයින් රහතුන් වහන්සේ කියූගොක ය.

කාය ග්‍රන්ථ නම් අභිජ්ඣා, ව්‍යාපාද, සීලබ්බතපරමාස, ඉදංසව්වා භිතිවෙස යන මොහු ය. නාමකාය හා රූපකාය හෝ, වච්චිමාන කාය හා අනාගතකාය හෝ ගැටලත්තූයි මොහු කායග්‍රන්ථ නම්. එහි අභිජ්ඣා නම් අත්සතු දෙයෙහි දැනී ආශාවයි. ව්‍යාපාද නම් අත්‍ය යෝ නැසෙත්වාසී සිතීමයි. සීලබ්බත පරමාස නම් ගොඤ්ඤ ගොවු තාදියෙන් සංසාර ශුචිය වේයයි සැලකීමයි. ඉදංසව්වාභිතිවෙස නම් මේම සත්‍ය ය, අත්‍යවූයේ බොරුයයි දැනිනොට ගැනීමයි.

ක්‍රමණාශ්‍රවයන් වහන්සේට ශිතොඡණාදි වශයෙන් උපදනා කායික දහය නැත්තේය. නමුත් පරමානුවශයෙන් නම් කයේ හෝ සිතේ දහයෙක් නැත.

7-2

2 උග්‍රඤ්ඤානි සතිමනෝනාන නිහොතො රමනානි නෙ,
භංසාව පලලං හිත්වා ඛකමොකං ජහනානි නෙ.

නිදහස- වෙළඳව්‍යාපාරයකින් මහසුප් මහතෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙශනා කරණලදී.

එක් සමයෙක බුදුහු රජගහ නුවර වස්වැස වස් අන්තයෙහි තව පසළොස් දිනකින් සැරිසර වඩනා බව භික්‍ෂූන්ට කියේක. භික්‍ෂූන් සිවුරු රැදීම් ආදියට පටන්ගත්කල මහසුප් තෙරුන් වහන්සේත් තමන්ගේ සිවුරු සෝදනට පටන් ගත්සේක. භික්‍ෂූහු ඒ දැක “මුත්වහන්සේ සිවුරු සෝදන්නේ ඇයි ද? මෙහි මුත්වහන්සේගේ නැගෙයි ද දයකගෙයි ද බොහෝ ය. ඔවුන්ගේ උපසාන තිබියදී කොසි වඩනා සේක් දැ”යි කීහ. බුදුහුත් සැරිසර වඩනා සේක් මහසුප් තෙරුන් කැඳවා “මහසුප්කී! විහාරය හිස් කරනට බැරිය, මිනිසුන්ගේ මලුල් අවමලුල්හි භික්‍ෂූහුත් උවමනා ය. තෙපි තොපගේ පිරිස හා සමග නවතුව”යි වදාලසේක. භික්‍ෂූහු උන්වහන්සේ කැවතුනා දැක “ඇවැත්කී! යමක් අපි කීමෝ නම් ඒම විය”යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා “මහනෙකී! තෙපි මහසුප් මහතෙරුහු කුලයන්හි ඇලී වෙසෙතියි කියවු ද? හෙතෙම කැවතුනේ මාගේ බසින් ය”යි වදා රු ධම්පදාචාර්යා කරණසේක් මේ භාෂාව වදාලසේක.

පද්ධ- සතිමනෝනා, සමාහිසමපනනච්ච සමිණාශ්‍රවයෝ; උග්‍රඤ්ඤානි, යෙදෙනනාහ (=ව්‍යායාම කරන්නාහ.) නෙ, ඒ සමිණාශ්‍රවයෝ; නිහොතො, ආලයෙහි; න රමනානි, නො ඇලෙන්නාහ. නෙ, ඒ සමිණාශ්‍රවයෝ; පලලං හිත්වා, විල හැර යන්නාවූ; භංසාව ඉව, හංස යන් මෙන්; ඛකමොකං ජහනානි, ආලයක් ආලයක් පාසා හරණානුයි හෙවත් සියලු ආලයන් හරණානුයි.

භාෂාව- සමාහිමත් සමිණාශ්‍රවයෝ ධ්‍යානාදියෙහි ආවර්ජනාදී වශයෙන් ගැටෙති. පඤ්චකාමයෙහි හෝ හිඟිගෙයි නො ඇලෙති. උන්වහන්සේලා ගොදුරුගත් විල හැර යන හංසයන් මෙන් සියලු ආලයන් හැර යන සේක.

Translation:- Those who are mindful strive, and take no delight in home or sensual-pleasures. They leave their homes behind, like swans quit their lake.

පටිකථා- උසස්කරුන්ගේ- තමන් විසින් ප්‍රතිවේධ කරණලද ලොකොත්තර ගුණයෙහි ද ධ්‍යාන විදර්ශනාදියෙහි ද ආවර්ජන-සමාපර්ජන- අධිධාන- ව්‍රිධාන-පව්වෙකකණ යන පසුව වශිතා වන්ගේ වශයෙන් යෙදෙන්නාහ එහි ආවර්ජන නම් ප්‍රතිවේධ කරණලද ගුණය මෙතෙහිකිරීමයි. සමාපර්ජන නම් ඒ ගුණයට සම්බන්ධයයි. අධිධාන නම් මෙපමණකල් මේ සමාපතියෙන් සුක්තව හිඳිමිසි ඉවාගැණීම යි. ව්‍රිධාන නම් ඉන් නැගිටීමයි. පව්ව වෙකකණ නම් නුවණින් සලකා බැලීම යි.

සමුදායයේ යම්කිසි තැනක වසන්නාහු ද කුලෙහි වත් සමුභයා කෙරෙහි වත් නො ඇලීම වෙසෙති. එසින් අන් තැනකට යන්නාහු ද මේ මාගේ විහාර ය, මේ මාගේ පිරිවෙණ ය, මේ මාගේ උපාසකවරු ය' යි විහාරාදියෙහි ආලය නොකොට පසින් මෙන් තීරපෙසව ම යන්නාහ.

7-3

3 යෙසං සන්තිවයො නිත්ති යෙ පටිසංකප්පානගොපනා, සුසංකප්පානො අනිම්මනො ව විමොකො යසං ගොවරො, ආකාසෙව සකුන්තනං ගති නෙසං දුරන්තයා.

නිදානං- දෙවුරුමිහිදී බෙලලටසිසිස තෙරුන්වහන්සේ අරභයා දෙශනා කරණලදී.

ඒ තෙරුන්වහන්සේ එක් විපියෙක සිභාගෙණ වලද තැවන අනික් විපියෙක සිභාලත් බත් විහාරයට ගෙන ගොස් තබා 'දවස් පතා සිහිම දුක්ය'යි කීපදවසක් ධ්‍යාන සුවයෙන් කල් යවා ආහාරානුභවය වුවමනා කලට වලදන සේක. භික්ෂුහු බුදුන්ට එපවත් දුන් වූහ. බුදුහු එබන්ද හරණාලෙසට ශික්ෂාපද පණවා තෙරුන්වහන්සේ ආදිකාර්මික හෙයින් උන්වහන්සේ තීරපතනික කෙරෙමින් බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්ධි- යෙසං, යම් සමුදායව කෙනෙකුන්ට; සන්තිවයො, කුසලාකුසල සබ්බාත කම් රැස්කිරීමෙන් වත් විවරදී සිටුවසය රැස් කිරීමෙන් වත්; නිත්ති, නැද්ද; යෙ, යම් සමුදායව කෙනෙක්; පටිසංකප්පානගොපනා, පිරිසිදු දන්තාලද ගොපන ඇත්තාහු ද; යසං (=යෙසං) යම් සමුදායව කෙනෙකුන්ට; සුසංකප්පානො, අනිම්මනො ව විමොකො, සුසංකප්පාන විමොකන නම් වූ ද අනිම්මන විමොකන නම්වූ ද අපසන්නිකාවිමොකන නම් වූ ද තිථිණය; ගොවරො, අරමුණු වේ ද;

තෙසං, ඒ ස්මිණාශ්‍රවයන්තේ; ගති, උත්පත්තිගති තොම; ආකාසෙ සකුන්තානං ඉව, ආකාශයෙහි පසීන් ගිය මග මෙන්; දුරන්තයා, නොදන හැක්කිය.

භාවය- කම්මසන්තිවය හා ප්‍රත්‍යය සන්තිවය නැති, ආහාරය සද්‍යහපරිඤ්ඤා නිරණපරිඤ්ඤා පහාණපරිඤ්ඤා යන ත්‍රිවිධ පරිඤ්ඤාවෙන් පිරිසිදු දන්, ඵලසමාපත්ති වශයෙන් නිවන් අරමුණු කොට වසන්තාවු ස්මිණාශ්‍රවයන්තේ උත්පත්තිය නො දනහැකි. කුමක් මෙන් ද? යත්. ආකාශයෙහි පසීන් ගිය මග නොදන හැක්කාක් මෙනි.

Translation:- Those who own naught, who understand well the necessities of the body, whose abode is the void. unperceived and liberty, will not be reborn. Like the way of birds in the air to trace whither they bound is hard.

පටිකථා- කම්මසන්තිවය නම් කුශලාකුශල කම්මයන් රැස් කිරීම යි. ස්මිණාශ්‍රවයන් දනාදි පුණ්‍යකම්මයන් කරණවිට උපදනා සිත් කුශල විභව නම් නො වෙති. අවිද්‍යාදිය නැසූ උත්වහන්සේලාට ප්‍රතිසන්ධිය දීමෙහි සාමන්විතියක් ඒ සිත්වල නැති හෙයින් හුදු ක්‍රියාමාත්‍රය බැවින් ඔහු ක්‍රියාවිභව නම් වෙති. ස්මිණාශ්‍රවයන්ට අකුසල් රැස්වීමෙක් නොසිත් ද? මෙසේ උත්වහන්සේලාට කම්මසන්තිවයක් නැත.

මෙහි “සද්‍යහපටිඤ්ඤා” නම් යාගු භවන ආදීන්ගේ ධාර්මික අධාර්මික භාවය දැන ගැනීමයි. ‘නිරණපටිඤ්ඤා’ නම් ආහාරයෙහි පටික්කුල (=පිළිකුල්) සංඥාව යි. ‘පහාණපටිඤ්ඤා’ නම් ආහාරයෙහි ආශාව දුරලීමයි.

නිජාණය වනාහි රුගාදියෙන් ශුන්‍ය හෙයින් හා ඔවුන් කෙරෙන් මිදුනු හෙයින් ‘සුඤ්ඤතවිමොක්ඛ’ යි ද රුගාදි නිමිත්ත රහිත හෙයින් හා ඔවුන් කෙරෙන් මිදුනු හෙයින් ‘අනිමිත්තවිමොක්ඛ’ යි ද රුගාදි ප්‍රණිධි (=ප්‍රාණීතා) රහිත හෙයින් හා ඔවුන් කෙරෙන් මිදුනු හෙයින් ‘අපපණ්ණිතිවිමොක්ඛ’ යි ද කියනු ලැබේ.

7-1

4 යස්සාසවා පටිකථනා ආහාරෙ ව අනිසසිනො, සුඤ්ඤතවා අනිමිතො ව විමොක්ඛා යස්ස ගොවණො, ආකාසෙව සකුන්තානං පදං නස්ස දුරන්තයං,

නිදානය- වෙළුනායෙහිදී අනුරුඳු තෙරුන් වහන්සේ අරභන්තා කරණලදී.

අනුරුඳු තෙරුන් වහන්සේගේ සිවුරු දුළුල හෙයින් අලුත් සිවුරු කරණ දවස්හි බොහෝ භික්ෂුහු රැස්වූහ. දෙවියන් විසින් මෙහෙයන ලද උපාසකවරු බොහෝ කැඳවත් ආදිය විහාරයට ගෙනහැ. ගෙනා දන් එතෙක් දෙනා වහන්සේන් වලද බොහෝව ඉතිරි විය. භික්ෂුහු ද “අනුරුඳු තෙරුන් වහන්සේ තමන්ගේ දායකයන් බොහෝ බැව් හැඟවීමට මෙසේ කළසේකැ”යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා “මහනෙති! අනුරුඳුගේ මෙබන්දක් විධාන නො කෙරෙති. රහතුන්ගේ ප්‍රත්‍යය පිලිබද කථාවක් නැත. මේ කැඳවත් දෙවියන්ගේ ආනුභාවයෙන් උපනැ”යි වදා මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදානුදේශනා- යසා, යම් සමීණාශ්‍රවයෙකුට; ආසවා, කාමාදී ආශ්‍රවයෝ; පරිකම්ණා, සෞඛ්‍ය වූවාහු ද; ආහාරෙ ව, කබලිඞ්කාරුභාරයෙහි ද; අනිසසිතො, තෘෂ්ණා දූෂ්ට වශයෙන් යමෙක් නො ඇලුනේ ද; යසා, යම් සමීණාශ්‍රවයෙකුට; සුඤ්ඤතො අනිමිතො විමොඥො ව, සුඤ්ඤතවිමොකනි නම් වූ ද අනිමිතතවිමොකනි නම් වූ ද අපභවිතවිමොකනි නම් වූ ද නිවෘත්තය; ගොවරො, අරමුණු වේ ද; තසා, ඒ සමීණාශ්‍රවයාගේ; පදං, පිය; ආකාසෙ සකුන්තානං ඉව, ආකාශයෙහි පසින්ගේ පිය මෙන්; දුරන්තයං, නො දන හැක්කේ යි.

භාවය- ආශ්‍රවයන් සෞඛ්‍ය කලාවූ ද, ආහාරයෙහි නො ඇලුනා වූ ද, එලසමාපනති වසයෙන් නිවන් අරමුණු කොට වසන්නාවූ ද, රහතුන්ගේ උත්පතනිය නො දනහැකි. කුමක් මෙන් ද? යන්: ආකාශයෙහි පසින් ගිය නැත් නොදන හැක්කාක් මෙනි.

Translation:- Those who have annihilated all the worldly passions, who cares naught for the necessities of the body, whose abode is the void, unperceived and liberty will not be reborn. Like the way of birds in the air to trace whither they bound is hard.

පරිකථා- කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, දූෂ්ටයාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව යි ආශ්‍රවයෝ සතර දෙනෙකි. මොහු අක්මුල් නැති සසරෙහි ඉතා බොහෝ කාලයක් විත්‍යසන්නානයෙහි පැසෙමින් පවත්නා හෙයින් ද, වුණයෙන් වැගිරෙණ පුයාව මෙන් වක්‍රුරුදී සදෙරින් රූපාදී විෂයයන්හි වැගිරෙණ හෙයින් ද, අවකාශ වශයෙන් භවාශ්‍රව (=තෙව සඤ්ඤ නාසඤ්ඤයනන බඹලොව දක්වා සහ ධර්මවශයෙන් ගොනු වු විත්‍යය දක්වා ද පැතිර පවත්නා හෙයින් ආශ්‍රව නම් වෙති.

7-5

6 සසිඤ්ඤානි සමථං ගතානි
 අසාය ධා ඝාරජිනා සුදනනා,
 පහිණමානස්ස අනාසවස්ස
 දෙවාපි නස්ස පිහසහති නාදිනො.

නිදානස-සුචාරමයෙහිදී මහාකළුමාන තෙරුන් වහන්සේ අර හයා දෙශනා කරණ ලදී.

එක් සමයෙක බුදුහු වස් පවාරණය කරණ දවසෙක සුචාරම යෙහි යටමාලේ අසුමහසවුවන් වහන්සේ පිරිවර වැඩහුන් සේක. එකල කළුමාන තෙරුන්වහන්සේ අවනති රට වසනසේක. සක් දෙව්දහු ද අවුත් ගඳින් මලින් බුදුන් පුද වැද එකත්පස්ව සිට කළුමාන තෙරුන් නො දැක “ඔබත් මෙහි වැඩිය යහපතැ”යි සිතූහ. ඒ ඇසිලලෙහි ම උන්වහන්සේත් වැඩියේක. සක්දෙව්දහු මහතෙරුන්ගේ පය අල්වා ගෙණ වැන්දහ. ඒ දැක සමගර භික්ෂුහු “සක්දෙව්ද මුණ බලා සත්කාර කරන්නේය. අතික් මහසවුවන්ට මෙසේ නො කොට කසයින් මහතෙරුන් දැක පය අල්වා ගෙණ මලින් ගඳින් පිදුයේය”යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි! මුත් මහකසයින් වැන්තෝ දෙව් මිනිසුන්ට ප්‍රිය වෙති”යි වදා මේ භාථාව වදාලසේක.

පද්‍යාම- සසා, යම් ක්‍රමානුකූලයෙකුගේ; ඉන්ද්‍රියානි, සයිදුරෝ; ඝාරජිනා, දක්‍ෂ රථවායනියකු විසින්; සුදනනා, මනා කොට දමනය කරණලද; අසාය ධා, ආචනය අභවයන් මෙන්; සමථං ගතානි, සමථයට ගියෝ ද (=මනා කොට දැමුනෝ ද); පහිණමානස්ස, ප්‍රතිණවූ නවවිධ මාන ඇති; අනාසවස්ස, ආශ්‍රව නැති; නාදිනො, අභව ලොක ධර්මයන් නො සැලෙන හෙයින් නාදී වූ; නස්ස, ඔහුට; දෙවාපි, දෙව්ගෝ ද; පිහසනති, කැමති වෙති.

භාමය- දක්‍ෂ රථවායනියකු විසින් දමනය කරණලද අභව යන් මෙන් දැමුනු ඉන්ද්‍රියයන් ඇති, මානය හා ආශ්‍රවයන් ප්‍රතිණ කල, අභවලොක ධර්මයන් කමපිත නො වන රහතුන් වහන්සේට දෙව්ගෝ කැමති ය.

Translation:- Those whose senses are mastered like horses broken well by the charioteer, in whom there exist no conceit and worldly passions, even devas are longing for to behold them.

පරිකල්පනා- ඉන්ද්‍රිය සමථ නම් රූපාදි ආරම්භණයන්හි ඇලීම හෝ වෙහෙස නොකරණ පරිද්දෙන් වස්තූන්හි ඉන්ද්‍රියයන් දමනය කිරීමයි. රහත්වූ සියලු අරමුණෙහි ම උපෙක්‍ෂක වෙයි.

නවවිධ මාන නම් ශ්‍රේණියාට වඩා ශ්‍රේණිය වෙමි, ශ්‍රේණියාට සමාන වෙමි, ශ්‍රේණියාට හිත වෙමි, සමානතාට ශ්‍රේණිය වෙමි, සමානතාට සමාන වෙමි, සමානතාට හිත වෙමි, හිතතාට ශ්‍රේණිය වෙමි, හිතතාට සමාන වෙමි, හිතතාට හිත වෙමි - යන මොහුයි.

7-4

6 පවිත්‍රයෝ නො වීරුකර්ම
ඉන්ද්‍රියවලට නො හැරී සුඛයෝ,
රහස්ව අපෙක්‍ෂාදායී
සංසාර නිවැරදි නො

නිදහස- දෙවුරුමිනිදි සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසනලදි.

එක්සමයෙක සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ වස් අනන්‍යයෙහි සැරි සරු බඩනා කැමතිව තික්ඛුකු කල බොහෝ භික්ෂුහු ගමන් පසු කොටත් වහින්නාහ. තෙරුන්වහන්සේ ප්‍රසිද්ධ භික්ෂුන්ගේ නම් කියමින් තවත්වන සේක. එක් අප්‍රසිද්ධ භික්ෂු නමෙක් තෙරුන්වහන්සේ විසින් නම නො කියනලදැයි වෛර බැන්දේය. ඒ හැර තෙරුන්වහන්සේගේ සහල සිවුරු කෙලවර අර නමගේ ඇගේ ගැවින. එයින් වෛරය තර කොට තෙරුන්වහන්සේ විහාරසීමාව ඉක්මවූ කල බුදුන් කරු එලඹ “සවාමිනි! සැරියුත් තෙරණුවෝ තුඹවහන්සේගේ අගසවුයෙමිනි මා කන්සක ගසා ඊදවාත් ඤාණ කරවා නොගෙණ පිටිසර ගියාහ”යි කියේය. බුදුහු වහා තෙරුන්වහන්සේ කැඳවා ගැසු නොගැසු බැව් විචාලසේක.

සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ ද “මම නො ගැසුයෙමි” නොවදුරු නමන්ගේ ගුණ වදුරණ කල මහපොළොව වෙවුලා ගියේය. බොරු කී නමගේ සකල ශරීරයෙහි දහ උපන. හෙතෙමි බුදුන්ගේ පාමුල වැටී තමන්ගේ වරද කියා ඤාණ කරවීය. බුදුහු මහතෙරුන්ට කථා කොට “තෙපි නොපගේ අඤාණවෙක් නැතත් ඉදින් වචනයෙන් නො කියෙහි නම් මේ භස්පුභුලාගේ හිස සන්කඩක් ව පැලෙන් ගේය. එහෙයින් ඤාණ කරව”යි වදාලසේක. මහතෙරුන්වහන්සේ ද

“සාමිති! මම ඒ ආයුෂ්මභූතව ඤාමා කෙරෙමි. ඉදින් මාගේ වර දෙක් ඇත්නම් ඒ ආයුෂ්මත්ත ඤාමා කෙරෙත්වා”යි වදලයේක. හිඤ්ඤා සැරිසුත් තෙරුන් වහන්සේ අභුතයෙන් වොදනා කළහුටත් නොකිපියේක්කයි උන්වහන්සේගේ දැණ කිහි. බුදුහු බණ වද රණසේක් මේ ගාථාව වදලයේක.

පදාචාර්ය- පඨවිසමො, පොළොව හා සමවූ; ඉන්ද්‍රිඤ්ඤාමො, නුවර දොර හිඳුවනලද කණුවක් බඳුවූ; තාදී, අනෙකුත් ධර්මයන් අකමප්ප බැවින් තාදීවූ; සුබ්බතො, සුඤ්ඤාවූ ධුතාඛන වුත ඇති යම් ක්ෂණිකවශයක්; නො විරුද්ධකි, විරුධ නො වේ ද හෙවත් නො කිපේ ද; අපෙතකදාමො, පහවූ මඩ ඇති; රහදො ඉව, විලක් මෙන් ප්‍රසන්න වේ ද; තාදිනො, ඒ ක්ෂණිකවශයහට; සංසාර න හවන්ති, සංසාරයේ නොවන්නාහ

භාවය- පොළොව හා ඉන්ද්‍රිඤ්ඤාමක් බඳුවූ, අනෙකුත් ධර්මයන් අකමප්ප වූ, ධුතාඛනධාරීවූ රහභූත වහන්සේ නො කිපෙන සේක. රහදි කෙලෙස් මඩ නැති බැවින් මඩ නැති විලක් මෙන් ප්‍රසන්නවූ ඒ ක්ෂණිකවශයන් වහන්සේට සුගති දුගතියෙහි ව්‍යුතිප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් සරණයක් නැති හෙයින් සංසාරයේ නොවන්නාහ.

Translation:- The Arhat unperterbed by gain or loss, just as the earth and the firm pillar at the city gate are unperterbed, pellucid as a lake free from mud, has no the circle of lives and deaths.

පටිකථා- ඉන්ද්‍රිඤ්ඤා නම් නුවර දොර ශක්තිමත් වීමට හිඳුවන කණුව ය. පොළොවට හා ඉන්ද්‍රිඤ්ඤාට මලමුත්‍රාදී අපවිත්‍ර දෙය දැමූ වත් මල් ආදියෙන් පිදුවත් කිසිවකු කෙරෙහි කොපයක් හෝ ඇල් මෙක් නැත්තේය. එමෙන් ක්ෂණිකවශයන් වහන්සේ සිවුපසයෙන් සත්කාර කරන්නහු කෙරෙහි ඇල්මක් හෝ ජ්‍යාපදියෙන් ගටා ආක්‍රොශ කරන්නහු කෙරෙහි කොපයක් නොකරණසේක.

7-7

7 සන්තං නස්ස මනං හොති සන්තා වාචා ව කමම ම,
සමමදස්සෙ, විමුත්තස්ස උපසන්තස්ස තාදිනො.

නිදහස- දෙවුරුමිනිදී නිස්ස තෙරුන්වහන්සේගේ සාමනේර යන් අරභයා දෙශනා කරණලදී.

කොසඹානුවර තිසස තෙරුන්ට සත්භෑවිරිදි රහත් හෙරණ කෙනෙක් ඇත. තෙරුන්වහන්සේ වස් අනන්‍යයෙහි බුදුන් දක්නා පිණිස හෙරණුන් ලවා පාත්‍රය ගෙන්වාගෙන වඩනාසේක් අතරමග එක් විහාරයකට වත්සේක. හෙරණ තෙමේ උපාධ්‍යායයන්ට සෙනස් තක් හැරගෙන භෑමැන්දේ රැවු හෙයින් තමන්ට සැතපෙන තැනක් හමදිත්ට නොහැකි විය. තෙරුන් වහන්සේ ඒ දැන තමන් සැතපෙන ගෙයි ම සැතපෙන්නට කී සේක. පෘථග්ජනවු තෙරුන් වහන්සේ ඇදෙහි වැදගොත් කෙනෙහිම නිදන්ට පටන්ගත්සේක හෙරණ තෙමේ ද “අද අප දෙදෙනා එක ගෙයි සැතපෙන තුන් වන දවස ය. ඉදින් මම නිදපිම් නම් මුත්වහන්සේ සහසෙය්‍යා පතනියට පැමිණෙනසේකැ”යි සිතා ඇද ලඟ නො නිද ම හුන්තේය. තෙරුන් වහන්සේ අලුයම නැඟිසිට සහසෙය්‍යාපතනී නොවනු පිණිස හෙරණුන් ගෙන් පිටත් කරණු සදහා ඇද සම්පයෙහි තුබු පවන්පත ඇරගෙන පත්මිටි අගින් හෙරණුන් හුන් කලාලේ ගසා පත්මිටි ඔසවනසේක් “හෙරණිනි! පිටතට යව”යි වදාලසේක. පත් මිටි අගත් හෙරණුන්ගේ ඇසෙහි ඇති ඇස හිල්විය. හෙරණ තෙමේ කිසිත් නොකියා එක අතකින් ඇස වසාගෙන පිටතට ගොස් සියලු වතාවත් කොට එසේම දූහැටි පිළිගැන්වීය. තෙරණු වෝ. ද “මෙනෙමේ නො හික්මුනු කෙනෙක් ය. එක අතින් දූහැටි දෙන්නේය”යි කීහ. එවිට සාමනෙර තෙමේ අතික් අත අවසර නැතිබව විසාර කරණුයේ සියල්ල කීය. තෙරණුවෝ සංවෙගයට පැමිණ උකකුටිකයෙන් හිද “අනේ මා කළ දූ ඉතා නපුරු ය. සත්පුරුෂයානෙති! ඤාමා කරව”යි කීහ. හෙරණ තෙමේ ද “සමාමිනි! දූන කළ දෙයක් නොවන හෙයින් ඔබවහන්සේගේ වර දෙක් නැත මාගේ පෙර අකුසලින් වූ හෙයින් වැරදි මාගේ ම ය”යි කීසේය. තෙරුන්වහන්සේ ද හෙරණුන්ගේ පාසිවුරුත් තමන් ම ගෙන බුදුන් කර ගොස් සියලු පුවත් කියා “සමාමිනි! මෙබඳු සත්පුරුෂයකු නුදුටුවීරුම්”යි කීසේක. බුදුහු ද හෙරණුන් රහත් වූ බැව් හඟවා බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍ය- සමමා, මනාකොට; විමුක්තසස, තදභිතාදි පඤ්චවිධ විමුක්තියෙන් විශෙෂයෙන් මිදුනාවූ; තාදිනො, අෂටලොක ධර්මයෙන් අකම්පාවූ; උපසන්නසස, රුගාදීන්ගේ උපසමනයෙන් සත්සුන්වූ; තසස, ඒ ඤාණාලවයාගේ මනං, සිත; සන්නං ගොති, ශාන්ත ම වන්නේය. වාචා ව සන්නා, වචනය ද ශාන්ත ය; කමමං වෑ, කායකමීය ද ශාන්ත ය.

භාවය- වතුසාන්‍යය අවබෝධ කළ, පඤ්ච විමුක්තියෙන් මිදුනු අමෙත්‍රාන ධම්මයෙන් අකම්ප්‍ය වූ සත්සුත් රහතුන් වහන්සේගේ ත්‍රිවිධ වාරය ම ශාන්ත ය.

Translation:- Serene is the mind, serene the word and deed of him who having rightly understood, has freed himself and pacified.

පටිභවං- රහතුන් වහන්සේ දස අකුසලයෙන් දුරු ය. එහෙයින් ම උත්වහන්සේගේ කායාදී තුන්දෙර සන්සිදුගේය.

7-8

8 අසසදෙධා අකභඤ්ඤ ව සංඝිවෙජ්ජෙ ව සො නරෙ, හනාවභාසො වනභාසො ස වෙ උතනමපොටිසො.

නිදානය - දෙවුරම්හිදී සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ අරහයා දෙශනා කරණලදී.

එක් දවසක් ආරණ්‍යක භික්ෂු තිස්නමක් බුදුන් කර අවුත් වැදුනු හුන්හ බුදුහු ඔවුන් රහත් වන්ට තිසි පින් ඇති බව දැන සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ කැඳවා “ආරීපුත්‍රසෙති! වඩනාලද ශ්‍රද්ධාදී පඤ්චෙත්‍රියයන් තිවණට ඇතුළත් වන බැව් අදහවු ද”යි විවාල සේක. තෙරණුවෝ ඒ අසා “සවාමිහි! යම් කෙනෙක් ශ්‍රද්ධාදී පඤ්චෙත්‍රියයන් නො වැඩුවාහු නම් ඔහු ඔබ්බෙහි ම ශ්‍රද්ධාවෙන් අදහති. මා ම සාක්‍ෂාත් කළ හෙයින් වදාලා අසා අදහන්නේ නොවෙමි”යි කීසේක. භික්ෂුහු ඒ අසා තේරුම්ගත නොහී සැරියුත් තෙරුන්ට අද දක්වාත් බුදුන් කෙරෙහි ඇදහිලි නැතැයි කිහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි කුමක් කියවු ද” මම ‘පඤ්චෙත්‍රියයන් නොවඩා මාගීඵල නිපදවන්ට සමත්තියක් ඇත්තේ ද’යි විවාලෙමි. හෙතෙමේ ද ‘එසේ නොකොට මාගීඵල නිපදවා ගණිතිහි අදහා නොගණිමි’ කියේය. ඒ විනා දුන් දෙයෙක කළ දෙයෙක විපාක ඇති බව හා බුද්ධාදීන්ගේ ගුණ නො අදහන්නේ නොවෙයි. තමන් උපදවාගත් ධ්‍යානාදීන්හි අනුන්ගේ කීමෙන් අදහන්නේත් නොවෙයි. එහෙයින් සැරියුත් තෙමේ දෙශාරෙපණයට නුසුදුසුය”යි වදාල බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදාච්චි- යො නරෙ, යම් පුද්ගලයෙක්; අසසදෙධා, අනුන්ගේ බයින් නොඅදහා ද නොහොත් බුදුන් විනා අන්‍ය ආසනාවරයකු කෙරෙහි ඇදහිලි නැත්තේ ද; අකභඤ්ඤ ව, අකත නම් වූ නිවෘත්තිය

ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට දන්නේ ද; සන්ධිවේලද, වෘත්තසන්ධිය හා සංසකාර සන්ධිය සිත්දේ ද; හතාවකාසො, තසනලද ප්‍රතිසන්ධිවකාශ ඇත්තේ ද; වන්තාසො, වමනය කරණලද ආශා ඇත්තේ ද; සො, හෙතෙම; චෙ, එකානන්යෙන්; උත්තමපොර්සො, උත්තම පුරුෂ නම් වේ.

භාවය- ශ්‍රීමා රහිත අකෘතඥ සන්ධි සිත්දැවු වමාර දැමූ ආශා ඇති පුද්ගල තෙම එකානන්යෙන් උත්තම පුරුෂ නම් වේ.

Translation:- The man who does not trust, who knows the uncompounded, who cuts the link of the circle of lives and death, who has destroyed all basis of rebirth and craving, is indeed the supreme man.

පරිකල්පනා- තමන් විසින් ප්‍රතිවේධ කරණලද ධ්‍යාන විදහිතා මාලී එලාදි ලෝකික ලෝකොත්තර ගුණධර්මයන් නමා ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට දන්නේ අනුන්ගේ බසින් නොදැන හෙයින් නොහොත් බුදුන් විනා අන්‍ය ශාස්ත්‍රාවක්ෂ කෙරෙහි ඇදහිලි නැති හෙයින් ක්ෂිණාශ්‍රව තෙමේ අසස දාය ය. දිව්‍ය බ්‍රහ්මාදි කිසිවක්ෂ විසින් නොකරණලද හෙයින් නිජාණය අසන ය. 'වෘත්තසන්ධි' නම් භවයෙන් භවය ගැලපෙන සන්ධියයි හෙවත් සංසාරය යි. 'සංසකාරසන්ධි' නම් සංසකාර විඥන දෙක අතර වූ සන්ධිය යි. කුශලාකුශල කම් සංඛ්‍යාන ප්‍රතිසන්ධි බිජ්‍ය ඝෂය කළ හෙයින් මතු උපදනා නැතක් නැත්තේනුයි ක්ෂිණාශ්‍රව තෙමේ භතාවකාශ නම් වේ. වතුරවිධ ආයතී මාලීඥන නැමති මුඛයෙන් කාමතෘෂණාදි සියලු ආශාවන් වමනය කළ හෙයින් රහතුන්වහන්සේ චන්ද්‍රාස නම් වනසේක.

7-9

9 ගාමෙ වා යදි වාරසෙසෙ නිනෙහ වා යදි වා ඵලෙ,
යසෙ අරහනෙහා විහරන්ති න. භූමිං ගමණෙය්‍යකං.

නිදන- දෙවුරම්හිදී බදිරවනිය රෙවන තෙරුන්වහන්සේ අරහයා දෙශනා කරණලදී.

සැරියුත් මහ තෙරුන් වහන්සේගේ බාල සොහොයුරුවූ සත් හැවිරිදි රෙවනා කුමාර තෙමේ මහණව රහත්වීම දක්වා කමටහන් ඉගෙනගෙන කිහිටි වනයට ගොස් මහණදම් කරණුයේ වස් තුන් මස ඇතුළත ම පිළිසිඹියා සමග රහත් විය. සැරියුත් තෙරණුවෝ වස් පවරා කිහිටිවනයට වඩනා කැමති බැව් බුදුන්ට දන්වූහ. බුදුන්

අපිත් එමගයි පත්සියයක් දෙනාවහන්සේත් කැට්ට කික්චුණුසේන. රෙවන තෙරැන්වහන්සේ ද බුදුන් වඩනා බැව් දැන බුදුන්ට ගදකිලියක් හා පිරිවර භික්ෂුන්ට ලැගුම් ගෙවල් පත්සියයක්, සක්මන් පත්සියයක්, රූ වසන තැන් පත්සියයක් හා දවල් වසන තැන් පත්සියයක් සෘතියෙන් මැවූසේන. කැට්ට ගිය භික්ෂුන්ගෙන් මහලු දෙනමක් “මෙතෙක් නවකමානන කරවනුයේ මහණදම් කෙසේ කෙරේ ද? බුදුහු සැරියුත් තෙරණුවන්ගේ මලනුවෝයයි මුණ බලා මොහු ලඟට ආසේකැ”යි සිතූහ. බුදුහු ඒ භික්ෂුන්ගේ සිතූත් දැන එහි මසක් විතර නැවතී වඩනා දවස්හි මහලු දෙනමට තෙල් කුලා ආදිය අමනස වන සේ ඉටුසේන. බුදුන් විහාර සීමාව ඉක්මවූ කල රෙවන තෙරණුවෝ සෘතිය හළහ. මහලු දෙනමත් අපගේ තෙල් කුලා ආදිය අමනස වූයේයයි පෙරලා ගොස් කිහිරිකටු පය ඇනගෙන එක්කිහිරි ගසෙක එල්වාලා තුඩු තෙල්කුලා ආදිය ගෙන ආවාහ. බුදුන් පූජාරාමයට වැඩිකල ඒ මහලු දෙනම උදසන විශා බාවන්ගේ ගෙට ගොස් කැඳ අවුලුපත් වළඳ හුන්හ. විශාබාවෝ ද “සමාමිති රෙවන සමාමිත් වසන තැන් එසු දෑ”යි විවාලහ. ඔහු සෘතිය හළ කල්හි පෙරලා ගියෙන් පූජාවසථාව සලකාගත නොහී “එතන එසුවක් කොයින් ද? සුදුකටු ඇති කිහිරිගසින් ම සැදී සිටියේ යසෂයන් වසන තැනක් වැන්නැ”යි කීහ. ඒ දෙනම ගිය කල බාල දෙනමක් වලඳන්ට ගියහ. උපාසිකාවන් ඒ දෙනම ගෙනුත් පෙරසේ ම විවාලකල “එතන සැටි කියන්ට නොපිලිවන. සුදුම දෙවුසභාවටත් වැඩි තරම් ය. සෘතියෙන් මැවූ දෙයක් වැන් නැ”යි කීහ. උපාසිකාවෝ නුවණැති හෙයින් සියල්ල වූ පරිදි සිතා ගෙන බුදුන් වැඩිකල වලඳවා “සමාමිති. නුඹවහන්සේ කැට්ට ගය භික්ෂුන්ගෙන් සමහර කෙනෙක් රෙවන සමාමිත් වසන තැන කිහිරි ගසින් ගැවසීගත් මහවලෙකැයි කියති. සමහර කෙනෙක් ඉතා සිත් කලුයයි කියති. මේ කිමි දෑ”යි කීහ.

බුදුහු ඒ අසා “විශාබාවෙනි! ගම වුවත් වල වුවත් යම් තැනක රහත්හු වෙසෙත් නම් එතන සිත්කලුය”යි වදා රු මේ ගාථාව වදලු සේන.

පදාචාර්යා- ගාමෙ වා, ගමෙක හෝ; යදී, නොහොත්; අරඤ්ඤ වා, අරණ්‍යයෙක හෝ; නිනෙන වා, වල තැනෙක හෝ; යදී, නොහොත්; ඵලෙ වා, ගොඩ තැනෙක හෝ; යථ, යම් තැනෙකින්; අරහනො විහරන්ති, රහත්හු වාසය කෙරෙද්ද; තං භූමිං, ඒ භූමි ප්‍රදේශය; රුමණෙය්‍යකං, සිත්කලු ය.

භාවය- ගමෙක හෝ අරණ්‍යයෙක හෝ වලෙක හෝ ගොඩක හෝ රහත්වු වෙසෙත් නම් එතන සිත්කලයි

Translation:- Wherever the 'Arhats dwell either in village or in forest, or in vale, or on land, delightful is that place.

පරිච්ඡේද- රහත්වු ගමෙහිදී කාය විවෙකය නොලබනත් විතක විවෙකය නම් ලබති. දිව්‍යරූප වැනි රූපයෝත් උන්වහන් සේලාගේ සිත සොලවන්ට අසමත්වෙති.

7-10

10 රමණීයාහි අරහත්තාහි යඨා න රමනී ජනො, විනාශො රමෙස්සනනි න හෙ භාමගවෙසිනො.

නිදර්ශන- දෙවුරුමිනිදී එක්තරු සත්‍රියක් අරහතා දෙශන කරනු ලැබේ.

එක් භික්ෂු කෙනෙක් පැරණි උයනකට වැද මහණදම් පුරති. එනුවර එක් වෙශ්‍යාදුවක් එක් පුරුෂයෙකුට “මම අසවල නැතට එම”යි සලකුණු කියා රැකසිට ඔහු නොදැක ඇත මැන ඇවිදිනි භික්ෂුත්වහන්සේ දැක “මේත් පිරිමියෙක, මොහු වසඟ කෙරෙමි”යි සිතා උන්වහන්සේ ඉදිරියෙහි සිට වස්ත්‍රය පෙරල පෙරලා හැඳ ඉසකේත් උනාපියා බැඳ මහත් කොට සිතා සීය. තෙරුන්වහන්සේ ඒ දැක ප්‍රෙතියකගේ විකාරයක් කොට මුත් අතිකක් කොට නො සිතුවේක. බුදුහුත් මාගෙන් කමටහන් ගෙන ගිය භික්ෂුහුගේ උවත් කිම් දෙසි බලන සේක් මෙ සියල්ල දැක ගෙකිලියේ වැඩහිද ම රඹේ යක් විහිදුවා ලඟ වැඩහුන්නාසේ කොට “මහණ! කෙලෙස් සහිත පුද්ගලයන් නො ඇලෙන තනන්ති තිකෙලයිනු ඇලෙති”යි වදාර මේ ගාථාව වදලසේක.

පද්‍ය- අරහත්තාහි, අරණ්‍යයෝ; රමණීයාහි, සිත් අලවන් තාහ. යඨා, යම් අරණ්‍යයෙක්හි; ජනො, ලොකික මහාජනතෙම; න රමනී, නො ඇලේ ද; (එබඳු අරණ්‍යයෙහි) විතරුගා, පහවූ රුග ඇති කෂිණාශ්‍රවයෝ; රමෙස්සනනි, ඇලෙන්නාහ. නෙ, ඒ කෂිණාශ්‍ර වයෝ; න භාමගවෙසිනො, යම්හෙයකින් වස්තුකාම කෙලයකාම යන් නො සොයනසුල්ලෝ ද එහෙයිනි.

භාවය - සුපුෂ්පිත වෘක්ෂයෙන් අලංකාර වූ නිවේල ශිතල ජලය ඇති අරණ්‍යයේ සිත්කලු ය. පස්කම් සැප සොයන ජනයා පියුම් වෙනෙහි නො ඇලෙන නිලමැස්සන් මෙන් එබඳු අරණ්‍යයන්හි නො ඇලෙති. කාමරුග රූපරුග අරූපරුග නැසූ ඤාණාශ්‍රවයෝ වනාහි පියුම් වෙනෙහි ඇලෙන බමරැන් මෙන් එහි සිත් අලවා වෙසෙති. කුමක් හෙයින් ද? යත්: උන්වහන්සේලා පස්කම් සැප නො සොයන හෙයින්.

Translation - Delightful are the forests, where the folk find no delight. The men without passions take delight in them. They are not seekers for pleasures.

සන්වන අරහනවගීය සි.

8-1

**1 සග්ගමපි වෙ වාචා අනන්ධපදංකිනා,
එතං අන්ධපදං සෙය්‍යා යං සුඛා උපසම්මති.**

නිදානය-වෙච්චනයෙහිදී තමබදාසික නම් වොරසාතකයන් අරහයා දෙශනා කරණලදී.

එකුත් පන්සියයක් පමණ සොරැන් ගම්පැහැරීම ආදියෙන් ජීවත්වන කල තඹවන් දුළිරවුළු ඇති මිනිසෙක් සොරදෙටුවා කරා ගොස් තෙමේත් ඔවුන් හා එක්වන්ට කැමැති බැව් කීය. සොරදෙටු තෙමේ ඔහු බලා “මේ මවගේ තනය හෝ පියාගේ බොටුව හෝ කපා ලේ බොන්ට සමච්චියෙකැ”යි ප්‍රතික්‍ෂේප කෙලේය. නමුත් හෙතෙම නො ගොස් සොරැන්ට සෙවය කොට සිත් දිනාගෙන කෙසේ නමුත් සොරදෙටුගෙන් අවසර ලබාගත්තේය. එක් දවසක් නුවර වැස්සෝ සොරැන් පන්සියය ම ඇල්වූහ. අධිකරණ නායකයෝ උන්ගේ හිස් කපන්ට තියොග කළහ. ඔවුන් මරන්ට කෙනෙකුත් සොයාත් නොලැබ සොරදෙටුවාට “තෙපි මොවුන් මරා තෙපිත් රැකෙව, සතකාරත් ලබව”යි කීහ. හෙතෙම මැලී වීය. තමබදාසිකයා හැර අන් හැමදෙන ම ප්‍රතික්‍ෂේප කල නමුත් තමබදාසිකයා යහ පතැයි ගිවිස ඔවුන් මරා ජීවිතයත් සතකාර සමානත් වොරසාතක තනතුරැත් ලැබ පස්පණස් හවුරුද්දක් ම සොරැන් මැරීම කෙලේය.

එක් දවසක් හෙතෙම කිරි උළුකැන් (=කැඳ) පිසවසි කියා අළුත් වසු හා දෑසමත් මලුත් සුවදවිලවුනුත්. ගෙන්වා ගෙන ගහට ගොස් සනානය කොට අළුත් වසු හැඳ මල් පැලඳ සුවද ඇඟ ගාගෙන

ගෙට අවුත් උඵකැත් බොන්නට අතට පැත් ගත්තේය. එවෙලාවට සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ සමාපතියෙන් නැගී තමබදු සීකයාට ලැබෙන මහාසමපත් දූක උන්ගේ ගෙදෙරට සීභා වැසී සේක. හෙතෙම මහතෙරුන් වහන්සේ දූක පහන් සිතීන් කැඳ පිළි ගත්වා තෙමේත් කැඳ බී බණ අසා සොවාන් මහට ආසන්නවූ අනු ලොමඥනය උපදවා ගත්තේ තෙරුන් වහන්සේට පසු ගමන් කොට ගෙට එන්නේ දෙනෙකු විසින් අනිනුලැබ මිය ගොස් තුසිත පුරයෙහි උපන්නේය. තමබදුසීකයා කොසි උපන්නේ දූසි දම් සෙබෙහි කථාව උපන්නල තුසිත පුරයෙහි උපතැයි බුදුහු වදල සේක. “සවාමීනි! මෙතෙක් මිනීමරන් තුසිතයෙහි උපන්නේ දූ”යි කීහ. “එසේය මහණෙනි! හෙතෙම බලවත් කලාණ මිත්‍රයකු ලැබ බණ අසා අනුලොමඥනය උපදවාගෙන තුසිතපුරයෙහි උප නැ”යි වදල කල “සවාමීනි! අනුමෙවෙති බණ නම් සවලප ය. උන් කල පවු ඉතාමහත් ය. එපමණකින් ගුණවිශෙෂය උපදවා ගත්තේ කෙසේ දූ”යි විවාලහ. එවිට බුදුහු “මහණෙනි! මා දෙසු බණ සවලප ය බොහෝ යයි ප්‍රමාණ නො කරවු. අභීයෙන් යුක්තවූ එකවචනයකුදු ශ්‍රෙණි ය”යි වදරු ධම්මදෙශනා කරණයේක් මේ ගාථාව වදලසේක.

පද්‍යභී-අනන්තපදසංඝිතා, අනභීපදයෙන් යුක්තවූ නොහොත් අවැඩ කොටසින් යුක්තවූ; වාචා, තෙපුල්; වෙ, ඉදින්; සහසසං, අපි, දහසක් නමුදු උතතම නො වෙහි. යං සුඤ්චා, යමක් අසා; උප සමමති, පුද්ගල තෙම සන්තිදේ ද; එකං අන්තපදං, එබඳු අභීසාධක එකපදයකුදු; සෙයෙතා, උතුම්.

භාවය- අනභීපදයෙන් යුක්තවූ වචන දහසක් නමුදු උතුම් නොවෙහි. යමක් අසා පුද්ගල තෙම රුගාදි කෙලඹ ව්‍යපසමයෙන් සන්සිදේ නම් එබඳු අභීසාධක එකපදයකුදු උතුම් ය.

Translation:- Better than a thousand words which direct men to woe is a single word which leads on the hearer to peace.

පටිකථා-අනන්තපද නම් තිථිණය ප්‍රකාශ නොකරණ අකාශ වණිතා පථිතවණිතා වනවණිතා පුරවණිතා ආදිය යි. අන්තපද නම් තිථිණ ප්‍රතිසංයුක්තවූ සකඤ්චාඤායතනාදීන් ප්‍රකාශ කරන්නේය.

2 සහසමපි වෙ ගාථා අනන්තපදසංඝිතා, එකං ගාථාපදං සෙයෙතා යං සුඤ්චා උපසමමති.

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී දුරුවිරිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

මුහුදු මැදදී විනාශවූ නැවක මිනිසෙක් පෝරුවක ආධාරයෙන් සුපාරක පටුනට පැමිණ වසනු නැති හෙයින් දරුවුරු වලින් ගොතා හැද දෙවලයකින් පාත්‍රයක් ගෙන සුපාරක පටුන් ගමට ගියේය. මිනිස්සු ඔහු දැක කැඳබැඳී “මෙතෙම රහත් කෙනෙකැ”යි කීහ. බොහෝ දෙනා එසේ කියත් කියත් හෙතෙමේ ද මෙලොව රහත් කෙනෙක් වෙන් නම් මම ඔවුන්ට ඇතුළත්ම”යි සිතිය මෙසේ වූ පවිටු අදහස් උපන්කල පූජී ජාතියෙකි එක්ව මහණදම් පුරු දෙවුලොව උපන් මිත්‍රයෙක් “මෙතෙම තොරහත්ව ම රහත් වෙමි”යි දුෂ්ටගතික විමෝචි විනාශ වුවොත් නපුරුය යි සිතා ඔහු කර පැමිණ “තොපි රහතුන් නොවෙහි! යම් පිළිවෙතකින් රහත් වෙතොත් ඒ පිළිවෙතත් තොපට නැතැ”යි අහසෙහි සිට කියේය. දුරුවිරිය තෙමේ ඒ අසා “මෙලොව රහත්හු ඇද්දැ”යි විමාරු “උතුරු දිග සැවැත් නම් නුවර වසන බුදුරජානන් වහන්සේ රහත් වන සේකැ”යි කිහල ඒ ඇසිල්ලෙහි ම නික්ම සාරසිය අසුගවුක් මග ගෙවා ගොස් නුවර සිතා වඩනා බුදුන් දැක ඇතුළු විවිධෙහිදී ම පසහ පිහිටුවා වැඳ “යම් බණක් මට බොහෝ දවසක් හිත සැප එළවා නම් එබඳු බණක් වදාළ යහපතැ”යි කියේය. බුදුහුත් එහි ම සිට “තොප විසින් දුටුදෙයෙහි දැකුම් පමණක් කටයුතු ය” යනාදීන් බණ වදාළ කල සියලු කෙලෙස් නසා රහත් ව මහණවන්ට පාසිවුරු සොයා ඇවිදිනේ දෙනක විසින් අනිකු ලැබ පිරිනිවන් පෑයේය. එපමණ මද බණකින් දුරුවිරිය තෙමේ රහත්වූයේ කෙසේ දැයි හිඤ්ඤන් විවාලකල බුදුහු “මාගේ දෙශනාව සචලා ය බොහෝය යි ප්‍රමාණ නො කරවු”යි වදා රු ධම්දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පදාදී-අනත්පදසංභිතා, අනඤ්ඤපදයෙන් යුක්තවූ නොහොත් අවැඩ කොටසින් යුක්තවූ; ගාථා, ගාථාවෝ; වෙ, ඉදිත්; සහසං අපි, දහසක් නමුදු උතුම් නො වෙහි. යං සුඤ්ඤා, යම් එක ගාථාපදය කුදු අසා; උපසමමති, පුද්ගලතෙම සන්සිද්දේ නම්; එකං ගාථාපදං, එබඳු එක ගාථාපදයකුදු; සෙයෙතා, උතුම් ය.

භාවය- අනඤ්ඤපදයෙන් යුක්ත ගාථා දහසක් වුවත් උතුම් නොවෙහි. යමක් අසා පුද්ගල තෙම රුගාදී කොලභවපඤ්ඤයෙන් සන්සිද්දේ ද “අපමාදො අමනපදං” යනාදී එබඳු එක ගාථාපදයකුදු ඉතා උතුම් ය.

Translation:- Better than a thousand verses which direct men to woe is one verse which leads on the hearer to peace.

8-3

- 3 යො වෙ ගාඨාසනං භාසෙ අනිපඨපදසංහිනා,
එකං ධම්මපදං සෙය්‍යා යං සුඛා උපසම්මති.
- 4 යො සහසං සහසෙසන සධගාමෙ මානුසෙ ජිනෙ,
එකස්මිං ජෙය්‍ය අනානානං ස වෙ සධගාමපුත්තමො.

නිදර්ශන- දෙවුරමිහිදී කුණ්ඩලකෙසි නම් මෙහෙණිය අරභයා දෙශනා කරණලදී.

රජගහ නුවර එක් සොළොස් හැවිරිදි රූපන් සිටුවක් මරන්ට ගෙන යන සොරෙකු දැක ඔහු කෙරෙහි පිළිබඳ සිත් ඇතිව ඔහු නොලදෙත් ජීවත් නොවෙමිසි මවුපියන් බියගන්වුවා ය. සිටා නෝත් වධකයාට මසුදහසක් සොරා යවා සොරා ගෙන්වාගෙන ඔහුට දුවනිය ශරණ පාවා දුන්හ. සොර නෙමේ ද කීපදවසකින් ම “මෑ මර මෑගේ ආනරණ ගෙන විකොට අඟ්ප්‍රාය දෙයක් කරන්නේ කවර දවසෙක ද”යි සිතා “එදවස් මරන්ට ගෙනයන විට වොර ප්‍රපාතයෙහි (=සොරාගේ හෙලන පවුලෙහි) වසන දෙවියන්ට ඇප යක්වූ හෙයින් එයින් මිදෙන්නට උවමනා ය”යි බිරිත්දට කියා මාහැඟි වසත්‍රාභරණයෙන් සැරහුණු ඇය සමග පුජ්‍යාණන්ගේ ගෙන පවුත මසනකයට නැග “මට බලිපුජ්‍යවෙන් කම් නැත, තී මරා වසත්‍රා භරණ ගණිමි”යි කීයේය. ඕ නොමෝ නොයෙක්සේ කියාත් දිවි නොලබන්නී “උපායක් කෙරෙමි”යි සිතා එසේ නම් සිත්සේ වැද ගන්ට අවසර දුන මැනවැයි කියා තුන්විටක් ප්‍රදක්ෂණා කොට වැද “සාමීනි! මේ අනන්ම දැක්ම ය. මෙවන් පටන් ඔබගේ මා දැකුමක් වත් මාගේ ඔබ දැකුමක් වත් නැතැ”යි කියා ඉදිරිපැත්තේ සිටත් සිඹ පිටිපැත්තේ සිටත් සිඹ ගල් කෙලවර පමාව සිටියහු පවුතමසනක යෙන් හෙලා ගෙට යන්ට නො කැමැත්තී වල් වැද ඇවිදිනී පරිව්‍රා ජිකාවත් වසන පන්සලකට ගොස් මහණ ව ඔවුන්ගෙන් වාදදහ සක් ඉගෙන ජම්බු අත්තක් අතින් ගෙන වාදකරමින් ඇවිදිනී ජම්බුපරිව්‍රාජිකායයි ප්‍රසිද්ධවූවා ය. ඇ හා වාද කරන්ට සමථී කෙනෙකු සමග නොවී ඒ ඒ නැත මිනිස්සු ජම්බුපරිව්‍රාජිකාව එන් තීය යන වචනය ඇසූ කල ම පලායෙහි. මෙසේ ඇවිදිනා ඕ

තොමෝ සැවැත් ක්‍රවරට පැමිණ සැරියුත් මහතෙරැත් වගන්සේ
 හා වාදකොට පැරදී ශාසත්‍රලොභයෙන් මහණව උපසම්පදයන් ලැබ
 කීපදවසකින් ම රහත්ව කුණකලකෙහි සඵච්චියයි ප්‍රසිද්ධ වුවා ය.
 දම්සෙබෙහි රැස්ව හුන් භික්ෂුහු “කුණකලකෙහිත් අයු බණත්
 බොහෝ නොවෙයි. එතකුදු වුවත් රහත්වුවා ය. එක් සොරකු හා
 යුද්ධකොටත් ජය ගත්තී ය”යි කීහ. වුදුහු ඒ අසා “මා දෙසු බණ
 සවලාස ය කියා හෝ බොහෝය කියා හෝ ප්‍රමාණ නො කරවු.
 බොහෝවූ අනභිපදයන්ට වඩා එක අභිපදයකුදු උතුම් ය. සෙසු
 සොරැත් පරදවා ජයගන්නාට ජයක් නම් නැත. අභ්‍යන්තරයෙහි වූ
 කෙලෙස් සතුරන් දිනන්නාටම ජය වේය”යි වදා රා ධම් දෙශනා
 කරණසේක් මේ ගාථාවන් වදාලසේක.

පද්‍යාචාරාම- 3. යො, යම් පුද්ගලයෙක් තෙම; වෙ, ඉදිත්; අනන්ත
 පදසංභිතං, අනභිපදයෙන් යුක්ත වූ නොහොත් අවැඩ කොටසින්
 යුක්තවූ; ගාථාසතං භාසෙ, ගාථා සියයක් කියේ නමුදු ඒ ගාථාවෝ
 උතුම් නොවෙති. යං සුත්වා, යමක් අසා; උපසම්මති, සන්තිදේ ද;
 එකං ධම්මපදං, එබදු වූ එක ම ධම්පදයකුදු; සෙයෙසා, උත්තම යි.

4. යො, යම් යොධයෙක්; සහසෙසන සහසං මානුසෙ, දශ
 ලක්ෂයක් මිනිසුන්; සංඛාමෙ, එක ම යුද්ධයෙක්හි; ජනෙ, දිනුයේ වී
 නමුත් හෙතෙම ජයලද්දේ නම් නොවෙයි. යො, යමෙක්; එකං,
 එක ම; අත්තානං, අත්මය හෙවත් නමා ම; ජෙය්‍ය, දිනුයේ වේ ද;
 සො, හෙතෙම; වෙ, එකාන්තයෙන්; සංඛාමජ්ජන්තමො, සමුහමජ්ජන්
 නම හෙවත් යුධයෙහි දිනුවන්ට උතුම් ය.

භාවය- යමෙක් ආකාශ වණිනාදී අනභි පදයෙන් යුත් ගාථා
 සියයක් කියේ නමුදු ඒ ගාථාවෝ උතුම් නොවෙති. “අනභිපදා
 පරිබ්බාජිකා ධම්මපදං, අව්‍යාපාදෙ පරිබ්බාජිකා ධම්මපද ” යනාදී වූ
 කෙලෙසව්‍යපශමනයට හෙතෙමු එක ම ධම්පදයකුදු උතුම් වන්නේය.

4. එක ම යුධයකදී දශලක්ෂයක් මිනිසුන් පරදවා ජයගන්නා
 යොධයාට වඩා ආත්මදම්නය කරණුයේ ම උත්තම යොධයා යි.

Translation:- 3. One may utter a hundred verses which
 direct men to woe but one verse which leads on the hearer to
 peace is better than that.

4. One may conquer in a single battle a hundred thousand
 men; he who shall conquer himself is the greatest of warriors,

පටිභවං- ආත්මය දිනා ගැනීම නම් රුත්‍රියාන දිවාසාන යනාදී කමටහන් මෙතෙහි කරමින් තමාගේ සන්තානයෙහි ලොභාදි කෙලෙසයන් නැසීම යි.

8-5

5 අනතා හවෙ ජීනං සෙයො යා වායං ඉතරා පජා,
අනතදන්තස්ස පොසස්ස නිවමං සක්ඛදන්වාරිනො.

6 නෙව දෙවො න ගඤ්ඤො න මාගෙ සහ චුන්ත්‍රනා,
ජීනං අපජීනං කසිරා නථාරූපස්ස ජනතුනො.

නිදනං- දෙවුරම්තිදී අනඤ්ඤා විවාල බමුණා අරහයා දෙසන ලදී.

එක් බමුණෙක් බුදුන් කරා එලඹ “සාමනී! නුඹවහන්සේ දන්තේ අඤ්ඤා පමණක් ද? අනඤ්ඤා දන්තාසේක් ද?” යි විචාලේය. බුදුහු ද “බමුණ! මම අඤ්ඤා දනිමි, අනඤ්ඤා දනිමි” යි වදාර “එසේ වී නම් මට අනඤ්ඤා (=අවැඩට කාරණය) කිව මැනවැ” යි කී කල්හි “බමුණ! එසේ නම් මෙවන් පටන් හිරු නැගෙනහිරු නිදීම, අලසබව, තද පරුෂ බව, කටයුතු කල් දැමීම, මංවල හුදකලාව යාම, පරදරසෙවනය යන මෙහි යෙදෙව. එවිට තට අනඤ්ඤා වන්තේය” යි වදාලේය. බමුණා සාමුකාර දුන්තේය. ඉක්බිති බුදුහු බමුණාගේ අදහස් දැන “තෝ කුමක් කොට ජීවන් වෙති” දැයි විචාර “දුකෙළි යෙනැ” යි කීකල “දිනයි ද? පරදී ද?” යි විචාර “සමහර විටෙක දිනමි, සමහර විටෙක පරදීමි” යි කීකල්හි “බමුණ! අනුන් පරදවා ලබන ජය යහපත් තො වෙයි. තමාගේ සන්තානයෙහි කෙලෙස් සතුරන් හා සටන් කොට ලබන ජය ම උතුම් ය” යි වදාර ධර්ම දෙයනා කරණයේක් මේ ගාථාව වදාලියේක.

පද්ධතී- 5. අනතා, ආත්මයතෙම; ජීනං, දිනන ලද්දේ; හවෙ, එකානනයෙන්; සෙයො, උනතම යි. යා ව අයං ඉතරා පජා, යම් මේ අන්තවු ප්‍රජානොමෝ දු කෙළීම් ආදියෙන් දිනන්නී ද ඒ දිනීම උතුම් නො වෙයි. අනතදන්තස්ස, ආත්මදම්නය කලාවූ; නිවමං සක්ඛදන්වාරිනො, නිතොර සංයතවූ පැවතුම් ඇති; පොසස්ස, පුරුෂයාගේ දිනීම වෙනස් නොකොට හැකි ද එහෙයිනි.

6. නථාරූපස්ස ජනතුනො, එබඳු පුද්ගලයාගේ; ජීනං, දිනීම; දෙවො, දෙවියෙක්; නෙව අපජීනං කසිරා, නොදිනුවා නොකරන්

තේය. ගකිබ්බො, ගකිඵ්ඵෙක්; න, නොදිනුවා නො කරන්නේය. බුත්චුතා සහ, බබ්භු හා සමග; මාරො, මාරයා ද, න, නොදිනුවා නො කරන්නේය.

භාවය- 5-6. දුකෙජීම් ආදියෙන් අනුන් පැරදවීමට වඩා නමාගේ විහතසන්නානයෙහි උපන් රුගාදි කෙලයයන් නැසීම් වශයෙන් ආත්මය දිනීම උතුම් ය. කුමක් හෙයින් ද? යත්. ආත්මදම නය කලාවූ නිනොර සංයත වූ පැවතුම් ඇති ඒ පුද්ගලයා දෙව බුමග ගකිඵ් මාර යන කිසිවකු විසිනුදු නොපැරදවිය හැකි හෙයිනි.

Translation:- It is better indeed to conquer oneself than to conquer others. Neither Deva nor celestial chorister, nor Mara and Brahma turn to defeat the victory of such a man who conquers himself ever restrained in conduct.

පරිභාෂා- කිසිවක්නු විසින් පරදවනලද එකෙක් නැවත පක්‍ෂ බල ලැබ ඔහු පරදවන්ට සමඵ්ඵ් එන්නේය. නමුත් යමෙකු විසින් පරදවනලද කෙලයයන් නැවත උපදවන්නට හකුබුගමාදීනු ද සමඵ්ඵ් නො වෙති.

8-5

7 මාසෙ මාසෙ සහසෙසන යො යපෙඵ සනං සමං,
එහසෙච භාවිනනනානං මුහුනනමපි සුජසෙ,
සායෙච සුජනා සෙය්‍යා සං වෙ වක්‍යසනං හුනං.

නිදහස- සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේගේ මසිල් බමුණා නන් අරහයා දෙශනා කරණලදී.

සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ එක් දවසක් මසිල් බමුණානන් කරා එලඹ “කිසි පිණක් කරවු දු”යි විචාර ‘බබ්ලොවට යාම පිණිස මාස් පතා දහසක් වියදම් කොට නිගණ්ඨයන්ට දන් දෙමි”යි කී කල්හි ඔහු කැඳවාගෙන බුදුන් ලඟට ගොස් එපවත් කීසේක. බුදුහු “බමුණ! මෙසේ අවුරුදු සියයක් දුන් දනටත් වඩා පහත් සිතින් මාගේ ශ්‍රාවකයන්ගේ මුණ බැලීමත් ඔවුන්ට බත් සැන්දක් පමණ දීම වත් උතුම් ය” යි වදාරා ධම්දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යඵ- මාසෙ මාසෙ, මාසයක් පාසා, සහසෙසන, දහසක් වියදම් කිරීමෙන්; සනං සමං, අවුරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි; යො, යමෙක් තෙම; යපෙඵ, ලොකික මහාජනයාට දන් දෙන්නේ ද;

යො ව, යමෙකුත්; භාවිතතානං, වඩන ලද සිත් ඇති; එකං, එක ම ආයතියක්; පුජයෙ, පුදන්නේ ද; වෙ, ඉදිත්; වසසතං, අවුරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි දෙනලද; යං හුතං, යම් දානයක් ඇද්ද එයට වඩා; සා පුජනා එව, ඒ ප්‍රත්‍යයපුජාව ම; සෙයො, උතුම්.

භාවය- මාසයක් පාසා දහසක් වියදම් කිරීමෙන් අවුරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි ලොකික මහාජනයාට දුන් දනට වඩා සීලාදී ගුණ වසයෙන් වඩනලද සිත් ඇති බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙකු ගෙදරට පැමිණියානු දෑක බන්ධනදක් දීමෙන් මොහොතක් නමුදු කරණ පුජාව උතුම් ය.

Translation:- One may make offerings month after month for a hundred years spending by thousands; but if for a single moment one should venerate the self-controlled; such veneration is better than offering for a hundred years.

පරිකථා- භාවිතතා යන්නෙන් යටත් පිරිසෙයින් ශ්‍රොතා පත්‍ර නෙමේ ද උඩත් පිරිසෙයින් ක්ෂණාශ්‍රව නෙමේ ද ගැණේ.

8.6

8 යො වෙ වසසතං ජනතු අග්නිං පරිවරෙ වනෙ,
එකං ව භාවිතතානං මුහුතනමපි පුජයෙ,
සායෙව පුජනා සෙයො යං වෙ වසසතං හුතං.

නිදහස- වෙච්චනයෙහි දී සැරියුත් මහතෙරුන්වහන්සේගේ බැණු කෙනෙකුත් අරහසා දෙයනා කරණලදී.

සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ එක් දවසක් ඔහු කර එලඹ කිසි පිණක් කරවු"දැයි විචාර "බඹලොවට යාම පිණිස මසක් පාසා ගව යකු මර ගිනි දෙවතාවාට පුජා කෙරෙමි"යි කිකල්හි ඔහු කැඳවා ගෙන බුදුන් ලඟට ගොස් එපවත් කියේක. බුදුහු ද "බඹුණ!-මෙසේ අවුරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි කළ පුජාවටත් වඩා පහත් සිතින් ශ්‍රාවකයෙකුට බත් සැන්දක් දීම උතුම් ය"යි වදාරා ධර්මදෙයනා කරණසේක් මේ භාවාව වදාළසේක.

පද්‍යය- ජනතු, යම් පුරුෂයෙක්; වනෙ, වනයෙහි; වෙ, ඉදිත්; වසසතං, අවුරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි; අග්නිං පරිවරෙ, වන්තිපුජාව කරන්නේ ද; යො ව, යමෙකුත්; භාවිතතානං, වඩනලද සිත් ඇති; එකං, එක ආයතියපුද්ගලයෙකු; මුහුතං, අපි;

මෙහොතකුත්; පුජයෙ, පුදන්තේ ද; වසසනං, හවුරුදු සියයක් මුලුල්ලෙහි කරණලද; යං හුතං, යම් වන්ති පුජාවක් වේ ද එයට වඩා; සා පුජනා එව, ඒ පුජාව ම; සෙයෙතා, උතුම්.

භාවය- යම් පුරුෂයෙක් වෙනෙහි වසමින් අවුරුදු සියයක් මුලුල්ලෙහි ගිනි පුදන්තේ වී නමුත් ඒ පුජාවට වඩා සීලාදී ගුණවස යෙන් වඩනලද සිත් ඇති බුද්ධිශ්‍රාවකයෙකු දැක මොහොතක් නමුදු පිදීම උතුම්ය.

Translation:- A person may tend the sacrificial fire in the wild for a hundred years, and may venerate the self controlled for a single moment; such veneration is better than the sacrifice for a hundred years

පටිසාධා- වන්ති පුජා නම් ගිනිදල්වා එහි කිරි ගිනෙල් අබ සුන්සහල් ගිනණ ආදිය බහාලමින් සංසාරගුද්ධිය සෙවීම යි.

8--7

9 යං කිඤ්චි සිංඝං ච හුතං ච ලොකෙ
යංච චජරං යජෙථ පුඤ්ඤපෙතො,
සබබමචි නං න චතුභාගමෙති
අභිවාදනා උජ්ජුගහෙසු පසයොතා.

නිදානය- වෙළුමකයෙහිදී සැරිසුත් මහනෙරුන් වහන්සේගේ යහළු බමුණෙකු අරහයා දෙශනා කරණ ලදී.

නෙරුන්වහන්සේ ඔහු කරා ගොස් පින් කරවු දු”යි විමාරු “එසේය සවාමිනි! බොහෝ වියදම් කොට බඩලොව පතා යාග කෙරෙමි”යි කිකල්හි ඔහු කැඳවා ගෙන බුදුන් ලඟට ගොස් එපවත් කීසේක. බුදුහු ද ‘බමුණ! යාග කරණ තොප විසින් ලොකික මහා ජනයාට අවුරුද්දක් මුලුල්ලෙහිත් දෙන දානය මාගේ ශාසනයෙහි ආයච්චුද්ගලයෙකුට වැදීමි පමණකුත් කරන්නහුට උපදනා කුශල වෙනතාවෙන් සතරින් කොටසක් වත් නො අගනේය”යි වදානු බමු දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදාචාර්ය- ලොකෙ, මේ ලොකයෙහි; පුඤ්ඤපෙතො, පින්කිරි මෙහි අපෙක්ෂා ඇති පුරුෂතෙම; යං කිඤ්චි සිංඝං ච, යම් කිසි කුඩා දැනවසනුවක් හෝ; හුතං ච, අමුතු මහදනක් හෝ; සංචචජරං, අවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි; යජෙථ, දුන්නේ නමුදු; නං සබබං අපි, ඒ

සියලු දුකය ම; වතුභාගං, ආයතීයන් වදනා කල පැවති කුශල වෙතනාවෙන් සතරින් කොටසටත්; න එහි, නො පැමිණෙයි. උජ්ඣත තෙසු, කායවඩකාදිය නැති හෙයින් සෘජුබවට පැමිණි ආයතීයන් කෙරෙහි; අභිවාදනා, වැදීම; සෙයොනා, උතුම්.

භාවය- මේ ලොකයෙහි පින් කැමති යමෙක් අවුරුද්දක් මුළු ලෙහි මුලු සක්වල ම සිටි ලොකික මහාජනයාට කුඩා මහත් දන් දෙන්නේ නමුදු ඒ දුකය ආයතීපුද්ගලයෙකුට ප්‍රභන් සිතින් වදන හුට එක විටෙක උපදනා කුශල වෙතනාවෙන් සතරින් කොටසක් වත් නො අගනේය. ආයතීපුද්ගලයන්ට කරණ වැදීම උතුම් ය.

Translation:- A man looking for merit thereby, may offer food and other necessaries to the whole world in the course of a whole year; but all that amounts not to a fourth part of the homage paid to an upright man.

සවිකථා- සිටිය නම් මහල් දවස් ආදියෙහි දියයුතුවූ කුඩා දුක යි. හුග නම් කම්ඵල අදහා සකස් කොට සරහා දෙන මහා දුක යි.

8-8

10 අභිවාදනසිලියස නිවමං වදාපවාසිනො, වනතාගෙ බමමා වඩසිගහි ආයු වණණා සුඛං බලං.

නිදානය- දීඝලම්බික නම් නුවර නිසා අරණ්‍ය කුපියක වාසය කරණසේක් දීඝායු කුමාරයන් අරභයා දෙශනා කරණලදී.

දීඝලම්බික නුවර වැසි බමුණෝ දෙදෙනෙක් ශාසනයෙන් පිටත මහණව අටසාමිස් අවුරුද්දක් තපස් රැක්කෝය. ඔවුන්ගෙන් එකෙක් කුල පරම්පරාව නැතිවෙයයි සිතා දුරපරිග්‍රහය කෙලේය. ඔහුගේ භායතීව ද පුතෙකු වැදුවා ය. දිනක් හෙතෙම අඹුදරුවන් ගෙණ යහළු නවුසානන් දක්නට ගියේය. නවුස් තෙමේ ද අඹුසාමී යන් වැන්දකල “බොහෝ කලක් ජීවත් වෙහිවා”යි කී නමුදු පුතු ලවා වදවාලූකල නිශ්චලව වැ එසේ කිරීමට හෙතු විවාල කල්හි “කුමරු ජීවත්වන්නේ සත් දවස ය”යි කීයේය. උවදුර දුරලන්ට කාරණ දැද්දැයි විවාල කලත් “මම නොදනිමි, ශ්‍රමණ භවත් ගෞත මයෝ දනිති”යි කීයේය. ඔවුන් බුදුන් කරු එලඹ වැන්ද කල බුදු හුන් බමුණා කී සේම වදාරු උවදුරු දුරලන්ට කිසි උපදෙස් වදාරණ සේක් “නොපගේ ගෙදර මඩුවක් තනවා මඩු මැද පිලක් තනවා

ඒ වටහොට ආසන අටක් හෝ සොළසක් පනවා මාගේ ශ්‍රාවකයන් එහි හිඳවා සතියක් මුලුල්ලෙහි නොකඩව පිරිතක් කියවා ගත්තේ නම් ඒ උචුදර නැතිවේය” යි වදාළසේක. බමුණු ද සියල්ල එසේ ම කෙළේය. සත්වන දවස්හි බුදුහුන් එහි වැඩසේක. එවිට මුලු සක් වල දෙවියෝත් රැස්වූහ. අචිරාදබ්බ නම් යක්ෂයෙක් දෙළොස් අවුරුද්දක් වෙසවුණු රජ්ජුරුවන්ට සේවය කොට ඔහුගෙන් සඩුග්‍රහ ලබන්නේ එදවසට පැමිණෙන සත්වන දවස්හි ඒ කුමාරයන් කන්ට අවසර ලද්දේ හෙනෙමෙන් සිටියේය. බුදුන් වැඩ මහෙශාභ්‍ය දෙවියනුත් රැස්වූ කල අලොශාභ්‍ය දෙවියෝ දෙළොස් යොදනක් පමණ පසු බැස්සාහ. අචිරාදබ්බ නෙමේ ද පසු බැස්සේය. බුදුහුන් තුන්යම් රුත්‍රියෙහි ම පිරිත් බිණු සේක. සතිය ඉකුත් වූ කල කාල නියමය වැරදි හෙයින් අචිරාදබ්බයාට දරුවා නො ලැබුණේය. අටවන දවස්හි කුමාරයන් ගෙනවුත් බුදුන් වැන්ද වූ කල්හි ‘බොහෝ කලක් ජීවත් වෙහිවා’ යි වදාරා ‘‘නොතෙක් කප් දු’’ යි විවාල කල්හි ‘‘එක්සිය විසි අවුරුද්දක් ජීවත් වේය’’ යි වදාළසේක. එහෙයින් ඔහුට ආයුච්චිකාකුමාර යි නම් තුබුහ. හෙනෙමේ ද වැඩි විය පැමිණ පන්සියයක් උපාසකවරුන් පිරිවරාගෙන ඇවිදියි. එක් දවසක් දම්සෙබෙහි රැස්වූ හිඤ්ඤ ‘‘සත්වන දවස්හි මැරෙන්නට සිටි ආයුච්චිකා කුමාර නෙමේ දූන් එකසියවිසි අවුරුද්දකට ආයු ඇතිව පන්සියයක් උපාසකවරුන් පිරිවරාගෙන ඇවිදිය’’ යි කීහ. බුදුහු මේ කාරණය මුල් කොට ධම්දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පදාචාර්යා-අභිවාදනසීලිසස, නිතොර සිල්වතුන් වදිනසුලුමු; නිවමං සහනායෙන; වදාපවාසිනො, ගුණයෙන් වැඩිහිටියන් පුදන්නාට; ආයු වණ්ණො සුඛං බලං, ආයුසය ශරීරවණ්ණය කාසිකවෙතසික සුඛය කායබලය ඥාන බලය යන; වතතාරො ධම්මා, මේ සතර ගුණ යෝ; වසිසන්ති, වැඩෙති.

භාවය- නිතොර සිල්වතුන් වදින්නාවූ ද, ගුණ වෘද්ධියන් පුදන්නාවූ ද පුද්ගලයාගේ ආයු, වණ්ණ, සැප, බල යන සතර ගුණයෝ වැඩෙන්නාවුය.

Translation:- In him who makes obeisance to the Virtuous and is ever respectful to the old, four things increase-the lenth of life, beauty, happiness and strength.

පටිභාවා- ගිහියා විසින් එදා පැවිදිවූ හෙරණු පටන් ම පිදිය යුත්තෝ වෙති. මහණු විසින් ප්‍රචුජ්ජාචෙන් හෝ උප සම්පන්නියෙන් වැඩිහිටියෝ පිදිය යුත්තෝ ය.

11. ගො මෙ වසසහනං ජීවෙ දුස්සිලො අසමාහිනො,
එකාහං ජීවිතං සෙසොයා සිලවහනාසං කු සිනො.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී සඬිකිව්ව සාමනේරයන් අරහයා දෙශනාකරණ ලදී.

සැවත්නුවර කුලපුත්‍රයෝ තිස්දෙනෙක් ශාසනයෙහි මහණව බුදුන් කරා ගොස් රහත්වීම දක්වා කමටහන් කියවාගෙන භාවනා කරන්ට එක් වනයකට යම්හයි බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුන් ඔවුන්ට භයක් උපදින බවත්, සැරියුත් මහනෙරුන්ගේ සද්ධිවිහාරික වූ සත්හැවිරිදි වයස් වූ සඬිකිව්ව තම රහත් සාමනේරයන් ගිය කල ඒ භය සන්සිදෙන බවත් දැන “සැරියුත් මහනෙරුන්ටත් කියාලා යවා”යි වදාලයේක ඒ භික්ෂූන් මහනෙරුන් කරා ගොස් එපවත් කී කල එසේ එවීමට කාරණය කිම් දැයි සලකනයේක් බුදුන් දුටු දෙය ම දැක “ආචැත්ති! සඬිකිව්ව හෙරණුන් කැඳවා ගෙන ගිය මැනවැ” යි කීසේක. මේ එක්තියේ නම මහනෙරුන් වහන්සේගෙන් සමුගෙන බොහෝ ඇත ගමකට ගියහ. එගමිවාසින් විසින් කොට දුන් අරණ්‍ය සෙතාසනයෙහි වස් වැස භාවනා කරණ කල්හි වන දෙවියන්ට බිලි පූජාකිරීම පිණිස මිනිස් බිල්ලක් සොයන පන්සියයක් සොරු විහාර යට පැමිණ ගෙහිය ගසා භික්ෂූන් රැස් වූ කල එපවත් කීහ. ඒ අසා වැඩි මහලු තෙරුන් වහන්සේ “මම මාගේ ජීවිතය පරිත්‍යාග කොට මුත් කැට්ට යෙමි. තොපමාව මහණදම් කල මැනවැ”යි කී සේක. අනික් එකුත්තියේ භික්ෂූහු ද “මම යමි, මම යමි” යි කීහ. ඒ අසා සඬිකිව්ව සාමනේරයන් “සවාමීනී! නුඹ වහන්සේලා නැවතුන මැනව, මම මාගේ ජීවිතය නුඹවහන්සේලාට පුදා යෙමි” යි කී කල “ආචැත්ති! අපි හැම මිත්තෝ නමුත් තොප තොයවමිහ” යි වදාරා “කාරණ කිම් ද” යි විවාල කල “තොපි සැරියුත් සවාමීන්ගේ සද්ධි විහාරිකයෝ ය; සාමනේරයන් සොරුන්ට පාවා දුන්තෝයයි අපට තිඤ්ඤ කරණසේක. එහෙයින් තො යවමිහ” යි කී සේක. සඬිකිව්ව සාමනේර තෙමේ ද “සවාමීනී! උන්වහන්සේ මේ උවදුර දැක ම මා එවූසේක. හැමෝම නවතින්වා”යි වැද ඤාමා කරවාගෙන සොරුන් කැට්ට තික්වූතෝය. භික්ෂූන්ගේ ඇස් වලින් කඳුළු හෙළනෝය. සොරුන් ද හෙරණුන් කැඳවා ගෙන ගොස් ගිනි මොළවා බිලි පූජා පිණිස සැරහි සොරදෙටු තෙමේ කඩුව කොපුළුවන් හයා ගෙන හෙරණුන් ලඟට ගියේය. සාමනේර තෙමේ හුන්තෝ ම නිරොධ යට සමවන්තෝය. සොරදෙටු ද කඩුවෙන් බෙල්ලට ගැසීය. කඩුව

මීට දක්වා හැකිලින. සොරු පන්සියය ම උන්වහන්සේගේ ගුණ යෙහි පැහැදී මහණ වූහ. සාමනේරයන් ඔවුන් කැඳවා ගෙන බුදුන් කරා ගොස් සියලු පවත් කී කල්හි බුදුහු ධම්දෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්ධි- දුස්සිලො, දුස්සිල වූ; අසමාහිනො, උපචාර-අපිණා සමාධියෙන් සමාහිත නොවූ; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; චෙ, ඉදින්; වස්සනං, අවුරුදු සියයක්; ජ්චෙ, ජ්චත් ඒ නමුදු ඔහුගේ ජ්චත් ඒ මට වඩා; සිලවනතස්ස, සිල්වත් වූ; ක්කාසිනො, ධ්‍යායි වූ භික්ෂුහුගේ; එකාහං, එක් දවසකුදු; ජ්චිතං, ජ්චත්වීම; සෙයෙසා, උතුම්.

භාවං- දුස්සිල වූ, සමාහිත නොවූ සිත් ඇති යමෙකු අවුරුදු සියයක් ජ්චත් වීමට වඩා සිල්වත් වූ ධ්‍යායි පුද්ගලයාගේ එක දවස කුදු ජ්චත් වීම උතුම් ය.

Translation:- Better than a hundred years living immorally and unconcentrating, is to live a single day of morally and meditative.

පටිසාඨා- ක්කාසි නම් ආලමබනොපතිධ්‍යාන ලක්ෂණොපති ධ්‍යානයෙහි ධ්‍යාන කරන්නේසි හෙවත් ශමප්පිදායිනා භාවනා වෙහි නිසුඤාන වූයේ සි.

8-10

12. යො චෙ වස්සහනං ජ්චෙ දුප්පසෙකස්ස අසමාහිනො, එකාහං ජ්චිතං සෙයෙසා පසෙකස්ස වග්ගස්ස ක්කාසිනො.

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී බාණුකොණ්ඩකස්ස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙශනා කරණලදී.

කොණ්ඩකස්ස තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් ගෙන් කමටහන් ඉගෙනගෙන වනයට ගොස් භාවනා කොට රහත්ව බුදුන් දක්නට එනසේක් අහර මගදී විඩාව ගල් තලක් පිට හුිත්සේක් ධ්‍යානයට සමවත් සේක. සොරු පන්සියයක් රුත්‍රියෙහි ගමක් පැහැර බඩු පොදි බැඳගෙන යන්නාහු විඩාව ගල්තලට ගොස් එක් සොරෙක් කණුවක් යයි සිතා උන්වහන්සේගේ හිස පිට පොදිය තැබීය. මෙසේ පන්සියයක් දෙනා ම පොදි උන්වහන්සේ වසා තබා වැහිර නිද අඵයම පිබිද පොදි ගන්නාහු තෙරුන් දැක යකෙක් යයි සිතා දුවන්ට වත්හ. තෙරුන් වහන්සේ ද “උපාසකවරුනි! නො බව, බුද්ධිශ්‍රාවක වෙමි” සි වදාල සේක. ඔහුත් තෙරුන් වැඳ ක්ෂමා කරවාගෙන උන්වහන්සේ කෙරෙහි පැහැද මහණ වූහ. තෙරුන්

වහන්සේ ද ඔවුන් කැඳවා ගෙන බුදුන් කර ගොස් සියලු පවත් කී සේක. බුදුහු ඔවුන්ට ධර්මදෙශනා කරණ සේක් “මහනෙති! එබඳු තුනුවණකමිනි යෙදී අවුරුදු සියයක් ජීවත් වීමටත් වඩා නුවණින් යෙදී එක දවසකුදු ජීවත් වීම යහපතැ” යි වදාල මේ ගාථාව වදාල සේක.

පදයා- දුපපඤ්ඤා, ප්‍රඥ නැත්තාවූ; අසමාහිතො, සමාහිත නොවූ; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; වෙ, ඉදින්; වස්සසතං, අවුරුදු සියයක්; ජීවෙ, ජීවත් වී නමුදු (ඔහුගේ ජීවත් වීමට වඩා); පඤ්ඤා වන්තස්ස, ප්‍රඥාවන් වූ; ක්කාසිනො, ශමප විදහිනා භාවනායෙහි නියුක්ත භික්ෂූහුගේ; එකාහං, එක දවසකුදු; පචිතං, ජීවත්වීම; සෙයෙතා, උතුම්.

භාවය- නුවණ නැති අසමාහිත පුද්ගලයා අවුරුදු සියයක් ජීවත් වීමට වඩා ප්‍රඥාවන් ධර්ම පුද්ගලයාගේ එක් දිනක් ජීවත් වීම උතුම් ය.

Translation:- Better than a hundred years living foolishly and unconcentrating, is to live a single day wisely and meditative.

පරිකල්ප- මෙහි දුපපඤ්ඤා නම් ශමප විදහිනා ප්‍රඥ සංකර්මාන ලෝකික ප්‍රඥාවෙන් හා මාහී ඵල ප්‍රඥ සංකර්මාන ලෝකොත්තර ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත පුද්ගලයා යි.

8-11

**13. යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ කුසිනො හිතවිජියො,
එකාහං ජීවිතං සෙයෙතා විජියමාරහනො දභං.**

නිදානය= දෙවුරුමිනිදී සප්පදස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

සැවැත්නුවර එක් කුලපුත්‍රයෙක් ශාසනයෙහි මහණව උපසම්පදන් ලබා කල්යාණකදී කලකිරී ගිහිවීමට වඩා මියයාම යහපතැ යි සිතා මියන්ට උපායක් සොයමින් ඇවිදිනේ ගිනිහල් ගෙයි ගොත් නයෙකු අල්වා කළයක ලා ගෙන දුරලන්ට යන භික්ෂූන් දූක මම උභ ඉවත දමමි” යි කියා ඒ භික්ෂූන් අතින් කළය ගෙන ගොස් එක් තැනක හිද උභ ලවා දෂට කරවාගන්ට උත්සාහ කෙළේය. උන්වහන්සේ කළයට අන දමා ඇත මැන ගෙනයන සේක. නයිගේ කට දල්වා ඇහිලී කටට දෙනසේක. නමුත් සපීයා දෂට නො කෙළේය. උන්වහන්සේ භික්ෂූන් කරා පැමිණ ඒ නයෙකු නො වන බවත් තමා කවන්ට නොයෙක් ප්‍රයෝග කළ නමුත් නොකැ

බවත් කී සේක. එක්දවසක් කරනැවැමියකු කරසහලක් (=දැලි පිහියා දෙකක්) ගෙන විහාරයට අවුත් එක් කරයක් බිම තබා අතික් කරයෙන් හිඤ්ඤත්තේ කෙස් බාහ කල උකටලි තෙරුන් වහන්සේ බිම තුබු කරය ගෙන ගොස් “බොටුව කපාගෙන මියෙමි” යි කරය බොටුවෙහි තබා ගෙන උපසම්පදා මාලකයෙහි පටන් තමන්ගේ පිරිසිදු සිල් දෑක බලවත් ප්‍රීතියට පැමිණ ප්‍රීතිය විෂ්කම්භණය කොට විදගීනා වඩා රහත්ව කරය හැරගෙන විහාරයට ආ සේක. හිඤ්ඤ “කොසි ගියා ද” යි විවාර “බොටුව කපාගෙන මියන්ට ගියෙමි” යි කී කල්හි “නොමලේ අයියද” යි විවාර “අහිත්මාගීඤ්ඤ නැමැති කරයෙන් කෙලෙස් සතුරන් ගේ බොටුව කැපිමි” යි කී කල්හි මෙතෙම බොරුවෙන් අහිත්තිය හතවායයි බුදුන්ට කීහ. බුදුහු ද “මහණෙනි! රහත්හු තමන්ගේ ජීවිතය වුවත් නො තසති” යි වදා සපියා දෂට නොකරන්ට හෙතු විවෘල කල්හි “මහණෙනි! ඒ නයා මෙයට තුන්වන ආත්මභාවයෙහි මොහුගේ දසයෙක. එහෙ යින් ස්වාමියා දෂට කරන්ට තොකැමැති විය” යි වදා “ස්වාමිනි මෙතෙම කරය බොටුවෙහි තබා කැපෙන්ට පෙර රහත් වූයේය. එපමණ සව්‍ය කලකින් රහත්විය හැකි ද” යි විවෘල කල්හි “එසේය මහණෙනි! වඩහලද වියනී ඇත්තවුන්ට යන්ට ඔසවා ලු පය බිම තබන්ට පෙර අහිත්තිය සිඳුවීම” යි වදා ධම් දෙයනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදල සේක.

පද ෪- කුසිනො, මැලිචු; හිනවිරියො, කාසික වෛතසික වියනී නැත්තාචු; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; වෙ, ඉදින්; වසසනං, අවුරුදු සියයක්; ජ්වෙ, ජීවත් වී නවුදු (ඔහුගේ ජීවත් වීමට වඩා); දලහං, දැකිකොට; විරියං, වියනිය; ආරහතො, වඩන හිඤ්ඤුගේ; එකාහං, එක දවසකුදු; ජීවිතං, ජීවත්වීම; සෙයෙසා උතුමි.

භාවය- වියනී නැති කුසිනසකු අවුරුදු සියයක් ජීවත්වීමට වඩා කාසික වෛතසික වියනී වඩන හිඤ්ඤුගේ එකදවසකුදු ජීවත් වීම උතුමි ය.

Translation:- Better than a hundred years living sluggishly and with sunken energy, is to live a single day resolutely stirred up.

පරිකල්පා- කුසින නම් වත් පිලිවෙත් පිරිමි හැදෑරිමි ආදියෙහි මැලි මහණ යි.

8-12

- 14. කො වෙ වසසනං ජීවෙ අපසං උදයමායං,
එකාහං ජීවිතං සෙයෙසා පසසනො උදයමායං.

නිදහස- දෙවුරම්හිදී පටාවාරා මෙහෙණිය අරභයා දෙකතා කරණලදී.

සැවැත්නුවර ධනවත් සිටුකෞන්තයාගේ දුවක් වැඩිහැර වෙකු හා පැන ගොස් දුරු ගමක වසන්නී දරුගැබක් ලැබ “දෙමවු පියෝ දරුවන්ගේ කවර වරදකට වුවත් කමා වෙහි. දරුවන් වදන්ට එහි පවුණුවනු මැනවැ”යි හිමියාට යාවැසූ කොට ඔහු “එහි යන්ට බම්”යි කියා ඔහු කණිනායට ගිය කල්හි දෙමවුපියන්ගේ ගමට යන්ට තික්ඛුනාය. හෙතෙමේත් අවුදිත් සිටුදුවනියන් නොදැක ලුහුබදවා ගොස් නොයෙක් ලෙස යාවැසූ කොටත් නව නනු නො හැකිවිය. මේ අතර ඇගේ කණිනාය සැලී පුනෙකු ලැබින. ඕනොමෝ ද “යමක් සඳහා දෙමවුපියන්ගේ ගෙට යමු නම් එය සමෘද්ධි විය”යි පෙරලා සියගෙට ම ආවාය. දෙවන වරද එසේ ම කොට හිමියා විසින් ලුහුබැඳ යාවැසූ කරණ ලදුවත් නො නැවතී යන කල මහා වැස්සෙක් තැංගේය. එවිට ම කණිනායත් සෙලවින. ගිනපිඩාවත් බලවත් විය. ඇගේ හිමියා පැලක් ඉදි කරණු පිණිස දඹුපත් සොයන්නේ නුඹසක් මනැ පිහිටි පදුරක් කපන්නේ නෙකු විසින් දඹට කරණු ලැබ එහි ම මලේය. සිටුදු නොමෝ තෙම් තෙම් රුත්‍රිය ගතකොට උදුසන එදවස් උපන් දරුවා ඇකයෙන් ගෙන වැඩි මහලු පුතුවේ ඇහිල්ල අල්වාගෙන යන්නී මලාවූ හිමියන් දැක හඬමින් වලපමින් මවුපියන්ගේ ගමට යන්නී අවිරවනී ගතට පැමිණියා වැඩිමහලු දරුවා මෙතෙර සිටුවා බාලදරුවා වඩාගෙන එතෙරට ගොස් එහි වැදගොවා මෙතෙර සිටි දරුවා ගෙනෙන්නට ආවාය. ඇ ගහ මැදට පැමිණිකල එක් උකුස්සෙක් දරුවා දැක මස් වැදුල්ලෙකැයි සිතා අහසින් බැස්සේය. ඇ උකුස්සා දැක අත්ලෙන් අත්ල ගසා “සු සු” යි ශබ්ද කල නමුත් උකුස්සා දරුවා ගෙන ගියේ ම ය. මෙතෙර සිටි පුත්‍ර තෙමේ ද මැති යන්ගේ ශබ්දය අසා “නමන් කැඳවන්නිය”යි සිතා දියට පැන මලේය. ඕනොමෝ හඬමින් යන්නී සැවැත්නුවර සිට එන කෙන කුන් දැක මවුපියන්ගේ පුවත් විවාර “ඉය්යේ රු මාලිගාව කඩා වැටීමෙන් සිටානෝත් සිටුදුවනියෝත් සිටුපුත්‍රයාත් මලහ. තෙල පෙණෙන්නේ දරසැයේ දුම ය”යි කී කල්හි ශොකය බලවත් ව හැදී වන හෙන බව වත් නොදැන උමතු ව “දරුදෙන්නත් මලේය, හිමියාත් මලේය, මවුපිය දෙදෙනත් සොහොයුරුත් එක සැයේ දකි”යි හඬමින් වලපමින් උපන්වනින් ම ඇවිදිනී දෙවුරම් වෙහෙ රට යන්නීය. පිරිස ඇ දැක “අර උමතු නැතැත්තිය මෙහි වැද්ද නො දෙව”යි කී. බුදුහු ද “මැට මා හැර අනික් පිහිටෙක් නැතැ”යි ඔවුන් වලක්වා “නැගතිය! සිහි ලබව”යි වදාලසේක. ඕනොමෝ

බුදුන්ගේ ආනුභාවයෙන් සිහි ලැබ වසනු නැති බව සලකා උකකුවික
 යෙන් හුන්ති කෙනෙකුන් විසින් දුන් උතුරු සඵව හැදගත්තිය.
 බුදුහු ද කරුණු කියා ඇතේ ශෝකය සිත්සිදුනු කල දහම් දෙසු
 සේක. ඕනෙමෝ සොවාන් වී මහණ ව උපසම්පදාත් ලැබ පටාවාරු
 සඵවීථී යයි ප්‍රසිද්ධ වුවා එක් දවසක් කලයකින් පැත් ගෙණ
 පය සෝදන්නී පලමුවන වර පයට වත්කල පැත් මද දුරක් ද,
 දෙවනවර වත්කල පැත් එයට වඩා දුර ද, තුන්වන වර වත්කල
 පැත් එයටත් වඩා දුර ද ගොස් සිදුනා දෑක “මේ පැත් සේ ම සතුව
 යෝත් ප්‍රථම වයස්හින් මියෙති, මධ්‍යම වයස්හින් මියෙති, අනන්ත
 වයස්හින් මියෙති. එහෙයින් උපන් සතුන්ට මරණ තියන ය”යි
 සිතමින් හුන්තිය. බුදුහු හදකිලියේ වැඩහිද ම රැමිසකකියක්
 විහිදුවා ලඟ හිද කථාකරන්නාක් මෙන් “එසේය පටාවාරුවෙකි!
 පඤ්චසකකියන්ගේ උදයව්‍යය නොදක්නනු අවුරුදු සියයක් ජීවත්
 වීමට වඩා උදයව්‍යය දක්නනුගේ එකදවසකුදු ජීවත් වීම උතුම්ය”යි
 වදාරා ධම්දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදලසේක.

පද්‍යාචාරා- උදයව්‍යයං, පඤ්චසකකියන්ගේ උදයව්‍යය; අපසංඝං,
 නොදක්නාමු; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; වෙ, ඉදින්; වසසතං, අවු
 රුදු සියයක්; ජීවෙ, ජීවත් වී නමුදු (බහුගේ ජීවත්වීමට වඩා); උදය
 ව්‍යයං පසසතො, උදයව්‍යය දක්නා හිඤ්ඤාගේ; එකාහං, එකදවස
 කුදු; ජීවිතං, ජීවත්වීම; සෙයො, උතුම්.

ගාථා- පඤ්චසකකියන්ගේ උදයව්‍යය නොදක්නනු අවුරුදු
 සියයක් ජීවත්වීමට වඩා ප්‍රඥවඤ්ඤාසින් උදයව්‍යය දක්නනුගේ එක්
 දවසකුදු ජීවත්වීම උතුම් ය.

Translation:- Better than a hundred years living not seeing
 of the rise and fall of all combinations, is to live a single day
 perceiving how all things arise only to pass away..

පටිභාෂා- උදය නම් රූපාදී පඤ්චසකකියන්ගේ උත්පත්ති
 යයි. ව්‍යය නම් පඤ්චසකකියන්ගේ නිරෝධයයි. ප්‍රඥවඤ්ඤා අති
 මහණ නෙමේ “අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයො” යනාදීන් පස්විසි
 ආකාරයෙන් පඤ්චස්කකියන්ගේ උදය ද, “අවිජ්ජානිරෝධා රූප
 නිරෝධො” යනාදීන් පස්විසි ආකාරයෙන් පඤ්චස්කකියන්ගේ
 ව්‍යය ද දක්නේය.

නිදහස- දෙවුරුමිහිදී කිසාගොතමි මෙහෙණිය අරභයා දෙසනලදී.

සැවැත්නුවර කිසාගොතමි නම් කුමාරිකාවක ශරණ ගිය නොවේ කලකින් ම බඩ දරුගැබක් පිහිටා දසමස් ඇවෑමෙන් පුතෙක් උපත. ගෙනෙම පියවර ඔසවන අවධියේ මලේය. කිසා ගොතමිත් පෙර මලකෙනකුත් නොදුටුවීරු හෙයින් “මපුතුන්ට බෙහෙතක් විවාරම්”යි මල දරුවා කර හොවා ගෙන ගෙයක් පාසා විවාර ඇවිදිසි. එක් නුවණැති හෙනෙක් ඇ දෑන මැට පිහිට වුව මනා ය”යි සිතා “මම බෙහෙතක් නොදනිමි, දන්නා හෙනෙකුත් දනිමි”යි කියා “කවුද”යි විවාල කල “නිලෝතුරු බුදුරජානන් වහන්සේය”යි කිහ. ඕනොමෝ ද බුදුන් කර ගොස් වැද “සාමිකි! නුඹ වහන්සේ මපුතුන්ට බෙහෙත් දන්නාසේක් ද”යි විවාර “දනුමි හ”යි කි කල්හි “උවමනා කුමක් ද”යි විවාර “යම හෙනෙකුන්ගේ ගෙයි යමෙක් නොමලේ නම් එබදු ගෙයකින් අබ අහුරක් පමණ ගෙනෙව”යි වදාල කල ගම මුළුල්ලේ ම ඇවිදත් එක ගෙයකින් වත් වදාල ලෙසට අබ නොලදින් සවස්වේලේදී “මම මපුතුන් පමණක් මලේයයි සිතමි. ගම මුලුල්ලේ ම හුන් දු පුතුන්ට වඩා මලාහු වැඩියයි කියති”යි සිතන කල ශෝකය සන්සිදෙත් ම සිත නදවුයෙන් මලපුතනුවන් වනයට දමා බුදුන් කර ගොස් වැද සිටියාය. බුදුහුද “අබ ලද දු”යි විවාර “සාමිකි! නැත. ගම මුලුල්ලේ ම නො මල දු පුතුන්ට වඩා මලෝ ම බොහෝය”යි කි කල “කි තිගේ පුතා පමණක් ම මලේය යි සලකන්නෙහි ය. නමුත් මරණය සියලු දෙනාට ම නියත ය.” යනාදින් ධර්ම දෙශනා කල සේක. කිසාගොතමි තොමෝ මහණව උපසම්පදාත් ලැබ කිසා ගොතමි ස්ථවිර ය යි ප්‍රසිද්ධ වුවා එක් දවසක් පොහෝ ගෙයි වත් මුරය පැමිණ පහන් දල්වා හුන්නී පහන්දුල් නැසෙන සැටින් උප දින සැටින් දෑක “මේ සතියෝත් මෙසේ ම උපදිති, මියති, නිවණට පැමිණියාහු ම නොපෙනෙති”යි අරමුණු ගත්තිය. බුදුහුත් ගද කිලියේ වැඩහිද ම රස්කදක් විහිදුවා ලහ හිද කපාකරන්නාක් මෙන් “ගොතමිකි! ඒ එසේ ම ය. නිවන් නොදෑක අවුරුදු සියයක් ජීවත් වීමට වඩා නිවන් දක්නහුගේ එකදවසකුදු ජීවත්වීම උතුම් ය”යි වදාල ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍ය- අමතං පදං, අමත මහා නිමාණය; අපසං, නො දක්නාවූ; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; වෙ, ඉදින්; වසසහනං, අවුරුදු සිය යක්; ජීවෙ, ජීවත් වී නමුදු (ඔහුගේ ජීවත්වීමට වඩා); අමතං පදං, අමත මහා නිමාණය; පසසහො, සඳුණ වසුසින් දක්නා පුද්ගල යාගේ; එකාහං, එක් දවසකුදු; ජීවිතං, ජීවත්වීම; සෙයෙහා, උතුම්.

භාවය- මාගීඵල ඥානයෙන් නිවැරදිව නොදක්නා පුද්ගලයා අවුරුදු සියයක් ජීවත්වීමට වඩා නිවන් දක්නනුයේ එක දවසකුදු ජීවත්වීම උතුම් ය.

Translation- Better than a hundred years living unrealising Nibbana, is to live a single day beholding Nibbana.

පරිභාෂා- නිවන් දැකීම නම් නිවැරදිව මාගීඵල ඥානයන්ට අරමුණුකොට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීමයි.

8-14.

16. යො වෙ වසසනං ජීවෙ අපසං ධම්මචුත්තම.

එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යා පසනො ධම්මචුත්තම.

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී බහුප්‍රත්‍යක්ෂ මෙහෙණිය අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

සැවැත්නුවර එක් කුලගෙයක පුතුන් සත්දෙනෙක් හා දුන් සත්දෙනෙක් ඇත. ඔහු වැඩිවිය පැමිණ ගෙවල් ඇතිව වෙසෙති. කල්යාණකදී පියා මල නමුත් මවු සමඟත් බෙදා නො දෙන්නී ය. දරුවන් ද “මැනියෙහි සමඟත් බෙදා දුනමැනව. අපි නුඹ රක්නෙමු”යි තීතොර කියන කල දරුවන් නිසා ජීවත්වෙමි යි සිතා සමඟත් සම සේ බෙදා දී කීපදවසක් ගිය කල වැඩිමහලු පුතනුවන්ගේ ගෙට ගියා ය. එවිට ලේලිනොමෝ “අපගේ නැන්ද ‘වැඩිමහලු පුතාය’යි දෙකොටසක් දුන්නාක් මෙන් මේ ගෙට ම එන්නිය”යි කී. සෙසු පුතුන්ගේ අඹුවෝත් එසේ ම කීහ. දුන් සත්දෙනාත් එසේ ම කීහ. ඕනොමෝ ලජ්ජා ඇතිව මෙහෙණවරට ගොස් මහණව උපසමපදන් ලැබ බහුප්‍රත්‍යක්ෂ සථවිරියයි ප්‍රසිඛවුවා ජිනම්ඛයට අවසර තො දී තුන්සම රුත්‍රිය මුලුල්ලෙහින් භාවනා කරන්නී ය. බුදුහුත් ගදකිලියේ වැඩහිඳ ම රස්කදක් විහිදුවා ලඟ වැඩ හිඳ කපාකරන් නාක් මෙන් “බහුප්‍රත්‍යක්ෂාව! යම් කෙනෙක් ධර්ම නොසලකා අවුරුදු සියයක් ජීවත් වෙත් නමුදු ඊට වඩා එක දවසකුදු ධර්මය වූ ලෙස පවතිත් නම් එම යහපතැ”යි වදා රු මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදාචාර්ය- උත්තමං ධම්මං, උත්තමච්චි නවලොකොත්තර ධර්මය; අපසං, නුවණැසින් නොදක්නාමු; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; වෙ, ඉදින්; වසසනං, අවුරුදු සියයක්; ජීවෙ, ජීවත් වී නමුදු; (ඔහුගේ ජීවත්වීමට වඩා); උත්තමං ධම්මං, නවලොකොත්තර ධර්මය; පසනො, නුවණැසින් දක්නා පුද්ගලයාගේ; එකාහං, එක දවස කුදු; ජීවිතං, ජීවත්වීම; සෙය්‍යා, උතුම්.

හාවිය- නවලොකොත්තර ධර්මය නොදක්නනු අවුරුදු සිය යක් ජීවත්වීමට වඩා එය දක්නනුගේ එක දවසකුදු ජීවත්වීම උතුම් ය.

Translation- Better than a hundred years living unseeing the Supreme Dhamma, is to live a single day beholding the Truth Great.

පරිකල්පා- ලොකාත්තර ධර්ම නම් සතර මග සතරපල හා තිවන් ය. එහි නිජාණය ලොකොත්තර වූයේ පඤ්ච උපාදානසකකි සංඛ්‍යාත ලොකයෙන් එතෙර වූ හෙයිනි. නිජාණය ආරම්භ කොට උපදනා මාගීවිත්තය තෙම ලොකොත්තර වූයේ කෙලයෙන් ගේ සමුවෙල්ද වයයෙන් උපාදානසකකි සංඛ්‍යාත ලොකයෙන් එතෙර වන හෙයිනි. එලවිත්තය තෙම ලොකොත්තර වූයේ උප දානසකකි සංඛ්‍යාත ලොකයෙන් එතෙර වූ හෙයිනි. මෙසේ මාගී එලයන් පඤ්චසකකියට ඇතුලත් වනුදු ඔවුන්ගේ ලොකොත්ත රකිය පෙණේ ම ය.

අවමන සහසු වගීය සි.

9-1

1. අභිඤ්ඤාපඤ්ඤා සාපා විතනං නිවාරයෙ,
දඤ්ඤා භි භගෙහො පුඤ්ඤං පාපසම්චරමභි මනො.

නිදහස- දෙවුරුමිනිදී වූලෙකසාටක බමුණානන් අරහයා දෙසන ලදී.

සැවැත්නුවර එකසාටක (=එක්සඵ) නම් බමුණෙක් විය. තමන් හදනට එක් වසත්‍රයක් හා බැමිණිය හදනට එක් වසත්‍රයක් ද පිටත යන කල පෙරවීමට දෙන්නාටම එක උතුරුසඵවක් ද ඔවුනට ඇත. එක් දවසක් විහාරයෙහි බණ අසන්ට හඬ ගැ කල්හි හෙතෙම බැමිණියන්ට “බණ අසන්ට දවල් යවු ද? රෑ යවු ද” යි විචාර “මම දවල් යමි” යි කියා බැමිණිය උතුරුසඵව පෙරවාගෙණ ගොස් බණ අසා ආකල රෑ ගොස් බුදුන්ගේ මුහුණ බල බලා ඉද බණ අසයි. ඔහුට උපන් ප්‍රීතියෙන් පෙරවූ උතුරුසඵව පුදනු කැමතිව ද “ඉදින් පුදම් නම් මටත් බැමිණියටත් උතුරුසඵ නැතැ” යි සිතීය. මෙසේ “දෙමි ජෙ නො දෙමි ජෙ හෝ” යි සිත සිතා හින්දදී ම පෙර යම් දසපය හා මැදුයම් දසපයත් ඉකුත් ව අලුයම් දසපය පැමිණියේය. එවිට බමුණු තෙමේ “මාගේ සැදුසිතත් මසුරුසිතත්

සටන් කෙරෙහි. මසුරු සිතට අවසර දුනොත් මා සතර අපායෙහි හෙළන්ගේ ය"යි සිතා සද්දසිතීන් උතුරුසඵ බුදුන්ගේ පාමුල තබා "දිනුවෙමි, දිනුවෙමි"යි තුන් විටක් කියේය. කොසොල් රජු රුවෝ ඒ අසා බමුණානන් විවාරා සියලු පවත් දැන සතුටුව මනුට බොහෝ වසනුව දුන්නේය. බුදුහු මේ කාරණය මුල්කොට ධම් දෙශනා කරණයේක් මේ ගාථාව වදාළයේක.

පදාචාර්ය- කලානේ, සුවරිතධම් විෂයෙහි. අභිත්තරෙථ, යුහු සුලු වන්නේය. පාපා, අකුශලයෙන්; විතතං, සිත; නිවාරයෙ, වළ කන්නේය. පුඤ්ඤං, දුනාදි කුශලකම්ය; දක්ඛං හි, දක්ඛ ව (=ලැයි ගෙන); කණෙනා, කරන්නනුගේ; මනො, සිත; පාපසමිං, අකුශල යෙහි; රමති, ඇලෙයි.

භාවය - දැන ගිලාදි සුවරිත ධම් විෂයෙහි යුහුසුලු වියයුතු කාය දුශචරිතාදි අකුශල කම්යෙන් තොහොත් අකුශල විතොත් පාදයෙන් සිත වැලැක්කයුතු. කුමක් හෙයින් ද? යත්. පුණ්‍ය කම් යන්හි ලැයි වන්නනුගේ සිත මසුරුමල ආදි අකුශලයෙහි ඇලෙන හෙයින්.

Translation:- Be hasty in good deeds, ward off your mind from evil deeds. If one is slow in doing good one's mind delights in evil.

පරිකාශා- ගාභසථයා විසින් "සලාක බත් දීම ආදිවූ කිසි පින් කමක් කෙරෙමි"යි සිතක් උපන් කල ඒ සිත මසුරුමල ආදියෙන් වඛනාලදුව පසු බසින්ට පෙර වහා ම කටයුත්තේ ය. ආවායතී දීන්ට වනාවත් කරණ මහණහු විසින් ද අනුන්ට අවසර තොදි වහා ම කටයුත්තේය. දක්ඛ විම නම් දෙම් දෙ තො දෙම් දෙ කෙරෙමි දෙ තො කෙරෙමි දෙයි ලැයිගැණීම යි.

9-2

**2 පාපං වෙ පුඤ්ඤො කසිග්ග න නං කසිග්ග පුන පුනං,
න නමහි ජඤං කසිග්ගථ දුකෙතා පාපයා උච්චයො.**

නිදානය- දෙවුරම්හිදී සෙය්‍යසක තෙරුන්වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

ඒ වහන්සේ අනභිරතියක් උපන් කල පමුච්චන සඛ්ඛාදිසෙසය කෙරෙයි. බුදුහු ඵපවත් අසා ඔහු ගෙන්වා "මෙබන්ද නම් මෙලොව තීඤුවටත් කාරණ ය, පරලොව අපාය දුකටත් කාරණ ය"යි වදාල ධම්දෙශනා කරණයේක් මේ ගාථාව වදාළයේක.

පදනම- පුරිසො, පුරුෂ තෙම; වෙ, ඉදින්; පාපං, අකුශල කමී
 යක්; කසිරු, කෙළේ නමුදු; තං, ඒ අකුශල කමීය, පුනප්පුනං,
 නැවත නැවත; න කසිරු, නො කරන්නේය. තමහි, ඒ අකුශල කමී
 යෙහි; ඡන්දං, ආලයක්; න කසිරුඵ, නො කරන්නේය. පාපස්ස,
 අකුශල කමීයානේ; උච්චයො, රැස්කිරීම; දුකෙඛා, දුක් ය.

භාවය- ඉදින් ප්‍රමාදදෙශයකින් වත් අසත්පුරුෂයන් හා
 එක්වීමකින් වත් අකුශල කමීයක් කළත් එය නැවත නැවත නො
 කටයුතු. ඒ අකුශලයෙහි රුචියක් නො කටයුතු. (කුමක් හෙයින් ද?
 යත්) අකුසල් රැස්කිරීම මෙලොව ද පරලොව ද දුකට කාරණ
 වන හෙයිනි.

Translation:- If a man ever do an evil, yet he should not
 do it again and again, nor he should desire it; because woeful is
 the heaping up of evil.

පරිච්ඡා- ඉදින් පාපයක් කළත් නො දැන ගිනිඅගුරු මැඩගත්
 කෙනෙකු වහා පය හයා ගන්නාසේ එකෙකෙහි ම නුවණින්
 මෙනෙහි කොට “මෙවැනි ලාමක ක්‍රියා කිරීම නානේ ජනනාදියට
 නුසුදුසු ය”යි සලකා ඒ පාපය නැවත නොකට යුතු යි.

9-3

**3 පුඤ්ඤං වෙ පුරිසො කසිරු කසිරුඵනං. පුනප්පුනං,
 තමහි ඡන්දං කසිරුඵ සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො.**

නිදනස- දෙවුරුමිනිදී ජාලා නම් දෙව්දුව අරහයා දෙශනා
 කරණලදී.

මහකසුප් තෙරුන් වහන්සේ රජගහනුවර පිපඵලි ගුහාවෙහි
 වසනසේක් නිරොධ සමාපනතියට සමවැද සත්වන දවස්හි ඉන්
 නැගී සැදුහැනි කෙනෙකුන් දිවසින් බලනසේක් එක් හැල්හේනක්
 රකිනා සත්‍රියක විලද බදින බැව් දැක එහි වැහිසේක. ඔ නොමෝ ද
 තෙරුන්වහන්සේ දැක ප්‍රීතීන් පිනාගොස් විලද පිළිගන්වා වැද
 නිවන් දකිමිවාසී පතා නැවතුනි සපීයකු විසින් දෂට කරණුලැබ
 මියගොස් තවුනිසා දෙවුලොව ඉපද මහතෙරුන්ට දුන් විලද
 දනෙහි අනුසසින් ඒ සමපත් ලද බව දැක උන්වහන්සේට වත් පිළි
 වෙන් කිරීමෙන් සමපත් සීර කෙරෙමි”යි සිතා දෙතුන් දිනක ම
 උදුසන පැමිණ විහාරමලුව හැමදීම් ආදිය කලා ය. තෙරුන්වහන්
 සේ ඒ දැන “මෙවක් පටන් වත් පිළිවෙන් තබා මේ දිසාවට වත්
 නො එව”යි කියේක. දෙව්දු නොමෝ හඬන්ට වන්නී ය. බුදුහු

දෙවුරුමිහි ගදකිලියේ ම වැඩහිද “දෙවුදුව! සංවර කිරීම මුත් මහසුප්ට භාර ය. අපට මේ මේ ප්‍රයෝජන ය සි පින්කිරීම පින් කැමතියන්ට භාරය”යි වදා රු ධම්දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේන.

පද්‍යාචි- පුරිසො, පුරුෂනෙම; වෙ, ඉදිත්; පුඤ්ඤං, පිණක්; කසිරු, කෙලේ වී නම්; තං, එය; පුතපුතං, නැවත නැවත ද; කසිරුඵ, කරන්නේ ය. තමහි, ඒ කුශලයෙහි; ඡන්දං, ආලය; කසිරුඵ, කරන්නේය. පුඤ්ඤං, කුශලයානේ; උච්චයො, රැස්කිරීම; සුඛො, සුව ය.

භාවය- පින්කම් කරන්නහු විසින් දනාදි එක්තරු කුශල කම් යක් එකවරෙක කලින් එපමණකින් සෑහේයයි පසු නොබැස නැවත නැවත පින්කම් කටයුතු. පින්කම් නොකරණ වේලෙහි ද ඒ කුශලයෙහි රැවිය කටයුතු. කුසල් රැස්කිරීම සවිභවොක්ක සමප ත්තියට කාරණ වන හෙයිනි.

Translation:- If ever a man do a good, let him do it again and again; let him have desire in it; because happy is the heaping up of good.

9-4

4 පාපො හි පසසනි හදුං ආව පාපං න පව්චනි,
යද ව පව්චනි පාපං අඵ පාපො පාපනි පසසනි.

5 හද්‍රොපි පසසනි පාපං ආව හදුං න පසසනි,
යද ව පව්චනි හදුං අඵ හද්‍රො හද්‍රානි පසසනි.

නිදනාය- දෙවුරුමිහිදී අනේපිඬුසිටානන් අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

ශාසනයෙහි ධන විශදම් කිරීමෙන් ම අනේපිඬු සිටුහුගේ වසනුව හීන විය. එකල්හි සිටානන්ගේ වාසල වසන දෙවුදුවක් කිනෝර බුදුහුත් සබ්බසාන් සිටානන්ගේ ගෙට වඩනා හෙයින් විමානයෙහි හින්ද නොහී “මොවුන් නොඑන ලෙසක් කරම්”යි සිතා රුහුයෙහි සිටානන් සැනපෙන ගබ්බාවට වැද අහස්හි සිට “මහසිටානෙනි! නුඹ අනාගතය නොසලකා ම ශ්‍රමණ ගෞතමයන් ගේ ශාසනයට බොහෝ දෙය විශදම් කොට දුක්පත් වූයෙහි ය. මහණ ගොයුම්හුගෙන් ප්‍රයෝජන කිම් ද? දුන විෂයෙහි විශදම් නො කරණු මැනවැ”යි කීවා ය. සිටානන් ඒ අසා “නොප වැන්නා

වුන් අප ලෙස රඳන්ට බැරිය. වහා අපගේ ගෙන් තික්මෙව"යි කිකල සිටානන්ගේ බස් අසා රඳගන නොහී "සිටානන් නමා කරවාගෙන මෙහි ම ඉදිමි"යි සිතා පිළිවෙළින් නුවර රක්නා දෙවියන් කරා ද සතරවරම් රජුන් කරා ද ගොස් සිටානන් නමා කරවා දෙන්නට කියා උනුන් බැරියයි කිකල්හි සක්දෙවිඳු කරා ගොස් සියලු පවත් කිවාය. සක්දෙවිඳුන් ඒ අසා උපදෙසක් කියන්නේ "සිටානන්ගෙන් අට ලොස්කෙලක් වසනු නයට ගත්තෝ ඇත. නොපගේ ආනුභාවයෙන් එයත් ගෙන-තිබානගනව තිබී වතුරේ ගොස් මුදට වත් අටලොස් කෙලන් ගෙන අසවල් නැත අසවාමිකව තිබෙන අටලොස් කෙලන් ගෙන සිටානන්ගේ ගබඩාවල් පුරවා ඤාතා කරවා ගනුම"යි කියේය. ඕනොමෝත් එසේම කොට සිටානන්ගෙන් ඤාතාවලල්වා සිටානන් විසින් බුදුන් කරා පමුණුවන ලද්දී බුදුන් ඤාතා කරවාගෙන පසුව සිටානනුත් ඤාතා කරවා ගත්තී ය. බුදුහු කුසල් අකුසල් දෙකෙහි ඉෂ්ඨාතිෂ්ට විපාක දැක්වීම් වශයෙන් ධර්මදෙශනා කරනසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධති- 4. යාව, යම්තාක් කල්; පාපං, අකුශල කමය; න පව්වති, විපාක නො දේ ද; (නාව, ඒ තාක් කල්) පාපො අපි, පාප කාරී පුද්ගල තෙමේ ද; හද්දං, යහපත; පසසති, දක්නේය. යද ව, යම්කලෙක වනාහී; පාපං, ඔහු විසින් කරනලද පාපකමය; පව්වති, විපාක දේ ද; අථ, එකල්හි; පාපො, පවිකම් කළ පුද්ගල තෙම; පාපානි පසසති, පාපයෙහි විපාකයන් දක්නේය.

5. යාව, යම්තාක් කල්. හද්දං, කුශලකමය; න පව්වති, විපාක නො දේ ද; (නාව, ඒතාක්කල්) හද්දො අපි, කුශල කාරී පුද්ගල තෙමේ ද; පාපං, අකුශල විපාක වූ අවැඩ; පසසති, දක්නේ ය. යද ව, යම්කලෙක වනාහී; හද්දං, ඔහු විසින් කරන ලද සුවර්තය; පව්වති, විපාක දේ ද; අථ, එකල්හි; හද්දො, කුශලකාරී වූ සත්පුරුෂ තෙම; හද්දානි පසසති, ඉෂ්ට විපාකයන් දක්නේය.

භාවය- 4. තමන් විසින් කරන ලද අකුශල කමය විපාක දෙනතෙක් පව් කරන මිනිසාත් පෙර කළ කුසල් බලයෙන් සුව විදින්නේය. පාප කමය විපාක දුන්කල තමා කළ අකුශලයෙහි විපාක වූ නොයෙක් කායික වෛතසික දුක් විදින්නේ ය.

5. තමන් විසින් කරනලද කුශලකමය විපාක දෙන තෙක් කුසල් කරන මිනිසාත් පෙරකළ අකුසල් බලයෙන් දුක් විදින්නේය. කුශල කමය විපාක දුන් කල තමා කළ කුශලයෙහි විපාකවූ ආයු වණ් ආදියට පැමිණෙන්නේ ය.

Translation:- 4. Even an evil doer sees happiness so long as his evil does not mature; but when that evil has matured then the evil-doer sees pain

5. Even a well doer sees pain so long as his good deed does not mature; but when that good has matured then the well-doer sees happiness.

පරිච්ඡේද:- කුසලාකුසලයන්ගේ විපාකදීම වනාහි දුඃඛධම්ම වෙද්දු මෙලොව ගෝ, උපපද්දුවෙද්දු හා අපරුපයඝීවෙද්දු පරලොව ගෝ වන්නේය.

9-5

6. මාසාමඤ්ඤඵ පාපස්ස න මං නං ආගම්ස්සති,
උදබ්ඤ්ඤිපාතෙන උදකුමේහාපි පුරති,
පුරති බාලො පාපස්ස ථොකථොකමපි ආචිතං.

නිදර්ශන:- දෙවුරම්හිදී පිරිකර තැන්පත් නොකරණ භික්ෂු කෙනෙකුත් අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

එක් භික්ෂුතමක් ඇඳ පුටු ආදිය පිටත තබා ප්‍රයෝජන විද තැන්පත් කොට නො තබයි. ඒ පිරිකර වැසි ආදියෙන් නසීයි. සෙසු භික්ෂුන් ඒ දෑක මෙසේ කරන්නේ ඇයි දැයි කී කල්හි "මේ ඇඳ පුටු ආදියට සිත් පිත් නැති හෙයින් මෙයින් වන්නේ සුලු පවකා"යි පෙරසේ ම කෙරෙයි. භික්ෂුහු බුදුන්ට දැන් වූහ. බුදුන් ඒ භික්ෂු තම ගෙන්වා විවාල කල්හි ද හෙතෙම එසේ ම කියෙය. එවිට බුදුහු පාපය නම් සවලස යයි අවමන් නො කටයුතු-යනාදින් ධම් දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යය:-නං, ඒ සවලසමාත්‍ර වූ අකුසල කමීය; මං, මා කරු; න ආගම්ස්සති, විපාක දීම වසයෙන් නො එන්නේ යයි; පාපස්ස, අකුසලකමීයට; මා අපමඤ්ඤඵ, අවමන් නොකරන්නේය; නොහොත්-පාපස්ස, අකුසලකමීය; අපං, සවලසයි; මා මඤ්ඤඵ, නො සිතන්නේය. උදබ්ඤ්ඤිපාතෙන අපි, එක එක දියබිඳ හිමෙ නුත්; උදකුමේහා, දියබිඳන; පුරති, යම්සේ පිරේ ද එමෙන්; ථොක ථොකං අපි, මඳ මඳ කොට ද; ආචිතං, පවිඤ්ඤ කරණ; බාලො, අඤන හෙමි; පාපස්ස, අකුසලයෙන්; පුරති, පිරෙයි

භාවය:-මා විසින් කරණ ලද මේ පාපකමීය සවලසමාත්‍ර ය, එය මට කවරකලෙක විපාක දේ දැයි මෙසේ අකුසලය සවලසයි නො සිතිය යුතු. කුමක් හෙයින් ද? යත්. වැසි වස්තා කල අභ්‍යවකාශ

යෙහි උඩුබලා තබන ලද කළය එක එක බිඳ හිමෙනුත් යම්සේ ක්‍රමයෙන් පිරේ ද, එසේ ම මද මද කොටත් පවුකරණ අඳුනා පාපයෙන් පිරෙන්නේය.

Translation:- 6. Do not think of evil slightly, nor that it will not come to you. Even by drip of waterdrops the water-pot is filled. By adding bit by bit the fool is filled up with evil.

9-6.

7. මාපමසෙකුද එ පුකුකුස න මං නං ආගමසනි,
උදබිඳුනිපාහෙන උදකුමෙහාපි පුරනි,
පුරනි බිගේ පුකුකුස පොකපොකමපි ආවිනං.

නිදානං:- දෙවුරුමිනිදී බිලාලපාදක සිටානන් අරභයා දෙසන ලදී.

එක් නුවණැති කුලපුත්‍රයෙක් හොගසමපත් හා පරිවාර සමපත් ලබනු සඳහා අනුනුත් සමාදන් කරවා දනක් දෙමිසි සිතා බුදුපා මොක් සහනට ආරාධනා කොට “සෙට දවසට දන් දෙනු පිණිස හාල් ආදිය එක් කළ මැනව. එකතෙතකදී පිසවා දෙමිහ”යි හඬගා කියයි. එක් සිටු පුත්‍රයෙක් එලෙස කියමින් ආවුන් දැක “මුතු මුතු තමන්ට පිළිවන් තරමට දන් තොදී ගම මුලුල්ලේ හඬගා ඇවිදී හි”යි කියා ඇඟිලි තුණක් අගින් ගෙන හාල් ටිකකුත්, එසේම මුං ටිකකුත් උදුටිකකුත් දුන්නේය. එවක පටන් හෙතෙම බිලාල පාදක සිටියයි ප්‍රසිද්ධ විය. ඒ නුවණැති පුරුෂතෙමේත් කැඳ බත් ආදිය පිසන සියලු ම වළන්වල ඇට දෙක තුණ බහාලනු පිණිස සිටානන් දුන් හාල් ආදිය වෙන වෙන ම ගත්තේය. සිටානෝත් ඒ ක්‍රියාව දැක “බොහෝදෙනා මධ්‍යයෙහි මාගේ මසුරුකමක් කීවොත් මොහු මරම්”යි සිරියක් (=කිරිවිටියක්) ඉතෝ සහවා ගෙන දෙවන දවස් ගොස් වළඳන තැන සිටියාහ. ඒ කුලපුත්‍ර තෙමේ බුදුපාමොක් සහන වලදවා බුදුන්ට “සාමිනි! මම බොහෝදෙනා සමාදන් කරවිමි. ඔහු ශකති පරිද්දෙන් මදදුන් බොහෝවූත් හාල් ආදිය දුන්හ. ඒ සියල්ලන්ට ම විපාක බොහෝ වේවා”යි කීහ. බිලාලපාදක සිටානෝ ඒ අසා “මෙබඳු සන්පුරුෂයකු ඤාමා නො කරවිමි තම මාගේ හිසැ හෙන වැටෙන්නේය”යි පාමුල වැටී වැඳ ඤාමාව ඉල්ලූහ. බුදුන් ඒ ක්‍රියාව දැක විවාර සියලු පවත් දැන “සිටානෙනි! පින්කම් තම මද දෙයකැ යි නොසිතිය යුතු” යනාදීන් ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදාචාර්ය- නං, ඒ සාමාන්‍ය කුසල කමය; මං, මා කරු; න ආගමිකයෙකි, විපාකදීම වසයෙන් නො එන්නේයයි; පුද්ගලයෙකු, කුසල කමයට; මා අපමනෙකුද, අවසර නො කරන්නේය; නො ගොත්-පුද්ගලයෙකු, කුසලකමය; අපමං, සාමාන්‍ය යි; මා මනෙකුද, නො සිතන්නේය. උදබිඳුනිපානෙන අපි, එක එක දියබිඳ හිමි නුත්; උදකුමෙහා, කලය; පුරති, යම් සේ පිරේ ද එසේ ම; ඊසාන ඊසානං අපි, මද මද කොට ද; භාවිතං, කුසල් රැස්කරන්නා වූ; ධිමේ, ප්‍රාඥනෙම; පුද්ගලයෙකු, කුසලකමයෙන්; පුරති, පිරෙන්නේය.

භාවය- මා විසින් කරණලද මේ කුසල කමය සාමාන්‍ය ය. එය මට කවර කලෙක විපාක දේදැයි මෙසේ කුසලය සාමාන්‍ය යි නො සිතියයුතු. කුමක් හෙයින් ද? යත්. වැසි වස්තා කල අභ්‍යවකාශ සෙහි උඩුබලා තබනලද කලය එක එක දිය බිඳ හිමිනුත් යම්සේ කුමයෙන් පිරේ ද එසේ ම මද මද කොටත් කුසල් කරණ ප්‍රාඥයා කුසලයෙන් පිරෙන්නේය.

Translation:- Do not think of good slightly, nor that it will not come to you. Even by drip of water-drops the water-pot is filled. By adding bit by bit the wise is filled up with good.

9-7.

8 වාණිජොව හයං මග්ගං අපසසයො මහදානො,
විසං ජිම්බුකාමොව පාපානි පටිච්ඡයෙ.

නිදානය- දෙවුරමිහිදී මහාධන වෙළෙඳුනන් අරභයා දෙසන ලදී.

මහාධන වෙළෙඳුන්ගේ ධනය පැහැර හන්ට සොරු පන්සිය යක් අවසර බලමින් සිටිති. එක්සමයෙක වෙළෙඳු තෙමේ පන්සිය යක් ගැල්වල බඩුපුරාගෙන හිසුන්ට “මම අසවල් තැන වෙළෙඳුමට යෙමි. එහි වසනා කැමැති හෙනකුත් වසිතොත් මහදී උපසාහ කෙරෙමි”යි කියේය ඒ අසා පන්සියයක් දෙනාවහන්සේ උන් හා නික්මුනුසේක. සොරුන් ඒ අසා මහ වනයෙහි රැක්කාහ. වෙළෙඳු හුද එක්තරු ගමක දෙතුන් දවසක් නැවතුන කල්හි සොරුන් වෙළෙඳුනන් නික්මෙන දවස් දැනගෙන එව”යි එක් සොරෙකු යැවූහ. හෙනෙමේන් එගමට ගොස් යාච්චෙකු අතින් වෙළෙඳුනන් නික්මෙන දවස දැන මිත්‍ර හෙයින් ඔවුන්ගේ අභිප්‍රාය ද කියේය. ගම් වැසි පුරුෂ තෙමේ ද වෙළෙඳුනන් නිසා පන්සියයක් හිසුන් ජීවත්

වන හෙයින් ඔහුට සහාය වෙමිසි සිතා එපවත් ඔහුට කීයේය. හෙතෙම වෙළෙඳුම් තබා සියරට බලා තික්ඛුනේය. සොරු ඒ අසා සියරට යන මහ රැකගත්හ. වෙළෙඳු තෙමේ එය ද දැන එහි ම නැව්වුනේය. භික්ෂුන් මෙපවත් බුදුන්ට කී කල්හි බුදුහු ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධි- භයං මහං, සොරු සිටිහෙයින් භය සහිතවූ මාගීය දුරුකරණ; මහඬුනො, බොහෝ ධනය ඇති; අපසසන්ධො, කැටිව යන බොහෝ වෙළෙඳුන් නැති; වාණිජො ඉව, වෙළෙඳුකු මෙන් ද; ජිසං, විෂයක් (දුරු කරණ); ජ්ච්චුකාමො ඉව, ජ්වත්වනු කැමති එකක්හු මෙන් ද; පාපානි, අකුශල. කම්යන්; පරිවජ්ජයො, දුරු කරන්නේය.

භාවය- කැටිව යන බොහෝ වෙළෙඳුන් නැති ධනවත් වෙළෙඳුකු මෙන් ද ජ්වත්වනු කැමැත්තකු මෙන් ද අකුශලයෝ නම් උප ද්‍රව සහිත යයි සලකා නුවණැති පුද්ගල තෙම ස්වල්පවූ ද අකුශලය දුරින් දුරුකරන්නේය.

Translation:- Just as a merchant with few companions, but rich in goods, avoids a road of peril, Just as a man who wishes to live avoids poison, even so avoid evil deeds.

9-8

9 පාණිමහි වෙ වණො නායස ගරෙයා පාණිනා විසං, නාබ්බණං විසමන්වෙති නසි පාපං අකුසලනො.

නිදනය- වෙච්චනයෙහිදී කුකකුට මිත්ත නම් වැද්දු අරභයා දෙසනලදී.

රජගහ නුවර එක්තරු සිටුවක් කුකකුට මිත්ත නම් මුව වැද්දු දකු කෙරෙහි පිළිබඳ සිත් ඇතිව මාලිගාවෙන් පැනගොස් ඔහු හා වැස පුතුන් සන්දෙනෙකු වදා වැහිවිය පැමිණියවුන්ට ශරණ ගෙන්වා දුන්නේය. එක් දවසක් බුදුහු ලොව බලනසේක් කුකකුට මිත්තයන් පුතුන් හා ලේලීන් කැටිව සොවාන් වන බැව් දැක වැද්දු මල පු නැතට ගොස් එහි පාසටහන දක්වා එක් ගහක්යට වැඩ හුන් සේක. එදවස් බුදුන්ගේ ආනුභාවයෙන් එක ද සතෙක් මලයෙහි නො බැඳුනේය. කුකකුට මිත්ත තෙමේ ද උදුසන ම අවුත් පන් සියයක් මලවල බැඳුනු එක ද සතෙකු නො දැක බුදුන්ගේ පාසට හන් දැක "කිසිකෙනකුත් සතුන් ගලවා ඇවිදිනේය"යි බුදුන්

කෙරෙහි වෛර කොට ඔබමොබ් බලන්නේ බුදුන් දැක “මරම්”යි දුන්න ඇද ගෙනත් බුඩානුභාවයෙන් විදගත නොවී සිටියි. පියා කල් යවන හෙයින් පුතුවන් සත්දෙනා ද අවුත් මේ පියාගේ සතුරෙ කැසී බුදුන්ට විදින්නට දුනු ඇදගෙන පියානන් සේ ම සිටියාහ. අනතුරුව මැනියෝ යෙහෙලියනුත් සමග ගොස් එලෙස සිටියවුන් දැක “මාගේ පියානන් නො නසව”යි මූරගැවාහ. කුකකුටම්භත තෙමේ ඒ අසා “මේ අපේ මාමා ය”යි කොපය හැර වෛත්‍රී කෙළේය. ඔහුගේ පුත්තු “මේ අපේ මුත්තා යයි” එසේ ම කලහ. බුදුහුත් උන් හැම දෙනාගේ අදහස් දැන බණ වදාලසේක. කුකකුටම්භත තෙමේ ද පුතුවන් සත්දෙනා ද යෙහෙලියන් සත් දෙනා දැයි මේ පස ලොස් දෙන ම සොවාන් වූහ. බුදුන් මෙපවත් හික්කුන්ට වදාලකල හික්කුහු “සාමිති! කුකකුටම්භතයන්ගේ බිරිත්ද නිවන් නුදුටු ද”යි විවාර “ඕනොමෝ දෙමවුපියන්ගේ ගෙයිදී බාල අවස්ථාවෙහි ම සොවාන් විය”යි වදාල කල මෙතෙක් කල් හිමියන් “දුන්න ගෙනෙව, හිතල ගෙනෙව” යනාදීන් කීකල ගෙන ගොස් දෙන්නිය. කිමෙක් ද? සොනාපන්නයෝත් ප්‍රාණසාන කෙරෙත් දැයි කථා ඉපදවූහ. බුදුහු ඒ අසා “මහනෙති! සෝවාන්හු පණ්ඩිතා නො කෙරෙති. ඒ සිටුදු නොමෝ හිමියන් කී දෙය කරමිසි කලාය. මෙය ගෙන ගොස් ප්‍රාණාවධ කරවයි යන අදහස් උන්ට නැත. ඉදින් අත්ලෙහි වණයක් නැත්නම් අතින් විෂ ගෙන යා හැකැ”යි වදාර මෙ ගාථාව වදාලසේක.

පදානු- වෙ, ඉදින්; පාණ්ඩිති, අත්ලෙහි; වණො, වුණයෙක්; න අසා, නො වී නම්; පාණ්ඩිතා, අත්ලෙන්; විසං, විෂය; හරෙය්, ගත්තේය. විසං, විෂය තෙමේ; අබ්බණා, වුණ නැතියහු; න අනෙ ති, අනුව නොයන්නේය. අකුබ්බතො, පවු නොකරන්නාහට; පාපං නසී, අකුශල කම්මෙක් නැත්තේය.

භාවය- යම්සේ අත්ලෙහි වුණයක් නැති නම් අතින් ගත් විෂය ඔහුගේ ශරීරයෙහි ව්‍යාප්ත නො වේ ද එසේ ම දුනුති ආදිය එලවා දුන්නත් අකුශල වෙතනා රහිත හෙයින් සිඳුවන අකුශල කම්මයක් නැත.

Translation:- If a man has no wound on his hand he may carry poison in his hand. Poison dogs not unwounded. No demerit comes to him who is refrain from evil.

9-9

10 යො අපද්‍රව්‍යයා නරයා දුස්සනි
 සුඛයා පොසයා අනාඛණ්ඩය,
 නමෙව බාලං පවෙච්චි පාපං.
 සුබ්‍රමො රජො පච්චාතංව බිහොතා.

කියනය- දෙවුරුමිනිදි නොක නම් බලු වැද්ද අරහයා දෙසන ලදී.

ඒ වැදි තෙමේ එක් දවසක් පෙරවරු බලුරුලක් ගෙන දඩයමට යන්නේ සිතා වඩනා භික්ෂු නමක් දූක “කාලකණ්ණියකු දුටිමි, අද කිසිවක් නොලබමි”යි සිතා වනයට ගොස් කිසිත් නොලැබ පෙරලා එන්නේ නැවත ද තෙරුන්වහන්සේ දූක කොපයට පැමිණ “බල්ලන්ලවා කවමි”යි කියා බල්ලන් මිදිය. තෙරුන් වහන්සේ වහ වහා ගසකට නැග බඹයක් පමණ තැන හුන්සේක. බල්ලන් ගස වට කොට ගත් කල වැදි තෙම භීතලය අතින් යටිපත්ලට අතියි. උන් වහන්සේගේ ඍකල ශරීරය ගිනිගත්තාක් මෙන් සිහි එලවා ගතනොහි පොරොත්තා සිවුර හෙත බවවත් නොදත්සේක. සිවුර හෙන්නේ වැද්දහු හිස පටන් වැසින. බල්ලෝ ද තෙරුන්වහන්සේ වැටුනේයයි සිතා සවාමියාගේ ඇඟමස් කා ඇට සැකිල්ල ඉතිරි කලහ. තෙරුන්වහන්සේත් මල දණ්ඩක් කඩා දමා බල්ලන් පලවා හැර ගසින් බැස “මාගේ සිවුර කිසා වැද්ද මලේය. ශීලයට හානි වී දු”යි සැකකොට බුදුන් කර ගොස් සියලු පවත් කියේක. බුදුහු ද “මහණ! තොපගේ ශීලයට වූ හානියක් නැත. ඒ වැදි තෙමේ තීර පරාධයන්ට අපරාධ කොට විනාශයට පැමිණියේය”යි වදාරා ධම් දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍ය- යො, යම් පුද්ගලයෙක්; අපද්‍රව්‍යයා, වෙෂයෙන් දුෂිත නොවූ; සුඛයා, පිරිසිදුවූ; අනාඛණ්ඩයා, නිකෙලයි වූ; නරයා පොසයා, නරයයි කියන ලද පුරුෂයෙකුට; දුස්සනි, අපරාධ කෙරේ ද; පාපං, ඒ පාපකමිය තෙම; පච්චාතං බිහොතා, උඩුපුලහට දමනලද; සුබ්‍රමො රජො ඉව, සියුම් දුලී මෙන්; තං එව බාලං, එම අඤ්ඤා කරා, පවෙච්චි, පැමිණෙන්නේය.

භාවය- යමෙක් වෙෂ නොකරණ, එහෙයින් ම පිරිසිදුවූ, කෙලෙස් නැත්තෙකුට අතින් පසින් පැහැරීම් ආදියෙන් අපරාධ කෙරේ නම් ඔහු විසින් කලාවූ ඒ පාප කමිය තෙම උඩුපුලහට දැමූ සියුම් රජසක් මෙන් මෙලොව හෝ පරලොව විපාක දුක් දෙමින් ඒ අඤ්ඤා කරා පෙරලා එන්නේය.

Translation:- Whoso injures a harmless man, a pure person, free from passions, the evil comes back on the foolish evil-doer like fine dust that has been thrown against the wind.

9-10

II ගබ්භමනෙ උපසර්ජනාති නිරයං පාපකම්මනො, සග්ගං සුගතීනො යනාපි පජිනිබ්බනාති අනාසවා.

භිදනං- දෙවුරම්හිදී මණිකාරකුලුපග තිසස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙයනා කරණලදී.

තෙරුන් වහන්සේ එක් මැණික් කරුවෙකුගේ ගෙය දෙළොස් අවුරුද්දක් වැලඳු සේක. එක්දවසක් මැණික් කරුවන් තෙරුන් වහන්සේ සමීපයෙහි හිඳ දඩමසක් කපනකල කොසොල් රජතෙමේ “මෙය ගා විද එව”යි මැණිකක් යැවූයේය. හෙතෙම ලේවැඩි අතින් මැණික ගෙණ පෙට්ටියක් පිට තබා අත සෝදනට ගෙට ගියේය. එවිට එගෙය වඩනා කොස්වාලිහිණියෙක් ලෙහෙගඳින් මස්කැටියෙකැයි සිතා තෙරුන් බලා හින්දදී ම මැණික ගිල්ලේය. මැණික් කරු අවුත් මැණික නොදැක තෙරුන්වහන්සේ අතින් “මැණික ගන්නේ ද”යි විචාර “අපි නො ගනුමිහ”යි කී කලත් එය නො අදහන්නේ “වධකොට විචාරමි”යි අඹුවන් විසින් වළකන කල්හිදු ලනුවක් ගෙණ තෙරුන්ගේ හිස වෙලීමෙන් දණ්ඩකින් මිරිකාලිය. තෙරුන් වහන්සේගේ කණ නාසාදියෙන් ලේ වැගිරෙන්නට වන. වෙදකා බලවත්ව බිම වැටී හුන්සේක. කොස්වාලිහිණියා ලේ ගඳින් අවුත් ලේ බොන කල මැණික්කරු “තෝ කුමක් කෙරෙහි ද”යි උඟට පසින් ගැසීය. ලිහිණියාත් එහි ම මලේ ය. තෙරුන්වහන්සේ ඒ දැක “උපාසක යෙහි! මැණික ගිල්ලේ ලිහිණියා ය. උඟ මල ගෙයින් මුත් නො මල නම් නො කියමි”යි වදාලසේක හෙතෙමින් ලිහිණියාගේ බඩ පලා මැණික දැක හසින් වෙවුලා තෙරුන්ගේ පාමුල වැටී වැද “සුවාමිති නොදැක කල දෙයට ඤාමා කල මැනමැ”යි කියේය. තෙරුන් වහන්සේත් “නොපගේ වරදෙක් නො වෙයි; සංසාරයාගේ ම වරද ය. ඤාමා කෙලෙමි”යි වදාරා වැඩියේක් ඒ පිඩාව ම මුල් ව නොබෝ කලකින් පිරිනිවිසේක. ලිහිණියා මැණික්කරුගේ බිරිත්දගේ බඩ පිලිසිද ගත්තේය. මැණික් කරු අවිචියෙහි උපන. මැණික් කරුගේ අඹු තෙරුන් කෙරෙහි පහන් සිතින් මිය දෙවුලොව උපන්තිය. හිඤ්ඤ උන් භෑම උපන් තැන් බුදුන් අතින් විවාලහ. බුදුහුත් එය විසාර කොට වදාරා මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධි- එකෙ, සමහර සති කෙනෙක්; ගබ්බං, මවුකුස; උපපජ්ජන්ති, උපදිති. පාපකමමනො, පවුකම් කල සතියෝ; තිරයං, කරකයෙහි උපදිති; සුගතීනො, පින්කම් කල හෙයින් සුඤ්ච ගති ඇති සතියෝ; සඤ්ඤා යන්ති, දෙවුලොවට යති; අනාසවා, රහත්හු; පරිනිබ්බන්ති, පිරිනිවෙති.

භාවය- සමහරු මිනිස් ලොව මවුකුස උපදනාහ. පවුකම් කල සතියෝ කරකයෙහි උපදනාහ. පින්කම් කලෝ සවර්ගීයට යන්නාහ. කාමාදී ආශ්‍රව නැති රහත්හු තිරුපබ්බෙසෙ පරිනිවිණ්ඤා ධාවුවෙන් පිරිනිවෙති.

Translation- Some are reborn upon the earth; the evildoers go to the worlds of suffering; the well-doers go to the worlds of happiness; those who are rid of passions attain Nibbana.

9-11

12 න අනනලිකෙති න සමුදදමජෙකි
 න පබ්බතාගං චිවරං පටිසංඝං,
 න චිජ්ජති සො ජගතිසසදෙසො
 සසට්ඨිනො මුසෙවසා පාපකමමා.

නිදනය- දෙවුරම්හිදී තුන්දෙනෙකුත් වහන්සේ අරහයා දෙසන ලදී.

බුදුන් ජෙනවතයෙහි වසන කල්හි බුදුන් දක්නට එන භික්ෂුහු කීප නමක් ගින්නෙන් ද, ගිය කවුඩෙකු දැක ඔහු කල අකුශල කමීය බුදුන් අතින් විවාරනට සිතා ගත්හ. තවත් භික්ෂුහු කීප නමක් නැවෙන් එන්නාහු මුහුද මැද දී නැව නිශ්චලව සිටි කල “කාල කණණියා කවු ද” යි සොයන නැවියා කුසපත් හෙළා සිය බිරිත්ද බැව් දැන වැලිකලයක් වෙල්ලෙහි බැඳ මුහුදට හෙළායෙන් ඇ කල අකුශල කමීය බුදුන් අතින් විවාරනට සිතා ගත්හ. අනිකුත් සත් නමක් බුදුන් දක්නට එන්නාහු එක් ගල්ලෙනක සැහපුහු කල කුළු ගෙයක් පමණ මහ ගලක් වැටී දොරකඩ වැසුනෙන් සත්දවසක් ම එහි සිට තිරහාරව යන්නාහු සවකීය අකුශල කමීය බුදුන් අතින් විවාරනට සිතා ගත්හ. අතරමගදී මේ පිරිස් තුණ ම එක්ව බුදුන් කර ගොස් වැඳ එකත්පස්ව හිඳ නමත් වහන්සේ දුටු කාරණ පිළි වෙලින් ම විවාලයේක. බුදුහු ඔවුන් කල අකුශල කමී වදාරණ සේක් ඒ කවුඩා පුළු ජන්මයෙක්හි මිනිස්ව ඉපද නොහික්වුහු

ගොනෙකුගේ ශරීරයෙහි පිදුරු වෙලා ගිනි තැබූ බව ද, ඒ සත්‍රිය පුළු ජන්මයෙහි බල්ලෙකුගේ කරේ වැලිකලයක් බැඳ දියට දැමූ බව ද, ඒ සත්දෙනා වහන්සේ පුළු ජන්මයෙක්හි ගොපපු කොල්ලන් ව සිදුරු සහක් ඇති තුම්සකට මග තලගොයෙකු වන් කල ඒ සිදුරු අවුරු තබා සත් දවසකට පසු ච්චාත කොට ගොයා හල බව ද, වදාල සේක. එවිට එක් හික්කු නමක් “සාමීනී! පවු කලවුන් අහසට නැගත්, මුහුදට පැමිණත්, ගල් අස්සට වැදත් ගැලවීම් නැති දු’ සි විවාල කල “එසේය මහණ” සි වදා රු ධම්මදෙශනා කරණ බුදුහු මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍යය- යන්ටසිනො, යම් නැනෙක සිටියා වූ සති නෙම්, පාප කමමා, පාපකමියෙන්; මුච්චයස, මිදේ ද; සො ජගතිපදෙසො, එබදුවූ භූමි ප්‍රදේශයක්; න විජ්ජති, නැත්තේය. න අනාලිකෙබ්, ආකාශයෙහිද නැත්තේය. න සමුද්දමච්චෙකු, සමුද්‍ර මධ්‍යයෙහිද නැත්තේය. න පබ්බතානං විවරං පච්ඤ්ඤ, පච්චනයන්ගේ විවරයට වැද ද පාපකමියෙන් මිදෙන්නට සුදුසු ප්‍රදේශයක් නැත්තේය.

භාවය- කොහි සිටියත් නමා විසින් කරණ ලද පාපකමියා ගේ විපාක දුක් අනුභව කටයුතු ම ය. පාපකමියෙන් මිදෙන්නට සුදුසු ප්‍රදේශයක් අහසෙන් නැත, මුහුදෙන් නැත, පච්චකුහරයන් හිත් නැත.

Translation- Not in the air, nor in the middle of ocean, nor in the caves of hills, nowhere in the whole world could a man find a spot where he would be safe from his evil deeds.

9-12

- 13. න අනාලිකෙබ් න සමුදදමච්චෙකු
- න පබ්බතානං විවරං පච්ඤ්ඤ
- න විජ්ජති සො ජගතිපදෙසො
- යන්ටසිනං න පසගෙථ මච්චති.

නිදනය- නිමොධාරුමයෙහිදී සුප්‍රබුධ ශාක්‍ය රජ්ජරුවන් අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

සුප්‍රබුධ නෙමේ තමන්ගේ දු වූ යසොධරාවන් වැන්දඹු කොට මහණ විය සි ද, තමන්ගේ පුත් වූ දෙවිදානුන් මහණ කොට ඔහු හා වෛරී ව සිටියසි ද බුදුන් කෙරෙහි වෛර බැඳගත්තේ බුදුන් වඩනා මග අවුරු හිදරු බොන්නේය. බුදුහු නැවතී සිතා පහල කොට ආනන්ද සථවිරයන් වහන්සේ විසින් සිතා පහල කිරීමට කාරණය විවාල කල්හි “ආනන්දය! සුප්‍රබුධ ශාක්‍යයන් කල දු නපු

රැය. මා වැනි බුදුකෙනෙකුන්ට සිතායන්ට අවසර නො හැර මෙයින් සන්වන දවස්හි නමත්ගේ ම මාලිගාවේදී ම පොළොවට වද නෝය"යි වදාළ සේක. සුප්‍රබුඩ තෙමේ ඒ දැන සන්මාල්පායෙහි මතු මාලෙහි සිටියේය. සියල්ල එසේ ම විය. බුදුහු ධම්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යය: - යත්ථසීතං, යම් තැනෙක්හි සිටි සතියා; මවුටු, මරණ තෙම; න ප්‍රසංගෙඨ, නො මිනී ද; සො ජගතිප්‍රදේසො, එබඳු භූමි ප්‍රදේශයක්; න විජ්ජති, නැත්තේය. න අනතලිකෙහි, ආකාශ යෙහිදු නැත්තේය. න සමුද්‍රමජෙකි, සමුද්‍රමඛ්‍යයෙහිදු නැත්තේය. න පබ්බතානං විවරං පවිසා, පඵලයන්ගේ විවරයට වැද ද මරණින් මිදෙන්නට සුදුසු ප්‍රදේශයක් නැත්තේය.

භාෂ්‍ය: - කොහි සිටියත් මරණයෙන් මිදීමක් නැත. මරණින් මිදෙන්නට සුදුසු ප්‍රදේශයක් අහසෙහිත් නැත, මුහුදෙහිත් නැත, පඵල කුහරයන්හිත් නැත.

Translation:- Not in the air, nor in the middle of ocean, nor in the caves of hills, nowhere in the whole world could a man find a spot where he might not overcome by death.

නවවන පාපවග්ගීය සි.

10-1.

1. සබ්බෙ නසනති දණ්ඩස්ස සබ්බෙ භායනති මවුටුනො, අනනානං උපමං කඤ්චා න හනෙස්ස න ඝාතයෙ.

නිදානය: - දෙවුරුමිනිදී ජබ්බගගිය භික්ෂුන් අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

එක් සමයෙක සත්තරස වග්ගිය භික්ෂුන් සැතපෙන තැන් ඉදි කොට ගත් කල්හි ජබ්බගගිය භික්ෂුහු "අපි වැඩිමහලු ය, සෙනසුන් අපට පැමිණේය" යි කියා "අප ඉදි කොට ගත් තැන් අපි නො දෙමු" යි කී කල්හි සත්තරසවග්ගිය භික්ෂුන්ට ගැසුහ. බුදුහු ඒ අසා ශික්ෂාපදයක් පනවා ධම්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්‍යය: - සබ්බෙ, සියලු සතියෝ ම; දණ්ඩස්ස, කායදණ්ඩන, යට; නසනති, තැනීගන්නාහ. සබ්බෙ, සියල්ලෝ ම; මවුටුනෙ භායනති, මරණයට බියවෙති. අනනානං උපමං කඤ්චා, තමා උපමා කොට න හනෙස්ස, හිංසා නො කරන්නේය. න ඝාතයෙ, අනුන් ලවා හිංසා නො කරවන්නේය.

භාවය:- සියලු සත්‍යයෝ ම වධබ්‍යයනාදී දඬුවමෙන් තැනී ගන්නාහ. සියල්ලෝ ම මරණයෙන් භීතියට පැමිණෙති. “මම යම්සේ දණ්ඩනයට බම් ද, මරණයට බම් ද අන්‍යයෝත් එසේ ම වෙති”යි. මෙසේ තමා ම උපමා කොට අත්පා දඬු ආදියෙන් සතෙකුට හිංසා නො කටයුතු. අනුත් ලවා ද එසේ නො කරවිය යුතු.

Translation:- All frighten of punishment, all fear death. judging others by yourself, kill not, nor cause to kill.

පරිච්ඡේදය:- මෙහි “සබ්බෙ” යනු සාවශෙෂ කථා බැවින් කෙසර සිංහයන් ද ආච්ඡාදනෙය භෞති අභියෝග ද, ඤාණාලෝකයන් ද හැර සෙසු සත්‍යයෝ ගැණෙති. ඤාණාලෝකයෝ සත්කාය දෘෂ්ටිය ප්‍රතිභ්‍ය භෙසින් සකඤ්ඤාවන්ගේ බිදීමක් විනා මියන සතෙකු නො දක්නා භෙසින් මරණයට භය නොවෙති. කෙසර සිංහාදිහු සත්කාය දෘෂ්ටිය බලවත් භෙසින් තමන්ට ප්‍රතිපක්‍ෂයකු නො දක්නාහු භය නො වෙති.

10-2.

2 සබ්බෙ තසනති දණ්ඩස්ස සබ්බෙසං ජීවිතං පියං අත්තානං උපමං කඤ්ඤා නි භනෙය්‍ය න ඝාතයෙ.

නිදානය:- දෙවුරුමිනිදී ජබ්බහතිය භික්‍ෂුන් සත්කරසවගතිය භික්‍ෂුන්ට ගහන්ට අත් එසවීම නිමිත්ත කොට දෙයනා කරණලදී.

පදාඪී:- සබ්බෙ, සියලු සත්‍යයෝ ම; දණ්ඩස්ස, කායදණ්ඩනයට; තසනති, ත්‍රස්ත වෙති. සබ්බෙසං, සියල්ලන්ට ම; ජීවිතං, ජීවිතය; පියං, ප්‍රියය. අත්තානං උපමං කඤ්ඤා, තමා උපමා කොට; නි භනෙය්‍ය, හිංසා නොකරන්නේය. න ඝාතයෙ, අනුත් ලවා ද හිංසා නො කරවන්නේය.

භාවය:- සියල්ලෝ ම දඬුවමින් තැනීගන්නාහ. සියල්ලන්ට ම ජීවිතය ප්‍රිය ය. තමා ම උපමා කොට අනුත්වට හිංසා නො කටයුතු, නො ද කරවියයුතු.

Translation:- All frighten of punishment, to all life is dear. Judging others by yourself, kill not, nor cause to kill.

පරිච්ඡේදය:- ජීවිතය ප්‍රිය වන්නේ රහතුන් හැර සෙස්සන්ට ය. රහත්හු ජීවිතයෙහි ද මරණයෙහි ද උපෙක්‍ෂක ම වෙති.

10-3.

3. සුඛකාමානී භූතානී යො දණ්ඩන විහිංසනී.

අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච යො න ලභනෙ සුඛං.

4. සුඛකාමානී භූතානී යො දණ්ඩන න හිංසනී

අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච යො ලභනෙ සුඛං.

නිදනස- දෙවුරමිහිදී බොහෝ කුමාරවරුන් අරභයා දෙශනා කරණ ලදහ.

එක් දවසක් බුදුහු සිභාවඩනා සේක් අතරමගදී දඹු හැරගෙන සපීයෙකුට පහර දෙන ලමයි රංචුවක් දූක “කුමක් නිසා සපීයාට ගසවු” දූ යි විචාර “අප දණ්ඩ කෙරෙහි සිතාය” යි කීකල්හි “නොපි නොපට සැප කරමිහ යි සිතා මු මරු උපනුපත් තැන සැප ලබන්නෝ නො වන්නහු ය. තමහට සැප පතනොත් අනුන්ට හිංසා නො කටයුතු” යි වදාර ධර්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදාළ සේක.

පද්ධි:- 3. යො, යම් පුද්ගලයෙක්; අත්තනො සුඛං එසානො, තමහට සුව කැමැති වූයේ; සුඛකාමානී භූතානී, සුව කැමති සතුන්; දණ්ඩන, දඹුවමින්; විහිංසනී, පෙළා ද; සො, හෙතෙම; පෙච්ච, පරලොච; සුඛං න ලභනෙ, සුව නො ලබන්නේය.

4. යො, යමෙක්; අත්තනො සුඛං එසානො, තමහට සුව කැමති වූයේ; සුඛකාමානී භූතානී, සුව කැමති සතුන්; දණ්ඩන, දණ්ඩයෙන්; න හිංසනී, නො පෙළා ද; සො, ඒ පුද්ගලයෙම; පෙච්ච, පරලොච; සුඛං ලභනෙ, සුව ලබන්නේය.

භාවය:- 3. යමෙක් තමහට සැප කැමතිව කායික වෛතසික සැප කැමති අත්‍යයන්ට හිංසා කෙරේ නම් හෙතෙම පරලොච දෙවි මිනිස් සැප හා නිවන් සැප නො ලබන්නේය.

4. යමෙක් තමහට සැප කැමතිව අත්‍යයන්ට හිංසා නො කෙරේ නම් හෙතෙම පරලොච දෙවිමිනිස් සැප හා නිවන් සැප ලබන්නේය.

Translation:-3 Whoso injures creatures desiruous of happiness seeking thereby happiness to himself, hereafter he shall not have happiness

4. Whoso does not injures creatures desiruous of happiness seeking thereby happiness to himself, he shall obtain happiness.

පටිභාජා:- සියදිවි රුකගැනීම පිණිස වත් සතියන්ට තිංසා පිඩා කිරීම පරලොච දුක් වේදීමට හෙතු ය.

10-1.

- 5. මාවොච ඵරුසං භාඤ්චි චුට්ඨා පට්චදෙය්‍යු නං දුකඛ්ඵ භි ඤාරමහභාජා පට්චදණ්ඩා ජුසෙය්‍යු ගං.
- 6. සවෙ තෙරෙසි අත්තාගං කංසො උපහනං යථා එස පහෙනාසි නිබ්බාණං ඤාරමොතා තෙ න ච්ඡති.

නිදනස:- දෙවුරුමිහිදී කුණ්ඩධාන තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ තෙරුන් වහන්සේ මහණ වූ දවස් පටන් යනු රූපයක් තෙරුන් හා කැට්ට ම ඇවිදි සි. තෙරුන් වහන්සේ ඒ රූපය නො දක්නා සේක. සෙසු හැමදෙන ම දකිති. මෙසේ වන්ට කාරණ කවරේ ද? යත්. කාශ්‍යප බුදුන්ගේ කාලයෙහි මිත්‍ර භික්ෂු දෙනමක් එක මටුගේ දරුවන් මෙන් සමග ව වසනකල තවුකිසා වැසි දෙව් යෙක් ඔවුන් බිඳවන්ට සිතා ඉන් එක නමක් ශරීරකාන්‍යය සදහා වනයට ගොස් එන කල යනු රූපයක් මවාගෙන එක අතකින් කෙස්වැටිය බදිමින් එක අතකින් වසන්‍ය හදිමින් අනිත් තෙරුන්ට පෙනෙන පරිදි ශරීරකාන්‍යයට ගිය තෙරුන්ගේ පසුපස්සෙන් ආයේය. මෙසින් අනිත් තෙරුන් වහන්සේ ශරීරකාන්‍යයට ගිය තෙරුන් දුස්සීල ය සි සිතා මිත්‍රකම් අත්හල සේක. මේ කුණ්ඩ ධාන සථවිර තම් ඒ දෙවියා ය.

ඒ සත්‍රිරූපය දුටු භික්ෂුහු කුණ්ඩධාන තෙරුන්ට “දුශ්ශීලය” යි කීහ. එවිට හෙතෙම “දුශ්ශීලයෝ තම් තෙපි ම ය” යි කියේ ය. භික්ෂුන් බුදුන්ට එපවත් දැන් වූ කල බුදුහු “කුමක් තිසා එසේ කියවු” දැයි විචාර “දුශ්ශීල නො වූ මට එසේ කියන හෙයින් මමත් කියමි” යි කීකල “කුණ්ඩධානය! මොහු වතාහි තොප හා කැට්ට යන එක සත්‍රියක දැක කියති. ඉන් ඔවුන්ට වරද කිම් ද? තෝ මොවුන්ගේ කුමක් දැක දුශ්ශීලවාදයෙන් කපා කෙරෙහි ද? පෙර නපුරු අදහසින් කල කටයුතු නිසා මෙසේ වූයෙහි. නැවත එසේ නො කටයුතු” යි වදාර අවවාද කරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදල සේක.

පදාච්ච- 5. භාඤ්චි, කිසිවකුට; ඵරුසං, පරුෂ වචනයක්; මා අවොච, නො කියව. කුමක් හෙයින් ද? යත්. චුට්ඨා, තා චිසින් පරුෂ වචන කියන ලද්ද වූ අත්‍යයෝ; තං, තුට; පට්චදෙය්‍යුං

පෙරලා කියති. හි, යම්ගෙයකින්; සාරමහකථා, සුගග්‍රාහ කථා තොම; දුකකා, දුක් ද; (එගෙයින්) පටිදණ්ඩා, ප්‍රතිදණ්ඩයෝ; තං, තා; චූසෙයදුං, සපයී කරන්නාහුය.

6. සවෙ, ඉදින්; උපහනො, වටින් කැඩූ; කාසො යථා, ලොහො තලියක් මෙන්; අත්තානං, තාගේ සිත; න ඊරෙසි, තිශ්ශබ්ද කෙළෙහි නම්; එසො තං, ඒ හෝ; නිබ්බාණං පනෙනා අසි, නිවණට පැමිණියා නම් වෙහි. තෙ, තට; සාරමොනා න විජ්ජති, සුග ග්‍රාහය නො වන්නේය.

භාවය:- 5 කිසිවකුට පරුෂවචන නො කියව. කුමක් ගෙයින් ද? යත්. තා විසින් යමෙකුන්ට පරුෂ වචන කියන ලද නම් ඔහු තටත් පරුෂවචන කියන්නාහුය. යම්ගෙයකින් එකට එක කියා ගැණීම දුකට කාරණ ද එගෙයින් දඩුවුතුරු ආදියෙන් පැහැරීම් ආදි ප්‍රතිදණ්ඩයෝ තා කර පැමිණෙන්නාහුය.

6. මුවටිට සිදින ලද ලොහොතලියක් මෙන් තා නියවල කරන්ට හැක්කෙහි නම් මේ පිළිවෙත පුරණ ඒ තෝ දැන් නිවණට නො පැමිණිය ද නිවණට පැමිණියා නම් වෙහි. එසේ කල්හි මම දුසසිලයෙහි නම් තෝත් දුසසිලයෙහි ' යනාදීන් කියන එකට එක කියාගැන්මක් නො වන්නේය.

Translation:- 5. Speak not harsh words to any; others may accost you the same; irritating words bring suffering; blows may light upon you.

6. If you keep yourself from irritation like a gong that is broken, you are sure to attain Nibbana. quarrel does not exist in you.

10-5.

7. යථා දණ්ඩකන ගොපාලො ගාවො පාවෙති ගොවරං, එවං ජග් ව මච්ච ව ආසුං පාවෙති පාණිනං.

හිදනස:- පුළුරුමයෙහිදී විශාඛාදී උපාසිකාවන්ගේ පෙහෙ වස් සමාදානයක් අරභයා දෙසන ලදී.

එක් දවසෙක පන්සියයක් පමණ උපාසිකාවන් පෙහෙවස් සමාදන්ව විහාරයට ගිය කල්හි විශාඛවෝ පිළිවෙලින් මහලු- මඬාම- කරැණ- කුමාරිකාවන් කරා ගොස් "පෙහෙවුයේ කුමක් පතා දු"යි ඉවාලෝය. ඔවුන් අතුරෙන් මැහැල්ලියෝ "දිව්‍යසම්පත් ප්‍රාප්තා

කොට"යි ද, මධ්‍යම සහිත "හිමියාගේ අන්‍ය භාය්‍යාවන්ගේ රෙඡ්
 යෙන් මිදෙනු පිණිස ය"යි ද, තුරුණියෝ "පිරිමි කුලුඳුල් දරුවන්
 ලබනු පිණිස ය"යි ද, කුමාරිකාවෝ "බාල කල ම ශරණ යාම පිණිස
 ය"යි ද කීහ. විශාඛාවන් ඔවුන් කැඳවාගෙන බුදුන් කර ගොස්
 එපවත් කිකල බුදුහු "විශාඛාවෙහි! මේ සභ්‍යයන්ගේ ජාති ආදිය
 කෙටිවී ගත් එබැවින් වැනි ය. ජාතිනොමෝ ජරාව කර ද, ජර
 නොමෝ ව්‍යාධිය කර ද, ව්‍යාධි තෙමේ මරණය කර ද පමුණුවයි.
 එසේ කොට පොරොවෙන් කපන්නාක් මෙන් ජීවිතය සිදිති. එසේ
 වුවත් මොහය කරණ කොට ගෙන තිවත් පනත්තෝ නැතැ"යි
 වදාරා මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍යය:- යථා, යම්සේ; ගොපලො, ගොපලුතෙම; දණ්ඩන,
 දණ්ඩන් (පැහැර), ගාවො, ගෙරින්; ගොවරං, තණබිමට; පාවෙති,
 පමුණුවා ද; එවං, එපරිද්දෙන් ම; ජර ව, ජරව ද; මච්චු ව, මරණ
 ය ද (යන මොහු දෙදෙන); පාණිනං, සකියන්ගේ; ආයුං, ජීවිතය;
 පාවෙනති, ඝෂ්‍යට පමුණුවන්නාහ.

භාවය:- යම්සේ ගොපලුතෙම කෙටිවෙත් ගසමින් ගෙරින්
 තණබිමට ගෙනයේ ද, එසේ ම ජර මරණ දෙක සකියන්ගේ
 ආයුෂ ඝෂ්‍ය කෙරෙති.

Translator:- Just as the cowherd with a staff drives the
 kine to the pasture, even so old age and death drive life of living
 beings.

පටිකථා:- මෙහි ජර නම් සකකියන්ගේ දිරිම යි. ඕ ප්‍රකට
 ජර ප්‍රතිච්ඡිකා ජර යි දෙපරිදි යි. එහි ප්‍රකට ජර නම් දත්වැටීම්
 ආදී ව්‍යයෙන් වූ රූපධර්මයන්ගේ දිරිම යි. ප්‍රතිච්ඡිකා ජර නම්
 එබඳු විකාරයක් නො පෙනෙන අරූපධර්මයන්ගේ දිරිම යි. මරණ
 නම් එක් භවයකට අයත් ජීවිතෙත්‍රියයාගේ සිදිමයි.

10-6

- 8 අඵ පාපානි කම්මානි කරං බාලො න බුජ්ඣති,
 සෙහි කම්මෙහි දුමෙමධො අග්ගි දඬෙච්ච නප්පති.
- නිදානං-වෙච්චනයෙහිදී අජගර ප්‍රෙතයා අරභයා දෙසනලදී.
- එක් සමයෙක මුතලන් මහ තෙරුන් වහන්සේ ලක්‍ෂණ මහ
 තෙරුන් සමග ගිජ්ඣකුට පථිතයෙන් බස්නාසේක් ගවු සියයක්
 පමණ දිග ඇති පිඹුරු ප්‍රෙතයකු දැක සිතා පහලුකොට ලක්‍ෂණ

මහතෙරුන් විසින් සිතාවට කාරණය විවාද කළහි “බුදුන් ලහදී විවාද මැනවැ”යි කීසේක. ලක්ෂණ තෙරුන් වහන්සේන් බුදුන් ලහදී විවාදසේක. එවිට මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ “ඇවැත්ති! මම එතනදී පිඹුරකු වැනි ප්‍රෙතයකු දිවිමි. උගේ හිසින් නැගි ගිනි දූල් ශරීර කෙළවරට යෙයි. ශරීර කෙළවරින් නැගි ගිනි දූල් හිස කරා යෙයි. දෙඇලසෙන් නැගි ගිනි දූල් ශරීර මධ්‍යයට යෙයි. දූක ද මෙබදු ආත්මනාව පහල වන්නේ හවක්ෂය නොකලවුන්ට ය. මට නැවත උත්පත්තියක් නැති බැවින් මම ඉන් මිදිනිමිසි සිතා පහල කෙළෙමි”යි කීසේක. “මුත් කල අකුල කම් කවරේ ද”යි භික්ෂුන් විවාද කළහි එය ප්‍රකාශ කරණ බුදුහු “මේ ප්‍රෙතතෙම කසුප් බුදුන් සමයෙහි මිනිස්ව ඉපද බුදුන්ගේ ප්‍රධාන දයක වූ සුමඛල නම් සිටා තන් කෙරෙහි බැදී වෙරයෙන් බුදුන් වැඩ විසූ විහාරය සත්වරක් දවා හළ කෙළේය”යි වදාරා ධම් දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පදානු-අඵ, තවද; පාපානි කම්මානි කරං, පවුකම් කරන්නාවූ; බාලො, අඥන තෙම; න බුක්ඛනි, කම් විපාක නො දැනි. * දුමෙම ධො, ඒ නුවණැත්තේ; සෙහි කමෙහි, සවකිය පාපකම්යෙන්; අහි දධෙසා ඉච, ගින්නෙන් දනලද්දක්නු මෙන්; තපපනි, තැවෙයි.

භාවය- අඥන තෙම හුදෙක් පවුකම් කරන්නේ පමණක් නො වෙයි. හෙතෙම මා විසින් කරණ ලද මේ පාපකම්යාගේ මෙසේවූ අනිඡට විපාකයක් ඇතැයි නො සලකන්නේය. ඒ මෝඛයා සියපවුකම්න් අපායෙහි උපන්නේ ගින්නෙන් දනලද්දක්නු මෙන් කායික වෛතසික සන්තාපයෙන් තැවෙන්නේය.

Translation:- The fool does evil deeds unknowing the evil results thereby; he is tormented by his own deeds as with fire.

10-7

- 9 යො දණ්ණධන අදණ්ණධසු අපපදුපෙසසු දුස්සනි,
දසනනමඤ්ඤතරං. ධානං බිප්පමෙව නිගච්ඡති.
- 10 වෙදනං ඵරුසං ඡන්තිං සරීරස්ස ච හෙදනං,
ගරුකං වාපි ආබාධං විතතකෙට්ඨං ච පාපුණේ.
- 11 ගුප්තො වා උපස්සනං අබ්බකඛානං ච දුරුණං,
පටිකඛයං ච ඤ්ඤිතං භොගානං ච පහංගුරං.
- 12 අඵචස්ස අභාගුනි අගනි දහනි පාවනො,
ඛායස්ස හෙදු දුප්පකෙසු නිරගං යොපපජ්ජති.

නිදාන- වෙළඳවැනියෙකීදී මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙශනා කරණලදී.

එක් සමයෙක නිදානයෝ එක්ව “මුගලන් මහතෙරුන් නිසා ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ට ලාභසත්කාර වැඩි විය. උන් මැරුවොත් ඒ ලාභසත්කාර අප සාර එන්නේය”යි තමන්ගේ උපාසකවරුන් සමාදන් කරවා මසු දහසක් ලැබ මිනීමරණ සොරුන් කැඳවා මසුදහස දී මුගලන් මහ තෙරුන් වහන්සේ මරන්ට කීහ. සොරුන් වසතු ලොහයෙන් ගොස් තෙරුන් වැඩිකිදිනා විහාරය වට කලෝය. තෙරුන් වහන්සේ ඒ බව දැන යතුරු කවුළුවෙන් නික්ම වැඩිසේක. දෙවන දවස්හි සොරුන් වට කල කල්හි කැණීමට පලාගෙන අහසට නැගිසේක තෙවන දවස්හි වනාහි තමන් පූජිතයෙහි කල අකුශලයට වැළඳෙන්නට නොහැකි හෙයින් එහි ම වැඩිහුන් සේක. සොරුන් තෙරුන් අල්ලාගෙන භාල්මල්ලක් මෙන් වන තෙක් තලා මලියෙහි සිතා එක් කැලයකට දමා ගියහ. තෙරුන්වහන්සේත් ‘බුදුන් දැන ම පිරිනිවන් පාමි”යි ආත්මභාවය ධ්‍යානයෙන් වෙලාගෙන අහසින් ගොස් බුදුන් දැන වැද අහසට නැගී ප්‍රාතිභායාමිය දක්වා බුදුන්ගේ ආරාධනාවෙන් බණක් වදාරා කළුගල්ලෙහි වැඩ පිරිනිවිසේක.

අජසත් රජුට වරපුරුෂයන් යොදා සොරුන් ගෙන්වා ගෙන නිගණ්ඨයන්ගේ විධානයෙන් තෙරුන් මැරුව බව ඔවුන් අතින් විවාර දැන පත්සියයක් නිගණ්ඨයන් පත්සියයක් සොරුන් මැරවූහ. ධම්මසභාවෙහි රැස්වූ භික්ෂූහු ද “අවැනති! මුගලන් මහ තෙරුන් වහන්සේ පිරිනිවි පරිදි තමන්ට ප්‍රමාණ නොවේය”යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි! මෙසේ මියයාම අද උන්ට ප්‍රමාණ නොවෙතත් පෙරකල අකුශලයට අනුරූප ම ය”යි වදාරා “පෙර කල අකුශලය කවරේ දැ”යි විචාල කල්හි මුගලන් මහතෙරුන් පෙර ඡති යෙක සත්‍රියකට වසභව තමන්ගේ අක්ක දෙමවුපියන් වනයට ගෙන ගොස් සොරුන් තලනා ලෙසට තලාදමා අවුරුදු ලක්ෂ ගණනක් නරකයෙහි පැසුනු පරිදි විසාර කොට “සොරුන් හා නිවවුන් දහසක් නිරපරාධවූ මුහුණට වැරදි කොට මරණයට පත්වූහ”යි වදාරා ධම්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පදාචාර්ය- 9. යො, යමෙක්; අදණෙකිසු, කායදණකාදිය නැති; අපපද්‍රවේදිසු, වෙළ නොකරණ (කම්ණාශ්‍රවයන් විෂයෙහි); දුස්සති, අපරාධ කෙරේ ද; (සො, හෙතෙම); දසනනං, දහවිධ දුඃඛ කාරණයන් අතුරෙන්; අසද්දතරං, එක්ගරු දුඃඛ කාරණයකට; ඛිප්පං එව, වහා ම; නිගව්ඡති, පැමිණෙන්නේය.

10. එරැසා, කකීඔවු; වෙදනා, ආරීරික වෙදනාවකට හෝ; ඡනිං, ධන හානියකට හෝ; සරිරසස ව හෙදනා; ඉරිර හෙදයකට හෝ; අප්පි, නැවත; ගරුකා ආබාධං වා, බලවත් රොගයකට හෝ; විතතනකඛං වා, උන්මාදයට හෝ; පාපුණේ, පැමිණෙන්නේය.

11. රුජතො, රජුන් කෙරෙත් වන්නාවූ; උපසසගගං වා, උච දුරකට හෝ; දුරුණං, දරුණුවූ; අබහකබානං, අහසාබසානස කට හෝ; ඤානිනං පරිකඛයං වා, නැයන්නේ විනාශයට හෝ; භොගානං, භොගයන්නේ; පහංගුරං වා, විනාශයට හෝ පැමිණෙන්නේය.

12. අඵ, නොහොත්; අසස, ඔහුගේ; අභාරුති, ගෙවල්; පාව කො, පාවක නම්වූ; අගහි, ගින්න; දහති, දවයි. සො දුපපසෙඤ්ඤා, ඒ අඤන පුද්ගලතෙම; කායසස හෙදා, මරණින් මතු; නිරයං උප පජ්ජති, නරකයට පැමිණෙන්නේය.

භාවය- 9. යමෙක් අනුන්ට හිංසා නොකරණ, එහෙයින් ම දණ්ඩකයට නොනිසි, තමන්ට වත් අනුන්ට වත් ද්‍රෝහි නොවූ, එහෙයින් ම සියලු සතුන් කෙරෙහි මෙහිත්‍රි කරණ කෘතියාවයන් විෂයෙහි අපරාධ කෙරේ ද, ඒ පුද්ගල තෙම දඹවිඩ දු:බ කාරණ යන් අතුරෙන් එකකට වහා ම පැමිණෙන්නේය.

10. හෙතෙම අත්පා බිදීම් ආදියෙන් හෝ වක්‍රවේදන ආදී යෙන් හෝ උපන් බලවත් ඉරිර වෙදනාවකට හෝ ධනහානියට ද, ඔළු පැළීම් ආදීවූ ඉරිර හෙදයකට ද, කාශසවාශාදී බලවත් රොගය කට හෝ, යක්‍ෂ්‍යාන්මාදයට හෝ පිතෙකාන්මාදයට හෝ පැමිණෙන්නේය.

11. රජුන් විසින් තනතුරු උදුරු ගැණිම් ධනය උදුරු ගැණිම් ආදී උපද්‍රවයකට හෝ, “තෝ මෙනන උමං බිත්දෙහිය” යනාදී බොරුවොදනාවකට හෝ, තමාට පිහිට වන්නට නිසි වැඩිසිටි නැයන්නේ විනාශයකට හෝ, රත්රන් අභරු බවට පෙරළීම් ආදී භොගවිනාශයකට හෝ පැමිණෙන්නේය.

12. ඒ පවිටු පුද්ගලයා වාසය කරණ ගෙය අවුරුද්දකට දෙතුන් වරෙක ගින්නෙන් දූවෙන්නේය. ඒ අඤන පුද්ගල තෙම මෙයින් එක් දු:බ කාරණයකට පැමිණ පරලොච එකානනයෙන් නරකයෙහි උපදෙන්නේය.

Translation:- 9. Whoso injures the Arhats, harmless and unoffending, to one of these ten plights he quickly goes.

10. To sore agony, to waste of wealth, to bodily injury, to serious illness, to madness he may come.

11. To molesting from the king, false arraignment, loss of kinsfolk, loss of wealth-

12. Or else the fire consumes his houses; and upon the dissolution of body that unwise man is born in hell.

පරිභ්‍යාසා-දශවිධ විපතනි නම් ඵරුස වොදනා, ධනහානි, ශරීර හෙදා, දරුණු රෝග, උන්මාදා, රුණපද්‍රව, අභූත දොෂාරූපණ, දෙකිවිනාශ, භොගවිනාශ, ගාහදාහ යන මොහු සි.

10-8

13 න නගගචරියා න ජවා න පඬිකා
නානාසකා ඵණ්ඨිලසායකා වා,
රජො ව ජලලං උකකුචිකපඬානං
සොධෙහනි මච්චං අචිති ඡාණකාදිඛං.

නිදන්‍ය- දෙවුරමිහිදී බහුභාණ්ඩික භික්ෂුවක් අරහයා දෙයනා කරණ ලදී.

සැවැත් නුවර එක් කෙළෙඹි දුනුයෙක් ඇඹෙතියන් මලකල මහණවන්ට අදහස් කොට නමින්ගේ වාසයට ලැබුම ගෙවල් ආදිය කරවා ගබඩාවල ගිනෙල් මි සකුරු ආදිය තබා මහණව වැඩ කරා වන් ලවා රැවිලෙසට බොජුන් ඉදි කරවා වලදමින් බොහෝ පිරි කරන් ඇතිව වෙසෙයි. භික්ෂුහු ඔහු බහුභාණ්ඩික (=බොහෝ පිරි කර ඇති) බව දැක බුදුන් ලහට කැඳවාගෙන ගොස් එපවත් කීහ. බුදුහුත් “මහණ! තෝ අල්පෙව්ච්චන්ට මා කියද්දීත් බහුභාණ්ඩි වූයෙහි දු”යි වදාළ කල හෙතෙම කිපි මෙලෙස සිටිම යහපත් දැයි පොරෝනා සිවුර ගලවා දමා අදන්‍ය පමණෙකින් සිටියේය. එවිට බුදුහු “මහණ! තෝ දිය රකුසුව උපන් කල පවා උක ගෙන සිටි හිරිමනස් දැත් මහණව සිටන් තොරක්තෙහි දු”යි වදාළ භික්ෂුන්ගේ ආරාධනාවෙන් දෙවධම් ඡතනාය ගෙනහැර දක්වා ධම්මදෙයනා කරණයේක් මේ ගාථාව වදාළයේක.

පද්‍යය- අචිති ඡාණකාදිඛං, නරණය නො කළ ශබ්දා ඇති; මච්චං, සකිතා; නගගචරියා, නග්නව කරණ තපස් ද; න සොධෙකි, ශුඛ නො කෙරෙයි. ජවා, ජවාවෝ ද, න, ශුඛ නො කෙරෙහි. පඬිකා, ඇඹමඩ ගැල්විම් ද; න, ශුඛ නො කෙරෙයි. අනාසකා, අහර

නො වලඳු කරණ තපස් ද; න ඉබි නො කෙරෙයි. එකඟිලසායි. කා වා, බිම නිදීම ද; න, ඉබි නො කෙරෙයි. රජෙජලං ව, ආගන්තුක රජස් දුරීම, නො නඟා ශරීරයෙහි දැලි ඉසිලීම යන මේ ද. උකකුටිකපටානං, උකකුටිකයෙන් ම හිඳ කරණ තපස් ද යන මොහු ද; න සොධෙනති, ඉඬු නො කෙරෙයි.

භාවය- යමෙක් පුබ්බන්ත අපරන්ත ආදි අවනන්ති උපදනා අභව වස්තුක වූ ශබ්කාව මාගීයෙන් නො නැසුයේ “මම නිජාණ සංඛාත ඉබිය ලබන්තෙමි”යි නන්න ව සිටියත්, ජවා දුරීම කළත්, දන්මල නොසෝද, ඇඟ මඩ ගල්වා සිටියත්, ආහාර නො වලඳු සිටියත්, අජවුත-ගොවුත සමාදානයෙන් බිම වැදගෙව සිටියත්, ශරීරයෙහි රජස් දැලි ඇති වන තෙක් නො නඟා සිටියත්, උකකුටිකයෙන් සිටියත් නිවණට නො පැමිණෙන්නේ ම ය.

Translation:- Not living naked, nor matted hair nor dirt on the body, nor fasting, nor sleeping on the bare ground, nor besmearing oneself with dust, nor squatting can purify the man who is not free from doubt.

10-9

**14 අලඛකනො වෙසී සමයං වරෙය්‍ය
සනො දහො; නිසනො බුහමවාදී,
සබ්බසු පුනසු නිධාය දණ්ඩං
සො බ්‍රාහ්මණො සො සමණො ස හික්ඛු.**

නිදහස- දෙවුරමිහිදී සන්නති මහාමාත්‍යයන් අරභයා දෙසනලදී.

සන්නති මහාමාත්‍යතෙම එක්කලෙක කොසොල් රජ්ජුරුවන් ගේ පසල් දනවුවෙහි සොරුන් කුපිත කල ඔවුන් සන්සිදුවා ආයේය. රජතෙමේ සතුටුව ඔහුට සන්දවසකට රුජය දී නැවීම් ගිනිමිහි දක්වූ සත්‍රියකන් දුන්නේය. ඔ නොමෝ සන්වන දවස්හි හදිසි රෙගයකින් මලාය. අමාත්‍ය තෙමේ ශොකය සන්සිදුවා ගත නොහී බුදුන් කර ගොස් වැඳ එපවත් කියා “මට පිහිට වුව මැනවැ”යි කීයේය. බුදුහුන් ඔහුට ධර්මදෙශනා කළයේක. හැදී අබරණ පිටින් ම සිටි සන්නති මහාමාත්‍ය තෙමේ රහත් ව නමන්ගේ ආයු ශක්තිය බලන්නේ ආයුෂ නැති බව දැන බුදුන් වැඳ අවසර ගෙන තල්ගස් සහක් පමණ අහසට නැගී තෙජෙකසිණ ධ්‍යානයට

සමවැද පිරිනිවිදේය. සියලු ශරීරයන් ගිනි නැගී මස් ලේ නහර දවා දූසමත් කැකුළු රැසක් මෙන් ධාතු පමණක් ඉතිරි විය. බුදුහු පහත සුදු රෙද්දක් අතුරුවා ඊට බට ධාතුවන් ගෙන සතර මංසකී යෙක්ගී දැනැබක් කරවූයේක. ධම් සභාවෙහි රැස්වූ භික්ෂුහුත් “සත්තති අමාත්‍යයන් ශ්‍රමණව්‍යවහාර කටයුතු ද? බ්‍රාහ්මණව්‍යවහාර කටයුතු ද?” යි කථාව ඉපද වූහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි! මුත්තුවන්ට ශ්‍රමණ ව්‍යවහාරය ද යහපත, බ්‍රාහ්මණ ව්‍යවහාරය ද යහපතැ” යි වදාරා බණ වදාරණයේක් මේ ගාථාව වදාලයේක.

පදය - අලංකාරකො අපි, වස්ත්‍රාභරණයෙන් සැරසුනු පුද්ගල තෙමේ ද; වෙ, ඉදින්; සමං වරෙය්‍ය, කායසායමයෙහි යෙදී පවතී ද; සනොතා, ශාන්ත ද; දනොතා, දූමුනේ වී ද; නියනො, වතුරිවිධ මාගී නියමයෙන් නියත ද; බ්‍රහ්මචාරී, බමුසර ඇත්තේ ද; සබ්බසු භූතෙසු, සියලු සතුන් කෙරෙහි; දණ්ඩං, දණ්ඩනය; නිධාය, බහා තබා. වෙසේ ද; සො, හෙනෙම; බ්‍රාහ්මණො, බ්‍රාහ්මණයෙහි ද කිය යුතුය. සො, හෙනෙම; සමණො, ශ්‍රමණ යෙහි ද කිය යුතුය. සො, හෙනෙම; භික්ඛු, භික්ෂුයෙහි ද කිය යුතු වේ.

භාවය - යම් පුද්ගලයෙක් තෙම වස්ත්‍රාභරණයෙන් සැරසුනේ නවුදු කාය විෂමාදියෙන් තොරව සංයමයෙහි යෙදී පවතී නම්, රුගාදි කෙලෙසුන් සන්හුන් බැවින් ශාන්ත නම්, ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් දූමුනේ නම්, වතුරිවිධ මාගී නියමයෙන් නියම කරණ ලද උත්පත්ති ගති ඇත්තේ නම්, සතුන්ට හිංසා පීඩා කිරීමෙන් දුරු වී නම්, මෙබඳු ගුණයෙන් යුක්ත ඒ පුද්ගල තෙම සිහින් පවු බැහැර කල හෙයින් බ්‍රාහ්මණ යෙහි ද, පාපයන් සන්සිදුවූ හෙයින් ශ්‍රමණ යෙහි ද, කෙලෙසුන් බිඳලූ හෙයින් භික්ෂුයෙහි ද කියනු ලැබේ.

Translation:- Though clothed in fine apparel, if he is harmless, self controlled, having no uncertainty of the happy abode to reborn in accordance with the state, pure in conduct, does injure to no living being, he is brahman, he is recluse, he is monk.

පටිකථා - කායවිෂමාදිය නම් කාය සිත වචන යන තුන් දෙවින් කෙරෙණ ප්‍රාණසාතාදි අකුශලයෝ යි.

10-10

15 භිරිනිසෙධො පුට්ඨො කොචි ලොකස්මිං චිජ්ජනී,
යො නිඤං අප්පබොධනී අසොයා හංද්‍රා ඝාසාච්ච.

16 අසොයා යථා හද්‍රො ඝාසානිට්ඨො
අනාපිනො සංපෙගිනො හවාථ,
සද්ධාය සිලොන ච විජියෙන ච
සමාඛිනා ධම්මචිනිච්ඡයෙන ච,
සමපනනචිජ්ජාවරණා පනිස්සනා
පහස්සථ දුක්ඛමිදං අනපසංගං.

නිදනං- දෙවුරම්හිදී පිලොකික තෙරුන්වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

එක් දවසක් අතද මහ තෙරුන්වහන්සේ කුණුරෙදි කැබැල්ලක් හැඳගෙන කබලක් ගෙන සිභා කා ඇවිදිනා කුඩා කොල්ලකු දක මහුගේ කැමැත්ත අසා මහණ කලසේක. හෙතෙම ඒ රෙදි කැබැල්ලක් කබලක් එක් ගසක අත්තක්පිට තබා බුදුන්ට උපන් ප්‍රභවය පරිභොග කරණුයේ ශාසනයෙහි උකටලිව කුණුරෙද්ද හැඳ ගෙන සිටුරු හරිමිසි එතනට ගොස් කඩරෙද්ද අනට ගෙන “අලුත් තැනැත්ත! අදින්ට යහපත් සිටුරු ලැබෙන බුදුසස්ත හැර මේ කුණුරෙද්ද හැඳ සිභා කන්ට යෙහි ද”යි තෙමේ මහමත්ට අවවාද කෙළේය. එවිට උකටලි බව දුරුවූයෙන් පෙරලා විහාරයට ම ගියේය. උන්වහන්සේ කීපවරක් ම මෙසේ කලසේක. “කිතොර කොසි ගොස් එවු ද”යි භික්ෂුන් විවාල හල “අපගේ ආචාරීන්වහන්සේ ලඟට ගොස් අවවාද ලැබගෙන එමි”යි කියා මේ ක්‍රමයෙන් ශාසනයෙහි ඇලී විදහිනා වඩා රහත් වූයේක. ඊට පසු භික්ෂුන් “දන් ආචාරීන් ලඟට නො යෙහි ද”යි විවාල කල්හි “දන් යන්ට කාරණ නැති හෙයින් නොයෙමි”යි කියේක. භික්ෂුන් බුදුන් කර ගොස් “ආමිනි පිලොකික සඨවිර තෙමේ තමන් රහත් බවක් හභවාය”යි කිකල බුදුහුන් “එසේය මහණෙනි! මපුතූන් තිකෙලෙස් හෙයින් ඒ ගමන නැතිවිය”යි වදාරා ධම්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යනී- 15. කසා, කසය වලහන්නාවූ; හද්‍රො අසොයා ඉව, උතුම් අසෙකු මෙන්; යො, යම් මහණෙක් තෙම; නිඤං, නිඤව; අප්පබොධනී, තමාගේ විකතයෙක් පහකෙරේ ද; භිරිනිසෙධො, පාපයෙහි ලජ්ජාවෙන් අකුශල වි තකීයන් දුරුකරණ; පුට්ඨො, පුරුෂයෙක් තෙම; ලොකස්මිං, ලොකයෙහි; කොචි, කිසිවෙක් ම; චිජ්ජනී, ඇත්තේය (සුලභ නොවේ.)

16. කසාතිවිටො, කසයෙන් පහරණාලද; ආචාර්ය ආචාර්යා
 යථා, උත්තම අභයකු මෙන්; ආනාදිනො හවාථ, පියවීමක් වැඩි
 සංවේගිනො හවාථ, සසර කලකිරීම් ඇත්තාහු වවු. සඤ්ඤා, ශ්‍රද්ධා
 වෙන් ද; සීලෙන ව, ශීලයෙන් ද; විරූපෙන ච, විරූපයෙන් ද; සමා
 ධිනා, සමාධියෙන් ද; ධම්මවිනිච්ඡයෙන ච, විදගීනා ප්‍රඥාවෙන් ද
 සමන්විතව; සමපණණවිජ්ජාවරණා, සමපුණ්ණ වූ විදුමරණ ඇති ව;
 පතිස්සනා, සමාතිසමපන්න ව; අනපකං, බොහෝ වූ; ඉදං දුක්ඛං,
 මේ සංසාර දුඃඛය; පහස්සථ, දුරු කරවු.

භාවය:- 15. මමත් කසයෙන් තලනු ලබමි දැයි එය නො
 ලැබෙන සේ ක්‍රියාකරණ උතුම් අභයකු මෙන් යම් මහණෙක්
 තෙම සිය සිත්හි උපන් අකුශල විතකීයන් දුරුකෙරේ ද, මා වැනි
 කුලපත්‍රයෙකුට අකුශල විතකීයන්ට වසනවීම තරම් නො වේය යි
 මෙසේ පාපයෙහි ලජ්ජාවෙන් අකුශල විතකීයන් දුරු කරණ පුද්
 ගලයෝ දුලීභයහ.

16. කිසි ප්‍රමාද හෙතුවකින් කසපහර ලදුවත් මමත් කස
 යෙන් පහර ලදිමි දැයි එතැන්පටන් අප්‍රමාද ව හැසිරෙණ උතුම්
 අසෙකු මෙන් වියවීමක් වවු. සංසාරයෙහි කලකිරෙවු. ශ්‍රද්ධාවෙන් ද
 වතුපාරිශුද්ධි ශීලයෙන් ද කායික චෛතසික විශ්වියෙන් ද සමාධි
 යෙන් ද ධම්මවිනිච්ඡ නම් වූ විදගීනාඥනයෙන් ද යුක්ත ව, සම්
 පුණ්ණ වූ විදුමරණ ඇති ව සියලු කුදු මහත් කටයුත්තෙහි එලම සිටි.
 සිහි ඇති ව මහත් වූ මේ සසර දුක දුරු කරවු.

Translation:- 15. There is scarcely a man in the world
 who is restrained by modesty, gives no occasion for reproach like
 a thoroughbred that needs not the whip.

16. As a thoroughbred which is once whipped be you ener-
 getic, and be disgusted with the circle of lives and deaths. By
 faith, by morals, by energy, by concentration; and by investia-
 tion into the teaching of transitoriness leave this great suffering
 behind, being rich in wisdom aud recollectedness.

පරිකල්ප:- සද්ධා- නම් උදක ප්‍රසාදක මාණිකායක් (=දිය
 පහදවන මාණිකක්) මෙන් නමා හා එක්ව යෙදෙන විශ්ව- චෛත
 සිකයන් ප්‍රසන්න කරණ කුශල චෛතසිකයෙකි. ඕනෙමෝ
 ලෞකික ලොකොත්තර වශයෙන් දෙපරිදි ය. එහි මාගී සිත්වල
 හා එලසිත්වල යෙදෙන ශ්‍රද්ධා චෛතසිකය නිව්‍යාණාරම්භයෙහි

සිත පහදවන හෙයින් ලොකොත්තර ශ්‍රද්ධා නම් වේ. ලොකික කුසල් සිත්වල යෙදෙන ශ්‍රද්ධා වෛනසිකය රත්නත්‍රය ආදියෙහි සිත පහදවන හෙයින් ලොකික ශ්‍රද්ධා නම් වේ.

ධර්මවිනිවර්ණ නම් කාරණ-අකාරණ දැනීම ලක්ෂණ කොට ඇති විදර්ශනා ප්‍රඥාව යි.

සමපනනවිජ්ජාවරණ නම් ත්‍රිවිද්‍යාවන්ගෙන් ද අනවිද්‍යාවන්ගෙන් ද පසලොස් වරණ ධර්මයන්ගෙන් ද යුක්ත වූයේ යි.

10-1.

17. උදකං භි තයනති තෙනතිකා උසුකාරු නමයනති තෙජනං දුරං නමසනති නවජකා අත්තානං දමයනති සුඛතා.

භිදුතා:- දෙවුරුමිහිදී සුඛසාමණේරයන් වහන්සේ අරහයා දෙශනා කරණ ලදී.

සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේගේ උපසමායක කුලයෙහි උපන් සුඛකුමාර තෙමේ සන්භාවිරිදි කල මහණ ව තෙරුන් වහන්සේ හා සමග සිතා යන්නේ අතරමගදී මාතිකා (=ඇල්) ආදිය දැක ප්‍රශ්න කෙළේය. සියල්ල පණ්ණාසාමණේර කථාව හා සම ය.

පද්‍යය:- තෙජනිකා, දියාඵවෝ; උදකං, සිත්පිත් නැති දිය; තයනති, ගෙණයන්නාහ. උසුකාරු, හිවඩුවෝ; තෙජනං, සිත්පිත් නැති හිදඬු; නමයනති, නමන්නාහ. නවජකා, වඩුවෝ; දුරං, සිත් පිත් නැති දඬු; නමයනති, නමන්නාහ. සුඛතා, සුවවයෝ; අත්තානං, තමන්ගේ සිත; දමයනති, දමනය කරන්නාහ.

භාවය:- දියාඵවෝ (=කෙත් ආදියට ජලය ගෙණ යන්නෝ) අමුණු බැඳීම් ආදියෙන් තමන් කැමති තැනකට ජලය ගෙණ යති. හිවඩුවෝ තමන් කැමති ලෙසට හිදඬු තනති. වඩුවෝ තමන් කැමති ලෙසට නිම්වලලු ආදීන් පිණිස දඬු නමති. සුවයේ අවවාද අනුසාසනා කටහැකි සුවවයෝ තමන්ගේ සිත දමනය කොට රහත් වෙති.

Translation:- Irrigators guide the water; fletchers sharp the arrows; carpenters bend their wood; the pious control themselves.

දසවන දේශනාවෙහි යි.

11-1.

1. භාග්‍යා නු භාග්‍යො කිමානාංඤ නිවං පජ්ජලිතො සති,
අක්කිකාරොතා ඛනදායා පදිපං න ගවෙස්සථ.

නිදනස:- දෙවුරමිනිදී විසාබාවන්ගේ යෙහෙළියන් අරභයා දෙසන ලදී.

සැවැත්නුවර පත්සිඟයක් පමණ කුලදරුවෝ තම තමන්ගේ අඹුවන් යහපතෙහි යොදනු පිණිස විසාබාවන්ට භාර කළහ. ඔහුන් විහාරයට ගෝ උයනට යන කල විසාබාවන් හා කැටිව ම යෙහි. එක් දිනක් ඒ ස්ත්‍රීහු රු බොහු කැමතිව විසාබාවන් කරුණෙන් “අප විහාරයට කැඳවා ගෙන ගිය මැනවැ”යි කියා සුවදමල් ආදිය ගෙන මහපිළිපෙරව ගෙන නො පෙනෙන සේ රුවුට්ටින් අතින් එල්වා ගෙන විසාබාවන් කැටිව යන්නාහු එක් මුල්ලකට වි රු බි මුට්ටි දමා ධම්සභාවට ගොස් බුදුන්ට අහිමුවනු නැත. විසාබා තොමෝ ඔවුන්ට බණ වදාරන්ට ආරාධනා කළහ. ඒ ස්ත්‍රීහු මත්ව බුදුන් ඉදිරියෙහි තටන්ටන් අන්දිසි ගසමින් සිනාසෙත්වන් පවත්ගත්හ. බුදුහු ඔවුන්ට හය උපදවනු පිණිස බැම ලොමින් තිල්වු රඹේයක් විහිදු වූසේක. සියල්ල අක්කිකාර විස. හිතව මරණ හසින් තැනී ගත් ඔවුන්ගේ රුමත සිදි ගියේය. බුදුහුන් අතුරුදන්ව මහමෙර මුදුනේ වැඩසිටි උභයාරොමධාතුවෙන් සුදු රඹේයක් විහිදුවා “තොප අප ලභට ආකල පමාවිම නපුරුය”යි වදාරා ධම්දෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යානී- නිවං, තිතොර; පජ්ජලිතො සති, ඇවිල ගෙන දිලි පෙන කල්හි, භාග්‍යො, සිනාවක් වත්; ආනඤ්ඤ, සතුටෙක් වත්; කොහු, කවරේ ද; අක්කිකාරොතා, අවිද්‍යාකාරයෙන්; ඛනදායා, වල දනා ලද්ද වූ තෙපි; පදිපං, මාගීඵල ප්‍රඥය සි කියන ලද ප්‍රදීපය; කිං න ගවෙස්සථ, කුමට නො සොයවු ද?

භාවය:- මේ ලොකය තිතොර ම රුගාදි එකොළොස් ගින්න කින් ඇවිල ගෙන දිලියෙන කල්හි තොපට කවර සිනාවක් ද? කවර සතුටක් ද? අවිද්‍යා නමැති අක්කිකාරයෙන් වැලඳ ගන්නා ලද තෙපි ඒ අක්කිකාරය නසනු පිණිස ප්‍රඥ නමැති ප්‍රදීපය කුමක් ගෙයින් නො දල්වවු ද?

Translation:- What merriment, what joy can there be when all is ablaze, covered in the dark. Will you not seek for the light of wisdom.

පරිච්ඡේදය:- “එකොලොස් ගිණි” නම් රුග, වෙළ, මොහ ව්‍යාධි, ජරා, මරණ, ශෝක, වැලපීම, කයේ දුක, සිතේ දුක, දැඩි ආයාස යන මොහු යි. අකුණාචාර නම් දුකකොටි අට තන්හි උපදනා මොහය යි කියන ලද අවිද්‍යාව යි.

11-2.

2. පසස විනාශනාං බිමබං අරුකායං සමුසසිනං,
ආතුරං බහු සධකප්පං යසස නජ්ඣි ධුවං යිති.

නිදනාය:- වෙළවනසෙහිදී සිටිමා නම් වෙසනන අරභයා දෙසන ලදී.

රජගහනුවර විශිෂ්ට රූපසමපත් ඇති සිරිමා නම් වෙශ්‍යාභිගනා තොමෝ බුදුන්ගෙන් බණ අසා සෝවාන් ව දින පතා කහවණු සොලොසක් වියදම් කොට දන් දෙන්නී. තරුණ වියෙහිදී ම හදිසි රෙගයෙකින් කළුරිය කලාය. රජ්ජුරුවන් එපවත් බුදුන්ට දන්වා යෑ වූ කල බුදුහුත් “සිරිමාවන් අමුසොහොනකට ගෙන ගොස් කවුඩු බලු ආදීන් නො කන ලෙසට රැකවල් ලව” යි වදල සේක. රජතෙමේත් එලෙස ම කරවීය. පිළිවෙළින් තුන් දවසක් ඉක් ම සතරවන දවස පැමිණියේ ය. සිරිමාවන්ගේ ශරීරය ඉදිම් ගියේය. නවදෙරින් පණුවෝ වැගිරෙති. සියලු සිරුර බිදීගිය බත් හැළියක් මෙන් විය. රජතෙමේ “සියල්ලෝ ම සිරිමාවන් බලන්ට එත්වා” යි නුවර බෙර ලැවීය. බුදුහුත් හිඤ්ඤත් පිරිවර ගෙන ගොස් බිඳිසර රජ්ජුරුවන් අතින් “අර කවුදු” යි විවාර සිරි මාවන් බැව් කිකල්හි “පෙර මුත් කරු එන කෙනෙක් මුත්ට මසු දහ සක් දෙති, දැනුත් මසු දහස දී සිරිමාවන් ගන්ට විධාන කරව” යි වදල සේක. රජතෙමේත් එසේ විධාන කොට ගන්නෙකු නැති බැවින් බුදුන්ගේ වචනයෙන් ක්‍රමයෙන් ගණන් අඩු කොට අවසාන යේදී නොමිලයේ ම ගන්ට විධාන කොට එසේත් නොගන්නා කල බුදුන්ට එපවත් දුන්වීය. එවිට බුදුහු, ‘මහණෙනි! පෙර දහසක් දී එක දවසකට ලබන තරම් බොහෝදෙනාට ප්‍රිය වූ සිරිමාවන් අද නොමිලයේත් ගන්නෝ නැත. දුකටම ආහාර වූ ශරීරයේ සැටි බලව” යි වදරු ධර්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදල සේක.

පද්‍යානු:- යසස, යම් මේ ශරීරයහුනේ; ධුවං යිති නජ්ඣ, තිත්‍ය වූ පැවැත්මෙක් නැද්ද; අරුකායං, වුණසමුහය වූ; සමුසසිනං, තුන් සියයක් ඇටින් ගලපා සිටුවන ලද්ද වූ; ආතුරං, ගිලන් වූ; බහු

සංකප්‍යං, බොහෝදෙනා විසින් සුභය සුඛය සි ක්‍රාන්තා කරණ ලද්ද වූ; විතතකතං, විසිතුරු කරණ ලද්ද වූ, ඛිංඛා, මේ ශරීරය පසා, බල.

භාවය- නව මහා වුණුව බ ඇති හෙයින් වුණසමූහයක් වූ ද, තුන් සියයක් ඇටින් ගලපා සිටුවන ලද්ද වූ ද හාමකල්හි මි කැවීම් පෙවීම් නැහැවීම් ඉලීම් ඉරියවුපෙරලීම් ආදියෙන් ජරගරණය කට යුතු හෙයින් සනනයෙන් ගිලන් වූ ද, බොහෝදෙනා විසින් යහපත්ය සුවයයි කල්පනාකරණ ලද්ද වූ ද, වසත්‍රාභරණ මාලාගක්‍ෂාදියෙන් සරහා විසිතුරු කරණ ලද්ද වූ ද, එකාන්තයෙන් නස්නාසුලු විසිරණ සුලු මේ ශරීරය බලවූ.

Translation:- Behold the beautified figure, heap of sores, built up with so many dirt, diseased, considered by many as good, wherein nothing lasts.

පටිකථා-නවමහාවුණුව බ නම් වුව දෙඇස් දෙකත් දෙනාසා මලමග මුමග යන මොහු යි.

11-3.

3 පටිජිණ්ණමිදං රූපං රොගනිබ්බං පහංගුරං,
භිජ්ජති සුභිසංඤ්ඤො මරණභගං භිජ්ජිතං.

භිදුතය- දෙවුරුමිඳි උතතරු නම් මෙහෙණින් අරහයා දෙශනා කරණලදි.

ඒ සඵචිරි තොමෝ එක්සිය විසිහවුරුදු වයස් ඇත්ති විවියට ගොස් පිටු සිහා ගෙන එක් හික්කු කෙනෙකුත් දූක උන්වහන්සේට සියල්ල ම පිලිගත්වා තිරුහාර වූවාය. දෙවන තුන්වන දවසත් එසේ ම විය. සතරවන දවස්හි සිහා ඇවිද්දී මග පටු තැනකදී බුදුන් දූක ඉවත් වන්නී තමන්ගේ ම එල්ලෙන සිවුරු පටෙහි පැනිල බිම වැටුනාය. බුදුහුත් ඇ ලඟට ගොස් “මෙහෙණීය! ඉතා දුච්චයෙහි. වයස් ගත හෙයින් ශරීරය නොපවත්නේය”යි වදාරා ධම්පදාච්ඡා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක. දෙශනා කෙලවර ඕනොමෝ සෝවාන් වූවාය.

පදාච්ඡ- ඉදං රූපං, මේ රූපය; පරිජිණ්ණං, ඉතා දිරාගියේය. රොගනිබ්බං, රොගයන්ට නිවාසස්ථාන හෙයින් කුටුවක් බලු ය. පහංගුරං, වහා නැසෙනසුලු ය. සුභිසංඤ්ඤො, මේ කුණුකය; භිජ්ජති,

නොබෝ කලකින් බිඳෙන්නේය. (කුමක් හෙයින් ද? යත්) හි, යම් හෙයකින්; ජීවිතය, ජීවිතය; මරණය, මරණය ම අනන්තයට ඇත්තේ ද එහෙයින්.

භාවය- තිඛේ ශරීරයෙහි කියන ලද මේ රූපය මහලු හෙයින් ඉතා දිරා ගියේය, සියලු රෙගයන්ට වාසස්ථාන හෙයින් කුඩුවක් බඳුය, වහා නැසෙන සුලුය. රත්වත් වුවද නව දොරින් සතනයෙන් වැහෙන කුණු ඇති මේ කය නොබෝ කලකින් ම බිඳෙන්නේය. කුමක් හෙයින් ද? යත්. සියලු සත්වයන්ගේ ම ජීවිතය මරණය අනන්තයට ඇති හෙයින්.

Translator:- Fragile is this body, a nest of diseases, and sure to decay. This heap of dirt breaks up soon The life ends by death.

11-4

4. යානිමානි අපඤ්චානි අලාපුනොව ඤාතොදො,
කාපොනකානි අභිනිතානි දිඤ්චානි කා රති.

නිදානය- දෙවුරුමිනිදි අධිමානික භික්ෂුන් අරභයා දෙසනලදී.

පන්සියයක් දෙනාවහන්සේ බුදුන් ගෙන් කමටගත් ඉගෙන ගෙන අරභයට ගොස් භාවනා කරණසේක් ධ්‍යාන උපදවාගෙන විෂකම්මණයෙන් යටපත් වූ කෙලශයන්ගේ පැවැත්මක් නො දැක “අපි රහත් වූමහ, බුදුන්ට ගඟවමහ”යි නික්මුණුසේන. බුදුහුන් ඔවුන් දොරටුව කරා ආකලට අනද මහතෙරුන් අමතා “ආනන්ද යෙනි! අර භික්ෂුන් දැන් ම මා ලඟට එන්ට උවමනා නැහ. අමු සොහොනට ගොස් පසුව අවු නම් යහපතැ”යි කියේන. අනද මහ තෙරුන් එපවත් ඒ භික්ෂුන්ට වදාල කල ඔහුන් අමුසොහොනට ගොස් එහි තුඩු මිනිකුණු බලන්තාහු දෙවුන් දිනක් ඉක්මහි මිනි කුණු දැක ප්‍රතිස උපදවා එකෙණෙහි ම ගෙනත් ලූ අලුත් මිනි දැක ඇලුම් උපදවා “ප්‍රතිසානුතය ඇත්තේ රහත් නොවූ හෙයින්”යි තමන් කිලෙස් සහිතව දන්හ. බුදුහු ගෙකිලියේ වැඩහිද ම රඹේ සකකියක් විහිදුවා ඒ භික්ෂුන් ලඟ ඉද කරණ කථාවක් මෙන් “මහ නෙති! මේ මිනිකුණු දැක එහි ඇලුම් කිරීම නොපට නරම් දු”යි වදාලා ධම්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේන. දෙශනා කෙලවර සියලුදෙනා වහන්සේ ම රහත්වූ සේන.

පදාච්ච- සාරදෙ, සරත් කාලයෙහි; අපභානි, ඒ ඒ තන්හි දමන ලද්දවු; අලාපුනි ඉව, ලබු වැනිවු; කාපොතකානි, කොබෝ වන් පැහැ ඇත්තාවු; යානි ඉමානි අට්ඨිනි, යම් මේ ඇට ඇද්ද; තානි දිස්වාන, ඒ දෑ; කා රනි, කවර නම කාමරතියක් ද.

භාවය- වැසිවැස පැවු කල්හි අවුසුලං ගැසී ඒ ඒ තැන තිබෙන ලබු පරිද්දෙන් අළුපාට වූ මේ මිනි ඇට දෑක සවලාමානුවු ද කාමරතියක් ඉපදවීම නොපට සුදුසු ද?

Translation:- These grey bones lie scattered here and there like gourds in autumn. What lust there will be seeing them.

11-5.

5 අසිතං නගරං කතං මංසලොහිනලෙපනං,
යස්ස ජත ව මච්චු ව මාංගා මකෝ ව ඔහිනො.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී රූපනඤ්ඤා නම් මෙහෙණිය අරභයා දෙසනලදී.

නඤ්ඤා කුමාරයන් පැවිදි වූ කල ඔහුට භායනී ව සිටි ජනපද කලාපයේ නොමෝ සිතන්නී “මගේ පවුලේ බොහෝදෙනෙක් ම මහණ වූහ. මම ගිහිගෙයි සිට කුමක් කෙරෙමි ද? මමත් මහණ වෙමි”යි මෙහෙණවරට ගොස් මහණ වූවාය. ඕනොමෝ මුලින් ජන පදකලාපයේ නම් වුවත් විශිෂ්ට රූප ඇති හෙයින් රූපනඤ්ඤා නමින් ප්‍රසිද්ධ වූවා ය. රූපනඤ්ඤා මෙහෙණී නොමෝත් බුදුන් “රූපය අති ත්‍යය, දුක් ය අනාත්ම ය”යි වදාරණ බැවි අසා “මට ද රූපයෙහි දෙස් වදාරන්නේය”යි බුදුන් ලඟට නො යන්නිය. නමුත් සෙසු භික්ෂුණීන් බණ අසා තිතොර බුදුන්ගේ ගුණ කියන කල්හි ඕනො මෝ “මොහු හැමදෙන අපගේ සොහොයුරුන් වහන්සේගේ ගුණ කියති. භික්ෂුණීන් කැටිව ගොස් බුදුන්ට නොපෙනී සිට බණ ඇසීම් නම් ඔහුපවා”යි සිතා විහාරයට ගියා ය බුදුහු ද මෝනො මෝ රූපගරාභය. කටුවෙන් කටුව නහන්නාසේ රූපයෙන් ම මැගේ රූපමහය හරින්නෙමි”යි සිතා නමන්වහන්සේගේ ශරීරයට පවත්සලමින් සිටිනා සොලොස් හැවිරිදි තරම්වූ විශිෂ්ට රූප ඇති සත්‍රියක මැවූසේක. ඒ සත්‍රියක බුදුහුත් රූපනඤ්ඤාවහුත් හැර සෙස්සෝ නො දකිති. භික්ෂුණීන්ගේ ජීවිපස්සේ සිටි රූපනඤ්ඤා නොමෝ බුදුන් ලඟ සිටි සත්‍රිය දෑක නමන් හංසබ්බෙහුටක ලඟ සිටි කැවිභියක් භොට සිතීය. “අතේ මැගේ ශරීර ගොභාවේ

සහ පත්තම"යි කිතොර උන් ම බලන කල ආත්මසෙනහස හැරී ගොස් උන් කෙරෙහි සෙනහස බලවත් විය. බුදුහු ඒ දැන බණ වදාරමින් හිඳ ම මවාලූ රුවෙහි ක්‍රමයෙන් සොළොස් හැවිරිදි තරම් ඉක්මවා විසිහැවිරිදි තරම්, එක්දරු මවු තරම්, මධ්‍යම තරම්, මැහැලි තරම් ඇති කළසේක. රූපනඤ්චන්ගේ ඇල්ම ද ක්‍රමයෙන් හීන විය. බුදුහුත් සෘෂිබලයෙන්ම ඇගේ ව්‍යාධි හා මරණ ද දැක් වූයේක. රූපනඤ්ච නොමෝ ඒ සියල්ල ම දැක "මා මෙහි එන කල දෙවන තක්සේ සිටීමේ යනු නොමෝ මෙතනදී ම ජරුවටත් ව්‍යාධියටත් මරණයටත් පැමිණියාය. සෙස්සවුන්ට ජරු ආදිය කියනුම කිමි දු"යි ආත්මභාවයෙහි අනිත්‍ය ආදිය සැලකූය. බුදුහු ඇට අනුකූල ලෙස බණ වදාරණ සේක් "ආචාරං අසුචිං පුභිං පසා නඤ්ච සමුසායං" යනාදිය වදාළසේක. රූපනඤ්ච නොමෝ ඒ අසා සෝවාන් වූවාය.

ඉක්බිත්තෙන් බුදුහු මතු මාහීඵලයන් සදහා ධර්මශෝකා කරණ සේක් "නඤ්චෙති! මේ ශරීරයෙහි සාරයක් ඇතැයි නො සිතව"යි වදාර මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යඤ්ච- යත්, යම් තැනෙක්හි; ජරු ව, ජරුව ද; මවු ව, මරණය ද; මානෝ ව, නවච්ච මානය ද; මකෙධා ව, ගුණමකු බව ද; ඔහිනෝ, පිහිටුවනලද ද; මංසලොභිතලෙපනං, මසින් හා ලෙහෙයෙන් ගල්වනලද; නගරං, නුවරක්; අභිනං, ඇවිත්; කතං කරණලදී.

භාවය- මේ ශරීරය වනාහි ජරු මරණමාන ගුණමකු බව යන මොවුන් තැන්පත් කිරීම පිණිස තුන්සියයක් ඇට පිහිටුවා නවසියයක් තහර වැලින් වෙලා මස් හා ලේ ගල්වා කරණ ලද නුවරක් හෙවත් කොටුගෙයක් ය.

Translation:- It is a fort built of bones and veins, coated with flesh and blood, wherain are stored old age, death, conceit and ingratitude.

11-6

- 6. ජීර්ණා වෙ රජරථා සුචිතා
අභො සරීරමපි ජරං උපෙනි,
සහස්සව ධමමො න ජරං උපෙනි
සඤ්චා භවෙ සබ්බි ජවෙදසනා,

නිදානය- දෙවුරමිහි දී මලලිකාදෙවින් අරහයා දෙශනා කරණ ලදී.

මලලිකාදෙවී ශ්‍රද්ධා ඇත්තී ය. ඇ විසින් ශාසනයෙහි පරිත්‍යාග කළ ධනය ඉතා බොහෝ ය. නමුත් ඕ තොමෝ මියන අවස්ථා වෙහි ඒ පරිත්‍යාගයත් සිහි නොකොට තමන් බ්ලලකු හා සංවාස යෙහි යෙදීමෙන් කළ පවුකම් ම සිහිකෙරෙමින් මිය අවිච්චියෙහි උපන්තීය. රජතෙමෙත් දේවින් දළා “උන් උපන් තැන විචාරම්”යි පිළිවෙලින් සත්දවසක් ම විභාරයට ගොස් එය සිහි නොකොට ආයේය. බුදුහුත් සත්දවස්හි ම සිහිනොවන සේ ඉටුසේක. මලලිකා බිසවු ද කළ පවු පිණින් තුනිකළ හෙයින් මිනිසුන්ගේ ආයුපමණින් සත්දවසක් නරකයෙහි පැසී අටවන දවස්හි එයින් වුතව තුසිත පුරයෙහි උපන්තීය. බුදුහු කුමක් නිසා එසේ කළ සේක් ද? යත්. ඒ බිසවු රජහට ප්‍රිය ය. ඇ නරකයෙහි උපන් බැව් අසා “දන් පින් බොහෝ කොට කළ මලලිකාවන් පවා නරකයෙහි උපන් කල මම දන් දී කුමක් කෙරෙමි ද” යි දන් පින් නොකොට පවු කොට රජ තෙමේ නරකයෙහි උපදනේය යි රජ්ජුරුවන් කෙරෙහි කරුණා වෙති. අටවන දවස්හි බුදුහු රජගෙට සිභා වැඩ රථ තිබෙන ගෙයි වැඩ තිද වලද “සවාමීනි මලලිකා බිසවු කොසි උපන්ති ද” යි විවාල කල “මහරජ! තුසිපුරයෙහි උපනා”යි වදාලසේක. එවිට රජතෙමේ “සවාමීනි උන් තුසි පුරයෙහි නුපදනා කල උපන්නෝ කවුරු ද? උන් මළහැන් පටන් ශොකය ඉවසන්ට බැරිය” යි කියේය. “මහ රජ! ශොක නො කරව. උපන්නවුන්ට මරණය නියම ය” යි වදාල එහි තුමු රජහුගේ මුත්තනුවන්ගේ හා පියාගේ දිරාහිය රථයන් සදහන්කොට මෙසේ වූ දඬුකඩවලට පවා ජරාව ඇත. ආභවනාව යට ජරාව ඊමෙහි කියනුම කිමි ද” යි වදාලා ධම්දෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදාංක- සුවිත්තා, විශෙෂයෙන් විසිතුරු කරණ ලද්ද වූ; රාජ රථා, රජුන්ගේ මහලුරථයෝ ද; වෙ, එකානනයෙන්; ජරානි, ජරා වට පැමිණෙති. අපො, නැවත; සරිරං, අපි, මේ ශරිරය ද; ජරං උපෙති, ජරාවට එළඹෙයි සතං ව ධමමො, බුද්ධාදි සත්පුරුෂයන්ගේ ධම්මය වනාහි; ජරං න උපෙති, ජරාවට නො පැමිණෙන්නේය සනෙතා, බුද්ධාදි සත්පුරුෂයෝ; සබ්බි, සත්පුරුෂයන් හා සමග; හවෙ, එකානනයෙන්; පවෙදයනති, (මෙසේ) කියති.

භාවය- තුමැණික් ආදී සත්වනින් ද සෙසු රථාලඛිකාර යෙන් ද විශෙෂයෙන් විසිතුරු කරණ ලද්ද වූ රජුන්ගේ මහලු රථ යෝ ද එකානනයෙන් දිරති. ඒ හැර නොයෙක් ලෙස පොෂණය

කල මේ ශරීරය ද දත් වැටීම් ආදියට පැමිණෙමින් දීරයි. බුද්ධාදි සත්පුරුෂයන්ගේ නවලොකොත්තර ධර්මය වනාහි නොදීරන්නේය. බුද්ධාදි සත්පුරුෂයෝ සත්පුරුෂයන් සමග මෙසේ කියති.

Translation- The kings well-ornamented chariots decay, the body too will go to decay; but teaching of the righteous goes not to decay. the righteous say so to the righteous.

11-7

7. අපසසුනොයං පුරිසො බලිවදෙදාව ජීරති,
මංසාති නසස වඩ්ඪනති පසසො න වඩ්ඪති.

නිදනයි- දෙවුරුමිනිදි ලාලුදයි තෙරුන්වහන්සේ අරනයා දෙශනා කරණ ලදී.

ඒ තෙරු මගුල් ගෙවලට ගියකල අනුමෙවෙති බණට අරා ධනා කලෝනම් මලවුන්ට පින්පෙත්දීමෙහි දී සුදුසු තිරොකුසිස සුත්‍රය කියති. අවමගුල් දවස්හි මඬගල සුත්‍රය කියති. මෙසේ මා කියන්නේ ස්ථානොච්ච ධර්මයක් නො වේය යි නො දනිති. හිඤ්ඤාත් එපවත් බුදුන්ට දැන්වූ කල බුදුහු “ලාලුදයි එසේ කියන්නේ දැන් මතු නොවෙයි. පෙරත් එසේ කියේ ම ය. හැමකල ම නුවණ ඇති කෙනෙක් නොවෙති’යි වදාරා යටගිය දවසත් එලෙස ම කී බැව් දක්වනු පිණිස අග්ගිදංඤා බවුණාගේ කථාව වදාරා ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්ම- අපසසුනො, අලපුලානවු; අයං පුරිසො, මේ පුරුෂ තෙමේ; බලිවදෙද ඉව, ගොනෙකු මෙන්; ජීරති, මුහුකරන්නේය. නසස, ඒ මහණවුට; මංසාති වඩ්ඪනති, ශරීරමාංසයෝ ම වැඩිත් නාහ. නසස, ඕහට; පසසො, ප්‍රාඥ තොම; න වඩ්ඪති, නොවැඩෙයි.

භාවය:- අලපුලාන වූ මේ පුරුෂතෙම ගොනෙකු මෙන් වැඩෙන්නේය. මුහුගේ ශරීරමාංසයෝ වැඩෙති. ලෝකික ලොකොත්තර පුඤ්ච නො වැඩෙන්නී ය.

Translator :- The unlearned man grows old like an ox does; his quantity of flesh increases, but not his wisdom.

පරිකථා:- අපසසුන නම් මූලපණණාසාදි එක් දෙ පණණ, සයක් හෝ එක් දෙ වගීයක් හෝ යටත්පිරිසෙයින් එක් දෙ සුත්‍රයක් හෝ පුහුණු නො කල කම්මැලි පුද්ගල යි. හෙතෙම මවට වත් පියාට වත් සෙසු නැයන්ට වත් කිසිම ප්‍රයෝජනයක්. පිණිස නො වැඩි තීරණීකව ම මෝරණ ගොනෙකු මෙන් උපාධිතය වන ක්

ආචාර්යවතක් හිලන්වතක් නො කොට භාවනාවෙහි නො යෙදී තීරණික ව ම මෝරන්ගේය. ඔහුට වෙනෙහි ගස් ලිය ආදීන් වඩනා මෙන් වසුරුද සදොර තිසා තෘණා මානාදී යෙලයයෝ ම වැඩෙත්තාහ.

11-8.

- 8. අනෙකජාති සංසාරං සක්ඛාවිසං අනිබ්බිසං,
ගහකාරකං ගවෙසනො දුක්ඛා ජාති පුන පසුතං.
- 9. ගහකාරකදිට්ඨොසි පුන ගෙහං න කාහසී,
සබ්බා නෙ ඵාසුඤා භගගා ගහකුටං විසංඛිතං
විසංඛාරගතං විතං තණ්හාතං වයමපකුගා.

නිදහස:- බෝරැක් මුලදී උදන වසයෙන් වදල මේ ගාථාවේ පසුව අනද මහනෙරැන් විසින් විචාරණ ලදුව දෙශනා කරණ ලදහ.

බුදුහු බුදුවන්ට බෝරැක් මුල වැඩ හිද හිරු බසින්ට පලවුව මාර සෙනාව පරදවා, ප්‍රථම යාමයෙහි පුළුන්විවාසානුසාරිනි ඥානය වසා සිටිනා මොහය නසා, මධ්‍යමයාමයෙහි දිවැස් උපදවා, අලුයම ප්‍රත්‍යයාකාරයෙහි නුවණ බහා අනුලොම ප්‍රතිලොම වශයෙන් සල කන සේක් අරුණු නැඟෙන වේලේදී බුදුව ලක්ෂ ගණන් බුදුවරැන් වහන්සේ විසින් පවත්වන ලද ප්‍රීතිවාසය ප්‍රකාශ කරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදල සේක.

පද්‍යාචාර:-8. පුනපපුතං ජාති, නැවත නැවත උපපත්තිය; දුක්ඛා, (යම්හෙයකින්) දුක් ද (එහෙයින්); ගහාකාරකං, මේ ආතමනාව සබ්බසාත ගෙය කරන්නහු; ගවෙසනො, සොයන්නා වූ මම; අනෙකජාති සංසාරං, නොයෙක් ජාති කෙල ලක්ෂ ගණන් ය සි කියන ලද සංසාරයෙහි, අනිබ්බිසං, ඒ ඥානය නො ලබන්නෙමි ම; සක්ඛාවිසං, ව්‍යුතිප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් අවිද්දේමි.

9. ගහකාරක, ගෙය කරණ වඩුව; දිට්ඨො අසී, දක්නා ලද්දෙහි වී. පුන, නැවත; ගෙහං, (මට) ගෙයක්; න කාහසී, නො කරන්නෙහි ය. නෙ, නාගේ; සබ්බා ඵාසුඤා, සියලු පරලයෝ; භගගා, බිදින ලදහ. ගහකුටං, ගෙසි කැණීමටල; විසංඛිතං, විසුරු වන ලදී. විතං, (මාගේ) සිත; විසංඛාරගතං, නිවණට වැනි. තණ්හාතං බයං, තෘණාකෂය ය සි කියන ලද අභිතඤාට, අපකුගා, පැමිණියෙමි.

භාවය:- 8. භවයෙහි නැවත නැවත ඉපදීම දුක් හෙයින් ආත්මභාව සංකීර්ණ ගෙය කරන්නාවූ තෘෂ්ණා නමැති වඩුවා සොයන්නා වූ මම ඔහු දක්නට පිලිවන් ඥානය නො ලද්දෙමි බොහෝ කාලයක් සංසාරයෙහි අවිද්දෙමි.

9. ආත්මභාව සංකීර්ණ වූ මේ ගෙය කරන්නා වූ තෘෂ්ණා නමැති වඩුව! බුදු වූන මා විසින් දැන් තෝ දක්නා ලද්දෙහි ය. තෝ නැවත මට ආත්මභාව නමැති ගෙයක් නො කරන්නෙහි ය. තාගේ සෙසු කෙලෙස් නමැති සියලු ගෘහොපකරණයෝ බිඳ දමන ලදහ. ආත්මභාව නමැති ගෘහයාගේ අවිද්‍යා නමැති කැණීමකල අභිනමාභී ඥාන නමැති පොරොවින් පලා විසුරුවන ලදී. දැන් මාගේ සිත අරමුණු කිරීම වශයෙන් නිවණට ගියේය. මම ද නාමතෘෂ්ණා දීන්ගේ ක්‍ෂය යයි කියන ලද අභිත්ඵලයට පැමිණියෙමි.

Translation:- 8. Many a birth I have run in this circle of pives and deaths in vain, seeking the maker of the house. Miserable is birth again and again.

9. Housemaker! now you are seen; you shall not make me a house again: all your timbers are broken; the beam of the circular roof is destroyed; the mind has gone to deleverance; the destructi- on of craving has attained.

පරිකල්ප:- භවයෙහි උත්පත්තියට හෙතුවූ කුශලාකුශල කම් කිරීමේදී තෘෂ්ණා නොමෝ ආත්මභාව නමැති ගෙය කරණ වඩුවා යයි වදාරණ ලදී. එසේ ම රුග වෙණාදි සෙසු කෙලෙසුන් අවිද්‍යාවට සමබක ව සිටිනා හෙයින් අවිද්‍යාව කැණීමකල යයි ද, සෙසු කෙලෙස් පරුල යයි ද වදාළ සේක.

11-9.

10. අවජිඤා බ්‍රහ්මචරියං අලද්ධා ඥානිනො ධනං,
ජිණ්ණකොඤ්චාච ක්‍රියානති ඛිණ්ණවෙජ්ජ පලලලෙ.

11. අවජිඤා බ්‍රහ්මචරියං අලද්ධා ඥානිනො ධනං
සෙතති වාපාතිඛිනාම පුග්ගානි අනුස්සනගති.

නිදර්ශන:- ඉපිපතනයෙහිදී මහදන සිටු පුතුන් අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ සිටුවුන් තෙමේ බරණැස අසුනෙළක් වසතුට ඇති කුලයෙක ඉපද එසේ ම අසු නෙළක් වසතුට ඇති කුලයෙක උපන් සිටුවුවකි යක සරණපාවාගෙන මෙසේ එක්ලක්ෂ සැට නෙළක් වසතුටට ගම්පිත් බුහිතයන් හා එක්ව ඒ සියල්ල ම විසදම කොට මහලු අවසථාවෙහි හිඳිනා ගෙයක් විනොට ගෙහිමියන් විසින් ඉන් තෙරපනලදුයේ ඇඹෙකියන් හා සමග සිතා කමිත් ඇවිදිනේය. එක් දවසක් බුදුහු සාමනේරවරුන් විසින් දෙනු ලබන ඉඳුල්බත් පිළිගන්නා සිටානන් දැක සිතා පහල කොට අනද මහතෙරුන් විසින් සිතා පහල කිරි මට්කාරණ විවාලසේක් “ආනන්දයෙනි! ඉදින් මේ සිටුවුන් තෙමේ ප්‍රථම වයසේදී කෘෂි වණික් ආදී කමිණිකයෙක යෙදුනේ නම් නායක සිටුව වන්නේය; මහණ වූයේ නම් රහත් වන්නේය. සිටුවු දුවකි නොමේ නායක සිටුවු තනතුරට ම හෝ අනාගාමී ඵලයට පැමිණෙන්නිය. ඉදින් මධ්‍යම වයසේදී කමිණිකයෙක යෙදුනේ නම් දෙවන සිටුව වන්නේය; මහණ වූයේ නම් අනාගාමී වන්නේය. සිටුවු දුවකි නොමේ දෙවන සිටුවු තනතුරට හෝ සකාදගාමී ඵලයට පැමිණෙන්නිය. ඉදින් අනන්ත වයසේදී කමිණිකයෙක යෙදුනේ නම් තුන්වන සිටුව වන්නේය; මහණ වූයේ නම් සකාදගාමී වන්නේය. සිටුවුවකි නොමේ තුන්වන සිටුවු තනතුරට හෝ සෝවාන් ඵලයට පැමිණෙන්නිය. තුන් අවසථාව ම ඉක්මවූ හෙයින් ගිහි සැපහි නුත් පිරිනුනාහ, ශ්‍රාමණ්‍ය ඵලයෙනුත් උරිනුනාහ”යි ධර්මදේශනා කරණසේක් මේ ගාථාවන් වදාලසේක

පදාචාර්ය- 10 බ්‍රහ්මචරියං අවරිඤා, බමසර නො වැස; යොධි නෙ, යොවන වසස්හි; ධනං අලඤා, ධනය නොලැබ; ඛිණ්ණිවෙජ්, මසුන් නැති; සලලලෙ, විලෙහ මඩ පිට (හිඳ නැවෙන); ජිණ්ණ කොඤ්චා ඉව, මහලු කොස්ලිහිණියන් මෙන්; අවක්ඛායනති, නැවෙන්නාහුය.

11 බ්‍රහ්මචරියං අවරිඤා පෙ ; වාපා, දුන්නෙන්; අතිඛිණා ඉව, හරණලද ශර මෙන්; පුරුණාති, පෙර වින්ද වූ සැපතට; අනුඤ්ඤාං, ශෝක කරමින්; සෙනහි, හොපිහි.

භාවය- 10. ප්‍රවුච්ඡාවට යොග්‍ය වූ තරුණවියෙහි පැවිදිව බම සර නො වැස, නුපත් හොග උපදවන්නට ද උපන්හොග රක්තට ද යොග්‍යවූ යොවුන්වියෙහි කෘෂිවණික් කමිණිකාදියෙන් ධනය ලැබ නොගෙන ප්‍රමතන ව විසු අඤ්ඤායෝ දියසුන් හෙයින් මසුන් නැති විලෙහ මඩ පිට හිඳ නැවෙන්නා වූ; ගොඳුරු ඇති විලනට යා නො හැකි මහලු කොස්ලිහිණියන් මෙන් නැවෙන්නාහ.

11. තරුණවියෙහි සිල් නොරැක බන්ධන හෝ නොලබා ප්‍රමතක වූ අඤ්ඤායෝ දුන්නෙන් විදිනාලදුව වනයෙහි වැටුණු ශර වේගයන්ට බන් ව දිර යන්නාක් මෙන් “පෙර මෙසේ කැමිහ, මෙසේ පූමිහ, මෙසේ ඇන්දමිහ” යනාදීන් කොක කරමින් ගොවිති.

Translation:- 10. Not having led the life of celebration, nor having gathered wealth in their youth, they brood like old heron beside a pool wherein no fish owing to drought.

11. Not having led the life of celebration, nor having gathered wealth in their youth, they bewail things that are now gone like arrows shot into the wild.

පරිකල්පා- සාසන බ්‍රහ්මවරිය මහන බ්‍රහ්මවරිය සි බබසර දෙකෙකි. එහි සාසන බ්‍රහ්මවරිය නම් මෙමුත්ත ධර්මයෙන් වෙන්වීම් ආදිය සි. මහනබ්‍රහ්මවරිය නම් ශිල සමාධි ප්‍රඥ යන මොහු සි.

එකොළොස්වන ජර්වණිය සි.

12-1

1 අනාගතං වෙ පියං ජඤ්ඤා රතොබයා නං සුරකතිතං,
තිණණමඤ්ඤාචරං යාමං පටිජ්ජගග්ගස පණ්ඩිතො.

තිදුතිය- හෙසසලා වනයෙහිදී බොධිරුජකුමාරයන් අරහයා දෙසනලදී.

බොධිරුජකුමාරයෝ දඹදිව අතික් රජකෙනෙකුන්ට කරවා ගත නොහැකි ලෙසට කොභානද නම් මාලිගාවක් කරවා ගෘහ ප්‍රවේශ මධ්‍යලය කරවමිසි බුදුන්ට ආරාධනාකොට මාලිගාවේ පලමු වන එලිපන පටන් පියවිලි ලවා තමන්ට දරුවන් නැති හෙයින් “දරුවෙකු ලබමි නම් බුදුහු පියවිලි මධ්‍යාසේකැ”යි සිතූහ. බුදුන් පියවිලි නොමැති හෙයින් කුමාර තෙමේන් වලදවා අනන්තයෙහි පිය විලි නොමැතිමට හෙතු විවාර “කුමාරයෙහි! නෙපි කුමක් නිසා පියවිලි ලවු දැ”යි විවාල කල්හි තමන් සිතූදෙය ද කියේය. බුදුහු “ඒ නිසා ම පියවිලි නො මැසියෙමි”යි වදාර දරුවන් නො ලබන්ට කාරණ විවාල කල්හි “පූජිතයෙක අශ්‍රීසෑමි දෙදෙන ම නැව් නැග යන්නාහු මුහුද මැදදී නැව නට කල්හි පෝරුවක ආධාරයෙන් ගොස් දිවයිනකට පැමිණ අතික් කැ යුත්තක් නොදක තුන්වයස් හිම එහි බහුල ව තුබූ පක්ෂින්ගේ බිජුවට හා පක්ෂි පැටවුන් ගින්නෙන් පුලුස්සා කැ ගෙසිනැ”යි වදාර ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධතී- වෙ, ඉදින්; අත්තානං, ආත්මය; පියං ජ්‍යෙෂ්ඨ, තමහට පියයෙහි දන්නේ නම්; නං, ඒ ආත්මය; සුරතකිතං රතෙඛියා, තුන් වයස්හි සුරතකිත කොට රක්තේ ය. පණතිතො, ප්‍රාඥතෙම; තිණ්ණං අඤ්ඤතරං යාමං, තුන්වයස්හි එක්තරා වයසක; පටි ජ්‍යෙෂ්ඨයා, අකුසලින් දුරුවනොට ආත්මය රක්තේ ය.

භාවය- ඉදින් තෙමේ තමාට රැවී නම් එය මනාසේ රැක්ක යුතු. නුවණැති පුරුෂ තෙමේ තුන්වයස්හි එක්තරා වයසක වත් අකුසලින් දුරුව ආත්මය රකින්නේය.

Translation:- If a man loves himself, let him ward the self well. The wise man keeps himself away from evil at least a third part of his life time.

පරිච්ඡේදා- මෙහි “ආත්ම”හි සමමුතී (=ලොකව්‍යවහාර) වශයෙන් පැවති දෙයනායි.

යමෙක් ‘තමා රක්මි’යි මතුමහල් තෙලෙහි මනාකොට වසන ලද දොර කවුළු අැති ගබඩාවකට වැද ආරක්‍ෂා අැතිව වසන්නේ නමුදු ප්‍රාණඝාත ආදී අකුසලයෙහි යෙදුනේ නම් හෙතෙම තමා රක්තේ නම් නොවේ. යමෙක් රැක්මුල් ආදී ආරක්‍ෂා රහිත සාධන යෙක වසන්නේ නමුදු ප්‍රාණඝාත ආදී අකුසලයෙන් දුරුව දන සීලාදී සුවර්තයෙහි යෙදුනේ නම් හෙතෙම තමා රක්තේ නම් වේ.

12-2.

**2 අත්තානමෙව පසුමං පනිරුපෙ නිවෙසෙය,
අඵඤ්ඤමනුසාසෙසා න කිලිසෙසසා පණතිතො.**

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී උපනඤ්ඤ ආකාරපුත්‍රයන් අරභයා දෙසනලදී.

ඒ තෙරුන් වහන්සේ ප්‍රතිපත්තී පිරිමෙහි අදක්‍ෂ වුවත් බණ කීමෙහි ඉතා දක්‍ෂ ය. උන්වහන්සේ අලොච්ඡතාදී ගුණයන් ගැන කියූ බණ අසා බොහෝ භික්‍ෂූහු බුතාඛ්‍ය සමාදන් වූහ. නමුත් තෙමේ මහෙච්ඡ වූයේ ම ය. දිනක් එක් විහාරයෙක හිදිනා තරුණ භික්‍ෂූ දෙනමක් වසනු දෙකකුත් පලසකුත් ලැබ බෙදගත නොහී මංබඩ හිද විවාද කරන්නාහු උපනඤ්ඤ තෙරුන් වහන්සේ දැක “සමාමිති! මෙය අපට බෙදා දුන මැනවැ”යි කීහ. උන්වහන්සේ ද ‘යහපතැ’යි ඒ දෙනමට වසනු දෙක දී “මේ පලස බණ කියන අපට ආරෝණට සුදුසු ය”යි මාහැඟි පලස ගෙණ ගියේය. තරුණ දෙන

මත් නො සතුටුව බුදුන්ට එපවත් කිය. බුදුහු උපනඤ්ඤ තෙරුන්ට නිඤ්ඤ කරණයක් “අනුන්ට අවවාද කරන්නහු විසින් පලමු කොට තමන් ම අවවාදයෙහි පිහිටු වියයුතුය”යි වදාරා ධර්මදෙශනා කරණයක් මේ ගාථාව වදාලයි.

පදනම:- පශ්චාත්, පලමුකොට; අනුකූලයා එව, තමා ම; පතිරුපෙ, සුදුසු ගුණයෙකි; නිවෙසයෙ, පිහිටුවන්නේය. අඵ, අනුකූලව, අඤ්ඤා, අතිකක්ඛට; අනුසාසනය, අනුශාසනා කරන්නේය. පණ්ඩිතො, එබඳු ප්‍රාඥනෙම; න කිලිසෙසය, නො කෙලෙසෙන්නේය.

භාවය- යමෙක් යම්කිසි ගුණයකින් අනුන්ට අවවාද කරණු කැමති නම් ඔහු විසින් පලමු කොට ඒ ගුණයෙහි පිහිටා අනුශාසනා කටයුතු. එසේ කරණ ප්‍රාඥනෙම නො කෙලෙසෙන්නේ ය හෙවත් නො නැවෙන්නේය.

Translation:- One should establish oneself first in what is seemly, then one may counsel another. The wise (who follows this rule) shall not be sorry.

පදනම:- පලමුකොට සුදුසු ගුණයෙහි පිහිටා සිට පරහට අවවාද කරණුයේ අනුන්ගෙන් තිත්ද නොලබා ප්‍රශංසා ම ලබන හෙයින් නොකෙලෙසෙන්නේ නම් වේ

12-3.

**3. අනුකූලයා වෙ නමා කසිත් යඵඤ්ඤාමනුසාසනී,
සුදනො වන දමෙමඵ අනුකූලී කිර දුදදමො.**

නිදර්ශන:- දෙවුරම්හිදී පධාතිකතිය තෙරුන් වහන්සේ අරහයා දෙසන ලදී.

ඒ තෙරුන් වහන්සේ බුදුන්ගෙන් කමටහන් ඉගෙන පන්සිය යක් හිඤ්ඤත් සමග ආරණ්‍යයට ගොස් වස් වැස “අච්චත්ති! නො පමාව මහණදම් කරව” යි අවවාද කොට තමන් වහන්සේ සුඵසේ තිද ඒ හිඤ්ඤත් පෙරසම සක්මන් කොට මැදියම් සැතපෙන ගෙට වඩනා වේලාවට පිහිද ඒ හිඤ්ඤත් කර ගොස් “නිදන්ට වනයට ආව හු ද? වහා ගොස් මහණදම් කරව” යි යවා තිදන සේක. අනතිම යාමයෙහින් මෙසේ ම කරණ සේක. තුන්යම්රයෙහි ම තිදී නො ලැබීමෙන් කලානත වූ හිඤ්ඤා මහණදම් පුරා ගුණ විශේෂයක්

ලබන්ට අසමනී වූවාහු “ආචාරීන් පරික්‍ෂා කරමිහ” යි පරික්‍ෂා කොට උන්වහන්සේගේ ස්වභාවයන් දැන වස් පවරු බුදුන් කර ගොස් එපවත් දැන්වූහ. බුදුහුන් “මහණෙනි! පළමුකොට තමන් හික්මී පසුව අනුන් හික්මවීම යහපතා” යි වදා දී ධම්දෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්‍යය:— අඤ්ඤං, අනිකෙකුට; යථා අනුසාසනී, යම්සේ අනුශාසනා කෙරේ ද; අධ්‍යානා, තමා ද; චෙ, ඉදින්; තථා කසිරු, එසේ ම ප්‍රතිපත්ති පුරණය කරන්නේ නම්; වත, එකානන්‍යයෙන්; සුදන්තො, තෙමේ මනාව දැමුනේ; දමෙථ, අනුන් දමනය කරන්නේය. අත්තා හි කිර, ආත්මය නම්; දුදුමො, දමනයට දුෂකර ය.

භාවය:— අනුන්ට අනුශාසනා කරණ ලෙසින් තෙමේන් පිළිවෙත් පුරණයේ එකානන්‍යයෙන් මනාව දැමුනේ අනුන් දමනය කරන්නේය. මේ ආත්ම දමනය වනාහි අනියමින් දුෂකර ය.

Translation:— If one do oneself so as one advises another man to be, then well-trained one shall train others. To train the self is very hard.

පටිඝාඨා:— මෙහි “ආත්ම” යන්නෙන් විත්තය ගැණෙන හෙයින් ආත්මදමනය නම් විත්තදමනය ය යි.

12-4.

4. අත්තා හි අත්තන්තො නාමො කො හි නාමො උභෙ සියා අත්තනාම සුදන්තන නාමං ලභති දුලලහං.

භිද්‍යනය:— දෙවුරුමිහිදී කුමාරනායප තෙරුන්ගේ මෑතියන් අරහයා දෙසන ලදී.

රජගහනුවර සිරිපානන්ගේ දු වූ ඕනෙමෝ මහණ කරවන්ට දෙමවුපියන්ට යාවඤ්‍ය කොටත් ඔවුන්ගේ කැමැත්ත නො ලදින් වැඩි විය පැමිණ ශරණ ගොස් ගැබ දරා කෙනෙකුත් පිහිටි නමුත් ඒ නොදැන ස්වාමියාගෙන් මහණවන්ට අවසර ලබාගෙන නො දැන දෙවිදහුන්ට පක්‍ෂ මෙහෙණින්තත් ලභ මහණ වූවාය. කල් යත් යත් හික්කුණිහු ඒ හික්කුණිය දරි අැති බැව් දැන දෙවිදහුන් ලභට ගෙන ගොස් කුමක් කරමෝ දැයි විචාලෝය දෙවිදත් තෙමේ සිවුරු හරවයි කියේය. ඒ හික්කුණිය ද මාගේ ප්‍රවුච්ඡාව බුදුන් සන්තානය යි බුදුන් කර ගොස් එපවත් දැන්වූ කල්හි බුදුහු හිහි අවසථාවෙහි දරා

ගැබ පිහිටි බව බුදුහුච්ඡිත් දතත් පරෙපවාදයෙන් මිදෙනු පිණිස කොසොල් රජ්ජුරුවන් ප්‍රමුඛ ගිහි පිරිසකට මේ කාරණය පරික්ෂා කරන්ට භාර කළ සේක. විශාඛානොමෝ ඇතේ ශරීරාවයන් පරික්ෂා කොට මස් දවස් ගැණ මහණ වූ කාලයත් විවාර "ගැබ පිහිටියේ ගිහි කාලයෙහි ය" යි කීවාය. මෙසේ ඇතේ නිරූපණය භාවය ප්‍රකට විය. ඒ භික්ෂුණීන් දස මස් පිරුණු කල්හි පින්වත් පුතෙකු වැදුවාය. කොසොල් රජතෙමේ කුමාරයන් මාලිගයට ගෙන්වාගෙන කිරිමවුන්ට භාරකොට නම් තබන දවස්හි කුමාර කාශ්‍යපය යි නම් කෙළේය. හෙතෙමේ ද බාලකල ම මහණව රහත් විය. උන්වහන්සේගේ මවු මෙහෙණී නොමෝ ද කුමාරයන් තමන්ගෙන් වෙන් වූ තැන් පටන් දෙළොස් අවුරුද්දක් ම දරු ශෝකයෙන් ශෝකී ව ඇසින් කඳුළු ගෙළුවාය. එක් දිනක් බිතොමෝ කඳුළු වැකි මුහුණින් සිභායන්ති විපියෙහිදී තෙරුන් වහන්සේ දෑක "පුත්‍රය! පුත්‍රය!!" යි කියමින් දුව ඇවිත් කිරි වැහි රෙණ තන ඇත්ති තෙරුන් වහන්සේ අල්වා ගත්තීය. උන්වහන්සේ ද "මෑ මාගෙන් මොළොක් බසක් ලද්දු නම් සෙනහය සිදු ගත නොහි විනාශ වන්නීය. තදකොට ම කථා කෙරෙමි" යි සිතා "සෙනහය වත් සිදුගත නොහි කුමක් කරන්නී ද" යි විචාර සේක. බිතොමෝත් "මම මොහු නිසා දෙළොස් අවුරුද්දක් හැඬුයෙමි. මොහුගේ ලය ඉතා තද ය. මොහුගෙන් මට ප්‍රයෝජන කිමි ද" යි සිතා පුත්‍රසෙනහය සිදු එදවස් ම රහත්වූ වාය. පසුකලෙක දම් සෙබෙහි "දෙවිදන් තෙමේ කුමාරකාශ්‍යපයන් හා මවු මෙහෙණීන් විනාශ කරන්ට උත්සාහ කෙළේය. බුදුහු උන්ට පිහිට වූ සේක" යි කථාව ඉපද වූ කල බුදුහු "මහණෙහි පෙරත් මුත් දෙන්නාට පිහිට වීම" යි නිග්‍රොධමීග ජාතකයන් වදාර මෙහෙණීය පුත්‍රසෙනහය සිදු තමන් ම තමන්ට පිහිට කොට ගත්බවට ප්‍රශංසා කොට බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්‍යය- අනතා හි, තෙමේ ම; අනතනො, තමහට; නාථො, පිහිට වන්නේය. පරෙ, අත්‍ය වූ; කො හි, කවරෙක් නම්; නාථො සියා, පිහිටවන්නේ ද? සුදනෙනන, මනාකොට දැමුනා වූ අනතනා එව, තමා විසින් ම; දුලලහං, පරම දුලීහවූ; නාථං, අහිත්ඵලය යි කියන ලද ප්‍රතිෂ්ඨාව; ලහති, ලබන්නේය.

භාෂ්‍ය- තමහට පිහිට නම් තෙමේ ම ය. අතික් කවරෙක් තමහට පිහිට වේ ද? වක්කුරුදි සසිඳුරන් දමනය කළ පුද්ගල තෙම දුලීහවූ අහිත්ඵල තමැති පිහිට ලබන්නේය.

Translation:- Verily the self is the benefactor of self; what other benefactor should there be? The man who has trained himself well, gets a benefactor the like of which could not be found.

පරිච්ඡේද:- සවිභි මොක්ක සමපත් ලැබිය හැක්කේ නමන්ගේ ම ව්‍යාපාරයෙනි. “අතභා භි අතභානො නාථො” යි වදාලේ එහෙයිනි.

12-5.

6. අතභානාච භානං පාපං අතභාජං අතභාසමභවං,
අභිමනභි දුමෙමධං වජ්ජරං වසම ඉයං මණිං.

සර්ගය:- දෙවුරුමිනිදී මහාකාල නම් සෝවාන් උපාසකයන් අරභයා දෙසන ලදී.

එක් දවසක් රු සොරු එක් ගෙයක උමං බිඳ වසනුව හැරගෙන පිබිඳී ගෙහිමියන් විසින් ලුහුබඳනා ලදහු බඩු ඒ ඒ තැන දමා දිවුහ. එක් සොරෙක් විහාරයට යන මග දවන්තේ රුහු බණ අසා උදුසන වෙහෙර පොකුණෙන් මුණ සෝදන මහාකාල උපාසකයන් ඉදිරි යට බඩු දමා ඉවත් විය. සොරුන් ලුහුබඳවා ගියෝ ඒ වසනුව දක “තෝ ගෙවල් භොරකම් කොට ගෙන බණ අසන්නාක් මෙන් අච්චි දිනෙහි දු” යි මහාකාලයන් අල්වාගෙන තලා මරා ගියහ. උදුසන ම පැනට ආ සාමනේරවරු මල උපාසකයන් දක “සාදුහැනි උපාසකයන් මල සේ නපුරුය” යි බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහුන් “එසේය! මහණෙනි, දැන් මල ලෙස යුතු නො වෙයි. නමුත් පූජි යෙහි මුත් කල පුළුලෙසට නම් යුතුය” යි වදාරා “මේ උපාසකයන් පෙර කල පවු කවරේ දු” යි විවාල කල්හි උපාසක නොම පූජි ජාති යෙක්හි පරසත්‍රියක කෙරෙහි ලොභයෙන් තීරපරාධ වූ ඇගේ ස්වාමියා කෙරෙහි වරද සලසා මරවා අවිච්චියෙහි පැසුනු පරිදි විසාර කොට වදාරා “මහණෙනි! මේ සත්‍යයන් විසින් කල පාපකමය ම ඔවුන් මිරිකන්නේය” යි වදාරා ධම්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍යයී- අතභාජං, තමා කෙරෙන් ම ජනිත වූ; අතභාසමභවං, තමා කෙරෙන් ම උපන්නාවූ; අතභානා ඵව භානං, තමා විසින් ම කරණ ලද්දවූ; පාපං, අකුශල කමය වනම; අසමමයං මණිං, පාඨාණමය වූ මැණික (කඩ කඩ කරණ); වජ්ජරං ඉව, විදුර මෙන්; දුමෙමධං, ඒ අඥනයා; අභිමනභි, මඩිනේය.

භාවය- තමා කෙරෙන් ම උපන්නා වූ තමා විසින් ම කරණ ලද්ද වූ ප්‍රාණිකාදී පාප කමීය තෙම ඒ පාපකාරී අඥානියා මැඩලන්නේය. හෙවත් සතර අපායෙහි හෙළා දුක් දෙන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යත්. පාෂාණයෙන් (=ගලින්) ම උපන් වජ්‍රය (=දියමන්ති) තමහට උත්පන්නියාන වූ ඒ පාෂාණමය වූ මැණික සිදුරු කරන් තාක් මෙකි.

Translation:- The evil done by himself, born within himself, produced from himself, grinds the fool, as the diamond born out of gems, grinds the gem.

12-6

6 සසස අවචනනදුස්සීලං මාලුවාසාලම්මොනනං,
කඟෙති සො නචනනානං යථා නං ඉච්ඡති දිසො.

නිදානය- වෙච්චනෙහිදී දෙවදන්තයන් අරභයා දෙසනා කරණලදී.

එක් දවසක් භික්ෂුහු දම්සෙබෙහි රැස්ව “ඇවැත්නි! දෙවිදන් තෙමේ ඉතා නපුරු ය. හෙතෙම තෘෂ්ණාවසභව අජසත් කුමාර යන් ලවා පියා මරවා තෙමේත් බුදුන්ට බොහෝ අනභී කරන්ට උත්සාහ කෙළේය”යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි! දෙවිදන් මට අනභීයට උත්සාහ කරන්නේ දැන් පමණක් නො වෙයි. පෙරත් කෙළේය” යි කුරුඹගම්ග ජනකාදිය වදාරා “තෘෂ්ණා තොමෝ ගසනට නැති මාලුවා ලිය මෙන් පුද්ගලයා තසන්නේය”යි වදාරා ධර්ම දෙයනා කරණයේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යභී-සසස, යමෙකුගේ; අවචනනදුස්සීලං, එකානන දුස්සීල භාවය; සාලං මාලුවා ඉව, සල්ලැකක් වැලඳගෙන සිටි මාලුවා ලියක මෙන්; ඔතනං, ඒ දුස්සීලයා වැලඳ ගෙන සිටියේ වේ ද; දිසො, සතු රෙක්; නං, ඒ තමාගේ සතුරුට; යථා ඉච්ඡති, යම්සේ අනභීයක් කරණු කැමතිවේ ද; සො, ඒ දුස්සීල තෙමේ ද; අනනානං, තමහට; තථා කඟෙති, එසේම අනභී කරන්නේය.

භාවය- යම්සේ ගෘහස්ථයෙක් උපන් තැන් පටන් දශ අකුශල ක්‍රමපථය කෙරේ ද, යම් ප්‍රවුජ්ඣයෙක් උපසම්පන්න වූ දවස් පටන් ගුරුකාපතනියට පැමිණේ ද, එසේ වූ දුස්සීලයාගේ නොයෙක් ජාති යෙහි පුරුදු කොට ආ සදොර උපන් තෘෂ්ණායෙහි කියනලද ඒ

දුස්සීලතාවය සල් රැකක් වැලඳ සිටි මාලුවා ලිය වැසි වස්තා කල ගොටුසේ උඩු බලා සිටි මාලුවා පත් පුරුගත් දියබරින් ඒ සල් රැක බිඳ හෙලන්නාක් මෙන් දුස්සීල පුද්ගලයා සුගතියෙන් වුන නොට සතර අපායෙහි හෙළා සතුරෙක් මෙන් අනච්ඡ කරන්නේය.

Translation:- Just as a Maluwa creeper will overturn a sal tree, even so his own unlimited wickedness crushes the evil doer; he does to himself what his enemy would wish.

12-7.

7 සුඛගති අසාධුති අත්තනො අභිහානි ව,
යං මෙ හිනං ව සාධුඤ්ච තං මෙ පරමදුක්කරං.

නිදානය- වෙළඳවනයෙහි දී සබ්බභෙදයට යත්තකිරීමක් අරභයා දෙසනලදී.

එක් දවසක් දෙවිදන් තෙමේ සබ්බභෙදයට උත්සාහ කරන්නේ සිභා වඩනා අනද මහනෙරැන් දැක තමන්ගේ අදහස කියේය. සථිචරයන් වහන්සේත් ඒ අසා බුදුන් කරු පැමිණ “සාමිති මම අද පෙරවරු රජගහ නුවරට සිභා ගියෙමි. එහිට දෙවිදන් තෙමේ මා දැක අවුත් ‘අච්චන්ති’ අද පටන් බුදුනුත් හැර සබ්බයාත් හැර පොහොයත් කෙරෙමි, සෙසු සබ්බකමීච කෙරෙමි”යි කියේය. සාමිති! අද දෙවිදන් සබ්බයා බිඳින්නේය”යි කියේක. බුදුනු ඒ අසා “ආනන්දය! තමාට අහිත දෙය කරනට පිලිවන; හිත දෙය ම දුෂ්කරය”යි වදාර මේ ගාථාව වදාලිසේක.

පදාච්ඡ- අසාධුති, යම් කමි කෙනෙක් සාවද්‍ය හෙයින් අසාධු හුද; අත්තනො අභිහානි, අපායට පවුණුවන හෙයින් තමහට අහිතයෝ ද; (එබඳු අකුඤ්ඤයෝ) සුඛාරනි, සුවසේ කට හැක්කාහ. යං, යම් කමියක්; හිනං, සුගතියට පවුණුවන හෙයින් තමහට හිත ද; සාධුං ව, නිරවද්‍ය බැවින් සාධු ද; තං, ඒ කුඤ්ඤ කමිය; පරමදුක්කරං, අතියයින් දුෂ්කරයි.

භාවය- තමහට අහිතවූ වැරදි දෙය කරනට පිලිවන. තමහට හිතවූ නිවැරදි දෙය කරනට ඉතා ම නොපිලිවන.

Translation:- Easy to do evil which is harmful to the self. That which is beneficial and good, indeed, that is most difficult to do.

පරිභාෂා- පරමදුක්ඛායං යන්තෙන් පෙරදිග බලා යන මහ ගහක් පෙරලා අපර දිගට නතුකිරීමක් මෙන් දුෂකර බැව් ගහවා

12-8.

ඪ යො සාසනං අරහතං අභියානං ධම්මජීවිතං,
පටිකෙකාසනි දුමමධො දිට්ඨිං නිසාය පාපිකං,
ඵලානි භට්ඨකසෙසව අනගසක්ඝය්‍යය ඵලලනි.

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී කාල සථිතයන් වහන්සේ අරහයා දෙශනා කරණලදී.

සැවත්නුවර එක්තරු උපාසිකාවක් කාල නම් තෙරුන්ට මවු තරමේ සිට උපසථාන කරන්නීය. උන්ගේ ගෙට සමීප ගෙවල ඇත්තේ ද බුදුන්ගෙන් බණ අසා අවුත් බුදුන්ගේ ගුණ කියති. උපාසිකා තොමෝ ඒ අසා “මමත් බුදුන්ගෙන් බණ අසනු කැමැත්තෙමි”යි තෙරුන්ට කීවාය. සථිත තෙමේ ද උපාසිකාවන් බුදුන්ගෙන් බණ අසා උන්වහන්සේ කෙරෙහි පැහැදුනොත් තමන්ගේ බතට හානි වේදෙයි සිතා තුන්වන වර දක්වා වැලැක්වීය. උපාසිකාවෝ ද එක්දවසක් උදුසන ම පෙහෙව ගෙණ “මෙහි වළදන ස්වාමීන් යහපත් කොට වළදව”යි දුවනියන්ට නියම කොට බුදුන් දැක බණ අසන්ට විහාරයට ගියහ. කාල සථිත තෙමේ ගෙට පැමිණ “උපාසිකාවෝ කොයි දෑ”යි විචාර විහාරයට ගිය බැව් අසා වහවහා විහාරයට ගොස් බුදුන්ගෙන් බණ අසන්නවුන් දැක බුදුන්ට “ස්වාමිනි! මෝතොමෝ මෝඛ ය. සියුම් බණ නොවදුරු දන්දීම ආදියෙහි විපාක පමණක් වදාල මැනවැ”යි කියේය. බුදුහුත් ඔහුගේ අදහස දැන “නුවණතැනි පාපි පුද්ගලය! බුදුන්ගේ අනුශාසනාව වළකා තමාගේ විනාශයට වැයම් කෙරෙහි දෑ”යි වදුරු මේ ගාථාව වදාලසේක

පද්ම- යො දුමමධො, යම් අඤ්ඤා පුද්ගලයෙක්; පාපිකං දිට්ඨි නිසාය, ලාමකවු දූෂටිය නිසා; අරහතං, නිකෙලෙස් වූ; ධම්මජීවිතං, දැනැමින් ජීවත් වන සුලු වූ; අරයානං, බුද්ධාදි ආර්යයන්ගේ; සාසනං, අනුශාසනාව; පටිකෙකාසනි, වළකා ද; භට්ඨකසෙසව ඵලානි ඉව, උන ගසේ පල ගැන්ම මෙන්; අනගසක්ඝය්‍යය, ආනම්වධිය (=තමහට විනාසය) පිණිස; ඵලලනි, නිපදනේය.

භාවය- යම් මෝඛයෙක් තමහට ලාභසත්කාර අඩු වේ දෙයි උපන් ලාමක අදහසක් නිසා බුද්ධාදි ආර්යයන්ගේ අනුශාසනාව

වලකා නම් ඔහුගේ ඒ වැලකීම ද ලාමක දූෂටය ද ඔහුගේ විනාශය පිණිස වන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යත්. උන ගසේ පල ගැණීම එහි විනාශයට ම වන්නාක් මෙනි.

Translation:- If a fool given to evil views, prevents others from the teaching of Arhats, the noble men, followers of Dhamma, it brings his own destruction, like the fruiting to the bamboo.

12-9.

9 අතනනා ව කනං පාපං අතනනා සංකිලියානි,
අතනනා අකතං පාපං අතනනාව විසුජ්ඣනි,
සුඛි අසුඛි පච්චනනං භාඤ්ඤාමඤ්ඤා විසොධයෙ.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී චූලකාල උපාසකයන් අරභයා දෙශනා කරණලදී.

එක්දවසක් උමං සොරු වසතු සවාමීන් විසින් ලුහුබඳනා ලද්දහු රුත්‍රි බණ අසා විහාරයෙන් නික්ම යන චූලකාල උපාසකයන් ලඟට බඩු දමා පලාගියහ. මිනිස්සු ඔහු දැක අල්වා ගෙන තලන්ට වත්හ. පැනට ආ දැසියෝ මේ දැක නොගෙක් කාරණ කියා ඔහු මුද්‍රා ගත්හ උපාසක තෙමේ විහාරයට ගොස් එපවත් කියේය. මුද්‍රුහු ඒ අසා “මහණෙනි! චූලකාල තෙමේ කුමහදැසින් නිසාත් තමන් එබන්ද නො කළ නිසාත් ජීවිතය ලද්දේ ය. මේ සචයෝ පවු කොට අපායට පැමිණ තුමුම තමන් කෙලෙසති. කුසල් පාලනු සවභී සම්පතටත් නිව්‍යාණ සම්පතටත් පැමිණ තුමු ම පිරිසිදු වෙති”යි වදාය මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධ- අතනනා, තමා විසින්; පාපං, අකුශල කමියක්; කතං, කරණ ලද්දේ නම්; අතනනා, තෙමේ ම; සංකිලියානි, කෙලෙසෙන්නේය හෙවත් තැවෙන්නේය. අතනනා, තමා විසින්, පාපං, අකුශල කමියක්; අකතං, නොකරණ ලද්දේ නම්; අතනනා එව, තෙමේ ම; විසුජ්ඣනි, විශුද්ධ වන්නේය. සුඛි, ශුඛිය ද; අසුඛි, අශුඛිය ද; පච්චනනං, තමතමන්ට ම ය. අඤ්ඤා, අනිකෙක්; අඤ්ඤං, අනිකකු; න විසොධයෙ, ශුඛ කරන්නේ නො වේ.

භාවය- පාපකාරී පුද්ගල තෙම සතර අපායෙහි ඉපිද දුක් අනුභව කරන්නේ තෙමේ ම කෙලෙසෙන්නේය. හෙවත් තැවෙන්නේය. පුඤ්ඤකාරී පුද්ගල තෙම සුගතියට යන්නේ තෙමේ ම

පිරිසිදු වන්නේය. කුලකම් සඳහාන ගුණික හා අකුල කම් සංඛ්‍යාන අගුණික ඒ කුසල් අකුසල් කළවුන්ට ම අයත්ය හෙවත් ඔවුන්ට ම විපාක දෙන්නේය. එක් පුද්ගලයෙක් අන්‍යයෙකු පිරිසිදු නො කරන්නේය.

Translation:- If one does evil one comes to grief; if one does good one comes to happiness. The happiness and grief are belonged to the doers. No one can purify another.

12-10

10 අනන්තයා පරපෝෂිත බහුතාපි න භාපයෙ,
අනන්තයාමහිකුසලය සදස්පසුනො සියා.

නිදානං- දෙවුරුමිනිදි අනන්තයා තෙරුන්වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

බුදුන් “මහණෙනි! මම තව සාරමසකින් පිරිනිවන් පාමිසි” වදාළ කල්හි සත්සියයක් පමණ පාඨග්ජන භික්ෂුහු සසරභය ඇතිව “කුමක් කරමෝ ද” යි කථා කරණ සේක. ඉන් අනන්තයා තෙරුන් වහන්සේ වෙත ව සනසේක. එවිට ඒ භික්ෂුහු “අප ලභට නො එන්නේ ඇයි ද” කියා අනන්තයා තෙරුන් බුදුන් වෙත පමුණුවා එපවත් කීහ. බුදුහුන් ඒ තෙරුන්ගේ අදහස හඟවනු පිණිස කුමක් හෙයින් එලෙස කරවු ද” යි විචාළ කල්හි උන්වහන්සේ “සවාමිනි! නුඹවහන්සේ සාරමසකින් පිරිනිවන් පානාසේක. මම නුඹවහන්සේ පිරිනිවෙන්නට පෙර රහත්වන්ට උත්සාහ කෙරෙමි” යි කීසේක. බුදු හුන් සාධුකාර දී “මහණෙනි! යම් කෙනෙක් මට සෙනහ කෙරෙත් නම් උන් අනන්තයායන් මෙන් වියයුතු. මට කරණ පුජා නම් සුවද මල් ආදියෙන් පිදීම නොව ප්‍රතිපත්තියෙන් පිදීම ය” යි වදා රු ධර්ම දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යං- බහුතා අපි, බොහෝ වූ ද. පරපෝෂිත, පරපෝෂිතයන්; අනන්තයා, ආනන්තයා; න භාපයෙ, නො පිරිහෙලන්නේය. අනන්තයා, ආනන්තයා; අහිකුසලය, (මේයයි) දුන; සදස්පසුනො සියා, සවාමියෙහි යුක්ත වන්නේය.

භාමය- බොහෝවූ ද පරවැඩ නිසා අත්වැඩ නො පිරිහෙලිය යුතු. මට අත්වැඩ නම් අහිත් එලෙසයි දුන එය ලැබීම පිණිස උත්සාහ කටයුතු.

Translation:- Let no man neglect his own welfare for the good of another, however great it may be. Knowing what is good for him, let him pursue that good.

පටිභාෂා:-මෙහි ස්වාභී තම් අගීන්ඵලය යි. නමුත් “මම ස්වාභීය කරන්නෙමි” යි ආවායතීවත් උපාධිසායවත් ආදී වතාවත් නො පිරි හෙළිය යුතුය. ආභිසමාවාරික (=ඉතා කුඩා) වත් නුපුරු ආදිවුම වරියය පිරිමෙක් නො වේ. ආභිසමාවාරික වත් පුරන්නා ම ආයතී ඵලාදියට පැමිණෙන හෙයින් ආභිසමාවාරික වත් පිරිම ද ස්වාභී තම් වෙයි. යමෙක් අභිසමාවාරික වඩන ලද විදගීනා ඇතිව අද අද ම රහත් වෙමි යි ප්‍රතිවේදිය ප්‍රාභීතා කෙරෙමින් වෙසේ ද ඔහු විසින් ආවායතීවත් ආදිය පිරිහෙලා නමුත් ස්වාභීයෙහි ම කියුකත විය යුතු.

දෙලොස් වන ආභවවගීය යි.
13-1.

1. හීනං ධම්මං න සෙවෙය්‍ය පමාදෙන න සංවසෙ,
මිච්ඡාදිට්ඨිං න සෙවෙය්‍ය න සියා ලොකවදධනො,

ගීදානිය:- දෙවුරුමිනිදී එක්තරු තරුණ භික්ෂු නමක් අරහයා දෙසන ලදී.

එක් තෙරකෙනකුත් වහන්සේ බාලතමක් කැඳවාගෙන උද සන ම විශාබාවන්ගේ ගෙට වැඩ කැඳ වලද බාල නම එහි රඳවා පිටත වැසිසේක. විශාබාවන්ගේ මිනිබිරියක් බාලතමට පැත් පෙරන්ති පැත්සැලියෙහි ඡායාවෙන් තමන්ගේ මුණ බලා සිනා සුනාය. ඒ බාලතමත් කුමාරිකාවත් මුණ බලා සිනාසුනේය. කුමාරිකා තෙ මෝ ඒ දෑක මේ ඡිනනසිසයා (=හිස කැපුණේ) සිනා සෙයි” කීවා ය. ඒ අසා බාලතමත් “තෝත් ඡිනනසිස ය, තිගේ මවත් ඡිනනසිස ය, තිගේ පියත් ඡිනනසිස ය” යි ගටා බිණුණේය. ඇ හඩාගෙන ගොස් මුත්තනියන්ට එපවත් කීවා ය. විශාබානොමෝ බාලතම ලහට අවුත් “ස්වාමිනි! තරහ නුචුව මැනව. මෙය හිසකේ කපා, කපා කළ සිවුරු දරණ නුඔවහන්සේට අගරු නො වේ ය” යි කීවාය. බාලතම ඒ අසා “එසේ ය! උපාසිකාවෙනි! මාගේ කෙස් කැපීම ආදිය දන්නෙහි ය. ඡිනනසිසය යි මට බණින්නට මිනිබිරියට වටනේය” යි කීයේ ය. විශාබාවෝ දෙපසය ම ගිවිස්වැලිය නො හෙති. ඒ වේලාවට තෙරුන් වහන්සේත් අවුත් මේ කීමෙක් දෑ යි විවරු විශාබාවන් සේ ම අවවාද කොටත් බාලතම ගිවිස්වැලිය නොහෙති ඒ වේලාවට ම බුදුහුත් එනතට වැඩ එපවත් අසා ඒ බාලතම සෝවාන්වන්ට පින් ඇති බැව් දෑන “මා මොහුට නැමෙන්නට වටනේය” යි සිනා ‘කිම! විශාබාවෙනි! නොපගේ මිනි බිරියට හිසකෙස් කැපීම ආදී පමණකට මාගේ ශ්‍රාවකයන්ට මෙසේ බුණිය හැකි දෑ” යි කීයේක. බාලතම ද දෙන මුදුනේ තබා

“සවාමීනි! අපගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ හා විශ්වාසවන්ත මේ ප්‍රශ්නය නො දනිනත් නුඹවහන්සේ දන්නාසේකැ” යි කියේය. බුදුහුත් බාලතම තමන් වහන්සේට තැබුණු නියාව දැන කාම ගුණ යන් අරභයා සිතාසීම නම් භීතධර්මයකැ යි වදාරා ධර්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යම:- භීතං ධම්මං, භීතච්ච රූපාදී කාමගුණ ධර්මයන්; න සෙවෙය්‍ය, සෙවනය නො කරන්නේය. පමාදෙන, ප්‍රමාදය හා; න සංවසෙ, එක්ව නො වසන්නේය. මිච්ඡාදිට්ඨිං, මිච්ඡාදෘෂ්ටිය ද; න සෙවෙය්‍ය, සෙවනය නො කරන්නේ ය. ලොකවඬුනො, ලොව වඩන්නෙක්; න සියා, නො වන්නේය.

භාවය- ලාමක වූ පඤ්චකාමය ද ප්‍රමාදය ද මිච්ඡාදෘෂ්ටිය ද සෙවනය නො කටයුතු. මේ නොකටයුතු කිරීමෙන් සසර දික් නො කටයුතු.

Translation:- Follow not immoral conducts, nor associate with negligence; cherish not wrong theories. Do not linger long in the world by doing those evil.

පරිකල්ප:- භීත සත්‍යයන් විසින් සෙවනය කටයුතු බැවින් ද භීතච්ච නරකාදියෙහි උපදවන හෙයින් ද රූපාදී පඤ්චකාමය භීත ධර්ම නම් වේ.

මිච්ඡාදිට්ඨි නම් පඤ්චකාමයන් විසින් ගර්භා කරණ ලද, අනිත්‍යාදියට විරුද්ධවූ, ශාශ්වත උච්චේද වශයෙන් දෙපරිදි වූ ලාමක දර්ශන ය යි.

13-2

- 2. උනන්දුවට න පැමිණෙන්නා ධර්මං සුචරිතං වරෙ ධර්මවාදී සුච. සෙති අසම් ලොකෙ පරමහි ව.
- 3. ධර්මං වරෙ සුචරිතං න නං දුචරිතං වරෙ ධර්මවාදී සුච. සෙති අසම් ලොකෙ පරමහි ව.

නිදහස- නිග්‍රොධාරමයෙහිදී සුඤ්ඤාදන රජවුමන් අරභයා දෙසන ලදී.

බුදුහු බුදුබවට පැමිණ කිඹුල්වත්තුවරට වැඩි පලවූ ගමනේදී නිග්‍රොධාරමයට වැඩ නැඟන්නේ මානය බිඳී ම පිණිස අහස්හි සක් මත් කොට බණ වදාරා ඔවුන් පැහැද වූ සේක. බණ අසා යන

නැගන් අභුරෙන් එක් කෙනෙකුත් බුදුන්ට ආරාධනා නො කළහ. රජු පුරවෝ ද “මපුතනුවන් වහන්සේ මාගේ ගෙට නො වැඩ කොයි වඩනා සේක් ද” යි ආරාධනා නො කොට ම ගොස් විසිදහ සක් රහතන්වත් බුදුන්වත් දන් සපයා අසුන් පැනවූහ. දෙවන දවස්හි බුදුන් ගෙපිළිවෙළින් සිභා වඩනා කල රජතෙමේ එපවත් අසා වහ වහා අවුදිත් වැද “අඬ පුතනුවන් වහන්ස! කුමක් කීසා මට ලජ්ජා උපදවනසේක් ද” යි කියේ ය. බුදුහුන් “මහරජ! තොපට ලජ්ජා උපදවන්නට නො වෙයි. මගේ කුලපරම්පරාව පවත්වමි” යි වදාර “කුමක් ද? පුතනුවන් වහන්ස! මාගේ පරම්පරාවෙහි සිභා කන්නෝත් අද්ද” යි විවාල කල්හි “මහරජ! මේ කුලපරම්පරාව තොපගේ නො වෙයි. මාගේ කුලපරම්පරාව ය. නොයෙක් දහස් ගණන් බුදුවරු සිභා ම ජීවත්වූහ” යි වදාර ධම්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පද්ධි:- 2 උතතිට්ඨා, ගෙපිළිවෙළින් පිඩුසිහිමෙහි; නප්පම ජේජය්‍ය, නො පමා වන්නේය; ධම්මං, ඒ භික්ෂාවය්‍ය ධම්මය; සුවරිතං වරෙ, සකස් කොට කරන්නේය. ධම්මචාරී, ඒ ධම්මයෙහි හැසිරෙණ මහණතෙම; අසම්මං ලොකෙ, මෙලොවෙහි ද; පරවහි ව, පර ලොවෙහි ද; සුඛං සෙහි, සුවසේ වසන්නේය.

3. ධම්මං, භික්ෂාවය්‍ය ධම්මය; සුවරිතං වරෙ, මනා කොට පුරන්නේය. නං, ඒ භික්ෂාවය්‍ය ධම්මය; දුච්චරිතං න වරෙ, නපුරු කොට නො පුරන්නේය ධම්මචාරී -පෙ- වසන්නේය.

භාවය:- 2. පිඩු සිහිමෙහි නො පමා විය යුතු. එය එක්විසි අනෙක්නෙන් දුරුව ගෙපිළිවෙළින් පිඩුසිහිමෙන් සකස් කොට පුරාදු කටයුතු. භික්ෂාවය්‍ය ධම්මයෙහි මනාව හැසිරෙණ මහණතෙම දෙලොව ම සුවසේ වසන්නේය.

3. එක්විසි අනෙක්නෙන් දුරුව ගෙපිළිවෙළින් සිහිමෙන් භික්ෂාවය්‍ය ධම්මය මනාකොට පිරියයුතු. එය වෙසියගොවරුදී අගොවර යෙහි හැසිරීම වසයෙන් නපුරු කොට නො පිරිය යුතු. භික්ෂාවය්‍ය ධම්මයෙහි මනාව හැසිරෙණ මහණතෙම දෙලොව ම සුවසේ වසන්නේය.

Translation:- A monk should not be heedless in going round for food; but he should do it rightly. Whoso lives in accordance with the Dhamma, is happy both in this world and in the next.

3 Go round for your food rightly, but do not do it wrongly. Whoso lives in accordance with the Dhamma, is happy both in this world and in the next.

පරිච්ඡේදය - පිණිස පාතීක වන නො පිරිහෙලා ගෙපිළිවෙලින් සිහන්ගේ පමා නො වෙයි, වන පිරිහෙලා ගෙපිළිවෙල ඉක්මවා ප්‍රණීත ගොජන සොයන්නේ පමාවෙයි. "එක්විසි අනෙස්න" නම් ගිහියන්ගේ සිත් ගෙන සිටුවසය ලැබීමට දුන්ගිල මහණුන් විසින් කරණු ලබන උපායය එක්විස්සෙයි. වෙය්‍යාසනු (=වෙයහන) ආදීන් වසන නැත් මහණුන් විසින් නො එළඹිය යුතු හෙයින් අගොවර නම.

13-3.

4. යථා බුබුලකං පසෙස යථා පසෙස මරිචිකං.

එවං ලොකං අවෙකඛනතං මච්චුරජා න පසසති.

නිදනම: - දෙවුරුමිනිදී පන්සියයක් විදගික භික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ භික්ෂුහු බුදුන්ගෙන් කමටහන් ඉගෙන අරණ්‍යයකට ගොස් විශ්වී කොටත් ගුණ විශෙෂයක් ලද නොහි "කමටහන් පිරිසිදු කර ගණුමිහ" යි බුදුන් කර වඩනාහු අතරමගදී මිරිතු දෑක අතිත්‍යය භාවනා කෙරෙමින් එහි. උත්වහන්සේලා විහාරයට ආ කෙණෙහි ම වෘතීවක් වැස්සේය. ඒ භික්ෂුහුන් ධාරවෙගයෙන් නැගී බිඳෙන දිය බුබුලු දෑක "මේ ආතමභාවයන් ඇති ව නැතිවීමෙන් මේ දිය බුබුලු හා සමය" යි අරමුණු ගත්හ. බුදුහු ගෙකිලියේ වැඩිහිඳ ම රන්මියක් විහිදුවා ලඟ වැඩිහුන්තාසේ කොට බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදල සේක.

පද්‍ය: - බුබුලකං, දියබුබුලක්; යථා පසෙස, යම්සේ බලා ද; මරිචිකං, මිරිඟු; යථා පසෙස, යම්සේ බලා ද; එවං, එපරිද්දෙන් ම; ලොකං, ලෝකය; අවෙකඛනතං, නුවණැසින් බලන මහණහු; මච්චු රජා, මරණ රජතෙම; න පසසති, නො දක්නේ ය.

භාවය: - ඉපද වහා නස්නා හෙයින් සකකි- ධාතු- ආයනන සඛ්‍යාන ලෝකය දියබුබුලක් වැනි ය යි ද, මිරිඟු (=පවතින් කමපි න වූ හිරුරැස) වැනිය යි ද නුවණින් දක්නා මහණතෙම මාරයා ගෙන් මිඳෙන්නේය.

Translation: - He sees the world as it were a bubble; he sees the world as it were a mirage. Him, who regards the world thus, the king of Death sees not.

13-1.

5 එඵ පසුපට්ඨං ලොකං විහතං රජරජුපමං,
යසු බාලා විසිදනති නඤ්ඤි සබ්බො විජනනං.

නිදානය- වෙළඳවනගෙයෙහිදී අභයරජ කුමාරයන් අරභයා දෙසනලදී.

පිටිසර ජනපදය සන්සිදුවා ආ අභයරජ කුමාරයන්ට පිය වූ බිම්සර රජතෙමේ නැටීම් ගිනිමිහි දක්‍ෂ වූ සත්‍රියකුන් දී සන්දවස කට රජ්‍යයන් දුන්නේය. ඒ සත්‍රී ද ඒ ඇසිල්ලෙහි හටගත් රොගය කින් මලාය කුමාර තෙමේ ද ශෝකය ඉවසා ගත නොහි බුදුන් කර එලඹ එපවත් කියේය. බුදුහුන් ඔහු අස්වසා ධම්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පදා- යඤ්ඤ, යම් ආත්මභාවයෙකි; බාලා, අඥනයෝ; විසිදනති, නාස්ඤා දූෂි වශයෙන් ගැලෙද්ද; විජනනං, නුවණැත්ත වුන්ට, සබ්බො නඤ්ඤ, ඇලීමෙක් නැද්ද; විහතං, විසිතුරු වූ; රජරජු පමං, රජරජයක් වැනිවූ; ඉමං ලොකං, (සකකාදි ලොක යයි කියන ලද) මේ ආත්මභාවය; එඵ, එවූ. පසුපට්, බලවූ.

භාවය- යම් ආත්මභාවයෙකි අඥනයන් “මම ය, මාගේ ය” යනාදීන් ගැලෙද්ද, යමෙකි නුවණැත්තියන්ට ඇලීමෙක් නැද්ද, රන් රිදී මුතු මැණික් ආදියෙන් විසිතුරු කරණලද රජ රජයක් මෙන් වස්ත්‍රාභරණයෙන් විසිතුරු කරණ ලද මේ ආත්මභාවය බලවූ.

Translation:- Come and look upon this body, adorned as the chariot of a king, wherein the fools make attachment, though the wise do not crave it.

පටිභාසා- අඥන පුද්ගල තෙම සංසකාරයන්හි ඇලෙන්නෝ නාස්ඤා- දූෂි- මාන- ක්‍රොධ- අවිද්‍යා- කෙලශ- දුඛවර්ග යන සඤා විධි සබ්බයන්ගේ වශයෙනි.

13-5

6 යො ව පුඤ්ඤි පමජ්ජිකා පච්ඡා සො නපපමජ්ජති,
සො ඉමං ලොකං පහාසෙති අඛ්ඤා මුත්තනාව වජ්ඣමා.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී සමමුඤ්ජනී තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

ඒ තෙරුන් වහන්සේ හමදනා වේලා නියමයක් නැතිව නිතොරම හැමද ආවේදිනාසේක් එක්දවසක් මුස්න හැරගෙන රෙවන තෙරුන් වහන්සේ කර ගොස් “මෙනෙම මහා කුසිතයෙන. මුස්න ගෙන හැමදිකල නපුරු දු”යි කියේක. රෙවන තෙරුන් වහන්සේත් මේ තෙරුන්ට අවවාද කරණු පිණිස “නා එව”යි කියා නා ආ කල “ඇවැත්කි! වත් පිළිවෙත් කරමිසි හැමවේලේ ම මලු හැමද ආවේදීම නොවටී. උදසන හැමද සිහා වලද අවුත් දෙතිස් කුණු කොටස් පිළිකුල් වයයෙන් සලකා සවස් වේලේ හමදුව”යි කියේක. උන්වහන්සේ ද රෙවන තෙරුන්ගේ අවවාදයෙහි පිහිටා නොබෝ කලකින් ම රහත් ව පලසමවත් සුවෙන් දවස් යවනසේක් හිඤ්ඤත් “ඇවැත්කි! දුන් නොහමදනේ කුමක් නිසා දු”යි කී කල “පලමු පමා හෙයින් හැමද ආවේදිදෙමි, දුන් නො පමා හෙයින් නො හමදිමි”යි කියේක. හිඤ්ඤු “මෙනෙම තමන් රහත් බවක් හඟවන්නේය”යි බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහුත් “මහණෙනි! මජුත් පලසමවත් සුවෙන් දවස් යවා”යි වදාරා ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදලසේක.

පද්ධි— යො, යම් පුද්ගලයෙක්; පුබ්බ, පෙර; පමජ්ඣා, ප්‍රමාදව; පච්ඡා, පසුව; නපමජ්ඡති, නො පමා වේ ද; සො, ඒ පුද්ගල තෙම; අබ්භා මුත්තො, වලාපටලයකින් මිදුනාවූ; වජ්ඣමා ඉව, පුණ් ව්‍යුයා මෙන්; ඉමං ලොකං, මේ ලොකය; පභාසෙති, ඥානාලොකයෙන් බබුලුවන්නේය.

භාවය— යම් පුද්ගලයෙක් පලමුව වත් පිළිවෙත් පිරිමෙන් හෝ බණ හැදෑරීම් ආදියෙන් හෝ නුවණින් මෙනෙහි කිරීමෙහි පමා වූයේ පසුව මාහීඵල සුවයෙන් දවස් යවන්නේ නො පමා වේ ද; හෙනෙම වලාපටලයකින් මිදුනු පුන්සද මෙන් ආත්මභාවය යි කියනලද මේ ලොකය ඥානාලොකයෙන් බබුලු වන්නේය.

Translation:- Whoso in the past has been negligent, but afterwards cherishes vigilance, he illuminates this world like the moon freed from clouds.

13-6.

- 7 යසා පාපං කතං කමමං කුසලෙන පිටිසති,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව වජ්ඣමා.
- නිදනාය— දෙවුරම්හිදී අංගුලිමාල තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

උන්වහන්සේගේ උතපත්ති කථාව අංගුලිමාල සුත්‍රයෙන් දන යුතු. උන්වහන්සේ බුදුන් ලඟ මහණ ව රහත් ව පිරිනිවි කල්හි හිඤ්ඤු “අභුජ්මජ් තෙරහු කොසි උපන්තු දු”යි දම් සෙබෙහි කථා උපදවා “පිරිනිවිසේය”යි බුදුන් වදාල කල්හි “සවාමීනි මෙතෙක් මිනී මරුන් පිරිනිවිසේ දු”යි කීහ. බුදුහුන් “එසේය මහණෙනි! හෙතෙම පෙර කලාණ මිත්‍රයකු නො ලැබ පවු කල නමුත් පසුව කලාණ මිත්‍රයකු ලැබ නො පමාවූයේය. එහෙයින් කල පාපය පිතින් වැසිනැ”යි වදාරු බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධී- යසා, යම් පුද්ගලයෙකු විසින්; කතං, කරණලද; පාපං කමමං, අකුසල කමීය; කුසලෙන, (අතීන් මාගී විත්තය හා යෙදුන වෙතනයයි කියන ලද) කුසලයෙන්; පිපියති, මුවාව සේ ද; සො, ඒ පුද්ගල තෙම; අඛ්‍යාමුකොතා, වලාපටලකින් මිදුනු; වජ්ජිමා ඉව; සද මෙන්; ඉමං ලොකං, මේ ලොකය; පභාසෙහි, බබුලු වන්නේය.

භාවය-- යමෙකු විසින් කල ප්‍රාණඝාතාදී අකුසල කමීය අතීන්මාගී විත්තය හා යෙදෙන වෙතනයයි කියනලද කුසලයෙන් වසනු ලැබේ ද, හෙතෙම වලාවෙකින් මිදුනු පුන්සදුමෙන් ආත්ම භාවයයි කියූ මේ ලොකය ඥානාලොකයෙන් බබුලුවන්නේය.

Translation:- Whoso covers his evil deeds with the good that he does, he illuminates this world like the moon freed from clouds.

පටිඝට්ඨා- රහත්වීමට වාසනා ඇත්තෙක් පඤ්ච ආනන්තරිය කමී හැර අතික් අකුසල් කෙලේ නමුදු පසුව කලාණ මිත්‍ර සංසගී යෙන් නො පමාව වීයඹී කලොත් රහත්ව ඒ පාපකමීයන් කුසල යෙන් වසන්නේය.

13-7

8 අකුහුතො අසං ලොහො නනුකෙසඨ විපසසනි, සකුහෙනා ජලමුහෙනාව අපෙපාසසග්ගාය ගච්ඡති.

නිදර්ශ- අසාලව වෛත්‍යයෙහි වැඩවසමින් පෙසකාර දුවක් අරභයා දෙශනා කරණලදී.

එක් දවසක් බුදුහු අලවු නුවරදී දන් වලද අනුමෙවෙහි බණ වදාරණසේක් “ජීවිතය අසීර ය, මරණය තියන ය, ජීවිතය නම් මුද්දණය කෙලවර කොට ඇත්තේය. එහෙයින් මුද්දණානුසාරිණිය

භාවනා කරවු” යනාදිය වදාලියේක. සෙස්සෝ බණ අසා නමනමන් ගේ කටයුතුවල යෙදුනාහ. නමුත් එක් සොළොස් හැවිරිදි පෙසකාර දුවක් තුන් අවුරුද්දක් ම මරණසී භාවනා කලාය. එක්දවසක් බුදුහු අලුයම් මේලෙහි ලොව බලනසේක් සෝවාන් වන්තට යොග්‍ය හෙතු සමපත් ඇති ඒ කුමාරිකාව දැක පත්සියයක් දෙනාවහන්සේ පිරිවර ජෙනවනාරාමයෙන් තික්ම පිළිවෙළින් අභ්‍යාලව විහාරයට වැඩියේක. අලවු නුවර වැස්සෝ ඒ අසා විහාරයට ගොස් ආරාධනා කළහ. පෙසකාර දුවක් බුදුන් වැඩිබැව් අසා “පුත්සද වැනි මුහුණක් ඇති මාගේ ආචාරීන් වහන්සේ වැඩියේක උන්වහන්සේ දක්නටත් මිශුරු බණ අසන්නටත් ලබමි”යි සිතීය. ඇගේ පියතෙමේ කම්මානන ශාලාවට යන්නේ “නුල් කැට ගෙණෙව”යි කියේය. ඕනෙමෝ ද පියාගේ වචනය ඉක්මවන්ට බියෙන් නුල් කැට ගොස් දී පසුව බණ අසමි”යි නුල් කැට්ටාය. නුවරවාසිහු බුදුන් දන් වල දවා අනුමතවෙති බණට ආරාධනා කළහ. බුදුහුත් ඒ කුමාරිකාවන් එනතෙක් බණ නො කියමිසි තිශ්ඤබදව වැඩහුන්සේක. කුමාරිකා නොමෝ ද නුල් කැට පැසෙහි ලාගෙණ බුදුපිරිය කෙළවරින් යන්නී බුදුන් කර ඔසවා තමාගේ මුහුණ බලන්නවුන් දැක මාගේ ඊම බලා පොරොත්තුවන සේකැයි දැන පැස තබා බුදුන් ලඟට ගියාය. බුදුහු කුමක් තිසා ඇගේ මුහුණ බලා වදාලියේක් ද? යත්. එදවස් ඇගේ මරණය තියත ය. පාඨන්ජනව කාලක්‍රියා කළොත් ගති තියන නැති වෙයි. බණ අසා සෝවාන්ව ඕනෙමෝ තුසි පුරයෙහි උපදින්නීය- යනු දැන වදාලි හෙයිති. බුදුහු ද “කුමාරිකාවෙහි කොසි සිට අවු දු”යි විවාලියේක. “සාමිති නො දනිමි”යි කීවාය. “කොසි යවු දු”යි විවාලියේක. “සාමිති නො දනිමි”යි කීවාය. “නො දන්නෙහි දු”යි විවාලියේක. “දනිමි සාමිති”යි කීවාය “දන්නෙහි දු”යි විවාලියේක. “නො දනිමි සාමිති”යි කීවාය. බොහෝදෙනා ඒ අසා “අර කෙල් ලගේ තරම බලව. බුදුන් ලඟදී කටට ආ දෙයක් ම කියන්නී ය”යි කීහ බුදුහු ඔවුන් තිශ්ඤබද කොට ඒ පුත්ත සතරට එසේ උතතර දෙන්නට හෙතු කවරේ දැයි විවාලි කල්හි “සාමිති කොසින් වුතව මෙහි උපන්නී දු”යි නොදන්නා හෙයිනුත්, මිය ගොස් උපදනා නැත් නොදන්නා හෙයිනුත්, මියන බව දන්නා හෙයිනුත්, මියන වේලා තියමය නොදන්නා හෙයිනුත් එසේ උතතර දුනිමි”යි කීවාය. බුදුහු සතර තැනෙක්හි සාධුකාර දී “මා කී දෙය සොළොස් හැවිරිදි කුමාරිකාව දන් ලෙසට තොපි නො දන්නාහුය. යම් හෙනකුන්ට නුවණැස නැත්නම් ප්‍රසාද වැසුසින් කම් නැත. මහු අකියෝ ම ආ’යි වදා දු ධුමි දෙශනා කරණයේක් මේ භාථාව වදාලියේක.

පද්‍යය:- අයං ලොකො, මේ ලෝකික මහාජන තෙමේ; අකු භූතො, නුවණැස් තැනි හෙයින් අකු වූයේ ය. එත්, මේ මහාජනයා අතුරෙහි; තනුකො, සවිලා වූ සතියෙක්; විපක්‍යති, අනිත්‍යාදී වශයෙන් පඤ්චස්කන්ධය දක්වන්නේය. ජාලමුත්තො සකුන්තො ඉච, දැලින් මිදුනු වටුවකු මෙන්; අපො, සවිලා වූ සතියෙක් ම; සංඝාය ගච්ඡති, සවිලා වූ සතියෙක් යන්නේය.

භාවය:- මේ ලෝකික ජනතෙමේ නුවණැස් තැනි හෙයින් අකු ය. ඔවුන් අතුරෙන් පඤ්චස්කන්ධය අනිත්‍යාදී වශයෙන් දක්වන සවිලාදෙනෙකි දක්‍ෂ වූ ලිහිණි වැද්දකු විසින් දමන ලද දැලට හසුව එයින් මිදී පලා යන වටුවකු මෙන් මාරයාගේ පඤ්චකාම ගුණ නමැති දැලින් වසන ලද සතියන් අතුරෙන් සුගතියට හා නිව්‍යාණයට යන්නෝ සවිලායහ.

Translation:- The world is blind; there are few who see. As the bird escaping from a net, it is few that go to happy abodes.

13-8.

9. හංසාදිවචපථෙ යනති ආකාසෙ යනති ඉධිසා,
නියනති ධිරං ලොකමහා ජෙත්වා මාරං සමාහිනිං.

නිදර්ශන:- දෙවුරුමිනිදි භික්‍ෂූන් නිස්තමක් අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

එක් සමයෙක දිසාවාසී නිස්දෙනෙකුන් වහන්සේ බුදුන් කර වැඩි සේක. අතද මහ තෙරුන් වහන්සේන් බුදුන්ට වන්දිලිවෙන් කරණු පිණිස අවුත් ඒ භික්‍ෂූන් දූක “මෝවුන් ගිය කල වන් පිලි වෙන් කරමි” යි දෙරටුවේ ම සිටි සේක ඒ භික්‍ෂූන් බුදුන්ගේ බණ අසා රහත් ව අහසින් ගියසේක. අතද මහතෙරුන් වහන්සේන් ඒ භික්‍ෂූන් කල්යවන හෙයින් බුදුන් කර එලඹ ඒ භික්‍ෂූන් නො දූක උන්වහන්සේලා කොසි දූසි විවාර “ගියෝය ආනන්ද යෙති” වදාල කල්හි “කවර මහකින් ද” යි විවාල සේක. බුදුන් “අහසින් ය”; යි වදාල සේක. එවේලට ම අහසින් හංසයෝන් ගියහ. බුදුන් එයන් මුල්කොට ගෙන බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍යය:- හංසා, හංසයෝ; ආදිවචපථෙ, සුගතී මාගීයෙහි (=ආකාශයෙහි); යනති, යෙති. ඉධිසා, සංඝයෝ; ආකාසෙ, ආකාශයෙහි; යනති, (යොගීනු) යෙති. ධිරං, ප්‍රාඥයෝ; සමාහිනිං මාරං ජෙත්වා, සෙතාව සහිත වූ මාරය පරදවා; ලොකමහා, ලොකයෙන්; නියනති, නික්මෙති.

භාවය:- යම්සේ මේ හංසයෝ නම්විපාකජ (=පෙර කළ නම් යට විපාක වශයෙන් ලැබූ) සෘතියෙන් ආකාශයෙහි යෙද්ද, එසේම මනාකොට පුරුදු කරණ ලද ඡන්ද්‍රදී සතර සෘතියාදයන් ඇති යොගීහු භාවනාවෙන් උපන් සෘණිබලයෙන් ආකාශයෙහි යෙති. කළ පින් ඇති ප්‍රාඥයෝ සෙනා සහිත වූ වශවභීතිමාරයා පරදවා සංසාර වටට යයි කියන ලද මේ ලෝකයෙන් නික්ම නිවණට පැමිණෙන්නාහ.

Translation:- The swans fly in the path of the sun; men pass through the air by super-normal powers. The wise go forth from the world, having overcome Mara and his train.

පරිකථා:- සෘණි ලැබීමට උපාය වන හෙයින් ඡන්ද්‍ර- විතන- විරිය- විමංසා යන සතර සෘණිපාද නම් වෙති. මාරසෙනා නම් “කාමා තෙ ස්‍යමා සෙනා දුතියා අරති වුවුවකි” යනාදීන් වදාළ කාම අරති, බ්‍රහ්මිපාසා, තණ්හා, පීනම්බ, උත්තාස, විවිකිච්ඡා, මක්ඛ, ඵමා, මිථ්‍යාවෙන් ලත් ලාභසත්කාරදිය, අත්තුකකංසන, පර වචනා යන මොහු යි.

13-9.

10. එකං ධම්මං අනිනසස බුසාවාදියස ජනනුතො විනිණ්ණපරලෝකයස නන්ති පාපං අඛාදිසං.

නිදහස:- දෙවුරමිහිදී විඤ්චමානවිකාවන් අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

බුදුන්ගේ ගුණ ලොව ප්‍රකටවීමෙන් ලාභසත්කාරයෙන් පිරිහුනු නිච්ඡිකයෝ එක්ව විඤ්චමානවිකා නම් වූ පරිව්‍රාජිකාව මුල් කොට බුදුන්ට අපකීර්තියක් උපදවන්ට යොජනා කොට ඇට එපවත් කිහි. දෙවභනක මෙන් උත්තම රූපශ්‍රී දරණ ඕනොමෝ ද යහ පතැ යි ගිවිස බබ දරම්චියක් බැඳගෙන දෙවුරයන් වසා පෙරව ගෙන අතුල් පතුල් තලා ඉදුම්වාගෙන එක් දවසක් සවස බුදුන් බණ වදාරණ කල්හි ධම්මසභාවට ගොස් බුදුන් ඉදිරියේ සිටගෙන “මහණ! තෝ මෙතන බණ කියයි, මාගේ බබෙහි නුඹට දුව දරා වෙක් ඇති විය, වදන්නවුන්ට කළමනා දෙයත් කරවාලුව නොවේ දු” යි කීවා ය. බුදුහුත් සිංහනාද පවත්වන සිංහයකු මෙන් ‘නැගතිය! තීගේ බස සැබෑබව හෝ බොරුබව තීත් මමත් දන්නෙමු ය” යි වදාළ සේක. එවේලෙහි සක්දෙවිඳුහුගේ අස්න උණු වූයෙන් ශක්‍රතෙමේ කීමක් දු යි බලනුයේ ඒ සියල්ල දැන දෙවියන් සතර දෙනකු කැඳවාගෙන ආයේ ය. දෙවියෝ සතරදෙනත් මී පැටි

වෙස් මවාගෙන දරමිචි බැඳි ලුහු එකවිට ම කැපුහ. දරමිචිය ඇගේ පිටිපත්ලේ වැටින. මිනිස්සු ඇය අල්වාගෙන අතින් පසින් තල මින් විහාරයෙන් පිටත් කළහ. ඇ බුදුන්ට පෙනෙන තැන් ගෙවා ගිය කල්හි පොළොව පළාගෙන තැගි ගිනිදූල් ඇ ගෙන අවිච්ඡේදි ගෙළු. දෙවන දවස් දම්සෙබෙහි රැස් වූ හිඤ්ඤා “ඇවැත්ති විඤ්ඤානවිකාව බුදුන්ට බොරුවෙන් වොදනා කොට මේ සා මහත් විනාශකට පැමිණියාය” යි කථාව ඉපදවූ සේක. බුදුන් ඒ අසා “මහණෙනි! මෝතොමෝ දූන් පමණක් නොව පෙරත් නැත්ත කියා බැණ මහාවිනාශයට පැමිණියාය” යි මහාපදුම ජාතකය විසාර කොට වදාර බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පදාචාර්යා:- එකා ධර්මය අතිතස්ස, එක ම වාක්සතස ධර්මය ඉක් ම වූ; මුසාවාදිස්ස, බොරු බොහෝ කොට කියනසුලු වූ; විනිණණ පරලොකස්ස, හරණ ලද පරලෝ ඇති; ජනතුනො, සතියා විසින්; අකාරියං, නො කට හැකි; පාපං, අකුලලයක් නම්; නඤ්ඤා, නැත.

භාවය:- වාක්සතස ඉක්මවා බොරු කියන, එහෙයින් ම දිව්‍ය මනුෂ්‍ය සමපත් හා නිජාණසමපත් අපෙක්ෂා නො කරණ සුද් ගලයා විසින් නො කට හැකි පාපයක් නැත.

Translation:-For the man, who transgresses one precept of right word, speaks false words, expects no rebirth whatever, there is no evil he may not do.

13-10.

11. න වෙ කදදියා දෙවලොකං වජනති
 බාලා හවෙ නපසංසනති දුතං,
 සිගෙ ම දුතං අනුමොදමාගො
 නෙනෙව සො හොති සුඛි පරායි.

භිදුතය:- දෙවුරම්හිදී අසදුග මහාදුතය අරභයා දෙකනා කරණ ලදී.

කොසොල් රජහුගේ අසදුග මහාදුතයට එක දවසට ම දහ හතර කොටියක් වසනුව වියදම් විය. රජහුගේ කාල නම් අමාත්‍ය තෙමේ ද “අතේ රජ්ජුරුවන්ගේ සමපතට වූ හානියක මහත, එක දවසින් ම තුදස් කෙලක් වියදම් විය. මේ හිඤ්ඤා වලද ගොස් නිදහි” යි සිතිය. බුදුන් ඔහුගේ සිත දූන වදාර “රජ්ජුරුවන්ගේ දන ලෙසට අනුමෙවෙති බණ කිම් නම් කාල ඇමතියාගේ හිස සත් කඩක් ව පැලෙයි” දූන ඔහු කෙරෙහි කරුණාවෙන් ඒසා මහත්

දනක් දුන් රජ්ජරුවන්ට එක භාථාවක් පමණක් වදාර හුනස් නෙන් නැගී විහාරයට වැඩි සේක. රජතෙමේ විහාරයට ගොස් බුදුන් වැද “සමාමිති අනුමෙවෙති බණ මද කෙළේ ඇයි ද” යි විචාර බුදුන් කාල ඇමතියාගේ පවත් වදාළ කල්හි උන් රචින් තෙරපා “සමාමිති! කාලයාගේ අදහස් නපුරය” යි කියේ ය. බුදු හුන් “එසේ ය මහරජ” යි වදාර ධම්මදෙශනා කරණ සේක් මේ භාථාව වදාළ සේක.

පද්‍යානුච්ඡේදන:— කදරියා, තද මසුරෝ; වෙ, එකානනයෙන්; දෙව ලොකං, දෙවුලොවට; න වජනති, නො යති. බාලා, අඥනජනයෝ; භවෙ, එකානනයෙන්; දුනං, දුනයට; නප්පසංසනති, ප්‍රශංසාවක් නො කරන්නාහ. දුනං, දුනය; අනුමොදමානො, අනුමෝදන් වන් නාඩු; ධිරෙ, ප්‍රාඥ ඩු; සො, ඒ පුරුෂතෙම වනාහි; තෙන එව, ඒ කුසලකමියෙන් ම; පරස්, පරලොව; සුඛි ගොති, සුව ඇත්තේ වන්නේය.

භාවය:— තද මසුරෝ එකානනයෙන් ම දෙවුලොවට නො යෙති. මෙලෝ පරලෝ වැඩ නො දන්නා අඥනයෝ එකානන යෙන් ම අනුන් විසින් දෙන ලද දුනයට ප්‍රශංසා නො කරති. ප්‍රාඥ පුරුෂතෙම වනාහි අනුන් විසින් දෙන ලද දුනය අනුමෝදන් වන් නේ ඒ අනුමෝදනාමය කුසල කමියෙන් ම පරලොව දිව්‍ය සම්පත් අනුභව කරන්නේ කායික වෛතසික සුඛයෙන් සුවයට පැමිණෙන්නේය.

Translation:— The misers, indeed, never go to the heaven-world; and the fools do not praise giving. But the wise man even being pleased to a gift made by another man, comes to happiness hereafter.

13-11.

12. පථව්‍යා එකරජේන්ත සගගස්ස ගමනෙන වා සබ්බලොකාධිපථෙවන සොනාපනතිඵලං චරන්ති.

නිදර්ශන:— දෙවුරම්හිදී අනේපිඩු සිටුහුගේ කාල නම් වූ පුත්‍රයා අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ සිටුපුත් තෙමේ වනාහි එසේ වූ සැදැහැනි සිටානන්ට පුත් ව ඉපදත් දන්දීම බණ ඇසීම ආදී කිසි පිණක් නො කර යි. සිටානෝත් උපායක් කෙරෙමි යි එක් දවසක් “පුත! පෙහෙව ගෙණ විහාරයට ගොස් බණ අසා එව, නොපට මසුරන් සියයක් දෙමි” යි කීහ. සිටු

පුත්‍ර තෙමේ ද පෙහෙව ගෙණ විහාරයට ගොස් කොණක වැද හෙව කිදු උදසන ම ගෙට ගොස් වසනුව ඉල්වා ගත්තේය. දෙවන දවස්හි සිටානෝ “පුත්‍රය! තොපට මසු දහසක් දෙමි. බුදුන් ඉදිරි යේ සිට එක බණ පදයක් ඉගෙන එව” යි කියා යැවූහ. හෙතෙ මේත් විහාරයට ගොස් බුදුන් ඉදිරියේ සිට බණ අසා සෝවාන්ව බුදුපාමොක් සබ්බසා වහන්සේ කැට්ට සැවැත්නුවරට ගියේය. සිටා නෝ ද බුදුන් වලඳ අන්තයෙහි පුත්‍රනුවන් ලභ මසු පොට්ටනිය තබා “පුත! පොරොන්දු වූ මසු දහස ගණුව” යි කීහ. හෙතෙමේ ලජ්ජිත ව මසු නො ගත්තේය. සිටානන් බුදුන් වැද සියලු පවත් කීකල බුදුනුත් “එසේ ය සිටානෙනි! මසු නොගන්ට කාරණා ඇතැ” යි වදාර ධර්මදෙශනා කරණයේක් මේ ගාථාව වදල සේක.

පදාච්ඡි:- පථව්‍යා එකරජේත, මුළුපොළොව එකරජයට (=සක්විති රජකමට) ද වඩා; සක්කස්ස ගමනෙන වා, සවිභිසට යාම ට ද වඩා; සබ්බලොකාධිප්පච්චන, මේ සියලු ලොකයෙහි අධිපති භාවයට ද වඩා; සොනාපත්තිපලං, සෝවාන්පලය ම; වරං, උතුම්.

භාවය- දෙදහස් කොදෙව් පිරිවර කොට ඇති සතර මහත් විපයෙන් හොබනා මුළු සක්වල ගැබ අධිපතිකම් කරණ සක්විති රජනුගේ ඒ ඵෙච්චයභිසට ද වඩා, වාහුර්මහාරජකාදි සවිභිසට යාමට ද වඩා, නාග- සුපණ්ණි- චෙවමානික ප්‍රෙහයන් හා සමග සියලු මේ ලොකයෙහි අධිපත්‍යයට ද වඩා සෝවාන්පලය ම උතුම්.

Translation:- Than sole sovereignty in the earth, than going to the heaven-world, than lordship over the whole universe, better is the state of Sotapatti.

පටිකථා:- යම්හෙයකින් මෙතෙක් තන්හි අධිපත්‍යය කොට ද සත්‍ව තෙම නරකාදියෙන් නො මිදුනේ ඵේ ද, සෝවාන් පුද්ගල තෙම වනාහි වසන ලද අපාය දොර ඇති බැවින් හැමට දුච්ච වූයේත් අටවෙති භවයෙහි නො උපදී ද, එහෙයින් සකල ලොකයෙහි අධිපත්‍යයට ද වඩා සෝවාන්පලය ම උතුම් වන්නේ ය.

තෙලෙස්වහි ලොකවහිය සි.

14-1.

1. යසං ජිනං නාවජියති
 ජිනමසං නො යාති භොවි ලොභං,
 නමබ්බුද්ධමනනගොචරං.
 අපදං භෙන පදෙන නොසංඝථ.

2. යසස ජාලිනී විසතනිකා
නාණනා නාසී කුහිඤ්චි නොනවෙ,
නමබුද්ධමනනන ගොවරං.
අපදං කෙනි පදෙන නොසසථ.

නිදානය:- බෝමැඩදී මාරදුභිතෘෂ්ට් අරහයා දෙශනා කොට පසුව කුරුරට මාගන්දිය බ්‍රාහ්මණයාට වදාළ සේක.

කුරුරට මාගන්දිය නම් බමුණාට උත්තම රූපශ්‍රී දරණ මාගන්දියා නම් දුවනියක් ඇත. බොහෝ බ්‍රාහ්මණවරුන් රජදරු වෙත් දුවනියන් අපට ඔරණ එවුව මැනවැයි. බමුණාට කියා යවති. බමුණුතෙමේ ද “රූපශ්‍රීන් තෙපි අපේ දුවනියට සුදුසු නැතැ” යි ප්‍රතික්‍ෂේප කෙරෙයි. එක්දවසක් බුදුහු අඵයම්චේලේ ලොව බලන සේක් මාගන්දිය බමුණා හා ඔහුගේ බැමිණිය අනාගාමී වන්ට තිසි හෙතු සම්පත් ඇති බැව් දැක කුරුරටට වැහි සේක. බමුණුතෙමේ බුදුන්ගේ රූපශෝභාව දැක තමන්ගේ දුවනියන්ට සුදුසු ය යි සිතා ගෙට දුව ගොස් දුවනියන් සරහා කැඳවාගෙන බැමිණියන් සමග අවුත් “මදුව තොපට පාවා දෙන්නට ගෙනාමි, ඇ පාවා ගණුව” යි කියේය. බුදුහුත් “එක් කාරණයක් කියනු කැමැත්තෙමි, එය අසව” යි වදාරූ අභිනිෂ්ක්‍රමණයෙහි පටන් හැම සංක්‍ෂේප කථාව වදාරූ තමන් වහන්සේ පොළඹා ගන්ට උත්සාහ කළ තණහා අරනී රහා යන මාරදුභිතෘෂ්ට්ට “පාපි කෙල්ලෙකි! පලා යවු, සඵඤ්චර යන්ට රුගාදි කෙලෙස් නැතැ” යි වදාළ පරිදි හා ඒ චේලෙහි ඔවුන්ට දෙශනා කළ මේ ගාථාවන් ද වදාළ සේක.

පදානුදේශන:- යසස, යම් බුදුකෙනෙකුන් විසින්; ජිතං, දිනන ලද කෙලෙස සමූහය; න අවජ්ඣති, නපුරු කොට දිනන ලද්ද නම් නො වේ ද; අසස, ඒ බුදුන් විසින්, ජිතං, දිනන ලද කෙලෙස; ලොකෙ, ලොකයෙහි; කොච්චි, කිසි එක ද කෙලෙසයෙක්; නො යාති, අනුව නො යේ ද; අනන්තගොවරං, කෙලවරක් නැති ගොවර ඇති; අපදං, රුගාදි එක ද කාරණයක් නැති; තං බුද්ධං, ඒ බුදුන්; කෙන පදෙන, කවර කාරණයකින්; තෙසසථ, තොපගේ වසයට ගෙන යවු ද?

2. යසස, යම් සම්බුදු කෙනෙකුන්; කුහිඤ්චි නොනවෙ, කිසි හවයකට පමුණුවන්නට; ජාලිනී, ජාලිනී නම් වූ; විසතනිකා, විසතනිකා නම් වූ; නාණනා, රූපනාෂණාදි වූ තෘෂ්ණාවක්; නාසී, නැත්තේ ද-පෙ- වසයට ගෙන යවු ද.

භාවය:- 1. යම් සම්බුදු කෙනෙකුත් විසින් ඒ ඒ මාග්ගයන් දිනූ කෙලෙස සමුහය නැවත නො උපදනා හෙයින් මනාකොට දිනන ලද්දේ වේ ද,, ඒ බුදුන් විසින් පැදවූසකකකි නමැති ලොක යෙහි දිනූ කෙලෙසයන්ගෙන් එකක් වත් නැවත පසුපස්සෙහි ලුහු බැඳ ගෙන නො යේ ද, කෙලවරක් නැති අරමුණු ඇති සඵලතා ඥාන වශයෙන් අපරිසන්න වූ ගොවර ඇති, භවයෙහි නැවත නැවත ඉපදීමට හෙතු වූ රුගාදී හෙතු අතුරෙන් එක ද හෙතුවක් නැති ඒ බුදුන් හෙපි කුමකින් පොලඹා ගෙන යවු ද?

2. සතියා භවයෙන් භවයට ගෙන යන අභීයෙන් දුලක් වැනි හෙයින් 'ජාලිනී' නම් වූ ද, රූපාදියෙහි ඇලෙන හෙයින් 'විසතනිකා' නම් වූ ද තෘෂ්ණාව යම් බුදුකෙනෙකුන්ට නැද්ද, කෙලවරක් නැති අරමුණු ඇති සඵලතා ඥාන වශයෙන් අපරිසන්න වූ ගොවර ඇති, භවයෙහි නැවත නැවත ඉපදීමට හෙතු වූ රුගාදී හෙතුවන් අතුරෙන් එක ද හෙතුවක් නැති ඒ බුදුන් හෙපි කුමකින් පොලඹා ගෙන යවු ද?

Translation-1. Whose victory is not to be overturned, whom does not follow a single passion conquered by him, that Buddha whose sphere is infinite, who is passionless, by what way you will lead ?

2. In whom no desire, no craving which may lead him somewhere, that Buddha, whose sphere is infinite, who is passionless, by what way you will lead ?

11-2.

3. සෙ ඤානපසුනා ධිග් ගොකමමුපසමෙ රතා
දෙවාපි නෙසං පිහයනති සමබුද්ධානං සතිමතං.

හිදුනාය:- සඛකසා නගරවාරයෙහිදී බොහෝ දෙවිමිනිසුන් අරභයා දෙසන ලදී.

බුදුහු යමාමහපෙලහර කොට තවුකිසා දෙවිපලාවට නැගී එහි වස් වැස මානාදිව්‍යපුත්‍රයා ප්‍රමුඛ කොට ඇති දෙවියන්ට අභිධම් පිට කාය දෙශනා කොට මහාපචාරණ දිනයෙහි මහපිරිවරින් දෙවු ලොවින් බැස සඛකසා නගරයෙහි පිහිටි සේක. සැරියුත් මහ තෙරුන් වහන්සේ ද අවුත් "මෙතරම් බුද්ධානුභාවයක් පෙර මා දුටුවීරුත් නැත, ඇඟවීරුත් නැත" යනාදීන් තමන් වහන්සේට උපන් ප්‍රීතිය හඟවා "සාමිනි! අද සියලු ම දෙවිමිනිස්සු නුඹවහන්

සේ පවති, කැමති වෙති” යි වදාළයේක. එවිට බුදුහු “ශාරිපුත්‍ර යෙති! මෙබඳු ගුණ ඇති බුදුවරයෝ දෙවිමිනිසුන්ට ප්‍රිය වෙත් ම ය” යි වදාල බණ වදාරණයේක් මේ ගාථාව වදාළ යේක.

පද්‍යය:- යෙ ධීර, යම් ප්‍රාඥ කෙනෙක්; ක්‍රියාකාරීත්වය, ධර්මය යෙහි නියුක්ත ද; තෙකකම්මුපසමෙ, නෙත්තමයයෙහි; රතා, ඇලු කානු ද; සතීමනං, සමානිමන් වූ. තෙසං සල්ලඤ්ඤානං, ඒ සම්බුදුන්ට; දෙවා අපි, දෙවියෝ ද; පිහයන්ති, කැමති වෙති.

භාෂ්‍ය:- ආලම්බනොපනිධාන ලක්ෂණොපනිධානවශයෙන් විප්‍රකාර වූ ධර්මයෙහි ආවර්ජන-සමාපර්ජන-අධිධාන- වූධාන- පව්වවෙකකණ වශයෙන් යෙදුනු, කෙලෙසුන් සන්තිද්‍රවන නිවණෙහි ඇලුනු සමානිමන් වූ සම්බුදුවරයන්ට දෙවියෝත් කැමති වෙති.

Translation:- The wise men, who love meditation, who take delight in the calm of renunciation-the very devas crave such as these, the Buddhas, inwardly active.

පරිකල්ප:- උකත ගුණ සමූහයෙන් යුත් සම්බුදුන් දැක අපිත් බුදුවුවෝ නම් යෙහෙකැයි බුදුබව කැමතිවන්නාහු ප්‍රාණීනා කෙරෙති.

14-3.

4. කිවෙජා මනුසාපට්ඨානො කිවජ. මච්චාන ජීවිතං, කිවජං සද්ධම්මසවණං කිවෙජා බුද්ධානමුසසදො.

නිදනම:- බරණැස ඇසුරු කොට මහරිරුක් මූල වැඩවසන සේක් එරපතන නාගරුජයන් අරභයා දෙසන ලදී.

එරපතන නම් නාරජ පෙර කාශ්‍යප බුදුන්ගේ සමයෙහි මහණ ව ගනෙකින් එතරවනු සදහා එරු අත්තක් අල්වාගෙන අගුලකට නැඟී අගුල යද්දීත් අත්ත අත නො හැරියේ ය. එයින් එරු පත්‍ර යක් කැඟින. මේ සුලු ආපතනිය නො දෙසා විසිදගසක් අවුරුදු මහණදම් කොටත් මියන අවස්ථාවෙහි එරු පත්‍රය අවුත් කරේ එල්ලිගන්තාක් මෙන් ව ඇවැත් දෙසනු කැමති වත් අතික් හික්ෂු නමක් ලැබ ගත නොහි “මාගේ ශීලය අපිරිසිදු ය” යි උපන් විපිලිසර ඇතිව මිය ගොස් ඔරුවක් පමණ වූ නාගරුජයෙක් ව ඉපද එක් බුද්ධානතරයක් ගත කොට අපගේ බුදුන් උපන් බව දැන එක් දවසක් මහරිරුක් මූල වැඩහුන් බුදුන් කර එලඹ වැදගෙන හඬන්ට වන්නේය. “නා රජුරුවෙහි! කුමක් නිසා හඬන්නෙහි ද” යි බුදුන් විවාලකල්හි භෞතොම සියලු පවත් කියා “සවාමිනි බුද්ධානතරයක්

මුළුල්ලෙහි මනුෂ්‍යාත්මභාවයකුත් නොලද්දෙමි. බුදුකෙනෙකුත් හුදුදුයෙමි. බණ ඇසීමෙකුත් නො වීය" යි කියේය. බුදුහු මුහුණේ කථාව අසා බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්ධි:- මනුෂ්‍යපටිලාභො, මිනිසත්ඛව ලැබීම; කිවෙජා, දුෂ් කර ය; මච්චානං, සත්‍යයන්ගේ; ජ්විතං, ජීවිතය; කිච්ඡං, දුක ය; සංඛම්මසවණං, සධම්මුච්ඡවණය ද; දුලලහං, දුලීභය; බුද්ධානං උප්පා දො, සම්බුදුවරයන්ගේ ඉපදීම ද කිවෙජා, දුලීභ ය.

භාවය:- මනුෂ්‍යාත්මභාවය ලැබීම දුෂ්කර ය, සත්‍යයන්ගේ ජීවිතාව ද දුක් ය, ධම්මුච්ඡවණය ද දුලීභ ය. බුදුවරයන්ගේ උප්පත්තිය ද දුලීභ යි.

Translation:- Difficult is it to gain birth as a man; difficult is the life that mortal lives; difficult is it to win to hear the Dhamma; rare is the appearance of Buddhas.

පටිකථා:- වක්‍ෂුරුදී ඉන්ද්‍රියයන්ගේ විකලබවක් නැති මනුෂ්‍යාත්ම භාවයක් ලැබීමට හෙතුවන සහෙතුක කාමාවචර කුශලයක් පාඨග්ජන සත්‍යයකුගේ මරණසන්නයෙහිදී සිතට අරමුණු වන්නේ කලාතුරකින් හෙයින් මනුෂ්‍යාත්මභාවය ලැබීම දුෂ්කර ය.

තීරන්තරයෙන් කෘෂි වණික්කම්පානාදීන් කොට ජීවිතාව කරණ බැවින් ද සචලකාලයක් පවත්වා බැවින් ද ජීවිතය දුක ය.

නොයෙක් කල්පකෝටි ගණනකිනුදු ධම්මදෙශකයකු ලබා ගැනීම දුෂ්කර හෙයින් සධම්මුච්ඡවණය දුලීභ ය.

මහාව්‍යායාමයෙන් අභිනීභාරය සමෘද්ධි වන බැවින් ද, සමෘද්ධි අභිනීභාර ඇති මහා පුරුෂයන්හුගේ උත්පත්තියත් නොයෙක් කල්පකෝටි ගණනකින් වන බැවින් ද බුදුවරයන්ගේ ඉපදීම දුලීභ ය.

14-4

5 සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා,
සවින්නපට්ඨොදපනං එනං බුද්ධාන සාසනං.

6 බන්ධන පරමං නපො නිනිකඩා
නිබ්බාණං පරමං වදන්ති බුද්ධා,
න හි පබ්බජ්‍යන්තො පරුපකාහි
සමුණො හොති පරං විහෙද්ධියන්තො.

7 අනුප්පාදො, අනුප්පාදො පාතිමොකො ව සංවරො,
මනකක්ඛණ්ණො ව භවතස්මිං පඤ්චං ව සයනාසනං,
අධිච්ඡෙතො ව ආයොගො එතං බුද්ධාන සාසනං.

නිදානං- දෙවුරම්හිදී අනද මහ තෙරුන් වහන්සේගේ ප්‍රශ්න යක් අරභයා දෙශනා කරණලදී.

එක් දවසක් අනද මහතෙරුන්වහන්සේ “තිලෝගුරු බුදුහු විපසී ආදී සත් බුදුන්ගේ මවුපියන් ද, ආයු පරිවේෂ්ඨය ද, බොධි ද, ශ්‍රාවකසන්නිපාත ද, අනුශාචනයන් ද, උපසථායකයන් දැයි සියල්ල ම වදාලියේක. උපොසථය (=පොහෝ කිරීම) වදාලේ නැත. කීමෙක් ද? ඒ බුදුවරුන් වහන්සේටත් මේ උපොසථය ම ද? අනිකක් ද”යි සිතා බුදුන් කර ගොස් විචාල යේක. බුදුහු සියලු බුදුවරුන්ගේ අව වාද ගාථා එම බැව් වදා රථ ගාථාවන් වදාලියේක.

පදනු- 5. සබ්බපාපස්ස අකරණං, සියලු අකුශලකම්යාගේ නො කිරීම ද; කුසලස්ස උපසමපදා, සියලු කුශලකම්යාගේ ඉපද විම ද; සවිතතපරියොදපනං, නමාගේ සිත පිරිසිදු කිරීම ද යන; එතං, මේ සියල්ල; බුද්ධානං, සියලු බුදුවරයන්ගේ සාසනං, අනු ශාසනය යි.

6. තිතිකං බන්ති, අධිවාසන ඝෞතති නොමෝ: පරමං නපො, උත්තමං නපසෙක. බුඩා, සියලු බුදුවරයෝ; තිබ්බාණං, තිථිණය; පරමං වදන්තී, උත්තමයයි කියති. පරුපසාතී, පරහට හිංසා කරණ සුලු වූයේ; පබ්බජිතො න ගොති, පැවිද්දෙක් නො වෙයි. පරං විගෙය යනෙතො, පරහට පීඩා කරන්නෝ; සමණො න ගොති, මහණෙක් නො වෙයි.

7. අනුප්පාදො, උපවාදයක් නො කිරීම ද; අනුප්පාදො, උපසා තයක් නො කිරීම ද; පාතිමොකො, ප්‍රාතිමොක්ඛ සංවර ශීලයෙහි; සංවරො, සංවරය ද; භවතස්මිං, ආභාරයෙහි; මනකක්ඛණ්ණො, පමණ දන්නා බව ද; පඤ්චං ව සයනාසනං, ගමට දුරුවූ සෙනාසනයන්හි ඇල්ම ද; අධිච්ඡෙතො, රූපාරූප අභව සමාපත්තියෙහි; ආයොගො ව, සතනයෙන් යෙදීම ද යන; එතං, මේ සියල්ල; බුද්ධානං, සියලු බුදුවරයන්ගේ; සාසනං, අනුශාසනය යි.

භාවය- 5. කායාදි වාරත්‍රයෙන් සිඳිවන සියලු අකුසල් නො කිරීම ද, මහණ වූ තැන් පටන් රහත්ඵලයට පැමිණීම දක්වා සියලු ලෝකික ලොකොත්තර කුසල් ඉපදවීම හා උපන් කුසල් වැඩීම ද, පඤ්චනිවරණයන් හෙරෙන් සිත පිරිසිදු කිරීම ද යන මෙය බුදුවරයන්ගේ අවවාදය යි.

6. අනුන් විසින් කරණලද අපකාර ඉටුසීම යයි කියනලද අධි වාසනාකාරීතාවය අකුල ධර්මයන් නවන හෙයින් මේ ශාසනයෙහි උතුම් තපසෙකි. සියලු බුඩ්ධ ප්‍රත්‍යක්‍ෂවලදී අනුබුදියෝ ශාන්ති ලක්ෂණ වූ නිශාණය සම්ප්‍රකාරයෙන් ම උතුම් යයි කියති. අනුන්ගේ දිවි නසන්නේ පැවිද්දෙක් නො වෙයි. අහිත් ගැහිණි ආදියෙන් අනුන්ට හිංසා කරන්නේ මහණෙක් නො වෙයි.

7. අනුන්ට ජනිත ආදියෙන් ගවා නොවිඤ්ඤා ද, අනුන්ට අතින් ගැහිණි ආදියෙන් හිංසා නො කිරීම ද, ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර ශීලය රැකීම ද, ආහාර පිලිගැනීමේ ආදියෙහි පමණ දන්නා බවද නො හොත් දූගුණිත් සෙමෙන් උපන් සිවුපසස ප්‍රත්‍යවේෂා කොට වලදන බව ද, ගමන් දුර පිහිටි වන සෙනසුනෙහි ඇලීම ද, රූපා රූප අභව සමාපනතියෙහි නිතොර යෙදීම ද යන මෙය බුදුවරයන් ගේ අවවාදය යි.

Translation:- 5. Refraining from all evil, accomplishing of good and cleansing one's mind are the instructions of the Buddhas.

6. Patience is the supreme asceticism. The Buddhas say that Nibbana is supreme; The slayer is not an ascetic: he who injures another is not a monk.

7. Not to abuse, not to injure, to restrain in accordance with the code, to be moderate in eating, to take delight in huts in the wilds, to devote oneself to win higher states of mind are the instructions of the Buddhas.

පරිච්ඡා- මෙහි “සබ්බපාපස්ස අකරණං” යනුවෙන් අධි ශීල ශික්ෂා ද, “කුසලස්ස උපසම්පද” යනුවෙන් අධිවිතත ශික්ෂා ද, “සවිතතපරියොදපනං” යන්නෙන් අධිප්‍රඥ ශික්ෂා ද ගැනේ. අභව සමාපනතියෙහි යෙදීම නම් ධ්‍යාන නිපදවා ගත්තහු යම් කිසි සම වනකට සමවැද ඉන් නැගී සංස්කාරයන් ලක්ෂණත්‍රයට නතා විදගී නා මාගීඵල ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීම යි.

14-5

- 8 න ඛනාපණ්ණාසක නිතති ඛාමෙසු විජ්ජති,
අප්පය්‍යාදු දුඛා ඛාමා ඉති විඤ්ඤාය පණ්ණිනො.
- 9 අපි දිවෙබ්බසු ඛාමෙසු රතීං භො නාධිගච්ජති,
න ඤාන කඛ්ඤරතො ගොති සමමාසමබ්බ සාවභො.

නිදහස- දෙවුරුමිහිදී කලකිරුණු හිඤ්ඤාමක් අරභයා දෙසනලදහ.

එක් තරුණ හිඤ්ඤාමක්හුගේ පිය තෙමේ මියගොස් ඇසන්න ව "මපුතනුවන් වහන්සේගේ පිරිකර පිණිස ය"යි මසු සියයක් උන් වහන්සේගේ බාල මලනුවන් අතට දී මළේය. මලනු තෙමේ ද උන් වහන්සේ වැඩිකල හබා වැලප සියලු පවත් කියා "සාමිනි මසුසිය යෙන් වුවමනා කුමක් ද"යි විචාලේය. උන්වහන්සේ ද පලමුව එය ප්‍රතිකෂේප කොට පසුව කලෙකදී "සිහා කා ජීවත්වීමෙන් ප්‍රයෝජන කිම! මසුරන් සියයෙන් ජීවත්විය හැකි. සිවුරු. හරිමි"යි සිතා කම්පාන භාවනාව හැර සිතිවිලි නිසා පාණ්ඩුරොන ඇතියකු සේ සුදුමැලි වූසේක. උන්වහන්සේගේ ආවායතීයන් වහන්සේ ඒ දැන බුදුන් කර පමුණුවා එපවත් කියේක. බුදුහුත් සබ්බද්ධි විචාර සබ්බවයි කී කල්හි "ජීවනොපාය ඇද්ද"යි විචාර මසුරන් සියයක් ඇතිබව කීකල්හි "මහණ තාගේ මසු සියය නම් මද දෙයෙක, කුමක් හෙයින් මෙතරම් මද දෙයකින් තෘණාව පුරයි ද, මහාමකුණු සක්විතිරජ තෙමේ අහස බලා අත්පොලසන් දුන් පමණෙකින් අටසාලිය ගවු වක් පමණ තන්හි සත්ථුවන් වස්වන තරම් පිණැහි වත් තවුනිසා දෙවුලොවට ගොස් ශක්‍රවරුන් සතිය දෙනෙකුත් පරමායුෂ වලද මියන තෙක් ශක්‍ර සමපත් වලදත් මියන අවසාවෙහි තෘණාව පුර ගත නොහි මළේයයි වදාර "ඒ කෙසේ ද"යි විචාල කල මහාමකුණු ජනකය විසාර කොට වදාර මේ ගාථාවන් වදාලසේක.

පදනි- 8. කතාපණ්ඩුසෙන, කහවණු වැස්සෙනුදු; කාමෙසු, වසනුකාම කෙලය කාමයන්හි; තිතති, තෘප්තියක්; න විජ්ජති, නැත. කාමා, කාමයෝ; අපපසාදා, ආසවාද රහිතයහ; දුබ්බා, බොහෝ දුක් ඇත්තාහ. පණ්ඩුතො, නුවණැති මහණතෙම; ඉති විඤ්ඤාය, මෙසේ දැන-

9. සො, හෙතෙම; දීබ්බසු කාමෙසු අපි, දිව්‍යවූ පඤ්චකාම යෙහිදු; රතී, ඇල්මකට; න අධිගච්ඡති, නො පැමිණෙන්නෝය. සමමාසලුභිසාවනො, ඒ බුද්ධි ශ්‍රාවක තෙම; තණ්හකබ්බයරතො හොති, රහත්බව්හිත් නිව්‍යාණයෙහිත් ඇලුනේ වන්නෝය.

භාවය-8-9. ආකාශය දෙස බලා අත්පොලාපු කල්හි දෙලොස් යොදනක් තන්හි හිණ පමණ උසට වස්තා සත්ථුවන් වැස්සෙනුදු වසනුකාම කෙලය කාමයන්හි තෘප්තියක් නො විය. කාමයෝ නම් සවස්තයෙන් පාහස කලි පැනක් මෙන් ආසවාද (=සැප) නැත්තාහ,

බොහෝ දුක් ඇත්තාහසි දත් නුවණැති පුද්ගල තෙම මානුසික පඤ්චකාමයෙහි තබා දිව්‍ය පඤ්චකාමයෙහි ද නො ඇලෙන්නෝය. බුද්ධිශ්‍රාවක තෙමේ රහත් බැවිනිත් කිට්‍තෙහිත් ඇලෙන්නෝය.

Translation:- 8. Not even by a rain of golden coins there comes a contentment in desire; the wise man knowing that desires are not sweet, but grievous-

9. He finds no delight even in the heavenly pleasures. The disciple of the Buddha craves none but Nibbana.

පරිච්ඡාද:- තෘෂ්ණාවගේ ක්‍ෂය වීමට අතහැර ව උපන් හෙයින් අභිත්ඵලය ද, තෘෂ්ණාක්‍ෂයට නිමිත්ත හෙයින් නිව්‍යාණය ද මෙහි නිශ්චිතකරණය නම් වේ.

14-6.

- 10. බහුං වෙ සරණං සනති පබ්බතානි වතානි ච,
ආරුමරුකඛවෙතතානි මනුස්සා භයනජ්ජිතා.
- 11. නෙතං ඛො සරණං ඛෙමං නෙතං සරණමුත්තමං,
නෙතං සරණමාගමම සබ්බදුක්ඛා පචුච්චති.
- 12. යො ච බුද්ධස්ස ධම්මස්ස සබ්බස්ස සරණං ගනො,
චතතාඤ්ඤි සමමසඤ්ඤාය සංසරති.
- 13. දුක්ඛං දුක්ඛසමුපපාදං දුක්ඛස්ස ච අනික්ඛමං,
අභිසංචිට්ඨි ඛිනිකං මග්ගං දුක්ඛපූර්ණමභාවිතං.
- 14. ඵලං ඛො සරණං ඛෙමං ඵනං සරණමුත්තමං,
ඵනං සරණමාගමම සබ්බදුක්ඛා පචුච්චති.

නිදර්ශන:- දෙවුරුමිනි වෙසෙමින් වැලිගොඩෙහි වැඩහුන්සේක් කොසොල් රජහුගේ අභිනිද්‍රව්‍ය නම් පෙරෙව් බමුණානන් අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යය:- 10. භයනජ්ජිතා, භයින් නැතිගත්; බහු මනුස්සා, බොහෝ මිනිස්සු; පබ්බතානි, පඵතයන් ද, වතානි, වනයන් ද; ආරුමරුකඛවෙතතානි, ආරුමයන් ද වෙවෙත වෘක්‍ෂයන් ද; වෙ, ඵකානතයෙන්; සරණං යනති, සරණ යන්නාහ.

11. ඵනං සරණං, මේ සියලු සරණය ම; ඛෙමං න, කෙමි නො වෙයි. න උත්තමං, උත්තම ද නො වෙයි. ඵනං සරණං ආගමම, මේ පඵතාදී ශරණයට පැමිණ; සබ්බදුක්ඛා, සියලු සංසාර දු:ඛයෙන්; න-චුච්චති, සතුවෙම නො මීදෙන්නෝය.

12. යො ව, යමෙක්; බුද්ධං ව, බුද්ධත් ද; ධම්මං ව, ධර්මය ද; සඛ්ඝං ව, සඛ්ඝයා ද; සරණං ගතො, සරණ ගියේ ද; චතතාරි අරිය සවමානී, චතුරාර්ය සත්‍යයන්; සමමා, මනාකොට; පඤ්ඤාය පසසනී, විදගීතා ඥානවස්ථුසින් දක්නේ වේ ද.

13. දුක්ඛං, දුඃඛසත්‍යය ද; දුක්ඛසමුප්පාදං, සමුදයසත්‍යය ද; දුක්ඛසං, ඒ දුඃඛසත්‍යයානේ; අනිකාමං, ඉක්මිමට කාරණං චූතිරොධසත්‍යය ද; දුක්ඛපසමගාමිනං, දුක්ඛතිරොධයට පමුණුවන් නා චූ; අරියං අරියවිනිකං මහං, ආර්ය අප්‍රාංගික සංඝායන මාගී සත්‍යය ද (මනාකොට නුවණැසින් දක්නේ වේ ද.)

14. එතං බො සරණං, මේ සරණය; බෙමං, කෙම ය; එතං, සරණං, මේ සරණය; උත්තමං, උතුම් ය. එතං සරණං ආගමම, මේ සරණයට පැමිණ; සබ්බදුක්ඛා, සියලු සංසාර දුක්ඛයෙන්; පමුච්චනී, සතුවීම මිදෙන්නේය.

භාවය:- 10. රජහයාදී ඒ ඒ හයින් නැතිගත් බොහෝ මනුෂ්‍යයෝ ඒ ඒ හයින් මිදෙනු කැමැතිව ද; ඇතැම්හු පුත්‍රලාභාදීය පනමින් ද 'මොහු අපට සරණය' යි පවිත්‍ර වන ආරාම චෛත්‍ය වාස්ථයන් සරණ කොට සලකන්නාහ.

11. මේ කියනලද සියලු සරණය ම තිභීය නො වෙයි; මේ නිසා එක ද සතියෙකු ජාති ජරා මරණින් නොමිදෙන හෙයින් උතුම් ද නො වෙයි. පවිත්‍රාදීය සරණ ගොස් සතුවීම කිසි කලෙකත් සසර දුකින් නො මිදෙන්නේය.

12. 13. යමෙක් බුද්ධ-ධම්ම-සඛ්ඝ යන රත්තත්‍රය සරණ ගියේ ද, දුඃඛ-සමුදය-තිරොධ-මාගී යන චතුරාර්ය සත්‍යයන් විදගීතා ඥාන නමැති ඇසින් මනාකොට දක්නේ වේ ද-

14. මේ සරණය තිභීය යි, මේ සරණය උත්තම යි, මේ සරණයට පැමිණ සතුවීම සියලු සංසාර දුඃඛයෙන් මිදෙන්නේය.

Translation:- 10. Many, threatened with peril, indeed, go to the refuge of mountains and forests, of gardens, trees and shrines.

11. This refuge is not secure; this refuge is not supreme; a man by going to such a refuge wins not freedom from all sufferings.

12. Whoso goes to the refuge of Buddha, the Dhamma, and the Sangha, and sees the Four Noble Truths by right wisdom.

13. Suffering, the cause of suffering, the Transcending of suffering, and the Noble Eightfold Path that leads to the end of suffering.

14. This refuge is secure; this refuge is supreme; a man by going to this refuge wins freedom from all sufferings.

පරිකථා:- රතනත්‍රය ශරණ යාම නම් රතනත්‍රය විෂයෙහි සිත පැහැදීමෙන් “තුණ්ණුරුවන් මට පිහිට ය” යි මෙසේ පැවති වෙතනා යි.

14-7.

15. දුලලහො පුරිසාජ්ඣෙඤ්ඤා න සො සබ්බස්ස ජායති, යස්ස සො ජායති ධිතෙ තං කුලං සුචමෙධති.

නිදානය:- දෙවුරුම්හිදී අනදමභ තෙරුන් වහන්සේගේ ප්‍රශ්න යක් අරභයා දෙසන ලදී.

එක් දවසක් අනද මහතෙරුන් වහන්සේ බුදුහු “ආජාතීය අභවයෝ වලාභක කුලයෙහි උපදිති, ආජාතීය හසරිඤ්ඤ ජද්දන්ත කුලයෙහි උපදිති” යනාදිය වදාලසේක. පුරුෂාජාතීය (=පුරුෂෝත්තම) යන් උපදනා ස්ථාන කවරේ දෙයි බුදුන් කරු එලම විචාල සේක. බුදුහු “ආනන්දයෙනි! පුරුෂෝත්තමයෝ දඹදිව මධ්‍යමණ්ඩල යෙහි ඤ්ඤත්‍රිය මහාසාල කුලයෙහි හෝ බ්‍රාහ්මණ මහාසාල කුලයෙහි හෝ උපදිති” යි වදාරු බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යාච්ච:- පුරිසාජ්ඣෙඤ්ඤා, පුරුෂාජාතෙය වූ හෙවත් උත්තම පුරුෂ වූ සමයක් සමුද්ධි තෙම; දුලලහො, දුර්ලභ ය. සො, ඒ සමයක් සමුද්ධි තෙම; සබ්බස්ස, භූමිතන්ති ම; න ජායති, නූපද තෝය. සො ධිතෙ, ඒ ප්‍රාඥතෙම; යස්ස, යම් කුලයෙක; ජායති, උපදනේ වේ ද; තං කුලං, ඒ කුලය; සුචං ඵධති, සුචයට පැමිණෙත් තෝය.

භාමය:- පුරුෂාජාතෙය වූ බුදුහු සුලභ නො වන සේක. ප්‍රත්‍යක්‍ෂ දෙශයෙහි ද නිවකුලයෙහි ද නූපදනා සේක. මධ්‍යම දෙශයෙහි ඤ්ඤත්‍රිය- බ්‍රාහ්මණ කුලයන්හි ම උපදනාසේක. යම් කුල යෙක උත්තමයන්සේ උපන්සේක් නම් ඒ කුලය සැපතින් වැඩෙත් තෝය.

Translator:- Hard it is to find the supreme Man, the Buddha. He does not come to birth every where. But where that Enlightened One is born that family prospers happily.

14-8.

16. සුඛො බුද්ධානං උපපාදො සුඛා සද්ධම්මදෙසනා,
සුඛා සංඝස්ස සාමග්ගි සමගානං තපො සුඛො.

නිදර්ශන:- දෙවුරමිහිදී බොහෝ භික්ෂූන් වහන්සේගේ කථා වක් අරභයා දෙසන ලදී.

එක් දවසක් පන්සියයක් පමණ භික්ෂූහු රැස්ව හිඳ “ඇවැත්නි! මේ ලොකයෙහි සැපය නම් කවරේ ද” යි කථාව ඉපද වූහ. ඉන් සමහර කෙනෙක් “රජසැප තරම් සැපයෙක් නැතැ” යි ද සමහර කෙනෙක් “කම්සැප තරම් සැපයෙක් නැතැ” යි ද කීහ. බුදුහු එන නට වැඩ “මහණෙනි! තොප සැපය යි කියන දෙය සංසාර දුඛයෙහි ම අනතහීන හෙයින් දුක් ම ය. මේ ලොකයෙහි බුදුවරයන්ගේ ඉපැදීම, සද්ධම්ම දෙසනා කිරීම, සංඝස්ස සාමග්ගිය යන මේ ම සැපය” යි වදාල මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්ධති:- බුද්ධානං, බුදුවරයන්ගේ; උපපාදො, ඉපැදීම; සුඛො, සුවය. සද්ධම්මදෙසනා, සද්ධම්ම දෙසනාව ද; සුඛා, සුවය. සංඝස්ස, සංඝස්සාගේ; සාමග්ගි, සමගබව; සුඛා, සුවය. සමගානං, සමග වූ භික්ෂූන්ගේ; තපො, තපස ද; සුඛො, සුවය.

භාවය:- සතියන් ජාතිකානුකූලයෙන් එතර කොට නිවන් පුරයෙහි පිහිටුවන හෙයින් බුදුවරයන්ගේ ඉපැදීම සුව ගෙන දෙන්නේය. සතියන් සද්ධම්ම ශ්‍රවණය කොට ම ජාතිජරා මරණින් මිදෙන හෙයින් සද්ධම්ම දෙසනා ද සුව ගෙන දෙන්නී ය. සංඝස්සාගේ එක්සිත් ඇති බව ද දෙවිමිනිසුන්ට හිතසැප පිණිස වන්නේය. භික්ෂූන්ගේ සමග බව බුදුවචනය ඉගෙනීමේ ආදියට උපකාර වන හෙයින් එක්සිත් ඇති භික්ෂූන්ට මහණකම සැප ගෙන දෙන්නේය.

Translation:- Happy is the arising of Buddhas; happy is the delive:ing the Dhamma; happy is the concord of the Sangha; happy is the religious observance of those that are in concord.

14-9.

17. පුජාරහෙ පුජයතො බුද්ධෙ සද්ධි ව සාවකො,
පපඤච සමනිකකතො හි ඤාණසොභනෙද්දවෙ.

18. හෙ නාදිසෙ පුජයතො නිබ්බූතො අකුතොභයෙ,
භා සඤ්ඤා පුජස්ස සම්බාහුං ඉමෙතොමනි භෙදානි.

නිදනාය:- වාරිකා කරණ සේක් කාශ්‍යප බුදුන්ගේ රත්සාය අරභයා දෙශනා කරණ ලදී.

බුදුහු සැවැත්නුවරින් නික්ම සැරිසර බරණැසට වඩනා සේක් තොදෙය්‍ය නම් ග්‍රාමය සමීපයෙහි වූ දෙවසථානයකට වැඩ අතද මහ තෙරුන් යවා නුදුරු තැනක සීසාමීන් සිටි බවුණේකු කැඳ වූ සේක. බවුණා ද අවුත් බුදුන් නො වැඳ ඒ දෙවාලයට ම වැඳ සිටි සේය. මේ කුමක්දැ යි විචාරණ ලදුයේත් “අපගේ පරමිපරයෙහි වැඳ පුදන දෙවාලය ය” යි කීයේය. එවිට බුදුහු “බවුණ! තා විසින් මේ සථානය වැදීම මැනවැ” යි වදාරූ භික්ෂුන් “එසේ වදාරන්ට කාරණ කිමි දැ” යි සැක කළ කල්හි මැදුම්සහියෙහි සච්චාර උත්තර වදාරූ සෘණිබලයෙන් කාශ්‍යප බුදුන්ගේ යොදුනක් උස රත් දැගැබ දක්වා “බවුණ පූජාවට නිසිවූ මෙබන්දන්ට පිදීම කළමනා දෙසෙ කැ” යි වදාරූ මේ ගාථාවන් වදාළ සේක.

පදාච්ච- 17. පූජාරහෙ, පූජාවට සුදුසු වූ; පපඤ්චසමතික්ක නෙත, ත්‍රිවිධ ප්‍රපඤ්චයන් මනාකොට ඉක්මවූ; තිණ්ණසොකපරිඤ්චෙ, ඉක්ම වූ ශොක පරිදෙව දු:ඛයන් ඇති; බුද්ධෙ, බුදුවරයන් ද; යදි ව, නොහොත්; සාවකෙ, බුදුසවුවන් ද; පූජයතෙ, යමෙක් පුද ද-

18. නිබ්බුතෙ, නිවිහිය සිත් ඇති; අකුතොභයෙ, කොසිනුවත් බිය නැති; තාදිසෙ, එබඳු වූ; තෙ, උන්වහන්සේලා; පූජයතො, පුදන්නහුගේ; පුඤ්ඤං, පින්කම්; ඉමං එතතං ඉති, මේ මෙතෙකැයි; සඤ්චාතුං, ගණින්නට; කෙනචි අපි, කිසිවෙකු විසිනුදු; න සක්කා, නො හැකි.

භාවය- 17-18. ආමිෂ පූජා ප්‍රතිපත්ති පූජාවන්ට සුදුසු වූ ද තෘෂණා-දූෂටි-මාන ප්‍රපඤ්චයන් ඉක්මවා සිටියාවූ ද, ශොක පරිදෙව දු:ඛයන් නැත්තාවූ ද බුදු-පසේ බුදු මහරහතුන්ට යමෙක් වැදුන මානනාදියෙන් ද සිවුපසයෙන් ද පුදන්නේ නම්, රුගාදි කෙලෙස් ගිහි නැති, කිසි භවයකින් වත් අරමුණකින් වත් භය නැති උන්වහන්සේලා ජීවමාන කල්හි හෝ පිරිනිවී කල්හි පුදන ඔහුගේ පුණ්‍යඵලය මෙතෙකැයි කියන්නට දිව්‍ය බ්‍රහමාදී කිසිවෙකුටත් නො පිළිවහි.

Translation:- 17. For him who venerates those that are worthy of veneration, such as the Buddha and his disciples, trans- cenders of all obstacles, crossers over distress and woe.

18. For him who venerates these, thus delivered and for whom there is no fear from any direction, the merit is beyond all calculation to any man as this is so much.

පරිභාෂා-“ආමිෂ පුජා” නම් සිවුපසයෙන් පිදීම යි. “ප්‍රතිපක්‍ෂ පුජා” නම් බුදුන් වදාල ලෙස ප්‍රතිපක්‍ෂ පිරීම යි. සකියා ව්‍යුති ප්‍රති සකී වෘතයෙන් බොහෝ කලක් සංසාරයෙහි පමා කෙරෙත්තුයි තෘෂණා-දූෂි-මාන යන මොහු ප්‍රපසාව නම් වෙති. බුද්ධාදී උතුමන් කිසිවක් කෙරෙහි නො ඇලෙන හෙයින් ශොක පරිදෙව නැත. මතු භවයෙක උත්පත්තියක් නැති හෙයින් හා රූපාදී අරමුණක නො ඇලෙන හෙයින් කිසිභවයකින් වත් අරමුණකින් වත් භයක් නැත්තේය.

තුළස්වන බුද්ධ වර්ග යි.

පලමුවන බණවර යි.

16-1.

- 1 සුසුඛං වත ජීවාම වෙරිනෙසු අවෙරිනො, වෙරිනෙසු මනුසෙසු විහරම අවෙරිනො.
- 2 සුසුඛං වත ජීවාම ආතුරෙසු අනාතුරු, ආතුරෙසු මනුසෙසු විහරම අනාතුරු.
- 3 සුසුඛං වත ජීවාම උසුසෙසු අනුසුසා, උසුසෙසු මනුසෙසු විහරම අනුසුසා.

භිද්‍යනස- ශාක්‍ය ජනපදයෙහි වැඩවසනසේක් කලහ සත්සිදු වීම පිණිස නැගත් අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍ය- 1. වෙරිනෙසු මනුසෙසු, වෙරි වූ මනුෂ්‍යයන් අතුරෙහි; අවෙරිනො, අවෙරි වූ අපි; මනුසෙසු, මනුෂ්‍යයන්; වෙරි නෙසු, වෙරි ව පවත්නා කල්හි; අවෙරිනො විහරම, අවෙරි ව වසමෝ ද; (එසේවූ අපි) වත, එකාන්තයෙන්; සුසුඛං ජීවාම, ඉතා සුවසේ ජීවත් වෙමු.

2. ආතුරෙසු මනුසෙසු, ආතුර වූ මනුෂ්‍යයන් අතුරෙහි; අනාතුරු, ආතුර නොවූ අපි; මනුසෙසු, මනුෂ්‍යයන්; ආතුරෙසු, ආතුර ව පවත්නා කල්හි; අනාතුරු විහරම, ආතුර නොව වසමෝ ද; (එසේවූ අපි) වත, එකාන්තයෙන්; සුසුඛං ජීවාම, ඉතා සුවසේ ජීවත් වෙමු.

3. උයසුකෙසු මනුසෙසු, පඤ්චකාම ගුණ පරියෙසනයෙහි උත්සාහවත් වූ මනුෂ්‍යයන් අතුරෙහි; අනුස්සකා, නිරුත්සාහ වූ අපි; මනුසෙසු, මනුෂ්‍යයන්; උයසුකෙසු, උත්සාහවත්ව පවත්නා කල්හි; අනුසුකා විහරම, නිරුත්සාහ ව වසමෝ ද; (එසේ වූ අපි) වන, එකාන්තයෙන්; සුසුඛං ජ්වාම, ඉතා සුවසේ ජීවත්වෙමු.

භාවය- 1. ප්‍රාණවධාදී පඤ්ච විධ වෛරයෙන් (=දුෂිරිතෙන්) වෛර ඇතිව වාසය කරණ මනුෂ්‍යයන් අතුරෙහි එබඳු වෛර නැති අපි එකාන්තයෙන් ඉතා සුවසේ ජීවත්වෙමු.

2. කෙලෙශ නමැති රෝගයෙන් ආතුර වූ මනුෂ්‍යයන් අතුරෙහි එබඳු රෝගයක් නැති අපි එකාන්තයෙන් ඉතා සුවසේ ජීවත්වෙමු.

3. පඤ්චකාමයන් සෙවීමෙහි උත්සාහවත්වූ මනුෂ්‍යයන් අතුරෙහි එබඳු උත්සාහයක් නැති අපි එකාන්තයෙන් ඉතා සුවසේ ජීවත්වෙමු.

Translator:- 1. Happy indeed we live among haters, unhating; amid men that hate, we dwell unhating.

2. Happy indeed we live among the afflicted, free from affliction. Amid men that are sick we dwell healthy.

3. Happy indeed we live among the desirous, free from desire. Amid men that are desirous we dwell free from desire.

පරිච්ඡේද- උමං බිදිම් ආදියෙන් ජීවත්වන ගෘහස්ථයන් ද, වෛදකම් කිරිම් ආදියෙන් ජීවත්වන ප්‍රවුජිතයන් ද “අපි සුවසේ ජීවත් වමිහ”යි කියනත් එකාන්තයෙන් සුවසේ ජීවත් වන්නෝ නම් ප්‍රාණසාතාදී පඤ්චවිධ දුශ්චරිතයෙන් දුරු වූ- පස් කම් සැප නොසොයන නිකෙලයි වූ අපි ම යයි මෙයින් වදාලසේක.

15-2.

4 සුසුඛං වග ජ්වාම යෙසං නො නන්ථි කිඤ්චනං,
පිනිහකඛා හච්ඤ්ඤාම දෙවා ආහස්සන් යථා.

නිදානය-පඤ්චසාලා නම් බවුණු ගම්හි වසනසේක් මාරයා අරභයා දෙසන ලදී.

එක් දවසක් බුදුහු කුමාරිකාවන් පන්සියයක් සෝවාන් වන්ට වාසනා ඇත්තවුන් දැක ඒ ගම් ඇසුරුකොට වසනසේක. ඒ කුමාරිකාවෝ ද ගතට ගොස් නා ආහරණ ලා සැරහිගෙණ ගමට එන්ට

නික්මුණාහ. බුදුහු එහමට සිභා වැඩියේක් නමුදු එහම වැස්සන්ගේ ශරීරයන්හි මාරයා ආවිෂ්ට වූ හෙයින් කිසිත් අහරක් නොලැබ ග්‍රාමවාරයට වැඩියේක. එවෙලෙහි කුමාරකාවරු ද එහි පැමිණ බුදුන් දැක වැද එකත්පස් ව සිටියාහ. මාර තෙමේ ද “කිමෙක් ද ස්වාමීනි! බඩසාය අඤ්ඤා ද”යි කිය. බුදුහු ඒ අසා “මාරය! අපි කුමක් නො ලදුම් නමුත් ආහසාර නම් බලලොව බලුන් පරිද්දෙන් ප්‍රීතිය අනුභව කොට ප්‍රීති සුවයෙන් ම දවස් යවමහ”යි වදා මේ ගාථාව වදාලයේක. ඒ කුමාරකාවරු පන්සියය ම සෝවාන් වූහ.

පදානු- යෙසං නො, යම් බදු වූ අපට; කිඤ්චනං නඤ්ච, රුගාදී කිසි පළිබොධයක් නැද්ද; (එසේ වූ අපි) වන, එකානන්තයෙන්; සුසුඛං ජීවම, ඉතා සුවයේ ජීවත් වෙමු. ආහසාර දෙවා යථා, ආහසාර බ්‍රහ්මයන් මෙන්; පිතිහකඛා භවිස්සාම, ප්‍රීතිය ම ආහාර කොට අඤ්ඤා වෙමු.

භාවය- රුගාදී කිසි පළිබොධයක් නැති අපි එකානන්තයෙන් ඉතා සුවයේ ජීවත් වෙමු. ආහසාර බලලොව වැසි බ්‍රහ්මයන් මෙන් ප්‍රීතිය ම අනුභව කොට වසමහ.

Translation:- Happy indeed we live to whom there is no obstacle. We live on joy like the radiant Devas.

පටිකථා - කිඤ්චන නම් ලෞකික ලොකොත්තර ගුණධර්මයන් උපදවා ගැනීමට අවකාශ නොදී පුද්ගලයා රූපාදී ආරම්භණයන්හි අලවන රුගාදීය යි. ආහසාර නම් චිතිය ධ්‍යානය උපදවා ඉන් නො පිරිහි කඵරිය කළවුන් උපදනා බලලොව යි.

15--3.

5 ජයං වෙරං පසවති දුක්ඛං සෙහි පහජිනො, උපසනොනා සුඛං සෙහි හිඤා ජයපරජයං.

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී කොසොල් රජහුගේ පරජයක් අරභනා දෙසනලදී.

ඒ රජ තෙමේ කාසි නම් ගම නිසා බැනනුවන් වූ අජාසත් රජ ජුරුවන් හා සටන් කොට තුන්වරක් පැරද තුන්වන වාරයෙහි පැරදී අවුත් “මම කුඩා දරුවෙකුදු පරදවා ගත නොහැකුයෙමි, මාගේ ජීවිතයෙන් ප්‍රයෝජන කිමි ද”යි ආහාර නො වලඳ අදෙහි භොත්තේය. මේ පුවත සියලු නුවරන් මුළු විහාරයේත් පැතිර ගියේය. භික්ෂුහු බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා බණ වදාලයේක් මේ ගාථාව වදාලයේක.

පදාදී- ජයං, අනුන් පරදවන්නේ; වෙරං පසවති, වෛරින් ඇති කෙරෙයි. පරාජිතො, අනුන් විසින් පරදවන ලද්දේ; දුක්ඛං සෙති, දුකසේ වසන්නේය. උපසන්නො, සන්තූන් රුගාදි කෙලශයන් ඇති ක්ෂීණාශ්‍රව තෙම; ජයපරාජයං භික්වා, ජයපරාජය දෙක ම භාර; සුඛං සෙති, සුවසේ වසන්නේය.

භාවසං-දු කෙළීම් සවන් කිරීම් යුක්ති බිණීම් ආදියෙන් අනුන් පරදවන පුද්ගලතෙම සතුරන් ඇති කෙරෙයි. අනුන් විසින් පරදවන ලද්දේ කවර දවසෙක සතුරු පිටි දකිමි. දැයි සිතන්නේ සතර ඉරියවුවෙහි ම දුකසේ වෙසෙයි. රුගාදි කෙලශයන් නැති හෙයින් සන්තූන් වූ ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේ ජයපරාජය දෙක ම භාර සතර ඉරියවුවෙහි ම සුවසේ වසනසේක

Translation;- The victor earns enmity, the vanquished is in distress; the serene abides in happiness discarding victory and defeat.

16-4.

6. නත්ති රුගසමො අග්ගි නත්ති දොසසමො කලී,
නත්ති බක්ඛාදිසා දුක්ඛා නත්ති සනතිපරං සුඛං.

නිදානං:- දෙවුරමිහිදී එක්තරු කුලදුරියක් අරභයා දෙසන ලදී.

ඇගේ මවුපියෝ ඇ ඉරණපාවා දෙන මතුල් දවස්හි බුදුන්ට ආරාධනා කළහ. බුදුහුන් භික්ෂුසංඝයා පිරිවර මතුල්ගෙට වැඩහුන් සේක. කුමාරිකා තොමෝ භික්ෂුන්ට පැන් පෙරු දිම් ආදිය කරන් නීය. ඇගේ සවාම් පුරුෂතෙම වනාහී කුමාරිකාවන් ම බල බලා සිටියේ රුග වෙනතාවෙන් මඩනා ලදුව ඇගේ අත අල්වාගන්ට සිතීය. බුදුහු ඔහුගේ අදහස් දැන ඒ කුමාරිකාවන් ඔහුට නො පෙණෙන ලෙස කළ සේක. හෙතෙමේන් කුමාරිකාවන් නො දැක බුදුන් ම බල බලා සිටියේය. බුදුහු ඔවුන්ට බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළසේක. ඒ අශ්‍රීසාම් දෙදෙන ම සෝවාන් වූහ.

පදාදී:- රුගසමො අග්ගි, රුගය හා සමවූ ගින්නෙක්; නත්ති, නැත. දොසසමො කලී, වෛෂය හා සමවූ අපරාධයෙක්; නත්ති, නැත. බක්ඛාදිසා දුක්ඛා, පඤ්චසකක්ඛියන් හා සම වූ දු:ඛ කෙතෙක්; නත්ති, නැත. සනතිපරං සුඛං, නිජාණයට වැඩි සුවසේක් නත්ති, නැත.

භාවසං:- රුගය හා සමවූ ගින්නෙක් වත්, දෝෂය හා සමවූ අපරාධයෙක් වත්, පඤ්චසකක්ඛිය හා සමවූ දුක් වත්, නිජාණයට වැඩි සැපයක් වත් නැත්තේය.

Translation;- There is no fire like lust; there is no fault like hatred; there are no ills like skandhas (=body, mind and thoughts) there is no happiness that surpasses the peace of Nibbana.

පරිච්ඡාද:- දුක් වත් ගිහිසිලක් වත් අභුරක් වත් නො දක්වා ඇතුළත් වී ම සිට සතියන් දවා භසම කරන්නට සමථවූ අතික් ගින්නක් නැතිහෙයින් රුග ගින්න හා සමාන ගින්නක් නැත. ඉතා සියුම් ව උපත් වෙමය නිසා ද ධ්‍යානාභිඤ්චෙන් පිරිහෙන හෙයින් වෙමය හා සමවූ අපරාධයෙක් නැත. කැමී පිම් ආදියෙන් පරිහරණය කරණ ලද්දවූ ද පඤ්චසකකියෝ යම්සේ අපමණ දුක් පිඩා උපදවද්ද එහෙයින් සකකිදු:බය හා සමවූ දුකෙක් නැත. නිඛාණය අරමුණු කොට සවලායක් වත් ඉතිරි නො වී දුක් සත් සිදෙන හෙයින් නිඛාණයට වඩා සැපයක් නැත්තේය.

15-5.

7. ජීසව්ජාරපරමා රොගා සඛ්ඛාරපරමා දුඛා,
එතං ඤ්චා යථාභූතං නිබ්බාණං පරමං සුඛං.

නිදහස:- අලම්බුවරදී එක්තරු උපාසක කෙනෙකුන් අර භයා දෙසන ලදී.

පද්‍යා: රොගා, රොගයෝ; ජීසව්ජාරපරමා, ජීසව්ජාව (=සාදුක ප්‍රධානකොට ඇත්තාහ. දුඛා, දු:බයෝ; සඛ්ඛාරපරමා, පඤ්චස්කකි යන් ප්‍රධාන කොට ඇත්තාහ. එතං, මේ දෙක; යථාභූතං ඤ්චා, වූ පරිද්දෙන් දැන (ප්‍රාඥයෝ තිවන් පසක් කෙරෙහි.); නිබ්බාණං, නිඛාණය; පරමං සුඛං, උතතම වූ සුවය යි.

භාමය:- සාදුකව වැඩි රොගයෙක් වත් සංස්කාර දු:බයට වැඩි දුකෙක් වත් නැත. මේ කාරණය වූ පරිද්දෙන් දත් කුවණැත්තෝ නිඛාණය ප්‍රත්‍යක්ෂ කෙරෙහි. පඤ්චසකකියන්ගේ පරිහරණය යි කියන ලද දුක් නැති හෙයින් නිඛාණය උභුම සැපය යි.

Translation;- Hunger is the worst of illnesses; five component parts are the worst of ills; knowing this as a fact (they try to attain Nibbana). Nibbana is the happiness supreme.

පරිච්ඡාද:- අට අනුවක් පමණ වූ සියලු රොගයෝ එක් වරක පිළියම් කල කල නස්නාහු හෝ, සංසිදෙන්නාහු වෙති. සාදුක් නමැති රොගය වූ කලි තීරනතරයෙන් ම පිළියම් කටයුතු බැවින්

සියලු රෙගයන්ට වඩා බලවත් රෙග නම් වෙයි. සංඝකාරනම් හෙබුප්‍රත්‍යය බලයෙන් නිපත් නාමරූප ධර්මයි. අනිත්‍ය හෙයින් හා පරිහරණය දුෂකර හෙයින් සංඝකාර අතීතයින් ම දුක් ය. සංඝකාරයන්ගෙන් තොර හෙයින් නිච්ඡාණය සැප යි.

15-6.

8 ආරෝග්‍යපරමා ලාභා සනතුසී පරමං ධනං,
විසාසපරමා ඤාති නිබ්බාණං පරමං සුඛං.

නිදහස:- දෙවුරුමිනිදී පසෙනදි තොසොල් රජ්ජුරුවන් අර හයා දෙසන ලදී.

ඒ රජතෙමේ මගධ නැලියෙන් සාල් සොළොස් නැලියෙක බන් ඊට සැහෙන හරම් මාලුවෙන් යුක්ත කොට අනුභව කෙරෙයි. රජ තෙමේ එක් දවසක් පෙරවරු බත වලද මදක් විවෙක නො ගෙණ බුදුන් කර ගොස් ඇත මැන පෙරළෙමින් ඇසට තිදි එතත් තිදි පිය නොහි එකත්පස්ව හුන්තේය. බුදුහු ඒ දුක “කුමක් ද? මහ රජ මදක් නො සැතපි අවු දු” යි විචාර “එසේය සවාමිනි! බන් කැ වෙලේ පටන් දුක් බොහොම ය” යි කිකල “මහරජ! පමණ දුන අනුභව කිරීම යහපතැ” යි වදාලියේක. රජතෙමේ ඒ අවවාද යෙහි පිහිටා දිනපතා එක එක බන්පිඬ අඩුකිරීමෙන් අවසානයෙහිදී සාල් නැලියෙක බතින් යැපෙන්නේ එක් දවසක් බුදුන් කර ගොස් ඉඳ “සවාමිනි! දුන් මට ඉතා පහසු ය. දුවන අසුන් වුවත් ලුහු බදවා අල්වන්ට පිළිවනැ” යි කියේ ය. බුදුහු ද ඔහුට බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාලියේක.

පදාචාර්ය:- ලාභා, සියලු ලාභයෝ; ආරෝග්‍යපරමා, නිරෝගි බව ප්‍රධාන කොට ඇත්තාහ. ධනං, ධනය; සනතුට්ඨිපරමා, සනතුණ් ටිය ප්‍රධාන කොට ඇත්තේය. ඤාති, නැයෝ; විසාසපරමා, විශ් වාසය ප්‍රධාන කොට ඇත්තාහ. නිබ්බාණං, නිච්ඡාණය; පරමං සුඛං, උතුම් සුවයෙකි.

භාවය:- සියලු ලාභයන්ට වඩා උත්තම ලාභය නම් නිරෝගි බවයි. සියලු ධනයන්ට වඩා උත්තම ධනය නම් සනතුණ්ටිය යි, සියලු නැයන්ට වඩා උතුම් නැයා නම් විශ්වාසී පුද්ගලයා යි. නිවන් හා සමවූ සුවයක් නැති හෙයින් නිච්ඡාණය උතුම් සුවය යි.

Translation:- Health is the greatest gain; content is the greatest wealth; a trusty friend is the excellent kinsman; Nibbana is the happiness supreme.

පරිකල්පා- රොගීන්ට ලාභයෙන් පලක් නැති හෙයින් ඔවුන් විසින් ලද ලාභයේ ලාභ නම් නො වෙයි. එහෙයින් නිරෝගි බව උත්තම ලාභ නම් වෙයි. වඩ වඩා පහත්තේ දුකට පැමිණෙයි. ධන යෙන් ලැබිය යුතු ඵලය ද විතතසනතුරුම ය. එහෙයින් යම් ධනයක් තමා විසින් ලබන ලද ද, යම් ධනයක් තමා සතු ද, එයින් ම සතුටු වන බව සෙසු ධනයට වඩා උතුම් ධනයෙක. මවු පියෝ ද යමකු හා විසවාස නැත්නම් ඔහු නො නෑ ම ය. යමෙක් වනාහි නො නෑ වුව ද විසවාස වී නම් හෙතෙම උතුම් නැයා ය. යම් හෙයකින් නිවන් හා සම වූ සුවයෙක් නැද්ද එහෙයින් නිවැණිය උතුම් සුවයෙකි.

15-7.

9. පව්වෙකරසං පිණා රසං උපසමය්ස ව,
නිද්දරො හොති නිප්පාපො ධම්මපිනි රසං පිබං.

නිද්දරො- වෙසාප්‍රියෙති වාසය කරණයේක් එක්තරා භික්ෂු නමක් අරභයා දෙසනලදී.

කථාවසතුට අතතදත්ත තෙරුන් වහන්සේගේ කථාව හා සම ය.

පද්ධි- පව්වෙකරසං, ප්‍රකෘති විවෙකයාගේ රසය ද; උප සමය්ස ව රසං, කෙලෙසව්‍යුපසමයාගේ රසය ද; පිණා, බී; ධම්මපිනි රසං, නවලොකොත්තර ධම්ම වශයෙන් උපන් ප්‍රීතීරසය; පිබං, බොන්නා වූ කෂීණාශ්‍රවතෙම; නිද්දරො, පිඩා නැත්තෙක් ද; නිප්පා පො, පවු නැත්තෙක් ද; හොති, වෙයි.

භාවය- කාය විතත විවෙකයෙන් උපන් සුව සොම්නස් ය යි කියනලද රසය ද, කෙලෙසුන් සත්සිද්ධිම ය යි කියනලද නිවැණියාගේ රසය ද බී නවලොකොත්තර ධම්ම වශයෙන් උපන් ප්‍රීතීරසය පාතය කරන්නා වූ කෂීණාශ්‍රවතෙම රුගෙරුපාදීන් නැති හෙයින් පිඩා නැත්තේ ද පවු නැත්තෙක් ද වන්නේ ය.

Translation- Having tasted of the sweet of solitude and the sweet of Serenity, an Arhat is free from woe and sin tasting the sweet of Dhamma-rapture.

15-8.

10. සාහු දය්සනමපියානං සනනිවාසො සද සුඛො,
අදය්සනෙන බාලානං නිප්වමෙව සුඛි සිඤා.

11. බාලසංඛ්‍යානවාරී හි දීඝමධ්‍යාන සොවනි,
 දුෂකම්බා බාලෙහි සංවාසො අමිතනනනව සබ්බද,
 ධිරෙ ව සුඛසංවාසො ඤාතිනං ව සමාගතමා.

12 නසමාහි:- ධිරඤ්ච පඤ්ඤඤච බහුසසුගඤ්ච,
 ධොරයහසීලං වගවනනමාදිසං,
 නං තාදිසං සපජුරිසං සුමෙධං,
 හජෙඵ නිකඛගනපඵං ව වජ්ඣනානි.

නිදනස- බෙඵව නම් ගම වසනසේක් සක්දෙවිඋන් අරහයා දෙසනලදහ.

පද්ධි- 10. අරියානං, බුද්ධාදි ආයතීයන්ගේ; දසසනං, දුක්ම; සාධු, මැනවි. සනතිවාසො, ඔවුන් හා සමග විසීම ද; සද, හැම කල්හි; සුඛො, සුව ය; බාලානං, අඤ්ඤාන්ගේ; අදසුනෙන, නො දුක්ම හෙතුකොට ගෙන; නිව්චං ඵව, සතනගෙන් ම; සුඛි සියා, සතුනෙම සුඛිත වන්නේය.

11. හි, ඒ ඵසේ මැයි; බාලසංඛ්‍යානවාරී, බාලයන් හා ඵක්ව ඇවි දිනා සුලු වූයේ; දීඝං අධ්‍යානං, දීඝී කාලයක්; සොවනි, යොක කරන් නේය. බාලෙහි සංවාසො, බාලයන් හා ඵක්ව විසීම; අමිතෙනන ඉව, සතුරෙකු සමග වාසයක් මෙන්; සබ්බද, හැමකල්හි; දුකෙධා, දුක් ය. ධිරෙ ව, ප්‍රාඥ තෙමේ ද; ඤාතිනං සමාගමො ඉව, ප්‍රිය වූ නැගන් ගේ සමාගමයක් මෙන්; සුඛසංවාසො, සුව වූ සහවාස ඇත්තේ ය.

12. නසමා හි, ඵහෙයින්, ධිරං ව, ධිරයා ද පඤ්ඤං ව, ප්‍රාඥයා ද; බහුසසුනං ව, ආගමාධිගම සමපනන බහුලාභයා ද, ධොරයහ සීලං, ප්‍රතිපත්ති මූරය උසුලන්නා ද; වගවනනං, චුතසමපනනයා ද; ආරියං, ආයතීයා ද යන; සුමෙධං, සුඤ්ඤ වූ ප්‍රඥ ඇති; තාදිසං, ඵබ්බ වූ; නං සපජුරිසං, ඒ සතපුරුෂයා; වජ්ඣමා, වජ්‍ය තෙමේ; නිකඛගන පඵං ඉව, ආකාශය සෙවනය කරන්නාක් මෙන්; හජෙඵ, සෙවනය කරවූ.

භාවය-10. බුදු පයේබුදු බුදුසම් යන සත්පුරුෂයන් මසැසින් දුක්ම ද නුවණැසින් දුක්ම ද යහපත. නුදෙක් දශීතය පමණෙක් නො වෙයි, ඔවුන් හා සමග ඵකතැන විසීම ද, ඔවුන් වැද පුද ගැන් ම ද, වතාවත් කොට ගැන්ම ද හැම කල්හි ම සුව ගෙන දෙයි. මෙලෝ පරලෝ වැඩ නො දන්නාවූ අඤ්ඤාන්ගේ නොදුක්මෙන් සතුනෙමේ තීරුනුතරයෙන් සුවපත් වන්නේය.

11. බාලයන් හා එක්ව හැසිරෙණ පුද්ගලතෙම දිඬි කාලයක් ගොස කරන්නේය. බාලයන් හා එක්ව විසීම වනාහි කඩුගත් අත් ඇති සතුරෙකු සමග විසීමක් මෙන් හැම කල්හිම දුක් ගෙනදෙයි. ප්‍රාඥයා හා එක්ව විසීම ප්‍රිය වූ නැයන් හා එක්ව විසීමක් මෙන් සැප ය.

12. එහෙයින් උගත් දෙය දරණ නුවණ ඇති පුද්ගලයා ද, ලෞකික ලොකොත්තර ප්‍රඥවෙන් යුක්ත ත්‍රිපිටක බුඩ වචනය උගත්, නවලොකොත්තර ධර්මයන් අවබෝධ කළ පුද්ගලයා ද, අතින් එලයට පමුණුවන ප්‍රතිපත්ති නමැති ධුරය උසුලන පුද්ගලයා ද, ශීල ව්‍රතයෙන් හා ධුතාඛග ව්‍රතයෙහි යුක්ත පුද්ගලයා ද, නෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරුවූ ආයතීයා ද යන නුවණැති සත්පුරුෂයකු ව්‍යුයා ආකාශය සෙවනය කරන්නාක් මෙන් සෙවනය කරවු.

Translation:- 10. Good it is to see Noble Ones; to dwell with them is happy for ever; happy is he who has no occasion to see fools.

11. He who keeps company with fools, grieves long; grievous is the company of fools as it were with an enemy; happy is it to live with the wise, like a gathering of kinsfolk.

12. Therefore you should frequent the unspired, the wise, the learned, who bears the yolk of virtue, the devout, the Aryan; frequent the virtuous such as this, as the moon frequents the sky.

පරිච්ඡා- ආයතීයන් නුවණැසින් දක්නේ මාගී එලයන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට සිටි පුද්ගල තෙමේ යි.

බාලයා හා යහලුවුයේ උමං බිදිනට එව, මං පැහැරීමට එව යනාදීන් ඒ ඒ නො කටයුත්තෙහි යොදන ලදුව ඔහු හා සමග ඒ ඒ වරද කරන්නේ මෙලොව අත්පා කැපීම් ආදියට ද පරලොව නරක දුක් ආදියට ද පැමිණ බොහෝ කලක් ගොස කරන්නේය.

පසලොස්වන සුඛවගීය යි.

16-1

- 1 අයෝගෙ යුසස්මන්තානං ගොගසමිසුව අයෝජයං, අපථං භික්ඛා පියගගාහි පිහෙනන්තානුයෝගීනං.
- 2 මා පියෙහි සමාගඤ්ඤි අපපියෙහි කුදුවනං, පියානං අදය්‍යනං දුක්ඛං අපපියානාසුව දය්‍යනං.

3 නසමා පියං න කාසිරථ පියාපායො හි පාපකො,
ගන්තා හෙතං න විජ්ජන්ති යෙසං නන්ති පියාපට්ඨයං.

හිදුනග- දෙවුරම්හිදී පැවිද්දන් භූත්දෙනෙකුත් අරගයා දෙසන ලදහ.

පද්ධි- 1. අත්තානං, තමා; අයොගෙ, නො යෙදියයුතු නැත; සුඤ්ජං, යොදන්තාවූ ද; යොගසමිං, යෙදිය යුතු නැත; අයොජ්ජං ව, නො යොදන්තාවූ ද පුද්ගලතෙම; අන්තං, අන්තය (=නිත දුග); හිමා, හැර; පියගාහි, පියය ම ගන්නා සුලු වූයේ; අත්තානුයොහි නං, ආත්මානුයෙහි යෙදුනහු, පිහෙති, පතන්තේය.

2. පියෙහි, පියයන් හා ද; අපිපියෙහි, අපියයන් හා ද; කුදු වනං, කිසිකලෙක්හිදු; මා සමාගඤ්ජේ, තෘෂ්ණා සංසාව වශයෙන් සමාගමය නො කරන්නේය. (කුමක් කිසාද? යන්) පියානං, පියවූ සඬ සංස්කාරයන්ගේ; අදස්සනං, නො දැක්ම; දුක්ඛං, දුක් ය. අපිපියානං, අපිය වූ සඬ සංස්කාරයන්ගේ, දස්සනං, දැක්ම ද; දුක්ඛං, දුක් ය.

3. නසමා, එහෙයින්; පියං න කාසිරථ, කිසි සඬයෙක් වන් සංස්කාරයක් වන් පිය නො කරවු. හි, ඒ එසේ මැයි. පියාපායො, පියයන්ගේ වියොගය; පාපකො, ලාමක යි. යෙසං, යම් ක්ෂිණායුච කෙනෙකුන්ට; පියාපට්ඨයං නන්ති, පිය වූ හෝ අපිය වූ වස්තුවෙක් නැද්ද; හෙතං, ඔවුන්ට; ගන්තා, අභිධ්‍යාදී කාය ග්‍රන්ථයෝ; නන්ති, නැත්තාහ.

භාවය- 1. වෙසිය ගොවරුදී සවැදූරුම් අගොවර සෙවනයයි කියනලද අයොනිසොමනසිකාරයෙහි තමා යොදන්තාවූ ද, සඬ සංස්කාරයන් අනිත්‍යාදී වශයෙන් මෙතෙහි නො කරන්නාවූ ද පුද්ගල තෙම පැවිදිවූ නැත පටන් හික්මිය යුතුවූ අධිශීලාදී ශික්ෂා ක්‍රම සහිතව අන්තය හැර පඤ්චකාම ගුණයයි කියන ලද පියය ම ගන්නේ ආත්මානුයෙහි යෙදුනහු පතන්තේය.

2. පියයන් හා වන් අපියයන් හා වන් කිසිකලෙක්හි තෘෂ්ණා සංසාව වශයෙන් සමාගම් නො කටයුතු (කුමක් කිසාද? යන්) පියයන් වියොග වශයෙන් නො දැක්ම ද අපියයන් සම්පයට එලඹීම වශයෙන් දැක්ම ද දුක් හෙයින්.

3. එහෙයින් කිසි සඬයෙකු වන් සංස්කාරයක් වන් පිය නො කටයුතු. පිය වූ සඬ සංස්කාරයන්ගේ වියොගය දුක් මැයි. යම් කෙනෙකුන්ට පිය වූ හෝ අපිය වූ වස්තුවෙක් නැද්ද ඔවුන්ට අභිධ්‍යාදී කායග්‍රන්ථයෝ නැත්තාහ.

Translation:-1. The man who applies himself to the unfitting and does not apply to the fitting, who grasps the pleasures, leaving what is wholesome, may envy those who have devoted to their own good.

2. Consort never with the dear, nor with the foe. Woeful is it not to see the dear ones, as well as it to see the foes.

3. Therefore let none be dear to you; because to separate from the dear is ill. For those to whom nothing is dear or not-dear there exist no ties.

පරිකල්පා- අනානුයෝගී නම් අධිශීලාදී ශික්ෂාත්‍රය පුරණය කොට නිලාණය ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීමය සි කියනලද ආනමානුදීපනී යෙදු තේය. නොයෙදිය යුතු වූ වෙසිය ගොවරාදියෙහි නමා යොදන් තාවූ පුද්ගලතෙම නමාගේ ප්‍රතිපත්තිය හෙතු කොට ගෙණ ශාසන යෙන් වුවහ ගිහිබවට පැමිණියේ පසුව යම් කෙනෙක් ආනමානුදී යෙහි යෙදී ශීලාදී ගුණ සම්පාදනය කොට දෙවි මිනිසුන්ගෙන් පුජා සත්කාර ලබද්ද ඔවුන් දැක මමත් මෙබඳු වීම් නම් යෙහෙකැ සි මෙසේ ඔවුන් පතන්නේය.

ප්‍රියයෝ-නම් කැමති වූ පුත්‍ර දර දැසි දස ගවමහිසාදී සත්‍යන් භා රත් රිදී මුතු මැණික් ආදී සංසකාරයෝ ය.

නාමකය හා සමග රූපකය ගැට ගසන්නුසි හෝ වතීමාන කය හා අනාගත කය ගැට ගසන්නුසි හෝ අභිකාමා ව්‍යාපාද සීලබ්ධත පරාමාස ඉදංසම්මාහිතිවෙස යන මොහු සතර දෙන කායගන්ථ නම් වෙති. යමෙකුට ප්‍රිය වස්තුවෙක් නැද්ද ඔහුට අභිධ්‍යානාය ග්‍රන්ථය ප්‍රතිණ වෙයි, යමෙකුට අප්‍රිය වස්තුවෙක් නැද්ද ඔහුට ව්‍යා පාදකාය ග්‍රන්ථය ප්‍රතිණ වෙයි. ඔවුන් දෙදෙන ප්‍රතිණ වූ කල්හි ඉතිරි දෙදෙන ප්‍රතිණ වූවාහු ම වෙති.

16-2.

4. පියතො ජායති සොහො පියතො ජායති භයං,

පියතො විපපමුත්තස්ස නත්ති සොහො කුතො භයං.

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී එක්තරා කෙලෙඹි පුත්‍රයකු අරභයා දෙසනලදී.

පදනු- සොහො, ශොකය; පියතො ජායති, ප්‍රිය වූ සත්‍ය සංස්කාරයන් නිසා ම උපදන්තේය භයං, භය; පියතො ජායති, ප්‍රිය වූ සත්‍ය සංස්කාරයන් නිසා උපදන්තේය. පියතො විපපමුත්තස්ස, ප්‍රිය වස්තුවෙක් මුක්තවූ සිත් ඇත්තාහට; සොහො නත්ති, ශොක යෙක් නැත. භයං, භය; කුතො, කොසින් ද?

භාවය:- සංසාරයෙහි සැරිසරණ සත්වයන්ට යම් කිසි ශෝකයෙක් වත් හයෙක් වත් උපදනේ නම් ඒ ප්‍රිය වූ සත්වසංස්කාරයන් නිසා ම උපදනේය. ප්‍රිය වූ සත්වසංස්කාර නැත්තාට ශෝකයෙක් වත් හයෙක් වත් නැත.

Translation:- From the dear sorrow is born: from the dear fear is born. To him who is free from holding dear, there is no sorrow; whence fear!

16-3.

5. පෙමනො ජායති සොකො පෙමනො ජායති හයං,
පෙමනො විපපච්ඡතතස්ස නත්ථි සොකො කුතො හයං.

නිදානය:- දෙවුරුමිහිදී විසාඛා උපාසිකාවන් අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යාචාර්ය:- සොකො, ශෝකය; පෙමනො ජායති, ප්‍රේමය නිසා ම උපදනේ ය. හයං, හය; පෙමනො ජායති, ප්‍රේමය නිසා ම උපදනේය. පෙමනො විපපච්ඡතතස්ස, ප්‍රේමයෙන් මිදුණු සිත් ඇත්තා හට; සොකො නත්ථි, ශෝකයෙක් නැත. හයං, හයෙක්; කුතො, කොසින් ද?

භාවය:- සංසාරයෙහි සැරිසරණ සත්වයන්ට යම් කිසි ශෝකයෙක් වත් හයෙක් වත් උපදනේ නම් ඒ අශ්‍රීදරු ආදීන් කෙරෙහි කළ ප්‍රේමය නිසා ම උපදනේය. ප්‍රේම නොකරන්නාට ශෝකයෙක් වත් හයෙක් වත් නැත.

Translation:-From affection sorrow is born; from affection fear is born. To him who is free from holding affectionate there is no sorrow; whence fear.

16-4.

6. රතියා ජායති සොකො රතියා ජායති හයං,
රතියා විපපච්ඡතතස්ස නත්ථි සොකො කුතො හයං.

නිදානය:- කුටාභාර ශාලාවෙහි වාසය කරණ සේක් ලිච්ඡවීන් අරභයා දෙසන ලදී.

ලිච්ඡවී රජදරුවෝ එක් මහල් දවසෙක නොයෙක් ලෙසින් සැරසී උගන් කෙළියට යන්ට නුවරින් තික්ඛුනාහ. බුදුහු ද සිනා වඩනාසේක් ඔවුන් දැක “මහණෙනි! යම් කෙනෙක් තවුනිසා වැසි

දෙවියන් නුදුටුවාහු නම් ලිව්ව්වන් බලවු” යි වදාල සේක. ඔහුන් උයනෙහිදී එක් වෙසභනක් නිසා ඊමීතා ඇතිව උනුන් කොටා ලේ ගහක් මෙන් කලහ. භූවාල ලද්දවුන් උසුලා ගෙනෙහි. බුදුහුන් ඇතුලු නුවරදී ම වලද නුවරින් තික්වූහුසේක. හිඤ්ඤ ද ලිව්ව්වන් දැක “සාමිනි! ලිව්ව්ව් රජදරුවෝ එක සක්‍රියක නිසා මෙබඳු ව්‍යස නයකට පැමිණියාහ” යි කීහ. බුදුහුන් “මහණෙනි! යොකයෙක් හෝ හයෙක් උපදනේ පඤ්චකාමගුණරතිය නිසා ම උපදනේ ය” යි වදාල මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍යය:- සොකො, යොකය; රතියා ජායති, පඤ්චකාම ගුණ රතිය නිසා උපදනේය. හයං, හය; රතියා ජායති, පඤ්චකාම ගුණ රතිය නිසා උපදනේය. රතියා විපපමුතතස්ස, පඤ්චකාම ගුණ රතියෙන් මිදුනු සිත් ඇත්තාට; සොකො නපී, යොකයෙක් නැත. හයං, බියෙක්; කුතො, කොසින් ද ?

භාවය:- සංසාරයෙහි සැරිසරණ සත්‍වයන්ට යම් කිසි යොක යෙක් වත් හයෙක් වත් උපදනේ නම් ඒ රූපාදී පඤ්චකාමයන්හි ඇලීම නිසා උපදනේය. පස්කම්හි නො ඇලෙන්නාට යොකයෙක් වත් හයෙක් වත් නැත.

Translation:- From lust sorrow is born. from lust fear is born. To him who is free from lust, there is no sorrow; whence fear!

16-5.

7 කාමතො ජායති සොකො කාමතො ජායති හයං, කාමතො විපපමුතතස්ස නපී සොකො කුතො හයං.

කීදානය:- දෙවුරමිහිදී අනිඤ්ඤ කුමාරයන් අරභයා දෙසන ලදී..

පද්‍යය:- සොකො, යොකය; කාමතො ජායති, කාමයන් නිසා ම උපදනේය. හයං, හය; කාමතො ජායති, කාමයන් නිසා ම උපදනේය. කාමතො විපපමුතතස්ස, කාමයෙන් මිදුනු සිත් ඇත්තාට; සොකො නපී, යොකයෙක් නැත. හයං, බියෙක්; කුතො, කොසින් ද ?

භාවය:- සංසාරයෙහි සැරිසරණ සත්‍වයන්ට යම් යොකයෙක් වත් හයෙක් වත් උපදනේ නම් ඒ වස්තූකාම කෙලෙස කාමයන් නිසා ම උපදනේය. කාමය නැත්තාට යොකයෙක් වත් හයෙක් වත් නැත.

Translation:- From desire sorrow is born; from desire fear is born. To him who is free from desire there is no sorrow; whence fear!

16 6.

8. තණ්හාය ජායති සොකො තණ්හාය ජායති භයං,
තණ්හාය විපපමුත්තස්ස නඤ්ඤි සොකො කුතො භයං.

භිද්දනං:- දෙවුරුමිහිදී එක්තරු බවුණෙකු අරභයා දෙසන ලදී.

මිත්‍යාදූෂ්ටික වූ ඒ බවුණු තෙමේ ද එක් දවසක් භතබඩක කුඹුරක් ඉදිකෙරෙයි. බුදුහු ද ඔහු හෙහු සමපන්න බව දැක ඔහු කර වැඩ “බවුණ කුමක් කෙරෙහි ද” යි විචාර “කුඹුරක් කෙරෙමි” යි කී කල්හි පෙරලා වැඩ නැවත නැවතත් ඒ ඒ දිනයන්හි වැඩ විචාර “වුරුමි, නෙලුමි, ගොයම් රකිමි” යනු අස අසා වඩනා සේක. එක් දවසක් බවුණු තෙමේ “භවත් ගෞතමයෙනි! මේ ගොයම් පැසිනි නම් තොපටත් කොටසක් දෙමි, තොපට තොදී මම තො කම්, තොපි මෙවක් පටන් මාගේ යාලුවානෝ ය” යි කීයේය. කල්යාමකදී ගොයම් පැසි ගෙට ගොයම් කපමිනි හුත් කල රු වැස්සෙක් වැස ගොයම් සියල්ල ම උදුරුගෙණ ගියේය. බවුණු තෙමේ උදසන ම කුඹුරට ගියේ අතීතය ශොකයට පැමිණි සේය. බුදුහු ඔහුගේ ගෙට වැඩ ඔහුට ධම්දෙශනා කරණ සේක් “බවුණ! ශොකයෙක් හෝ භයෙක් උපදනේ තෘෂ්ණාව නිසා ම උපදනේ ය” යි වදාර මේ භාථාව වදාළසේක.

පදාචාර්ය:- සොකො, ශොකය; තණ්හාය ජායති, තෘෂ්ණාව නිසා ම උපදනේය. භයං, භය; තණ්හාය ජායති, තෘෂ්ණාව නිසා ම උපදනේය. තණ්හාය විපපමුත්තස්ස, තෘෂ්ණාවෙන් මිදුන සිත් අඤ්ඤාවට; සොකො නඤ්ඤි, ශොකයෙක් නැත. භයං, බියෙක්; කුතො, කොසින් ද?

භාවය:- සංසාරයෙහි සැරිසරණ සතියින්ට යම් ශොකයෙක් හෝ භයෙක් උපදනේ වේ ද ඒ තෘෂ්ණාව නිසා ම උපදනේය. තෘෂ්ණාව නිසා ම උපදනේය. තෘෂ්ණාවෙන් මිදුන සිත් අඤ්ඤාවට ශොකයෙක් වත් භයෙක් වත් නැත.

Translation:- From craving sorrow is born; from craving fear is born. To him who is free from craving there is no sorrow; whence fear.

16-7.

9. සීලදායකතාසම්පන්නං ධම්මධර්මං සච්චවෙදිතං.

අනුගතො කම්ම කුබ්බානං නං ජජනා කුරුතො පියං.

නිදර්ශනං- වෙච්චවනගෙහි වැඩවසනගේක් අතරමගදී පන්සිය යක් කුමරුවන් අරභයා දෙසන ලදී.

පද්ධතී- සීලදායකතාසම්පන්නං, වතුපාරිසුඛි සීලගෙන් හා මාගී ඵල සම්ප්‍රසුක්ඛ වූ සමගන්දාඡ්චිගෙන් ද යුක්ත වූ; ධම්මධර්මං, නව ලොකොත්තර ධර්මගෙහි පිහිටියා වූ; සච්චවෙදිතං, සත්‍යඥතාගෙන් සත්‍යවාදී වූ; අත්තනො කම්මං කුබ්බානං, තමාගේ කාර්යය කරන්නා වූ; නං, ඒ ක්ෂීණාශ්‍රවයා; ජජනො, ලොකික මහාජනතෙම; පියං කුරුතො, පිය කරන්නේය.

භාවය- වතුපාරිසුඛි සීලගෙන් හා මාගී ඵල සමගන්දාඡ්චිගෙන් යුක්ත වූ, නවලොකොත්තර ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ, වතුරායභීසත්‍යයන් සොලොස් ආකාරයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ හෙයින් සත්‍යයන් දන්නා වූ ද, ත්‍රිවිධ වූ ශික්ෂාපුරණය යි කියනලද තමාගේ කාර්යය කරන්නා වූ ඒ ක්ෂීණාශ්‍රව පුද්ගලයා ලොකික මහාජනතෙම පිය කරන්නේය.

Translation;- The man attained to vertue and insight, the upright, who has realised the Four Noble Truths, who devotes to his own work, him the people hold dear.

පරිකථා- මෙහි දායකතා නම් මාගී ඵල සිත් හා යෙදෙන ප්‍රඥ වෛතසිකය යි. දුඃඛාදී වතුසත්‍යයන්ගේ ප්‍රතිචේදය පිළිවෙලින් පරික්ක- පහන- සච්ඡිකිරියා- භාවනා යන සිවු අයුරකින් වේ. ඒ සිවු අයුර මාගී සතර පිළිබඳ වන විට සොලොස් ආකාරය ලැබේ.

16-8.

10. ජඤජානො අනකම්මානො මනසා ච ජුචො සිසා,
කාමෙසු ච අපපිබ්බදාචිනො උදාංඝසානොති වුචන්ති.

නිදර්ශනං- දෙවුරම්හිදී අනාගාමී තෙර කෙනෙකුත් වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

එක් දවසක් ඒ තෙරුන් අතින් සභිච්චාරික භික්ෂුහු මාගීඵලාධි ගමගෙක් ඇද්ද යි විචාර්‍ය. තෙරුන් වහන්සේ 'ගිහියෝත් අනාගාමී වෙති, රහත් වුවොත් කියමි' යි සිතා ලජ්ජාවෙන් ම කිසිවකුත් නො කියා මිග්ගොස් සුද්ධාලාසි බ්බලොව උපන් ගේක. සභිච්චා

රිකයෝ ද බුදුන් ලඟට ගොස් හඬ හඬා “අපගේ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ විෂේෂාධිගමයක් නැතිව ම මිය ගියේය” යි කීහ. බුදු හුන් “මහණෙනි! තෙපි ඒ තිසා ශෝක නො කරවු. තොපගේ උපාධ්‍යායයෝ අනාගාමී වූහ. රහත්ව මුත් ගුණ විෂේෂ නො කියමි යි තොපට නො කියා මිය සුඛාවාස බඹලොව උපන්න” යි වදාරා ධම් දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පදාඪී- අනක්ඛාතො, තිථිණයෙහි; (කතතුමරතා කුසලව්ජ්ඣ වසයෙන්) ඡ්ඤජාතො, උපන් ඡ්ඤය ඇතිසේ; මනසා ව චුදසා සියා, යට තුන් මග හා තුන්පල සිතින් ස්පඨි කෙළේත් වේ ද; කාමෙසු ව, රූපාදි පඤ්චකාමයෙහි ද; අපච්චිඛ්ඛිවිතො, නො ඇලුනු සිත් ඇත්තේත් වේ ද උඤ්ඤං සොතොති වුවවිති, (හෙතෙම) උඤ්ඤං සොතය යි කියනු ලැබේ.

භාවය- යම් කිසිවෙක් තිවණට පැමිණීමෙහි ආශා ඇත්තේ සොතාපතති සකදගාමි අනාගාමී යන තුන් මගපල සිතින් තිවන් අරමුණු කෙළේ වේ ද, අනාගාමී මාහීයෙන් කාමරහය ප්‍රතිණ කිරීම් වශයෙන් කාමයෙහි නො ඇලුනේ ද, හෙතෙම උඤ්ඤං සොත ය යි කියනු ලැබේ.

Translation:- The man ardent in attaning Nibbana, has touched Nibbana by his mind, whose mind is not tied in lust, is called the upsteamer.

පටිඤ්ඤා- තිථිණය වනාහි අසවල්ලු විසින් කරණ ලද්දකි කියා වත් නිල් ය, කහවත් ය, දික් ය, කොට ය, වටකුරු ය, හතරැස් ය කියා වත් නො කියන ලද හෙයින් අනික්ඛාත නම්. “කතතුමරතා කුසලව්ජ්ඣ” නම් තිවන් පසක් කිරීමෙහි බලවත් උත්සාහය යි. අනාගාමී පුද්ගල තෙම අවිභ බඹලොව ඉපද එතැන් පටන් ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් අකච්චා බඹලොවට යන්නේ උඤ්ඤං පැවති ප්‍රතිසන්ධි ශ්‍රෝතස් ඇත්තේ උඤ්ඤං සොත ය යි කියනු ලැබේ.

16-9.

- 11 විරප්පවාසිං පුඤ්ඤං දුරතො සොන්ධිමාගතං,
ඤ්ඤානි මනතා සුභජජා ව අභිනන්දනානි ආගතං.
- 12 නාචෙව කතපුඤ්ඤමපි අසමා ලොකා පරං ගතං,
පුඤ්ඤානි පනිගණනානි පිඤ්ඤං ඤ්ඤාව ආගතං.

නිදහස- ඉසිපතතයෙහිදී නැරඹිය නම් උපාසකයකු අරභයා දෙසනලදී.

පද්ධතිය- 11. විරප්පවාසී, බොහෝ කල් විදේශයෙහි විසූ; පුරි සං, පුරුෂයෙකු; දුරතො, දුර රටකින්; සොඤ්චිං ආගතං, සුවසේ ආවහු (දැක); ඤාති, නැයෝ ද; මිත්තා, මිත්‍රයෝ ද; සුභජ්ජා ව, යහලු වෝ ද; ආගතං, ඔහුගේ ඊමට; අභිනන්දන්ති, යම්සේ සතුටු වෙද්ද?

12. තථා ඵව, එපරිද්දෙන් ම; කතපුඤ්ඤං අපි, කරණලද පින් කම් ඇති පුරුෂයා ද; අසමා ලොකා, මෙලොවින් (මිය); පරං ගතං, පරලොවට ගියහු; පුඤ්ඤාති, ඔහු කළ කුශලයෝ; ආගතං, දුර සිට ආ; පියං, පිය නැයකු පිළිගන්නා; ඤාති ඉව, නැයන් මෙන්; පති ගණන්ති, පිළිගන්නාහ.

භාවය- යම්සේ බොහෝ කලක් විදේශයෙහි වැස සුවසේ ආ වෙකු දැක ඥාති ආදීහු සතුටුව පසුරු ගෙන දීමෙන් සාදර කෙරෙද්ද, එමෙන් දැන ගිලාදි පින්කම් කොට පරලොව ගිය පුද්ගලයා ද ඔහු විසින් කරණ ලද කුශලයෝ නැයකු පිළිගන්නා සෙසු නැයන් මෙන් දිව්‍ය වූ ආයුස්, වණිණ, සුඛ, යශස්, ආධිපත්‍යය හා දිව්‍ය වූ රූප, ශබ්ද, ගක්ඛ, රස ස්ප්‍රභව්‍ය යන මේ දස වැදූරුම් පසුරු ගෙනවුත් පිළිගන්නාහ.

Translation:- 11. Just as when a man safely comes home from afar after being absent long, his kinsmen, friends and well-wishers greet him.

12. Even so him who has done good, and gone from this world to other those good deeds welcome him, as kinsfolk a relative returned.

සොලොස් වන පිය වග්ග සී.

17-1

- 1 කොටං ජහෙ විපප්පහෙය්‍ය මානං.
- සකෙඤ්ඤාජනං ආබ්බමතිකතමෙය්‍ය,
- නං නාමරූපසම්මං අසජ්ජමානං.
- අභිකම්බනං නානුපතනති දුක්ඛා.

නිදහස- නිග්‍රොධාරුමයෙහි දී රොහිණී නම් ක්‍ෂත්‍රිය කුමරිය අරභයා දෙසනලදී.

අම්නොදන ශාක්‍ය රජුපුරුවන්ගේ දූ වූ රොහිණී නම් කුමාරිකා නොමෝ සවකිය සොහොයුරු වූ අනුරුඳු තෙරුන්වහන්සේගේ අනුශාසනා පරිදි දෙමහල් සඞ්ඝාලාසයක් කරවා බුදුපාමොක්ඛ

සහනව ආරාධනා කොට ගෙය පුරා වඩා හිඳුවා දන් දුන්තීය. බුදුහු ද වලද අන්තයෙහි “අද දන් කාගේ දු”යි විවාර “රෙඤ්ඤී කුම රියගේ ය”යි කී කල්හි නො කැමතිවූත් ඇ කැඳවා “කුමක් හෙයින් නායෙහි දු”යි විවාර “සවාමීනී! මාගේ ශරීරයෙහි කුණ රුග යෙක් ඇත. එහෙයින් ලජ්ජාවෙන් නො ආමි”යි කී කල්හි ඒ කුණ රුගය ඇති වීමට හෙවුව නම් ඇ සුචිත්තියෙක්හි බරණැස් රජු රුවන්ගේ අගමෙහෙසුන් ව එක්තරා පුරහනක කෙරෙහි රෙඤ්ඤයෙන් ඇට දුක් ඉපදවීම පිණිස කසබිලියා ගෙඹවලින් ගැසීම බවත් එසේ හෙයින් ක්‍රොධය නම් සියලු ලෙසින් ම හළසුතු බවත් වදාර ධම්දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යාච්චි- කොධං, ක්‍රොධය; ජහෙ, දුරු කරන්නේය. මානං, මානය; විපපජහෙය්‍ය, විශෙෂයෙන් ම පහකරන්නේය. සබ්බං සංකොඤ්ඤජනං, සියලු දඟවිධ සංයෝජනය; අතිකකමෙය්‍ය, ඉක්ම වන්නේය. නාමරූපමිං, නාම රූප දෙකේ; අසජ්ජමානං, ඇලුම් නො කරන්නාවූ; අකිංච්‍යානං, රුගාදී කෙලෙසුන් නැති හෙයින් අකිංච්‍යාව වූ; තං, ඒ පුද්ගලයා; දුක්ඛා, කාසික වෛතසික දුක්ඛ යෝ; න අනුපතනනී, අනුව නො පවත්නාහ.

භාවය- සම්ප්‍රකාරවූ ම ක්‍රොධය දුරු කටයුතු. නවවිධවූ ම මානය පහකට යුතු. කාමරුග සංයෝජනාදී සියලු දඟවිධ සංයෝජනය ම ප්‍රතිණ කටයුතු. මෙසේ මාගේ රූපය මාගේ වෙදනාය යනාදී වශ යෙන් නාමරූප දෙකේ නො ඇලෙන රුගාදී කෙලෙස් නැති ඒ පුද්ගලයා අනුව රුගාදී කෙලෙසයෝ නො පවත්නාහ.

Translation:- Give up anger; put away pride; demolish all the fetters; him who does not cling to the five elements of existence and has destroyed passions, suffering follows not.

පරිකථා- ක්‍රොධය ඉපැදීමට කාරණ නම් “අනන්ධං මෙ අකාරි” යනාදීන් කියනලද දඟවිධ ආඝාත වස්තුව යි.

17-2.

2. ඥානං මෙ උපපතිනං කොධං රථං භනනංව ධාරයෙ,
නාමනං සාරපිං බ්‍රූමි රසමිභ්‍යාහො ඉගගෙ ජනො.

භිද්‍යනය- අනාලව වෛතසයෙහි දී එක් හිඤ්ඤනමක් අරභයා දෙසනලදී.

පද්‍යය:— යො, යම් පුද්ගලයෙක් තෙම; වෙ, එකානන්තයෙන්; උපපන්නං කොධං, උපන්නා වූ ක්‍රොධය; හන්තං රථං ඉව, හානන වූ රථයක් මෙන්; ධාරයෙ, තිගණි ද (=වලකා ද); තං, ඒ පුද්ගලයා; අහං, මම; සාරථිං බ්‍රාහ්මී, රථාලායකිය සි කියමි. ඉතරෙ ජනො, අන්‍ය වූ සාරථි ජනතෙම; රසමිඤ්ඤො, රැහැණ ගන්නා නම් වෙයි.

භාවය:— යම් පුද්ගලයෙක් තෙම ඉතා වෙගයෙන් දුවන්නා වූ රථයක් වලකා තමා කැමති තැනකට මෙහෙයන දක්ෂ වූ රථාලායකිය යෙකු මෙන් උපන්නා වූ ක්‍රොධය සංසිදුවා ගණි ද මම ඒ පුද්ගලයා උතුම් රියැදුරු යයි කියමි. රජ යුවරජ ආදීන්ගේ අන්‍ය රියැදුරෝ හුදෙක් රැහැණ අල්වා ගන්නෝ නම් වෙති- උත්තම රථාලායකී නම් නො වෙති යි සේයි.

Translation:—Whoso controls rising anger as a driver a rolling chariot, him I call a charioteer; others only hold the reins

17-3.

3. අකොකාමෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුනා ජිනෙ, ජිනෙ කදරියං දුනෙන සවෙචන අලිකවාදිනං.

නිදර්ශන:— වෙළඳවනෙහි වැඩ වාසය කරණ සේක් උපහත් නම් උපාසිකාව අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය:— කොධං, ක්‍රොධ ඇති පුද්ගලයා; අකොකාමෙන, ක්‍රොධ නො කිරීමෙන්; ජිනෙ, දිනන්නේය. අසාධුං, නපුරු ගුණ ඇත්තහු; සාධුනා, මනා ගුණයෙන්; ජිනෙ, දිනන්නේය. කදරියං, තද මසුරු; දුනෙන, දීමෙන්; ජිනෙ, දිනන්නේය. අලිකවාදිනං, බොරු කියන්නා; සවෙචන, සත්‍යයෙන්; ජිනෙ, දිනන්නේය.

භාවය:— ක්‍රොධ කරන්නා මෙහි යෙන් ද, නපුරු ගුණ ඇත්තා මනා ගුණයෙන් ද, තද මසුරු තමා සතු දෙය දීමෙන් ද, බොරු කියන්නා සබැ කීමෙන් ද පරදවා ජයගත යුතුය.

Translation:— Conquer anger with loving-kindness, evil with good, the miser with liberality, and the liar with truth.

17-4.

4. සවිචං හණෙන කුසෙකියා දජ්ජාපසම්මපි යාවිනො, එතෙති භති ධානෙති ගවෙජ දෙවාන සනරිකෙ.

නිදානය- දෙවුරුමිනිදී මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේගේ ප්‍රශ්නයක් අරභයා දෙසන ලදී.

පදානු- සච්චං, සත්‍ය වචනයක් ම; හණේ, කියන්නේය. න කුණේකිය, අනුන්ට නො කීපෙන්වේය. යාචිතො, ඉල්ලන ලද්දේ; අප්පසම්මං අපි, දෙයධර්මය සමුප්පා කල්හිදු; දජ්ජා, එයින් මද දෙය කුදු දෙන්නේය. එතෙහි නීති ආතෙහි, මේ තුන් කරුණුයෙන්; දෙවානං සත්‍යකො, දෙවියන්ගේ සම්පයට; ගවෙජ්, ප්‍රතිසකි වශයෙන් යන්නේය.

භාවය- සත්‍ය වචනයක් ම කියයුතු. පරහට නො කීවියුතු. සිල්වතුන් අවුත් ගෙදර සිභා සිටි කල්හි දියයුතු දෙය සමුප්පා වුවත් මදක් වත් දියයුතු. මේ තුන් කරුණෙන් සසියෝ දෙවුලොව උපදිති.

Translation:- Tell the truth; do not get angry; give a portion of your little to him that asks of you By these three things men go to Deva-worlds.

පටිකථා-සිල්වත්හු මට දෙවනි නො ඉල්ලන්නාහු ද භික්ෂාව උදෙසා දෙර දෙර සිටිනා බැවින් අනිභෙසින් ඉල්ලන්නේ නම් ම වෙන් නුසි “යාචිතො”යි කියනලදී.

17-5.

**5 අභිංසකා යෙ මුනසො නිච්චං කායෙන සංවුතා,
නෙ යනති අවුචුතං ධානං යත්ථ ගතඛා න සොචරෙ.**

නිදානය- අඤ්ඤාන වනයෙහි වැඩවසනසේක් භික්ෂුන් ඇසූ ප්‍රශ්නයක් අරභයා දෙසන ලදී.

පදානු- යෙ මුනසො, යම් අශෝක මුනි. කෙනෙක්; අභිංසකා, අනුන්ට හිංසාවක් නො කෙරෙද්ද; නිච්චං, තීතොර; කායෙන සංවුතා, කසින් සංවාතයෝ ද; නෙ, ඔහු; යත්ථ ගතඛා, යම් තැනකට ගොස්; න සොචරෙ, සසියෝ ශොක නො කෙරෙද්ද; අවුචුතං, වුච්චිත වූ; තං ධානං, ඒ ස්ථානයට; යනති, යෙති.

භාවය- අනුන්ට හිංසා නො කරන්නාවූ, තීතොර කායාදී තුන් දෙරින් සංවරයෙහි පිහිටි ක්ෂිණාශ්‍රවයෝ-සසියෝ යම් තැනකට ගොස් ශොක නො කෙරෙත් නම් අමානමහා නිජාණයයි කියනලද ඒ ස්ථානයට අරමුණු කිරීම් වශයෙන් පැමිණෙන්නාහ.

Translation:- The sages who do not hurt any living being, ever restrained of wicked deeds, will attain the imperishable state, Nibbana, where having gone they shall not grieve.

පරිකටා- මෙහි කියු “මුනි” නම් මොනෙය්‍ය ප්‍රතිපදාවෙන් මාගී ඵලයට පැමිණී අශෙෂ ඉති (=රහතුන් වහන්සේ) ය.

17-6.

6 සද් ජාගරමානානං අභොරතනානුසිකකතං,
නිබ්බාණං අබිමුත්තානං අද්ධං ගච්ඡන්ති ආසවා.

නිදනස- හිජ්ඣකුට පච්චෙදයෙහි වැඩ වාසය කරණසේක් රජ ගහනුවර සිටුවුහුගේ පුණණා නම් දැසිය අරභයා දෙසනලදී.

පද්‍යය- සද, හැම කල්හි ම; ජාගරමානානං, කෙලස නිදු වෙන් නො තිදන්නා වූ; අභොරතනං, දිවාරුත්‍රියෙහි; සිකකතං, ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂාවෙහි හික්මෙන්නා වූ; නිබ්බාණං අබිමුත්තානං, කෙලස පරිනිවෘත්තයෙහි අලුතා වූ යොගාවචරයන්ට; ආසවා, ආශ්‍රවයෝ; අද්ධං ගච්ඡන්ති, නැසීමට යන්නාහ.

භාවය- කෙලෙස් වසන නොව, රැදවල් දෙකෙහි ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂාවන් පුරමින් කෙලෙස් නැසීමෙහි යෙදුන යොගාවචරයන්ට කාමාදී වතුරුශ්‍රවයෝ නැසෙති.

Translation:- These vigilant and studious by day and night, with mind stooped to Nibbana, part from passions.

17-7.

7 පොශණමෙනං අතුල නෙනං අජ්ජනනාමිව,
නිදන්ති තුණ්හිමාසිනං නිදන්ති බහුභාණිනං,
මනභාණිනමපි නිදන්ති තජ්ඣ ලොභෙ අනිජ්ජිතො.

8 න වාහු න ව හවිසන්ති න වෙහරති විජ්ජති,
ඵකනනං නිජ්ජිතො පොසො ඵකනනං වා පසංඝිතො.

9 යසෙච්ච විඤ්ඤ පසංඝනති අනුච්චව සුචෙ සුචෙ,
අවජ්ජදදවුන්ති. මෙධාවි. පඤ්ඤාසිලසමාහිතං.

10 නෙකං ජමෙඛානි දයෙච්ච කො නං නිජ්ජිතුමරහති,
දෙවාපි නං පසංඝනති බ්‍රහමුතාපි පසංඝිතො.

නිදනස- දෙවුරමිහිදී අතුල නම් උපාසකයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත්නුවර වසන අතුල නම් උපාසක තෙමේ එක් දවසක් පත්සියයක් උපාසකයන් පිරවරා බණ අසන්ට විහාරයට ගොස් රෙවත තෙරුන් වහන්සේ කර ඵලම වැදගෙණ හුන් නමුත් උන් වහන්සේ විවෙකයෙහි ඇලී වසනසේක් බණ නො වදලූ හෙයින් කිපි සැරිසුන් තෙරුන් වහන්සේ කර ගියේය. උන්වහන්සේ දීඬි කොට සියුම් වූ අභිධම් බණ කියේක. උපාසක තෙමේ උන්වහන්සේටත් කිපි අනදමහතෙරුන් කර ගොස් තෙරුන් වහන්සේ සවල්පවූ බණක් වදලූ කල්හි උන්වහන්සේටත් කිපි බුදුන් කර ගොස් බුදුන් විසින් විවාරණ ලදුයේ සියලු පවත් කියේය. බුදුහුත් ඔහුගේ කථාව අසා “අතුලයෙනි! මේ නිඤ්ඤ ප්‍රශංසා දෙක නම් පෙර පටන් පැවැත ආයේය. මුවෙන් නො බැණ සිටියහුටත් බණිති, මදක් කියන්නටත් බණිති, බොහෝ කොට කියන්නටත් බණිති, පිරිස් මැද හිද බණ වදාරණ බුදුන්ටත් ඇතැම් කෙනෙක් නිඤ්ඤ කෙරෙහි, ඇතැම් කෙනෙක් ප්‍රශංසා කෙරෙහි. නුවණතැන්වුන්ගේ නින්දා ප්‍රශංසා දෙක ම ප්‍රමාණ නො වේ ය”යි වදාරා ධර්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදලූසේක.

පදාචාර්ය- 7. අතුල අතුලය; එතං, මේ නිඤ්ඤ ප්‍රශංසා යන මෙය; පොරණං, පුරාතන ය; එතං, මෙය; න අජ්ජතනං ඉව, අද වූ දෙයක් ම නොවෙයි. තුණ්හිමාසිතං අපි, තුණ්හිමිහුන ව හුන්නහුට ද; නිඤ්ඤනි, නින්දා කෙරෙහි; බහුභාණිතං අපි, බොහෝ කොට කියන්නහුට ද; නිඤ්ඤනි, නින්දා කෙරෙහි. මිතභාණිතං අපි, මද කොට කියන්නහුට ද; නිඤ්ඤනි, නින්දා කෙරෙහි. ලොකො, මේ සත්වලොකයෙහි; අනිඤ්ඤො, නින්දා නො කරණලද්දෙක්; තස්සි, තැනි.

8. එකන්තං, එකාන්තයෙන්; නිඤ්ඤො පොසො, නින්දා කරණ ලද පුරුෂයෙක් හෝ; එකන්තං, එකාන්තයෙන්; පසංසිතො වා, ප්‍රශංසා කරණලද පුරුෂයෙක් හෝ; න ච අහු, අතීතයෙහි ද නො වීය. න ච භවිසසසි, අනාගතයෙහි ද නො වන්නේය. එතරහි ව, දැන් වනිමාන කාලයෙහි ද; න විජ්ජති, නැත්තේය.

9. වෙ, ඉදින්; විඤ්ඤා, ප්‍රාඥයෝ; සුවෙ සුවෙ, දවස දවස; අහු විච්ච, විමසා; යං, යමෙකුට; පසංසනති, ප්‍රශංසා කෙරෙද්ද; අච්චිඤ්ඤ චුතති, සිදුරා නැති දිවිපැවතුම් ඇති; මෙධාවිං, විදගීනාඥනයෙන් යුක්තවූ; පඤ්ඤාසීලසමාහිතං, ප්‍රඥවෙන් හා ශීලයෙන් ද සමන් විත වූ; නං, ඔහු—

10. ජමෙබ්බානදස්ස නෙකඛං ඉව, දඹ රත්රත් පිඩකට මෙන්; ආං, ඒ මහණහුට; නිඤ්ඤං, නින්දා කරන්නට; කො අරහති, කව

රෙකක් සුදුසු ද? දෙවො අපි, දෙවියෝ ද; තං, ඒ මහණනුට; පසංසනාති, ප්‍රශංසා කෙරෙති. බ්‍රහ්මචරිණා අපි, බ්‍රහ්මචරියා විසිනුදු; පසංසිතො, ප්‍රශංසා කරණ ලද්දේ ම වේ.

භාවය- 7. අතුලය! නින්දා ප්‍රශංසා යන මෙය පෙර පටන් පැවතෙන්නේය. මෙය දැන් පමණක් වූයේ නො වෙයි. මෙතෙම ගොඵවෙකු මෙන් මුවෙන් නො බැණ සිටින්නේය යි නිශ්චය වුව හුට නිසු කෙරෙති. මෙතෙම සුලභිත් සැලකන තල්පතක් මෙන් “කර කර” යන ඉබ්බයෙන් දෙබසි මොහුගේ කථාවෙහි කෙලව රක් නැතැයි බොහෝ කොට කථා කරන්නනුට ද නිසු කෙරෙති. මෙතෙම තමාගේ වචනය රත්රන් මසුරන් කොට සිතයි, එක වචනයක් දෙකක් කියා නිශ්චය වේ යයි මද කොට කථා කරන්නනුට ද නින්දා කෙරෙති. එහෙයින් සම්ප්‍රකාරයෙන් අනිශ්චිත පුද්ගලයෙක් ලොකයෙහි නැත.

8. එකානන්තයෙන් නිසු කරණලද පුරුෂයෙක් ගෝ එකානන්තයෙන් ප්‍රශංසා කරණලද පුරුෂයෙක් ගෝ අතීතයෙහිත් නො වීය, අනාගතයෙහිත් නො වන්නේය, දැනුදු නැත්තේය.

9-10. වැරදි නැති දිවි පැවැත්මෙන් ද, ධර්මානුකූල සිත්කරණ ලද විදහිතා ඥානයෙන් ද ලෝකික ලොකොත්තර ප්‍රඥාවෙන් ද වතුපාරිශුචි ශීලයෙන් ද යුක්තවූ යමෙකුට පණ්ඩිතයෝ දවසක් පාසා නිසු වට ද ප්‍රශංසාවට ද කාරණ විමසා බලා ප්‍රශංසා කෙරෙද්ද, දඹරත්රන් පිඩකට මෙන් ඒ පුද්ගලයා ට නිසු කරන්නට කවරෙක් නම් යොග්‍ය වේ ද? දෙවියෝ ද ඔහුට ප්‍රශංසා කෙරෙති. හෙතෙම මහාබ්‍රහ්මචරියා විසිනුදු ප්‍රශංසා කරණ ලද්දේ ම වේ.

Translation:- 7. O Atula ! this has come from ancient time, and does not exist only to-day, that those who sit silent are blamed, and those who talk too much are blamed, and those who talk moderately also are blamed. There is none in the world that is not blamed.

8. There never has been and there never will be, nor is there at present, one who is totally blamed or totally praised.*

9. 10. If a man, who is blameless of conduct, and is endowed with knowledge and virtue, is praised by the wise after observing him day by day- who is fit to blame such a man like an ornament of gold? The very Devas praise him; even by Brahma is he praised.

17-8.

- 11. කායපපකොපං රකෙඛය්‍ය කායෙත සංවුතො සීයා,
කායදුච්චරිතං හිත්වා කායෙත සුවරිතං වරෙ.
- 12. චච්චකොපං රකෙඛය්‍ය වාචාය සංවුතො සීයා,
චච්චච්චරිතං හිත්වා වාචාස සුවරිතං වරෙ.
- 83. මනොපකොපං රකෙඛය්‍ය මනසා සංවුතො සීයා,
මනො දුච්චරිතං හිත්වා මනසා සුවරිතං වරෙ.
- 14. කායෙත සංවුතා ධිරා අදො වාචාය සංවුතා,
මනසා සංවුතා ධිරා තෙ වෙ සුපරිසංවුතා.

හිදුනස:- වෙච්චතයෙහිදී ජබ්බගහිය භික්ඛුන් අරහයා දෙසන ලදහ.

බුදුහු එක් දවසක් ජබ්බගහිය භික්ඛුන් කාණ්ඩපාදකා (=ලී සෙරෙප්පු) පිට නැගී අතින් ලී ගෙණ ගල්තල පිට සක්මන් කරණ ශබ්දය අසා “මේ කුමන අරගලයෙක් ද” යි අනදමහ තෙරුන් අතින් විචාර ජබ්බගහිය භික්ඛුන්ගේ විකාරයක් බව දැන්වූ කල්හි එලෙස නො කරන්ට ශික්ෂාපදයකුත් පනවා බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදාළ සේක.

පදාච්ඡා:- 11. කායපපකොපං රකෙඛය්‍ය, ත්‍රිවිධ කාය දුඛවරිතය රක්තේය, හෙවත් කායදුඛවරිතයෙන් දුරු වන්නේය කායෙත, කසින්; සංවුතො, සංවරයෙහි පිහිටියෙක්; සීයා, වන්නේය. කායදුච්චරිතං, කායදුඛවරිතය; හිත්වා, දුරු කොට; කායෙත, කායවාරයෙන්; සුවරිතං වරෙ, සුවරිතය පුරන්නේය.

12. චච්චකොපං රකෙඛය්‍ය, චතුර්විධ වාග්දුඛවරිතය රක්තේය. වාචාය, වචනයෙන්; සංවුතො, සංවරයෙහි පිහිටියෙක්; සීයා, වන්නේය. චච්චච්චරිතං, වාග්දුඛවරිතය; හිත්වා, දුරු කොට; වාචාය, වාක්චාරයෙන්; සුවරිතං වරෙ, සුවරිතය පුරන්නේය.

13. මනොපකොපං රකෙඛය්‍ය, ත්‍රිවිධ මනොදුඛවරිතය රක්තේය. මනසා, සිතින්; සංවුතො, සංවරයෙහි පිහිටියෙක්; සීයා, වන්නේය. මනොදුච්චරිතං, මනොදුඛවරිතය; හිත්වා, දුරු කොට; මනසා, සිතින්; සුවරිතං වරෙ, සුවරිතය පුරන්නේය.

14. යෙ ධිරා, යම් ප්‍රාඥ කෙනෙක්; කායෙත, කසින්; සංවුතා, සංවෘතයෝ ද, තෙ ධිරා, ඒ ප්‍රාඥයෝ; වෙ, එකාන්තයෙන්; සුපරි සංවුතා, මනාකොට රක්තා ලද තුන්දොර ඇත්තාහ.

කාවය:- 11. ප්‍රාණසාතාදී ක්‍රීඩිත කාය දුශ්චරිතයෙන් දුරුචිය යුතු. කායචාරයෙන් දුශ්චරිතයන්ගේ පැමිණීම වළකා වසන ලද කායචාර ඇතිවිය යුතු. කායචාරයෙන් වන තුන්වැදූරුම් වූ දුශ්චරිතය දුරුකොට කායචාරයෙන් සුවරිතය පිරිය යුතු.

12. මෘෂාවාදදී වතුර්ථිධ වාක්දුශ්චරිතයෙන් දුරුචිය යුතු. වාක්චාරයෙන් දුශ්චරිතයන්ගේ පැමිණීම වළකා වසන ලද වාක්චාර ඇතිවිය යුතු. වාක්චාරයෙන් වන සිවුවැදූරුම් වූ දුශ්චරිතය දුරුකොට වාක්චාරයෙන් සුවරිතය පිරිය යුතු.

13. අභිධ්‍යාදී ක්‍රීඩිත මනෝ දුශ්චරිතයෙන් දුරුචිය යුතු. මනෝචාරයෙන් දුශ්චරිතයන්ගේ පැමිණීම වළකා වසන ලද මනෝචාර ඇතිවිය යුතු. මනෝචාරයෙන් වන තුන්වැදූරුම් වූ දුශ්චරිතය දුරුකොට මනෝචාරයෙන් සුවරිතය පිරිය යුතු.

14. කය වචන සිත යන තුන්දෙරින් ප්‍රාණසාතාදී අකුසල් නොකරණ ක්‍රවණැත්තෝ එකානකයෙන් මනාකොට වසන ලද තුන්දෙර ඇත්තාහ.

Translation:- 11. Be on your guard against evils of body, and restrain from evil deeds. Forsaking evil deeds, do only what is right.

12. Be on your guard against evils of speech, and restrain from evil words. Forsaking evil words, speak only what is right.

13. Be on your guard against evils of mind and restrain from evil thoughts. Forsaking evil thoughts, think only what is right.

14. The wise, controlled in deeds, words and thoughts are truly the well-controlled.

සතලොස් වන ක්‍රොධවග්ගීය සී.

18-1.

1. පණ්ඩුපලාසොවදනීසි සමසුරිසාපි ව නමුපටසිතා, උසොගමුචෙචි නිපහසි පාඨෙසාමචි ව ගෙන න විජ්ජනී.
 2. සො කතෙහි දීපමනනනො බිපසං වායම පණ්ඩිනො හව, නිදානනමලො අනධගණො දිබ්බං අභිසභුමමෙහිසි.
- නිදානය:- දෙවුරම්හිදී එක්තරු මහලු උපාසකයෙකු අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යානී:- 1. ඉදුනි, දැන්; පණ්ඩුපලාසො ඉව අසි, පැසි විශලී පරණ ලා පතක් මෙන් වෙහි. යමපුරසා අපි ව, යමදුනයෝ ද; නං, උපට්ඨිනා, තා කර ඵලම් සිටියහ. උයොනාගමුබෙ ව, විනාශ මුඛ යෙහි ද; තිට්ඨසි, සිටියෙහි. තෙ, තව; පාඨොයං අපි ව, මාගොප කරණයකුදු; න විජ්ජති, නැත.

2. සො, ඒ තෝ; අත්තනො, තමහට; දීපං නරොහි, පිහිටක් කර. බිප්පං වායම, වහාම වියඪී කර; පණ්ඩිතො හව, නුවණැති වෙව. තිබ්බතමලා, නසන ලද රුගාදි මල ඇත්තේ; අනඛන නො, එහෙයින් ම කෙලෙස් නැත්තේ; දිබ්බං, ශොභාවත් වූ; අරිය භූමිං, සුඤ්ඛාවාස භූමියට; ඵහිසි, පැමිණෙන්නෙහි ය.

භාෂ්‍ය:- තෝ පැසි විශලී බිම හෙන්නට සිටි පරණ ලා පතක් වැනි ය, තව මරණය ආසන්න ය. තෝ දැන් පිරිහෙන පැත්තෙහි ය. ගමන් යන මිනිසුන්ගේ බත් ආදී මගොපකරණ මෙන් පරලොච යන්තාවූ තව සපයා තුබූ කුසල් නමැති මාගොපකරණයෙක් ද නැත.

2. තෝ නැව බුන් කල්හි පිහිට වන දිවයිනක් මෙන් තව කුසල් නමැති පිහිටක් කරව. පණ්ඩිත වෙව. රුගාදි කෙලෙස් මල නසා එහෙයින් ම රුගාදි අඛණ නැතිව දිව්‍යවූ ආර්යභූමියට පැමිණෙව.

Translation:- 1. You are like a withered leaf now; attendants of death wait for you. You have no requisites for the journey.

2. Make a refuge for thee, try soon, be a wise man. Freed from defilement, purified of stain, you come to the heavenly abodes.

පරිච්ඡාද:- යමෙක් මරුමුවට නො පැමිණ කරන්නට හැකි කාලයෙහි ම කුසල් කෙරේ නම් හෙතෙම පණ්ඩිත නම් වේ. අඛණ නම් සත්‍යය පහත් බවට පමුණුවන රුගාදීහු සි. අරියභූමි නම් අනාගාමීන්ට හා රහතුන්ට පමණක් වාසස්ථාන වූ අවිහා, අතප්පා, සුදස්සා, සුදස්සි, අකතීට්ඨා යන පඤ්ච සුඛාවාස භූමි සි.

දෙශනා කෙළවර මහලු උපාසක තෙමේ සෝවාන් විය. ඔහු ගේ පුත්‍රයෝ බුදුන්ට දන් දී වලදා අත්තයෙහි මහලු උපාසක යන්ට ම බණ වදාරන්ට බුදුන්ට ආරාධනා කළහ. බුදුහුත් ඔහුට බණ වදාරණ යෙක් මේ ගාථාවන් වදාළසේන. මේ දෙශනා කෙළ වර උපාසක තෙමේ අනාගාමී විය.

18-5.

- 3. උපනිතවයො වදනි' සි සමපයානොසි යමස්ස සනතිකො,
වාසොපි ව නො නසී අනතරා පාඨොමපි ව නො න විජජනී.
- 4. සො භවතොති දිපමනනනො නියං වායම පණ්ඩනො හව,
නිදධනනමලො අනාභගණො න ජුන ජාතිජර. උපෙහිසි.

පද්ධි- 3. ඉදුනි, දැන්; උපනිතවයො ව අසි, ගියා වූ වයස් ඇත්තේ ද වෙති ය. යමස්ස සනතිකො, යමයා සම්පයට; සමපයා නො අසි, පැමිණියේ වෙති. නො, තට; අනතරා, අතුරෙහි; වාසො අපි ව නසී, වාසයකුදු නැත. නො, තට; පාඨොයං අපි ව, මාග්ගොප කරණ ද; න විජජනී, නැත.

4. සො, ඒ තෝ; -පෙ- ජාතිජරො, ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණයට; න උපෙහිසි, නො ඵලඹෙත්තෙහි ය.

භාවය- 3. තෝ දැන් තුන්වයස ම ඉක්මවා මරණ මුඛයෙහි සිටියෙහි ය. ගමන් යන්නෝ අතරමග ලැග ලැග යන්නාහු නමුත් පරලොව යන තට අතරමග ලැගීමෙකුදු නැත. පරලොව යන තා විසින් සපයාගත් කුසල සංඛ්‍යාව මාග්ගොපකරණයකුදු නැත.

4. ඒ තෝ නැව බුන් කල්හි පිහිටවන දිවයිනක් මෙන් තට කුසල් නමැති පිහිටක් කරව, වහා ම වියඹ කරව, කුසල් කිරීමෙහි නුවණැති වෙව, රාගාදී කෙලෙස්මල නසා ඵලෙසින් අභ්‍යන්තර නැතිව ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණයන්ට නො පැමිණෙව.

Translation:-3. You have come to the end, you are in the presence of death. you have neither halting places on the way, nor requisites for the journey.

4. Make a refuge for thee, try soon, be a wise man. Freed from defilement, purified of stain, you are not subject to death and decay.

පටිඝාතා- අතුරෙහි වාසයකුදු නැතැයි වදාලේ චිත්තිවිතනයට අනතුරුව ම ප්‍රතිසංකී විභවය වන හෙයිනි.

18-2.

- 6. අනුජුබ්බන මෙධාවි ටොකථොකං ඛණෙ ඛණෙ,
කමමාරො රජනසෙසව නිදධමෙ මලමනනගො.

නිදුනය-දෙවුරමිහිදී එක්තරා බ්‍රාහ්මණයෙකු අරභයා දෙසන ලදී.

පදාචාර්ය- මෙධාවී, ප්‍රාඥතෙම; අනුපුබ්බෙන, පිළිවෙලින්; ඛණේ ඛණේ, ක්‍ෂණ ක්‍ෂණයෙහි; ථොඛ ථොඛං, මද මද කොට කුසල් කරන්නේ; රජතස්ස, සවණියාගේ දෛශ්‍ය දක්වන්නාවූ; කමමාරො ඉච්ච, සවණීකාරයෙකු මෙන්; අතතනො, තමාගේ; මලං, රාගාදී මල; තිඤ්ඤමෙ, දුරු කරන්නේය.

භාවය- විදගීතා ඥානයෙන් සමන්විත පුද්ගලතෙම ලද ලද අවකාසයෙහි මද මද වත් කුසල් කරන්නේ නැවත නැවත තව තව තල තලා ක්‍රම ක්‍රමයෙන් සවණියාගේ දෛශ්‍යන් දුරු කරණ රත්කරුවෙකු මෙන් සවකීය සන්තානයෙහි රාගාදී කිලිටු ක්‍රම ක්‍රමයෙන් පහකරන්නේය.

Translation: Gradually, little by little, moment after moment the wise man purifies of his stains, just as the smith fines silver.

පටිකථා- මෙහි “රජත” ශබ්දය සවණීකාරීත්වයෙහි ය.

18-3.

6. අයසාව මලං සමුට්ඨිනං නදුට්ඨාය නමෙව ඛාදති,
එවං අතිධොනවාරිනං සකකමමාහි නයනති දුගතිං.

නිදානය- දෙවුරමිහිදී තිස්සතෙර නම් භික්‍ෂුනමක් අරහයා දෙසන ලදී.

පදාචාර්ය- අයසා එව, යකඩින් ම; සමුට්ඨිනං, නැංගා වූ; මලං, මලය; නදුට්ඨාය, එයින් ම නැගී; තං එව, ඒ යකඩ ම; ඛාදති, යම්සේ කා ද; එවං, එසේ ම; අතිධොනවාරිනං, සිවුපසය ප්‍රත්‍ය වෙක්‍ෂා කොට පරිභොග කරණ ප්‍රඥවෙන් ඉක්වුණු මහණහු; සක කමාහි, තමන්ගේ ඒ පාප කමයෝ; දුගතිං නයනති, ඔහු දුගති යට පවුණු වන්නාහ.

භාවය- යම්සේ යකඩින් ම උපන් මල ඒ යකඩ විනාශ කෙරේ ද, එසේ ම සිවුපසය ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂා නො කොට පරිභොග කරණ මහණ තෙමේ සවකීය සන්තානයෙහි උපන්නාවූ තෘණො සංඛිධාන අකුල කමීයන් විසින් ම දුගතියට පවුණුවනු ලැබේ.

Translation:-The rust appearing upon iron eats away the iron. Even so the monk who uses the four necessities without consideration will be led to punishment.

පටිකථා- සිවුපසය ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂා කිරීම නම් භික්‍ෂුන් විවරුදිය පරිභොග කරණ කල ගිහියන් මෙන් තෘණොච්ච දස නො ව “මේ

සිවුරු පරිභොග කිරීම ශිතපීඩා ආදිය වලක්වා ගැනීම පිණිස ය, අලංකාර පිණිස නොවේ ය" යනාදීන් ඒ ඒ ප්‍රභවය ගැන නුවණින් සලකා බලා පරිභොගකිරීම යි.

18-4

7 අසංකෘතිය මනනා අනුධානමලා සර, මලං වණණසස භොසජ්ජං පමාදො රක්ඛනො මලං.

හිදුනිය- දෙවුරුමිහිදි ලාලුදියි තෙරුන් අරහයා දෙසනලදී. සැවැත්නුවර වැස්සෝ පස්වරු වේලේ විහාරයට ගොස් බණ අසා යන්නාහු අග්‍රයාවක දෙදෙනා වහන්සේගේ ගුණ කියති. ලාලු දියි සුඵර තෙමේ ඒ අසා "උපාසකවරුනි! අග්‍රයාවකයන්ගේ බණ අසා මෙසේ ගුණ කියන්නාහු තෙපි මගේ බණ ඇසුවොත් කොත රම් ගුණ කියන්නහු ද"යි කියේය. මිනිස්සු ඒ අසා "මුත්වහන්සේන් ධර්මකපිකයෙක් ය"යි සිතා එක් දවසක් බණට ආරාධනා කෙළේය. තෙතෙම බණ බැර නමුත් ආසනයට නැගීම පිළිවන් බැවින් අස්නට නැගී ඊක වෙලාවක් හිද අස්නෙන් බැස ගියේය. මිනිස්සු ලාලුදියි තෙරුන්ට කින්ද පරිභව කළහ. බුදුහු ඒ අසා "මහණෙනි! ලාලුදියි තෙමේ යම්තම් බණක් ඉගෙන ගත් නමුත් එය අභ්‍යාස නො කෙළේය"යි වදාර බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යයී- මනනා, හදාරණලද ශාස්ත්‍රයෝ; අසංකෘතියමලා, නො පිරිවීම මලකොට ඇත්තාහ සර, ගෘහයෝ; අනුධානමලා, විශ්‍යී නො කිරීම මල කොට ඇත්තාහ, නොහොත් සර, ගෘහවාසීහු; අනුධානමලා, කම්මානායන්හි විශ්‍යී නො කිරීම මල කොට ඇත් තාහ. වණණසස, ශරීරවණියට; භොසජ්ජං, කුසිතබව; මලං, මල යි. රක්ඛනො, යම් කිසිවක් රක්තාහට; පමාදො, ප්‍රමාදවීම; මලං, මල යි.

භාවය- ශාස්ත්‍රයන්ට නොපිරිවීම ද, ගෘහයන්ට විශ්‍යී නො කිරීම ද, ශරීරවණියට කුසිත භාවය ද, යම් කිසිවක් රක්තාහට ප්‍රමාදය ද කිලිටි වේ.

Translation:-Lack of recitation is the stain of learning. Laziness is the stain of homes. Slothfulness is the stain of beauty. Negligence is the stain of the watcher.

පරිභවං- ප්‍රගුණ කළ ධර්ම ශාස්ත්‍රයෝ අභ්‍යාස නො කිරීමෙන් නසීති. පුරුෂයා විශ්‍යීකොට සුන් බුන් නැත ප්‍රතිසංකරණය නො කළොත් ගෙග් නස්නේය. කුසිත (=කම්මලේ) බැවින් සනාතය

කිරිමි ආදිය නො කිරිමි ශරීර වණියට කිලිටෙන. තෙත් වත් ගව ආදීන් රක්තනු ප්‍රමාද වෘතයන් තිදනොත් හිමා කරනොත් ඒ වස් තුන්ට නොයෙක් උවදුරු වන හෙයින් රක්තනුට ප්‍රමාදය කිලිටෙන.

18-6.

- 8 මලිඤ්ඤා දුච්චිතං මචෙජරං දදනො මලං,
මලා වෙ පාපකා ධම්මා අසම්මං ලොකෙ පරමහිව.
- 9 නතො මලා මලතරං අච්ඡා පරමං මලං,
එතං මලං පහංගාන නිමමලා හොථ හික්ඛවො.

නිදානය- වෙච්චනසෙහිදී එක්තරු කුලපුත්‍රයෙකු අරහයා දෙසනලදහ

ඒ කුලපුත්‍ර තෙමේ ජාති ආදීන් සමානවූ කුමාරිකාවක ශරණ පාවා ගත්තේය. ඕනෙමෝ ද ආ දවස පටන් ම පරපුරුම සංවාස යෙහි ගැසිරෙන්නීය. ඒ කුලපුත්‍ර තෙමේ ලජ්ජා ඇතිව කිසි කෙනෙකුත් දක්නට මැලි ව බුද්ධොපසානායට වත් නොගොස් දවස් ගණනක් ගත කොට බුදුන් කරු ගොස් “උපාසකය! දවස් ගණනක් කුදුටුමෝ වනා”යි වදාළ කල්හි සියලු පවත් කියේය. බුදුහු ඒ අසා “යම්සේ ගහන්, මහමගන්, සුරු ගෙයන්, බොහෝදෙන රැස්වන තැනන්, ලීදන් සියල්ලවුන්ට ම සාධාරණ වන් මුත් එක් කෙනෙකුන්ට ම නියම ව නො තිබේ ද, එපරිද්දෙන් ම සත්‍රිහුත් අවහාශ ලද පරිද්දෙන් සියල්ලවුන්ට ම සාධාරණයහ. එහෙයින් තෝත් ඉවසව”යි වදාළ ධම්මදෙශනා කරණසේක් මේ භාථාවන් වදාළසේක.

පද්‍යාචාර-8. ඉඤ්ඤා, සත්‍රියට; දුච්චිතං, දුච්චිතය; මලං, මල යි. දදනො, දන් දෙන්නාට; මචෙජරං, මසුරුසිත, මලං, මල යි. පාපකා ධම්මා, අකුශල ධම්මයෝ; අසම්මං ලොකෙ, මෙලොව ද; පරමහිව, පර ලොව ද; වෙ, එකානනයෙන්; මලා, මලයෝ යි.

9. හික්ඛවො, මහණෙනි; නතො මලා, ඒ සියලු මලට වඩා; මලතරං, අධිකතර මලයක් (නොපට කියමි.) අච්ඡා, අවිඤ්ඤා නොමෝ; පරමං මලං, උතුම් වූ මලයෙක. එතං මලං පහංගාන, මේ මලය දුරුකොට; නිමමලා හොථ, නිමල වවු.

භාවය- 8. සත්‍රියට දුච්චිතය ද දන් දෙන්නාට මසුරු සිත ද කිලිටි වේ. අකුශල ධම්ම වනාහි එකානනයෙන් දෙලොව ම කිලිටි ය.

9. මහණෙනි! මේ සියල්ලට ම වඩා ඉතා මහත් කිලිටක් තොපට කියන්නෙමි. දුකකදී අටහත්ති පැවැත්තාවූ අඥනයයි කියනලද අවිද්‍යා තොමෝ ඉතා මහත් කිලිටෙක. මේ අවිද්‍යා නමැති කිලිට අභිනිමාගීඥනයෙන් ප්‍රතිණ කොට නිමිල වවු.

Translation:- 8. Misconduct is stain in woman. Stinginess is stain in giver. Evil deeds are stains in this world and hereafter.

9. O Ehiikkhus! I will tell you a greater stain than the:e. Ignorance is the worst of all stains. Get rid of this stain, and be stainless.

පරිච්ඡේද- පරපුරුම සංසෙව්‍යයෙහි නියුක්ත සත්‍රී තොමෝ ස්වාමියා විසින් ගෙයින් තෙරපනු ලැබේ. මවුපියෝ ද කුලසිරිත් නැත්තියකැයි දක්නටත් නොකැමැති වෙති. එහෙයින් දුශ්චරිතය සත්‍රීයට කිලිටෙක. දන්දෙමිසි සිතන්නාට මසුරු සිත උපතොත් දිව්‍ය මනුෂ්‍ය නිමාණ සම්පන්නියෙන් පිරිහෙන හෙයින් ඒත් කිලිටෙක. සත්‍රීයාගේ සන්නාතය කිලිටි කරණ අකුශලයෝ අධිකතර කිලිටිය.

18-6.

10 සුච්චං අභිජ්ඣෙත කාකසුරෙත ධංසිනා,
පකඛන්දිනා පගබෙහන සංකිලිටෙඛන ජීවිතං.

11 ගිරිමනා ව දුජ්ඣවං නිව්චං සුචිගවෙසිනා,
අලිනෙතපගබෙහන සුද්ධාජ්ඣෙත පස්සනා.

නිදර්ශන- දෙවුරුමිහිදී සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේගේ සද්ධිවිහාරික නමක් අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ භික්ෂු තෙමේ එක් දවසක් වෙදකම් කොට මධුරාගාරයක් ලැබ හැරගෙන එන්නේ අතර මගදී සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ දූක "ස්වාමීනි! මේ මා වෙදකම් කොට ලත් ආහාරයෙක. ඒ වැලඳුව මැනව. මම නිරන්තරයෙන් මෙබඳු ආහාර සපයා දෙමි"යි කීයේය. මහතෙරුන් වහන්සේ මුවෙන් නොබැණ ම වැඩියේක. භික්ෂුහු විහාරයට අවුත් එපවත් බුදුන්ට කීහ. බුදුහු ද "මහණෙනි! පාපයෙහි හය ලජ්‍යා නැත්තාවූ ගසා කා අවිදිනා කවුඩන් පරිදි දෙත් අභිප්‍රාය ලෙස ලබන හෙයින් සුවසේ ජීවත් වෙති. ලජ්‍යා ආලෝකනයෝ දුකසේ ජීවත් වෙති"යි වදාල මේ ආදාමන් වදාලසේක.

පද්‍යානී- 10. අහිරිතො, පාපයෙහි හිරිමත් නැත්තා වූ; කාක සුරෙන, ගසා කෑමෙහි ගුරු වූ කටුබෙකු වැනි වූ; ධංසිනා, අනුන්ගේ භූණමකු වූ; පකකඤ්ඤා, ගෙන් ගෙට දිවන සුලූවූ; පගබන්ත, බුහුරි වූ; සංකිලිච්චන, කිලිටි වූ ආජීව ඇති මහණකු විසින්; ජීවිතං, ජීවත්වීම; සුජීවං, සුවසේ කට හැක්කේ යි

11. හිරිමතා ව, පාපයෙහි හිරිමත් ඇත්තා වූ; තිවං, තීතොර; සුභිගවෙසිනා, පිරිසිදු කායකමාදිය සොයන සුලු වූ; අලිතෙන, දව් පැවැත්මෙහි නො ඇලුනා වූ අපගබන්ත, බුහුරි නොවූ; සුඛා ජීවෙන, පිරිසිදු වූ ආජීව (=ප්‍රත්‍යය සෙවීම) ඇති; පසුතා, එම පිරි සිදු ආජීවය සාරකොට දක්නා වූ ලජ් මහණකු විසින්; දුජීවං, ජීවත්වීම දුක් ය.

භාවය- 10. පාපයෙහි ලජ්‍යා භය නැති, ගසා කෑමෙහි ගුරු වූ කාකයෙකු වැනි, අනුන්ගේ භූණමකන, ගෙන් ගෙට දිවන, දඩබිබර වූ, වැරදි ලෙස සිටුවසය සොයන මහණකුට සුවසේ ජීවත් විය හැකි.

11. පාපයෙහි ලජ්‍යා භය ඇති, පිරිසිදු වූ කායකමාදිය ඇති, ජීවනොපායයෙහි නො ඇලුනු, දඩබිබර නොවූ, නිවැරදි ලෙස සිටුව පසය සොයන, ඒ පිරිසිදු ආජීවය ගරු කොට සලකන මහණකුට ජීවිකාව දුෂකර ය.

Translation:- 10. Life is easy for the shameless, the indiscreet, the detracting, going from house to house, the forward, the impure of life.

11. Life is always hard for the bashful, the seeker after cleanliness, the uncovetous, the retiring, the 'pure in earning livelihood, the penetrating-

පරිකාශා- සුදානාජීව නම් එක්විසි අනෙක්නෙන් දුරුව ගෙවිලි වෙලින් පිටු සිහා ඇවිද ජීවත් වන භික්ෂු තෙමේ යි.

18-7.

- 12 යො පාණමනිපානෙති මුසාවාදඤ්ච භාසනි,
ලොතෙ අදිනං ආදියනි පරදුරඤ්ච ගවජනි.
- 13 සුරාමෙරයපානඤ්ච යො නගෙ අනුසුඤ්ඤනි,
ඉධෙවෙසො ලොකසම්චිලං ච ඤාති අග්ගතො.
- 14 එවමෙහා පුජිත ඡිනාති පාපධම්මා අසඤ්ඤතා,
මා හං ලොහො අධමෙමා ව විරං දුකඛාය රකුසුං.

නිදහස- දෙවුරුමිනිදී පත්සියයක් උපාසකයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ පත්සියයක් උපාසකයන් අතුරෙන් සමහර කෙනෙක් ප්‍රාණ ඝාතයෙන් වැලක වෙසෙති, සමහර කෙනෙක් සොරකමින් වැලක වෙසෙති, සමහර කෙනෙක් පරදරයෙන් වැලක වෙසෙති, සමහර කෙනෙක් බොරු කීමෙන් වැලක වෙසෙති, සමහර කෙනෙක් රහ මෙර බීමෙන් වැලක වෙසෙති. ඔහු එක් දවසක් “අප කරණ දෑ ම යහපත, අප කරණ දෑ ම යහපත”යි විවාද කොට බුදුන් කරු ගොස් එපවත් කීහ. බුදුහු ඔවුන්ගේ කථාව අසා එකක් එකකට අඩු නො කොට සියල්ල ම රැක්ක යුතුබව වදාරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පද්ධි- 12. යො, යම් පුද්ගලයෙක්; පාණං අතිපාතෙති, පර පණ නසා ද; මුසාවාදං ච භාසති, බොරු කියා ද; ලොකෙ, මේ සතලොකයෙහි; අදින්නං, හිමියන් විසින් නො දෙනලද වස්තුව; ආදියති, සොරගණි ද; පරදරං ච ගච්ඡති, පරසත්‍රීන් කරු යේ ද-

13. යො නරො, යම් පුරුෂයෙක්; සුරුමෙරයපානං ච, රහ මෙර බීමෙහි ද; අනුයුඤ්ඤති, නැවත නැවත යෙදේ ද; එසො, මෙබඳු පුද්ගල තෙම. ඉධ එව ලොකසම්මං, මෙලොව දී ම; අත්තනො, තමා ගේ; මුලං බණ්ඨි, ප්‍රතිෂ්ඨා මූලය කණන්තේය.

14. භො පුරිස, භවත් පුරුෂය; පාපධම්මා, ලාමකවූ අකුශල ධර්මයෝ; අසංයතා, නො වැලකිය හැක්කාහසි; එවං ජානාහි, මෙසේ දනුව. ලොභො, විසම වූ ලොභය ද; අධම්මො ච, වෙෂය ද යන මේ අකුශල මූලයෝ දෙදෙන; නං, තා; විරං, බොහෝ කලක්; දුකකාය, නරකාදී දුකට; මා රක්ඛිස්සං, නො පමුණුවන්වා.

භාවය-12-13, යම් පුද්ගලයෙක් තෙම පරපණ නසා ද සොර කම් කෙරේ ද, පරසත්‍රීන් කරු යේ ද, බොරු කියා ද, රහමෙර පානය කෙරේ ද හෙතෙම පරලෝ තබා මෙලොව දී ම තමන්ගේ ප්‍රතිෂ්ඨාමූලය නසන්තේය.

14. පස්පවුති යෙදුනු පුරුෂය! ප්‍රාණඝාතාදී අකුශල කමීයන් කරන්නහුට කාය සංවර්ධය නැතැයි දනුව. ලොභ වෙෂ යන අකු සල් මුල් දෙක නා දුකට නො පමුණුවන්වා.

Translation: 12—13. He who kills, he who speaks falsehood, he who takes what has not given him, he who goes after the neighbour's wife, and he who indulges in intoxicating liquors, digs up his own roots even here in this world,

14. Know, O man! the doer of evil is uncontrolled. May not craving and hatred bring you to long—continued suffering.

පරිභාෂා:- පුනිඤ්ඤා මූලය නම් ජීවනොපායය වූ ශ්‍රාම ඤාණ ආදිය යි. ප්‍රාණසාතාදිය කරණ පුද්ගල තෙම පුනිඤ්ඤා මූලය කෘෂි වණිකානුමානනාදි (=ගොවිකම් වෙළඳම් ආදී) සුදුස්සෙහි නො යොදා උකස් තිබීමෙන්, විකිණීමෙන්, වෙසින්ට දීමෙන්, රු බීමෙන්, මස් කෑමෙන්, නමා කළ වරදට දඩ දීමෙන් නසා අනාච ව අසරණ ව බැහැ ව ඇවිදීමෙන්ය.

ලොභ වෙෂයන්ගෙන් කිලිටි සිත් ඇති පුද්ගල තෙම අකුසල් කොට දෙලොව ම දුකට පැමිණෙන්නේය. මෙහි ලොභවෙෂයන් කීමෙන් මොහය ද ගැණේ ම ය.

18-8.

15. දදාහි වෙ යථාසද්ධං යථා පසාදනං ජනො,
නඤ්ඤා වෙ මඛකු සො හොති පරෙසං පානහොජනො,
න සො දිවා වා රතනිං වා සමාධිං අධිගච්ඡති.

16. යසස් වෙනං සමුච්ඡින්නා මූලසච්චං යමාහනං,
සමච දිවා වා රතනිං වා සමාධිං අධිගච්ඡති.

නිදානස:- දෙවුරුමිහිදි නිසස් නම් තරුණ භික්ෂුනමක් අරහයා දෙසන ලදී.

පද්‍යඤ්ඤා:- 15. ජනො, ජනතෙම; යථාසද්ධං, ශ්‍රද්ධාවට අනුරූප පරිද්දෙන්; යථා පසාදනං, ප්‍රසාදයට අනුරූප පරිද්දෙන්; පරෙසං, අනුන්ට; දදාහි, දෙන්නේය. නඤ්ඤා පානහොජනො, ඒ කෑම් බීමිහි; යො, යම් මහණෙක්; මඛකු හොති, දෙමිතස් වේ ද; සො, ඒ මහණ තෙම; වෙ, එකානනයෙන්; දිවා වා, දවලොක වත්; රතනිං වා, රුත්‍රි යෙක වත්; සමාධිං, සමාධියකට; න අධිගච්ඡති, නො පැමිණෙන්නේය.

16. යසස් ව, යම් මහණෙකු විසින්; එතං, මේ මඛකුභාවය යි කියන ලද අකුසලය; සමුච්ඡින්නං, මනාකොට සිදින ලද ද; මූල සච්චං සමුහනං, අහිත්මාඪී ඥානයෙන් මූලඝාතන කොට සිදින ලද ද; සො, ඒ මහණ තෙම; වෙ, එකානනයෙන්; දිවා වා, දවලොක වත්; රතනිං වා, රුත්‍රි යෙක වත්; සමාධිං, සමාධියකට; අධිගච්ඡති, පැමිණෙන්නේය.

භාවය:- 15. මිනිසුන් තමන්ගේ ශ්‍රද්ධාවට අනුරූප පරිද්දෙන් රුක්‍ෂ වූ හෝ ප්‍රණීත වූ යම්කිසිවක් දුන් කල ඒ දෙයෙහි නො සතුටු වන මහණ තෙම රු වන් දවල් වන් උපවාර සමාධි අපීණා සමාධියකට වන් මාගී සමාධි ඵලසමාධියකට වන් නො පැමිණෙන්නේය.

16. යම් මහණෙකු විසින් ලද දෙයෙහි නො සතුටු වීම යයි කියන ලද මේ අකුසලය රහත් මගින් මුලින් ම නසන ලද්දේ නම් හෙතෙම රු වන් දවල් වන් උපවාර සමාධි අපීණා සමාධියකට වන් මාගීසමාධි ඵලසමාධියකට වන් පැමිණෙන්නේය.

Translation:- 15. People give in accordance with their faith and pleasure. If a monk disgusts in what others have given, he can not concentrate either by day or by night.

16. He, in whom there is no discontentment, destroyed by the roots, can concentrate either by day or by night.

පරිකල්ප:- සමාධි නම් සිතේ එකභවම යි. මෙහි සොනා පනති ආදී මාගීවිතතක්‍ෂණයෙහි නිවේණිය අරමුණු කොට සිතෙහි වන්නා වූ එකාග්‍රතාව මාගීසමාධි නම් ද, ඵලවිතතය උපදවා ගෙණ වසන්තහුගේ සිතෙහි වන්නා වූ එකාග්‍රතාව ඵලසමාධි නම් ද වේ.

18-9.

17. නිසී රුගසමො අගභි නිසී දොසසමො ගහො,
නිසී මොහසමං ජාලං නිසී නිණ්භා සමා නදී.

නිදානය:- දෙවුරමිහිදී උපාසකයන් පස්දෙනෙකු අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ උපාසකවරු පස්දෙන බණ අසනු කැමති ව විහාරයට ගොස් බුදුන් වැඳ ගෙණ එකත්පස්ව හුන්න. නමුත් ඔවුනතුරෙන් එක් කෙනෙක් පමණක් විකේෂප රහිතව සකසා බණ ඇසූහ. අනික් සිවුදෙනාගේ කණියන්ට නම් ධර්මය නො වැටුනේ ම ය. අනෙද මහ තෙරුන් වහන්සේ බුදුන්ට පවන් සලමින් සිටියේක් ඔවුන් බණ අසන සැටි දැක “සවාමිනි! මිනිස්සු කුමක් නිසා සකසා බණ නො අසද්ද” යි විමාල සේක බුදුහුන් “ආනන්දයෙනි! රහ වෙළ මොහ තාණ්‍යා යන කෙලෙසුන් නිසා සතියෝ සකසා බණ අසන්ට අසමත් වෙති” යි වදාර මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්‍යය:- රුගසමො අග්නි, රුගය හා සම ගින්නෙක්, නැයි, නැත; දෙසසමො ගභො, වෛෂය හා සම අල්වා ගැනීමෙක්; නැයි, නැත; මොහසමං ජාල, මොහය හා සම දූලක්; නැයි, නැත. තණ්හාසමා නදී, තෘෂ්ණාව හා සම ගහක්; නැයි, නැත.

භාෂ්‍යා:-රුගය වැනි ගින්නෙක් වත් වෛෂය වැනි ගැඹීමෙක් වත්, මොහය වැනි දූලක් වත්, තෘෂ්ණාව වැනි ගහක් වත් නැත.

Translation:-There is no fire like lust, nor holding fast like hatred, nor net like delusion, nor river like craving.

පරිච්ඡේද:- දුම් වත් ගිනිසිලු වත් අනුරුවත් නො දක්වා අභ්‍යන්තරයෙහි ම සිට සතියන් දවා අලු කරන්නට සමජී වූ අතින් ගින්නෙක් නැතිවෙයිත් රුගය හා සම ගින්නෙක් නැත. යක්ෂ රුක්ෂයන්ගේ ගැන්ම කිඹුලුන්-මෝරුන්ගේ ගැන්ම, සිංහ-ව්‍යාඝ්‍රයන්ගේ ගැන්ම, යනාදී ගැඹුම් එක ජාතියක ම දුක් දෙකි. වෛෂයෙන් අල්වාගැනීම (අවෙර කිරීම) බොහෝ ජාතීන් දුක් පිණිස පවති යි. එහෙයින් වෛෂය වැනි ගැඹීමෙක් නැත. සතුන් හාත්පසින් බඳනා කාරණයෙන් තෘෂ්ණාව වැනි දූලක් නැත. සෙසු ගබ්භාවන්ගේ පිරුණු කලක් ද අඩුකලක් ද වියලි කලක් ද පෙනෙන්නේය. තෘෂ්ණාව පිරුණු කලක් වත් වියලි කලක් වත් නැති වෙයිත් හැමකල්හි ම අඩුව පෙනෙන්නුයි නො පිරෙන අභීයෙන් තෘෂ්ණාව හා සමවූ ගබ්භාවක් නම් නැත.

18-10.

18. සුදංගං වජ්ජං අසෙසදං අපනනො පන දුදදං,
පරෙසං හි සො වජ්ජානි ඔපුණානි යථාදං,
අපනනො පන ජාදෙති කලිංච කිනවා සංඛා.

නිදනාය:- ජාතියා නම් වනයෙහිදී මෙණ්ඩක සිටානන් අර හයා දෙසන ලදී.

බුදුහු අභිභූතතරාප නම් දනව්වෙහි සැරසරණ සේක් මෙණ්ඩක මහසිටානන් සොවාන් වන්ට ගෙවුසම්පත් ඇති බැව් දූත භද්දිය නුවරට වැඩ ජාතියා වනයෙහි වැඩවසන සේක. සිටුවනමේ ; බුදුන් එනුවරට වැඩ බැව් අසා බුදුන් දක්නට යන්නේ අතරමගදී නිගණ්ඨයන් විසින් ගමනට බාධා කරණු ලබන්නේත් නොතැවත ම ගොස් බුදුන් වැද එකත්පස්ව හුන්නේය. බුදුහු ඔහුට බණ වදාළ සේක. ගෙවෙමේත් බණ අසා සෝවාන්ව තිගණ්ඨයන් බුදුන්ගේ

නුතුණ කියා තමන්ගේ ගමන වලකාට උත්සාහ කළ බව කියේය. බුදුහු ඒ අසා වදාර ‘ සිටානෙති! මේ සකයෝ නම් තමාගේ මහත් වූ ද වරද නො දකිති. අනුන්ගේ නැත්තාවූ ද දෙස් මහත් කොට දැක කියා ඇවිදිති” යි වදාර මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්ධි:- අසෙසෙසං, අනුන්ගේ; වජ්ජං, සව්‍යමානු වූ වරද; සුදසං, සුවසේ දැක්ක හැකි. අත්තනො පන, තමාගේ වූකලී මහත් වරද ද; දුදසං, දැක්ක නො හැකි. සො, අනුන්ගේ වරද සොයන පුද්ගල තෙම; පරෙසං වජ්ජාති, සව්‍යවූ ද අනුන්ගේ දෙශයන්; භුසං යථා, උස්තැනෙක සිට රෙඩු බොල් පොලන්තා වූ එකක්හු මෙන්; ඔපුණාති, පොලන්තේය. අත්තනො පන, තමාගේ වූ කලී මහත් වරද ද; කිතවා, කොලකැලැවලින්; කලිං, ශරීරය මූවන කරන්තා වූ; සධො ඉව, ලිහිණි වැද්ද මෙන්; ඡාදෙති, වසන් නේය.

භාවය:- අනුන්ගේ සව්‍ය වූ ද වරද පෙනේ. තමාගේ මහත් වූ වරද නො පෙනේ. අනුන්ගේ වරද සොයන පුද්ගල තෙම සව්‍යවූ ද අනුන්ගේ වරද උස්තැනෙක සිට රෙඩු බොල් පොලන්තාවූ එකක්හු මෙන් නභා පෙන්වයි. තමන්ගේ මහත් වරදක් වුවත් පසි වැද්දෙකු කොළ කැලැවලින් තමාගේ ශරීරය වසන්තා සේ සතවයි.

Translation: Easy to see is the fault of others; but one's own is hard to see. He brings up others' faults like chaff; but his own he conceals as the hunter of birds his own form.

18-11.

19. පරවජ්ජානුපසෙසං නිවමං උජ්ඣාගසසෙසදිනො, ආසවා නසං වඩිති නගි ආග් සො ආසවකචයා.

නිදහස:- දෙවුරම්හිදී උජ්ඣාගසසෙසදි නම් තෙරුන් අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ හිසුතෙමේ “මෙතෙම මෙසේ හදිසි, මෙසේ පොරවයි” යි හිසුන්ගේ වරද ම සොයමින් ඇවිදිනේය. හිසුහු බුදුන්ට එප වත් කීහ. බුදුහු “මහණෙහි! යම් කෙනෙක් නපුරු අදහසින් අනුන්ගේ වරද කියා ඇවිදිත් නම් ඔවුන්ට කිසිත් ලොච්චොවුතුරු ගුණ විශෙෂයක් නූපදනේය” යි වදාර මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්‍යානී:- පරවජ්ජානුප්‍රසංගිසා, අනුන්ගේ වරද දක්වා සුලු වූ; කිව්ව, කිතොර; උජ්ඣාතසංඤ්ඤානො, අනුන්ගේ සිදුරු සොයන බැවින් අවමන් කරණ සුලු වූ; තසා, ඒ මහණනුව; ආසවා; කාමාදී ආශ්‍රවයෝ; වසීනති, වැඩෙති. සො, ඒ මහණ තෙම; ආසවක්ඛයා, රහත්ඵලයෙන්; ආරු, දුරු යි.

භාවය:- කිතොර අනුන්ගේ සිදුරු සොයමින් දෙස් කියන පුද්ගලයාට ධ්‍යානාදීන් අනුරෝග් එක් ධර්මයෙක් වන් නො වැඩෙයි. නමුත් කාමාදී ආශ්‍රවයෝ වැඩෙති. ඔහුට රහත් විය නො හැකි.

Translation:- In the fault-finding man, looking ever at the faults of others, grows worldly passions. He is far away from Nibbana.

18-12.

20. ආකාසෙ පදං නත්ති සමණො නත්ති බාහිරෙ,
පපඤ්චාභිරතා පජා නිපපඤ්චා තථාගතා.

21. ආකාසෙ පදං නත්ති සමණො නත්ති බාහිරෙ,
සංඛාරා සංසාරා නත්ති නත්ති බුද්ධානං ඉඤ්ජනං.

භිද්‍යනය:- පරිනිවෘත්ත මඤ්චනයෙහි හොත්සේක් පුහුදු පරිප්‍රාප්තයා අරහයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යානී:- 20. ආකාසෙ, ආකාශයෙහි; පදං නත්ති, පියක් නැත. බාහිරෙ, බාහිර සස්තෙහි; සමණො නත්ති, මහණෙක් නම් නැත. පජා, ප්‍රජානොම; පපඤ්චාභිරතා, ප්‍රපඤ්චයෙහි ඇලුනා ය. තථාගතා, බුදුවරයෝ; නිපපඤ්චා, ප්‍රපඤ්චරහිතයෝ යි.

21. සංසාරා, ශාසවන (=නිත්‍ය ව පවත්නා) වූ; සංඛාරා නත්ති, සකකු කෙනෙක් නැත. බුද්ධානං, බුදුවරයන්ට; ඉඤ්ජනං නත්ති, එක ද ඉඤ්ජනයෙක් නැති.

භාවය:- 20. ආකාශයෙහි මෙබඳු වශීයෙක් ඇත්තේය, මෙබඳු සටහනෙක් ඇත්තේය යි පැහැවිය යුතු පා සටහනක් නැත්තේය. බුද්ධාකාසනයෙන් පිටත්හි මාගීඵලයන්ට පැමිණි ශ්‍රමණ කෙනෙක් නැත. ලෝවැසි ජනතෙමේ තෘෂ්ණා මාන දූෂ්ටි ය යි කියන ලද ප්‍රපඤ්චයෙහි ඇලුනේය. සමීඤ්චරයෝ බෝමුලදී ම සියලු ප්‍රපඤ්චයන් ප්‍රතිණ කළ හෙයින් නිෂ්ප්‍රපඤ්චයෝ යි.

21. සංසාරයෝ නිත්‍ය නො වෙති. සඵලයෝ තෘෂ්ණා දූෂ්ටි මාන ය යි කියන ලද ඉඤ්ජනයන් නිසා සංසාරයන් අනිත්‍ය වශයෙන් ගණිද් ද එසේ වූ එක ද ඉඤ්ජනයෙක් බුදුවරයන්ට නැත.

Translation: 20. There is no track in air, nor a monk without the Order of the Buddha. The worldly people are given to passions; but Tathagatas are passionless.

21. There is no track in air, nor a monk without the Order of the Buddha. No combinations that are lasting. There is no shaking in the Buddhas.

පරිකල්පා:- සංඝකාර නම් හෙතු ප්‍රත්‍යය බලයෙන් උපන්නා වූ ධර්මයෝ යි.

අවලෝඤ්චන මලවර්ගය යි.

19-1.

1. න තෙන හොති ධම්මට්ඨො යෙනං. සහසා නයෙ, යො ව අත්ථං අනත්ථංඤච උභො නිවෙජ්ජය්‍ය පණ්ඩිතො.

2. අසාහසෙන ධම්මෙන සමෙත නයති පරෙ, ධම්මස්ස භුතොනා මෙධාච්ච ධම්මට්ඨොති පච්චවති.

නිදානය:- දෙවුරුමිනිදී විනිශ්චය මහාමාත්‍යයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් භික්ෂුහු සැවැත්නුවර උතුරු වාසල්දොර සම්පයෙහි ගමැ සිභා වලද නුවර මැදින් වඩනාහු වැසි වස්තට වන් කල්හි අධිකරණ ශාලාවකට පිවිස අධිකරණ නායකයන් අල්ලස් නිසා හිමියන් නොහිමි කර වන බැව් දැක වැසි පායාපි කල්හි විහාරයට ගොස් බුදුන් වැද එපවත් කීහ. බුදුහු මධ්‍යස්ථ අමධ්‍යස්ථ දෙපක්‍ෂය දක්වන සේක් මේ ගාථාවන් වදාළ සේක.

පද්‍යනී:- යෙන, යම් කාරණයෙකින්; අත්ථං, විනිශ්චය කට යුතු වූ අත්ථය; සහසා නයෙ, ජන්දගති ආදියෙහි පිහිටා මුසාවාද යෙන් විනිශ්චය කෙරේ ද; තෙන, ඒ කාරණයෙන්; ධම්මට්ඨො න හොති, විනිශ්චය ධර්මයෙහි පිහිටියේ නම් නො වෙයි. පණ්ඩිතො, නුවණැත්තා වූ; යො ව, යමෙක් වනාහි; අත්ථං සත්‍ය වූ කාරණය ද; අනත්ථං වූ අසත්‍ය වූ කාරණය ද යන; උභො, දෙක; නිවෙජ්ජය්‍ය, නිශ්චය කෙරේ ද-

2. අසාහසෙන, සත්‍ය වූ තෙපුලෙන්; ධම්මෙන, විනිශ්චය ධර්මයෙන්; සමෙත, අපරාධ වූ පරිද්දෙන්; පරෙ, අනුන්; නයති, පරාජයට පමුණුවා ද; ධම්මස්ස, විනිශ්චය ධර්මය විසින්; භුතොනා, රක්තා ලද්ද වූ; මෙධාච්ච, නුවණැති පුරුෂ තෙම; ධම්මට්ඨො ඉති, විනිශ්චය ධර්මයෙහි පිහිටියේ ය යි; පච්චවති, කියනු ලැබේ.

භාවය:- 1-2. යමෙක් ජන ආදී සතර අතකියෙහි පිහිටා බොරුවෙන් ජය පරාජයට පමුණුවා ද, හෙතෙම රජුන් විසින් ධර්මාධිකරණ අමාත්‍ය ධුරයට පත් කරණ ලද්දේ නමුදු විනිශ්චය කාරයෙක් නො වෙයි. නුවණැති යමෙක් සත්‍ය අසත්‍ය දෙක නියම කොට කියා ද, අතකියට නො ගොස් අපරාධ වූ පරිද්දෙන් ජය පරාජයට පමුණුවා ද විනිශ්චය ධර්මය විසින් රක්තා ලද හෙතෙම ධර්මික විනිශ්චයකාරයෙකි.

Translation:- 1, 2. He is not an impartial judge who judges hastily. If a wise man, investigating what is right and what is wrong judges others with careful consideration, he, guarded by the Dhamma, is called a just man.

පරිභාෂා- සතර අතකි නම් ජන දෙස භය මොහ යන මොහු යි. මෙයින් යම්කිසි අතකියක් නිසා සත්‍යය අසත්‍යය කරන්නේ අධර්මික විනිශ්චයකාරයා යි.

19-2.

3 න නොන පණ්ඩිතො භොති යාවතා ඛු භාසති,
බෙමි අවෙරි අභයො පණ්ඩිතොති පවුච්චති.

නිදහස- දෙවුරුමිනිදී ජබ්බයනිය භික්ෂූන් අරභයා දෙසනලදී.

පද්‍යාචාර- යාවතා, යම් පමණ කාරණයකින්; ඛු භාසති, බොහෝ කොට බෙණේ ද; නොන, ඒ කාරණයෙන්; පණ්ඩිතො න භොති, පණ්ඩිත නම් නො වෙයි. බෙමි, යමෙක් වනාහි තෙමේ කෙමි වේ ද; අවෙරි, පසුව දුඛවර්තයන් නැත්තෙන් අවෙරි වේ ද; අභයො, යමකු කෙරෙන් මහාජනයාට භය නැත්තේ ද; (හෙතෙම) පණ්ඩිතො ඉති පවුච්චති, පණ්ඩිත යයි කියනු ලැබේ.

භාෂය- පිරිස්මැද අනතුකකංසන පරවමහන (=නමන් උසස් කිරීම අනුන් පහත් කිරීම) වශයෙන් බොහෝ කොට කථා කළ පමණින් පණ්ඩිත නම් නො වෙයි. යමෙක් වනාහි ඉවසන්නේ වේ ද, ප්‍රාණසාතාදී අකුසලයෙන් දුරවූ යේ ද, අනුන් නොබලා ද හෙතෙම පණ්ඩිතය යි කියනු ලැබේ.

Translator:- A man is not wise on the ground that he says much. The benevolent, kindly and harmless man is called the wise.

පරිකල්පා- පසුව දුගවර්තයෝ පුද්ගලයාට සතුරන් මෙන් දුක් දෙන හෙයින් වෛර නම් වෙයි.

19-3.

4 න නාවතා ධර්මධර්මයා වතා ඛහු භාසනි,
යො ව අපමපි සුඛාන ධර්මං කායෙන පසානි,
ස වෙ ධර්මධර්මයා හොති යො ධර්මං නපමජ්ජනි.

නිදර්ශන- දෙවුරම්හිදී එකුද්දන නම් රහතුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

පද්ධතී- යාවතා, යම් පමණකින්; ඛහු භාසනි, බොහෝ කොට බෙණේ ද; නාවතා, එපමණකින්; ධර්මධර්මයා න, ධර්මධර්ම නම් නො වෙයි. යො ව, යමෙක් වනාහි; අපං අපි සුඛාන, මද දෙයකුදු අසා; කායෙන, නාමකායයෙන්; ධර්මං, වතුසාහසර්වය; පසානි, දකී ද; සො ඒ මහණ තෙම; වෙ, එකානතයෙන්; ධර්මධර්මයා හොති, ධර්මධර්ම නම් වෙයි. යො, යමෙක්; ධර්මං, ධර්මයෙහි; නපමජ්ජනි, නො පමා වේ ද (හෙතෙමේන් ධර්මධර්ම නම් වේ.)

භාවය-බණ ඉගෙනීමේ දෙශනා කිරීම් පමණකින් ධර්මධර්මයක් නො වෙයි. යමෙක් සවල්පවූ ද ධර්මයක් අසා ධර්මානුකූල ප්‍රතිපත්ති යෙහි පිළිපැත්තේ දුකකාදීන් පිරිසිදු දුක නාමකායයෙන් වතුසාහසර්වය අවබෝධ කෙරේ ද හෙතෙම ධර්මධර්ම නම් වේ. යමෙක් වඩන ලද විසි අතී ව අද අද ම රහත් වෙමිසි ප්‍රතිවේදය කැමති වෙමින් වෙසේ ද හෙතෙමේන් ධර්මධර්ම නම් වේ.

Translation:-A man is not learned in the Dharma because he says much. Though a man has heard very little, but observes it well, and is not heedless of it, he is learned in the Dharma.

පරිකල්පා-ධර්මය උගත්තේත් ඉගෙන දෙසන්නේත් පරමපරව ආරක්ෂා කරණුයේ නම් වේ. නාමකාය නම් විනත වෛතසිකයෝ යි.

19-4.

5 න නොන ඵෙරො හොති යෙනස්ස පලිතං සිතෙ,
පරිපකොතා වයො නස්ස මොඝජ්ජෙනාති වුවවති.
6 යමනි සවචං ධර්මො ව අභිංසා සසද්දමො දමො,
ස වෙ වනනමලො ධර්මෙ ඵෙරො ඉති පවුවවති.

නිදහස- දෙවුරම්හිදී ලකුණටක හඳදිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් ලකුණටක හඳදිය තෙරුන් වහන්සේ බුදුන්ට උපසාරක කොට වඩනාකලට තිස්නමක් හිඤ්ඤා ඒ තෙරුන් දැන ම අවුත් බුදුන් කර ගොස් වැද එකක් පස්ව හුන්හ. බුදුන් ඒ හිඤ්ඤා රහත් වන්ට හෙතු සමපත් ඇති බැව් දැන “මහණෙනි! මෙතන සිට ගිය සථවිරයන් දුටු දු”යි විචාර “සාමනේ! තෙර නමක් නුදුටුහ, හෙරණ කෙනකුත් දුටුමහ”යි කී කල්හි “ඒ හෙරණ කෙනෙක් නො වෙති, තෙර කෙනෙකු”යි වදාලයේක. හිඤ්ඤා ද “සාමනේ! හෙතෙම ඉතා කුඩා ය”යි කියේය. එවිට බුදුන් “මහණෙනි! මහලු බැවින් සථවිර ආසනයෙහි හුන් පමණකින් සථවිරයෙකු නො කියමි. යමෙක් වතුරයකි සත්‍යය ප්‍රතිවේදි කෙළේ මෙහි කාරුණාදී ගුණයෙන් යුක්ත වේ ද හෙතෙම ම සථවිර ය”යි වදාල මේ භාෂාවන් වදාල යේක.

පදාචාර්ය- 5. යෙන, යම් (වයොවෘද්ධතා) කාරණයකින්; අසා, ඔහුගේ; සිරෙ, හිස; පලිතං ගොති, පැසුරේ වේ ද; තෙන, ඒ කාරණයෙන්; ඵෙරෙ න ගොති, සථවිර නම් නො වෙයි. තසා, ඔහුගේ; වයො, වයස; පරිපකෙකා, මුහුණු ගිණි වෙයි. මොක ජිණේණා ඉති වුවවති, හෙතෙම සථවිරකර්මයන් නැති හෙයින් හිස් මහල්ලා ය යි කියනු ලැබේ.

6. යමහි, යම් පුද්ගලයෙකු කෙරෙහි; සවචං ව, වතුරයකි සත්‍යය ද; ධ්වමො ව, නවලොකොත්තර ධර්මය ද; අහිංසා, අහිංසාව ද හෙවත් මෙතනා කාරුණා මුදිතා උපෙකා ද; සඤ්ඤමො, කාය වාක් සංයමය ද; දමො, ඉන්ද්‍රිය දමනය ද යන මේ ගුණ ඇද්ද; වනනමලො, අහිත්මාහිඤ නැමති මුඛයෙන් වමනය කාරණලද රුහාදී මල ඇති; ධිරෙ, ධීර්, ධීර්. සමපන චු; සො, ඒ මහණෙනම; ඵෙරෙ ඉති පවුවවති, සථවිරයෙකු කියනු ලැබේ.

භාෂණ- 5. හිස පැසුරු පමණින් සථවිර නම් නො වෙයි. මහලු වයසට පත්වූ හෙතෙම අභ්‍යන්තරයෙහි ශීලාදී සථවිර භාවය ඇති කාරණ ගුණ ධර්මයන් නැති හෙයින් හිස් මහල්ලා යයි කියනු ලැබේ.

6. යම් පුද්ගලයෙකු කෙරෙහි සොලොස් ආකාරයකින් ප්‍රති වේදි කරණ ලද වතුරසත්‍යය ද, ප්‍රඥාවෙන් ප්‍රතිවේදි කරණලද නව ලොකොත්තර ධර්මය ද, මෙතනා කාරුණා මුදිතා උපෙකා යන සතර අප්‍රමාණයෝ ද, ප්‍රාතිමොක්‍ෂ සංචර ශීලය ද, ඉන්ද්‍රිය සංවර.

ශීලය ද යන මේ ගුණ ඇද්ද රුහාදී කෙලෙසුන් නැසු ඒ ප්‍රාඥ තෙමේ ශාසනයෙහි සථවීර්ගාවය කරණ ගුණ ධම්මයෙන් යුක්ත හෙයින් සථවීර්යය කියනු ලැබේ.

Translation:- He is not a thero on the grond that h's head is gray. He is old in years only, and is called ripend in vain.

6. In whom are four noble truths, righteousness, harmlessness self-control and self-subduing, who is free from stain, he is called a thero.

පටිකථා-අප්‍රමාණ සත්‍යයන් විෂය කොට පවත්නා හෙයින් මෙහි ආදි සතර ධම්මයෝ අප්‍රමාණය නම් වෙති. එහි “හැම සත්‍ය සුවපත් වෙත්වා”යි පැවති වෙනතාව මෙහතා නම් ද, සත්‍යයන් දුකින් මුදනු කැමැත්ත කරුණා නම් ද, සුඛිත සත්‍යයන් දුක සතුටු වීම මුද්දියා නම් ද, සත්‍යයන් කෙරෙහි ප්‍රතිකෘන්‍යතයක් (=ක්‍රොධයක් හෝ ප්‍රේමයක්) නැති බව උපෙකතා නම් ද වේ.

19-5.

7 න වාකකරණමනෙතන වණණපොකකිරනාය වා, සාධුරුපො නගෙ හොති ඉසසුකි මච්ඡරි සඬො.

8 යස වෙනං සමුච්ඡිතං මුලසච්චං සමුගතං, ස වනනදෙසො මෙධාවි සාධුරුපොති වුවච්චි.

භිද්‍යනං- දෙවුරුමිහිදී බොහෝ භික්ෂූන් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් සමයෙක තරුණ භික්ෂූන් හා හෙරණුන් තමන්ගේ ධම්මා වාසීවරුන්ට සිවුරු ගෙත්තම් ආදීවූ මෙහෙකරන්නා දුක සමහර භික්ෂූහු “අපි පදව්‍යඤ්ඤා මනාව උගත් බැවින් පාලියෙහි දක්ෂ වෙමු. අපි බුදුන් කරු ගොස් ‘සාමනී! අපි අභී තොදන්නා නමුත් පාලි දනුම්හ. කවුරුන්ගෙන් උගත් ඛණත් මොවුන් කරු අවුත් ශුඛ කර ගණිවුයයි ශ්‍රීකවුරු පුරණ භික්ෂූන්ට විධාන කළ මැනවැ’යි දන්වමිහ. එවිට අපටත් ලාභසත්කාර උපදනේ ය”යි යන නපුරු අදහස් ඇතිව බුදුන් කරු ගොස් එලෙස ම කීහ. බුදුහු ඔවුන්ගේ අදහස් දන මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

පද්‍යං- 7. වාකකරණමනෙතන, මිහිරි තෙපුල් ඇති පමණේ කීන් හෝ; වණණපොකකිරනාය වා, ශරීරවණිය යහපත් බැවින් හෝ; ඉසසුකි, ඊෂ්ඨා කරණ සුලු වූ; මච්ඡරි, මසුරු වූ; සඬො, කෙරුරික වූ; නගෙ, මිනිස්තෙම; සාධුරුපො න හොති, සාධුසචරුප ඇත්තේ නො වෙයි.

8. යසා, යමෙකු විසින්; එතං, මේ ජ්‍යෙෂ්ඨ දොෂ සමූහය; සමුච්ඡින්නං, මනාහොට සිද්ධින ලද ද; මූලකච්චං සමූහනං, කිලෙස් මූල් හා සමග නසන ලද ද; වන්තදොසො, නසනලද ජ්‍යෙෂ්ඨ දොෂ ඇති; මෙධාවී, ප්‍රඥාවන් වූ; සො, හෙතෙම; සාධුරූපො ඉති වුච්චති, සාධු ස්වරූප ඇත්තේයයි කියනු ලැබේ.

භාවය-යමෙකුගේ ශබ්දයෙහි මිනිරිබව ඇතත් ශරීර ශෝභාව ඇතත් ජ්‍යෙෂ්ඨ-මාත්ස්‍යයී කෙරුණික බව යන නුගුණයෙන් යුක්ත නම් හෙතෙම යහපත් මිනිසෙක් නොවේ.

8. මේ ජ්‍යෙෂ්ඨ දොෂ සමූහය අවිද්‍යාභෞතියාදී කෙලශ මූලය හා සමග අභිත්මාභීඤ්ඤායෙන් නැසූ විදගිත ඤානයෙන් යුක්ත පුද්ගල තෙමේ ම යහපත් යයි කියනු ලැබේ.

Translation:- He who is envious, stingy and false is not a good man simply because he speaks beautifully or has a handsome appearance.

8. In whom these passions are destroyed, plucked up by the roots, he, freed from stain, the wise, is called a good man.

පරිකථා- ජ්‍යෙෂ්ඨ නම් අනුන්ගේ සමපත් දැක නො ඉවසීම යි. මාත්ස්‍යයී නම් තමන්ගේ සමපතියෙන් අනුන්ට නො දෙනු කැමති බව යි. එහි මාත්ස්‍යයී ය ආවාස මාත්ස්‍යයී ය කුල මාත්ස්‍යයීය ලාභ මාත්ස්‍යයීය ධම් මාත්ස්‍යයීය වණ් මාත්ස්‍යයී ය යි පස් වැදූරුම් වේ.

19-6.

9 න මුණ්ඩකෙන සමණො අබ්බතො අලිකම්භණං, ඉච්ඡාලොභසමාපණණා සමණො කිං භවිසන්ති.

10 යො ච සමෙති පාපානි අණ්ඨං ධුලානි සබ්බසො, සමනන්තා හි පාපානං සමණොති පවුච්චති.

නිදානය- දෙවුරුමිනිදී හත්කයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

හෙතෙම වාදීන් හා වාද කරමිහයි ගිවිස “හෙව් අසවල් තැනට වාදයට එව, එහිදී වාද කරමිහ”යි කියා ඔවුන් එතනට එන්ට පලමු ම එහි ගොස් “නිච්ඡාකයෝ මා කෙරේ හසින් නො ආවෝය, නො ආ පමණින් ම පැරද්දෝ ය”යි කියන්නේය. ඉදින් වාදකර තත් අනෙකකින් අනෙකක් වලගන්නේය. බුදුහු එපවත් අසා ඔහු

කැඳවා සැබෑ තෝ මෙසේ කෙරෙහි දැ”යි විවාර “සැබෑ”යි කී කල්හි “කුමක් හෙයින් මෙසේ කෙරෙහි දැ”යි වදා දැයි ධර්මදේශනා කරණයෙක් මේ ගාථාවන් වදාලයෙක.

ලද්දී- 9. මුණකොන, හිස මුඩු පමණකින්; සමණෝ න, ශ්‍රමණයෙක් නො වෙයි. අබ්බතො, වුතගුණ නැති; අලිකං භණං, බොරු කියන; ඉච්ඡාලොභසමාපණේණා, ඉච්ඡාවෙන් හා ලොභයෙන් යුක්ත වූ පුද්ගල තෙම: කිං සමණෝ භවිස්සති, කෙසේ නම් ශ්‍රමණයෙක් වේ ද.

10. යො ව, යමෙක් වනාහි; අණුං ජුලානි, සවල්ප වූද මහත් වූ ද; පාපානි, අකුශලයන්; ඤබ්බසො, සමීප්‍රකාරයෙන්; සමෙති, සංසිදුවා ද; පාපානං, අකුශලයන්; සමිතකතා, සංසිදුවන ලද බව හෙතුකොට ගෙන; සමණො ඉති පවුච්චති, හෙතෙම ශ්‍රමණ යයි කියනු ලැබේ.

භාවය- 9. හිස මුඩු කල පමණකින් ශ්‍රමණයෙක් නො වේ. ශීලවුත- ධුතාඛගවුත නැති බොරු කියන ඉච්ඡාවෙන් හා ලොභයෙන් යුක්ත වූ පුද්ගල තෙම කෙසේ නම් ශ්‍රමණයෙක් වේ ද?

10. යමෙක් කුඩා වූ ද මහත් වූ ද අකුශලයන් අතීන්මාගීඥන යෙන් සිදු දමා නම් හෙතෙමේ ම අකුශලයන් සංසිදු වූ බැවින් ශ්‍රමණ යයි කියනු ලැබේ.

Translation:- 9. A man is not a monk simply because he has shaved his head How shall he, the ill-conducted, the deceitful and the covetous, be a monk?

10. Whoever destroys his evil altogether, small and great, he is to be called a monk, because he has pacified his evil.

පරිකථා - ශීලවුත නම් කෙලෙසුන් යටපත් කරණ වාරිත්‍ර වාරිත්‍ර වශයෙන් දෙපරි වූ ගුණධර්ම යි. ධුතාඛග වුත නම් පංසු කුලිකඛාදි නෙලෙස් ධුත ගුණයෝ යි. ඉච්ඡා නම් නො ලැබූ දෙයෙහි ආශාව යි. ලොභ නම් ලැබූ දෙයෙහි ගිජුකම යි.

19-7.

- 11 න හෙන ගිකඛු ගොති සාවනා ගිකඛනෙ පරං, විසං ධම්මං සමාදාය ගිකඛු ගොති න නාවනා.
- 12 යොධි පුසුසුසුච පාපසුච බාහෙචා චුභමචරියවා, සඛවාය ලොකෙ වරනි ස වෙ ගිකඛුති වුවච්චති.

නිදානං- දෙවුරුමිතිදී එක්තරු බමුණෙකු අරහයා දෙසන ලදහ.

පද්ධි- 11. යාවතා, යම් පමණකින්; පරෙ භික්ඛතො, අනුන් සිභා ද; තෙන, ඒ කාරණයෙන්; භික්ඛු න ගොති, භික්ඛු නම් නො වෙයි. විසුං, ධම්මං, විෂම චූ පාපධර්මය නොහොත් දුගඳ හමන කායකමාදය; සමාදය, සමාදන්ව වසන්නේ; තාවතා, එපමණකින් භික්ඛු න ගොති, භික්ඛු නම් නො වේ.

12. ඉධ, මේ ශාසනයෙහි; යො, යම් මහණෙක්; පුඤ්ඤා ව, කුශලය ද; පාපං ව, අකුශලය ද යන දෙකම; බාහෙතො, මාගී බ්‍රහ්මචර්යාවෙන් දුරු කොට; බ්‍රහ්මචර්යවා, මාගී බ්‍රහ්මචර්යාවෙන් යුක්ත වේ ද; ලොකො, සකකාමී ලොකයෙහි සියලු ධර්මයන්; සබ්බාය, නුවණින් සලකා; වරති, හැසිරේ ද; සො, හෙතෙම; වෙ, එකානන්යෙන්; භික්ඛු ඉති චූචචති, භික්ඛු යයි කියනු ලැබේ.

භාමි-11. කාය දුඛවර්තාදියෙන් යුක්ත පුද්ගලයා අනුන්ගේ දෙරු දෙරු සිට සිභා කැඳේ නමුත් භික්ඛු නම් නො වේ.

12. යම් කිසි පුද්ගලයෙක් තෙමේ කුසල් අකුසල් දෙකම ආර්ය අමොඛනික මාගීයෙන් නැසූයේ වේ ද, මොහු ආධ්‍යාත්මික සකකියෝ ය, මොහු බාහිර සකකියෝ යයි සියලු ධර්මයන් නුවණින් දැන වෙසේ ද හෙතෙම මාගීඥනයෙන් හිතන වූ සකල කෙලශයන් ඇති හෙයින් භික්ඛු යයි කියනු ලැබේ.

Translator:-11. A man, who is ill-conducted, is not a Bhikkhu simply because he begs from people.

12. Whoever has finished with good and with evil, living a pure life, has understood all the congregations, truly he is to be called a Bhikkhu.

පටිකථා- රහතුන් වහන්සේ වත් පිළිවෙත් ආදිය කරනුදු අන්‍යයන්ට කාමාවචර කුසල් වන ඒ සියල්ල ‘කුශල’ නාමයෙන් නොව “ක්‍රියා” නාමයෙන් දෙශනා කරණලදී. රූපාවචර අරූපාවචර භාවනා ද එසේ ය. පුනච්චයක් නැති හෙයින් තෘෂණාමාන දූෂිත් තසන ලද හෙයින් රහතුන් කරණ මේ පින්කම් කම් සංඛ්‍යාවට නො ගැණේ. ඇත්තේ කරණමාත්‍ර යයි. එබැවින් ‘ක්‍රියා’ යයි නම් කරණ ලදී. “පුඤ්ඤඤා පාපඤ්ඤා බාහෙතො”යි වදාලේ එහෙයින්,

19-8.

13 න මොනෙත මුනි හොති මුලාරූපො අවිදුසු,
යො ව භූලං'ව පග්ගසෙ වරමාදාය පණ්ඩිතො.

14 පාපානි පරිවජ්ජන්ති ස මුනි තෙන සො මුනි,
යො මුනානි උහො ලොකෙ මුනි තෙන පවුච්චති.

නිදානය- දෙවුරුමිහිදී තීච්චකයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යය- 13. මුලාරූපො, මුසි වූ ස්වරූප ඇති; අවිදුසු, අඥන පුද්ගල තෙම; මොනෙත, තුෂ්ණීම් භූත වීමෙන්; මුනි න හොති, මුනි නම් නො වෙයි පණ්ඩිතො, ප්‍රාඥ වූ; යො ව, යම් කිසි පුද්ගල යෙක් වනාහි; භූලං. පඤ්ඤා ඉව, තරුදියක් ගෙණ කිරන්තට සිටි එකක්හු මෙන්, වරං. ආදාය, ගත යුතුවූ උතුම් දෙය ගෙණ වෙසේ ද.

14. පාපානි පරිවජ්ජයෙ, අකුශලයන් දුරු කෙරේ ද; සො, හෙතෙම; මුනි, මුනි නම් මේ. කුමක් හෙයින් ද? යත්. සො, හෙතෙම; තෙන, ඒ යටකියන ලද කාරණයෙන්; මුනි, මුනි නම් වේ. යො, යමෙක් තෙම; උහො ලොකෙ, උභය ලොකයන්; මුනානි, නුවණින් පිරිසිදු දනි ද; තෙන, ඒ කාරණයෙන්; සො, හෙතෙම; මුනි පවුච්චති, මුනියයි කියනු ලැබේ.

භාවය- 13-14. ගුණධර්ම නැති අඥනයා මුවෙන් නොබැණ හුන් පමණකින් මුනි නම් නො වෙයි. යම්සේ තරුදියක් ගෙණ කිරන්තා වූ පුරුෂ තෙම වැඩි දෙය හැර අඩුදෙය කිරු ද, එපරිද්දෙන් ම හැරියයුතු අකුසල් හැර ගතයුතු කුසල් පුරණ නුවණැති පුරුෂ තෙම මුනි නම් වේ. යමෙක් තෙම ආධිත්‍යාත්මික සකකු බාහ්‍යසකකු යයි කියන ලද උභය ලොකයන් නුවණින් පිරිසිදු දනි ද හෙතෙම මුනියයි කියනු ලැබේ.

Translation--:13-14. A fool is not a sage simply because he is silent. If a wise man weighs matters and take what is good, casting away what is bad, truly he is a sage Whoso realises both worlds, by that he is to be called a sage.

පරිකල්ප- ගත යුතුවූ උතුම් දෙය නම් ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ, විමුක්ති, විමුක්තිඥානදර්ශන යන මොහු යි.

19-9.

15. න තෙන අපියො හොති සෙන පාණානි ගිංසනි,
අභිංඝා අබ්බසාණානාං අපියොති පවුච්චති,

නිදානය- දෙවුරම්හිදී අරිය නම් බිලි වැද්දකු අරහයා දෙසන ලදී.

එක් දවසක් බුදුහු ඒ බිලි වැද්දහු සෝවාන්වන්ට හෙතු සව්පත් ඇත්තවුන් දැක සැවැත්නුවර උතුරු වාසල් දොර සමීප ගමෙහි සිභා භික්ෂුන් පිරිවරා ඔහු බිලි බානා තෙත බලා වඩනා සේක. ඒ බිලි වැදී තෙමේ ද බිලි බාමින් සිටියේ බුදුපාමොක් සබ්බයා වහන්සේ දැක බිලිය දමා සිටියේය. බුදුහුත් ඔහට නුදුරු තැනෙක සිට “තොපගේ නම කුමක් ද? තොපගේ නම කුමක් දැයි” අගසවු දෙනමගේ පටන් විචාරා “තොපගේ නම කුමක් දැ” යි වැද්ද අති නුත් විචාරා “මම ආයතී නම් වෙමි” යි කී කල්හි “උපාසකය! තා සේ පවු කරන්නෝ ආයතී නම් නො වෙති. ආයතීයෝ නම් හිංසා පීඩා නො කෙරෙති” යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්ධි- යෙන, යම් කාරණයකින්; පාණානි හිංසති, ප්‍රාණීන් හසා ද; තෙන, ඒ කාරණයෙන්; අරියො ත හොති, ආයතී නම් නො වෙයි. සබ්බපාණානං, සියලු සත්වයන්ට; භිංසා, හිංසා නො කිරීම හේතු කොට ගෙන; අරියොති පවුච්චති, ආයතී යයි කියනු ලැබේ

භාවය- ප්‍රාණීන්ට හිංසා කරණුයේ ඒ හේතුවෙන් ආයතී නම් නො වෙයි. මෙහි භාවනා ආදියෙහි පිහිටා සත්ව හිංසාවෙන් දුරුව සිටි පුද්ගල තෙමේ ම ආයතී නම් වේ.

Translation:-He, who does harm to living creatures, is not a noble. Whoever is harmless to all being he is a noble.

19-10.

- 16. න සීලබ්බනමචොතන බාහුසච්චන වා පුත, අථවා සමාධිලාභෙන විච්චවසයනෙන වා.
- 17. පුසාමි නොකබ්මමසුඛං අපුඤ්ජනසෙවිතං, හිකඤ්චි සසාසමාපාදි අසපනො ආසචකඛයං.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී සීලාදිගුණ ඇති බොහෝ භික්ෂුන් අර හයා දෙසන ලදහ.

පද්ධි- 16. සීලබ්බනමචොතන, ශීලමාත්‍රයකින් හෝ ධූත ගුණ මාත්‍රයකින් හෝ; පුත, නැවත; බාහුසච්චන වා, ත්‍රිපිටක ධර වීම් මාත්‍රයකින් හෝ; අථවා, නොහොත්; සමාධිලාභෙන, සමාධි ලාභයෙන් හෝ; විච්චවසයනෙන වා, වෙන්ව විසීමෙන් හෝ-

17. අප්‍රච්ඡන්තසෙවිතං, පුහුදුන් විසින් සෙවුනාලද; නෙ කබලිං, නොමනුමාසුඛය හෙවත් අනාගාමී ඵල සුවය; ජුසාමි, ස්පඨි කෙරෙමි යි කියා හෝ; භික්ඛු, මහණ! ; ආසවකයං අප්‍ර පනො රහත් ඵලයට නොපැමිණියා වූ තෝ; විසාසං, භවයෙහි විශ්වාසයට; න ආපාදි, නො පැමිණෙව.

භාෂ්‍ය- 16, 17. මහණ තෝ සිවුපිරිසිඳු සිල් පමණකින් හෝ තෙලෙස් ධුතගුණ පමණකින් හෝ ත්‍රිපිටකධාරී වීම පමණකින් හෝ රූපාරූප අභ්‍යන්තරාසවකී පමණකින් හෝ සමුහයා ගෙන් වෙන්ව කාය විවේකයෙන් යුක්තව විසීම පමණකින් හෝ මේ සියල්ල තබා අනාගාමී වීමෙන් වත්, ඉදින් රහත්ඵලයට නො පැමිණියෙහි වී නම්, මට භවය ලුහුඹුව ගියේ වේ දැ යි භවයෙහි විශ්වාසයක් නො කරව.

Translation: -16. 17. Neither by good conduct, nor by learning, nor by attainments in concentration, nor by living in solitude should a monk think that he has come to the bliss unknown to the worldly people, if he has not attained to Nibbana.

පරිකල්ප- යම්කෙසේ සවලාභීන් ගුප්ත දුගඳ වේ ද එසේ ම සවලාභී වූ භවයන් දුක් හෙයින් අනාගාමී ඵලයෙහුන් සතුටු නොවිය යුතු බව වදාරණ ලදී. අනාගාමී ඵලයට පුද්ගල නෙමේ කාමරාගය ප්‍රතිණ කෙලිය, එසේම කාම භවයෙන් තික්ම ගියේ ද වෙයි. එසේ හෙයින් නොකඩම යනු අනාගාමී ඵලයට නමෙකි.

එකුන්විසි වන ධර්මානුකූල වර්ග සි.

20- 1.

1. මග්ගානිපසඛගිකො සෙට්ඨා සවචානං වතුරෙ පදා, විරතො සෙට්ඨා ධර්මානං විපදානසුච වක්ඛමා.
2. එසො'ව මග්ගො නිසංසකො දසනසං විසුඛියා, එනමහි තුමෙහ පටිපජ්ජථ මාරසෙහනං පමොහනං.
3. එනමහි තුමෙහ පටිපජනා දුක්ඛසන්තං කපිසංච, අකතානො වෙ මසා මග්ගො අසකො සලලසථනං.
4. තුමෙහති කිච්චං ආනප්පං අකතානාගෙ නථාගතා, පටිපජනා පමොහනනහි කාසිතො මාරබකුතා.

නිදර්ශන:- දෙවුරමහිදී පන්සියයක් භික්ෂූන් අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ භික්ෂුහු ද බුදුන් දනවූ සැරිසර පෙරලා සැවැත්නුවරට වැඩි කල්හි රැස්ව තිද “අප ගිය තැන අසවල් ගමට යන්නා වූ මග සමය, අසවල් ගමට යන මග වළගොඩ සහිත ය, බොරලු බොහො ව තිබෙයි” යනාදීන් කථාව පවත්ගත්හ. බුදුහුත් ඒ භික්ෂුන් රහත්වන්ට පින් ඇති බව දැන එහි වැඩ “මහණෙනි! මේ මගෙක් නො වෙයි, නිවන් මග නම් අභ්‍යාවහින මාගී ය” යි වදාරා ධර්මදෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදාළ සේක.

පද්‍යය:-1. මහානාං, මාගීයන් අතුරෙන්; අධ්‍යාපනාං, ආයතී අභ්‍යාවහින මාගීය; සෙට්ඨා, ශ්‍රේණිය යි. සච්චානං, සත්‍යයන් අතුරෙන්; වතුරෙ පද, දු:ඛාදී සත්‍යපදයෝ සතර දෙන; සෙට්ඨා, ශ්‍රේණිය යි. ධම්මානං, ධර්මයන් අතුරෙන්; විරුගො, නිවැණ ය යි කියන ලද විරුගධර්මය; සෙට්ඨා, ශ්‍රේණිය යි. විපදානං, දෙපා ඇති සත්‍යයන්ට; වකඛුමා, පසැස් ඇති තථාගත තෙම; සෙට්ඨා, ශ්‍රේණිය යි.

2. දසසනසස, මාගීඵල ය යි කියන ලද දර්ශනයාගේ; විඤ්ඤියා, විඤ්ඤිය පිණිස; එසො එව මගො, මේ ම මග ය. අසද්දං නපී, අනික් මගෙක් නැති. තුමෙහ, තෙපි; එතං හි, මේ මාගීයෙහි; පටිපජ්ජඵ, පිළිපදුව; එතං, මේ අභ්‍යාවහින මාගීය; මාරසා පමොහනං, මාරයා මූලා කරන්නේය.

3. එතමහි පටිපනනා, මේ අභ්‍යාවහින මාගීයට පිළිපන්නාවූ; තුමෙහ, තෙපි; දුකඛසා, සියලු වෘතතදු:ඛය; අනතං කරසසඵ, කෙළවර කරවූ. සලලසත්ථං, රුගාදී උල් උදිරන්නාවූ මේ ආයතී මාගීය; අසද්දො, ප්‍රත්‍යක්ෂඥනයෙන් ම දැන; මගො, මේ ආයතී මාගීය; මයා, විසින්; අකඛානො, කියන ලදී.

4. තුමෙහහි, තොප විසින්; ආතපපං, සමයක් ප්‍රධාන විශ්චය; කීවච, කටයුතු යි. තථාගතා, සඵඤ්ඤාවරයෝ; අකඛානාරෙ, නිවැණට පමුණුවන මග හුදෙක් කියන්නාහු ම වෙති. පටිපනනා, (කියන ලෙස) පිළිපන්නාවූ; කඛාසිනො, යොගාවචරයෝ; මාර ඛකිනා, මාර ඛකිනයෙන්; පමොකකනහි, මිදෙන්නාහු යි.

භාවය:- 1. සියලු මාගීයන් අතුරෙන් ආයතී අභ්‍යාවහින මාගීය ද, සියලු සත්‍යයන් අතුරෙන් වතුරුයතීසත්‍යය ද, සියලු ධර්මයන් අතුරෙන් නිවැණ ය ද, දෙපා ඇති සියලු සත්‍යයන් අතුරෙන් තථාගතයන් වහන්සේ ද ශ්‍රේණිය ය.

2. මාගීඵල ප්‍රඥ ය යි කියන ලද දර්ශනයාගේ විඤ්ඤිය පිණිස මේ ආයතී මාගීය භැර අනික් මගෙක් නැත. තෙපි මේ ආයතී අභ්‍යාවහින මාගීයෙහි පිළිපදිවූ. මේ ආයතීමාගීය කෙලෙස් නමැති මාරසෙනාව සහිතවූ දිව්‍යපුත්‍ර මාරයා රවටන්නේය.

3. මේ ආර්යමාර්ගයට පිළිපත් නෙවී සසරයක් ක්‍ෂය කරවූ. රහාදී උල් උදුරන්ට වූ මේ මාර්ගය මා විසින් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ඥානයෙන් ම දැන කියන ලදී.

4. තොප විසින් කෙලෙසුන් නවත ගෙයින් ආනපප ය යි කියන ලද සමයක් ප්‍රධාන වීර්යය කටයුතු යි. බුදුවරයෝ හුදෙක් කීවණට පමුණුවන මග කියන්නාහු ම වෙති. අන අල්වා ගෙන පමුණුවන්නාහු නො වෙති. තථාගතයන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලෙස පිළිපත්තා වූ ධ්‍යායීහු ත්‍රේභූමික වෘත්ත ය යි කියූ මාර්ගයක යෙහි මිඳෙන්නාහ.

Translation: 1. Among paths the Eightfold path is the best among truths the four noble truths are the best, the dispassion is the best of all things; the Buddha is the the best of men.

2. This is the right way; there is no other way that leads to the knowledge. walk you this way; this deceives Mara.

3. Going this way make an end of suffering. I teach you this way, which plucks the spikes of passions, after having realized it by experience.

Try yourself; the Buddhas preach the Dharma. These who live according to the doctrine, and meditate, will release themselves from the bonds of Mara.

පරිච්ඡේදය:- ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නම්:- සමගන්දුෂ්ටි, සමගන් සංකප්පා, සමගන්වාචා, සමගන්කමානන, සමගන් ආජීව, සමගන් ව්‍යායාම, සමගන් සමාදි, සමගන් සමාධි යන මොහු යි.

එහි සමගන්දුෂ්ටි නම් විපරිත නො වූ යහපත් වූ දුෂ්ටිය (=දැකීම) යි. ඒ සමගන්දුෂ්ටිනොමෝ කමිසවකතා සමගන්දුෂ්ටි- ධ්‍යානසමගන්දුෂ්ටි- විදගීනාසමගන්දුෂ්ටි- මාගීසමගන්දුෂ්ටි- එල සමගන්දුෂ්ටි යි පස්වැදූරුම් වන්නී ය.

කමිසවකතා සමගන්දුෂ්ටි නම් තමන් විසින් කරණු ලබන කමි තමන් ට ම අයත් ය යි මෙසේ කමිඑල දැනගන්නා ඥානය යි

ධ්‍යාන සමගන්දුෂ්ටි නම් ලොකික ධ්‍යානයන් ලබාගත් පුද්ගල යාගේ සිල් පිරිමේත් සිත පිරිසිදු කර ගැනීමේත් ඇති විශේෂ එල යන් දැනගන්නා ඥානය යි.

විදගීනාසමගන්දුෂ්ටි නම් සච්චානුලෝමික ඝරුණය යි ගෙවත් වතුරයකිසත්‍යයන්ට අනුලෝම වූ ත්‍රිලක්‍ෂණයන් අවබෝධකරගැනීමේ සමයේ ප්‍රඥාව යි.

මානසිකමග්ගදාමය නම් වතුසාධනය ප්‍රතිවේදනීය පිණිස පිළිපත්නුට සෝවාන් ආදී සතර මානසික විතකයන්හි ලැබෙන්නා වූ අවිද්‍යානුසංයමය නමුත් වතුරුගතිය නමුත් ප්‍රඥාවේදනසිකය යි.

ඵලසමග්ගදාමය නම් සෝවාන් ආදී සතර ඵලවිතකයන්හි ලැබෙන ප්‍රඥාවේදනසිකය යි.

මෙහි මූලික දැක්වූ තුණ පාඨග්ජනයන් පිළිබඳ හෙයින් ලෝකිකය. අවසානයෙහි දැක් වූ දෙක ආයතනිකව නිවණ අරමුණු කොට උපදනා හෙයින් ලෝකොත්තර වේ. අනික් මානසිකයන්හි ද ලෝකික ලෝකොත්තර ප්‍රභේදය මේ නමින් ම දනනුයුතුය.

සමග්ගසංකල්ප නම් කාමසංකල්ප - ව්‍යාපාදසංකල්ප - විහිංසා සංකල්ප යන අකුසල විතකී තුණට ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ නෛෂ්ණික සංකල්ප - අව්‍යාපාදසංකල්ප - අවිහිංසාසංකල්ප යන කුසල විතකී තුණ යි.

එහි කාමසංකල්ප නම් ව්‍යාකෘතියන් වූ රූප ශබ්ද ආදිය ශුභ ය-සැප ය යනාදී වශයෙන් සිතීම යි.

ව්‍යාපාදසංකල්ප නම් සවිඤ්ඤණක වූ හෝ අවිඤ්ඤණක වූ හෝ දේ ගැණ නොමනාප සවහාවයෙන් සිතීම යි.

විහිංසාසංකල්ප නම් 'අසවලා වැනසේවා' යනාදින් සිතීම යි.

නෛෂ්ණිකසංකල්ප නම් පැවිදිවීම් ආදිය ගැණ සිතීම යි. මෙය කාමසංකල්පයට ඉදිරි ම විරුධ ය.

අව්‍යාපාදසංකල්ප නම් සියලු සත්වයන් කෙරෙහි මෙත්‍රියෙන් යුක්ත වැ සිතීම යි. මෙය ප්‍රකෘතියෙන් ම ව්‍යාපාද සංකල්පයට විරුධ ය.

අවිහිංසාසංකල්ප නම් සියලු සත්වයන් කෙරෙහි කාරුණිකවෙන් යුක්ත වැ සිතීම යි. මෙය සවහාවයෙන් ම විහිංසාසංකල්පයට විරුධ ය.

සමග්ගවාචා නම් මුසාවාද- කෝලාම් වචන- පරුෂවචන- හිස් වචන යන සිවුවැදූරුම් වූ වැරදි වචනයෙන් වලක්නුට උපදනා විරතී වෛතසිකය යි.

සමග්ගකම්මානා නම් සතුන් මැරීම- සොරකම් කිරීම- කාමයන්හි වරදවා ගැසීම යන ත්‍රිවිධ මිථ්‍යා (=වැරදි) කමානනයෙන් වලක්නුට ඇති වන්නාවූ විරතී වෛතසිකය යි.

සමග්ග ආජීව නම් මිථ්‍යා ජීවිතාවෙන් වලක්නුට උපදනා විරතී වෛතසික ය යි. එය ගිහියෙකුගේ වශයෙන් නම් පූජිතෙහි දැක්වූ පස්වැදූරුම් වෙළෙඳුම- අනුන් වඤ්චා කොට ගැණීම- මං

පාඨාදීම යනාදියෙන් වසනුව සපයා දීම් නො පවැත්වීම යි. පවිද්ද දෙකුගේ වශයෙන් නම් කුහකකමට තමා කෙරෙහි තැනි භූණ හැඟ වීම් ආදියෙන් සිවුපසය ලබාගෙණ දීම් නො පවැත්වීම යි.

සමාග්ගව්‍යායාම නම් තමන් කෙරෙහි ඇත්තා වූ අකුශල ධර්ම ප්‍රතිණ කිරීම පිණිස ද, තැත්තා වූ අකුශල ධර්ම නුපදනා පිණිස ද; තමන් කෙරෙහි ඇත්තා වූ කුශලධර්ම වැඩිම පිණිස ද; තැත්තා වූ කුශලධර්ම උපදනා පිණිස ද පවත්නා විය යුතු යි.

සමාක්සමානී නම් කායානුපසන්නා-වෙදනානුපසන්නා- චිත්තානුපසන්නා- ධම්මානුපසන්නා යන සතර සතිපට්ඨානගන්ති පිහිටුවන ලද්ද වූ වැරදි නො වූ සිතිය යි.

එහි කායානුපසන්නා නම් කෙලෙස් තවන වියරියෙන් යුක්ත වැරදි රජය අභුහය, දුඃඛය, අනිත්‍යය, අනාත්මය යි දැකීම යි. අනික් ක්‍රීඩිත අනුදැරියන ය ද මෙම නසින් දනසුතු.

සමාක්සමාධි නම් මනාසේ අරමුණෙහි සිත පිහිටුවාලන එකාග්‍රතා වෛතසිකය යි.

මේ මාගීඛග අට ම ලෞකික ලොකොත්තර හෙදයෙන් දෙපරිදි වන බව පෙරැ කීවු. ලෞකික වූ ඒ මාගීඛගයෝ භවසම්පත් සාදාදෙන්නට සමජීයහ. එසේ ම මේ ශාසනයෙන් පිටත්වී වූ කම් ඵල විශාස කරණ ඇතැම් තාපසයන්ගේ සමයන්තිදු ඒ ලෞකික මාගීඛගයෝ ලැබෙති. නමුත් ඔහු භවයෙන් තික්මයාමට හෙවු නො වන බැවින් නොයෙකුණික නො වෙත් ම ය.

ලොකොත්තර මධ්‍යමප්‍රතිපත්තිය වූ මේ මාගීඛග අට නිජාණය අරමුණු කොට උපදනා සෝවාන් ආදී මාගී චිත්තයන් හා යෙදෙති. එසේ කලා ඔහු සතියන් භවයෙන් එතෙර කිරීමට සමජීයහ බුදුරජානන් වහන්සේ විසින් පසස්තා ලද්දේත් මේ ලොකොත්තර ආයතී අභ්‍යාමික මාගීය මැයි.

විග්ගමම නම් නිජාණ ය යි. එය හෙවුප්‍රත්‍යයෙන් නො හට ගත්තේ ම සදකාලික සුඛය හෙයින් ශ්‍රෙණි ය.

සසැස් නම් මසැස්, දිවැස්, පැණැස්, බුදුඇස්, සමතැස් යන මේ යි. වතුරයතීසත්‍යය හා නිජාණය දකිනු යි මාගීඵල ප්‍රඥා තොමෝ දැනින නම් වන්නී ය.

ප්‍රත්‍යක්ෂඥා නම් අනිකෙකුගෙන් අසා හෝ නකීණය කොට හෝ නොව සියැසින් දුටුවාක් මෙන් නුවණින් දැනගැනීම යි.

කුසාසිත්‍ර නම් සමඵ වීදැනිනා භාවනාවෙහි යෙදුනාවූ යොගාවචරයෝ යි. සමාක්සමාධි විශ්වීය නම් මුලින් කී සමාග්ගව්‍යායාමය මැයි.

20-2.

5. සබ්බෙ සඛ්ඛාරං අනිච්චානි යද පඤ්ඤාය පඤ්ඤානි,
අථ තිබ්බිඤ්ඤානි දුකෙඛ ඵස මගෙඛා විසුඛියා.

නිදානය:- දෙවුරම්හිදී පන්සියයක් භික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ භික්ෂුහු බුදුන්ගෙන් කමටහන් ඉගෙන අරණ්‍යයට ගොස් වැයම් කොටත් රහත් විය නොහි කමටහන් පිරිසිදු කර ගණිමු යි බුදුන් කර්ණ ආවාහුය. බුදුහුත් “මොවුන්ට සුදුසු භාවනා කවරේ දේ හෝ” යි විමසන සේක් “මොහු පන්සියය ම කසුප් බුදුන් සම යෙහි විසිදහසක් අවුරුදු අතිත්‍ය ලක්ෂණ භාවනාවෙහි යෙදුනාහ. එහෙයින් මොවුන්ට අතිත්‍යලක්ෂණ වශයෙන් බණ කියම්” යි මේ භාථාව වදල සේක.

පදාඪී:- සබ්බෙ සඛ්ඛාරං, සියලු සංස්කාරයෝ; අනිච්චා ඉති, අතිත්‍යහ යි; යද, යම් කලෙක්හි; පඤ්ඤාය, විදගීනා ප්‍රඥවෙන්; පඤ්ඤානි, දකි ද; අථ, එකල්හි; දුකෙඛ, මේ සකකු පරිහරණය යි කියන ලද දු:බයෙහි; තිබ්බිඤ්ඤානි, කලකිරෙන්තේය. එසො, මේ කලකිරීම; විසුඛියා, නිථීණයට; මගෙඛා, මාගීයෙකි.

භාවය:- සියලු සංස්කාරයෝ ඒ ඒ භවයෙහි ඉපද නස්නා හෙයින් අතිත්‍යයහ යි යම කලෙක්හි විදගීනා ඥානයෙන් දක්නේ නම් එකල්හි මේ සකකු පරිහරණ දු:බයෙහි මුදුන් පැමිණි විදගීනා භාවනාහුගේ වශයෙන් කලකිරෙන්තේය. එසේ කලකිරුණේ දුකටපරිචානනාදී වශයෙන් වතුසසත්‍යය ප්‍රතිවෙධ කරන්තේය. එහෙයින් සංස්කාරයන් කෙරෙහි කලකිරීම තවත් ලැබීමට උපා යෙකි.

Translation:- When one sees by wisdom that all combinations decay, then one disgusts in body. This is the path to the Purity.

පරිකා ථා:- සඛ්ඛාර නම් කාම රූප අරූප යන තුන් භවයෙහි ඇතිවන රූපාරූප ස්කකුයෝ යි. හෙතු ප්‍රත්‍යය බලයෙන් උපත් ඔහු හෙතුහුගේ අභාවයෙන් එලාභාවය වන හෙයින් අතිත්‍ය වෙන් ම ය. සත්‍ය ධර්මවිඛිය නම් දු:බසත්‍යය පිරිසිදු දැනීමත්, සමුදය සත්‍යය ප්‍රභාණ කිරීමත්, තිරොධ සත්‍යය සාක්ෂාත් කිරීමත්, මාගී සත්‍යය වැඩීමත් ය.

20-3.

6. සබ්බෙ සංඛාරාණි ඉඤ්ඤා පඤ්ඤා පඤ්ඤා,
අභි භිඤ්ඤාණි ඉඤ්ඤා ඵස මග්ගො විසුඛියා

නිදර්ශන:- දෙවුරුමිනිදි පන්සියයක් හිඤ්ඤන් අරභයා දෙසන ලදී. මුත්වහන්සේලා දු:බ ලක්ෂණය භාවනා කලානු වෙති. කථා වසනුව පුළුච හා සම යි.

පද්ධතී:- සබ්බෙ සංඛාරා, සියලු සංස්කාරයෝ; ඉඤ්ඤා ඉති; ඉඤ්ඤාහසි; යද, යම් කලෙක්හි; පඤ්ඤා, විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන්, පසසති. දකි ද; අභ, එකල්හි; ඉඤ්ඤා, මේ සකකු පරිහරණ ය යි කියන ලද දු:බයෙහි; නිඤ්ඤාණි, කලකිරෙ යි. එසො, මේ කල කිරීම; විසුඛියා, නිව්‍යාණයට; මග්ගො, මාගීයෙකි.

භාවය:- සියලු සංස්කාරයෝ උත්පත්තියෙන් හා විනාශයෙන් පෙළෙන හෙයින් ඉක් යයි යම්කලෙක විදර්ශනා ඥානයෙන් දන්නේ නම් එකල්හි මේ සකකු පරිහරණ දු:බයෙහි මුදුන් පැමිණි විදර්ශනා භාවනානුගේ වශයෙන් කල කිරෙන්නේය. එසේ කලකිරුණේ ඉඤ්ඤා පරිචානනාදි වශයෙන් වතුසාධනය ප්‍රතිවේධ කරන්නේ ය. එහෙයින් මේ සංස්කාරයන් කෙරෙහි කලකිරීම නිවන් ලැබීමට උපායෙකි.

Translator:- When one sees by wisdom that all combinations are painful, then one disgusts in body. This is the path to the Purity.

පරිකල්පනා-උදයව්‍යය (=අභිච්චිම හා නැච්චිම) දෙකෙන් පෙළෙන හෙයින් සකකුයෝ ඉක් ය.

20-4.

7 සබ්බෙ ධම්මා අනත්තාණි ඉඤ්ඤා පඤ්ඤා පඤ්ඤා,
අභි භිඤ්ඤාණි ඉඤ්ඤා ඵස මග්ගො විසුඛියා.

නිදර්ශන:- දෙවුරුමිනිදි පන්සියයක් හිඤ්ඤන් අරභයා දෙසන ලදී. මුත්වහන්සේලා අනාත්ම ලක්ෂණය භාවනා කලානු වෙති. කථාවසනුව පුළුච හා සම යි.

පද්ධතී:- සබ්බෙ ධම්මා, සියලු ධර්මයෝ; අනත්තා ඉති, අනාත් මයහ යි; යද, යම් කලෙක්හි; පඤ්ඤා, විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන්, පසසති, දකි ද; අභ, එකල්හි; ඉඤ්ඤා, මේ සකකු පරිහරණ ය යි කියන ලද ඉඤ්ඤායෙහි; නිඤ්ඤාණි, කලකිරෙ යි. එසො, මේ කලකිරීම; විසුඛියා, නිව්‍යාණයට; මග්ගො, මාගීයෙකි.

භාවය- සියලු ධර්මයෝ නමා වසයෙහි නො පවත්නා හෙයින් අනාත්මහ සි යම් කලෙක විදගීනා ඥානයෙන් දක්නේ නම් එකල්හි මේ සකකි පරිහරණ දු:ඛයෙහි මුදුන් පැමිණී විදගීනා භාවනාහුගේ වශයෙන් කලකිරින්නේ ය. එසේ කලකිරුණේ දුකහි පරිජාත නාදී වශයෙන් වතුසාන්‍යය ප්‍රතිවෙධ කරන්නේය. එහෙයින් මේ සංසකාරයන් කෙරෙහි කලකිරීම නිවන් ලැබීමට උපායෙකි.

Translation:-When one sees by wisdom that all things are not one's own, then one disgusts in body. This is the path to the Purity.

පටිභව්‍යා- මෙහිදු ධම්ම නම් පඤ්චසකකි මැයි. සංසකාරයන් කෙරෙහි ඇතුළත් නොවන නිජාණය හා ප්‍රඥපත්ති ධර්මන් ආනව රතිතබව හැඟවීමට මෙහි 'සංඛාර'යි නො වදාන 'ධම්ම'යි වදානුණුලදී.

20-5.

8 උට්ඨාන කාලමහි අනුට්ඨනානො
 යුවා බලී ආලසීයං උපෙතො,
 සංසත්තසංඛකපමනො කුසිනො
 පඤ්ඤය මග්ගං අලසො නි විඤ්ඤි.

නිදාය- වෙළුචනයෙහිදී පඩානකමික තිසස තෙරුන්වහන් සේ අරහයා දෙසන ලදී.

පද්ධි-උට්ඨානකාලමහි, වීයතීය කරන්ට සුදුසු කල්හි; අනුට්ඨ භානො, වීයතීය නො කරණ මහණ තෙම; යුවා, තරුණ වුයේ ද; බලී, කායබල ඇත්තේ ද; ආලසීයං උපෙතො, ඉදින් ආලසය යෙන් යුක්ත නම්; සංසත්තසංඛකපමනො, අතිශයින් ම යටපත් කරණ ලද සමයක් සංඛකල්පනා සිත් ඇති; කුසිනො, කුසිත වූ; අලසො, ඒ කම්මලීයා; පඤ්ඤය මග්ගං, ප්‍රඥවෙන් දුක්ක යුතු වූ ආයතී මාගීය; න විඤ්ඤි, නො ලබන්නේය.

භාවය-යමෙක් තරුණ වුවත් ශරීර ශක්තියෙන් යුක්ත වුවත් ඉදින් වීයතීය කරන්ට සුදුසු කල්හි වීයතීය නො කෙරේ නම්, බඩපුර බත් කා කිසි මහණදමක් නො කොට වැදහෙන්නේ නම්, කාම වික කීදි ත්‍රිවිධ විතකීයන් විසින් මනාකොට ම යටපත් කරණලද සමයක් සංඛකල්පනා සිත් ඇති කුසිත වූ ඒ අලසයා ප්‍රඥවෙන් දුක්ක යුතු වූ ආයතීමාගීය නො ලබන්නේය.

Translation:- Though a man is young and strong, if he does not exert himself in the fit time, is slothful, is unable to keep the right-mindedness, lazy- such a man does not attain wisdom.

පටිකපා- ත්‍රිවිධ විතකී නම් කාම විතකී ව්‍යාපාද විතකී විහිංසා විතකී යන මොහු ය. එහි කාමවිතකී නම් රූප ශබ්දදිය ශුභය-සූපය යනාදී වශයෙන් සිතීම ය. ව්‍යාපාද විතකී නම් නොමනාප ස්වභාවයෙන් සිතීම යි. විහිංසා විතකී නම් 'අසවලා වැනසේවා' යනාදීන් සිතීම ය.

20-6

9 වාචානුරකතී මනසා සුසංවුතො
 කායෙන ච අකුසලං න කසිරු,
 එතෙ නයො කම්මපථෙ විසොධයෙ
 ආරාධයෙ මග්ගං ඉසිප්පවෙදිනං.

නිදනස- වෙළඳවනයෙහිදී ශුකර ප්‍රෙනයා අරහයා දෙසනලදී.

ඒ ශුකර ප්‍රෙන තෙමේ තුන් ගවුළක් පමණ උස ය, ඔහුගේ හිස හුරු හිසක් වැනි ය, සෙසු අවයව මිනිස් ආකාර ය. හෙතෙම කසුප් බුදුන්ගේ ශාසනයෙහි මහණව සිට එක් විහාරයෙක එක්මවකගේ දරුවන් මෙන් සමඟව විසු තෙර දෙනමක් පලවා හැර විහාරය ගැණීමට බොරු ගොතා කියා උන්වහන්සේලා දෙනම බිඳවා ඒ අකුසලයෙන් අවිච්ඡේදි ඉපද බුද්ධානතරයක් මුලුල්ලෙහි පැසී දැන් ගිජුකුළු පවුළෙහි ප්‍රෙන ව ඉපද දුක් විඳිනේය. බුදුහු මෙපවත් විසාර කොට වදාරා ධර්මදෙයනා කරණසේක් මේ ගථාව වදාලසේක.

පද්‍ය- වාචානුරකතී, වචසින් රැකුනේ වේ ද; මනසා සුසංවුතො, මනසින් සුසංවෘත ද; කායෙන ච අකුසලං න කසිරු, කසි නුත් අකුසල් නො කරන්නේ වේ ද; එතෙ නයො කම්මපථෙ, මේ කම්මපථයන් තුන්දෙන; විසොධයෙ, යමෙක් පිරිසිදු කෙරේ නම් හෙතෙම; ඉසිප්පවෙදිනං, බුඩාදී සෘෂින් විසින් ප්‍රතිවෙධ කරණලද; මග්ගං, ආයතී මාගීය; ආරාධයෙ, සිඬා කරන්නේය.

භාවය- යම්කිසි පුද්ගලයෙක් මෘෂාවාදදී වතුර්විධ වාග්දුශව රිතයන් ද අභිධ්‍යාදී ත්‍රිවිධ මනො දුශ්චරිතයන් ද ප්‍රාණ වධාදී ත්‍රිවිධ කායදුශ්චරිතයන් ද දුරු කිරීමෙන් තුන්දෙරිත් තමා රක් නේ ද, මේ කම්මපථ තුණ පිරිසිදු කරණ ඒ පුද්ගල තෙමේ බුදු-පසේ බුදු-මහරහනන් විසින් ප්‍රතිවෙධ කල ආයතී මාර්ගයට පැමිණෙත් නේය.

Translation:- Whoso will guard hjs speech, restrain from evil thought, will not do evil in deed, by clearing these three paths, he shall attain the way realised by the sages,

පරිකල්පා- සීලසකකාදි පඤ්චවිධ ධර්මස්තකයන් එකතය කළ හෙයින් බුද්ධාදි උත්තමයෝ ඉසි නම් වෙති.

20-7.

10 යොගා වෙ ජායතෙ හුචි අයොගා හුචිසධ්වයො,
එනං වෙධාපථං ඤානා භවාය විභවාය ව,
නාපනනානං නිවෙසෙසය යථා හුචි පච්චිසිති.

නිදානය- දෙවුරුමිනිදි පොසිල තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදි.

පද්ධි- යොගා, පඨවි කසිණාදි අවනිස් අරමුණෙහි යොනිසො මනසිකාරයෙහි යෙදීම හෙතු කොට ගෙණ; වෙ, එකානතයෙන්; හුරි, ලෞකික ලොකොත්තර ප්‍රඥා නොම; ජායති, උපදනිය. අයොගා, භාවනා මනස්කාරයෙහි නො යෙදීම හෙතුකොට ගෙණ; හුරි සඬ්ඛයො, ප්‍රඥාවගේ විනාශය වෙයි. භවාය විභවාය ව, වැඩ පිණිස ද අවැඩ පිණිස ද පවත්නාවු; එනං වෙධාපථං ඤානා, මේ දෙමග දූත; යථා හුරි පච්චිසිති, යම් යේ ප්‍රඥව වැඩේ ද; තථා, එසේ; අභ්‍යානං, තමා; නිවෙසෙසය, යොනිසොමනසිකාරයෙහි පිහිටුවන්නේය.

භාවස- අවනිස් අරමුණෙහි නුවණින් මෙනෙහි කිරීමෙන් පෘථිවිය මෙන් පලල් වූ ලෞකික ලොකොත්තර ප්‍රඥව උපදියි. එසේ භාවනා නො කිරීමෙන් ලෞකික ලොකොත්තර ප්‍රඥව නැසෙයි. වැඩ පිණිස ද අවැඩ පිණිස ද පවත්නාවු යොග-අයොග සංඛ්‍යාත මේ දෙමග දූත යම් පරිද්දෙකින් ප්‍රඥව වැඩෙන්නි නම් එසේ කටයුතු.

Translation:-By careful consideration comes wisdom; by lack of consideration comes the destruction of wisdom. Knowing these two paths which lead to advantage and disadvantage, follow that whereby wisdom increases.

පරිකල්පා- අවනිස් අරමුණු නම් දස කසිණ, දස අසුභ, දස අනුසානි, සතර බ්‍රහමච්චාර, සතර අරුපධ්‍යාන, වතුධාවුවවසාන, ආහාරෙ පටික්කුලසඤ්ඤා යන සමසතලීස් කමටගන් අතුරෙන ආලොක- ආකාස කසිණ දෙක හැර ඉතිරි අවනිස යි.

20-8.

11 චනං ජිඤ්ච මා රුකං වනනො භිසති හසං,
ජෙතා වනඤ්ච වනථඤ්ච නිබ්බනා හොථ භිඤ්චවො.

12. ආවං හි වනථො න ජිජ්ජති අනුමනොපි නරස්ස නාච්ඡු,
පට්ඨිඤ්චමනොව නාව හො වචෙජා ඛිරපහො'ව මාගචි.

නිදනස:- දෙවුරමිහිදී මහලු හිඤ්ඤ සමූහයක් අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යයී- 11. හිකඩවෙ, මහණෙනි; වනං ජිඤ්ඤ, රුහාදී කෙ ලෙස් නමැති වනය කපවු. මා රුකකිං, රුක් නො කපවු. වනතො, රුහාදී කෙලෙස් වනයෙන්; හයං ජායති, ජාතිහයාදී හය උපද නේය. වනං ව, මහත් කෙලෙස් නමැති වනය ද; වනථං ව, සමුද්‍ර වු කෙලෙස් නමැති වනථය ද; ඡෙච්චා, අහිත්මානීඤ්ඤ නමැති ශසත්‍රයෙන් කපා; නිබ්බනා හොථ, කෙලෙස් වන රහිත වවු.

12. නරස්ස, පුරුෂයාගේ; නාරිඡු, සත්‍රින් කෙරෙහි, අනු මනො අපි, සමුද්‍රවනු වු ද; වනථො, කෙලෙස් නමැති වනයෙක්; ආවං හි, යම්තාක් කල්; න ජිජ්ජති, නො සිද්දේ ද; නාව, ඒ තාක් කල් සො, ඒ පුරුෂ තෙම; මාගර්, මව කෙරෙහි ප්‍රෙමයෙන් ඇලුනු, ඛිර පහො වචෙජා ඉව, කිරිබොන ලමා වස්සෙකු වෙන්; පට්ඨිඤ්චමනො හොති, පිළිබඳ සිත් ඇත්තේ ම වේ.

භාවය- 11. මහණෙනි! රුහාදී කෙලෙස් නමැති වනය කපවු. නමුත් රුක් නො කපවු. යම්සේ ප්‍රකාති වනයෙන් සිංහ ව්‍යාඤ්ඤ නොයෙක් හය උපදනේ වේ ද; එපරිද්දෙන් ම කෙලෙස් වන යෙන් ජාති හයාදී නොයෙක් හය උපදනේය. එහෙයින් වනය ද වනථය ද අහිත්මානීඤ්ඤ නමැති ශසත්‍රයෙන් කපා කෙලෙස්වන රහිත වවු.

12. යම්තාක් පුරුෂයාගේ සත්‍රින් කෙරෙහි මදවු ද ඇල්මෙක් පවතී ද, ඒ තාක් හෙතෙම මව කෙරෙහි ප්‍රෙමයෙන් ඇලුනු ලමා වස්සෙකු මෙන් සත්‍රින් කෙරෙහි පිළිබඳ සිත් ඇත්තේ ම වේ.

Translation:- 11. Cut down the jungle, but not the tree. From the jungle of passion comes fear. By cutting down this jungle. big and little, O Bhikkhus be jungleless.

12. Untill a man has not cut down the last little of this jungle of lust of man for woman, his mind runs towards her, like a sucking calf to her mother.

පරිකාශා:- වනය කපව සි වදල කල්හි බුදුහු අප ලවා කැති පොරෝ ආදියෙන් වල් කපවනු කැමතිසේකැ ය අලුත මහණ වු ඒ හිඤ්ඤ සිතුව. බුදුහුත් නිකම වනය නො වන බව හඟවන්නට "හස් නො කපව" සි වදල සේක.

“වනං වනථං ව” යන්නෙහි යම්සේ මහත් රුක් වන නම් ද කුඩා රුක් වනථ නම් ද, නොහොත් මේරු රුක් වන නම් ද පැල වනථ නම් ද වේ ද, එපරිද්දෙන් ම ප්‍රතිසංකී දෙන කෙලෙස්සු වන නම් ද ප්‍රවෘත්ති විපාක දෙන කෙලෙස්සු වනථ නම් ද, පෙර පෙර උපන් කෙලෙස්සු වන නම් ද, පසු පසුව උපදනා කෙලෙස්සු වනථ නම් ද වෙති.

20--9.

13. උච්ඡද සිගෙහමගනතො කුමුදං ඝාරදිකං'ව පාය්නා,
සනතිමගනමෙව බුහස යිබ්බාණං සුගතෙන දෙසිනං.

නිදානය:- දෙවුරුමිනිදී සැරියුත් මහ තෙරුන් වහන්සේගේ සතිවිහාරික නමක් අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යාචාර්ය:- ඝාරදිකං, ශරත් කාලයෙහි වූ; කුමුදං, කුමුදු මලක්; පාය්නා, අතින් උදුරා ගන්නාක් මෙන්; අතතො, තමාගේ; සෙනහං, තෘෂ්ණා යයි කියන ලද ස්වභවය; උච්ඡද, අතින්මාගී ඥාන නමැති ශස්ත්‍රයෙන් සිදු පියව; සනතිමගනං එව, අප්‍රාප්තිය මාගීය ම; බුහස, වඩව. නිබ්බාණං, නිව්‍රාණය; සුගතෙන, තථාගතයන් විසින්; දෙසිනං, දෙසන ලද ද එහෙයිනි.

භාවය:- ශරත්කාලයෙහි (=වස් ඉල් දෙමස තුළ) වූ කුමුදු මලක් අතින් සිදුගන්නාක් මෙන් තෘෂ්ණා යයි කියන ලද ක්‍රමය අතින්මාගී ඥාන නමැති ශස්ත්‍රයෙන් මුලින් ම සිදුව. තථාගතයන් වහන්සේ විසින් නිව්‍රාණය ශක්තිය යි වදාළ හෙයින් ඒ නිව්‍රාණව පවුණුවන්නාවූ අප්‍රාප්තිය මාගීය තාගේ සන්තානයෙහි උපදව.

Translation:- Cut away your craving, as one plucks an autumnal lotus. Cherish the Eightfold Path in your mind, because the Buddha has taught that it leads to Nibbana.

20-10.

14 ඉධ වසං. වසිසාම ඉධ හෙමගනගිමහිසු,
ඉති බාලො විවිගෙනති අනතරං න බුජ්ඣති.

නිදානය:- දෙවුරුමිනිදී මහධන වෙලෙඳෙකු අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යාචාර්ය:- වසං, වැසි සාරමස; ඉධ වසිසාමි, මෙහි ම වෙසෙමි, හෙමනන ගිමහිසු, හිමත් සාරමස ද ගිමත් සාරමස ද; ඉධ වසිසාමි, මෙහි ම වසන්නෙමි. ඉති, මෙසේ; බාලො, අඥන පුද්ගල තෙම; විවිගෙනති, සිතයි. අනතරං, තමභව චිත ජීවිතානතරය; න බුජ්ඣති, නො දකියි.

භාවය-මෙලෝ පරලෝ වැඩ නො දන්නා වූ අඥන පුද්ගල තෙම වමිදි තුන් සෑතුවෙහි මේ මේ කටයුතු කෙරෙමින් මෙහි වසන්නෙමි යි සිතන නමුත් අසවල් කල අසවල් තැනදී මියන් නෙමි යි තමහට වන ජීවිතානතරයය නො දන්නේ ය.

Translation:- The fool thinks "I shall live here in the raining season, in the cold season and in the hot season;" but does not think what may happen to his life.

20-11.

16. නං පුත්තපසුසම්මතං බ්‍යාසත්තමනසං නරං,
සුත්තං ගාමං මහොසොච මච්චු ආදය ගච්ඡති.

නිදනස- දෙවුරම්හිදී කිසාගොනමින් අරහයා දෙසන ලදී.

මෙහි විසාර කථාව සහසා වගීයෙහි ම ආය. එකල බුදුහු "කාශාගොතමිති! නො මල ගෙයකින් අනුරක් විතර අබ ලද දු" යි විවාර "ගම මුලුල්ලේ ඇවිදත් නො ලදීම්" යි කිකල්හි "නො මල ගෙයකින් අබ ලබන්ට බැරියා සේ ම නො මියා සිටීමත් බැරිය" යි වදාර ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍යය:- පුත්තපසුසම්මතං, දරුවන් හා ගවමහිඡාදීන් කරණ කොට ගෙණ වෙසෙසින් මත් වූ; බ්‍යාසත්තමනසං, විශේෂයෙන් ලග්න වූ සිත් ඇති; නං නරං, ඒ මනුෂ්‍යයා; සුත්තං ගාමං, නිදන් නා වූ ගම්වැසි ජනයා (මුහුදට ගෙණ යන්නා වූ); මහොසො ඉව, මහවතුරක් මෙන්; මච්චු, මරණතෙම; ආදය, භාරගෙණ; ගච්ඡති, යන්නේය.

භාවය:- දරුවන් හා ගව මහිඡාදීන් කරණකොට ගෙණ විශේෂයෙන් මත් වූ පසුකාමයෙහි ඇලුනු සිත් ඇති මනුෂ්‍යයා මාත්‍ය තෙමේ සතර අපායට ගෙණ යන්නේය. කුමක් මෙන් ද? යත්. නිදන්නා වූ ගම්වැසි ජනයා මුහුදට පා කොට ගෙණ යන්නා වූ මහ ගහ වතුරක් මෙනි.

Translation:- The man, who takes delight in children and flocks, whose mind clings to pleasures, will be carried away by Mara, as a sleeping village by great flood.

20-12.

16. න සනති පුත්තා තාණාය න උතා නපි බ්ඛවා,
අහනභෙතාධිපනනස්ස නඤ්චි ඤ්ඤිසු තාණනා.

17. එතමඤ්චසං ඤ්ඤා පණ්ඨිතො සීලසංචුතො,
නිබ්බාණගමනං මග්ගං ඛිප්පමෙව විසොධසෙ.

නිදහස:- දෙවුරම්නිදී පටාචාරුවන් අරහයා දෙසන ලදහ.
මෙහි විසාර කථාව සහස්ස වගීයෙහි ආය. එකල බුදුහු පටා
චාරුවන්ගේ ශෝකය තුනී බැව් දැන බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථා
වන් වදාල සේක.

පද්ධි:- 16. අනතකෙන, මරහු විසින්; අධිපත්තස්ස, මධනා
ලද සනියාට; තාණාය, රක්ෂාව පිණිස; පුත්තා, දරුවෝ; න සනති,
නො වන්නාහ. පිතා, පියා ද; න, නො වන්නේය. අපි, වැලි;
බ්ඛවා, සෙසු නැයෝ ද; න, රක්ෂාව පිණිස නො වන්නාහ. ඤ්ඤිසු,
නැයන් හෙරෙහි; තාණනා, පිහිට විසයුතු බවෙක්; නඤ්චි, නැති.

17. එතං අඤ්චසං ඤ්ඤා, මේ කාරණය දැන, පණ්ඨිතො, නුව
ණැහි මහණතෙම; සීලසංචුතො, වතුපාරිසුඛී සීලයෙන් රක්ෂිත
වූයේ; නිබ්බාණගමනං මග්ගං, නිවණට යන මග; ඛිප්පං එව, වහා ම;
විසොධසෙ, පිරිසිදු කරන්නේය.

භාවය:- 16. මාරයා විසින් මධනා ලද සනියාට ආරක්ෂා
කරනට සමථී වූ දරුවෝ වන් පියෙක් වන් සෙසු නැයෙක් වන්
නැත. එහෙයින් ඔහුට නැයන්ගෙන් පිහිටෙක් නැත.

17. මරහු විසින් මධනා ලද සනියාහට නැයන් පිහිට වන්නට
අසමථී බව දන් නුවණැහි මහණතෙම සිවුපිරිසිදු සීලයෙන් මොන
වට රැකුනේ වහ වහා අභවාඛනික මාඨීය වඩන්නේ ය.

Translation:- 16. There is no refuge in children or father
or kinsfolk to the man who is crushed by death. Therefore he can
not have refuge in kinsmen.

17. The wise man knowing this, having controlled himself in
conduct, should clear the way which leads to Nibbana.

පටිකථා:- නිබ්බාණ ගමන මග්ග නම් ආයතී අභවාඛනික මාඨී
ය සි. දැන සීලාදී වශයෙන් ප්‍රතිපත්ති පුරණය කරන්නේ නිවණට
යන මග සුඬ කරන්නේ නම.

විසිවන මාඨීවගීය සි.

21-1.

1. මහතා සුඛපරිවචනා පසෙක වෙ විපුලං සුඛං,
වජෙ මහතා සුඛං ධිගෙ සමපසංගං විපුලං සුඛං.

නිදර්ශය:- වෙළුමකයෙහිදී තමන් වහන්සේගේ පුළු කමයක් අරභයා දෙසන ලදී.

පද්ධතී:- මහතා සුඛපරිවචනා, සවලා මාත්‍ර වූ සුවයක් හැරීම හෙතු කොට ගෙන; වෙ, ඉදින්; විපුලං සුඛං, මහත් වූ නිජාණ සුඛය; පසෙක, දක්නේ ද එහෙයින්; විපුලං සුඛං සමපසංගං, උදර වූ නිජාණ සුඛය දක්නා කාමැත්තා වූ; ධිගෙ, ප්‍රාඥතෙම; මහතා සුඛං, ඒ සවලා වූ සුඛය; වජෙ, හරණය.

භාවය:- සල්පමාත්‍ර වූ සැපයක් හැර දැමීම හෙතු කොටගෙන මහත් සැපයක් ලැබියහැකි බව පෙනේ නම් නුවණැත්තන් විසින් ඒ සල්ප සැපය හළ යුතු.

Translation:- If by giving up of a lesser happiness, the e appears a greater happiness, then the wise man must give up the lesser having seen the greater.

පරිච්ඡා:- එක් බන්තලියක් අනුභව කරන්නාහට මෙලොව සල්පවූ සුවයක් උපදි යි, නමුත් ඒ සුවය හැර එදවස් පෙනෙ වන්නාට හෝ දන් දෙන්නාට විපුල වූ නිවන් සුවයක් ලැබෙයි. එහෙයින් සල්ප වූ සුවය හැරීම වටහේ ය.

21-2.

2. පරදුකඛුපදනෙන අත්තනො සුඛමිච්ඡති,
වෙරසංසග්ගසංසට්ඨා වෙර සො න පඤ්චවචති.

නිදර්ශය:- දෙවුරුමිහිදී කුකුළු බිජුවට කැකුමාරිකාවක අරභයා දෙසන ලදී.

පද්ධතී:- පරදුකඛුපදනෙන, පරහට දුක්දීමෙන්; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; අත්තනො, තමහට; සුඛං ඉච්ඡති, සුව කැමති වේ ද; සො, ඒ පුද්ගලතෙම; වෙරසංසග්ගසංසට්ඨා, වෙරසංසගීයෙන් මිශ්‍ර වූයේ; වෙර, වෙරයෙන්; න පඤ්චවචති, නො මිදෙන්නේය.

භාවය:- අනුන්ට භිංසා කිරීමෙන් තමහට සැප කැමති පුද්ගල තෙම බිඤ්චවුට පෙරලා බිඤ්චිම ය, ගැසුවහට පෙරලා ගැසීමය යනාදි වෘත්තයන් වෙර සංසගීයෙන් මිශ්‍ර වූයේ සත්තයෙන් දුකට පැමිණෙන්නේය.

Translation: - Whoever takes delight in ill-treating others, is wrapped up in hatred. He is not freed from hatred.

21-3.

- 3 යං හි කිච්චං නදපච්ඤාං අකිච්චං පන කසිරති,
උතතලානං පමනනානං තෙසං වඩ්ඪනති ආසවා.
- 4 යෙසං ච සුසමාරඤ්ඤා නිච්චං කායගතා සති,
අකිච්චං තො න සෙවනති කිච්චෙව සානච්චකාරිනො,
සනානං සම්පජානානං අත්ථං ගච්ඡනති ආසවා.

නිදර්ශන- ජාතියා වනසෙතිදී හදදිය හික්කුන් අරභයා දෙසන ලදහ.

පදාචාර්ය- 3. යං හි, යමක්; කිච්චං, මහඤ්ඤන් විසින් කටයුතු ද; තං, එය; අපච්ඤාං, යමෙකු විසින් හරණලද ද; අකිච්චං පන, නො කළමනා දෙය වනාහි; කසිරති, කරඤ්ඤ ලැබේ ද; උතතලානං, උස්වූ මාන නල ඇති; පමනනානං, සමානිච්ච්ච්චාසයෙන් පමාවූ; තෙසං, ඒ පුද්ගලයන්ට; ආසවා, ආශ්‍රවයෝ; වඩ්ඪනති, වඩනාහු යි.

4. යෙසං ච, යමෙකුන් විසින් වනාහි; කායගතාසති, කාය ගතාසති භාවනා නොමෝ; නිච්චං, සතතයෙන්; සුසමාරඤ්ඤා, මනා කොට වඩන ලද ද; කිච්චෙව, මහඤ්ඤන් විසින් කටයුතුවූ සිල් පිරිමි ආදියෙහි; සානච්චකාරිනො, සතත ක්‍රියා ඇති; තො, ඔහු; අකිච්චං න සෙවනති, පරිභකාර මණ්ඩනාදී අකාරකය නො සෙවුනාහ. සනා නං, සිහි ඇත්තාවූ; සම්පජානානං, සම්පජානකාරී වූ; තෙසං, ඒ පුද්ගලයන්ට; ආසවා, ආශ්‍රවයෝ; අත්ථං ගච්ඡනති, ඤයට යන්නාහ.

භාවය- 3. මහඤ්ඤන් විසින් කටයුතු වූ සිල් රැකීම ආදිය හැර මහඤ්ඤන් විසින් නො කටයුතු වූ ශරීරය අලබ්ධකාර කිරීම ආදියෙහි යෙදෙන්නාවූ, හිස් මානසෙන් යුත්, ප්‍රමත්ත පුද්ගලයන්ට කාමාදී ආශ්‍රවයෝ වැඩෙන්නාහ.

4. යම් කෙනෙකුන් විසින් නිතොර කායගතාසති භාවනා නොමෝ වඩන ලද ද, ඔහුහුමු මහඤ්ඤන් විසින් කටයුතු වූ සිල් රැකීම ආදියෙහි නිතොර යෙදුනාහු නො කටයුතු ශරීර මණ්ඩනාදිය නො කෙරෙති. මනා සිහිනුවණින් යුත් ඔවුන්ගේ කාමාදී වතුරුශ්‍රවයෝ ඤය වන්නාහ.

Translation:- 3. Who'so neglect what should be done, and do what should not be done, in these, the proud, the negligent the passions increase.

4. Whoever have begun to meditate on the nature of the body, they engage in what ought to be done being engaged in what ought to be done. From them, the wise, the mindful passions depart.

පටිඝඵා- මහණුන් විසින් වනාහි සිල් රැකීම, අරණ්‍යයෙහි විසීම, ධුතාංඛ පරිහරණය, භාවනාවෙහි ඇලීම යන මොහු කට යුතු ද- ශරීර මණ්ඩනය පරිඝාර මණ්ඩනය යන මොහු නො කට යුතු ද වෙති. කායගතාසනී නම් කෙස ලොම ආදී ශරීර කොට්ඨාසයන් අරමුණු කොට පැවති සිතිය යි.

21-4.

- 5 මාතරං පිතරං භනායා රුජානො වෙ ව බතනියෙ, රට්ඨං සානුවරං භනායා අනිසො යාති බ්‍රාහ්මණො.
- 6 මාතරං පිතරං භනායා රුජානො වෙ ව සොඤ්චියෙ, වෙය්‍යග්ගපඤ්චං භනායා අනිසො යාති බ්‍රාහ්මණො.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී ලකුණටක හඳදිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් බොහෝ ආගන්තුක භික්ෂුහු අවුත් බුදුන් වැද එකක් පස්ව හුන්හ. එවෙලාවට ලකුණටක හඳදිය තෙරුන් දෑක ආගන්තුක භික්ෂුන් සිතු සිතිවිල්ල දැන “මහණෙනි! මේ මහණ මවු පියන් මරා තිදුක් ව වසන්නේ ය”යි වදා එ භික්ෂුන් බුදුන් වදාලේ කිමි දෑසි සැකව ඔවුනොවුන් මුණු බලා “සවාමනි! වදාලේ කිමි දෑ”යි කි කල්හි බණ වදාරණ සේක් මෙහි පලමුවන ගාථාව වදාලසේක. දෙවන ගාථාවේ නිදාන කථාව ද එබඳු ම ය.

පද්‍යඤ්චි- 5. මාතරං, මව ද; පිතරං, පියා ද; වෙ ව බතනියෙ රුජානො, ඤාත්‍රිය රජුන් දෙදෙනා ද; භනායා, නසා; සානුවරං, අය කාමියා සහිත වූ; රට්ඨං, රටන්; භනායා, නසා; බ්‍රාහ්මණො, ඤාණා ශ්‍රව තෙම; අනිසො යාති, තිදුක්ව තිවන්පුරයට යන්නේය.

6. මාතරං, මව ද; පිතරං, පියා ද; වෙ ව සොඤ්චියෙ රුජානො, බ්‍රාහ්මණ රජුන් දෙදෙනා ද; භනායා, නසා; වෙය්‍යග්ගපඤ්චං, විචිකිත්තානිවරණය පස්වනු කොට ඇති නිවරණ පස; භන්තා, නසා; බ්‍රාහ්මණො, ඤාණාශ්‍රව තෙම; අනිසො යාති, තිදුක්ව තිවන්පුරට ගන්නේය.

භාවය- 5. තෘෂණා නැමැති මව ද අසම්මාන නැමැති පියා ද ශාසවත උවෙඡ්ඳ දූෂට් දෙක නැමැති කෘත්‍රිය රජුන් දෙදෙනා ද නාඤ්ඤා නැමැති අයකැමියා සහිත වූ වාදශාසවත නැමැති රටක් අහිමිවූයේද නැමැති කඩුවෙන් මර පවු බැහැර කළ හෙයින් බ්‍රහ්මණ නම් වූ ක්ෂීණාශ්‍රව තෙමේ නිදුක්ව තිවන් පුරයට යන්නේය.

6. තෘෂණා නැමැති මව ද අසම්මාන නැමැති පියා ද ශාසවත උවෙඡ්ඳ දූෂට් දෙක නැමැති බ්‍රහ්මණ රජුන් දෙදෙනා ද විවිධිත්‍යා නිවරණය පස්වනු කොට ඇති කාමච්ඡද්‍යදී නිවරණ පස ද අහිමි වූයේද නැමැති කඩුවෙන් නසා පවු බැහැර කළ හෙයින් බ්‍රහ්මණ නම් වූ ක්ෂීණාශ්‍රව තෙමේ නිදුක්ව තිවන් පුරයට යන්නේය.

Translation:- 5. Having killed mother, father and two warrior kings, having destroyed the kingdom with its collector of income, the Brahmin goes ungrrieving.

6. Having killed mother, father and two Brahmin kings; having de.troyed all the five obstacles, the Brahmin goes ungrrieving.

පරිකල්පය- මෙහි “තණ්හා ජනෙති පුරිසා.”යි වදාළ හෙයින් භවත්‍රයෙහි සත්‍යයන් උපදවන හෙයින් තණ්හා තොමෝ මවු නම් වූවා ය. අසවල් රජහුගේ අසවල් අමාත්‍යයාගේ පුත්‍රයෙමිසි පියා නිසා පුතුව මාතය උපදනා හෙයින් නවමිසි වූ අසම්මානය පියා නම් විය. සියලු ලෝවැස්සන් රජහු භජනය කරන්නා මෙන් සියලු දූෂට්‍රු ශාසවත උවෙඡ්ඳ දූෂට්‍රු දෙදෙනා ආශ්‍රය කෙරෙත් නුසි ශාසවත උවෙඡ්ඳ දූෂට්‍රු දෙදෙනා කෘත්‍රිය රජුන් දෙදෙනෙක් නම් වූහ. වනබු සොත සාණ ජ්වනා කාය මන යන ආධ්‍යාත්මික ෂඩා යතන හා රූප සඤ් භනි රස ඵොට්ඨබ්බ ධම්ම යන බාහිර ෂඩා යතන දැයි දෙළොස් ආයතනයෝ රටක් මෙන් විශාල ව පැවැරුණු අභ්‍යන්තර රට නම් වූහ. ඔවුන් නිසා පවත්නාවූ නාඤ්ඤාශය (=සතුට සහිත වූ ඇල් ම) සියල්ලෙක ම බැඳෙන හෙයින් රටින් අය නගන් නාවූ අයකැමියෙකු වැනි හෙයින් අනුවර නම් විය.

වෙය්‍යයන නම් ව්‍යාජ්‍රයන්ගේ හැසිරීම් ඇති භය සහිත වූ මාගී යයි. විවිධිත්‍යා නිවරණය ද ඒ හා සදාන හෙයින් වෙය්‍යයන නම් වෙයි. ඒ වෙය්‍යයන පස්වනු වූයේ මේ කාමච්ඡද්‍යදයට නුසි කාමච්ඡ ද්‍යදී නිවරණ පස වෙය්‍යයනපමම නම් වේ.

21-5.

- 7 සුප්පබ්බසං පබ්බසං භවති සද්ධං ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රතොතා ච නිවචං බුද්ධගතා සති.
- 8 සුප්පබ්බසං පබ්බසං භවති සද්ධං ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රතොතා ච නිවචං ධම්මගතා සති.
- 9 සුප්පබ්බසං පබ්බසං භවති සද්ධං ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රතොතා ච නිවචං සඛ්ඝගතා සති.
- 10 සුප්පබ්බසං පබ්බසං භවති සද්ධං ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රතොතා ච නිවචං කායගතා සති.
- 11 සුප්පබ්බසං පබ්බසං භවති සද්ධං ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රතොතා ච අභිංසාය රතො මනො.
- 12 සුප්පබ්බසං පබ්බසං භවති සද්ධං ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රතොතා ච භාවනාය රතො මනො.

නිදනස- වෙච්චනෙසෙති දී දරුසාකට්ඨකෙසෙකුඤ්ඤා පුත්‍රෙසෙකු අරහයා දෙසන ලදහ.

පද්ධති- 7. යෙසං, යම් කෙනෙකුන්ට; දිවා ච, දවාල් ද; රතොතා ච, රාත්‍රියෙහි ද; නිවචං, නිතොර; බුද්ධගතා සති, බුද්ධගුණ අරහයා උපදනා සමාපිත අද්ද; ගොතම සාවකා, ඒ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ; සද්ධං, හැම කල්හි ම; සුප්පබ්බසං, පබ්බසං, යෙහෙත් නිද, පුබ්බදි නාහ.

- 8. ධම්මගතා සති, ධම්ම ගුණය අරහයා උපදනා සමාපිත අද්ද.
- 9. සඛ්ඝගතා සති, සඛ්ඝගුණය අරහයා උපදනා සමාපිත අද්ද.
- 10. කායගතා සති, කාය අරහයා උපදනා සමාපිත අද්ද.

11. යෙසං, යම් කෙනෙකුන්ගේ; මනො, සිත; දිවා ච, දවාල් ද; රතොතා ච, රාත්‍රියෙහි ද; නිවචං, නිතොර; අභිංසාය රතො, කරුණා භාවනාවෙහි අලුතේ ද; ගොතම සාවකා, ඒ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ; සද්ධං, හැම කල්හි ම; සුප්පබ්බසං, පබ්බසං, යෙහෙත් නිද, පුබ්බදි නාහ.

12. භාවනාය රතො, මෙත්‍රිභාවනාවෙහි අලුතේ ද.

භාවක- 7. දිවා රාත්‍රී දෙකෙහි නිරන්තරයෙන් ම "ඉතිපි සො භගවා අරහං" යනාදී වසයෙන් තව අරහාදී බුද්ධගුණ සිහි කරන් නෝ බුද්ධගුණ සිහින් සලකා ගෙණ ම නිද, පුබ්බදි නා හෙසින් පුච්ඡෙ නිද සුච්ඡෙ පුබ්බදි නාහ.

8. දිවාරුත්‍රී දෙකේති නිරන්තරයෙන් ම “සාධකානො භගවතා ධම්මො” යනාදී වසයෙන් දහම් ගුණ සිහිකරන්නෝ දහම් ගුණ සිහිත් සලකා ගෙණ ම නිදා පුබුද්ධතා හෙයින් සුවසේ නිදා සුවසේ පුබුද්ධතාහ.

9. දිවාරුත්‍රී දෙකේති නිරන්තරයෙන් ම “සුපට්ඨනො භගවතො සාවකසංඝිකා” යනාදී වසයෙන් සංඝ ගුණ සිහිකරන්නෝ සංඝ ගුණ සිහිත් සලකා ගෙණ ම නිදා පුබුද්ධතා හෙයින් සුවසේ නිදා සුවසේ පුබුද්ධතාහ.

10. දිවාරුත්‍රී දෙකේති නිරන්තරයෙන් ම වතතිංසාකාරදී වසයෙන් කය පිළිබඳ පිළිකුල් බව සිහි කරන්නෝ ඒ පිළිකුල් බව අරමුණු කොට උපදනා සිහියෙන් යුක්තව ම නිදා පුබුද්ධතා හෙයින් සුවසේ නිදා සුවසේ පුබුද්ධතාහ.

11. දිවාරුත්‍රී දෙකේති නිරන්තරයෙන් ම “සො කරුණා සහ ගතෙන වෙනසා එක. දිසං ඵරිත්වා විහරති” යනාදී වශයෙන් කියන ලද කරුණා භාවනාවෙහි ඇලුනාහු කරුණාභාවනා කෙරෙමින් ම නිදා පුබුද්ධතා හෙයින් සුවසේ නිදා සුවසේ පුබුද්ධතාහ.

12. දිවාරුත්‍රී දෙකේති නිරන්තරයෙන් ම මෙමත්‍රී භාවනාවෙහි ඇලුනාහු මෙමත්‍රී භාවනා කෙරෙමින් ම නිදා පුබුද්ධතා හෙයින් සුවසේ නිදා සුවසේ පුබුද්ධතාහ.

Translation:- 7. Gotama's disciples who recollect the virtue of the Buddha, by day and by night, awake happily.

8. ධම්මගතා සති = The recollection of the Dhamma

9. සංඝගතා සති = The recollection of the Sangha.

10. කායගතා සති = The recollection of the fleeting nature of body.

11. Gotama's disciples who practise compassion by day and by night, awake happily.

12. Gotama's disciples who practise meditation by day and by night, awake happily.

21-13.

13. දුප්පබ්බජ්ජං දුරභිරමං දුරවාසා සග්ග දුඛා,
දුකෙඛා සමානසංවාසො දුක්ඛානුපත්තදධගු,
නසමා න වදධගු සියා දුක්ඛානුපත්තො සියා.

නිදහස- මහා වනයෙහි වාසය කරණයේක් වැඩිපුහන හිඤ්ඤ නමක් අරහයා දෙසන ලදී.

පද්ධතිය- දුප්පබ්බජ්ජය, මහණවීම දුෂකර යි. දුරභිරමං, ශාසන යෙහි සිත් ඇලවීම දුෂකර යි. සරු, ගෘහයෝ; දුරුවාසා, දුක්වූ වාස ඇත්තාහ (=වසන්තට නො පිලිවන). දුබ්බා, ගෘහවාසයෝ දුෂකරයහ. අසමානසංවාසො, අසමාන වූ අදහස් ඇත්තවුන් හා එක්ව විසීම; දුකෙබ්බා, දුෂකර ය; අභිභූ, සංසාර නැමැති දිඤ්ඤ මාගීයට පැමිණී යාහු; දුකබ්බානුපත්තියා, දුකබ්බයා විසින් අනුව යන ලද්දහු වෙති; ත්ඛාමා එහෙසින්; අභිභූ න ව සියා, සසර නැමැති අදන්මනට නො පැමිණෙන්නෝය. දුකබ්බානුපත්තියො න ව සියා, සංසාර දුකබ්බයා විසින් අනුව යන ලද්දේන් නො වන්නෝය.

භාවය-පැවිදිවීම ද සස්තෙහි සිත් ඇලවීම ද, ගිහිගෙයි වාසය කිරීම ද, අසමාන වූ අදහස් ඇත්තවුන් හා එක්ව විසීම ද, සසර සැරිසැරීම ද දුක් ය. එහෙසින් සංසාර නැමැති දිඤ්ඤමාගීයට නො පැමිණ දුකින් මිදිය යුතු.

Translation:- Hard is the life of a monk, and is hard to take delight in Sasana. It is also not easy to live the family life. It is grievous to live with unequal company. Grievous also to run in the circle of lives. Therefore not entering to Samasara, get rid of suffering.

පටිකථා- මද වූ හෝ බොහෝ වූ හෝ හොඟ සම්පන්නය ද බඳු ජනයා ද හැර මහණවීම උගහට ය.

එසේ පැවිදිවූවහු විසින් ද භික්ෂාවයභාවෙන් දිවි පවත්වමින් අපරිමාණ වූ ශීලසකකෘතිය රක්ෂා කිරීමෙන් ධර්මානුකූල ප්‍රතිපත්ති පිරිමි වශයෙන් ශාසනයෙහි සිත ඇලවීම උගහට ය.

යම් හෙයකින් ගිහිගෙයි එසන්නහු විසින් රාජකාරිය කටයුතු ද තමහට අධිපති ව සිටියවුන්ට කළමනාකාරිය කටයුතු ද, පිරිවර ජනයාහටත් ධාර්මික ශ්‍රමණ බ්‍රහ්මණයන්ටත් සභ්‍රහන කටයුතු ද, එසේ කල්හි ගෘහවාසය හිල්කලයක් මෙන් ද මහමුහුද මෙන් ද, නො පිරිය හැකි වේ ද, එහෙසින් ගෘහවාසය දුක්ය.

ජාතිගොත්‍රාදියෙන් හා සීලාචාරාදියෙන් සමානව ද “තෝ කව රෙක්ඛි ද, මම කවරෙක්ඛි ද,” යනාදීන් බැණ විවාද කරණ සුලුදු අසමාන අදහස් ඇත්තවුන්ගේ එක්ව විසීම උගහට ය.

21-7.

14 සද්ධා සිලෙන සමපනෙනා යසොගොගසමපපිනො,
යං යං පදෙසං භජති හස්සි හස්සෙව පුජිතො.

නිදහස- දෙවුරුම්හිදී විතන නම් සිටානන් අරහසා දෙසන ලදී.

පද්ධි- සද්ධා, ලෞකික ලොකොත්තර ශ්‍රද්ධාවෙන් සමන්විත වූ; සිලෙන සමපනෙනා, ශිලයෙන් සමන්විත වූ; යසොගොගසමපපිනො, යසසින් ද භොගසම්පන්නීන් ද යුක්ත වූ කුලපුත්‍රතෙම; යං යං පදෙසං භජති, යම් යම් ප්‍රදේශයකට එළඹියේ වේ ද; තස්ස තස්ස එව, ඒ ඒ හැමතන්හි ම; පුජිතො, පුදනු ලබන්නෙයි.

භාෂ්‍ය- සාදහැති සිල්වත් යසසින් හා භොගයෙන් යුක්තවූ කුලපුත්‍ර තෙම හිය හිය තැන දෙවිමිනිසුන් විසින් පුදනු ලැබේ.

Translation:-The faithful and virtuous man, who has acquired glory and riches, is revered whenever he directs his steps.

පරිච්ඡා- මෙහි සද්ධා නම් රත්තත්‍රය ඇදහීම ලක්ෂණ කොට ඇත්තාවූ ද කම්මල ඇදහීම ලක්ෂණ කොට ඇත්තාවූ ද ලෞකික ප්‍රොකොත්තර ශ්‍රද්ධා යි. මෙහි සිල යන්නෙන් අභාරිකශිලය ගැනේ. සසස් නම් පරිවාර සම්පත්තිය යි. මෙහි භොග නම් ධන ධානසාදිය හා සද්ධා සිල හිරි ඔහුපස සුත ඵාග පඤ්ඤා යන සන්නිධි ආයතීධනය යි.

21-8.

15 දුරෙ සනෙනා පකාසෙනති හිමවනෙනාව පබ්බතො,
අසනෙනස්ස නි දිස්සනති රහතිබින්නා සග්ගස්සා.

නිදහස- අනේපිඬු සිටානන්ගේ දු වූ චුල්ලසුභද්‍රාවන් අරහසා දෙසන ලදී.

පද්ධි- සනෙනා, සාඬුහු; දුරෙ, දුර සිටියාහු ද; හිමවනෙනා පබ්බතො ඉව, හිමාලය පථිතය මෙන්; පකාසෙනති, බුදුහුවණට ප්‍රකට වෙති. එස්, මේ ලොකයෙහි; අසනෙනා, අසාඬු පුද්ගලයෝ; රහති බින්නා සග්ගස්සා, රුත්‍රියෙහි විදි සැර මෙන්; නි දිස්සනති, නො පෙනෙන්නාහුය.

භාෂ්‍ය- පෙර බුදුවරුන් කෙරෙහි දැන ගිලාදී වශයෙන් කරණ ලද ප්‍රාචීනා හා උත්සන්න වූ කුසල මූලයන් ඇති එසේ ම වැඩු භාවනා ඇති සත්පුරුෂයෝ දුරසිටියාහු නමුදු පන්සියයක් යොදුන්

උස ඇති හිමාලය පර්වතය මෙන් බුදුනුවණට ප්‍රකට වෙති. මෙලොව ම භරතොට සිතන්නා වූ භරණ ලද පරලෝ ඇති අඤ්ඤායෝ බුදුන්ගේ දකුණු දතමඬල සම්පයෙන් හුන්කාහු නමුදු වතුරඹය යෙන් යුත් සතාකිකාරයෙහි විදිනා ලද සැරයන් මෙන් බුදුනුවණට හමු නොවන්නාහ.

Translation:- The virtuous men are to be seen even from afar like Himalayan Range. But the wicked are not seen any more than an arrow shot in the dark.

පරිකථා- වතුරඹයමන්වින අකිකාර නම් කාල පක්‍ෂයෙහි තුදුස්වක, මෙස පටලයෙන් අහස වැසියාම, අභිරුත්‍රිය, සත වන ලැහැබ යන මේ සතරෙන් යුක්ත අකිකාරය යි.

21-9

16 එකාසනං ඵකසෙය්‍යං එකොවරමනඤ්ඤො,
එකො දමයමනනානං වනනෙත රමිතො සියා.

නිදනස- දෙවුරම්හිදී එකවිහාරික තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යා- එකාසනං, හුදකලාව ඉදිම සෙවුනේ ය; එකසෙය්‍යං, හුදකලාව සයනය කිරීම සෙවුනේ ය. අනඤ්ඤො, ජඩ්‍යා බලයෙන් පිඬු සිහා ජීවත් වන බැවින් කුසිත නොවූ; එකො වරං, සතර ඉරියවුව ම හුදකලාව පවත්වමින්; අනනානං, තමා; එකො දමයං, හුදකලාව ම දමනය කරනනාවූ මහණ තෙම; වනනෙත රමිතො සියා, අරණයෙහි ම ඇලෙන්නේ ය.

භාවය- හුදකලාව හිදිම හා හුදකලාව ශයනය ද කටයුතුයි. හුදකලාව ම ආත්ම දමනය කරන්නහු විසින් පිඬු සිහා ජීවත් වෙමින් සතර ඉරියවුව ම වනයෙහි හුදකලාව පැවැත්විය යුතුයි.

Translation:- Sit alone, and sleep alone. Being vigilant and living alone a monk master himself, and take delight in forests.

පරිකථා- සමුහයෙන් දුරුව වාසය කරන්නේ නමුදු කෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරු නොවී වාසය කරණ පුද්ගල තෙම හුදකලාව හුන්නා නම් නො වෙයි. හිඤ්ඤත් දහසක් මැද ද මූල කම්පානය නො හැර එය ම මෙතෙහි කරමින් හුන් පුද්ගල තෙම එකලාව හුන්නා නම් වෙයි. එකසෙය්‍යාව ද මෙසේ මැයි.

එක්විසිවන ප්‍රකිණික වග්ග යි.

22-1.

1. අභුතවාදී නිරයං උපෙති
 යො වාපි භාඤා නි කඛේති වාහ,
 උහොපි තෙ පෙච්ච සමා භවනති
 නිහිනකමමා මනුජ්ජ පරස්ථ.

නිදානය:- දෙවුරම්හිදී සුඤ්චි නම් පරිව්‍රාජිකාව අරභයා දෙසන ලදී.

පදාච්ඡි:- අභුතවාදී, බොරු කියන පුද්ගලනෙම; නිරයං උපෙති, නරකයට යන්නේය. අපි, නැවත; යො, යමෙක්; කඤා, පවුකම් කොට; න කඛේති ඉති ව ආහ, නො කෙළෙමි යි කියා ද (හෙද නරකයට යන්නේය.) නිහිනකමමා, ලාමකවු ක්‍රියා ඇති; තෙ උහො අපි මනුජා, ඒ මිනිස්සු දෙදෙන ම; පෙච්ච, මෙයින් මිය ගොස්; පරස්ථ, පරලොවදී; සමා භවනති, සම වන්නාහු ය.

භාවය:- අනුන්ගේ දෛවයක් නො දැක නො අසාම පරභට වොදනා කීරීම පිණිස නො කී නො කළ දේ කී කළහ යි බොරු කියන පුද්ගලනෙමේ ද, පවු කොට නො කෙළෙමි යි කියන පුද්ගල නෙමේ ද යන දෙදෙන ම නරකයට යන්නාහ. ලාමකක්‍රියා ඇති ඒ දෙදෙන ම පරලොවදී සමාන වන්නාහ.

Translation:- The liar goes to Niraya-world, and also he, who denies his evil deeds, goes. These two, whose actions are mean, are alike hereafter.

පරිභාෂා:- ගති වසයෙන් මේ දෙදෙන සමවුව ද විපාක විදිම් වසයෙන් වෙනස ඇති බැවින් යමක්හු විසින් බොහෝ පවු කරණ ලද්දේ වී නම් හෙතෙම බොහෝ කලක් නරකයෙහි පැසෙයි. යමක්හු විසින් මද පවක් කරණ ලද්දේ වී නම් හෙතෙම මදකලක් පැසෙයි- යනු මොවුන්ගේ වෙනස යි.

22-2.

2. භාසාවභණ්ඩා බහවො පාපකමමා අසඤ්ඤානා,
 පාපා පාපෙහි භමෙමහි නිරයං තෙ උපපජ්ජරෙ.

නිදානය:- වෙළඳවෙහෙයෙහිදී දුශ්චරිත ඵලානුභවය කරණ සඳහා අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය:- කසාවකණ්ඨා, කාමාය වසත්‍රයෙන් වෙලන ලද ග්‍රීවා ඇති (=සිවුරු පෙරවූ); පාපධම්මා, ලාමකයෙකු වන ඇති; අසඤ්ඤතා; සංයම නැති පුද්ගලයෝ; බහවො, බොහෝ ය. තෙ පාපා ඒ ලාමක පුද්ගලයෝ; පාපෙහි කෘමමහි, පාපකම්යෙන්; තිරයං උපපජ්ජරෙ, කරකයෙහි උපදනාහ.

භාෂ්‍යය:- සිවුරු කර ලා ගෙණ ශ්‍රමණ ප්‍රතිපත්තියෙහි නොයෙදෙන, කය වචන දෙකේ සන්සුන් බවක් නැති පව්වෝ බොහෝ වෙති. ඔහු තමා විසින් කරණ ලද පව්න් කරකයෙහි උපදිති.

Translation:- There are many who wear the yellow Robe, yet doing evil, and unrestrained. Such evil-doers will, be born in Niraya-world through their own evil deeds:

22-3.

3. සෙය්‍යා අයොගුලො භුතනා නතො අහගිසිඛුපමො, සතඤ්ච භුඤ්ජ්‍යා දුස්සිලො රට්ඨපිණ්ඩං අසඤ්ඤතො.

නිදනය:- මහාවනයෙහි වැඩ වාසය කරණයේක් වගුමුදු නම් හෝතෙර වසන භික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලදී.

මෙහි කථාව විනයෙහි උත්තරිමනුස්සධම්ම පරුජ්ඣාවෙහි ආය. එකල බුදුහු “මහණෙනි! බඩ නිසා තමා කෙරෙහි නැති ලොකොත්තර ගුණ ගිනිත්තට කිසා ඇවිද්දහු දු” යි විචාර එසේය යි කිකල්හි නොයෙක් ලෙසින් ඒ භික්ෂුන්ට නිජු කොට ධම්මදෙශනා කරණයේක් මේ භාථාව වදලු සේන.

පද්‍යය:- දුස්සිලො, සිල් නැත්තා වූ; අසඤ්ඤතො, සංයම රතික වූ පුද්ගලයෙකු; රට්ඨපිණ්ඩං, රට වැස්සන් විසින් දුන් අහර; වෙ, ඉදින්; භුඤ්ජ්‍යා, වලදන්නේ වේ ද. (එයට වඩා) තනො, දිලිසුනා වූ; අහගිසිඛුපමො, ගිනිසිලක් වැනිවූ; අයොගුලො, ලෝගුලියක්; භුතනා, වලදනා ලද්දේ; සෙය්‍යා, උභූමි.

භාෂ්‍යය:- කය වචන දෙකේ සංවර නැති දුශ්චිලයෙක් මමන් ශ්‍රමණ යෙමි යි ප්‍රතිඥ කොට රටවැසියන් විසින් ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ලද ආහාර වලදන්නේ නම්, දිලිසෙන ගිනිසිලක් වැනි ලෝගුලියක් ගිලීම ඊට වඩා හොද ය.

Translation:- Better to swallow a ball of red-hot iron like a flame of fire than to live upon food given by others, being oneself ill-conducted and unrestrained.

පටිකථා:- දිලිසෙන ලෝගුලී ගිලීමෙන් දැවෙන්ගේ එක ම ආතමභාවයෙක්හි ය දුස්සිලයා වනාහි ශ්‍රද්ධාවාදුන් විසින් දෙන අහර වලද නොයෙක් ජාතිසහසුයෙහි කරනයෙහි පැසෙන්නේය.

22 4.

- 4. වහනාපි ධානානි නපණ පමනො ආපජ්ජති පරදරුපසෙවි, අපුඤ්ඤලාභං න නිකාමසෙය්‍යං නිඤං නතිං නිරසං වතුඤං.
- 5. අපුඤ්ඤලාභො ව ගති ව පාපිකා ගිනස්ස ගිනාය රති ව පොකිකා, ගජා ව දණ්ඩං ගරුකං පණේති ගස්මා නපණ පරදරං න සෙවෙ.

නිදනස:- දෙවුරුමිහිදී අනේපිච්චිසිටුහුගේ බැනනුවන් වූ බෙම නම් සිටුපුත්‍රයා අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ සිටුපුත්‍ර තෙම ඉතා රූපත් ය. බොහෝසෙයින් සුත්‍රිහු ඔහු දක රුගයෙන් මත් වෙති. හෙනෙමේත් පරදර කමයෙහි ඇලී වෙසෙයි. එක් දවසක් රාජපුරුෂයෝ ඔහු අල්වාගෙන රජුරු වන්ට දැක්වූහ. රජතෙමේ ද අනේපිච්චි සිටානනට නිඤ මේ ය යන සිතින් ඔහු නිදහස් කෙළේය. එහෙත් සිටුපුත්‍ර තෙමේ පරදරකම යෙන් නො නැවැත්තේය. දෙවනු තෙවනුත් රජතෙමේ ඔහු නිදහස් කෙළේය. සිටුතෙමේ එ පවත් අසා ඔහු කැඳවාගෙන බුදුන් කරා ගොස් සියල්ල දන්වා "සවාමි ! මොහුට බණ වදාල යහ පතා" යි කීයේය. බුදුහුත් ඔහුට පරදරකමයෙහි දෙස් දක්වන සේක් මේ භාථාවන් වදාල සේක.

පදාචාර්ය:- 4. පරදරුපසෙවි, පරාත්‍රිත් සෙවනය කරණසුලුච්චි; පමනො නපණ, ප්‍රමාදගිලී වූ පුරුෂතෙම; අපුඤ්ඤලාභං, අකුසල් ලාබ්ම ය; න නිකාමසෙය්‍යං, කාමනි පරිද්දෙන් දී නො ලාබ්ම ය; නිඤං, තුන්වනච්චි; නිඤං නිඤං ව ය; වතුඤං, සතර වනච්චි; නිරසං, නරකොත්පත්තිය ද යන; වතුඤං ධානානි, මේ දුක් සතරට; ආපජ්ජති, පැමිණෙන්නේය.

5. අපුඤ්ඤලාභො ව, අකුසල් ලාබ්ම ද; පාපිකා ව ගති, කරක යෙහි ඉපදීම ය යි කියන ලද ලාමකගතිය ද (මෙසේ ඒ පුරුෂයාට වෙයි.) ගිනස්ස, හසපත් වූ පුරුෂයාගේ; ගිනාය, හසපත් වූ ශ්‍රීය

හා සමග; රතී ව, කාමරතිය ද; ථොකිකා, සවිලා වන්තී ය. රාජා ව, රජ ද; ගරාකා දණ්ඩං පණෙති, ගරා වූ දඬුවම් පණවන්නේය. තසමා, එහෙයින්; නරො, පුරුෂතෙම; පරදුරං න සෙවෙ, පරයත්‍රී සෙවනය නො කරන්නේය.

භාවය:- 4. මනා සිහිනුවණින් තොරව වසන්නා වූ-පරසත්‍රීන් කරා යන පුද්ගලයා අකුසල් රැස් කෙරෙයි, කැමති පරිද්දෙන් නිදි නො ලබයි, මෙලොවදී ම නිකුත්ව පැමිණේ, නරකයෙහි උපදී යි.

5. මෙසේ ඒ පුරුෂයාගට අකුසල ප්‍රතිලාභය ද, ඒ අකුසල් බලයෙන් නරකයෙහි උපත ද වේ. කිසිවෙක් දකියයි බියපත් වූ පුරුෂයාගේ එසේ ම බියපත් වූ සත්‍රිය හා සමග සංසගීයෙන් උපදනා වූ කාමරතිය ද සිත්සේ පවත්නට නො පිළිවන් බැවින් සවිලප වන්නීය. රජතෙමේන් ඔහුට අත් පා කැපීම ආදී වශයෙන් ගරාවූ දඬුවම් පවුණුව යි. එහෙයින් පරසත්‍රීසෙවනය නො කටයුතු.

Translation:- The heedless man who commits adultery is subjected to four things, namely, demerit, sleeplessness, infamy, and Niraya-world.

5. Thus to him there come demerit and a low rebirth. To the agitated man the joy itself is very little. The king also punishes him severely. Therefore let no man commit adultery.

22-5.

- 6. කුසො යථා දුග්ගතීතො හස්මෙවානුකතනති,
සාමසුද්ධං දුප්පඤ්චං නිරයාසුපකඛිති.
- 7. යං කිසුචි සිලං කමම. සංකිලිට්ඨසුච යං වනං,
සධකසාරං චුනමච්චියං න නං හොති මහපඵලං
- 8. කසිඤ්චෙ කසිඤ්චෙඨං දලහමෙඨං පරකාමෙ,
සසිලො හි පටිසංඛාපො භියොනා ආකිරතෙ රජං.

නිදහස:- දෙවුරම්කිදී එක්තරා දුළුව හික්කුනමක් අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යය:- 6. යථා, යම්සේ; කුසො, කුසතිණපතක්; දුග්ගතීතො, වරදවා ගන්නා ලද්දේ හෙවත් නො පිටට අදනා ලද්දේ; හස්ම ඵල, ගත් අත ම; අනුකතනති, කපා ද; (ඵපරිද්දෙන් ම ; සාමසුද්ධං, මහණදම ද; දුප්පඤ්චං, වරදවා ගන්නා ලද්දේ; නිරයාසු, නරකයට; උපකඛිති, අදනේය.

7. සිපිලං, පසු බැස බැස සිපිල (=ලිහිල්) කොට කරණලද; යං කිඤ්චි කම්මං, යම්කිසි කුශල කම්මයෙක් ඇද්ද; සඞ්ඤ්චිට්ඨං, සකිලුටු වූ; යං චතං, යම් චිතයෙකුත් ඇද්ද; සඞ්කසාරං, සැකයෙන් යුක්ත ව හැසිරිය යුතු වූ; යං චුභවචරියං, යම් මහණදමකුත් ඇද්ද; තං, ඒ සියල්ල; මහපඵලං න හොති, මහත් ඵල නො වේ.

8. වෙ, ඉදින්; කසිරු, යම් කුශල කම්මයක් කරන්නේ නම්; කසිරුඵ, එය කරන්නේ ම ය. එතං, ඒ කුශල කම්මය ද; දළහං, තර කොට ම; පරකකමෙ, කරන්නේය. කුමක් හෙයින් ද? යත්. හි, යම් හෙයකින්; සසිලො, බණ්ඩාදී භාවයට පමුණුවන ලද; පරිබ්බාජො, ශ්‍රමණ ධම්මය; භීයෙසා, බොහෝ කොට ම; රජං, රහාදී රජස; ආකීරතෙ, වගුරු වන්නේ ද එහෙයිනි.

භාවය- 6. යම්සේ නො පිටට අදනාලද කුසනණ පන එය ගත් අත ම කපා ද, එසේ ම බණ්ඩසිල (=බිඳුනු සිල්) ආදී වසයෙන් වරදවා කරණ මහණකම පුද්ගලයා තරකයට ගෙන යන්නේය.

7. ලිහිල් කොට කලාවූ කුශල කම්මය ද, කිලිටි වූ චිතය ද, සැකයෙන් යුක්තව හැසිරිය යුතු වූ මහණදම ද මහත් ඵල නො වෙයි.

8. ඉදින් යම්කිසි කුශල කම්මයක් කරන්නේ නම් එය තර කොට ම කටයුතු. අවසථිත සමාදානයෙන් (=නො පසුබස්නා සිතින්) ම කටයුතු. කුමක් හෙයින් ද? යත්. බණ්ඩාදී භාවයට පැමිණී ශීලය බොහෝ කොට ම කෙලෙස් රජස් වගුරුව සි (=සිත කිලිටි කෙරෙයි.)

Translation:-6. Just as Kusa grass handled wrongly cut the hand, even so the monkhood, when wrongly handled, drags a man down to Niraya.

7. The merit performed indifferently, the impure religious devotion, the celebrity which is doubtful, is not very fruitful.

8. If you perform any thing do it whole-heartedly, try hard. The good conduct which is broken brings much evil.

22-6.

9 අභිනං දුක්ඛනං සෙසො පච්ඡා නපති දුක්ඛනං,
කතඤ්ච සුභිනං සෙසො යං කච්චා නානුභවසති.

නිදානං- දෙවුරම්හිදී ඊෂ්ඨා කරන්නා වූ සත්‍රියක අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ සත්‍රියගේ ස්වාමි තෙම ඒ ගෙයි ම කෙල්ලක හා බැඳී වෙසෙයි. ඒ තොමෝ ඒ කෙල්ල කෙරෙහි ඊෂ්ඨා ඇතිව ඇ බැඳ කන් නාසා කපා එක් ගබඩාවෙක ලා දොර වසා නමන් කළ අකටයුත්ත සහවනු පිණිස විහාරයට ගොස් බණ අසමහ සි ස්වාමියාත් කැඳවා ගෙන විහාරයට ගොස් බණ අසමින් හුන්නී ය. ඉක්බිත්තෙන් ඇගේ නැ කෙනෙක් ගෙට අවුත් දොරහැර කෙල්ලට කළ අපරධ දූක මුදාපිහ. ඒ තොමෝත් විහාරයට ගොස් පිරිස් මැදට පැමිණ තමාට කළ ගහට බුදුන් ට දැන්වූහ. බුදුහු ද ඒ අසා බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යය- දුකකත , අකුශල කමීය; අහතං, නො කරණ ලද්දේ ම; සෙයෙසා, උතුම්. දුකකතං, අකුශල කමීය තෙම; පච්ඡා තපති, පසුව තවත්තේය. යං කචා, යම් කමීයක් කොට; පච්ඡා, පසුව; න අනුභවති, නො නැවේ ද; සුභතං, එසේ වූ කුශල කමීය; කතං, කරණ ලද්දේ; සෙයෙසා, උතුම්.

නාවස-අකුශලය නො කරණ ලද නම් මැනවි. කුමක් හෙයින් ද? යත්. අකුශල කමීය වනාහි පසුව සිහිකළ විටක් පාසා මෙලොව උපදනා විපිළිසර තැවිල්ලෙන් ද පරලොව අපාය තැවිල්ලෙන් ද පුද්ගලයා තවන හෙයිනි. යම් කමීයක් කොට පසුතැවිලි නො වේ නම් එබඳු කමී ම යහපති.

Translation:- Better undone is the evil deed; because the evil-doer repents. Better done is the good deed, which causes no repentance.

22-7.

10 නගරං යථා පච්චන්තං ගුත්තං සන්තර්ඛාහිරං,
 ඵලං ගොපෙථ අත්තානං බණ්ණා වෙ මා උපච්චගා,
 බණ්ණානිතා හි සොචනති නිරයමහි සමපපිතා.

නිදනස- දෙවුරමහිදී ආගන්තුක හිඤ්ඤ පිරිසක් අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය- පච්චන්තං, ප්‍රත්‍යන්තයෙහි වූ; සාන්තර්ඛාහිරං, ඇතුළු තින් පිටතින්; ගුත්තං, රක්තාලද; නගරං, නුවරෙක්; යථා, යම්සේ වේ ද; ඵලං, එපරිද්දෙන් ම; අත්තාන , ආත්මය ගෙවත් සිත; ගොපෙථ, රකිවු. බණ්ණා, බුද්ධාත්‍යාදක්‍ෂණය තෙම; වෙ, එකාන්ත යෙන්; මා උපච්චගා, නහමක් ඉක්මේවා; හි, යම්හෙයකින්; බණ්ණා නිතා, බුද්ධාත්‍යාදක්‍ෂණය ඉක්ම වූවාහු; නිරයමහි සමපපිතා, නරකයෙහි උපන්තාහු; සොචනති, ශොක කෙරෙද්ද එහෙයිනි.

භාවය- සොරැත් නො වැද්ද හැකිසේ ඇතුළතින් හා පිටතින් රක්තාලද පිටිසර ක්‍රවරක් මෙන් නොපෑන් සිත රකිවු. එසේ සිත නො රක්තාහු අභටදුභවික්‍ෂණයෙන් මිදුනා වූ සරමදුලීහ වූ බුද්ධා ත්‍යාදක්‍ෂණයෙන් ප්‍රයොජන නොගෙන නිරයෙහි ඉපද බොහෝ කලක් ශොක කෙරෙති.

Translation:- Guard yourself like a city which is guarded closely within and without. Do not let this rare moment pass. Those who allow this moment to pass born in Niraya.

22-8.

11 අලජ්ජිනායෙ ලජ්ජනි ලජ්ජිනායෙ න ලජ්ජරෙ,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

12 අභයෙ ච භයදස්සිනො භයෙ වාභයදස්සිනො,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

නිදහස- දෙවුරමිහිදී නිගණ්ඨයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යච්චි- 11. අලජ්ජිනායෙ, ලජ්ජා නො කටයුතු තන්හි; ලජ්ජනි, යමෙක් ලජ්ජා කෙරෙද්ද; ලජ්ජිනායෙ, ලජ්ජා කටයුතු තන්හි; න ලජ්ජනි. ලජ්ජා නො කෙරෙද්ද; මිච්ඡාදිට්ඨි සමාදානා, මෙසේ හිස් වූ දූෂ්ටිය ගෙන වසන්තාවූ; සත්තා, ඒ සත්‍යයෝ; දුග්ගතිං ගච්ඡන්ති, දුගතියට යෙති.

12. අභයෙ, භය නො කළමනා තන්හි; භයදස්සිනො, භය දක්නා සුලු වූ; භයෙ, භය කළමනා තන්හි; අභයදස්සිනො, අභය දක්නා සුලු වූ; මිච්ඡාදිට්ඨි සමාදානා, මෙසේ හිස් වූ දූෂ්ටිය ගෙන වසන්තාවූ; සත්තා, ඒ සත්‍යයෝ; දුග්ගතිං ගච්ඡන්ති, දුගතියට යෙති.

භාවය- 11. භික්‍ෂා භාජනයෙහි රජස් වගුලේ වී නම් සියුම් ප්‍රාණීන් නැසුම්හසි පාපයෙහි ලජ්ජාවෙන් භික්‍ෂාභාජනය වසාගෙන ඇවිදිනා ආජීවකයන් මෙන් ලජ්ජා නො කටයුත්තෙහි යමෙක් ලජ්ජා කෙරෙද්ද, ලජ්ජාස්ථානය වැසුවොත් අපගේ තපස් බිඳෙති පාපයෙහි ලජ්ජාවෙන් රහසභ නො වසා ඇවිදිනා නිවුටුන් මෙන් යමෙක් ලජ්ජා කළමනා තන්හි ලජ්ජා නො කෙරෙද් ද, මෙසේ වීප රීත දූෂ්ටිය ගෙන වසන්තාවූ ඒ අඤ්ඤයෝ නරකාදි සතර අපායට යන්තාහ.

12. භික්‍ෂාභාජනයෙහි රජස් වගුලේ වී නම් සියුම් ප්‍රාණීන් නැසුම්හසි පාපයෙහි හසින් භික්‍ෂා භාජනය වසාගෙන ඇවිදිනා ආජීවකයන් මෙන් භය නො වියයුතු තන්හි භය වන්තාවූ, ලජ්ජා

සාධනය වැසුළුවොත් අපගේ තපස් බිඳෙහි සි පාපයෙහි හසින් රහසහ නො වසා ඇවිදිනා නිවවුන් මෙන් හය විශයුත්තෙහි හය නොවන් නාවු, මෙසේ විපරිත දූෂ්ටිය ගෙණ වසන ඒ අඤ්ඤායෝ තරකාදි සතර අපායට යන්නාහ.

Translation:- 11. Those who feel shame where is no reason for shame, and feel no shame where one ought to feel shame, go to the Niraya-world by taking things wrongly.

12. Those who fear where is nothing to fear, and do not fear where one ought to fear, go to the Niraya-world by taking things wrongly.

22-9

13 අවජ්ජෙ වජ්ජමනිනො චජ්ජෙ චාවජ්ජ දසසිනො, මිච්චාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්චන්ති දුගගතිං.

14 චජ්ජෙ ච චජ්ජතො ඤ්ඤා අවජ්ජෙ ච චජ්ජතො, සමමාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්චන්ති සුගගතිං.

පද්ධතී- 13. අවජ්ජෙ, නිරවද්දායෙහි; වජ්ජමනිනො, මේ සාව ද්දාය යන බුද්ධි ඇත්තාවූ ද; චජ්ජෙ ච, සාවද්දායෙහි; අවජ්ජෙ දසසිනො, නිරවද්දායෙහි දක්නා සුලු වූ; මිච්චාදිට්ඨි සමාදානා, මෙසේ විපරිත දූෂ්ටිය ගෙණ වසන්නා වූ; සත්තා, සතියෝ; දුගගතිං ගච්චන්ති, දුගතියට යෙති.

14. චජ්ජෙ ච චජ්ජතො, ඤ්ඤා, වරද වරද හෙයින් දැන; අවජ්ජෙ ච අවජ්ජතො, නිරවද්දාය නිරවද්දා හෙයින් දැන; සමමාදිට්ඨි සමාදානා, මෙසේ සමගන්දූෂ්ටිය මනා කොට ගන්නාවූ; සත්තා, නුවණැති සතියෝ; සුගගතිං ගච්චන්ති, සුගතියට යෙති.

භාවය-13. නිවරද වරද වශයෙන් ද, වරද, නිවරද වශයෙන් ද සිතන්නා වූ මිච්චාදූෂ්ටිකයෝ දුගතියට යෙති.

14. වරද වරද වශයෙන් ද නිවරද නිවරද වශයෙන් ද සිතන්නාවූ සමගන් දූෂ්ටිකයෝ සුගතියට යෙති.

Translation:- 13. Those who think wrong what is right, and think right what is wrong go to Nirya by seeing things wrongly.

14 Knowing evil as evil and good as good people go to Deva-world by seeing things rightly.

සටිකථා:- මෙහි නිරවද්‍ය නම් දශ වස්තුක සමන්ද්‍යත්වය හා ඒ සමන්ද්‍යත්ව ඉපැදීමට සුදුසු වූ ධර්ම යි. දශවස්තුක සමන්ද්‍යත්ව නමුදු ප්‍රාණඝාත ආදී දශ අකුශල විරති හෝ “අඤ්ච දිනනං” (=දුන් දෑයෙහි විපාක ඇත) යනාදී දශය හෝ වෙති.

සාවද්‍ය නම් දශ වස්තුක මිථ්‍යාදූෂ්ටිය හා මිථ්‍යාදූෂ්ටිය ඉපැදීමට සුදුසු වූ කථා යි. දශවස්තුක මිථ්‍යාදූෂ්ටි නමුදු මිච්ඡාදිට්ඨි ආදී අට ද මිච්ඡාඤ්ඤාණ මිච්ඡාවිමුක්ති දෙක දැයි කියු දශය හෝ නඤ්ච දිනනං (=දුන් දෑයෙහි විපාක නැත) යනාදී දශය හෝ වෙති.

දෙවිසිවන ජයරසවගීය යි.

23-1.

1. අහං නාගොච සඛිගාමෙ වාපාතො පනිතං සරං,
අතිවාසාං නිතිකඛිසං දුසසිලො හි බහුජ්ජනො.
2. දනනං නයනති සමතිං දනනං ගජ්ඣිරුහති,
දනො සෙවෙහා මනුසෙසසු ගොතිවාසාං නිතිකඛති.
3. වරමසසනග් දනනා ආජානියා ව සිකුචා,
කුඤ්ජග් ව මහානාගා අභතදනො නනො වරං.

නිදනීය:- කොසමානුවර වැඩවසන සේක් තමන්වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

මේ කථාව විසාර වශයෙන් අප්‍රමාද වගීයෙහි ආය. මාගඤ්ඤ නම් බැමිණි නොමෝ බුදුන් කෙරෙහි වෛර බැඳගෙන නුවර වැසී මිසදිටු මිනිසුන්ට අල්ලස් දී ඔවුන් ලවා නිඤ්ඤ අපහාස කරවුවා ය. අනද මහ තෙරුන්වහන්සේත් “සවාමීනි! අපි අතිත් නුවරකට යමි හ” යි කියේක. බුදුහු ඒ අසා “එහි මිනිසුන් පරිභව කරණ කල කොසි යමු ද” යි වදා “සවාමීනි! එසිනුත් අතිත් ගමකට යමිහ” යි කී කල්හි “අනඤ්ඤෙහි! අපි එසේ නො යමිහ. යම් තැනෙකකිදී අධිකරණයක් උපනොත් එහිදී ම සන්තූන් කල්හි අතිත් තෙතකට යන්ට වටනේය” යි වදා ධර්මදෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාවන් වදාල සේක.

පද්‍යාචාර:- 1. හි, යම් හෙයකින්; බහුජ්ජනො, ලෞකික මහා ජනතෙම; දුසසිලො, දුස්සිල ද; (එහෙයින්) සඛිගාමෙ, සුඛකුම් යෙහි; වාපාතො පනිතං, දුන්තෙන් මිදුනු; සරං, සියලු සර (ඉවසන් නා වූ); නාගො ඉච, ඇතෙකු මෙන්; අහං, මම; අතිවාසාං, පරාජ වචන; නිතිකඛිසං, ඉවසන්තෙමි.

2. දන්තං, දූමුත්ත සතෙකු ම; සමිතීං, බොහෝදෙනා රැස් වූ තැනට; තයනතී, රථාදියෙහි යොදා පවුණුවහි රථා, රජතෙමේ ද; දන්තං, දූමුත්ත ඇතෙකු අසෙකුට ම; අහිරුගහනි, නැගෙනහිරෙහි. යො, යමෙක් තෙම; අතිවාසාසං, පරෙස් තෙපුල්; තිතිකඛනි, ඉවසා ද; සො දන්තො, ඒ දූමුත්ත පුද්ගල තෙම; මත්තසෙසු, මිනිසුන් අතුරෙන්; සෙට්ඨො, උතතම සි.

3. අසසතරා, අශ්වතරයෝ ද; දන්තා, දූමුත්තාහු ම; වරං, උතතම යහ. ආජාතීයසා ව, ආජාතෙය නම් වූ අශ්වයෝ ද; සිකුචා, සෙසෙකුට අශ්වයෝ ද; මහානාගා, මහානාග ය සි කියන ලද; කුක්ඛරා ව, ඇත්තු ද; දන්තා, දූමුත්තාහු ම; වරං, උතතමයහ. තතො, ඔවුන් හැමදෙනාට වඩා; අතතදන්තො, තමා දූමුත්තේ; වරං, උතතම සි.

භාවය:- 1. ශීලසංවරයක් නැති මේ ලෝකික මහාජනතෙම අනුන්ට ජාතසාදියෙන් ගවා බණින්නේය. යුද්ධයෙහි පුරුදු වූ සුශික්ෂිත ඇතෙකු තමාගේ ශරීරයෙහි හුනු තාක් ශර (=ඊ) ඉවසන් තාක් මෙන් බොහෝදෙනා විසින් කියූ තාක් පරුෂවචන මම ඉවසන්නෙමි.

2. දියකෙළි උයන්කෙළි ආදියෙහි බොහෝදෙනා රැස්වූ තැනට ද දමනය කරණ ලද ඇතුන් අසුන් ගෙන යෙහි. රජතෙමේ දූමුත්ත ඇතෙකු අසෙකුට ම නහියි. මිනිසුන් අතුරෙන් වනාහි අනුන් කී පරෙස් තෙපුල් ඉවසන්නා වූ දූමුත්ත පුද්ගල තෙමේ ම ශ්‍රේෂ්ඨ සි.

3. අශ්වතරයෝ ද ආජාතෙය අශ්වයෝ ද සෙසෙකුටයෝ ද හසන්ති ද දමනය කරණ ලද්දේ ම උතුම් වෙති. ඔවුන් හැම දෙනාට ම වඩා වතුර්විධ ආයතීමාගීයෙන් තමා දමනය කලා වූ පුද්ගල තෙමේ ම උතුම්.

Translation:- 1. Just as the elephant in battle endures the arrows shot from the bow, even so I will endure insult,, for ill-conducted are the many.

2. People lead into battle the tame. The king mounts |the tame. Best among men is the tamed, who endures insult.

3. Excellent are mules, horses of Sindhu and the great tuskers. But the man who has tamed himself is more excellent.

පටිභවං:- අභවගාර නම් කොටඵවාට දාව වෙලඹ කුස උපන් තේය. ආජානනස නම් අසුන් හික්මවන්නා විසින් කරණ ලද සංඥව වහා දත්තට සමඪී වූ ද, පිට හුත්තනුගේ අදහස් දන්නා වූ ද අභව සි. භෙසකිව නම් සිඤ්ඤදෙයගෙහි උපන්නේ යි.

23-2.

4. න හි ඵනෙහි යානෙහි ගවෙජයා අගතා දිසං,
 යථාතනනා සුදනෙනන දනෙනා දංගනන ගවෙජනි.

නිදහස:- දෙවුරම්හිදී පෙර හසනි ශිලපයෙහි දක්ෂ භික්ෂු නමක් අරභයා දෙසන ලදී.

පදානුච්ඡේදන:- දනෙනා, දුමුහු මහණතෙම; දනෙනන, දුමුහු වූ; සුදනෙනන, මනාව දුමුහු වූ; අනනනා, විනනය කරණ කොටගෙණ; අගතා දිසං, අගන නම් වූ නිජාණ නමැති දිගට; යථාගවෙජනි, යම් සේ සේ ද, තථා, එසේ ම; ඵනෙහි යානෙහි, මේ ඇත් අස් ආදී යාන යෙන්; න හි ගවෙජයා, නො යන්නේය.

භාවය:- පලමු ඉඤ්ඤා දමනයෙන් ද පසුව ආයතීමාගී භාවනා වෙන් ද දුමුහු සිත් ඇති මහණතෙම සවප්තයෙනුත් නො ගිය විරු හෙයින් අගන ය යි කියන ලද නිජාණ දිශාවට යේ නම්, ඒ නිජාණ දිශාවට මේ ඇත් අස් ආදී යානයෙන් නො යා හැකි.

Translation:- You can not go by these mounts to the untravalled place, Nibbana, where the tamed man goes by the well-trained mind.

23-4.

5. ධනපාලකො නාම කුසස්තේ
 කමුකපසභෙදගො දුගනිචාරසො,
 බද්ධො කබලං න භුසස්තී
 සුමරනි නාගවනසස කුසස්තේ.

නිදහස:- දෙවුරම්හිදී එක්තරා බමුණෙකුගේ පුතුන් අරභයා දෙසන ලදී.

සැවැත්තුවර අට ලක්ෂයක් වසනු ඇති බමුණෙක් වැහිවිය පැමිණි පුතුන් සතර දෙනාට ශරණත් ගෙන්වා දී ධනයත් සමසේ බෙදා දුන්නේය. නමන්ට තබාගත්තේ හදිනට පොරොත්ට වසනු දෙනක් පමණ ය. නමුත් ටික කලකින් ම යෙහෙලනියන් විසින් තෙරනා ලද ඒ බමුණු තෙමේ සිභා කා ඇවිදිනේ ජරා

දුෂ්ඨ ච ගොසින් ජීවත් වීම දුක් හෙයින් එක් දවසක් රැකෙන උපායක් සිතන්නේ “මහණ ගොසුම්හු කවුරුන් දුටත් කථා කෙරෙහි; ඔහු කරා ගිය හොත් රැකිගත හැකැ” යි සැරයටි ගසමින් බුදුන් ලඟට ගියේ ය. බුදුහුත් බමුණානන් හා පිළිසඳර කථා කරණසේක් “බමුණ! තෝත් දුෂ්ඨ ය; පොරෝණයත් දුෂ්ඨ ය; තා රකිත කෙනෙක් නැද්ද” යි වදාල සේක. බමුණු තෙමේ සියලු පවත් කියේය. එවිට බුදුහු “බමුණ! එසේ වී නම් මේ ගාථා ඉගෙන ගෙන බොහෝදෙන රැස්වූ තෙනදී පුතුන් හුන් කල්හි කියව” යි ගාථා පසක් වදාල සේක.

“යම් දරු කෙනෙකුගෙන් ප්‍රයෝජන ලබමි යි සිතා වඩා වඩිතය කෙළෙමි නම් ඔහු දුන් බල්ලන් ලවා හුරන් ලුහුබඳවන්නා සේ අඹුවන් ලවා මා පලවති. දුටුකල නැකම් කියන පමණක් මුත් ඉතා දුර්ජනයෝ ය. මා අත් හල ඔහු පුත්‍රරූපයෙන් පෙනී ගිය යක්කු ය. ඒ මාගේ අසත්පුරුෂ දරුවන්ට වඩා මාගේ මේ සැරයටිය ම යහපත. කුමක් තිසා ද? යත්. එය අන්තට ආ ගෙරින් වුවත් කන්තට ආ බල්ලන් වුවත් වලක්වයි, අදුරුතෙනදී පෙරටු වෙයි, ගැඹුරු දියෙහි යන කල උපකාර වෙයි, යන කල පැකිල ගියත් එය වලහා සිටිය හැකි” යනු ඒ ගාථාවන්ගේ අර්ථ යි.

බමුණුතෙමේත් ගාථාවන් ඉගෙන බමුණන් රැස්වන දවසක සවුබරණින් සැදි පුතුන් සතරදෙනාත් සභාමධ්‍යයෙහි හුන් කල්හි මේ ගාථා කීවමනා කාලය යි සභා මැදට වැද අවසර ගෙන සියලු දෙනාට ඇසෙන පරිදි ගාථාවන් කියේ ය. එසමයෙහි ද යම් දරු කෙනෙක් සමඳී වැ දෙමවුපියන් නො රකිත් නම් ඔවුන් මැරිය යුතුය යි මිනිසුන්ගේ නියමයෙක් වෙයි. එහෙයින් මහලු බමුණාගේ පුත්තු පියාගේ පාමුල වැටී වැදගෙන “පියානෙති! අපට දිවි දුන මැනවැ” යි කීහ. දෙමවුපියන්ගේ සිත මොළොක් හෙයින් බමුණු තෙමේ “මම නිකම් කිමි” යි මිනිසුන් රවටා දරුවන් නිදහස් කොට ගත්තේය. ඔහුත් එතැන් පවත් පියානන්ට සකසා උපසථාන කෙරෙහි.

එක් දවසක් වැඩිමහලු පුත්‍රතෙමේ මහලක් එලඹ සිටි කල්හි “මේ මහලෙහි කවුරුන්ට දන් දෙමු ද” යි පියානන් අතින් විචාර “අතින් තස්සෝ කවුරු ද? මහණ ගොසුම්හු අපට යහළුව සිටිති. උන්වහන්සේට දෙව” යි කී කල්හි පත්සියයක් හිසුන් හා සමග බුදුන්ට ආරාධනා කොට සිය ගෙයි වඩා හිඳුවා දන් වැලඳවීය. ඒ පුත්තු ද බුදුන් ලඟ හිඳ “අපි අපගේ පියානන් යහපත් කොට

රකුම්භ" යි කීහ. බුදුහුත් යහපතැයි වදාර නමත් වහන්සේ ඇත්ව උපන් කල්හිත් මවුට උපසාදන කල පරිදි වදාරණ සේක් මාතු පොසක ජාතකය විසාර කොට මේ ගාථාව වදලුසේක.

පදාචාරාම- ධනපාලනො නාම, ධනපාල නම් වූ; කුඤ්ඤරො, ඇත් තෙම; කවුකප්පභෙදනො, දෙකන් සිලිත් වැහෙන තීවු වූ මද ඇත්තේ; දුනතිවාරයො, කිසිවක්නු විසින් නො වැලකිය හැකි වූයේ; බඳො, ඇත්හලට ගෙනවුත් බඳනා ලද්දේ; කබලං න භුඤ්ඤති, අහර නො කසි. කුඤ්ඤරො, මාතුපොසක (=මව පොෂණය කරණ) ඇත්තෙම; නාගවනයං, ඇත් වනය ම; සුමරති, සිහි කරන්නේය.

භාවය- දෙකන් සිලිත් වැහෙන තීවු වූ මද ඇති කිසිවක්නු විසින් නො වැලකිය හැකි ධනපාල නම් ඇත්තෙම කශිරජනුච්චිත් හඤ්ඤාචාරාමයීයන් යවා බඳවා ගෙන්වන ලදුව විසිතුරු වියත් ඇති සුවද පිරි බබගන්තාලද භූමියෙහි සිටුවන ලද්දේ රජනු විසින් එල වනලද නොයෙක් රසවුලෙන් යුත් රාජභොජනය පවා මවගෙන් වෙන්වීමෙන් දුකට පැමිණියේ නො කන්නේය. හෙතෙම මව වසන්නාවූ නාග (=ඇත්) වනය ම සිහි කරන්නේය.

Translation:- The great elephant called Danapala, who is hard to be controlled, and sheds rut, refuses his food in chains. He remembers the elephant-forest.

පරිකථා- පුත්‍රවිශෝගයෙන් දු:බිත වූ අකු වූ මාතේ මවු නොමෝ කණු කටු පසින් මැඩගෙන බොන්නට පැත් නො ලදින් වනයෙහි හඬා ඇවිදිතිය. මවට උපසාදන කරන්ට නො ලැබෙන කල මේ රාජභොජනය අනුභව කිරීමෙන් මට කම් කිම් ද? ඒ ධම්ම පිරොත්තේ නාගවනයෙහි දී ම යසි නාගවනය සිහි කෙලේය.

23-4.

6. මිදධි සද භොති මහගසසො ව නිදුසිනා සමපට්ටනාසායී,
මහාවග්ගොව නිවාපපුට්ඨා පුනපසුතං ගබ්බමුපෙති මජ්ඣ.

නිදුගය- දෙවුරමිහිදී සොසොල් රජනු අරහයා දෙසනලදී.

පදාචාරාම- යදා, යම්කලෙක; මිධි හොති, පුරුෂතෙම මිඬු බහුල කොට ඇත්තේ වේ ද; මහගසසො ව, බොහෝ කොට කන්නේ ද; නිවාපපුට්ඨා, කුඩු ආදී උෆරු අහරින් පොෂණය කරණලද; මහා

වරාහො ඉව, මහ උරෙකු මෙන; නිද්දාසිතා, නිදන්තේ; සමපරි වහනසාසී, පෙරළි පෙරළි වැදහෝතෝ වේ ද; මනෙ, ප්‍රඥ රහිත වූයේ; පුතපුතං, නැවත නැවත, ගබ්හං, මවුකුසව; උපෙති, එළ මෙන්තේය.

භාවය- යම් කලෙක පුරුෂතෙමේ පිනම්භියෙන් මඩනා ලැබේ නම්, තමාගේ බඩගින්නෙහි පමණ නො දැන බොහෝ කොට කා නම්, කුචු ආදී ශුකර ආහාරයෙහි බාලකල පටත් පොෂණය කරණලද සුළු වූ ශරීර ඇති මහත් ගම් උරෙකු මෙන් හුන් තැන සිටි තැන නිදන්තේ නම්, සුළු ශරීර ඇති හෙයින් අතින් ඉරියවු වකින් පවත්නට අසමජීව පෙරළිපෙරළි වැදහෝතේ නම්, එකල්හි ඒ පුරුෂතෙම අතිත්‍යය දුබ්‍ධය අනාත්‍යය සි කියනලද නිලකුණු මෙනෙහි කොට නො හෙත්තේය. ත්‍රිලක්ෂණ මෙනෙහි නො කිරි මෙන් ප්‍රඥ රහිතවූයේ සංසාරයෙහි උත්පත්තියෙන් නොමිදෙන් තේය.

Translation:- The man Who is sluggish, eating havily and drowsy, who sleeps rolling over and over like a fat hog that is fed on rubbish, will be born again and again.

23-5.

- 7. ඉදං පුරෙ විතතමචාපි වාපිකං.
- යෙනිච්ඡකං යත්තකාමං යථාසුඛං,
- ගදජ්ජනං නිගගහෙය්‍යාමි යොනිසො
- හත්ථිසුභිනතං විය අඛකුසගගහො.

නිද්දාසි- දෙවුරම්හිදී සානුසාමනෙරයන් අරහයා දෙසනලදී.

පද්ධි- ඉදං විතතං, මේ සිත; පුරෙ, මෙයින් පුළුයෙහි; යෙන ඉච්ඡකං, රූපාදි අරමුණෙහි ලොභාදි යම් ආකාරයකින් පවත්නා කැමැත්තේ ද; යත්තකාමං, රූපාදි යම් අරමුණෙකින් පවත්නා කැමැත්තේ වේ ද; යථාසුඛං, සුවයේ; වාපිකං අවරි, බොහෝ කලක් සැරිසරා ඇවිද්දේ ද; තං, ඒ සිත; අජ්ජ, අද; අහං, මම; යොනිසො, නුවණින්, පහිනනං හත්ථි, ගිලිහෙනමද ඇති ඇතක්නු නිග්‍රහකරන් නාවූ; අඛකුසගගහො විය, දක්ෂ වූ හස්තාචාර්යයක්නු මෙන්; නිගග හෙය්‍යාමි, නිග්‍රහ කරන්නෙමි.

භාවය- පෙර මේ සිත කැමති පරිද්දෙන් රූපාදි ඒ ඒ අර මුණෙහි හැසුරුණේය. වැගිරෙණ මද ඇති ඇතෙකු අකුසලයෙන් දමනය කරණ දක්ෂ හස්තාචාර්යයකු මෙන් මම අද නුවණින් මෙනෙහි කිරීමෙන් ඒ සිත දමනය කරන්නෙමි.

Translation:- Formerly this mind wandered wherever it liked, at its own will and pleasure To-day I will control it by consideration, as an elephant-keeper masters an elephant

23-6.

8. අප්පමාදරතා හොඨ සවිහනමනුරක්කඵ,

දුග්ගා උඤ්චරථනතානං පඤ්ඤා සත්තො'ව කුසුඤ්ඤො.

නිදානය- දෙවුරුමිනිදී කොසොල් රජහුගේ බඳොරක නම් ඇතු අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ ඇතා තරුණ අවසථාවෙහි මහබල ඇතිව පසුව දුර්ලභ ව ගොස් එක් මහවිලකට බැස මඩෙහි එරි ගොඩ නැංග නොහි සිටි යේය. රජ තෙමේ එපවත් අසා ඇතරුවා කැඳවා ඇතු ගොඩ නගන්ට විධාන කෙළේය. හෙතෙමේත් එතන සටන්බිමක් සේ පිරිස් සිටුවා යුධ බෙරයකුත් ගැස්වීය. අභිමානවත් ඇතා වේග යෙන් නැගී ගොඩට ගියේය. භික්ෂුහු එපවත් බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි! ඒ ඇතා ප්‍රකෘති මභින් ගොඩ නැංගේය. තොපි කෙලෙස් මහමභින් නැගෙවු” යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළ යේක.

පදානු- අප්පමාදරතා හොඨ, තොපමා බවෙහි ඇලෙවු. සවිහනං අනුරක්කඵ, තොපගේ සිත රකිවු. පඤ්ඤා සත්තො කුසුඤ්ඤො රො ඉව, ගැඹුරු මඩෙහි ගැලුනු ඇතු වැයම් කොට එසින් නැගී ගොඩ පිහිටියා මෙන්; අතනානං, තමා; දුග්ගා, ඒ කෙලෙස් මභින්; උඤ්චරථ, ගොඩ නගවු.

භාවය- මහණෙනි සමාති අවිප්‍රවාස ය යි කියනලද අප්‍රමාද යෙහි ඇලෙවු. රූපාදි නොයෙක් අරමුණෙහි දිවන්නාවු තොපගේ සිත එසින් වළකා මනාකොට රකිවු. ගැඹුරු මඩෙහි ගැලුනු බාවේරු නම් ඇතු අතින් පයින් ව්‍යායාම කොට ඒ මභින් නැගී ගොඩ පිහිටියා මෙන් කෙලෙස් මඩෙහි ගැලීයිය නොපි නුවණින් මෙතෙහි කිරීමෙන් වීයඹී කොට ගොඩ නගිවු.

Translation:-Delight in deligence. Watch your thoughts Lift yourself out of the mud of passion as the elephant comes out of mud,

23-7.

9. සචේ ලභෙඨ නිපකං සභායං
 සද්ධං වරං සාධු විහාපි ධිරං
 අභිභූය්‍ය සබ්බානි පරිස්සවානි
 චරෙය්‍ය තෙනනනමනො සනිමා.

10. නො චේ ලභෙඨ නිපකං සභායං
 සද්ධං වරං සාධු විහාපි ධිරං
 රුජාච රට්ඨං විජිතං පභාය
 එකො චරෙ මානඛගරඤ්ඤෙච නාගො.

11. එකස්ස චජිතං සෙය්‍යො නිජී බාලෙ සභායනා,
 එකො චරෙ න ච පාපානි කසිරා,
 අපෙපාස්සුකෙකා මානඛගරඤ්ඤෙච නාගො.

නිදනිය- පාරිලෝය්‍ය වනයෙහිදී බොහෝ භික්ෂුන් අරභයා දෙසනලදහ.

පද්‍යය- 9. නිපකං, ප්‍රඥවත්චු; සද්ධං වරං, තමා හා සමග වසන්තට සුදුසු වූ; සාධු විහාරං, යහපත් වූ වාස ඇති; ධිරං, ධෘති සම්පන්න වූ; සභායං, කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකු; සචේ, ඉදින්; ලභෙඨ, ලබා නම්; සබ්බානි පරිස්සවානි, සියලු උපද්‍රවයන්; අභිභූය්‍ය, මැඩ; තෙන, ඒ කල්‍යාණ මිත්‍රයා හා සමග; අනතමනො, සතුටුසිත් ඇතිව; සනිමා, සිහිනුවණින් යෙදී; චරෙය්‍ය, වසන්නේය.

10. නිපකං, ප්‍රඥවත්චු; සද්ධං වරං, තමා හා සමග වසන්තට සුදුසු වූ; සාධු විහාරං, යහපත් වූ වාස ඇති; ධිරං, ධෘති සම්පන්න වූ; සභායං, කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකු; නො චේ ලභෙඨ, ඉදින් නො ලබා නම්; විජිතං, දිනනලද; රට්ඨං, රට; පභාය, භාර (වනයට වැද පැවිදි වූ); රුජාච ඉච, මහාජනක රජු මෙන් ද; අරඤ්ඤෙ, වනයෙහි; මානඛගා නාගො ඉච, මේ පාරිලෝය්‍ය ඇතු මෙන් ද; එකො චරෙ, එකලාව වසන්නේය.

11. එකස්ස, හුදකලා වූවහුගේ; චජිතං, විසීම; සෙය්‍යො, උතුම්. බාලෙ, අඥනයා කෙරෙහි; සභායනා, සභාය බවක්; නිජී, නැත. (එහෙයින්) එකො චරෙ, එකලාව වසන්නේය. න ච පාපානි කසිරා, පවු නො කරන්නේය. අරඤ්ඤෙ, වනයෙහි; මානඛගා නාගො ඉච, පාරිලෝය්‍යක ඇතු මෙන්; අපෙපාස්සුකෙකා, ගණපදි භුරුණයෙහි නිරුනසාහ ව; චරෙ, වසන්නේය.

භාවය- 9. සමග වසන්ට නිසි යහපත් වර්ත ඇති නුවණැති කලණමිතුරෙකු ලදෙන් සිංහ ව්‍යාඝ්‍රාදී ප්‍රකට උපද්‍රව හා රාග වේෂාදී අප්‍රකට උපද්‍රවත් මැඩ පවත්වා ඒ කලණ මිතුරා හා සමග සිහිනුවණින් යෙදී වාසය කටයුතු.

10. ඉදින් සමග වසන්නට නිසි යහපත් වර්ත ඇති නුවණැති කලණ මිතුරෙකු නොලදෙන් රජ කිරීමෙහි ආදිතව දැක අතට පැමිණි රට හැර එකලාව වනයට වැද පැවිදි වූ මහාජනක රජහු මෙන් ද, හසති සමූහයා හැර මේ රක්‍ෂිතවනයෙහි හුදකලාව වසන්නා වූ පාරිලෝයක ඇතුමෙන් ද එකලාව හැසිරිය යුතු.

11. හුදකලාව විසීම උතුම්. දෙලෝ වැඩ නො දන්නා අඤ්ඤා කෙරෙහි චූලලසීලාදී සහාය බවෙන් නැත. එහෙයින් එකලාව විසිය යුතු. සවල වූ ද අකුසල් නො කට යුතු. මේ රක්‍ෂිත වනයෙහි හුදකලාව වසන්නා වූ පාරිලෝයක ඇතු මෙන් පිරිස් පාලනයෙහි උනසාහවත් නො වී විසිය යුතු.

Translation:- 9. If you can find a friend, who is discreet, fit to live with, well-conducted and wise, live with him pleasantly, having subdued all dangers.

10. If you can not find a friend, who is discreet fit to live with, well-conducted and wise, live alone, like a king leaving, behind a conquered country, or like the elephant in the forest.

11. Better is to live alone. There is no friendship with the fool. Live alone, doing no evil, and freed from crowds like the elephant that wanders through the forest.

23-8.

12. අනුමති ජානමති සුඛා සහායා
තුට්ඨි සුඛා යා ඉතරිනරෙන,
පුඤ්ඤං සුඛං ජීවිතසංඛිඛයමති
සබ්බස්ස දුකඛස්ස සුඛං පහාණං.

13. සුඛා මහෙතස්සනා ලොකෙ අපො පෙහෙතස්සනා සුඛා,
සුඛා සාමඤ්ඤනා ලොකෙ අපො චුහමඤ්ඤනා සුඛා.

14. සුඛං යාව ජග්ගිලං සුඛා සද්ධා පතිට්ඨිනා,
සුඛො පඤ්ඤාය පටිලාහො පාපානිං අකරණං සුඛං.

නිදර්ශන:- හිමවත් පාලිවයෙහිදී මාරයා අරහයා දෙසනලදහ.

පද්ධතිය:- 12. අත්මනි ජාතමනි, ප්‍රයෝජනයක් උපන් කල්හි; සහායා, සහායයෝ; සුඛා, සුව වෙති. ඉතරිතරෙන, යම් කිසි ප්‍රත්‍යය කින් උපදනා වූ; යා තුට්ඨි, යම් තුළුවියෙක් ඇද්ද; සා, ඒ තුළුවි තොම; සුඛා, සුව ය. ජීවිතසංඛයමනි, මරණාසන්නාකාලයෙහි; පුඤ්ඤං, කරණ ලද කුශලකමීය; සුඛං, සුව ය. සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස, සියලු සංසාර දුක්ඛයාගේ; පහාණං, ප්‍රහාණය; සුඛං, සුව යි.

13. ලොකෙ, ලොකයෙහි; මනෙතය්‍යතා, මවුන් කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව; සුඛා, සුව ය. අපො, නැවත; පෙතෙතය්‍යතා, පියන් කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව; සුඛා, සුව ය. ලොකෙ, ලොකයෙහි; සාමඤ්ඤතා, ශ්‍රමණයන් කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව; සුඛා, සුව ය; අපො, නැවත; බ්‍රහ්මඤ්ඤතා, ඤාණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණ යන් කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව; සුඛා, සුව යි.

14. සීලං, ශීලය; යාව ජරා, ජරා වයස දක්වා; සුඛං, සුව ය. සඤ්ඤා, ශ්‍රද්ධාතෙම; පතිට්ඨිතා, නිශ්චලව පිහිටියා; සුඛා, සුව ය. පඤ්ඤය පටිලාභො, ප්‍රඥව ලැබීම ද; සුඛො, සුව යි. පාපානං අකරණං, පවු නො කිරීම; සුඛං, සුව යි.

භාෂ්‍ය:- 12. යම්කිසි කටයුත්තක් පැමිණි කල්හි ඒ කට යුත්ත කරන්ට සමච්ඡි මිත්‍රයන් ඇතිවීම යහපත් ය. හිත වූ ද ප්‍රණීත වූ ද, මද වූ ද බොහෝ වූ ද, තමා සතු දෙයකින් සතුටුවීම ද යහපත් ය. මරණාසන්නාකාලයෙහි මහත් කොට කරණ ලද කුශලය සුව දෙන්නේය. සියලු සංසාර දුක්ඛයාගේ ප්‍රහාණය යි කියු අභිත්ථලය සුව යි.

13. මේ සත්‍යලොකයෙහි මවුට උපසථාන කිරීම ද, පියාට උපසථාන කිරීම ද, ශ්‍රමණයන්ට ගරුසත්කාර කිරීම ද, පවු බැහැර කළ හෙයින් බ්‍රාහ්මණ නම් වූ ඤාණාශ්‍රවයන්ට ගරුසත්කාර කිරීම ද සුව ගෙණ දෙන්නේය.

14. පඤ්ඤා ශීල අභ්‍යවහාරය ද ශීලාදී ප්‍රභේද ඇති ශීලය ජරා වයස දක්වා ම යහපත් ය. ලෝකික ලෝකොත්තර වශයෙන් දෙපරිදි වූ ශ්‍රද්ධාව නිශ්චලව පිහිටීම සුව ගෙණදෙන්නේය. ලෝකික ලෝකොත්තර ප්‍රඥවගේ ප්‍රතිලාභය ද සුව ය. පාපහෙතූන් මාභී යෙන් මුලුසුන් හෙයින් පවු නො කිරීම සුව යි.

Translation:- 12. Good are friends in need. Good is content with whatever one possesses. Good is merit at the end of life, Good it is to destroy all suffering.

13. Good is it to serve mother, good to serve father. Good is it to serve monks, good to serve Brahmins.

14. Good is the virtue to the end of life. Good is it faith that stands firm. Good is it to have wisdom. Good is the doing no evil.

පරිකල්පා:- මවුපියන්ට උපසාහන නො කරන්නෝ මෙලොව ධනභානියට හා නිඤ්චට පැමිණ මරණින් මතු ගුණවරකයෙහි උපදින්නාහ. මවුපියන්ට උපසාහන කරන්නෝ මෙලොව ධනසමපත්තියට හා ප්‍රශංසාවට ද පැමිණ මරණින් මතු සවගීයෙහි උපදින්නාහ.

මිණිකොඩොල් මුතුහර මෙවුල්දම් ආදී ආහරණයෝ ඒ ඒ වයස්හි සිටියවුන්ට ම හොබනාහ. තරුණයන්ගේ අලංකාරයෝ වෘද්ධයන්ට ද, වෘද්ධයන්ගේ අලංකාරයෝ තරුණයන්ට ද නො හොබනාහ. ශීලය වනාහි තරුණයන්ට ද වෘද්ධයන්ට ද එකසේ හොබනේ ය.

ඉඤ්ච නියවලව පිහිටන්නී සොතාපත්ති ඵලයට පැමිණිය හුට ය.

නෙවිසිවන නාගවග්ගීය සී.

24-1.

- 1. මනුජස්ස පමත්තචාරිනො නණ්ඤා වඩ්ඪති මාලුවා වීය, සො පලවති හුරුහුරං ඵලමිච්ඡංච වනසමිං. වානරො;
- 2. යා ජසා සහති ජමමිං නණ්ඤා ලොකෙ විසතතිකා, සොකා නස්ස පවඩ්ඪති අභිච්චංච බිරණං.
- 3. යො චෙතං සහති ජමමිං නණ්ඤා ලොකෙ දුරච්චං, සොකා නමහා පපනනති උදබ්භුච්ච පොකඛං.
- 4 නං චො වදුමි හදදං චො යාවහෙනඤ්ඤ සමාගතා, නණ්ඤාය මුලං බණ්ඨ උසිරසොච බිරණං, මා චො නලංච සොගොච මාගෙ හස්සඤ්ඤ ජුහුසුතං.

නිදනිය:- දෙවුරමිහිදී කපිල මත්ස්‍යයා අරභයා දෙසන ලදහ.

පදාච්චි-1. පමත්තචාරිනො, ප්‍රමාදයෙන් හැසිරෙණ; මනුජස්ස, මිනිසාට; නණ්ඤා, තෘෂ්ණා නොම; මාලුවා වීය, මාලුවා ලීය මෙන්; වඩ්ඪති, වැඩෙයි සො, හෙතෙම; වනසමිං, වනයෙහි; ඵලං ඉච්ඡං, පල කැමති ව රුකින් රුකට පතින්නා වූ; වානරෙ ඉච්ච, වදුරෙකු මෙන්; හුරුහුරං, භවයෙන් භවයට; පලවති, පතින්නේය.

2. ජම්මි, ලාමක වූ; විසතතිකා, විසතතිකා නම් වූ; තණහා, මේ තෘෂණා නොම; ලොකෙ, ලොකයෙහි; යං, යම් පුද්ගලයෙකු; සහති, අභිභවනය කෙරේ ද; තස්ස, ඒ පුද්ගලයාගට; අභිවට්ඨං, තෙමන ලද; බිරණං ඉව, හොට තණ වැඩෙන්නාක් මෙන්; ශොකා, ශොකයෝ; වසිසන්ති, වඩනාහු යි.

3. ජම්මිං, ලාමක වූ; දුරවචයං, ඉක්මවිය නො හැකි වූ; එතං තණහං, මේ තෘෂණාව; ලොකෙ, ලොකයෙහි; යො ව, යම් පුද්ගලයෙක් වනාහි; සහති, මැඩ පවත්වා ද; තමහා, ඒ පුද්ගලයා කෙරෙන්; සොකා, ශොකයෝ; පොකබරම්හා, පොකුරුපතින් හිලි හෙන්නාවූ; උදබ්ඪෙ ඉව, දියබිඳු මෙන්; පපතන්ති, හිලිහෙන්නාහ.

4. යාවනො, යම්පමණ කෙනෙක්; එත්ථ, මෙතන්හි; සමාගතා, රැස්වූ ද; වො, ඒ නොප හැමදෙනාට; භද්දං, වැඩෙක් වේවානං, ඒ කාරණයෙන්; වො, නොප හැමදෙනාට; වදුමි, මේ අවවාදයකියම්. උසිරන්ථො බිරණං ඉව, සුවදහොට මූලින් ප්‍රයොජන ඇතියක්හු බෙරු තණ කණින්නාක් මෙන්; තණහාය මූලං බණථ, තෘෂණාවගේ මූල කණිවු. නලං, බට පඳුරක් බිඳගෙන යන්නාවූ; සොතො ඉව, ගංවතුරක් මෙන්; මාරො, මාරතෙම; වො, නොප; පුතපුතං, නැවත නැවත; මා භඤ්ජි, නො බිඳිවා.

භාවය-1. සමාති විප්‍රවාස ලක්ෂණ වූ ප්‍රමාදයෙන් හැසිරෙණ පුරුෂයාගට සදෙර උපදනා රූප තෘෂණාදී වශයෙන් ඡටිප්‍රකාර වූ තෘෂණා නොම රුකක් වලදිමින් වැඩෙන මාලුවා ලතාව ඒ රුකට විනාසයට වැඩෙන්නාක් මෙන් ඒ පුද්ගලයාගට විනාසය පිණිස ම වැඩෙන්නේ ය. ඒ තෘෂණා වසහ වූ පුද්ගල තෙම වනයෙහි අඹ දඹ ඇ නොයෙක් පල කැමති ව රුකින් රුකට පනින්නා වූ වඳු රෙකු මෙන් භවයෙන් භවයට යන්නේ ය.

2. ලාමක හෙයින් 'ජම්මි' නම් වූ ද, රූපාදි සඤ්ජනණෙහි ඇලෙන හෙයින් 'විසතතිකා' නම් වූ ද මේ තෘෂණා නොම යම් පුද්ගලයෙකු මැඩ පවති ද, ඒ පුද්ගලයාගට මහවැස්සෙන් නැවත නැවතු තෙමුනු සුවදහොට තණ වැඩෙන්නාක් මෙන් ශොකයෝ වැඩෙන්නාහ.

3. යම් පුද්ගලයෙක් තෙම ලාමක වූ, ඉක්මවිය නො හැකි මේ තෘෂණාව මැඩලන්නේ ද, පොකුරු (=නෙලුම්) පතින් දියබිඳු හිලි හෙන්නාක් මෙන් ඔහු කෙරෙන් ශොකයෝ පහවන්නාහ.

4. මෙහි රැස් වූ සියල්ලන්ට ම වැඩෙක් වේවා. (මේ කපිලයාට මෙන් අවැඩෙක් නො වේවා.) එහෙයින් මම නොපට අවවාදයක් කියමි. කිමෙක් ද? යත්. සුවදහොට (=සැවැන්දරු) මූලින් ප්‍රයො

ජන ඇති කෙනෙකු මහ උදුල්ලකින් බෙරු තණ සාරත්තාක් මෙන් හඳවාව්පනනියව ප්‍රධාන කාරණ වූ තෘෂ්ණාවගේ මූලය සි කියනලද අවිද්‍යාව අහිත්මාගීඥනය සි කියනලද මහ උදුල්ලෙන් කණිවු. ගංතෙර හටගත් බව පදුරක් මැඩගෙන යන ගංවතුරක් මෙන් මාරතෙම තොප නො පෙළුවා.

Translation:-1. In the man who is negligent, craving grows like the creeper called Maluva. He jumps from e.x.i.s.t.a.n.c.e to exist-ance like the monkey looking for fruits.

2. If this miserable craving overcomes any man in the world, to him sorrows grow like Beerana grass after a shower.

3. Whoever overcomes this miserable craving that is difficult to overcome, from him sorrows will fall, like the water-drop from the lotus leaf.

4. Hail to you all assembled here. I advice you thus. Dig up the root of craving like a man the Beerana-root. May not Mara overcome you again and again, as the flood the reed.

පරිභාෂා- සංසාරයෙහි තැවත තැවත ඉපැදීමට ප්‍රධාන කාරණය නම් තෘෂ්ණාව ය. සංසාරයන් විෂයෙහි තෘෂ්ණාව යෙහන් ඇලෙන්නේ අවිද්‍යාකාරයෙන් අකිවැ සංසාරයන්ගේ අතිතෘප්ති සවභාවය නොදන් පුද්ගලයා සි. එහෙයින් තෘෂ්ණාවට මූලය අවිද්‍යාව මැ සි.

24-2.

- 5 සඨාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දලො
 ජිනොපි රුකොඛා පුනරෙව රුකති,
 එවමපි නණනානුසයෙ අනුභවො
 නිබ්බතති දුකඛමිදං පුනපුනං.
- 6 සසස ජනතිංසති සොනා මනාපසවනා භුසා,
 වාහා වහනති දුද්දිසිං සඛකසා ධගතිසසිතා.
- 7 සවනති සබ්බධි සොනා ලහා උබ්බිජ්ජ නිසති,
 නසඤ්ච දිසවා ලහං ජාහං මූලං පසඤ්ඤාය ජිජ්ජථ.
- 8 සජිතානි සිනෙහිනානි ව සොමනස්සානි භවනති ජනතුනො,
 නෙ සානසිතා සුබෙසිනො නෙ වෙ ජාතිජරුපභා නග්.

9 නසිනාය පුරකකතා පඤ්චකයෙහි සමොච බාධිතො,
සංගොජනසංගහනතො උක්ඛමුපෙතනඤ්ච පුනපපුනං විශං.

10 නසිනාය පුරකකතා පඤ්චකයෙහි සමොච බාධිතො,
තසමා නසිනං විනොදමෙ ගිකුඤ්ච ආකංඛි විශගමනතො.

නිදානං- වෙච්චනෙහිදී සුකර පොතිකාවක අරහයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් බුදුහු රජගහ නුවරට සිභා වඩනාසේක් එක් ඊරි පැටියක දෑක සිනා පහල කොට අනද මහතෙරුන් විසින් සිනා පහල කරන්ට කාරණ ව්වාල කල්හි “ආනන්දයෙනි! අර ඊරි පැටියා කකුසද බුදුන් සමයෙහි භොජන ශාලාවක් ලෙස බත්උළු අවුලා කන කිකිලියෙක. ඔහු තොමෝ එක් භික්ෂු තමක් විදහින කමිසපානාය කියන්නා අසා සිත පහදවා ගෙන එයින් වුනව රජකුලයෙක ඉපද උබබරි නම් රජදුවක් ව එක් දවසෙක අසුචි පිබෙක්හි හුන් පණු රැසක් දෑක පුලුවක සංඥව උපදවා ගෙන භාවනා කොට ධ්‍යාන වඩා මිස ගොස් බඹලොව උපන්තී ය. ඉක්බිති ව්‍යුති ප්‍රතිසන්ධි වශ යෙන් ඒ ඒ තැන ඉපද ඇවිදිනි දුන් ඊරි ව උපන. ඒ දෑක සිනා පහල කෙලෙම්”යි වදාලසේක. ඒ අසා තොරහන් බොහෝ භික්ෂුන් ට මහත් සංවෙගයක් විය. බුදුහු මෙසේ භවතෘෂණාවෙහි ආදීනව හඟවා විටියෙහි සිට ම බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාවන් වදාලසේක.

පද්ධි- 5. යථා අපි, යමිසේ; මුලෙ, මුල; අනුපද්ධවෙ, උපද්ධවය කට නො පැමිණි කල්හි; දලෙහ, එහෙයින් ම සචිර කල්හි; ජනෙනා අපි රුකෙකා, අහින් කපන ලද්දවු ද වෘක්ෂය; පුනරෙව, නැවත ද; රුහති, හට ගන්නේ ම වේ. එවං අපි, එසේ ම; තණහානුසයෙ, තෘෂණා සංකිතන අනුසය; අනුහතෙ, සිද නො පියනලද කල්හි; ඉදං දුකඛං, මේ දුකඛය; පුනපපුනං, නැවත නැවත; නිබ්බත්තති, උපදනේ මැයි.

6. යසස, යමෙකුට; ජනනිංසති සොනා, ශ්‍රොතස් සතිසතින් යුක්තාවු; මනාපසසවනා, මනාප වු රූපාදි අරමුණෙහි වැගිර පවත් නාවු තෘෂණා නොම; භුසා, බලවත් වේ ද; දුද්ධිං, නුවණ නැති ඒ දුද්ධලයා; රුගතිසසිතා, රුගය ඇසුරු කලාවු; සංකප්පා, විත කීසෝ; වාහා, බලවත් වුවාහු; වහන්තී; අපායට පමුණු වන්නාහු යි.

7. සොනා, තෘෂණා ශ්‍රොතස්හු; සබ්බධි, හැම තන්හි ම; සවන්ති, වැගිරෙති; ලතා, තෘෂණා ලතා නොමෝ; උබ්බිජ්ජ, සදො රින් ඉපද; නිට්ඨති, සිටිති ය. ජාතං, එසේ උපන්නාවු; තං ව ලතං, ඒ තෘෂණා ලතාව වනාහි; දිස්වා, දෑක; පඤ්ඤය, මාගී ප්‍රඥවෙන්; මුලං, මුල; ජිකුඤ්ච, සිදිවු.

8. සර්තාති, රූපාදි අරමුණෙහි විසිර පතලා වූ ද; සිනෙහි තාති ව, තෘෂ්ණා සෙතනගෙත් නෙමන ලද්දවූ ද; සොමනසාති, සොමනස්හු; ජනතුතො, සනියාගට; භවනහි, වෙති, නෙ, ඒ තෘෂ්ණාවසික සනියෝ; සාතසිතා, සුව සොමනස් ඇසුරු කලාහු; සුබෙසිතො, සුව සොයන සුලු වෙති. නෙ නරු, එබඳු වූ සනියෝ; වෙ, එකානතගෙත්; ජාතිජරුපගා, ජාතිජරුවට පැමිණෙන්නෝ නම් වෙති.

9. තසිනාය, තෘෂ්ණාව විසින්; පුරකඛතා, පිරිවරණ ලද්දවූ; පඤ්ඤා, සනියෝ; බාධිතො, බඳනාලද; සසො ඉව, සාවෙකු මෙන්; පරි සපපනහි, බිය වෙති. සංයොජන සංගහසතතා, සංයොජනගෙන් හා සංගහගෙන් බැඳුනාහු; විරුය, බොහෝ කලක්; පුතපුතං, නැවත නැවත; දුකඛං, දුකට; උපෙතහි, පැමිණෙන්නාහ.

10. තසිනාය, තෘෂ්ණාව විසින්; පුරකඛතා, පිරිවරණ ලද්දවූ; පඤ්ඤා, සනියෝ; බාධිතො, සාවැද්ද විසින් බඳනා ලද; සසො ඉව, සාවෙකු මෙන්; පරිසපපනහි, බිය වෙති. තසමා, එහෙයින්; අත්ත නො, තමාගට; විරුගං, නිවැණිය; ආකංඛි, කැමැති වන්නාවූ; භික්ඛු, මහණ නෙම; තසිණං, තෘෂ්ණාව; විනොදගෙ, දුරු කරන්නේය.

භාෂ්‍ය- 5. යම් සේ නුග ඇසතු ආදි වෘක්කය අගින් කපන ලද්දේ නමුත් ඉදින් මුල කැපීම් ආදි උපද්‍රවයකට නො පැමිණියේ නම් නැවත ද හටගන්නේ වේ ද, එමෙන් ම තෘෂ්ණාය සි කියන ලද අනුසය අගින්මාගී ඥානයෙන් නො සිදි කලේ ජාති ජරු ව්‍යාධි මරණ සංකාත නම් දුඃඛරුශිය නැවත නැවත උපදගේය.

6. යම් පුද්ගලයෙකුට සතීස් වැදුරුම් වූ ශ්‍රෝතසින් සුක්ත වූ මනාප වූ රූපාදි ආරම්භණයන්හි වැගිරෙන්නා වූ තෘෂ්ණා තොමෝ බලවත් වන්නී නම්, කාමවිතකීයෝ ඒ පුද්ගලයා අපායට ගෙන යෙති.

7. තෘෂ්ණා නමැති ගඛ්‍යා ප්‍රවාහයේ රූපාදි සඅරමුණෙන් ද කාමභවාදි සියලු භවයෙන් ද වැගිරෙණ හෙයින් හැමතන්හි ම පවත්නාහු නම් වෙති. තෘෂ්ණා ලබාතොමෝ වක්කුරුදි සදෙරින් ඉපද රූපාදි සඅරමුණෙහි පවත්නී ය. මෙසේ තෘෂ්ණාලබාහුගේ උත්පත්තිසථානය දැක වෙනෙහි හටගත් ප්‍රකාති ලබාවක් සැතකින් කපන්නෙකු මෙන් මාගීප්‍රඥවෙන් මුලින් ම කපවූ.

8. තෘෂ්ණා වසන වූ සනියාට වනාහි රූපාදි අරමුණෙහි විසිර පතලා වූ ද, උපහොග පරිහොග වසනුවෙහි පැවැති තෘෂ්ණා ඥානගෙගෙන් තෙත් වූ ද සොමනස් වෙති. ඒ තෘෂ්ණා වසනවූ

සකුසෙය් සුව සොම්භස් අඤ්ඤා කලානු කාසික වෛතසික සුව සොයති. එබඳු සකුසෙය් එකානතයෙන් ජාති ජරාවට පැමිණෙත් නෝ නම් වෙති.

9. තෘෂ්ණාව විසින් වලඳ ගන්තාලඳ සකුසෙය් වැද්දගේ දූලේ බැඳුනු සාවෙකු මෙන් බියපත් වෙති. දශවිධ සංයෝජනයෙන් හා සංඛාරවිධ සංයෝගයෙන් බැඳුනා වූ ඔහු බොහෝ කලක් ජාති ජරා වතාසි මරණ දුෂ්ඨයට පැමිණෙන්නාහ.

10. තෘෂ්ණාව විසින් වලඳ ගන්තාලඳ සකුසෙය් වැද්දගේ දූලේ බැඳුනු සාවෙකු මෙන් බියපත් වෙති. එහෙයින් නිව්ඤ්ඤා කාමය මහණ තෙමේ අවිචාරික වූ තෘෂ්ණාව අතීත්මාහී ඥානයෙන් ප්‍රහීණ කරන්නේය.

Translation:- 5. Just as a tree cut down shoots forth again, if its roots are unharmed and firm, even so craving not being removed, this suffering comes again and again

6. To whom the thirty-six streams, which pour themselves on the pleasant things, are rapid, the passions will carry him away, who sees things wrongly.

7. These streams of craving flow everywhere. The creeper of craving springs forth and exists. Seeing that creeper springs up, cut its root by wisdom.

8. To men there are delights which are caused by enjoyable objects. They who seek enjoyment will be subjects to birth and death.

9. The men followed by craving are frightened like a hunted hare. Bound and fettered by passions they come to suffering again and again for a long time.

10. The men followed by craving are frightened like a hunted hare. Therefore, let the monk, who aspires to free from passion, get rid of lust.

පටිකථා-අනුසය නම් ඉපැදීමට හෙතුවන කාරණයක් පැමිණි කල මුදිකාදි විෂයක් මෙන් නැවත නැවත සන්තානයෙහි ඉපැදීමට සුදුසුවූ, සන්තානයෙහි නිදන්තාවුන් වැනි වූ කාමරුග භවරුග පටිස මාන දසි විවික්ච්ඡා අවිජ්ජා යන මොහු යි. තණහානුසය නම් කාමරුග භවරුග දෙක යි.

සතියි නාමනාලොපායේ නම් වනුයුතුදී ආධ්‍යාත්මික ඡව ආය නතයන් විෂය කොට කාම-භව-විභව යන ත්‍රිභෙදයෙන් පවත්නා තෘෂ්ණාවිචරිතයෝ අටලොස් දෙන ද, රූපාදි බාහිර ඡව ආයනත යන් විෂය කොට කාම-භව-විභව යන ත්‍රිභෙදයෙන් පවත්නා තෘෂ්ණාවිචරිතයෝ අටලොස් දෙන ද යන මොහු යි.

භවයෙන් භවය වලදනා අස්සියෙන් ද නිවන (=මූලෙන) අස්සියෙන් ද තෘෂ්ණා නොමෝ ලභා නම.

සපග්‍යධග්‍ය නම් තණනා දිට්ඨි මාන කොට අවිජ්ජා කිලෙස දුච්චිත යන මොහු යි.

23-3.

11. යො නිබ්බතපො ජනාධිච්ඡන්තො
වනච්ඡන්තො වනමෙච ධාවනි,
තං පුග්ගලමෙච පසස්ථ
මුඤ්ඤා බ්බන්තමෙච ධාවනි.

නිදනස:- වෙඵචනසෙහිදී සිටුරු හල මහණෙකු අරහස, දෙසන ලදී.

පද්‍යායි:- යො, යම් පුද්ගලයෙක්; නිබ්බතපො, තෘෂ්ණා රහිත වූයේ; වනාධිච්ඡන්තො, තපොවනයෙහි ඇලුණේ; වනච්ඡන්තො, තෘෂ්ණා වනයෙන් මිදුණේ; වනං ඵච ධාවනි, නැවත තෘෂ්ණාවනයට යට ම දිවේ ද; තං පුග්ගලං, ඒ පුද්ගලයා; ඵචං පසස්ථ, මෙසේ බලවු.

භාවය:-ගිහි භාවයෙහි ආලය යි කියන ලද වනඵය හැර පැවිදි වුවෙක් දිව්‍යවිභරණය යි කියන ලද ධ්‍යානසමාපත්තින්හි ඇලීන් වාසය කොට නැවත ගිහිබ්බන්ත ය යි කියන ලද තෘෂ්ණාවනයට ම දිවේ නම් හෙවත් සිටුරු හරණේ නම් ඔහු මෙසේ ව්‍යසනයට පැමිණියහු බලවු.

Translation:- 11. Whoso freed from household life, and being attached to the homeless life, freed from the bond of household life, runs back to the house-hold life, look you upon such a man thus.

24-1.

12. න තං දලං බ්බන්තමාහු ධිරා
යද්‍යසං දරුජං බ්බන්තං ව,
සාරතතරතතා මණ්ණකුණධලෙසු
පුඤ්ඤාසු දුරෙසු ව සා අපෙධා.

13. එතං දලහං බන්ධනමාහු ධිග්
 ඛගාරිනං සිවිලං දුප්පමුක්ඛං,
 එතමපි ඡෙත්තාන පරිබ්බජනති
 අනපෙකඛිනො කාමසුඛං පහාය.

නිදර්ශන:- දෙවුරුමිනිදි බන්ධනාගාරය අරහයා දෙසන ලදහ.

එක් සමයෙක පිටිසර හිදිනා භික්ෂුහු බුදුන් දක්නට අවුත් දැක වැද දෙවන දවස්හි සැවැත්කුවර සිහන සේක් සිරගෙය කර ගොස් බඳනා ලද සොරැන් දැක වලද අනන්‍යයෙහි බුදුන් කරා ගොස් “සවාමිනි! අපි අද සිරගෙවල හුන් මිනිසුන් දුටුමහ. සවාමිනි! මේ බැමිමටත් වඩා දැඩිවූ බැඳුම් ඇද්ද” යි විවාලහ. බුදුහුන් “මහණෙනි මේ කුමන බැඳීම ද? තෘෂ්ණාබන්ධනය මෙයට ලක්ෂගණනිකුත් වඩනේ වේ ද” යි වදාර මේ ගාථාවන් වදාල සේක.

පද්‍යය:- 12. ආයසං, යකඛිත් කරණ ලද්ද වූ ද; දරුජං, දණෙකින් කරණ ලද්ද වූ ද; බබ්බජං, බබුස් තණින් කරණ ලද්ද වූ ද; යං, යම් බන්ධනයක් ඇද් ද; තං, ඒ සියලු බන්ධනය ම; ධිරා, ප්‍රාඥයෝ; ත දලහං ආහු, දැඩි වූ බන්ධනයෙකැයි නො කියති. මණි කුණ්ඩලෙසු, මාණික්‍යයෙහි ද කුණ්ඩලාභරණයෙහි ද; සාරත්ත රත්තා, සාරබව හෙතු කොට ගෙන අභියසින් ම ඇලුනා වූ ඒ රුගය ද; පුත්තෙසු, දරුවන් කෙරෙහි ද; දුරෙසු ව, අඹුවන් කෙරෙහි ද; යා අපෙඛා, යම් අපෙක්ෂාවක් ඇද් ද ඒ තෘෂ්ණාව ද යන-

13. එතං, මේ කෙලශබන්ධනය; ධිරා, බුද්ධාදි ප්‍රාඥයෝ; දලහං බන්ධනං ආහු, ස්ථිර වූ බන්ධනයෙකැයි කියති. ඛගාරිනං, යට බලා ගෙනයන්නා වූ; සිවිලං, ලිහිල් වූ; දුප්පමුක්ඛං, උනා හැරිය නො හැකි වූ එතං අපි, මේ කෙලශ බන්ධනය පවා; ඡෙත්තාන, කපා; අනපෙකඛිනො, වස්තුනාම කෙලශකාමයන්හි අපෙක්ෂා රහිත වූවාහු; කාමසුඛං පහාය, කම්පව හැර; පරිබ්බජනති; පැවිදි වෙති.

භාවය:- යකඩ දඬු (තෘණ අඹරා කල) රැහැන් යන මෙයින් කල බැමි වනාහි කඩු ආදියෙන් කැපිය හැකි බැවින් ස්ථිර වූ බැමි ය යි බුද්ධාදි ප්‍රාඥයෝ නො කියති; මණිකොඩොල් ආදියෙහි ද අඹු දරුවන් කෙරෙහි ද ඇල්ම ම කඩු ආදියෙන් නො කැපිය හැකි හෙයින් ස්ථිර වූ බැමි ය යි කියති. සත්‍යයන් සතර අපායට ගෙන යන්නාවූ ද, “බැඳි නැත සිටි සම් මස් නො සිද ලේ නො සොල්වා බැඳි බව ද නො දත්වා සියලු කමානනයන්ට අවසර දෙන හෙයින් ලිහිල් වූ ද, ලොභ වශයෙන් එක් වරෙක ද උපන් කෙලෙස් බැමිම

ඩැහැගන් නැතිත් කට හරවාගත නො හැකි කැස්බෙකු මෙන් ගලවාගත නො හැකි හෙයින් උනා හැරිය නො හැකි වූ මේ කෙලස බකිනය පවා නුවණ නමැති කඩුවෙන් කපා හැර කම්සැප හැරදමා නුවණැත්තෝ පැවිදි වෙති.

Translation:- 12. The wise man say that those bonds made of iron or wood or grass are not heavy. Delight in jewels and ornaments, attachment to children and wives are the heavy bonds.

13. The wise say that this bond is very firm, carrying men down, loose, yet hard to free from. Those who are indifferent to delights, go to the homeless life, giving up pleasures, and cutting this bond off.

24-5.

14. යෙ රාගරතනානුපතනති සොනං සයං භගං මක්කටකොච ජාලං, එතමපි ඡේත්වාන චජනති ධිරං අනපෙක්ඛිතො සබ්බදුක්ඛං පහාය.

නිදානය:- වෙළුම්පතනෙහිදී බිම්සර රජයුගේ බෙමා නම් මෙහෙ සිය අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යාචි:- රාගරතනා, රාගයෙන් රත්වූ වෙෂයෙන් දුෂට වූ මොහයෙන් මුළු වූ; යෙ, යම් සතු කෙනෙක්; සයං කතං ජාලං, තමා විසින් කරණ ලද දූලෙහි ම වැද ගොත්තා වූ; මක්කටකො; ඉව, මකුළුවා මෙන්; සයං කතං, තමන් ම උපදවා ගත්තා වූ; සොනං, තෘෂ්ණා නමැති සැබෑපහරෙහි; අනුපතනති, වැටෙද් ද (මනු තෘෂ්ණා ශ්‍රෝතස ඉක්මවන්නට නොපොහොසත් වන්නාහ.) ධිරං, ප්‍රාඥයෝ වනාහි; එතං අපි ඡේත්වාන, මේ තෘෂ්ණාශ්‍රෝතස පවා සිද; අනපෙක්ඛිතො, ආලය නැතිව; සබ්බදුක්ඛං පහාය, සියලු සසර දුක් පහකොට; චජනති, තිවන් පුරට යන්නාහ.

භාවය:- යමෙක් මකුළුවා තමා විසින් කරණ ලද දූල මැද හිද, දූලට අසුවූ සතුන්ගේ රසය බි නැවත එහි ම වැදගෝනේ ද, එමෙන් ම රාගයෙන් රත් වූ වෙෂයෙන් දුෂට වූ මොහයෙන් මුලු වූ සතුයෝ තමන් ම උපදවා ගත් තෘෂ්ණා නමැති ජලප්‍රවාහය ඉක්ම වන්නට එහි ම ගැලී සිටියි. නුවණැත්තෝ වනාහි මේ තෘෂ්ණා ශ්‍රෝතස පවා ඉක්මවා වයානාම කෙලසනාමයෙහි ආලය නො කොට අහිත්මාගී ඥානයෙන් සියලු සසරදුක් පහ කොට තිවන් පුර යට යන්නාහ.

Translation:- Those who are fond of pleasures fall into the net of craving, like the spider into its own web. The wise men who are indifferent to delights, go to the homeless life, giving up pleasures and cutting this bond off.

24-6.

16. මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡන්ධො මජ්ඣෙකි මුඤ්ච භාවස්ස පාරගු, සබ්බස්ස විමුත්තමානස්සො හි පුත ජාතිජරං උපෙහිසි.

නිදානය:- වෙළඳවනසේනිදී උග්ගසෙන නම් සිටුපුත්‍රයා අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යයී:- පුරෙ, අතීත සකකියන් කෙරෙහි පැවති තෘෂ්ණාව; මුඤ්ච, හරුව. පච්ඡන්ධො, අනාගත සකකියන් කෙරෙහි පැවති තෘෂ්ණාව ද; මුඤ්ච, හරුව. මජ්ඣෙකි, වර්තමාන සකකියන් කෙරෙහි පැවති තෘෂ්ණාව ද; මුඤ්ච, හරුව. භවස්ස පාරගු, මෙසේ භවයාගේ පරතෙරට පැමිණී තෝ; සබ්බස්ස විමුත්ත මානස්සො, සියලු ප්‍රත්‍යය සමුත්පන්න ධර්මයන් කෙරෙහි මිදුනු සිත් ඇත්තෝ; පුත, නැවත; ජාතිජරං, ජාතියට හා ජරාවට; න උපෙහිසි, නො පැමිණියෙහි.

භාවස්ස:- අතීත වූ ද අනාගත වූ ද වර්තමාන වූ ද සකකියන් කෙරෙහි පැවති තෘෂ්ණාව හරුව. මෙසේ කල්හි කාම රූප අරූප යන තුන් භවයාගේ පරතෙරට (=නිවණට) පැමිණ සකකි ධාතු ආයතන යයි කියන ලද සියලු ප්‍රත්‍යය සමුත්පන්න ධර්මයන් කෙරෙහි මිදුනු සිත් ඇතිසේ නැවත ජාතියාදී දුඃඛයන්ට නො පැමිණෙන්නේය.

Translation:-Give up desire of the past, future and present five elements. Thus passing beyond worlds, freed from all passions in mind, you shall not come to birth and decay again.

24-7.

- 16. විනාසනපමටිනස්ස ජනතුතො
නිබ්බර්ගස්ස සුභානුප්පසිතො,
භියොසා නැණතා පච්චිඤ්ඤි
එස ථො දලහං කථෙති බ්බිකිතං.
- 17. විනාසනුප්පමෙ ව සො රතො
අසුභං භාවස්සි සද්ද සතො,
එස ථො මානවිකාහිති
එස ඡෙජ්ජති මාරබ්බිතං.

නිදානං- දෙවුරුමිහිදී එක්තරු තරුණ භික්ෂුවක් අරහයා දෙසන ලදී.

පදානි- 16. විතකකපමවිතසං, විතකීයන් විසින් මඛනා ලද්ද වූ; කිබ්බරගසං, නිවුටු කාමරුග ඇති; සුභානුපසසිනො, ඉපො ලම්බනයන් ගුහ වශයෙන් බලන සුලු වූ; ජනතුනො, සන්ධ්‍යාගට, භීයො, බොහෝ කොට ම; තණ්හා, තෘෂ්ණා නොම; පවසසිති, වඩනීය. එසො ඛො, මේ පුද්ගලයා වනාහි; බක්ඛිනං, තෘෂ්ණා නැමැති බැම්ම; දලහං කරෙති, සිටි කරන්නේ ය.

17. යො, යම් මහණෙක්; විතකකුපසමෙ රතො, ප්‍රථමධ්‍යාන යෙහි ඇලුනේ වේ ද; සද, හැම කල්හි; සතො, සිහි ඇත්තේ, අසුභං භාවයති, අගුහධ්‍යානය වඩා ද; එසො ඛො, මේ මහණ වනාහි; ව්‍යන්තිකාතිති, තෘෂ්ණාව පහකරන්නේ ය. එසො, මේ මහණනම; මාරබක්ඛනං, මාරබක්ඛනය; ඡෙජ්ජති, සිදින්නේය.

භාවං- 16. කාමවිතකී ව්‍යාපාද ඒතකී විහිංසා විතකී යන ත්‍රිවිධ විතකීයන් විසින් මඛනා ලද්දවූ කාමරුග ඇති, ප්‍රිය වූ රූපාදි යෙහි සිත යවා අත්ල යහපත, තන බඩතුරු යහපත, දත් මුව යහ පත යනාදීන් නිවිනි හා අනුව්‍යඤ්ඤා ගෙණ විසභාග අරමුණු ගුහ වශයෙන් බලන්නා වූ පුරුෂයාට තෘෂ්ණාව බොහෝ කොට ම වැඩෙන්නී ය. එබඳු පුද්ගල තෙම තෘෂ්ණා බක්ඛනය කර කරන්නේය.

17. යම් මහණෙක් විතකීයන්ගේ සංසිද්ධිය යි කියන ලද දඹ අගුහ අරමුණු කොට උපන් ප්‍රථමධ්‍යානයෙහි ඇලී හැමකල්හි සිහි ඇතිව අගුහධ්‍යානය වඩන්නේ නම්, හවත්‍රයෙහි ඇල්මය යි කියන ලද තෘෂ්ණාව නසන්නේය. හෙතෙම ත්‍රේභුමික වෘත්තය යි කියන ලද මාරබක්ඛනය අහිත්මාහීඥන නමැති ආසත්‍රයෙන් කපන්නේය.

Translation:- 16. To the man of fidgeting-mind, of severe lust, with mind ever delighting in pleasures, craving grows exceedingly. He makes the bond firm.

17. Whoso takes delight in pacifying the restless mind, who being mindful dwells on the transient nature of the body, he will destroy the passion. He will cut Mara's bond.

පටිකථා- දඹඅගුහ නම් උද්‍යුමාතක විනිලක විපුබ්බක විච්ඡද්දික විකඛාසිතක විකඛිත්තක හතවිකඛිත්තක ලොභිතක පුල වක අට්ඨික යන මෘත ශරීරය සමබක්ඛී අවස්ථා දශය යි. මේ අගුහා

රමමණයන් අරමුණු කොට උපදවාගත් ප්‍රථමධර්මානුකූල අග්‍රහණධර්මානුකූල වූයේ ම කාමාදී විකෘතියන් සන්සිදුවන හෙයින් විකෘතියම කම් ද වේ.

24-8.

18 නිවහනනො අසනාසි විනතණො අනඛනනො,
අච්ඡිදි භවසලාති අනච්චොයං සමුසසො.

19 විනතණො අනාදනො නිරුතතිපදකොච්චොදො,
අකඛනනං සනච්චොයං ජසොදො පුබ්බපරුති ව,
ස වෙ අනච්චොයං මහාපසොදො මහාපුරිසොති වුවවති.

නිදනස- දෙවුරමිහිදී මාරයා අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍ය- 18. නිවහනනො, (යම් මහණෙක්) අර්භත් ඵල සංඛ්‍යාත නිසංචිත පැමිණියේ වේ ද; අසනාසි, සනාතාස රහිත ද; විනතණො, පහ වූ තෘෂ්ණා ඇත්තේ ද; අනඛනනො, රුහාදී අඛනන නැත්තේ ද; භවසලාති, භවමාමිවූ කෙලස ලොසයන්; අච්ඡිදි, සිත්දේ ද; (මනුට) අයං, මේ දෙනස; අනච්චොයං සමුසසො, අන්තිම ආත්මභාවය යි.

19. විනතණො, (යම් මහණෙක්) පහකරණ ලද තෘෂ්ණා ඇත්තේ ද; අනාදනො, මම ය මාගේ යයි ගැඹිලිමක් නැත්තේ ද; නිරුතතිපදකොච්චොදො, නිරුතතියෙහි හා සෙසු තුන් පදයෙහි දක්‍ෂ ද; අකඛනනං සනච්චොයං, අකර සමුදයය ද; පුබ්බපරුති ව, පුළුඹකර පරකරයන් ද; ජසොදො, දන්නේ වේ ද; අනච්චොයං, අන්තිම ශරීරයෙහි පිහිටියා වූ; සො, ඒ මහණ තෙම; වෙ, එකාත් තයෙන්; මහාපසොදො, මහත් ප්‍රඥ ඇත්තේයයි ද; මහාපුරිසො ඉති, මහා පුරුෂයයි ද; වුවවති, කියනු ලැබේ.

භාවය- 18. යම් භික්‍ෂු නමක් රහත් වූයේ ද සිංහ ව්‍යාඝ්‍රාදීන් කෙරෙත් වන භය නැත්තේ ද, තෘෂ්ණා රහිත ද, කෙලෙස් රහිත ද, භවයෙහි උත්පත්තිය ගෙන දෙන රුහාදී සියලු කෙලෙස් හුලු උදුරු ලූයේ ද, ඒ භික්‍ෂුහට වනාහි මේ පවත්වමින් සිටි ශරීරය අන්තිම ආත්මභාවය වෙයි.

19. යම් භික්‍ෂු නමක් අභිත්මාගීයෙන් පහකරණ ලද භව තෘෂ්ණා ඇත්තේ ද, සංසකාරයන් මම ය මාගේ ය යි නොගන්නේ ද, සිවුපිලිසිඹියාවෙහි දක්‍ෂ ද, ශබ්දයන් හා පුළුඹකරකරයන් දන්නේ ද, අන්තිම ශරීරයෙහි පිහිටි ඒ භික්‍ෂු තෙම මහාප්‍රාඥයයි ද මහා පුරුෂයයි ද කියනු ලැබේ.

Translation:- 18. If a monk has become Arhat, unafraid, freed from craving, got rid of passion, having plucked the stakes of existence, to him this is the last form.

19. If a monk has freed himself from desire, taking nothing, attained four divisions of knowledge, knowing the words in order, he, who is in the last existence, is called a man of supreme wisdom, a great man.

පරිභාෂා- බුදුසසුන්හි පැවිදිවූවන්ගේ නිෂ්චාව (=අවසානය) නම් අභිත් ඵලය යි. ඒ නිෂ්චාව යයි කියනලද අභිත් ඵලය තමන්ගේ සත්තානායෙහි උපදවා ගන්නේ නිධධානන නම් වේ. නිධධානනාදි ලක්ෂණ ඇති භික්ෂුහු භවයාගේ කෙළවර සිටිගෙයින් උන්වහන්සේට මතු භවයෙහි ප්‍රතිසංඝයෙක් නැත්නුයි මේ පවත්වමින් සිටි ආත්මභාවය කෙළවර ආත්මභාවය වන්නේය.

සිවුප්ප්‍රතිඝියා නම් අභි ධම් නිරුක්ති ප්‍රතිභාන යන මොහු යි. එහි අභි නම් ඵලය යි, ධම් නම් ගෙහු යි, නිරුක්ති නම් මාගධ භාෂා යි, ප්‍රතිභාන නම් ප්‍රඥයි. සුචාපරාසාරයන් දැන ගැන්ම නම් යම් ශබ්දයක ආදි අකුර පෙණේ නම් මැද අකුරු අග අකුරු දැනීම ද අගකුරු පෙණේ නම් ආදි අකුරු හා මැද කුරු දැනීම ද යනාදි වශයෙන් ආයේයි.

24-9

20 සබ්බාභිභූ සබ්බවිදුහමසම්
සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනුපලිභෙතා,
සබ්බසුභො භණ්ණකම්මෙ විමුභො
සයං අභිසංඝයං භවුද්දිසෙසං.

නිදානං- අතර මගදී උපක ආජීවකයන් අරහයා දෙසනලදී.

බුදුහු බුදු වූ බෝමැඩට නුදුරුව ම සන්සති යවා ධම්මදෙයනා කරන්ට බරණැසට වඩනා සේක් අතර මගදී උපක නම් ආජීවකයන් විසින් තමන් වහන්සේගේ ශාසනා භවෑර් දැයි විචාරණ ලදසේක් තමන්වහන්සේ ම ධම්ම අවබෝධ කළ බව මුත් ආවායයි කෙනෙකුත් නැති බව වදාය මේ භාෂාව වදාලසේක

පදාච්චා- අහං, මම; සබ්බාභිභූ අසම්, සියලු ත්‍රෛභූමික ධම්මයන් මැඩපැවැත් වීම්. සබ්බවිදු අසම්, සියලු වතුර්භූමික ධම්මයන් මනා කොට දන්නේ වීම්. සබ්බෙසු ධම්මෙසු, සියලු ත්‍රෛභූමික ධම්මයෙහි; අනුපලිභෙතා, නො ඇලීතිම; සබ්බසුභො, සියලු ත්‍රෛභූමික

ධම්මයන් පහ කොට සිටියෙමි. තණහකඛයෙ, අහීන් ඵලයෙහි; විචුනෙනා, අනෙකසාය විචුකතියෙන් මිදුනෙමි; සං අහියකොය, මම ම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කොට දුන; කං උද්දියෙයං, අනික් කවරක්‍හු මේ මාගේ ආචාර්යය සි කියමි ද?

භාවය- මම කාම රූප අරූප යන භූත්භවයට අයත් සියලු ධර්මයන් අහිභවතා කෙළෙමි. කාමාවචර රූපාවචර අරූපාවචර ලොකොත්තර යන සතර භූතියට අයත් සියලු ධර්මයන් දන්තේ වීමි. භූත්භවයට අයත් ධර්මයන්හි නොඇලී පහ කෙළෙමි. තාණ්හා ක්‍ෂයය සි කියනලද අර්භත් ඵලයෙහි ඇලුනෙමි. මෙසේ සියලු ධර්මයන් මා ම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කොට දන් හෙයින් මට ශාසනා කෙනෙක් නැත.

Translation:- I have conquered all, have realised all. I am not attached to anything, and am rid of all. I take delight in Nibbana. Thus, having learned all by myself, whom should I call Master.

24-10.

21 සබ්බදුතං ධම්මදුතං ජිනාති
සබ්බං රසො ධම්මරසො ජිනාති
සබ්බං රතීං ධම්මරතී ජිනාති
තණ්හකඛයො සබ්බදුකඛං ජිනාති.

නිදුතය- දෙවුරමිහිදී සක්දෙව්දු අරභයා දෙසනලදී.

එක් සමයෙක නවුතියා දෙවුලොවැ “දනින් කවර දනෙක් උතුම් දේ, රසයෙන් කවර රසයක් උතුම් දේ, ඇල්මෙන් කවර ඇල් මෙක් උතුම් දේ, අර්භකිය කුමක් නිසා උතුම් දේ,” යන ප්‍රශ්න සතර ඉපද යනු දෙවෙකුතෙමේ සපිරිවරින් බුදුන් කරා අවුත් ඒ ප්‍රශ්න විචාලේය. බුදුහු ප්‍රශ්න විසඳනසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍ය- ධම්මදුතං, ධම්මදුතය තෙම; සබ්බදුතං ජිනාති, සියලු දුතයන් දිනන්නේය. ධම්මරසො, ධම්මරසය තෙම; සබ්බං රසං ජිනාති, සියලු රසයන් දිනන්නේය. ධම්මරතී, ධම්මයෙහි ඇල්ම; සබ්බං රතීං ජිනාති, සියලු ඇල්ම දිනන්නේය. තණ්හකඛයො, අර්භත් ඵලය තෙම; සබ්බදුකඛං ජිනාති, සියලු දුක් දිනන්නේය.

භාවය:- දුතයන් අතුරෙන් ධම්මදුතය ද රසයන් අතුරෙන් ධම්මරසය ද, රතීන් අතුරෙන් ධම්මරතීය (=ධම්මයෙහි ඇල්ම) ද, උතුම් ය. සියලු දුක් තැනි කරණ හෙයින් අර්භත් ඵලය උතුම් ය.

Translation:- The gift of the Dharma surpasses all other gifts. The taste of the Dharma surpasses all other tastes. The love of the Dharma surpasses all other loves. The ending of craving, Arhatship, over-comes all suffering.

24-11.

22. හනනති භොගා දුමමධං නො වෙ පාරගවෙසිනො,
භොගනණ්ණාය දුමමධො හනති අසෙසෙව අත්තනං.

නිදානය:- දෙවුරුමිනිදී අප්‍රත්‍යක්‍ය සිටානන් අරහයා දෙසන ලදී.

පදානි:- භොගා, උපභොග පරිභොග වස්තූහු; දුමමධං, අඥන පුද්ගලයා; හනනති, නසන්නාහ. නො වෙ පාරගවෙසිනො, නිවන් නැමැති පරතෙර සොයන සුලු වූ ප්‍රාඥයන් නො නසන්නාහ. දුමමධො, අඥන පුද්ගල තෙම; භොගනණ්ණාය, වස්තුවෙහි උපන් තෘෂ්ණාව හෙතු කොට ගෙන; අත්තනං, තමා; අසෙසෙව ඉව; අනුන් නසන්නාක් මෙන්; හනති, නසන්නේය.

භාවය:- වස්ත්‍රාභරණාදී උපභොග වස්තූහු ද, දසිදස ගව මහිණාදී පරිභොග වස්තූහු ද අඥන පුද්ගලයා නසති. ඒ වස්තූහු නිෂ්පාණ නමැති පරතෙර සොයන ප්‍රාඥයන් නො නසති. පුද්ගල තෙම වස්තුවෙහි උපන් තෘෂ්ණාව හෙතුකොට ගෙන බොහෝ පවු රැස් කොට තෙමේ ම තමන් නසන්නේය. (=අපායෙහි හෙලුන් නේය.)

Translation-Riches kill the fool. They will not kill the seeker after Nirvana. Out of his desire for riches the fool kills as it weer others.

පරිභාෂා:- යම් හෙයකින් අඥන පුද්ගල තෙම ප්‍රාණවධාදී යෙන්, උම. බිදීම් මං පැහැරීම් ආදියෙන් වස්තුව සොයන්නේ බොහෝ අකුසල් රැස් කෙරේ ද, එහෙයින් භොගයෝ ඔහු නසස් තාහු නම් වෙති. ප්‍රාඥ පුද්ගල තෙම වනාහි ධාර්මික වූ කෘෂි වණික් කම්පානාදියෙන් වස්තුව සොයන්නේ අකුසල් රැස් නො කෙරේ හු යි භොගයෝ ඔහු නො නසන්නාහු නම් වෙති.

24-12.

23. නිණ්දෙසානි වෙට්ඨානි රාගදොසා අයං පජා,
නසමා හි විභරාගෙසු දිත්තං භොති මහපච්චං.

24. තිණදෙසානි බෙතනානි දෙසදෙසා අයං පජා,
තසමා හි විතදෙසෙසු දිනනං හොති මහපඵලං.

25. තිණදෙසානි බෙතනානි මොහදෙසා අයං පජා,
තසමා හි විතමොහෙසු දිනනං හොති මහපඵලං.

26. තිණදෙසානි බෙතනානි ඉච්ඡාදෙසා අයං පජා,
තසමා හි විගතිච්ඡෙසු දිනනං හොති මහපඵලං.

නිදර්ශන:- පාණ්ඩුකම්බලශෙලාසනගෙහි වැඩ හුන් සේක් අභිකුර නම් දිව්‍යපුත්‍රයා අරභයා දෙසන ලදහ.

මේ කථාව විසාර වශයෙන් යමකප්‍රාතිහායනී වස්තුවෙහි ආය. වදාරමින් හුන් අභිකුර දෙසනාව සකි කොට ලා අභිකුර දෙවු පුත් හට බණ වදාරණ සේක් “දනක් දෙන කල ගොයම් යහපත්ව වැඩෙන බිම් පරික්‍ෂා කොට වපුරන්නා සේ, දන් පිළිගත්ව නිස්ස වුන් ම පරික්‍ෂා කොට දිය යුතුය. සරුකෙත් බලා වපුල බිජුව වෙති මෙන් පරික්‍ෂා කොට දුන් දනෙහි විපාක මහතැ” යි වදාරා තවත් බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදාල සේක.

පද්‍ය 23. බෙතනානි, ක්‍ෂෙත්‍රයෝ; තිණදෙසානි, යම් සේ තණ දෙස් කොට ඇත්තාහු ද එසේ ම; අයං පජා, මේ ප්‍රජාතොමෝ; රුහදෙසා, රුහය දෙස් කොට ඇත්තී ය. තසමා හි, එහෙයින්; විත රාගෙසු, පහ වූ රාග ඇති ක්‍ෂීණශ්‍රවයන්ට; දිනනං, දෙන ලද දානය; මහපඵලං, මහත්ඵල වන්නේය.

24. අයං පජා, මේ ප්‍රජාතොමෝ; දෙසදෙසා, වෙෂය දෙස් කොට ඇත්තීය. තසමා හි, එහෙයින්; විතදෙසෙසු, පහවූ වෙෂ ඇති ක්‍ෂීණශ්‍රවයන්ට-

25. අයං පජා, මේ ප්‍රජාතොමෝ; මොහදෙසා, වතුරායනීසත්‍ය යන් දැක්ක නොදී මුඛා කොට සිටිනා අභ්‍යන්තරයන් වූ මොහය දෙස් කොට ඇත්තී ය. තසමා හි, එහෙයින්; විතමොහෙසු, අහිත් මාගීයෙන් පහකරණ ලද මොහ ඇති ක්‍ෂීණශ්‍රවයන්ට-

26. අයං පජා, මේ ප්‍රජාතොමෝ; ඉච්ඡාදෙසා, නො ලද දෙය පැහැමය ලද දෙයෙහි බලවත් ආශාවය යන ඉච්ඡාව දෙස් කොට ඇත්තී ය. තසමා හි, ඒ කාරණයෙන්; විගතිච්ඡෙසු, අහිත්මාගී දෙයන් පහ කරණ ලද තෘෂ්ණා ඇති ක්‍ෂීණශ්‍රවයන්ට-

භාවය:- 23, 24, 25, 26. ඇල්කොත් ආදී කෙත් තෘණයන් ගැවසී ගත්තාහු බොහෝව පල නො දෙති. සතියෝ ද රාග-වෙෂ-මොහ-ඉච්ඡා යන බලයන්ගෙන් ගැවසීගත්ත. රාගාදිය ප්‍රතික්‍ෂ කලා වූ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන්ට දෙන ලද දානය ප්‍රතිසැකි විපාක ප්‍රවෘත්ති විපාක වශයෙන් මහත්ඵල මහානිසංස වන්නේය.

Translation:- 23. The defect of fields are weeds. The defect of people is craving. Therefore a gift to those who are freed from craving, yields much fruit.

24. The defect of fields are weeds. The defect of people is hatred. Therefore a gift to these who are freed from craving yields much fruit.

25. The defect of fields are weeds. The defect of people is delusion. Therefore a gift to those, who are freed from delusion yields much fruit.

26. The defect of fields are weeds. The defect of people is desire. Therefore a gift to those, who are freed from desire yields much fruit.

සුචිච්චන ගෘහණාවතීය සි.

25-1.

- 1. වකුඤ්ඤා සංවරණ සාධු සාධු සොහොන සංවරො, සාණෙන සංවරණ සාධු සාධු ජ්වහාය සංවරණ.
- 2. කායෙන සංවරණ සාධු සාධු වාචාය සංවරණ, මනසා සංවරණ සාධු සාධු සබ්බසංවරණ, සබ්බසංවරණා හිකුඤ්ඤා සබ්බදුකඛා පමුච්චති.

නිදහස:- දෙවුරමිහිදී හිකුඤ්ඤා පස්නමක් අරහසා දෙසන ලදහ.

පදයී:- 12. වකුඤ්ඤා, වකුඤ්ඤාචාරණේ; සංවරො, සංවරය; සාධු මැනවි. සොහොන; ශ්‍රොත්‍රචාරණේ; සංවරො, සංවරය; සාධු, මැනවි. සාණෙන, සුභචාරණේ; සංවරො, සංවරය; සාධු, මැනවි. ජ්වහාය, ජ්වහාචාරණේ; සංවරො, සංවරය; සාධු, මැනවි. කායෙන, කාය චාරණේ; සංවරො, සංවරය; සාධු, මැනවි. වාචාය, වාච්චාරණේ; සංවරො, සංවරය; සාධු, මැනවි. මනසා, මනෝචාරණේ; සංවරො,

සංවරය; සාධු, මනවි. සබ්බත්ථ සංවරො, වක්ඛුරාදි සදෙර ම සංවරය; සාධු, මනවි. සබ්බත්ථ සංවුතො භික්ඛු. සදෙර ම රක්ඛා කල මහණ තෙම; සබ්බ දුක්ඛා, සියලු සසර දුකින්; පමුච්චති, මිදෙන්නේය.

භාවය:- 1. වක්ඛු සොත සාණ ජීව්හා යන සතරට ප්‍රිය වූ ද අප්‍රිය වූ ද රූප ශබ්ද ගඤ්ඤ රස යන ආරම්භණයන් හමුවූ කල්හි නුවණින් මෙතෙහි කිරීමෙන් ජවනක්‍ෂණයෙහි ලොභ වෙම මොහ නූපදවා ලොභාදි පාපධර්මයන් කෙරෙන් තමාගේ සිත රැකීම යහපති.

2. කායප්‍රාසාදය සි කියන ලද කායවාරට ප්‍රිය වූ හෝ අප්‍රිය වූ හෝ සප්ඨයක් හමුවූ කල්හි නුවණින් මෙතෙහි කිරීමෙන් ජවනක්‍ෂණයෙහි ලොභ, වෙම, මොහ නූපදවා ලොභාදි පාප ධර්මයන් කෙරෙන් තමාගේ සිතරැකීම ද, කාය විඤ්ජනි ය සි කියන ලද කායවාරයෙන් ජවනක්‍ෂණයෙහි සිද්ධවන ප්‍රාණවධ අදහනාදන කාමමිච්ඡා වාරයෙන් දුරුව තමාගේ සිත රැකීම ද, වචි විඤ්ජනි ය සි කියන ලද වචිවාරයෙන් සිද්ධවන මුසාවාද උසුනාවාවා ඵරුසාවාවා සම්මප්පලාපයෙන් දුරුව තමාගේ සිත රැකීම ද, මනෝවාරයෙන් ජවනක්‍ෂණයෙහි සිද්ධවන අභිජ්ඣා ව්‍යාපාද මිච්ඡාදිට්ඨියෙන් දුරුව තමාගේ සිත රැකීම ද යහපති. වක්ඛුරාදි සදෙර ම රැකවල් කිරීම ඉතා ම යහපති. එසේ සදෙර ම රක්ඛාකල මහණතෙම සියලු සංසාරදුක්ඛයෙන් මිදෙන්නේය.

Translation:- Good is restraint of sight, of hearing, of smell and of taste.

2. Good is restraint in deed, in word and in thought. It is good to restrain from all sides. The Bhikkhu restrained on all sides is freed from suffering.

25-2.

3. හත්ථසක්ඤ්ඤතො පාදසක්ඤ්ඤතො
වාචාය සක්ඤ්ඤතො සක්ඤ්ඤනතනමො,
අජකිතතරතො සමාහිතො
එතො සන්භුසිතො නමාහු භික්ඛු.

භිද්‍යනිය-දෙවුරමිහිදී හංසසාතක භික්ඛුවක් අරහයා දෙසනලදී.

පද්‍යනී- යො, යමෙක්; හත්ථසක්ඤ්ඤතො, අතින් සංයත ද; පාදසක්ඤ්ඤතො, පයින් සංයත ද; වාචාය සක්ඤ්ඤතො, වචනයෙන් සංයත ද; සක්ඤ්ඤනතනමො, සංයත වූ කය අඤ්ඤා ද; අජකිතත

රතො, ගොවරජ්ඣන්තයෙහි අලුතේ ද; සමාහිතො, එකක වූ සිත්
ඇත්තේ ද; එකො, හුදකලාව වසන්නේ ද; සන්තුසිතො, යථා
ලාභ සන්තොෂාදියෙන් සතුටු ද; තං, ඔහු; භික්ඛුං ආහු, බුද්ධාදී
ප්‍රාඥයෝ භික්ඛුය යි කියති.

භාවය- යම් මහණෙක් අත් කෙළවීම ආදියක් නැති හෙයින්
හා අතින් අනුන්ට පැහැරීම් ආදියක් නැතිහෙයින් අතින් සංයත ද,
පා සැලීම්, ආදියක් නැති හෙයින් හා පසින් අනුන්ට පැහැරීම් ආදී
යක් නැති හෙයින් පසින් සංයත ද, මුසාවාදාදිය නොකියන හෙයින්
වචසින් සංයත ද, හිස් සැලීම් ආදී කාය විකාරයක් නැති හෙයින්
කයින් සංයත ද, ගොවරජ්ඣන්තය යි කියන ලද සතිපට්ඨානාදී
කම්මථාන භාවනාවෙහි අලුතේ ද, උපචාර සමාධි අභිණ්‍යසමාධි
යෙන් එකහවු සිත් ඇත්තේ ද, සතර ඉරියවුවෙහි ම එකවිහාරී ද,
විදගීනාව පටන්ගත් නැන් පටන් තමන්ගේ අධිගමයෙන් සතුටු ද,
නොහොත් සිවුපසයෙහි යථාලාභ සන්තොෂාදියෙන් සතුටු ද,
ඔහු භික්ඛා වූ කෙලෙසයන් ඇති හෙයින් භික්ඛුය යි බුද්ධාදී ප්‍රාඥයෝ
කියත්.

Translation:- Him, who restrained in hand, restrained in
foot, restrained in tongue and in body, and engaged in meditation,
tranquillised, solitary, and content, the wise say a Bhikkhu.

25-3.

4. යො මුඛසඤ්ඤනො හික්ඛු මනනභාණී අනුඤ්ඤනො,
අත්ථං ධම්මං ව දීපෙති මධුරං නසස භාසිනං.

හිද්‍යනය- දෙවුරම්හිදී කොකාලිකයා අරභයා දෙසනලදී.

පද්‍යච්ඡි- යො භික්ඛු, යම් මහණෙක්; මුඛසඤ්ඤනො, මුඛයෙන්
සංයත ද; මනනභාණී, නුවණින් යෙදී කියනසුලු ද; අනුඤ්ඤනො,
සන්හුන් නිවි සිත් ඇත්තේ ද; අත්ථං, පාලි අනුඤ්ඤනො; ධම්මං,
පාලි ය ද; දීපෙති, ප්‍රකාශ කෙරේ ද; නසස, ඒ මහණහුගේ; භාසිනං,
වචනය; මධුරං, මධුර වේ.

භාවය- යම් කිසි භික්ඛු නමක් අනුන්ට ජාතයාදීන් ගවා නො
බණින බැවින් හා මුසාවාදාදිය නො කියන බැවින් මුඛයෙන්
සංයත ද, නුවණින් යෙදී වැඩ අවැඩ පරීක්ෂාකොට කියන්නේ ද,
සන්හුන් නිවිසිත් ඇත්තේ ද, පාලි අනුඤ්ඤනො හා ධම්මං මනා කොට
දක්වා කියන්නේ ද ඒ භික්ඛුනමගේ වචනය මධුර නම් වේ.

Translation:- The Bhikkhu, whose word is restrained, who speaks after the consideration, not puffed up, who teaches the Dhamma and its meaning sweet is his word.

25-4.

5. ධම්මාරුමො ධම්මරතො ධම්මං අනුච්චින්නං,
ධම්මං අනුසාරං භික්ඛු සද්ධම්මා න පටිභායති.

භිද්දනය- දෙවුරම්හිදී ධම්මාරුම නම් තෙරුන්වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය- ධම්මාරුමො, සමඵවිද්දනා ධම්මෙ වාසස්ථාන කොට ඇති; ධම්මරතො, සමඵවිද්දනා ධම්මෙහි ඇලුනු; ධම්මං අනුච්චින්නං, සමඵවිද්දනා ධම්මෙ නැවත නැවත සිතන්නා වූ; ධම්මං අනුසාරං, සමඵවිද්දනා ධම්මෙ නැවත නැවත සිහිකරන්නා වූ; භික්ඛු, මහණතෙම; සද්ධම්මා, සද්ධම්මෙත්; න පටිභායති, නො පිරිහෙන්නේය.

භාෂ්‍ය- සමඵවිද්දනා ධම්මන්ති යෙදුනු බැවින් එය ම වාසස්ථාන කොට ඇති එහි ඇලුනු, ඒ ධම්මෙ නැවත නැවත සිතන, ඒ ධම්මෙ නැවත නැවත සිහිකරණ මහණතෙම සත්තිස් බොධි පාක්ෂික ධම්ම නවලොකොත්තර ධම්මෙ යි කියනලද සද්ධම්මෙත් නො පිරිහෙන්නේ ය.

Translation:-The Bhikkhu, who abides in the Dhamma, delights in the Dhamma, meditates upon the Dhamma and thinks of Dhamma, does not fall away from the Dhamma.

25-5.

6. සලාභං නානිමසෙඤ්ඤායා නාඤ්ඤාසං පිහයං වරෙ,
අඤ්ඤාසං පිහයං භික්ඛු සමාධිං නාබිගච්ඡති.

7. අප්පලාභොපි වෙ භික්ඛු සලාභං නානිමසෙඤ්ඤායා,
තං වෙ දෙවා පසංසනති සුද්ධාච්චිං අනඤ්ඤායං.

භිද්දනය- දෙවුරම්හිදී විපක්ෂ සෙවක භික්ෂු නමක් අරභයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යය- සලාභං, සුවකීය ලාභය; නානිමසෙඤ්ඤායා, අවඤ (=නිද්ද) නො කරන්නේය. අඤ්ඤායං, අනුන්ගේ ලාභය; පිහයං, කැමතියවෙමින්; න වරෙ, නො ඇවිදින්නේය. අඤ්ඤායං පිහයං භික්ඛු, අනුන්ගේ විවරුදී ලාභය පතන්නා වූ මහණතෙම; සමාධිං නාබිගච්ඡති, සමාධියට නො පැමිණෙන්නේය.

7. හිකඛු, මහණතෙම; අප්පලාභො අපි, ස්වල්ප වූ ප්‍රත්‍යයලාභය ඇත්තේ නමුදු; වෙ, ඉදින්; සලාභං, ස්වකීය ලාභයට; න අහි මඤ්ඤති, නිකු නො කෙරේ ද; සුඤ්ඤාචාර්යං, පිරිසිදු වූ ජීවිකා ඇති; අනන්දං, අකුසිත වූ; තං, ඒ හික්කුන්ට; දෙවා අපි, දෙවියෝ ද; පසං සනති, ප්‍රශංසා කෙරෙහි.

භාවය- 6. ගෙපිළිවෙළින් දෙර දෙර සිට සිභා ලාභිය යුතු හෙයින් තමා සතු වූ මද වූ ද බොහෝ වූ ද රුක්ක වූ ද ලාභය හෙලා නො දැක්ක යුතු. අනුන්ගේ ලාභය පතමින් නො ඇවිද්ද යුතු. අනුන්ගේ විවරාදී ලාභය පතන්නා වූ මහණතෙම උපචාර සමාධි යට වත් අපීණාසමාධියට වත් නො පැමිණෙන්නේය.

7. ප්‍රණීත වූ සිවුපසය නො ලබන හෙයින් අලප්‍රාභි වූ ද හික්කුතෙම ඉදින් තමාගේ ලාභය පහත්කොට නො සලකා ද, පිරි සිදු වූ ජීවිකා ඇති ජඩකාබල නිසා ජීවත්වන බැවින් කම්මැලි නො වූ මහණන්ට එකාන්තයෙන් දෙවියෝ ද සතුහි කෙරෙහි.

Translation:-6. Do not despise your own gain and look with envy upon that of others. The Bhikkhu who desires others' things does not come to concentration.

7. If a Bhikkhu does not despise his own gain, even it be slight, him, pure of life and energetic, the gods praise.

25-6.

8. සබ්බසො නාමරූපසමිං සස්ස න න්ථි මමාසිතං,
අසනා ව න සොචති ස වෙ ගිකඛුති චුච්චති.

නිදනස- දෙවුරම්හිදී පඤ්චග්ගදායක නම් බමුණකු අරභයා දෙසනලදී.

පදාචාර්ය- සස්ස, යමෙකුට; නාමරූපසමිං, නාමරූප දෙකේ; සබ්බසො, සඵලප්‍රකාරයෙන් ම; මමාසිතං නන්ථි, මමනියෙක් නැද්ද; අසනා ව න සොචති, ඒ නාමරූප දෙක නැසුනු කල්හිත් ඒ නැසීම හෙතුකොට ගෙන ශෝක නො කෙරේ ද; සො, ඒ ක්ෂීණාශ්‍රව තෙම; හිකඛු ඉති චුච්චති, හිතන වූ කෙලශයන් ඇති හෙයින් හික්කුය සි කීයනු ලැබේ.

භාවය- යමෙකුට පඤ්චසකකිකියෙහි මමය මාගේ යයි ගැත් මෙක් සඵලප්‍රකාරයෙන් ම නැද්ද, ඒ පඤ්චසකකිකිය තට කලත් තස්තා සභාව වූ ධර්මය නැසිය සි සිතත් මුත් මාගේ රූපය නැසුනේය, වෙදනා, සඤ්ඤා, සංඛාරයෝ නැසුනාහ, විඤ්ඤාණය නැසුනේය යි මෙසේ විධානුකම්යට නො පැමිණේ ද ඒ ක්ෂීණාශ්‍රව තෙම හික්කු නම් දෙවි,

Translation:- Who has attachment nowhere in the world, who does not mourn over the loss of mind and body, such a man is called a Bhikkhu.

පරිකල්පනා- නාමරූප නම් රූප, වෙදනා, සංකල්ප, සංකාර විඤ්ඤාණ යන පඤ්ච සංකල්පයෙන් යි.

25-7.

- 9. මේඤ්ඤානුකූලයා යො භික්ඛු පසතොතා බුද්ධසාසනෙ, අධිගමෙව පදං සනතං සංවිධාරූපසමං සුඛං.
- 10. සිඤ්ඤානුකූලයා නාමං සිතොතො ලොකමෙසානි, ජෙට්ඨා ගමනෙව දෙසංඤ්ඤානුකූලො නතො නිබ්බාණමෙහිසි.
- 11. පඤ්ඤානුකූලො ජෙට්ඨො පඤ්ඤානුකූලො ජෙට්ඨො චුතොති භාවයො, පඤ්ඤානුකූලො සංවිධාරානුකූලො භික්ඛු ඛණ්ඩනෙණානි වුච්චති.

12. කියාය භික්ඛු මා ච පමාදො
 මා නො කාමගුණෙහි සමස්ස විතතං,
 මා ලොහගුලං ගිලි පමතොතා
 මා කප්පි දුක්ඛමිදන්ති ඛණ්ඩනොතො.

- 13. නිසීදි කියානං අපඤ්ඤාසං පඤ්ඤානුකූලො නිසීදි අකියාසො, යමහි කියානුකූලො පඤ්ඤානුකූලො ච අවෙ නිබ්බාණසන්තිහො.
- 14. සුඤ්ඤාගාරං පට්ඨංසං සනතවිතතං භික්ඛුනො, අමානුසි රතී හොති සමමා ධම්මං විපසංසො.
- 15. යතො යතො සමමසති විකියානං උදසබ්බසං, ලහති පිනිපාමොජ්ජං අමනං නං විජිතං.
- 16. නන්දායමාදි සචති ඉධ පඤ්ඤාසං භික්ඛුනො, ඉන්ද්‍රියගුණානි සන්තුසි පානිමොකොච ච සංවග්ගො මිත්තො සජ්ජං කල්පාණො සුද්ධාජිවෙ අනන්දො.
- 17. පටිසන්ධාරචුතොතං ආචාරකුසලො සියා, නතො පාමොජ්ජබහුලො දුක්ඛසංතො කප්පියාසි.

නිදානං- දෙවුරම්හිදී බොහෝ භික්ෂුන් අරභයා දෙසනලදහ. අවන්ති නම් දනවුවෙහි සොණ නම් තෙරුන්ගේ මවු වූ උපාසිකාවන්ගේ ගුණයෙහි හා තෙරුන් වහන්සේගේ ධර්මකල්පවෙහි පැහැද, උපාසිකාවන් මරා ගෙයි ධනය පැහැර ගන්ට ආ නවසිය යක් පමණ සොරු මහණ වූහ. ඒ නවසියයක් දෙතාවහන්සේ ම නවසියයක් කමටහන් ගෙණ එක් පච්චිකාකට නැගී වෙන වෙන ම රුක්ඛුල්වල හිද මහණදම් කරණ සේක. බුදුහුන් සාරසිය අසු ගවුට

කින් ඔබ්බෙහි දෙවුරුමිහි වැඩහිඳු රස්කඳක් විහිදුවා ලග හිඳු කපා කරන්නාක් මෙන් කොට ඔවුන්ගේ වරිතානුකූල බණ වදරණ සේක් මේ ගාථාවන් වදාලසේක.

පද්ධි- 9. යො භික්ඛු, යම් මහණෙක්; මෙත්තාවිහාරී, මෙහි විහරණ ඇත්තේ ද; බුද්ධසාසනෙ, බුදුසස්තෙහි; පසනෙනා, ප්‍රසන්න ද; (හෙතෙම) සඛ්ඛාරූපසමං, සියලු සංසකාරයන් සංසිදු වන්නා වූ; සුඛං, අත්‍යන්ත සුඛ වූ; සත්තං පදං, ශාන්ත වූ නිව්‍යාණය; අධිගච්ඡ, ලබන්නේ ය.

10. භික්ඛු, මහණ; ඉමං නාවං, මේ සිත් නැමති නැවට වන් මිථ්‍යා විතකී නැමති ජලය; සිඤ්ච, ඉසුව. සිත්තා, එසේ ඉසින ලද මේ නැව; ලහු, සැහැල්ලු ව නොහොත් වහා ම; එසසති, සංසාර සාගරයෙහි නො ඇලී තිවන් පුරසට යන්නේය. රාගං ච දෙසං ච ඡේඛා, රුගය ද වෙෂය ද නසා; තතො; ඉක්ඛිත්තෙන්; තිබ්බාණං එහිසි, නිව්‍යාණයට පැමිණෙන්නෙහි.

11. පඤ්ච ඡිඤ්ඤ, සකකායදිට්ඨි ආදී සංයෝජන පස සිදිත්තේය. පඤ්ච ජනෙ, රූපරුහාදී සංයෝජන පස දුරු කරන්නේය. පඤ්ච ච උත්තරි භාවයෙ, ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියයන් පස්දෙනා අධික කොට වඩන්නේය. පඤ්ච සඛිගාතිගො, සඛිගයන් පස්දෙනා ඉක් ම වූ මහණතෙම; ඔසතිණ්ණො ඉති චුච්චති, කාමොඤ්ඤාදී සතර මහ වතුරෙන් එතර වීය සි කියනු ලැබේ.

12. භික්ඛු, මහණ; ක්ඛාය, ධ්‍යාන කරව. මා ව පමාදෙ, පමා බවට නො පැමිණෙව. කාමගුණෙ, පස්කම්මි; තෙ විතතං, තාගේ සිත; මා භමසසු, නො බමව. පමතෙනා, ප්‍රමාද වූයේ; ලොහගුලං, ලෝගුළු; මා ගිලී, නො ගිලව. ඛිසාමානො, දූවෙමින්; ඉදං දුක්ඛං ඉති, මේදුකැ සි; මාකඤ්ඤි, නො හඬව.

13. අපඤ්ඤාසා, ප්‍රඥව නැත්තාහට; ක්ඛානං නත්ථි, ධ්‍යාන නම් නැත; අක්ඛායතො, භාවනා නො කරන්නාහට; පඤ්ඤා නත්ථි, ප්‍රඥ නම් නැත. යමහි, යමෙකු කෙරෙහි; ක්ඛානං ච, ධ්‍යානය ද; පඤ්ඤා ච, ප්‍රඥව ද යන මේ දෙක ඇදී ද; සො, ඒ පුද්ගල තෙම; වෙ, එකාන්ත යෙන්; තිබ්බාණසා සන්තිකෙ, නිව්‍යාණයට සම්ප ව සිටියේ වේ.

14. සුඤ්ඤාගාරං පච්චිධසා, ගුණාගාරයට වන්නා වූ; සත්ත විතතසා, තිවි සිත් ඇත්තා වූ; ධම්මං, රූපාරූප ධර්මයන්; සම්මා මනාකොට; විපසානො, අනිත්‍යාදී වශයෙන් විශේෂයෙන් බලන්නා වූ; භික්ඛුනො, මහණහට; අමානුසී රති ගොති, මිනිසුන් පිළිබඳ නො වූ ප්‍රීතිය ද රතිය ද වෙයි.

15. යතො, යම් යම් කලෙක්ති; ඛනිකානං, පඤ්චකකකියන්තේ; උදයබ්බයං, උදයව්‍යයය; සමමසනී, සමමගීනග කෙරේ ද; (එකල්හි) පිනිපාමොජ්ජං ලහති, ප්‍රීති ප්‍රමොද්‍යයක් ලබා ද; තං, ඒ ප්‍රීති ප්‍රමොද්‍යය; විජානතං, නුවණැත්තවුන්ට; අමතං, අමාන නම් වේ.

16. ඉධ, මේ බුද්ධශාසනයෙහි; පඤ්ඤාසා භික්ඛුනො, නුවණැති මහණහුට; තනු, ඒ පඤ්ඤාසානියන්තේ උදයව්‍යය සමමගීනගෙහි; අයං, මේ වතුපාරිසුද්ධිසීලය; ආදි භවති, පුළුස්සානගෙහි වේ. හේ කවරේද? යත්. ඉන්ද්‍රියතුන්හි, ඉන්ද්‍රියසංවර සීලය ද; සනතුසී, විවරාදී සිවුපසගෙහි යථාලාභාදී සනෙතාසය ද; පාතිමොකෙඛ ව සංවරො, ප්‍රාතිමොක්ඛ සංවර ශීලයද යන මේ යි. සුද්ධාජ්චෙ, පිරිසිදු ආජීව ඇති; අතන්දිනෙ, කුසිත නො වූ; කල්‍යාණෙ මිත්තෙ, කල්‍යාණ මිත්‍රයන්; හජස්සු, සෙවනය කර.

17. පටිසංචාරවුහති, ධර්මමිඡයෙන් පිළිසදර කරමින් සබ්බස කරන්නෙක්; අසං, වන්නේය. ආචාරකුසලො, ආචාරගෙහි දක්ෂ වූවෙක්; සියා, වන්නේය. තතො, ඒ හෙතුවෙන්; පාමොජ්ජබ්‍රහ්මලො, ප්‍රමොද්‍යය බ්‍රහ්ම කොට ඇත්තේ; දුක්ඛය්‍යනතං කරිස්සති, සියලු සංසාර දුක්ඛය ක්ෂය කරන්නේය.

භාවය:- 9. චෛත්‍රී විහරණගෙන් යුත් සච්ඡෙද ශාසනයෙහි අවල ශ්‍රව්‍යවෙන් යුත් මහණ තෙම සියලු සංසාරයන්ගේ සංසිද්ධිය යි කියන ලද අතිශයින් සැප වූ ශාන්ත වූ නිච්ඡාණයට පැමිණෙන්නේය.

10. මහණ! මේ සිත් නැමැති නැවට වන් කාමවිනකීදිය නැමැති ජලය ඉසුව. එසේ ඉසිනලද මේ සිත් නැමැති තෞකාව සැහැල්ලු ව නොහොත් වහාම සංසාර සාගරගෙහි නො ඇලී නිවන් පුරයට යන්නේය. රාගබ්‍ධකිතය ද වෙෂබ්‍ධකිතය ද අතීන්මාගී ඥන නැමැති ශක්‍රයෙන් කපා හැර තීරුපබ්බශෙෂ නිච්ඡාණයට පැමිණෙව.

11. සකකායදිට්ඨි ආදී ඔරමාගිග සංයෝජන පස පය බැඳී රුහැනක් ශක්‍රයකින් කපන්නෙකු මෙන් සොතාපතනි ආදී යට තුන් මගින් කැපිය යුතු. රූපරාග ආදී උද්ධමාගිග සංයෝජන පස ශ්‍රීවගෙහි බැඳී රුහැනක් ශක්‍රයකින් කපන පුරුෂගෙකු මෙන් අතීන්මාගීගෙන් සිදු දුරුකට යුතු. ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රිය පස අධිකකොට වැසිය යුතු. රාගාදී සංග්‍රහ පස ඉක්ම වූ මහණ තෙම කාමොකාදී අනර මහවතුරෙන් එතර වීය යි කියනු ලැබේ,

12. මහණ! ධර්මානුකර, කාය කමාදි ත්‍රිවිධ සුවර්තයෙහි පමා නො වෙව, තාගේ සිත පස්කම් ගුණයෙහි නො ඇලේවා. ධර්මානුකර භාවනාවෙහිත් සුවර්තයෙහිත් ප්‍රමාද වූ පඤ්ඤාම ගුණයෙහි ගිජු වීමෙන් තරකයෙහි ඉපද ලෝගුලී නො ගිලව. තරක ගින්නෙහි දූවෙමින් මේ දුක්ඛය නො හඬව.

13. ධර්මානුකර උපදවන වීර්යය හා යෙදුන ප්‍රඥාව නැත්තා හට ධර්මානුකර නැත. භාවනා නො කරන්නාහට ප්‍රඥාවක් නැත. යමෙකු කෙරෙහි ධර්මානුකර ප්‍රඥාවක් ඇත් නම් හෙතෙම එකානන්‍යයෙන් නිවණට සම්පව සිටියේය.

14. විවේකසථානයෙකි කම්ප්‍යාන මෙනෙහිකරමින් හුන් තාවු නිවී සිත් ඇත්තා වූ රූපාරූප ධර්මයන් මනාකොට අනිත්‍යාදි වශයෙන් බලන්නා වූ මහණහට විදර්ශනාවෙහි නොයෙදෙන අක්‍රම පෘථව්‍යයන් විසින් නො ලැබිය හැකි විදර්ශනා ය යි කියන ලද අමානුෂික (=මිනිසුන්ට අයත් නො වූ) රතිය හා අභවසමාපත්තිය යි කියන ලද දිව්‍යරතිය ද උපදනිය.

15. අවනිස් අරමුණෙන් එක් අරමුණක පරිකම් භාවනා කරණ මහණ තෙමේ 'යම් කලෙකි සකකුසලයන්ගේ උදයව්‍යය (ඉපැදීම හා නැසීම) සලකා ද එකල්හි යම් ප්‍රීති ප්‍රමොදයක් ලබා ද, ඒ ප්‍රීතිප්‍රමොදය නුවණැත්තවුන් අමානමහා නිව්‍යාණයට පවුණු වන හෙයින් අමාන නම් වේ.

16. මේ බුද්ධිශාසනයෙහි නුවණැති මහණහට මේ වතුපාරිසුඛි සීලය පඤ්ඤාසකකුසලයන්ගේ උදයව්‍යය සැලකීමෙහි මූල කාරණය වේ. එනම් ඉන්ද්‍රියසංවර ශීලය ද, සිවුපසයෙහි යථාලාභාදි සන්තොසය ද, ප්‍රාතිමොක්‍ෂසංවර ශීලය ද යන මොහු යි. පිරිසිදු ආච්ච ඇති කුසිත නො වූ කල්‍යාණමිත්‍රයන් සෙවනය කරව.

17. ධර්මපටිසචාරයෙහි හා ආම්සපටිසචාරයෙහි යෙදියයුතු ශීලය වත්පිලිවෙත්ය යන ආචාරයෙහි දක්‍ෂ වීය යුතු. පටිසචාරයෙහි පැවැත්මෙන් හා අචාරයෙහි දක්‍ෂ වීමෙන් උපන්නා වූ ප්‍රමොදය බහුල කොට ඇතිසේ දුක් කෙලවර කරව.

Translation:- 9. The Bhikkhu who lives in lovingkindness, delighted in the teaching of the Buddha, attains the peace of Nibbana, the end of all compounded things.

10. Make empty this ship, O Bhikku; emptied, it will carry you lightly. Having cut off craving and hatred, thence go to Nibbana.

11. cut off these five; abandon these five; cultivate these five. The Bhikkhu who has destroyed the five sangas is called the "crossed-the-flood."

12. Meditate, O Bhikkhu, be not negligent. Let not your mind go about the pleasures of sense. Do not swallow the balls of red-hot iron, being negligent. Do not cry, as you are burned "O what suffering!"

13. To the fool there is no meditation; to the non-meditator there is no wisdom. In whom there are meditation and wisdom, he truly is near Nibbana.

14. To the Bhikkhu who has entered an empty house, whose mind is tranquil, who sees the Dhamma clearly, there comes supernatural joy.

15. Whenever one beholds the rising and passing away of the components, then one feels happy. this is the nectar to the wise.

16. For the sagacious Bhikkhu these are to practise first: watchfulness over the senses, contentment and the observance of the rules of discipline. Associate with friends, pure living and earnest.

17. Converse friendly, and be courteous. Thereof having great joy, make an ending of suffering.

25-8.

18 වසසිකා විය පුප්පානි මදදවානි පමුඤ්චති,
එවං රුහකච්ච දොසකච්ච විප්පමුඤ්චෙට්ඨ භික්ඛවො.

නිදානං-දෙවුරම්හිදී පත්සියයක් හිඤ්ඤාත් අරහයා දෙසනලදී.

ඒ හිඤ්ඤානු බුදුන්ගෙන් කමටහන් ඉගෙනගෙන අරණ්‍යයෙහි හිඳ භාවනා කරන්නාහු උදසන පිපියා වූ ඉද්දමල් එදවස් සවස ම පරව නටුවෙන් ගැල වෙන්නා දැක "තොප නටුවලින් ගැලවෙන්නට පෙර අපි රුහාදී කෙලෙස් සතුරන්ගෙන් ගැලවෙමිහ"යි වීර්යය කරන්ට පටන් ගත්හ. බුදුහුත් ඒ හිඤ්ඤාත් දැක "මහණෙනි! හිඤ්ඤාත් විසින් තම නටුවෙන් මල් ගැලවෙන්නා සේ සසරදුකින් ගැලවීම යහපතැ"යි වදා රුහකිලියෙහි ම වැඩහිඳ මේ ගාථාව වදාලියේක.

පදානු- මදදවානි, පරව මලානව ගියා වූ; පුප්පානි, පුෂ්පයන්; වසසිකා විය පමුඤ්චති, වසසිකාලතා තොමෝ යම්සේ නුවටුයෙන් මුදා ද; එවං, එපරිද්දෙන් ම; භික්ඛවො, මහණෙනි; රුහං ව, රුහය ද; දොසං ව, වෙෂය ද; විප්පමුඤ්චෙට්ඨ, තොපගේ සන්තානයෙන් මුදා හරිවු.

භාවය- මහණෙනි! යම්සේ දැසමන් ලිය පරව ගිය මල් තටු වෙන් මුදා බිම හෙලා ද එපරිද්දෙන් තෙපි රුගය හා වෙෂය නොප ගේ සන්තානයෙන් මුදා හරවු.

Translation:-Just as the jasmine drops its withered flowers, even so, O Bhikkhus, drop you craving and hatred.

25-9

19 සන්තකායො සන්තවාචො සන්තවා සුසමාහිනො, වන්තලොකාමිසො හික්ඛු උපසන්නොති වුවවති.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී සන්තකාය නම් තෙරුන් වහන්සේ අර හයා දෙසන ලදී.

ඒ තෙරුන්වහන්සේ අනුන්ව නො රිඤ්ඤෙන ලෙස අත සෙල වීමෙක් වන් පය සෙලවීමෙක් වන් නැත. හැමවේලේ ම සන්තන් කායප්‍රයෝග ඇතිසේක. හික්ඛු ඒ දැක බුදුන් කර ගොස් “සමාහිති සන්තකාය තෙරුන් වැනි හික්ඛු කෙනෙකුන් අපි නුදුටු විරුමිහ. උන්වහන්සේගේ කායප්‍රයෝගය ඉතා ම යහපතැ”යි දැන්වූහ. බුදු හුන් “මහණෙනි! මහණුන් විසින් එලෙස ම වුවමනා වේ දැ”යි වදාර මේ භාථාව වදාළසේක.

පදාඪී- සන්තකායො, ශාන්ත වූ කායචාර ඇති; සන්තවාචො, ශාන්ත වූ වාච්චාර ඇති; සන්තවා, ශාන්ත වූ මනෝචාර ඇති; සුස මාහිනො, චාරත්‍රය ම මනාකොට සන්තන් හෙයින් තැන්පත් වූ; වන්තලොකාමිසො, වමාර හරණ ලද පඤ්ච කාමගුණ ඇති; හික්ඛු, මහණ තෙම; උපසන්නො ඉති වුවවති, අතිශයින් ශාන්තයයි කියනු ලැබේ.

භාවය- ත්‍රිවිධ කායදුඛවර්තයෙන් ද වතුර්විධ වාග් දුඛවර්ත යෙන් ද ත්‍රිවිධ මනෝදුඛවර්තයෙන් ද දුරු වූ හෙයින් සන්තන් වූ, පඤ්චකාමය යි කියන ලද ලොකාමිෂයෙන් වෙන් වූ මහණතෙම සන්තානයෙහි රුහාදීන් සන්තන් බව හෙතුකොට ගෙන අතිශයින් ශාන්තය යි කියනු ලැබේ.

Translation:- The Bhikku, appeased in deed, word and mind, and tranquil, freed from passions, is called “tranquillised.”

25-10

20 අත්තනා වොදයන්තානං පටිමාසෙ අත්තමත්තනා, සො අත්තගුත්තො සතිමා සුඛං හික්ඛු විහාහිසී.

21 අතනා හි අතනනො නාපො අතනා හි අතනනො ගති,
තසමා සඤ්ඤමයතනානං අස්සං හද්‍රංච වාඤ්ඤො.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී නඩගලකුල නම් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍ය- 20. අතනනා, තෝ ම; අතනානං, තට; වොදය, වොද නා කරව. අතනනා, තෝ ම; අතනං, තා; පටිමාසෙ, විමසව; භික්ඛු, මහණ; සො, ඒ තෝ; අතනගුතෙනා, තාවිසින් ම රක්තා ලද්දෙහි; සතිමා, සමාතිමත් වූයෙහි; සුඛං විහාතිසී, සුවසේ වසන්නෙහි ය.

21. හී, යම් හෙයකින්; අතනා, තෙමේ ම; අතනනො, තමහට; නාපො, පිහිට වේ ද; හී, යම් හෙයකින්; අතනා, තෙමේ ම; අතන නො, තමහට; ගති, පිළිසරණ ද; තසමා, එහෙයින්; හද්‍රං අස්සං, උත්තම වූ අශවයෙකු පොෂණය කරණ; වාඤ්ඤො ඉව, අස් වෙලෙ දෙකු මෙන්; අතනානං, තමා; සඤ්ඤමය, රක්තා කරව.

භාවය- 20. “මහණ! මෙබඳු වූ තෙහෙයනීඤ්ඤා බුද්ධිසාසන යෙහි මහණ වූ තා විසින් මෙසේ කල කී සිතු පරිදි නපුරු ය”යි තෝ ම තට වොදනා කරව. “මම රුදුවල්හි මහණදම් කෙරෙම් දෙ තොකෙරෙම් දෙ”යි තෝ ම තා පරික්තා කරව. එවිට තෝ තා විසින් රක්තාලද්දේ එලඹ සිටි සිහි ඇත්තේ සතර ඉරියවුවෙහි ම සුවසේ වසන්නෙහි ය.

21. තමහට පිහිටත් තමහට පිළිසරණත් තෙමේ ම ය. එහෙ යින් සික්ඛු දෙශයෙහි උපන් උතුම් වූ අශ්වාඡනෙයයකු ලැබ මොහු නිසා බොහෝ ලාභ ලබමිසි ඔහු මනාසේ රක්තා කරණ අස් වෙලෙ දෙකු මෙන් කායාදී තුන්දෙරින් අකුසල් වැද්ද තොදී තමා මනා කොට රක්තා කරව.

Translation: - 20. You advise yourself, you examine yourself. O Bhikkhu, thus live in happiness, self-guarded and recollected.

21. Oneself is one's own lord, oneself is one's own refuge. Therefore train yourself as the merchant the good horse.

25-11

22 පාමොජ්ඣබහුලො භික්ඛු පසනෙනා බුබ්බසාසනො,
අධිගවෙඡ පදං සනතං සධ්ධාරුපගමං සුඛං.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී වකකලී තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

උන්වහන්සේ සැවැත් නුවර බමුණු කුලයෙක ඉපද වැඩිවිය පැමිණියේක් සිභා වැඩි බුදුරජුන් වහන්සේ දැක ශරීරසංවත්ති දැනියෙන් තෘප්තියට නොපැමිණියේ තිතොර බුදුන් දැකීම පිණිස මහණ ව යම් තෙනක සිටිකල බුදුහු පෙනෙන සේක් නම් එතෙන හිද කමටහත් මෙනෙහි කිරීම් ආදියක් නොකොට බුදුන් ම බල බලා සිටිතා සේක. බුදුහුත් උන්වහන්සේගේ නුවණ මෝරණ තෙක් කුමකුත් නො වදාරා නුවණ මේරැබව දැන “වකකලිනි! තොප මාගේ දෙකිස් කුණු කොටසින් ගැවසීගත් ශරීරය බැලීමෙන් ප්‍රයෝජන කිම් ද? යම් කෙනෙක් නුවණැසින් ධර්මය දකිත් නම් ඔහු මා දකිති”යි අවවාද වදාරාත් බුදුන් පෙනෙන තැනින් අතින් තැනකට නො යන හෙයින් මෙනෙම සංවෙගයකට නො පැමිණ ධර්මය අව බොධ නො කරන්නේය”යි දැන රජගහ නුවරට වැඩ වස්වසන දවස්හි “පල වකකලිනි ”යි තෙරපුසේක.

උන්වහන්සේත් බුදුහු මා හා කථා නො කරණසේකැයි තුන් මසක් මුදුල්ලෙහි බුදුන්ට ලංවිය නොහී “බුදුන් දක්ක නොහෙන කල ජීවත්වීමෙන් ප්‍රයෝජන කිම් ද? පච්ඡෙදයකින් පැන මියෙමි”යි ගිජ්ඣකුට පච්ඡෙදයකට නැගියේක. බුදුහු ඒ දැක “මේ මහණ! මාගෙන් අස්වැසිල්ලක් නොලැබ රහත්වන්ට තිසිවු හෙතුසම්පත්තිය නසා ගතහොත් නපුරය”යි තමන් වහන්සේ දක්වන්නට රජම් මාලාවක් විහිද වූයේක. බුදුන් දක්නා ම ශොකය නැති විය. බුදුහු ද වැසි නැතිව වියලී තුටු වැවක් වැසි වැස පිරෙණ කලක් මෙන් වකකලී තෙරුන්ට ප්‍රීතිප්‍රමොද්‍යය උපදවනු පිණිස මේ ගාථාව වදාළයේක.

පදාචාර්ය- පාමොජ්ඣබහුලො, ප්‍රකෘතියෙන් ම බුදුන් කෙරෙහි සන්තොෂ බහුල වූ; බුද්ධසාසනෙ, බුදුන්ගේ අනුශාසනයෙහි; පසන්තො, ප්‍රසන්න වූ; භික්ඛු, මහණ තෙම; සඛාරොපසමං, සියලු සංසකාරයන් සන්තිඳුවන්නා වූ; සුඛං, එහෙයින් ම එකාන්ත සුව වූ; සන්තං පදං, නිවැණියට; අධිගච්ඡ, පැමිණෙන්නේයි.

භාවය- ප්‍රකෘතියෙන් ම බුදුන් කෙරෙහි සනතුෂට වූ භික්ඛු තෙමේ බුදුන්ගේ අනුශාසනයෙහි ප්‍රසන්න වූයේ සියලු සංසකාර දුඃඛයන් සන් සිඳුවන හෙයින් එකාන්ත සුව වූ නිවැණියට පැමිණෙන්නේය.

Translation:- The Bhikkhu, full of joy, pleased in the teaching of the Buddha, attains to peaceful Nibbana. Happy is the ending of the compounds.

25-12

23 යො හවෙ දහගෙ ගිකඛු සුඤ්ඤි ඛුදධසාසනො,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්බාමුනෙතා'ව වජ්ඣමා.

නිදනිය- පුළුරුමයෙහි දී සුමන සාමනේරයන් වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

පද්‍යය- දහගෙ, ලදරු වූ; යො ගිකඛු, යම් මහණෙක්; ඛුදධ සාසනො, බුදුන්ගේ අනුශාසනයෙහි; සුඤ්ඤි, යෙදේ ද; සො, ඒ මහණ තෙම; අබ්බා මුනෙතා, වලාපවලයකින් මිදුනු; වජ්ඣමා ඉව, වජ්‍රයා ආකාශය බබුලුවන්නාක් මෙන්; ඉමං ලොකං, මේ සකකාදී ලොකය; හවෙ, එකාන්තයෙන්; පභාසෙති, සදුණාලොකයෙන් බබුලුවන්නේය.

භාවය- ලදරු භික්ෂු තමක් කමටහත් මෙනෙහි කෙරේ නම් හෙතෙම වලාපවලයකින් මිදුනු සද අහස බබුලුවන්නාක් මෙන් අභිනමාභිඤාලොකයෙන් සකකාදී ආයතන යයි කියනලද මේ ලොකය එකාන්තයෙන් බබුලුවන්නේය.

Translation:- If a young Bhikkhu devotes himself to the teaching of the Buddha, he lights up this world like the moon freed from clouds.

සස්මිසිවන ගිඤ්ඤි වරිය සි.

26-1.

1 ජ්ඤ සොනං පරකකමම කාමෙ පනුද බ්‍රාහ්මණ,
ස බ්බාරානං වයං ඤාඤා අකතඤ්ඤ'සි බ්‍රාහ්මණ.

නිදනිය- දෙවුරමිහිදී ප්‍රසාදබහුල මහණෙකු අරභයා දෙසනලදී.

පද්‍යය- බ්‍රාහ්මණ, බමුණ; පරකකමම, වීර්‍යය කොට; සොනං, තෘෂ්ණා නැමැති ජලප්‍රවාහය; ජ්ඤ, සිදුව. කාමෙ පනුද, වස්තුකාම කෙලශකාමයන් දුරුකර. බ්‍රාහ්මණ, බමුණ; සබ්බාරානං, සංසාරයන්ගේ; වයං, විනාශය; ඤාඤා, දැන; අකතඤ්ඤ අසි, අකෘතඤ්ඤයෙක් වන්නෙහි.

භාවය- බමුණ! ඤානය හා එක්ව යෙදුනු සමයක් ප්‍රධාන යයි කියනලද වීර්‍යය කොට අනාදිමත් කාලයෙහි නො සිදී පැවැත් නා වූ තෘෂ්ණ නැමැති ශ්‍රොතස කපව. ඒ තෘෂ්ණ ශ්‍රොතස සිදිනා පිණිස ම වස්තුකාම කෙලශකාමයන් භ්‍රමනයෙන් | පහකරව'

බමුණ! පසුවසකකියන්නේ විනාශය විදැරිනාඥනයෙන් දැන කිසි වකින් නො කරණලද හෙයින් අතත නම් වූ නිජාණය ආලම්බන කිරීම් වසයෙන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කොට දැනීමෙන් අකෘතඥ නම් වන්නේය.

Translation:- O Brahmin, stop the stream of craving by exertion; get rid of passion. Knowing the destruction of all combinations, you become Akatannu

පටිකථා:- කෘෂණාශ්‍රොතස් නම් පසුවකාම වසතුන් විෂයෙහි වක්‍ෂුරාදි සදොරින් දියපහරක් මෙන් වැහිරෙන්නා වූ ලොභයයි.

26-2.

2. යද්‍ය වයෙසු ධම්මෙසු පාරගු හොති බ්‍රාහ්මණො, අඨස්ස සබ්බෙ සංයොගා අඤ්ඨං ගච්ඡන්ති ජානගො.

භිද්‍යනිය:- දෙවුරුමිහිදී බොහෝ හික්‍ෂුන් අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යාචාර්ය:- බ්‍රාහ්මණො, ක්‍ෂීණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණ තෙමේ; යද්‍ය, යම් කලෙක්හි; වයෙසු ධම්මෙසු, ධම්දෙකෙක්හි; පාරගු හොති, පරතෙරට පැමිණියේ වේ ද; අඨ, එකල්හි; ජානගො, වතුරායනී සත්‍යයන් මනාකොට දන්නා වූ; අස්ස, ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණයාගේ; සබ්බෙ සංයොගා, සියලු සංයොගයෝ; අඤ්ඨං ගච්ඡන්ති, ක්‍ෂයට යන්නාහ.

භාවය:- යම් කලෙක ක්‍ෂීණාශ්‍රව තෙමේ ශමච්චිදැරිනා භාවනාවන් සමපුණී කෙලේ නම් වතුරායනී සත්‍යයන් අවබෝධ කල ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයාගේ කාමාදි සියලු යොගයෝ වැනසෙති.

Translation:- When the Brahmin has completed two things tranquillity and insight, then from him, who knows the Truths, all fetters fall.

පටිකථා:- යොග නම් සත්‍ය සංසාරයෙහි නැවත නැවත යොදන්ට (=උපදවන්ට) සමච්චි වූ කාම හව දිසි අවිජ්ජා යන සතරයි.

26-3.

3. යස්ස පාරං අපාරං වා පාරාපාරං න විජ්ජති, විහද්දරං විසංසුතං භවං බ්‍රාමි බ්‍රාහ්මණං.

භිද්‍යනිය:- දෙවුරුමිහිදී මාරයා අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය:- යසා, යමෙකුට; පාරං, එතෙර ද; අපාරං වා, මෙතෙර ද; පාරාපාරං, එතෙර ද මෙතෙර ද; න විජ්ජති, නැද්දී ද; විතගුරං, පහ වූ කෙලෙස පීඩා ඇති; විසංයුතං කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුනු; තං, ඒ ක්ෂණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මී, බ්‍රාහ්මණ ය යි කියමි.

භාෂ්‍යය:- යම් ආයතී ශ්‍රාවකයෙක් අධ්‍යාත්මික වූ ව්‍යුහරාදී අධ්‍යායනනය යි කියන ලද පාරය වත් බාහිර වූ රූපාදී අධ්‍යායනනය යි කියන ලද අපාරය වත් ඒ දෙකම වත් මම ය මාගේ ය යි නොගනී ද, කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුනු ඔහු බ්‍රාහ්මණය යි මම කියමි.

Translation:- For whom there is neither that shore, nor this shore, nor both, passionless and fetterless, him I call a Brahmin.

26-4.

4. ක්‍රියා, විරජමාසිතං කතකිවමං අනාසවං,
උත්තමස්මිං අනුස්සවතං නමහං බ්‍රාහ්මී බ්‍රාහ්මණං.

භාෂ්‍යය:- දෙවුරමිහිදී එක්තරා බවුණෙකු අරහයා දෙසන ලදී.

එක් දවසක් ඒ බවුණු තෙමේ “බුදුහු තමන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ටත් බ්‍රාහ්මණය යි වදාරණ සේක. මම ද ජාතීගොත්‍රයෙන් බ්‍රාහ්මණ වෙමි. මටත් එසේ කීම මැනවැ” යි සිතා බුදුන් කරා ගොස් එපවත් කීසේය. බුදුහුත් “මම ජාතීගොත්‍ර මාත්‍රයෙන් බ්‍රාහ්මණය යි නො කියමි, රහත් වූවන්ට ම කියමි” යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්‍යය:- ක්‍රියා, ධ්‍යාන කරන්නා වූ; විරජං, රාගාදී රජස් නැත්තා වූ; අසිතං, වෙනෙහි හුදකලාව හුන්නා වූ; කතකිවමං, කරණ ලද කෘත්‍යය ඇත්තා වූ; අනාසවං, ප්‍රතිණ කරණ ලද ආශ්‍රව ඇත්තා වූ; උත්තමස්මිං අනුස්සවතං, උත්තමාසී ය යි කියන ලද අභිත්ඵලයට පැමිණියා වූ; තං, ක්ෂණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මී, බ්‍රාහ්මණ ය යි කියමි.

භාෂ්‍යය:- ශමඵවිදගීතා භාවනාවෙහි යුක්ත වූ රාගාදී රජස් නැත්තා වූ අරණ්‍යයෙහි හුදකලාව වසන්නා වූ සිවුමහින් කරණ ලද කෘත්‍යය ඇති සියලු ආශ්‍රවයන් ප්‍රතිණ කළ රහත්භව මම බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:-Him, who is given to meditation, passionless, solitary, who has done what was to do, and freed from faults, who has attained the noble. Arhatship, I call a Brahmin.

26-5.

5. දිවා නපති ආදිවෙවා රතනිං ආභාති චඤ්චා,
සත්තඥො බතනියො නපති ක්‍කාසි නපති බ්‍රාහ්මණො;
අඨ සබ්බමහොරතනිං බ්‍රුඥො නපති තෙජසා.

නිදානය:- පුළුරාමයෙහිදී ආනන්ද සම්මරයන් වහන්සේ අර හයා දෙසන ලදී.

පද්‍යයී:- ආදිවෙවා, හිරු; දිවා නපති, දහවල් ම දිලියෙන් නේය. චඤ්චා, සද; රතනිං ආභාති, රාත්‍රියෙහි ම දිලියෙන්නේය. බතනියො, රජතෙම; සත්තඥො නපති, සමාහරණයෙන් සැරහී සෙනහින් පිරිවරණ ලද්දේ ම දිලියෙන්නේය. බ්‍රාහ්මණො, ක්‍ෂිණා ශ්‍රව තෙම; ක්‍කාසි නපති, සමාපත්තියට සමවදින්නේ ම දිලියෙන් නේය. අඨ, නැවත; සබ්බං අහොරතනිං, සියලු දිවා රාත්‍රියෙහි; බ්‍රුඥො, බ්‍රහ්මතෙම; තෙජසා, පස්වැදූරුම් තෙජසින්; නපති, දිලී යෙන්නේය.

භාවය:- සුයතියා දවල් ම බබලයි, චන්ද්‍රය රා ම බබලයි, රජ තෙම සවු බරණින් සැරහී සිවුරහ සෙනහින් පිරිවරණ ලද්දේ ම බබල යි, ක්‍ෂිණාශ්‍රව තෙම සමුහයාගෙන් වෙන්ව සමාපත්තියට සම වදින්නේ ම බබල යි. නමුත් බුදුහු දිවාරත්‍රී දෙකෙහි ම පඤ්චවිධ තෙජසින් බබලන සේක.

Translation:- The sun shines by day; by night shines the moon. The warrior shines in armour; in meditation shines the Bhikkhu. Day and night shines the Buddha in His grandeur.

පරිභාෂා:- පඤ්චවිධ තෙජස් නම් ශීලතෙජස ගුණතෙජස ඥානතෙජස පුණ්‍යතෙජස ධර්මතෙජස යන මොහු යි.

26-6.

6. බාහින පාපොති බ්‍රාහ්මණො සමවටියා සමණොති.චුච්චතී,
පබ්බාජයන්‍යාතනනො මලං නසමා පබ්බජිතොති චුච්චතී.

නිදානය:- දෙවුරුම්හිදී එක්තරා බ්‍රාහ්මණ ප්‍රච්ඡිතයෙකු අර හයා දෙසන ලදී.

එක් බ්‍රහ්මණෙක් තීර්ණයකට මගණ ව. “ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ තමාගේ ශ්‍රාවකයන්ට පැවිදි ව්‍යවහාර කෙරෙහි, මමත් පැවිදි දෙමි, මටත් එලෙස කියයුතු නො වේ ද” යි සිතා බුදුන් කරා ගොස් එලෙස ව්‍යවහාර කරන්ට කියේය. බුදුහුත් “රාගාදී කෙලෙසුන් දුරු කළවුන්ට මුත් තොප වැන්නවුන්ට පැවිදි ව්‍යවහාර නො කෙරෙමි” යි වදාල මේ ගාථාව වදාල සේක.

පද්‍යය:- බාහිතපාපො ඉති, බැහැර කරණ ලද පවු ඇත්තේ නු යි; බ්‍රාහ්මණෝ, බ්‍රාහ්මණය යි කියනු ලැබේ. සමවරියාය, කාය විසමාදියෙන් දුරුව සන්සිදුකු හෙයින්; සමණෝ ඉති වුවුවහි, ශ්‍රමණය යි කියනු ලැබේ. අතකනො මලං, තමාගේ රාගාදී මල; පබ්බා ජයති, පහකෙරේ ද; තසමා, එහෙයින්; පබ්බජ්ජනො ඉති වුවුවහි, ප්‍රවුජ්ජනය යි කියනු ලැබේ.

භාෂ්‍ය:- සිතීන් පවු බැහැර කළ හෙයින් බ්‍රාහ්මණ යි ද, කාය විසමාදියෙන් දුරුව අකුසල් සන්සිදුවා වසන හෙයින් ශ්‍රමණ යි ද, රාගාදී මල තදබ්‍රාදී වසයෙන් පහකළ හෙයින් ප්‍රවුජ්ජන යි ද කියනු ලැබේ.

Translation:- He, who has banished evil, is called a Brahmin, While by demeanour one is called a Samana. The one is called the homeless, because one dispels evil from ones heart.

26-7.

- 7. න බ්‍රාහ්මණස්ස පහරෙය්‍ය නාස්ස මුඤ්චෙඨ බ්‍රාහ්මණො, ධි බ්‍රහ්මණස්ස භන්තාරං භන්තො ධි යස්ස මුඤ්චති.
- 8. න බ්‍රහ්මණස්සොගද කිඤ්චි සෙය්‍යො යද් නිසෙධො මනස්සො පිසෙහි, සන්තො සන්තො කිංසමන්තො නිවන්තති භන්තො භන්තො සමමනිමෙව දුක්ඛං.

නිදහස:- දෙවුරමිහිදී සැරියුත් තෙරැත් වහන්සේ අරහයා දෙසන ලදහ.

පද්‍යය:-7. බ්‍රාහ්මණෝ, ස්විණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණ තෙම; බ්‍රාහ්මණස්ස, බ්‍රහ්මණාට; න පහරෙය්‍ය, නො ගසන්නේය. බ්‍රාහ්මණෝ, ස්විණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණ තෙම; අස්ස, ඒ තමාට ගැසු පුද්ගලයාට; න මුඤ්චෙඨ, කොප නො කරන්නේය. බ්‍රාහ්මණස්ස භන්තාරං, බ්‍රහ්මණාට නිදු කරන්නාට; ධි, නිදුවේවා. යො, යමෙක් තෙම; අස්ස, ඒ තමාට ගැසු තැනැත්තනුට; මුඤ්චති, කොප කෙරේ ද; භන්තො, ඒ ස්විණාශ්‍රවයාට ගැසු තැනැත්තනුටත් වඩා; ධි, ඔහුට නිදු වේවා.

8. එතං, මේ එකටෙක නො කිරීම; බ්‍රාහ්මණයා, ඤාණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණයාහට; න කිඤ්චි සෙයෙසා, සච්ඡාමාත්‍ර වූ ශ්‍රේයසෙක් නො වේ, නොහොත්-යද, යම් කලෙක්හි; මනසො පියෙහි, ක්‍රොධ කරන්නාගේ සිතට ප්‍රිය වූ ක්‍රොධ විතතයාගේ ඉපැද්මෙන්; යො නිසෙධො, යම් වැලැක්මෙක් ඇද් ද; එතං, මේ ක්‍රොධනීග්‍රහය; බ්‍රාහ්මණයා, ඤාණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණයාහට; අතිඤ්චිසෙයෙසා න, සච්ඡා මාත්‍ර වූ ශ්‍රේයසෙක් නො වේ. යතො යතො, යම් යම් කාරණය කිත්; සිංසමනො, ක්‍රොධවිතතය; තිවතනති, නවති ද; තතො තතො, ඒ ඒ කාරණයෙන්; දුක්ඛං, සියලු සංසාර දුක්ඛය; සමච්චි එව, සන්සිදෙන්තේ ම වේ.

භාවය-7 ඤාණාශ්‍රව තෙමේ ඤාණාශ්‍රවයෙකුට වත් අතිකෙකුට වත් අත් පා ආදියෙන් පහර නො දෙයි, එසේ ම තමන්ට පහර දුන් පුද්ගලයාට නො කීපෙයි. ඤාණාශ්‍රවයාට පහරන්නාට තිඤ්චි වේවා. යමෙක් තමාට පහර දුන්නහුට කොප කෙරේ නම් ඔහුට ඤාණාශ්‍රවයා පහල තැනැත්තහුටත් වඩා තිඤ්චි වේවා.

8. තමහට පහලහුට පෙරලා නොපැහැරීමය, බිඤ්චහුට පෙරලා නො බිඤ්චමය යන මෙය ඤාණාශ්‍රවයාට සච්ඡා වූ උතුම් බවෙක් නො වේ. නොහොත්-ක්‍රොධ කාරණයෙන් උපදනා වූ ප්‍රතිස විතත යාගේ යම් වැලැක්මෙක් වේ නම් එය ඤාණාශ්‍රවයාට මහත් වූ ම ශ්‍රේයසෙකි. යම් යම් කාරණයෙන් ක්‍රොධ විතතය නවති ද ඒ ඒ කාරණයෙන් සියලු සංසාර දුක්ඛය සන්සිදෙන්තේ ම වේ.

Translation:- 7. The Brahmin neither strikes others, nor retaliates. Shame on him who strikes a Brahmin. Shame on the Brahmin who retaliates.

8. The refraining from retaliation is not a small goodness in Brahmin. To whatever degree he surpasses ill-will, to that degree his distress is allaged.

පරිකල්පා- ක්‍රොධ කලහට ක්‍රොධ කිරීම පෘථග්ජනයාගේ සිතට ප්‍රිය ය. රහතුන් වහන්සේ අනාගාමි මාගීයෙන් ක්‍රොධය ප්‍රතිණ වූයෙන් ක්‍රොධයට ක්‍රොධ නො කරණසේක. එය උන්වහන්සේට මහත් ශ්‍රේයසෙකි.

26-8.

9 යසං ඤායෙන වාචාය මනසා නිඤ්චි දුක්ඛතං,
සංවුභං හිති ධානෙහි ගමහං බ්‍රුමි බ්‍රාහ්මණං.

නිදනස- දෙවුරම්හිදී මහාපර්පනී ගොතමින් අරහයා දෙසන ලදී.

ඕනෙමෝ අපට ගරුධර්මය පිලිගැනීමෙන් ම පන්සියයක් දෙනා හා සමග උපසම්පදාව ලද්දී ය. ඇගේ උපසම්පදාවට ආවායනී උපාධ්‍යාය කෙනෙක් නැත. ඒ නිසා හික්කුණින් මහාපර්පනීගේ මහණ උපසම්පදා ගැන කුකුස්කොට ඇ හා සංවාස සලොහගත් නො කොට බුදුන්ටත් දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා “මෙහෙණිනි! අපට ගරුධර්මය පිලිගැනීමෙන් ම මහණ උපසම්පදා මාගෙන් ම ලත්හ. ඇට ආවායනී උපාධ්‍යාගයෝ නම් මමම ය”යි වදාරා කුකුස් හරවනු පිණිස බණ වදාරණ සේක් මේ භාථාව වදාලසේක.

පදානු-යසා, යමෙකුට; නායෙන, කසින් වන්නා වූ ද; වාචාය, වචසින් වන්නා වූ ද; මනසා, සිතින් වන්නා වූ ද; දුක්ඛතං, අකුලල කමියෙක්; නඤ්ඤි, නැද්ද; තීති යානෙහි, මේ තුන් නැතින්; සංවුතං, වසනලද දෙර ඇති; තං, ඒ කණිණාලාවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මි, බ්‍රාහ්මණය සි කියමි.

භාවස- කායාදි චාරත්‍රයෙන් අකුසල් නො කරන්නාවූ මේ තුන්දෙරින් වදනා අකුලලයන්ගේ නිවාරණය පිණිස සිහිනුවණින් යෙදී තුන් දෙර රක්නනු බ්‍රාහ්මණ යයි මම කියමි.

Translation:-Who has not done evil in deed, word and mind-restrained in three- him I call a Brahmin.

26-9.

10 සමහා ධර්මං විජානෙය්‍ය සමමාසමබ්බදෙසිනං, සත්තඵලං නං නමසෙසය්‍ය අගගිහුතං ව බ්‍රාහ්මණො.

නිදනස- දෙවුරම්හිදී සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ අර හයා දෙසන ලදී.

උන්වහන්සේ අසා ඕ මහතෙරුන් වහන්සේගෙන් බණ අසා සොවාන් වූ තැන් පටන් අසා ඕ මහතෙරුහු යම් නැතෙක වෙසති සි ඇසු සේක් ඒ නම් එදිග වැද ඒ දිගට හිස ලා සැනපෙනසේක. හික්කුහු “සැරියුත් තෙරුහු තව ම මිථ්‍යාදූෂිතය, අද දක්වාත් දිශා වන්ට වැදීම නො හලෝය”යි බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහුත් “මහණෙනි! මෙතෙම දිශාවන් වදනේ නො වෙයි, යම් දිගෙක ඔහුගේ ආවායනී වූ අසා ඕ මහතෙරුහු වෙසෙති නම් ඒ දිග වදනේ ය”යි වදාරා බණ වදාරණ සේක් මේ භාථාව වදාලසේක.

පදාචාර්ය-යමනා, යමක්භු කෙරෙත්; සමමා සමබුද්ධි දෙසිතං, සමසක් සම්බුධියන් විසින් දෙසන ලද්දැවු; ධමමං, ධම්මය; විජ්ඣෙය්‍ය, දන්නේ වී නම්; තං, ඒ ආචාර්ය; අග්ගිහුත්තං බ්‍රාහ්මණො ඉව, අග්ගිගොත්‍රයට පුජා කරණ බමුණෙකු මෙන්; සකකච්චං, සකසා; නමසෙසෙය්‍ය, නමසකාර කරන්නේ ය.

භාමය-යම් පුද්ගලයෙක් බුදුන් විසින් දෙසනලද පාලි ධම්මයන් යටත් පිරිසෙසින් ගාථාසීයකුදු යමක්භු කෙරෙත් දන්නේ වී නම් ඔහුට සාදරයෙන් නමස්කාර කටයුතු. (කවරෙක් කුමක් මෙන් ද යත්.) ගිනි දෙවියාගට බලි කම් කිරීම ආදීන් පුදන බමුණෙකු මෙනි.

Translation:- Through whomsoever you learn the teaching of the Buddha, venerate him as the Brahmin the sacred-fire.

26-10

II න ජටාහි න ගොතෙනන න ජචමා හොති බ්‍රාහ්මණො, යමහි සච්චකච ධමමො ච සො සුචි සො ච බ්‍රාහ්මණො.

නිදානය-දෙවුරම්ගිදී ජටිල බ්‍රාහ්මණයෙකු අරභයා දෙසනලදී.

හෙතෙම “මම උභය කුලයෙන් ම බ්‍රාහ්මණ වෙමි, මහණ ගොයුම්භු නමන්නේ ශ්‍රාවකයන්ට බ්‍රාහ්මණ යයි කියති, මටත් එසේ කියන්නට වටනේය”යි බුදුන් කර ගොස් එපවත් කියේය. බුදුහු ඒ අසා “බමුණ! මම එතරමකින් බ්‍රාහ්මණ ව්‍යවහාර නො කෙරෙමි”යි වදා මේ ගාථාව වදාලුයේක.

පදාචාර්ය- ජටාහි, ජටාවන් කරණ කොට ගෙණ; බ්‍රාහ්මණො න හොති, බ්‍රාහ්මණ නම් නො වෙයි. ගොතෙනන, ගොත්‍රය කරණ කොට ගෙණ ද බ්‍රාහ්මණ නම් නො වෙයි. ජචමා, ජාතිය කරණ කොට ගෙණ ද බ්‍රාහ්මණ නො වෙයි. යමහි, තමෙකු කෙරෙහි; සච්චං ච, සත්‍ය ඥානය ද; ධමමො ච, නවලොකොත්තර ධම්මය ද ඇද්ද; සො සුචි, හෙතෙම සුචි නමුදු වෙයි. සො බ්‍රාහ්මණො, හෙතෙම බ්‍රාහ්මණ නමුදු වෙයි.

භාමය- බදනාලද ජටාවන් නිසා වත් ප්‍රසිද්ධි ගොත්‍ර නිසා වත් උතුම් කුලය නිසා වත් යමෙක් බ්‍රාහ්මණ නො වේ. කෙසේ බ්‍රාහ්මණ නම් වේ ද? යත්. යම් පුද්ගලයෙකු කෙරෙහි වතුරුයකි සත්‍යයන් ප්‍රතිවේධ කොට සිටි සත්‍ය ඥානයන් නවලොකොත්තර ධම්මයන් ඇත් නම් හෙතෙම පවිත්‍ර වූයේ බ්‍රාහ්මණ නමුදු වේ.

Translation:-Neither by matted hair, not by clan, nor by birth is one a Brahmin. In whom are the truth and the teaching, he is pure, he is the Brahmin.

26-11.

12 කිං තෙ ජාටාහි දුමමධ කිං තෙ අජිනසාවියා,
අඛනනතරං තෙ ගහණං බාහිරං පරිමජ්ජසි.

නිදනස- කුටාභාර සාලාවෙහි වාසය කරණ සේක් කුහක බමුණෙකු අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යජී- දුමමධ, නුවණ නැත්ත! තෙ, තට; ජටාහි, බඳනාලද ජටාවන්ගෙන්; කිං, ප්‍රයෝජන කිමිද; තෙ, තට; අජිනසාවියා, අඳුන් දිවිසමින්; කිං, ප්‍රයෝජන කිමි ද; තෙ, තාගේ; අඛනනතරං, ඇතුළත; ගහණං, රහාදි කෙලෙසුන් විසින් ගැවසී ගත්තේය. (එන කුදු වුවත්) බාහිරං පරිමජ්ජසි, පිටත ම පිරිමදනෙහි ය.

භාවය- අඳුනස! තට තෙල ජටාවන්ගෙන් වත් අඳුන් දිවිසමින් වත් ප්‍රයෝජන කවරේ ද? තාගේ සිත කෙලෙසුන් විසින් ගැවසී ගත්තේ ය. එසේවුවත් තෝ පිටත ම සිලුටු කරන්නෙහි ය.

Translation:- What of your matted hair, O fool, What of your tiger-skin? Your inside is not pure; the outside alone you make smooth.

පරිකථා- ඇතුළෙන් සිලුටු නොව පිටතින් සිලුටු වූ ඇත්බෙටි අස්බෙටි ආදිය මෙන් ඇතුළෙන් සිරිසිදු නොවූ තෝ තවුස් පිරිකරින් පිටත කොබවන්නෙහි ය.

26-12

13 පංසුකුලධරං ජනනං කිසං ධම්මනිසංඝනං,
එකං වනයම්. කායනං නමහං බ්‍රුමි බ්‍රාහ්මණං.

නිදනස- ගිජ්ඣකුට පච්චයෙහිදී කිසා ගොතමින් අරභයා දෙසන ලදී.

එක් දවසක් සක්දෙවිඳු දෙවියන් පිරිවරා අවුත් බුදුන් වැඳ බණ අසමින් උන්හ. එවෙලාවට කිසා ගොතමි මෙහෙණි තොමෝත් බුදුන් දක්නා පිණිස අහසින් අවුත් සක්දෙවිඳු දෑක පෙරලා ගියාය. සක් දෙවිඳු ද “ඕ කවුරුත් වහන්සේ දෑ”සි විවාලහ. බුදුහුත් “කිසා ගොතමි නම් වූ ඕ තොමෝ මාගේ එක් දුවනි කෙනෙක. පංසුකුල විවර දරණ මෙහෙණින්ගෙන් අග්‍ර වූවාය”සි වදාරා මේ ගාදාව වදාලසේක.

පදාචාර්ය- පංසුකුලධරං, පවුල් සිවුරු දරන්නාවූ; කිසං, කාශ වූ ශරීර ඇති; ධමනිසස්සතං, ඉපිල පෙණෙන නහර වැලින් ගැවසී ගත් ශරීර ඇති; වනයමිං, අරණ්‍යයෙහි; එකං, හුදකලාව; ක්‍රියායන්තං, භාවනා කරන්නාවූ; තං, ඒ ස්මිණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- පංසුකුල විවර දරන්නාවූ, රුක්‍ෂ ප්‍රතිපත්ති පිරිමෙන් සිටින්න වූ ශරීර ඇති, ඉපිල පෙණෙන නහර වැලින් ගැවසුනු ශරීර ඇති, ජනයාගෙන් හිස්වූ අරණ්‍යයෙහි හුදකලාව භාවනා කරන්නාවූ ඒ ස්මිණාශ්‍රවයා මම බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin who wears a robe done out of rags, lean, the veins showing, meditating alone in the forest.

පරිච්ඡේද- පංසුකුල නම් සොහොන් බිම් කසල ගොඩ ආදී යෙන් අවුලාගත් රෙදිකඩින් කල සිවුර යි.

26-13.

14 න වාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මි යොනිජං මන්තිසම්භවං, හොවාදී නාම සො හොති සවෙ හොති සකිඤ්චනො, අකිඤ්චනං අනාද්‍යනං නාමහං බ්‍රාහ්මි බ්‍රාහ්මණං.

නිදර්ශන- දෙවුරම්හිදී එක්තරු බමුණෙකු අරභයා දෙසනලදී.

බ්‍රාහ්මණ යොති (=ජාති) යෙහි උපන් ඒ බමුණුතෙම “මහණ ගොයුම්හු තමාගේ ශ්‍රාවකයන්ට බ්‍රාහ්මණ යයි කියති. මටත් එසේ කියන්නට වටනේය”යි සිතා බුදුන් කරු ගොස් ඒ සිතිවිල්ල කිය. බුදුහුත් බ්‍රාහ්මණ ලක්‍ෂණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පදාචාර්ය- යොනිජං, යොනියෙන් උපන්නාවූ; මන්තිසම්භවං, බ්‍රාහ්මණී මවුකුස උපන්නාවට; (එපමණකින්) අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං, බ්‍රාහ්මණය යි; න ව බ්‍රාහ්මි, නො කියමි. සවෙ, ඉදින්; සකිඤ්චනො හොති, බ්‍රාහ්මණ ජාති ඇතිවත් රුගාදී කෙලෙස් පලිබොධ ඇත්තේ වී නම්; සො, හෙතෙම; හොවාදී නාම හොති, හොවාදී නම් වෙයි. අකිඤ්චනං, රුගාදී පලිබොධ නැති; අනාද්‍යනං, තෘණොද්‍යූපි වශ යෙන් නො ගන්නාවූ; තං, ඒ ස්මිණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- බ්‍රාහ්මණියෙකුගේ යොනිමාභීයෙන් උපන් පමණින් බ්‍රාහ්මණය යි නො කියමි. යමෙක් බ්‍රාහ්මණ ජාති ඇතිවත් කෙලෙස්

පළිබෝධ සහිත නම් හෙතෙම හොවාදී නම් වේ. කෙලෙස් පළි බෝධ නැති කාමාදීන් අතුරෙන් කිසි උපාදානයක් තෘෂ්ණා දූෂිත වශයෙන් නො ගන්නා වූ ඒ ක්ෂීණාශ්‍රවයා මම බ්‍රාහ්මණයා යි කියමි.

Translation:- Him I do not call a Brahmin who is merely the son of a Brahmin woman. If he has passions, he gets the name of Bhovadi, even though he is an offspring of a Brahmin. Him I call a Brahmin, who is passionless, and is attached to nothing.

පරිකල්ප:- හොවාදී නම් ආමන්ත්‍රණාදියෙහිදී දුටු දුටුවන්ට 'හො හො' යි කියන්නේය.

26-14.

15. සබ්බසංයෝජනං ඡේද්වා යො වෙ න පරිනසසති,
සඛගාතිහං විසංසුතනං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

භිද්‍යනය:- වෙඵ්වනයෙහිදී උඤ්ඤෙන සිවානන් අරහයා දෙසන ලදී.

කථාව "ඉඤ්ඤ පුරො" ආදී ගාථාවන්හිනොවෙහි ආය. එකල්හි භික්ෂුන් "සවාමීනි! උඤ්ඤෙන තෙමේ නො බමි යි කිය යි, නැත්නම් අභිත්තියක් ප්‍රකාශ කෙරේ" යි කිකල්හි බුදුහු "මහණෙනි! මපුත්ත වැනි සිද්ධිනා ලද සංයෝජන ඇත්තෝ නො බන්නාහු ය" යි වදාර මේ ගාථාව වදාල යේක.

පද්‍යය:- සබ්බසංයෝජනං ඡේද්වා, සියලු සංයෝජනයන් සිදු සිටි; යො, යම් ක්ෂීණාශ්‍රවයෙක්; වෙ, එකානනයෙන්; න පරිනසසති, නො බා ද; සඛගාතිහං, රාගාදී සඛගයන් ඉක්ම වූ; විසංසුතනං, සියලු කෙලෙසුන් කෙරෙන් වෙන් වූ; තං, ඒ රහත්හු; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමි, බ්‍රාහ්මණ ය යි කියමි.

භාවය:- කාමරාගාදී දස සංයෝජනයන් ඒ ඒ මාගීයට අනු රූප පරිද්දෙන් සතර ආයතීමාගීයෙන් නැසූ ක්ෂීණාශ්‍රවයෙක් කිසි සම්බන්ධ සංසාර කෙනෙකුන් කෙරෙහි භය නො කෙරේ ද, රාගාදී සඛග නැති, එහෙයින් ම සියලු කෙලෙසුන් කෙරෙන් වෙන් වූ ක්ෂීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණයා යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who has cut off all fetters, who trembles no more, who is done with all bonds, and who is passionless.

26-15.

16. ඡෙත්වා නඛිං වරතනඤ්ච සන්ධං සහනුකකමං,
උකඛිත්තපලිසං චුදධං තමහං චූමි චූභමණං.

නිදානය:- දෙවුරම්හිදී බමුණන් දෙදෙනෙකු අරභයා දෙසන ලදී.

පදාච්ඡා:- නද්ධිං, ක්‍රොධ නැමැති රැහැන ද; වරතනං, තෘෂ්ණා නැමැති වරපට ද; සහනුකකමං, අනුක්‍රම සහිත වූ; සන්ධං, දෙසැට මිසදිටු නැමැති මහදම ද; ඡෙත්වා, ඒ ඒ මාගියෙන් සිදු (සිටියා වූ); උකඛිත්තපලිසං, උදුරු හරණලද අවිදුක නැමැති හිදිබාව අතී; චුදධං, වතුරයකි සත්‍යයන් අවබෝධ කලා වූ; තං, ඒ කෂිණා ශ්‍රවයා; අහං, මම; චූමි, චූභමණං යි කියමි.

භාවය:- ක්‍රොධ නැමැති රැහැන ද තෘෂ්ණා නැමැති වරපට ද අනුක්‍රම සහිත දෙසැට මිථ්‍යාදූෂ්ටි නැමැති මහදම ද ඒ ඒ මාගී යෙන් සිදු සිටි අවිදුක නැමැති හිදිබාව (=අගුල) අතීනමාගී දෙන නැමැති අතීන් උදුරුලු වතුරයකි සත්‍යයන් තත්වූ පරිද්දෙන් අව බෝධ කල රහත්හු චූභමණං යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who has cut off the rein, the thong, and the cord with its parts, who has put away the bar, and enlightened.

පරිභාෂා:- අනුන් කල අපකාරය නැවත නැවත සිත්හි ලා වෙලන සවභාවයෙන් පවත්නා හෙයින් ක්‍රොධය නඛි (=රැන) නම් වී. සත්‍යයන් සංසාරයෙහි බඳනා සවභාවයෙන් පවත්නා හෙයින් තෘෂ්ණාව වරපට නම් වී. කාරණයක් ලැබුනු කල සත්‍ය සත්‍යානයෙහි නැවත නැවත පවත්නා හෙයින් කාමරාගාදී සත්‍යා නුසය අනුක්‍රම නම් වී. සත්‍යයන් සංසාරයෙහි බඳනා හෙයින් මාෂ්ටි මිථ්‍යාදූෂ්ටිහු- මහත් දාමය නම නිජාණයට යන මාගීය අවුරු සිටි හෙයින් අවිදුකව පලිස නම් වී.

26-16.

17. අනෙකාසං වධබන්ධඤ්ච අදුෂො යො නිතීකඛති,
වන්තලං බලාණ්කං තමහං චූමි චූභමණං.

නිදානය:- වෙච්චනයෙහිදී අනෙකාසක භාරවාජ නම් බමුණා අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය:- අකේතාසං, දශවිධ ආක්‍රොශය ද; වධබන්ධං ව, වධය ද බන්ධනය ද යන මේ සියල්ල; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; අදුට්ඨා, නොකිපියේ; තිතිකධති, ඉවසා ද; බහනිබලං බලාණීතං, ක්‍ෂාන්තිය ම බල ඇණි කොට ඇති; තං, ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්ම, බ්‍රාහ්මණ ය යි කියමි.

භාවය:- යම් පුද්ගලයෙක් නොකිපි-ජනසාදියෙන් ගටා බිණී ම ද අත් පා සිද්ධි ආදී වධය ද හිරගෙසී දැමීම් ආදී බන්ධනය ද ඉවසන්නේ නම් ක්‍ෂාන්තිය ම බල කොට ඇති ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණ ය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who bears reviling and blows without resentment, who has the strength of patience.

පරිකල්පය:- දශවිධ ආක්‍රොශ නම් “තෝ හොරෙක, අඤ්ඤායෙක, මෝඛයෙක, ඔට්ටුවෙක, ගොණෙක, කොටලුවෙක, තිරිසනෙක, තිරිසනෙක, තට සුගතියක් නැත, තට දුගතිය ම ය” යි බිණීම යි.

26-17.

**18. අකේතාධනං වතවනං සිලවනං අනුසුතං,
දන්තං අනතිමසාරීරං නමහං බ්‍රාහ්මී බ්‍රාහ්මණං.**

නිදනය:-වෙච්චනයෙහිදී සැරියුත් තෙරැන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය:- අකේතාධනං, ක්‍රොධ නැත්තා වූ; වතවනං, ව්‍රිතයෙන් සමන්විත වූ; සිලවනං, සිල්වත් වූ; අනුසුතං, තෘෂ්ණා සෙනහයෙන් තෙත් නො වන්නා වූ; දන්තං, දැමුනා වූ; අනතිමසාරීරං, අනතිම ශරීර ඇති; තං, ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්ම, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය:- ආක්‍රොශ කළවුන් කෙරෙහි නොකිපෙන්නා වූ ධුතාඛ්‍ය හා වතුපාරිසුද්ධි සිල ඇති, තෘෂ්ණා සෙනහයෙන් තෙත් නො වූ, ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් දැමුනා වූ නැවත නූපදනා හෙයින් අනතිම ශරීර ඇති ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who is free from anger, devout, virtuous, undesirous, restrained, who is in his last body.

26-18.

19. වාචි පොකබරපනෙතව ආරගොභිව සාසපො,
යො න ලිඛනි කාමෙසු තමභං බ්‍රාමි බ්‍රාහමණං.

නිදානය:- දෙවුරමිහිදී උපුල්වත් මෙහෙණිය අරභයා දෙසන ලදී.

මෙහි විසාර කථාව මූල:ම කියන ලදී. රහතන්ටත් කාමපිඬුව ඇති දැයි කථාව උපන් කල්හි ඒ එසේ නො වන බව වදාරණ බුදුහු මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධි- පොකබරපනෙත, පොකුරු පනෙහි; වාර ඉව, ජලය මෙන් ද; ආරගෙහ, ඉදිකටු අග; සාසපො ඉව. අබඥ මෙන් ද; යො, යමෙක්; කාමෙසු, කාමයන්හි; න ලිඛනි, නො ඇලේ ද; තං, ඒ ක්ෂිණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහමණං බ්‍රාමි; බ්‍රහ්මණය යි කියමි.

භාවය- පියුම් පනෙහි නො ඇලෙන දියබිඳු මෙන් ද ඉදිකටු අග තොරදන අබ ඥා මෙන් ද යමෙක් වසනුකාම කෙලකාම දෙකේහි නො ඇලේ නම් ඒ ක්ෂිණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who does not cling to sensual pleasures, as water to leaf of lotus or mustard seed to point of needle.

26-19.

20 යො දුක්ඛස්ස පජාතානි ඉධෙව බයමනනතො,
පනනභාරං විසංයුතං නමභං බ්‍රාමි බ්‍රාහමණං.

නිදානය:- දෙවුරමිහිදී එක්තරු බවුණෙකු අරභයා දෙසනලදී.

ඒ බවුණාගේ දැසයෙක් “අනුන්ගේ දැසයන් මහණ නො කට හැක්කැ”යි ශික්ෂාපදය නො පැනවූ කල ම දුර පලාගොස් මහණව රහත් විය. බවුණු ද සොය සොයා හිඳිනේ එක් දවසක් බුදුන් හා කැට්ට සිභා යන්තහු දැක අල්වා ගත්තේ ය. බුදුහු ඒ දැක “කිම් දු”යි විචාර “දැස හෙසිනැ”යි කී කල්හි “බවුණ! මෙතෙම බර බහා නැබුයේ ය”යි වදාලසේක. බවුණුත් නුවණැති හෙයින් රහත් බව දැන “එසේ දු”යි විචාලේය. බුදුහුත් “එසේ ම ය”යි වදාරු ධම් දෙශනා කරණ සේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්ධි- යො, යමෙක්; ඉධ එව, මේ ආතමභාවයෙහි ම; අනන නො, නමාගේ; දුක්ඛස්ස, දු:ඛයාගේ; බයං, විනාශය; පජාතානි, දැනී ද; පනනභාරං, බහා තබනලද සකකිභාර ඇති; විසංයුතං, කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුනා වූ; තං, ඒ ක්ෂිණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහමණං බ්‍රාමි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- යමෙක් මේ ජාතියෙහි ම මාගේ සකැකිදු:බ නිරැබ වන්නේය යි දනී ද; මතු සකැකියන්ගේ පහල වීමක් නැත්තා වූ සියලු කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුන සම්නොග්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who in this very life has realised the cessation of suffering, who is disburdened and passionless.

26-20.

**21. ගමහිරපඤ්ඤං මෙධාවිං මග්ගාමග්ගස්ස නොවිදං,
උත්තමජං අනුපපත්තං තමහං බ්‍රුමි බ්‍රාහ්මණං.**

හිදුනිය- ගිජ්ඣකුට පච්චයෙහි වාසය කරණසේක් බෙමා නම් මෙහෙණිය අරහයා දෙසන ලදී.

එක් දවසක් සක්දෙවිඋ අවුත් බුදුන් වැද කථා කරමින් හුන්හ. එවෙලාවට බෙමා මෙහෙණිය බුදුන් දක්නා පිණිස අහසින් අවුත් ශක්‍රයා දැක අහසෙහි සිට ම බුදුන් වැද පෙරලා ගියාය. සක්දෙවි උන් ඒ දැක කවුරු දැයි විචාලේය. බුදුහුන් “ශක්‍රයෙනි! මට අග්‍ර ශ්‍රාවිකාව සිටි බෙමාවෝ ය”යි වදාරා ධම්දෙශනා කරණසේක් මේ ගාථාව වදාලසේක.

පද්‍යනී- ගමහිරපඤ්ඤං, ගැඹුරු වූ ප්‍රඥ ඇති; මෙධාවිං, ප්‍රඥ වත් වූ; මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදං, මග නොමග දෙකේ දැක්වූ; උත්ත මජං අනුපපත්තං, රහත්ඵලයයි කියනලද උත්තමානියට පැමිණී යා වූ; තං, ඒ සම්නොග්‍රවයා; අහං මම; බ්‍රුමි, බ්‍රාහ්මණයයි කියමි.

භාවය- ගමහිරවූ සකැකාදියෙහි පැවති ප්‍රඥවෙන් හා විදගීනා ඥානයෙන් යුක්ත වූ “මේ දුගතියට මග ය, මේ සුගතියට මග ය, මේ නිවණට මග ය”යි මෙසේ මාගී අමාගී දෙකේ දැක්වූ රහත්ඵලයට පැමිණියා වූ සම්නොග්‍රවයා බ්‍රාහ්මණයයි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who has deep knowledge, who knows right way and wrong way, who is attained to the supreme Arhatship.

26-21.

**22. අසංඛංගං ගහචෙද්ධි අනාගාරෙහි වූහසං,
අනොකසාඨං අපට්ඨං තමහං බ්‍රුමි බ්‍රාහ්මණං.**

හිදුනිය- දෙවුරම්හිදී පබ්බාරවාසී තිස්ස කෙරුන් වහන්සේ අරහයා දෙසන ලදී.

පදාච්චි- ගහටෙයිහි, ගිහිත් හා ද; අනාගාරෙහි ව, පැවිද්දන් හා ද යන; උභයං, දෙපක්‍ෂයෙහි ඇත්තවුන් හා; අසංසංචං, සංසචය නැත්තාවූ; අනොභසාරිං, ගෙය හැසිරීමක් නැත්තාවූ; අපපිච්ඡං, ඉවුණ රහිත වූ; තං, ඒ ක්‍ෂණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- ගිහි පැවිදි දෙපක්‍ෂය හා පසුබිඳිවිධසංසචී නැති, තෘෂ්ණ නැමැති ගෙය නොහැසිරෙණ සිවුපසයෙහි ඇල්මක් නැති ඒ ක්‍ෂණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who is mixed neither with laymen nor with monks, homeless, and undesirous.

පරිකල්පා- පසුබිඳිවිධසංසචී නම් දශීනසංසචීය ශ්‍රවණසංසචීය සමුලලාපසංසචීය පරිභොගසංසචීය කායසංසචීය යන මොහු යි.

26-22.

23. නිධාය දණ්ඩං භුනෙසු නසෙසු ථාවරෙසු ව,
යො න භහනි නසානෙති හමහං බ්‍රාහ්මි බ්‍රාහ්මණං.

නිදානය-දෙවුරමිහිදී එක්තරු හික්‍ෂු නමක් අරභයා දෙසනලදී.

පදාච්චි- නසෙසු, භය සහිත වූ ද; ථාවරෙසු ව, භය රහිතවූ ද; භුනෙසු, සියලු සතියන් විෂයෙහි; දණ්ඩං, කායදණ්ඩය; නිධාය, බහා තබා; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; න භහනි, කිසි සතක්හු නොමර ද; න සානෙති, අනුන් ලවාන් නොමරවා ද; තං, ඒ ක්‍ෂණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- යම් පුද්ගලයෙක් සහය වූ ද නිහීය වූ ද සියලු සතුන් විෂයෙහි දණ්ඩනය දුරු නොව වසන්නේ කිසිසතියෙකු තෙමේත් නොමර ද අනුන් ලවාන් නොමරවා ද ඒ ක්‍ෂණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who does hurt neither the frightened nor the unfrightened, who neither slays nor cause to slay.

පරිකල්පා-තෘෂ්ණා සහිත වූයේ රූපාදි ආරම්භණයන්හි අසිරි වූයේ ම සහය ය. තෘෂ්ණා රහිත වූයේ රූපාදි ආරම්භණයන්හි සිරි වූයේ ම නිහීය ය.

26-23.

24 අවිරුඳ්‍වං විරුඳ්‍වං අතතදණෙඛස්‍ය නිබ්‍රුතං.
සාදනෙස්‍ය අතාද්‍යනං නමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

නිදහස- දෙවුරුමිනිදී හෙරණුන් වහන්සේ සතර නමක් අර හයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය- විරුඳ්‍වං, විරුඳ්‍වං වූ මහාජනයා අතුරෙහි. අවිරුඳ්‍වං, අවිරුඳ්‍වං වූ; අතතදණෙඛස්‍ය, ගන්නාලද දඩු ඇති මහාජනයා අතුරෙහි; නිබ්‍රුතං, නිව්‍යාවූ. සාදනෙස්‍ය, මම ය මාගේය යි ගන්නාවූන් අතුරෙහි; අතාද්‍යනං, මම ය මාගේ යයි ගැණීමක් නැති; තං, ඒ සම්භාග්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- ආසාන වශයෙන් සසුයන් කෙරෙහි විරුඳ්‍වං වූ ලෞකික මහාජනයා අතුරෙහි ආසානයක් නැති ගෙයින් අවිරුඳ්‍වං වූ ද, අනුන්ට හිංසා කිරීම පිණිස ගන්නාලද දඩු ඇති ලෞකික මහාජනයා අතුරෙහි නිව්‍යාවූ සිත් ඇත්තාවූ ද, පඤ්චකක්‍ෂයන් මම ය මාගේය යි ගන්නාවූ ලෞකික මහාජනයා අතුරෙහි එසේ ගැන්මක් නැත්තාවූ ද සම්භාග්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who is friendly among the hostile, tranquil among the riotous, ungrasping among the covetous.

26-24.

25. යස්‍ය රුගො ව දෙසො ව මානො මකෙඛා ව පාතීනො,
සාසපොච්ච ආරග්‍හා නමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

නිදහස- වෙළඳවනයෙහිදී මහාපඤ්චක තෙරුන්වහන්සේ අර හයා දෙසන ලදී.

මහාපඤ්චක තෙරුන්වහන්සේ එක ගාථාව සාරමසකිනුත් වුලු පඤ්චක තෙරුන්ට උගන්වා ගත නො හි සිවුරු හරණ පිණිස පිටත් කළසේක. භික්‍ෂුහු “රහතන්ටත් ක්‍රොධය ඇතිවුවෙක් වේ ද”යි කථාව ඉපදවූහ. බුදුහු ඒ අසා උන්වහන්සේට ක්‍රොධසහගත වූ සිත් නැති බව හඟවන්ට මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යය- යස්‍ය, යමෙකු විසින්; රුගො ව, රුගය ද; දෙසො ව, වෙළඳය ද; මානො ව, නව්‍යාවූ මානස ද; මකෙඛා ව, ගුණමකුබව ද; ආරග්‍හා, ඉදිකටු අහින් ගිලිහෙන්නා වූ; සාසපො ඉව, අබ ඇටයක් මෙන්; පාතීනො, හෙලන ලද ද; තං, ඒ සම්භාග්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- යම් පුද්ගලයෙකු විසින් කාමරුගාදි ත්‍රිවිධ රුගය ද, මේ සතියෝ කැසෙත්වා සී යනාදීන් පවත්නා වෙෂය ද, “සෙය්‍යස්ස සෙය්‍යොහමයම්” යනාදීන් පවත්නා තවවිධ මානය ද, අනුන් විසින් කරණලද උපකාර මැකීම ලකුණු කොට ඇති මක්කිය ද, ඉදිකටු අග තොරද, එයින් ගිලිහෙන අබ ඇටයක් මෙන් හෙළන (=ඒ ඒ මාගීයෙන් පහකරණ) ලද ද ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණයයි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, from whom lust, hatred, pride and detraction have fallen away like the mustard seed from the needle.

26-25.

26. අකකක්ඛං විඤ්ඤපතිං ගිරං සච්චං උදිරයෙ,
 යාය නාහිසජෙ භඤ්චි නමහං බ්‍රාමි බ්‍රාහ්මණං.

නිදනය- වෙඵවනගෙහිදී පිලිඤ්චවච්ඡ තෙරුන්වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

උන්වහන්සේ කොසි යම් කෙනෙකුට වුවත් “ඵව වණ්ඩාලය, යව වණ්ඩාලය” යනාදීන් ව්‍යවහාර කරණ සේක. එක් දවසක් හිඤ්ඤ ඵපවත් බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහු උන්වහන්සේගේ පුජිතාතින් නුවණින් බලා “මහණෙනි! තොපි පිලිඤ්චවච්ඡයන්ගේ වචනයට දෙමිතස් නොවවු, හෙනෙම වෙෂ සිත් ඇත්තේ නො වෙයි. පිට පිට පන්සියයක් ජනියෙහි බ්‍රාහ්මණ ව ඉපද කියා පුරුදු වූ වචනය යි. එහෙයින් එසේ කියන්නේය”යි වදා රු මේ ගථාව වදලසේක.

පද්‍යාච්ච- යාය, යම් වචනයක් කරණකොට ගෙණ; කඤ්චි, කිසිවකු; නාහිසජෙ, කොප නො කරවා ද (එබදු වූ); අකකක්ඛං, කකීභ නොවූ; විඤ්ඤපතිං, වැඩ හඟවන්නා වූ; සච්චං ගිරං, සැබෑ තෙපුල්; උදිරයෙ, කියන්නේ ද; තං, ඒ පුද්ගලයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාමි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- යම් වචනයක් කරණ කොට ගෙණ කිසිවක්නුගේ සිත කොප නො කරවා ද එබදු මටසිලුටු වූ මෙලොව පරලොව වැඩ හඟවන්නා වූ සත්‍යවචනය කියන්නනු බ්‍රාහ්මණයයි කියමි.

Translation:-Him I call a Brahmin, who speaks smooth words, instructive and true, words that hurt none.

26-26

27. යොධ දීඝං ච රක්ඛං චා අණුං ජුලං සුභාසුභං,
ලොකෙ අදින්නං තාදියති නමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

නිදානය- දෙවුරම්හිදී එක්තරා සඵචිර නමක් අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය- ඉධ, මේ ලොකයෙහි; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; දීඝං චා, දික් වූ හෝ; රක්ඛං චා, උනුකු වූ හෝ; අණුං, සවලා වූ හෝ; ජුලං චා, මහත් වූ හෝ; සුභාසුභං, යහපත් වූ හෝ නපුරු වූ හෝ; අදින්නං, පරසන්නක වස්තුවක්; තාදියති, සොර සිතීන් නො ගනී ද; තං, ඒ පුද්ගලයා; අහං, මම, බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමි, බ්‍රාහ්මණය සි කියමි.

භාවය- මේ ලොකයෙහි යම් පුද්ගලයෙක් වස්ත්‍රාභරණාදී වශයෙන් දික්-උනුකු වූ ද, මිණිවුකු ආදීන්ගේ වශයෙන් සවලා-මහත් වූ ද, මාහැඟි නොමාහැඟි වස්තූන්ගේ වශයෙන් යහපත්-අයහපත් වූ ද, අනුත් සතු දෙයක් සොරසිතීන් නො ගනී නම් ඔහු බ්‍රාහ්මණය සි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who does not take any thing that is not given, be it great or small, be it good or bad.

26-27.

28. ආසා යසස න විජ්ජනති අසමිං ලොකෙ පරමහි ච,
නිරාසයං විසංසුතතං නමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

නිදානය:- දෙවුරම්හිදී සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

පද්‍යය- යසස, යමෙකුට; අසමිං ලොකෙ, මෙලොව ද; පරමහි ච, පරලොව ද; ආසා න විජ්ජනති, ආශාවෝ නැද්ද; නිරාසයං, තෘෂ්ණාරහිත වූ; විසංසුතතං, කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුනු; තං, ඒ ස්ත්‍රීණාල වයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමි, බ්‍රාහ්මණය සි කියමි.

භාවය- යමෙකුට මනුෂ්‍ය ලොකසම්පන්නියෙහි වත් දිව්‍යලොක සම්පන්නියෙහි වත් ආශා නැත් නම් තෘෂ්ණා රහිත වූ, සියලු කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුනු ඒ ස්ත්‍රීණාලවයා බ්‍රාහ්මණය සි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who has longings neither for this world nor for another, undesirous, passionless.

26-28.

29. යස්සාලයා න විජ්ජනති අඤ්ඤාය අකථංකපී,
අමනොගධං අනුප්පන්නං නමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නිදානය:- දෙවුරම්හිදී මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

කථාව මුලින් සදහන් වූ කථාව හා සම ය. බුදුහු මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේට තෘෂණා නැති බව හඟවන්නට මේ ගාථාව වදාළ සේක.

පද්ධී:- යසස, යමෙකුට; ආලයා න විජ්ජනති, තෘෂ්ණාවෝ නැද්ද; අඤ්ඤාය, දැන; අකථංකපී, විවිකිව්‍යව නැත්තේ ද; අමනොගධං, නිජාණයට බැස සිටි; අනුප්පන්නං, ඒ තිවණට පැමිණි; තං, ඒ සම්මානවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමී, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය:-යමෙකුට රූපාදීන් විෂයකොට පවත්නා වූ තෘෂ්ණාව නැද්ද, බුද්ධාදී වස්තු අට තත් වූ පරිද්දෙන් දත්තෙයින් කෙසේ කෙසේ දැ යි පැවැති සක නැත්තේ ද, අමාතය යි කියනලද නිජාණය මාභිඵලවිත්තයන්ට ආරම්භ කිරීම් වශයෙන් එයට පැමිණි ඒ සම්මානවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි,

Translation:- Him I call a Brahmin, who has neither desire not doubt, attained to Nibbana.

පටිකථා- බුද්ධාදී අට නැති නම් බුබු ධම්ම සඛස සිකතා පුබ්බන්ත (=අනිතසකකි) අපරන්ත (=අනාගතසකකි) පුබ්බන්තා පරන්ත (=අනිතසකකි හා අනාගත සකකි) ඉදප්පච්චයතාපච්ච සමුප්පන්නධම්ම (=හෙතු ව සහ හෙතු බලයෙන් උපන් දෙය) යන මොහුයි.

26-29.

30. යොධ පුඤ්ඤඤච පාපඤච උගො සඛණං උපච්චගා,
අසොභං විරජං සුද්ධං නමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නිදානය- පුළාරම්භයෙහිදී රෙවත තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

එහි විසාර කථාව අරභනන වගැ ආ ය. එක්දවසක් දම්සෙබෙහි රැස්ව හුන් හිසුහු පන්සියයක් හිසුන්ට ආවාස කිරීමෙන් සාමනෙරයන්ට මහත් පිණෙකැයි කීහ. බුදුහු ඒ අසා උන්වහන්සේට හවොතපත්තිය නැතිවීමෙන් ම පින්පවු නැති බව හඟවනසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්‍යය- ඉධ, මේ ලොකයෙහි; යො, යම් පුද්ගලයෙක්; පුඤ්ඤං ව, කුශලය ද; පාපං ව, අකුශලය ද යන; උහො, දෙක ද; සඛහං, රහාදී සඛහය ද; උපව්වහා, පහකොට සිටියේ ද; අසොකාං, ශොක නැති; විරජං, රහාදී රජස් නැති; සුඛං, පිරිසිදු වූ; තං, ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මී, බ්‍රාහ්මණයයි කියමි

භාවය- යම් පුද්ගලයෙක් කෙලශයන්ගේ සහායකය නැති බැවින් ඇත්තාවූද කුශලයන් විපාක දීමට අසමනීභවයින් කුශලයන්ද, අතීතමායීයෙන් සකලකෙලශයන් ප්‍රතිණ කළ හෙයින් අකුශලයන්ද යන මේ දෙක ම නැසුයේ ද, සොක හා රහාදී රජස් නැති පිරිසිදු වූ ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණයයි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmiu, who has done with both good and evil, passionless, sorrowless, stainless, pure.

26-30.

**31. වඤ්ච විමලං සුඛං විපසන්නනමනාවිලං,
නඤ්චව පරිකිණං නමහං බ්‍රාහ්මී බ්‍රාහ්මණං.**

නිදානය- දෙවුරමිනිදී වඤ්ච නම් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

පද්‍යය-වඤ්ච ඉව, පුඤ්ච වඤ්ච මෙන්; විමලං, නිමිල වූ; සුඛං, පිරිසිදු වූ; විපසන්නං, විශේෂයෙන් ප්‍රසන්න වූ; අනාවිලං, නො කැලඹුණු සිත් ඇති; නඤ්චවපරිකිණං, නඤ්චවයයි කියනලද භවතෘෂණාව ඝෂය කලා වූ; තං, ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං, බ්‍රාහ්මණයයි කියමි.

භාවය- පඤ්චවිධ උපද්‍රවයෙන් මිදුණු පුත්සද මෙන් නිමිල වූ, රහාදී කෙලෙස් මල නැති හෙයින් පිරිසිදු වූ, ගැඹුරු මහවිලක් මෙන් පැහැදුනා වූ, කෙලෙස් නැමැති මඬ නැති හෙයින් නො කැලඹුණු සිත් ඇති, භවයෙහි ඇලෙන හෙයින් නඤ්චවයයි කියනලද භවතෘෂණාව ඝෂය කලා වූ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who is like the moon, clear, pure, shining, and serene, who has destroyed the desire for existance.

පරිකිණං- වඤ්චාට පඤ්ච උපද්‍රව නම් අහු මහික ධුම රජස් රුහු යන මොහු යි.

26-31

82 යො ඉමං පලිපථං දුග්ගං සංසාරං මොහවච්චගා,
තිණේණා පාරගන්තො ක්‍යාසි අනෙජො අකථංකපී,
අනුපාදය නිබ්බුතො නමහං බුමි බ්‍රාහමණං.

නිදානය- කුණ්ඩානවනයෙහි දී සිවලී තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

කොලිය වංශයෙහි උපන් සුප්පවාසා නම් බිසවු සත් හවුරුදු සත්මස් සත් දවසක් දරුගැබ කුසින් උසුලා සත්දවසක් මුලුල්ලෙහි විලි ලන්තී ප්‍රඥව වේදනාව බලවත් හෙයින් බුද්ධාදී රතනත්‍රයේ ගුණ සිහික මින් දුක් ඉවසන්තී බුදුන් ලඟට ස්වාමීපුරුෂයා යැවූ වාය. ඔහුත් සුප්පවාසා බිසවුන්ගේ වැදීමෙන් බුදුන් වැදී කල්හි බුදුහු “සුප්පවාසාවෝ නිරුගිව නිරුගි පුනෙකු ඵදන්වා”යි වදාළ සේක. ඒ ඇසිල්ලෙහි ඕනොමෝ පුතනු කෙනෙකුත් වැදුවා ය. අනතුරු සහිය මුලුල්ලෙහි ම සුප්පාවන්ගේ ගෙසි බුදුපාමොක් සහ නට මහදන් විය. කුමාර තෙමේ ද උපන් දවස් පටන් ඔබරුව හැරගෙණ ගොස් පැත් පෙරු දෙසි. පසුව නොබෝකලකින් මහණව රහත් වූයේය. භික්ෂුහු “ඇවැත්ති! මෙබඳු මහපිණැත්තාත් මවුකුසට පැමිණ සත්අවුරුදු සත්මස් සත්දිනක් දුක් වින්දේය”යි කථාව ඉපද වූහ. බුදුහු ඒ අසා ඒ කොට බණ වදාරණ සේක් මේ ගාථාව වදාළසේක.

පද්ධි- යො, යම් මහණෙක්; ඉමං, පලිපථං, මේ මඩසහිත මාගීය ද; දුග්ගං, දුගීය ද; සංසාරං, සංසාර වෘත්තය ද, මොහං, මොහය ද; අච්චගා, ඉක්මි ද; තිණේණා, තරණය කෙලේ ද; පාරගන්තො, පරතෙරට ගියේ ද; ක්‍යාසි, ධ්‍යාන කරන්නේ ද; අනෙජො, තෘෂ්ණා රහිත ද; අකථංකපී, කථංකථා රහිත ද; අනුපාදය, තෘෂ්ණ දුෂ්චි වශයෙන් නොගෙණ; නිබ්බුතො, නිව්යේ ද; නං, ඒ ක්ෂිණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බුමි, බ්‍රාහමණං, බුමි, බ්‍රාහමණයයි කියමි.

භාවය-යම් භික්ෂුනමක් මේ රුගාදී කෙලෙස් නැමැති මඩසහිත මාගීය ද, මේ කෙලෙස් නැමැති මඩ සහිත දුගීය (=නොයා හැකි ප්‍රදේශය) ද, සංසාරය ද, වතුරුයනී සත්‍යයන් ප්‍රතිවේධ කිරීම වලක් වන මොහොය ද ඉක්මවා කාමොසාදී සතර මහවතුරෙන් එතෙරව නිජාණය සි කියන ලද පාරයට පැමිණියේ වේ ද, සමච්චිදශීනා භාවනාවෙහි යෙදුනේ ද, එජාය සි කියනලද තෘෂ්ණාව නැත්තේ බුඩාදී අටනන්ති උපදනා සකය දුරු කෙලේ ද, කාමුපාදනාදීන් නැති හෙයින් කිසි සංස්කාරයකුදු මම ය මාගේ යයි නො ගෙණ කෙලෙසපරිනිජාණයෙන් නිව්යේ වේ ද, ඒ ක්ෂිණාශ්‍රවයා බ්‍රාහමණ යයි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who has passed this miry path, this narrow pass, this circle of lives and deaths and illusion, who has crossed, gone to the opposite bank, who is meditative, desireless and doubtless, who is serene having no attachment.

26-32.

33 යොධි කාමෙ පහසානි අනාගාරෙ පරිබ්බජෙ,
කාමසංඛයා පරිකම්භං නමහං බ්‍රාහ්මි බ්‍රාහ්මණං.

නිදනස - දෙවුරම්හිදී සුඤ්ඤාපච්ඡෙද නම් තෙරුන් අරහයා දෙසන ලදී.

ඒ තෙරුන් වහන්සේගේ මවුපියෝ එක් වෙසඟනකට අල්ලස් දී උන්වහන්සේ සිවුරු හරවා ගන්ට උත්සාහ කළහ. ඒ වෙසඟන ද ශ්‍රීඩාවන් උපාසිකාවක මෙන් දන් වලදන්ට උඩුමාලට වැඩමවා නො යෙක් යනිවිලාස දක්වා උන්වහන්සේගේ ඉදිරියෙහි සිට “අපි දෙන් න ම තරුණ ය, දුන් ගිහිව මා හා සැපත් විද පසුව මහලු වූ කල දෙන්න ම මහණ වම්හ”යි කීවාය. තෙරුන් වහන්සේත් “අනේ මා නො සලකා කල දෙයෙකැ”යි මහත් සංවෙගයට පැමිණියේක.

එවෙලාවට බුදුහු සතළිස්පස් යොදුන් මත්තෙහි දෙවුරම්හි වැඩ හිඳ රශ්මියක් විහිදුවා ලඟ වැඩහුන් ලෙසට හඟවා බණ වද රණ සේක් මේ ගාථාව වදාළසේක. දෙශනා කෙළවර තෙරුන් වහන්සේ රහත්ව සෘතියෙන් අහසට නැගී කැණීමට බල බිඳගෙන වැහිසේක.

පද්‍යනී- ඉධි, මේ ලොකයෙහි; යො, යමෙක්; කාමෙ පහසානි, කාමයෙන් පහකොට; අනාගාරෙ පරිබ්බජෙ, ගෙය හැර මහණ වේ ද; කාමසංඛයා පරිකම්භං, කාමයන් හා භවයන් ක්‍ෂය කලා වූ; නං, ඒ ක්‍ෂිණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මි, බ්‍රාහ්මණයයි කියමි.

භාවය- මේ ලොකයෙහි යමෙක් කාමයන් හැර ශාසනයෙහි පැවිදි වූයේ ද, වසතුකාම කෙලෙස කාමයන්හි හා කාම-රූප-අරූප භවයන්හි ආශාව දුරු කලා වූ ඒ ක්‍ෂිණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණයයි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who lives a homeless life, forsaking all lust here, who has destroyed the desire for existence.

26-33

**34 යොධි නන්තං පහසාන අනාගාගේ පරිබ්බපේ,
නන්තාභවපරිකම්භං නමහං බුද්ධි බ්‍රාහ්මණං.**

භිද්දනය- වෙළවනයෙහිදී ජොතිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

පද්ධි-ඉධ, මේ ලොකයෙහි; යො, යමෙක්; තන්තං පහසාන, තෘෂ්ණාව දුරුකොට; අනාගාගේ පරිබ්බපේ, ගෙය හැර මහණ වේ ද; නන්තාභව පරිකම්භං, තෘෂ්ණාව ද හරිම ද ඤය කලා වූ; තං, ඒ ඤීණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බුද්ධි, බ්‍රාහ්මණයෙහි කියමි.

භාවය- මේ ලොකයෙහි යමෙක් වඤ්ඤරුදී සදෙර උපදනා රූප තෘෂ්ණාදිය දුරුකොට ශාසනයෙහි පැවිදි වේ ද, තෘෂ්ණාව හා භවය ඤය කලා වූ ඒ ඤීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණයෙහි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who lives a homeless life, forsaking all craving here, who has destroyed the desire for existence.

26-31.

**35 හිත්වා මානුසකං යොගං දිබ්බං යොගං උපච්චගා,
සබ්බයොග විසංඝ්ඤානං නමහං බුද්ධි බ්‍රාහ්මණං.**

භිද්දනය- වෙළවනයෙහිදී එක් තළවෙකු අරභයා දෙසනලදී.

එක් තළවෙක් බුදුන්ගේ බණ අසා පැවිදිව රහත් ව වසන්තේය. එක් දවසක් උන්වහන්සේ බුදුන් හා කැට්ට සිතා වැඩි කල්හි භික්ෂුහු එක් තළවෙකු ක්‍රීඩා කරන්නහු දක “දුනුත් ක්‍රීඩා කිරීමෙහි ආලය ඇද්දැ”යි විවාර නැතැයි කී කල්හි “සමාමිති! මෙතෙම අසත්‍යයෙන් අතීත්තිය ප්‍රකාශ කෙරේය”යි බුදුන්ට දෑන් වූහ. බුදුහුත් “මහණෙනි! මපුත් කාමයොගාදී සියලු යොගයන් ඉක්ම වූයේය”යි වදාර මේ ගාථාව වදාලයේක.

පද්ධි- යො, යමෙක්; මානුසකං යොගං, මනුෂ්‍ය ලොකයෙහි ආයුෂ හා පඤ්චකාමය ද; හිත්වා, හැර; දිබ්බං යොගං, දිව්‍ය වූ ආයුෂ හා පඤ්චකාමය ද; උපච්චගා, ඉක්ම සිටියේ ද; සබ්බයොග විසංඝ්ඤානං, සියලු යොගයන් කෙරෙන් වෙන් වූ; තං, ඒ ඤීණාශ්‍ර වයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බුද්ධි, බ්‍රාහ්මණයෙහි කියමි.

භාවය- යමෙක් මිනිසුන් පිළිබඳ වූ ආයුෂ්‍යයෙහි හා පස්කම්හි ආලය දුරුකිරීම වසයෙන් හැර දමා, දෙවියන් පිළිබඳ වූ ආයුෂ්‍ය හා පස්කම් ගුණ ඉක්මවා සිටියේ ද, කාමයොහාදී සියලු යොගයන් කෙරෙහි වෙන් වූ ඒ ක්ෂීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය සි කියමි.

Translation:-Him I call a Brahmin, who has passed heavenly pleasures, having rejected earthly pleasures beforehand, who is free from all bonds.

26-35.

**36 හිංසා රහිතව අරහිතව සිහිගුණ නිරූපණං,
සබ්බලොකාභිභූං චිරං නමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.**

නිදහස- වෙළඳවනෙහිදී එක් නළුවෙකු අරහයා දෙසනලදී. කථාවසතුව පෙර සේ ම ය. මෙහි වනාහි බුදුහු “මහණෙනි! මුත්ත රතිය හා අරතිය දුරු කොට සිටියේ ය”යි වදාල මේ ගාථාව වදලසේක.

පද්‍යය- රහිං ව, පඤ්චකාම ගුණයෙහි ඇල්ම ද; අරහිං ව, උකටලිය ද; හිංසා, දුරු කොට; සිහිගුණං, නිවිසිත් ඇති; නිරූපණං, උපධි නැත්තාවූ; සබ්බලොකාභිභූං, සියලු ලොකයා මැඩ පවත්වත්තාවූ; චිරං, වියඳිවත් වූ; තං, ඒ ක්ෂීණාශ්‍රවයා; අහං, මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමි, බ්‍රාහ්මණය සි කියමි.

භාවය- පඤ්චකාමයෙහි ඇල්ම ද අධිකුසලයෙහි හා වනවාසයෙහි නො ඇල්ම ද දුරු කොට නිවිසිත් ඇති, බහුපධි ආදී වූ සතර උපධින් නැත්තාවූ, සීලාදී ගුණයෙන් සියලු ලොකයා මැඩ පවත්වත්තාවූ, වතුර්විධ සමෂක් ප්‍රධානය සි කියනලද වියඳියෙන් සුකත වූ ඒ ක්ෂීණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය සි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who is serene by rejecting delight and undelight, passionless, victorious over the whole world, and strenuous.

පරිකථා- බකි කිලෙස අභිසඛාර කාමගුණ යන සතර සකියන් දරන්නුසි උපධි නම් වෙති.

26-36.

**37 වුතං යො වෙදි සන්තානං උපපනතිංසව සබ්බසො,
අසන්තං සුගතං වුද්ධං නමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.**

38. යස්ස ගතිං න ජානනති දෙවා ගක්ඛබ්බානුසා,
බිණ්ණාසවං අරහනනා ගමහං බ්‍රැමි බ්‍රැගමණං.

හිදුනග්ග- දෙවුරම්හිදී වංගීස තෙරුන් වහන්සේ අරහයා දෙසන ලදහ.

රජගහනුවර වංගීස නම් බමුණෙක් මල මිනිසුන්ගේ හිස්කබලේ නියපිරිත් ගසා උපන් තැන කියයි. එක්දවසක් මිනිස්සු ඔහු කැඳවා ගෙන බුදුන් ලඟට ආහ. බුදුහුත් ඔහු එන බව දැන ම තරකයෙහිත් කිරිසන්යොනියෙහිත් මිනිස්ලොවත් දෙවුලොවත් උපන් සතර දෙනෙකුගේ හිස් සතරක් හා රහන්කෙනෙකුන්ගේ හිසය යි හිස් පසක් ගෙන්වා ගෙන පිළිවෙළින් තබවා ඔහු ආකල “තොපි මල වුන්ගේ හිස් නියපිරිත් ගසා ඔවුන් උපන් තැන් දනු දු”යි විවාර එසේය යි කිකල්හි පිළිවෙළින් මුල් හිස් සතර දෙවුසේක. බමුණා ද පරික්ඛා කොට ඇති තුතු කීය. බුදුහුත් ඔහුගේ සිත සතුටු කරණු පිණිස සාධුකර දී පස්වනුව තුබු හිස පෙන්වා “ගෙනෙම කොයි උපන්තේ දු”යි විවාරයේක. බමුණු ද ඒ හිස ගෙන උපන් තැනක් තැනි බැවින් තො දත්තේ ය. බුදුහුත් “වංගීසයෙහි! ඔහු උපන් තැන තො දනු දු”යි විවාර තො දකිමි යි කි කල්හි මම දකිමි යි වදල සේක. වංගීසතෙමේ ඒ මනත්‍ර බලයෙකිනැයි සිතා මනත්‍රය ඉල්වා “මහණ නුඹවන්ට දෙන්ට බැරි ය”යි වදල කල්හි මනත්‍රලොභයෙන් මහණ ව කමීසථාන භාවනා කොට රහත්ව “මන්ත්‍ර උගත්තේ දු”යි පරික්ඛා කරන්ට ආ බමුණන්ට තමන් වහන්සේ ඔවුන් හා යන්ට අයභ්‍යවන බව කීසේක. භික්ඛුහු ඒ අසා “සඬාමිති! මෙතෙම අභුත යෙන් අහිතව්‍ය ප්‍රකාශ කෙරේය”යි බුදුන්ට කීහ. බුදුහුත් උන් වහන්සේ රහත් බව හඟවනසේක් මේ ගාථාවන් වදලසේක.

පදානී- 37. යො, යමෙක්; සත්‍යානං, සත්‍යයන්ගේ; වුතිං ව, ව්‍යුතිග්‍ය ද; උප්පත්තිං ව, උත්පත්තිය ද; සබ්බසො, සමුප්පකාරයෙන්; වෙදී, දැනී ද; අසත්‍යං, කිසි භවයෙක්හි ලත්ත නො වූ; සුගතං, සුඤ්ජ වූ නිවණට ගිය ගෙයින් සුගත නම් වූ; බුද්ධං, වතුරුග්‍රීසත්‍ය යන් අවබෝධ කලා වූ; තං, -පෙ- කියමි.

38. යස්ස, යම් කමිණාශ්‍රවයෙකුගේ; ගතිං, උත්පත්තිගතිය නො ගොත් නිෂ්චාල; දෙවා, දෙවියෝ ද; ගක්ඛබ්බානුසා, ගක්ඛීයෝ ද මනුෂ්‍යයෝ ද; න ජානනති, තො දකිද්දී; බිණ්ණාසවං, ක්‍ෂය වූ ආශ්‍රව යන් ඇති; අරහනනං, කෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරු වූ; තං-පෙ-කියමි.

භාවය- 37. යමෙක් සත්‍යයන්ගේ ව්‍යුති ආසත්‍යය ද උත්පත්ති ආසත්‍යය ද සමුප්පකාරයෙන් දැනී නම්, කිසි භවයෙක්හි නො

ඇලුහු, අනතවය භාර මධ්‍යම ප්‍රතිපත්තියෙන් සුඤ්ඤ වූ නිවෘත්ත නාමැති පුරයට ගිය හෙයින් සුභත නම් වූ, චතුරුයඝිසත්‍යයන් අව බොධ කලා වූ ඒ සම්මානුචයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

38. යමෙකු මරණින් මතු උපදනා සථානය දෙවි ගදඹ මිනිස් යන මොහු නොදකිද් ද, ආශ්‍රව රහිතවූ, කෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරුවූ ඒ සම්මානුචයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:-37. Him I call a Brahmin, who knows perfectly passing away and arising of all beings, unattached, the well gone, the enlightened

38. Him I call a Brahmin, whose way know neither Devas nor Gandharvas, nor mortals, who has destroyed passions, attained Arhatship.

පරිකල්පා- වූති විතතයන් ප්‍රතිසසි විතතයන් දිවැසින් දක්නට නො පිළිවන් හෙයින් වූති ආසන්නය ද ප්‍රතිසසි ආසන්නය ද ගෙණ වූති උත්පත්ති දෙක වදාරණ ලදී.

26-37.

39. සසා පුරෙ ව පච්ඡා ව මජ්ඣෙ ව නතී කිඤ්චනං.
අකිඤ්චනං අනාදනං නමහං බ්‍රාහ්මී බ්‍රාහ්මණං.

නිදනං- වෙච්චනයෙහිදී ධම්මදින්නා නම් මෙහෙණිය අර භයා දෙසනලදී.

පද්‍යාඪී- සසා, යමෙකුට; පුරෙ ව, අතීතභවයෙහි ද; පච්ඡා ව, අනාගත භවයෙහි ද; මජ්ඣෙ ව, වර්තමාන භවයෙහි ද; කිඤ්චනං නතී, කිසි පලිබොධයක් නැද්ද; අකිඤ්චනං, රුගාදි කිඤ්චන නැති, අනාදනං, ගැණීමක් නැති; නං-පෙ-කියමි.

භාවය- යම් සම්මානුචයෙකුට අතීතවූත් අනාගතවූත් වර්තමානවූත් පඤ්චස්කන්ධයන් කෙරෙහි තෘෂ්ණාවශයෙන් ගැණීම ය යි කියනලද කිසි පලිබොධයක් නැද්ද ද, රුගාදි පලිබොධ හා තෘෂ්ණා දූෂ්ට මාන වශයෙන් ගැණීම නැති ඒ සම්මානුචයා බ්‍රාහ්මණ ය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who has no desire in past, or in future, or in present, who is desireless, and clinging to nothing.

26-38.

40. උසභං පවරං චිරං මහෙසිං විජ්ජනාචිතං,
අංතජං නභානභං චුදධං තමභං බ්‍රාහ්මි බ්‍රාහ්මණං.

නිදනයි- දෙවුරම්හිදී අඛුලිමාල තෙරුන්වහන්සේ අරභයා දෙසනලදී.

මලලිකා බිසවුන්ගේ නියෝගයෙන් දුෂ්ට ඇතු අඛුලිමාල තෙරුන් වහන්සේට කුඛය අල්වාගෙන සිටියා බලා භීෂ්‍යුනු “අච්ඡන්ති! හයෙක් වී දූ” යි විවාරා “හයෙක් නැතැ” යි කී කල්හි “සාමිනි අභුල්මල් තෙරහු අසත්‍යයෙන් රහත්බවක් හඟවති” යි බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුන් උන්වහන්සේ රහත් හෙයින් හය නැති බව වදාරණයේක් මේ ගාථාව වදාලයේක.

පද්‍යථි- උසභං, හය නැති හෙයින් වෘෂභරූප වූ; පවරං, උතුම් වූ; චිරං, වියඳිවත් වූ; මහෙසිං, මහර්ෂි වූ; විජ්ජනාචිතං, දිනන ලද සතුරන් ඇති; අනෙජං, තෘෂ්ණාරහිත වූ; නභානභං, නැව වූ; චුදධං, අවබෝධකලා වූ; තං, ඒ සම්භාග්‍රවයා; අහං මම; බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාහ්මි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය- හය නැති හෙයින් වෘෂභරූපයෙකු බඳු වූ ද, උත්තමහෙයින් ප්‍රවර වූ ද, වියඳිසම්පන්න බැවින් චිර වූ ද, මහත් වූ ශිලාදී පඤ්චවිධ ධර්මසකකියන් එසත්‍ය කල (=සෙවූ) හෙයින් මහර්ෂි වූ, කෙලෙස සකකි මෘත්‍යු යන තුන්මරුන් දිනූ, තෘෂ්ණා රහිත වූ, අනිත්මාභීඤ්ඤ නැමැති ජලයෙන් සෝදා හරණ ලද කෙලෙස් මල ඇති, වතුරායඳිසත්‍යයන් අවබෝධකල ඒ සම්භාග්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:- Him I call a Brahmin, who is fearless, the noble, the strenuous, the sage, the victorious, the desireless, the purified and the enlightened.

26-39.

41. පුඤ්ඤචිතාසං සො වෙදි සභ්‍යාපායස්ච පසස්සති,
අපථා ජාතිකඛ්‍යං පනතා අභිසංඤ්ඤා වොසිතා මුනි;
සබ්බවොසිතවොසනං තමභං බ්‍රාහ්මි බ්‍රාහ්මණං.

නිදනයි- දෙවුරම්හිදී දෙවබ්බික බමුණාගේ ප්‍රශ්නයක් අරභයා දෙසනලදී.

එක් සමයෙක බුදුහු ඇඟ රුජාවක් ඇතිව උපවාන තෙරුන් උණු පැන් ඉල්වා ගෙන එන්ට දෙවබ්බික නම් බමුණාගේ ගෙට යවා වදාලයේක. බමුණු ද සතුටුව මට වූයේ මහත් ලාභයෙකැ යි

සිතා උණුපැන් කඳකුත් උක්පැණි මුලකුත් මිනිසෙකු ලවා විහාර
 යට යැවූයේය. තෙරැන්වහන්සේත් උණුපැනින් බුදුන් නාවා උණු
 පැන් හා පැණි මිශ්‍රකොට වැලඳවූයේක. එකෙනෙහි ම රුජා නැති
 විය. බමුණුතෙමේත් බුදුන් කරා ගොස් “කවුරුන්ට දුන් දතෙහි
 විපාක මහත් ද” යි විචාලේය. බුදුහු යමෙකුට දුන් දතෙහි විපාක
 මහත් නම් ඒ උතතමයා දක්වනසේක් මේ ගාථාව වදාලේක.

පද්‍යය- යො. මුනි, යම් මහනෙක්; පුබ්බතිවාසං වෙදි, පෙර
 වීජු කඳපිලිවෙල දනි ද; සග්ගාපායං ව පසුසති, සවගීය හා අපාය
 දකි ද; අපො, නැවත; ජාතිකකයං පතෙනා, අතීත්ඵලයට පැමිණි
 යේ ද; අභිඤ්ඤා වොසිනො, විශිෂ්ටඥනයෙන් දැන නිශ්චාවට පැමිණි
 යේ ද; සබ්බවොසිතවොසානං, සියලු කෙලෙසුන්ගේ අවසානය යි
 කියනලද බ්‍රහ්මවයභීය වැස නිම වූ; කං, ඒ ක්ෂිණාශ්‍රවයා; අහං, මම;
 බ්‍රාහ්මණං බ්‍රාමි, බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

භාවය:- යමෙක් අතිත වූ සකකපරම්පරාව දනි ද, සවිසි
 වැදුරුම් වූ සවගීය හා සතර අපාය දිවැසින් දකි ද, ජාතිකය ය යි
 කියන ලද අතීත්ඵලයට පැමිණියේ ද, විශිෂ්ටඥනයෙන් දනසුතු වූ
 අභිඤ්ඤායාදි ධර්මයන් විශේෂයෙන් දැන නිශ්චාවට පැමිණියේ ද,
 සකල කෙලෙසන්ගේ අවසානය ය යි කියනලද අතීත්ඵලඥනය යි
 කියූ බ්‍රහ්මවයභීය වැස නිම වූ ඒ ක්ෂිණාශ්‍රවයා බ්‍රාහ්මණය යි කියමි.

Translation:-Him I call a Brahmin. who knows the previous
 births, who sees the heavens and hells, who comes to the ending of
 births. who has realised by the supreme knowledge, the sage, the
 accomplished.

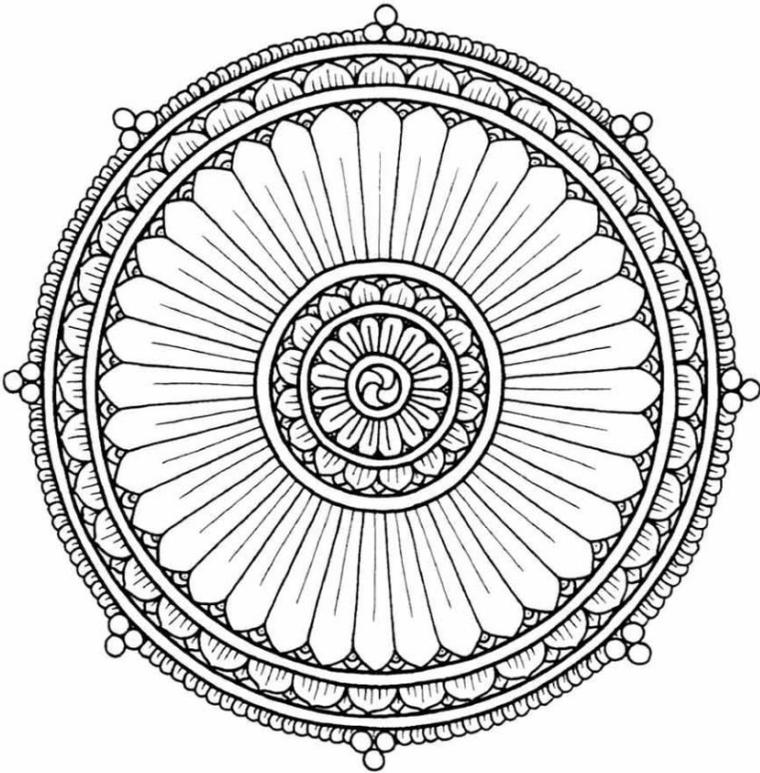
පරිකථා- අභිඤ්ඤාවොසිත නම් විශිෂ්ටඥනයෙන් දනසුතු වූ
 මාගීඵලධර්මයන් විශේෂයෙන් දැන පිරිසිදු දනසුතු වූ දුඃඛසත්‍යය
 පිරිසිදු දැන-ප්‍රභාණය කටයුතු වූ සමුදය සත්‍යය ප්‍රභාණය කොට
 ප්‍රතිවෙධ කටයුතු වූ නිරොධසත්‍යය ප්‍රතිවෙධ කොට-සිතෙහි වැඩිය
 යුතු වූ මාගී සත්‍යය සිතෙහි වඩා සිවුමග කටයුතු නිම කෙලේ යි.

සවිසිවන බ්‍රාහ්මණවගීය යි.

ධර්මානුකූලය නම් වූ
 බමුපද්‍යය ව්‍යාධිතව මෙතෙක්ත් පරිසමාපන යි.

සබ්බ ආනං ධම්ම ආනං ජිනාති

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු